

Andreas Monoszlóy Episcopus Veszprimensis
una Collegiata Ecclesiae Posoniensis Praepositus
Maior in Testamento, quod die 19. Aprilis 1600.
Posoniæ condidit, de Nicolai Olahi Rosario,
quod manibus gestat, hæc memorie prodidit.

: Illustrissimo ac Magnifico Domino Wolf-
gango Runcio meo Patrono gratiosissimo,
pro collatis tot, tantisque in me, sue munifi-
centiae argumentis, eximium quoque opus exhi-
bere deberem, si adesset facultas; lego tamen
sua Dominationi Illustrissimæ Rosarium
meum argenteum, quondam ^{Regis} Rudolphi / intellige
Regis huius nominis Secundi, qui ad Mohács occu-
bit: / quod devenerat ad manus Olahi Archi-
Episcopi, mihi vero legatum a summo suo Curiae
Praefecto Francisco Nagyváthy; ut vero boni,
aequique consulat sua Illustrissima Domina-
tio, rogo."

Testamenti autographum habet l. Capitulum
Posoniense, ex quo copiam fecit Fabricius condum
Hevensi S. I. Sacerdos, et Manuscriptorum horum
Tomo XVIII. E. E. pag. 388. - Alibi intulit.

de Synodo, sub Paulo de Varda A Ep'o Szigomiensi celebrata
anno 1548. canit Liber, cui Titulus: Enekec Háróm
Rendbe: Külömb Külömb feléc. Rendeltettec Dornem:
isza Peter altal. Betrekoe Varaban M.D.LXXXII.
4° pag. 191. sub Inscriptione: Pal Ersekévelére
valo felclet, kit iut volt ar Kézertyen predikátorok:
nac. An: 1548. Caetera inter sic habet: „

Ar tituluft fel tetette Vardai Pál Ersek, hogy ő volna
Király Kepe, Eptergomi Ersek, örök eszan Eptergomban
es Romai Piszec.

Ext vegertec ar sinatban tudatlanságodban, hogy aroko
te marartod mind sentenciaban, ar kie birnac tellyes hitvel
csac ar egy Christusban.

Vak meröknec leveledben arokat iteled, ar kiralnac
ereivel öket fenyegeted, es art irod, hogy bizony al
öket meg bünteted.

Regulaiat vakságodnac írva ki bottsattad, minden
ember art köveffe, erősen meg hadtad, ar ki teged nem
követne, eretneknek irtad.

Parancsoltad ar papoknak es plebanusoknak, hogy
a hitnec ő feictül el ne szakadgyanac, ar mint
Papa el vegerte, arban maradgyanac.

Illyec, ugy mond, ti legyetec, ar kie papoc vattoc, hogy
ar hitnec pispeketül el ne szakadgyatoc, kitül minden
meltosagot rentseget vallotoc.

Ar mi, ugy mond, ar Rent Székben, regen el vegertec,
Apotoloc, es ar Rentec, ar mit meg szerzettetec, mind
arokat meg tarsatoc, es ar hírdettetec.

Ar Rent Trast magyaxarmi mondod eitelemmel,
nem a hittül szakattaknac velekedeseckel, kie
ar Trast magyaxarzac nagy eretnekseguel.

Leveledben, wram Ersec, isz ar házasságról, nagy
te art
seutsegnek mondod regi szent. hálsbol. Hol ar irod,
hogy ar papoc egyedül legyenec -

Ezt ditiiniuc hol ar irod ar te leveledben, valamolly
pap tarsot verren törventelensegben, el botsassa
tifitain ellen Isteni seutsegben.

Irnac vala ezen öt szar es ar negyven nyolcban,
mikor Ersec Christus ellen ica ar sinatban, meg ma-
rarta hiveivel nagy sententiaban."

Auctor Cantilenæ putidæ erat Iniquitatis
Confessionis addictus.

Lib. Hung. (312)⁶
c. 70

SACRA
CONCILIA
 ECCLESIAE
 ROMANO-CATHOLICAE
 IN REGNO HUNGARIE

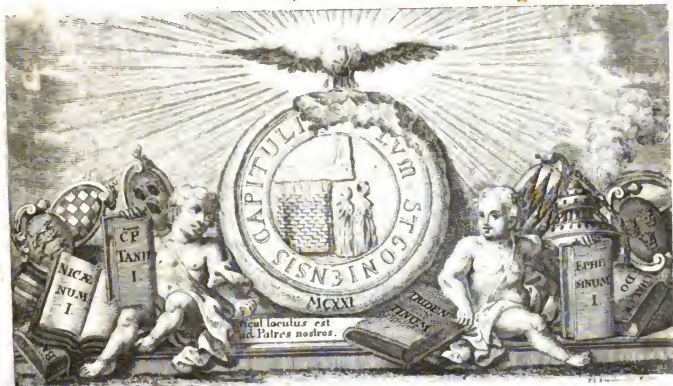
CELEBRATA
 Ab Anno Christi MXVI. usq; ad Annum MDCCXXXIV.
 ACCEDUNT

Ex Libris Baronis Joannis Peterffy de Sombor
 Regum Hungariæ, & Sedis Apostolicæ
 Legatorum Joannis Peterffy
CONSTITUTIONES
 ECCLESIASTICÆ

Ex MSS. potissimum
 Eruit. Collegit. Illustravit.
 P. CAROLUS PETERFFY e Societate JESU
PARS SECUNDA.
 IN QUA

CONCILIA & CONSTITUTIONES
 Ab Anno Christi MDCLVII. usque ad Annum MDCCXXXIV.
 prodeunt.

POSONII, Typis Hæredum Royerianorum. Anno M. DCC. XLII.
 Prostant ibidem apud Michaellem Kochberger Bibliopolam.

2 A 17

ROMANOV

ROMANOV

ROMANOV

ROMANOV

ROMANOV

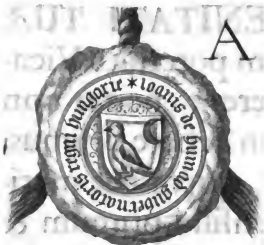
ROMANOV

SERENISSIMO
PRINCIPI
FRANCISCO
TERTIO,
DUCI
LOTHARINGIÆ,
ET
BARRI,
MAGNO DUCI
ETRURIÆ,
REGI
HIEROSOLYMÆ,
MARCHISIO,

DU CI
CALABRIÆ,
GELDRIÆ,
MONTIS FERRATI,
IN
SILESIA TESCHENÆ,
PRINCIPI
CAROLOPOLIS,
MARCHIONI
MUSIPONTI,
ET
NOMENEI,
COMITI
PROVINCIAE, VALDEMONTIS,
ALBIMONTIS, ZUTPHANÆ, SARWERDENÆ,
SALMÆ, & FALCKENSTENEI, &c. &c.
CORREGENTI.

SERENISSIME
PRINCEPS,
DOMINE DOMINE
CLEMENTISSIME.

A Nnus vertitur DUX SE-
RENISSIME, quod ad
preces Ordinum partem
curarum in TE reclina-
ri sis passus. (*) Cum
Serenissimam Conju-
gem TUAM sacro infi-
gniret diademate, Ma-
trem una invenit Hungaria; ut perro Pa-
trem haberet Patriæ, dignum TE tanto
nomine reperit, dum societatem guber-
nationis TIBI deferret Respublica. Du-
plici itaque nos præsidio pium Numen mu-
nivit.

*) Anno MDCCXLI. XX. Sept.

501439
1819 JAN 10

nivit. Quantum SERENITATI TUÆ
REGIÆ debebamus, cum potestate Vica-
ria salutem Regni sustineres, nemo non
novit: quanta nunc etiam debere velimus,
ex animis metiare populi, quem tot meri-
tis TIBI devinxisti. Consilio primum &
sapienti moderatione rebus nostris intende-
ras; ad tuendos subinde progressus Regni
fines, enssem junxisti fascibus, utroque
tot natus coronis, quot TIBI CAROLUS
Cæsar in Filia Regina despondit, ut tanti
Principis virtutes haberemus in Genero, &
Magni Belli-Ducis Caroli Avi TUI victorias
legeremus in Nepote.

Et

Et hæc quidem, cum Provinciis cæteris novum gratulationis dederunt argumentum, peculiari ratione Hungariam contingunt; ad cujus Reges, ante Austriacæ Domus jura, non cognationem modo sanguinis Majores Tui transtulere, sed Crucis Apostolicæ gloriam, in Renato I. Andino Duce, & Isabella Lotharingæ Hærede Caroli Audacis Filia, gentilitiis armis addiderunt, omine sane quam optatissimo: ut Crux eadem sacrosancta, post trium intervalla sæculorum per TERESIAM Reginam, CAROLI VI. Filiam, una in Majestate, novis adstricta nuptiis, renascèretur. Felix Hun-

gariæ Ecclesia Catholica! quam Auftriaca
Pietas, Lotharingicæ juncta in Deum reli-
gioni, sub Apostolicæ Crucis munimine,
non spe modo redituræ integritatis, sed i-
pso etiam spei fructu jam crexit: quod in-
fitum, Regio TUO sanguini, proferendæ, tu-
endæque Orthodoxæ Fidei studium, mox a
TUA apud nos commoratione, exemplo,
authoritate, fortitudine Regia, palam es
contestatus.

Ne mirare itaque DUX SERENISSIME!
modesta quadam temeritate, partem Con-
ciliorum alteram Serenissimo nomini TUO
incri-

inscribendam me reservasse. Iterationem
nempe publici illius gaudii facere volui,
quo anno abhinc uno, celebritatem inau-
gurationis Serenissimæ Reginæ, & in ea vo-
ta nostra, partita in TE quoque regiminis
mole absolvisti. Indulgentia tum Regiæ
Conjugis fuit, quod opellam hanc meam
parte aliqua in lucem exeuntem, Clemen-
tia, qua est maxima, complexa sit. TUA
non minus dignatio facit, ut duorum &
amplius sæculorum labores, quibus Anti-
stites nostri Ecclesiæ vulnera restituere sa-
tagebant, Regio TUO favore munirentur.
UTRIUSQUE nomini Regio monumentum

)(

hoc

hoc sacrum inscribere oportuit, quando
UTRIUSQUE animus in conservandis iis,
quæ Dei sunt, præprimis deliciatur. Re-
deunt suis e cineribus leges illæ sanctissimæ,
quas Episcoporum senatus, Austriacorum
Regum voluntate, & patrocínio sæpe con-
vocatus, in commune religionis bonum
condidit; testes scilicet curarum, quibus
posthabita omni temporum & Provincia-
rum perturbatione, immortalī constantia
Principes Optimi, Dei honorem, Aposto-
licam veritatem, & Patriæ salutem defen-
sum ivere.

Quæ magnanima pietas cum in TE a
provi-

provido Numine Hungariæ rursus concessa sit, utpote qui armis & sapientia, sacrae potissimum, ac profanae Reipublicæ integritatem tantopere promovisti; annus hic primus suscepti gubernii TIBI, SERENISSIMÆ REGINÆ, HUNGARIÆ Delicio JOSEPHO HÆREDI REGIO, FRATRIQUE TUO CAROLO ætatis nostræ Heroi, sæcularis, imo millenarius ut eveniat, optamus. Dabunt Superi, ut composita pace, inter capta hostium trophæa gloriosus conquiescas: & dum facinora TUA, quæ in totius Austriacæ ac Lotharingicæ Domus perennem memoriam feliciter cæpisti

pisti, scribet Historia, pauca hæc folia ceu devotionis meæ, & votorum, Tui honoribus a me conceptorum, pignus, Regia contestatione & intuitu dignare, qui æternum ero

**REGIÆ SERENITATIS
TUÆ**

Devotissimus
CAROLUS PETERFFY
e Soc. JEsu.

FACULTAS R. P. PROVINCIALIS.

EGO Antonius Vanossi Societatis Jesu per Provinciam Austriæ Præpositus Provincialis, potestate mihi ab A. R. P. Nostro Francisco Retz facta, facultatem concedo, ut Pars II. Conciliorum, & Constitutionum Ecclesiasticarum Regni Hungariæ, a P. Carolo Péterffy e Soc. Jesu composita, atque a tribus memoratæ Societatis Patribus de more revisa, & approbata, typis mandetur. In quorum fidem manu mea subscripti, & consuetum Officiû Sigillum appressi.

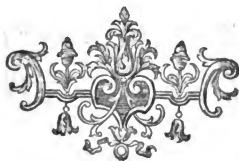
Cibini 2. Sept. 1742.

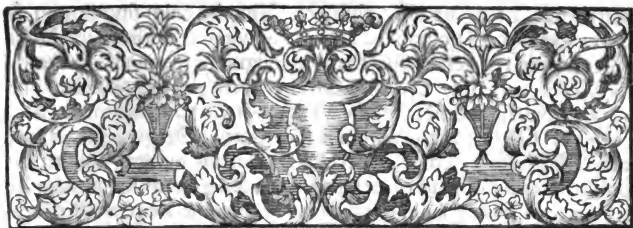
(L.S.) Antonius Vanossi.
Idem qui supra.

CONCILIA ET CONSTITUTIONES ECCLESIASTICÆ QUÆ HABENTUR PARTE SECUNDA.

A cta, & Decreta varia, Synodum Nicolai Olahi Archi-Episcopi præcedentia.	Pag. 1.
Consultatio Episcoporum de celebranda Synodo.	34.
Synodus sub Ferdinando I. H. R. & Nicolao Olaho A. E. Strigoniensi, habita Tyrnaviæ Anno MDLX.	39.
Synodus sub iisdem MDLXI.	130.
Synodus sub iisdem MDLXII.	146.
Synodus sub iisdem MDLXIV.	150.
Synodus sub Maximiliano II. C. H. R. & Nicolao Olaho ibidem Anno MDLXVI.	184.
Chronicon Nicolai Olahi, Breviario, Anno MDLVIII. jussu ejusdem ante Synodum edito, appositum.	187.
Synodus sub Matthia II. H. R. & Francisco Forgách S. R. E. Cardin. A. E. Strigoniensi, habita Tyrnaviæ Anno MDCXI.	190.
Conventus Ecclesiasticus sub Ferdinando II. H. R. & Petro Pázmány S. R. E. Card. A. E. Strigon. habitus Polonii Anno MDCXXXVIII.	219.
Synodus sub iisdem Anno MDCXXIX.	232.
Synodus sub iisdem Anno MDCXXX.	297.
Synodus Diœcesana sub iisdem Anno MDCXXX.	313.
Synodus sub iisdem indicta, sed prorogata Anno MDCXXXII.	319.
Synodus sub iisdem Tyrnaviæ Anno MDCXXXIII.	322.
(X)(X)(X)	Syno-

Synodus sub iisdem, & Emerico Lósy Episcopo Agriensi, celebrata Jaszo- viae. Anno MDCXXXV.	334.
Synodus sub Ferdinando III. & Emerico Lósy A. E. Strig. habita Tyrnavia Anno MDCXXXVIII.	346.
Synodus sub Ferdinando III. & Georgio Lippai A. E. Strig. habita Tyr- naviae Anno MDCXLVIII.	376.
Synodus sub iisdem Diacesana Anno MDCLVIII.	386.
Synodus sub Leopoldo I. H. R. Georgio Szelepcsényi A. E. Strig. Martino Borkovich Episcopo Zagrabien, habita Zagrabiae MDCLXIX.	393.
Synodus sub iisdem ibidem Anno MDCLXXIII.	395.
Synodus sub Georgio Szelepcsényi ibidem anno MDCLXXVII.	396.
Synodus Jaurinensis sub Leopoldo I. H. R. Georgio Szelepcsényi A. E. Strig. & Georgio Szécsényi Episc. Jaurinensi, habita Jaurini, vel alibi in Diacesi Anno MDCLXXIX.	397.
Synodus sub Leopoldo I. H. R. & Martino Borkovich Episc. Zagrabienfi Zagrabiae Anno MDCLXXXVIII.	398.
Synodus sub Leopoldo Caesare, & Josepho H. R. Georgii Szecsényi A. E. Strig. & Ignatio Alexandro Mikulich Episcopo Zagrabienfi, habita Za- grabiae Anno MDCLXXXX.	403.
Synodus sub Josepho I. H. R. Leopoldo Kollonics S. R. E. Cardin. A. E. Strig. & Georgio Patatich Episc. Bolnensi, habita Diacovae Anno MDCCVI.	409.
Synodus sub Carolo III. H. R. Christiano Augusto Sax. Duce, S. R. E. Card. A. E. Strigon. & Francisco Wilhelmo a Neselrode Episc. <u>Quin-</u> <u>que-Ecclesienfi</u> habita <u>Quinque Ecclesiis</u> Anno MDCCXIV.	412.
Congregatio ante Synodum, habita sub Carolo VI. Caesare, III. H. Rege, & Celsissimo S. R. I. Principe, Emerico II. Archi-Episcopo Strigonienfi, & Comitibus Eszterházy de Galantha, Tyrnaviae Anno MDCCXXXIV.	423.
Tria Supplementa	423.
<i>Mantissa.</i> Orationes Episcoporum Hungariae ad Patres SS. Concilii Tri- dentini habitae.	425.
Diploma Ferdinandi II. C. H. R. de testamentis Praelatorum R. H. Anno MDCXX.	437.
Examen promovendorum ad Parochias, & S. Ordines.	435.
Conventus Ecclesiasticus adversus declarationem quatuor propositionum Ecclesiae Gallicanae Anno MDCLXXXVI.	438.
Diploma Ferdinandi II. C. H. R. de redimendis, & non oppignorandis bonis Ecclesiasticis Hungariae. Anno MDCXXVII.	437.
Protestatio, & Contradictio V. Cleri R. H. in Commissione Pestienfi Anno MDCCXXI.	441.
Petri Illicini sermones X. in Synodo Strigonienfi MDLX, de rectae fidei cognoscendae regula compositi Tyrnaviae.	443.

AD LECTOREM.

Olvo fidem apud eos contractam, qui me sæpiuscule, ut alteram Conciliorum partem accelerarem, ad promissionem factam retulerunt. Duorum itaque sæculorum intervallo, summas inter Patriæ dissensiones, acta Concilia Ecclesiæ Romano-Catholicæ in Hungaria, absolvemus. Lectorum sensa; & quæ in proloquio de more dicenda erant, nupera Conciliorum periodo, me ex debito prævertisse existimavi: ædícula interim ad fastigium deducta, pauca adhuc sunt, quæ amicis eo ingressuris, ut benevolos mihi illos, me vero illis gratum impetrem, in limine aperuero.

I. Stitit aliquorum expectatio attonita, in primis a me productis Ecclesiæ nostræ Synodis, rerum penuria, uni sæpe paginæ illitis. Querebantur fraudatos se gustu: solo eminere vertice, aut nudo comitatu religionis Catholicæ initia incedere. Ita equidem illi, & fere ad cogitatum meum; sed parsimoniam hanc solo documentorum defectu natam, lautiore convivio farciant, qui excubantes ad mala aurea, præ me felicius depulerint. Erutum est virgula indice, quidquid sine offensa e defossis Majorum tabulis detegi poterat. Rupimus petram: immittant sagax ingenium posteri. Bene vertant Dii, Deæque! cum plura ad hunc apparatus alicubi receperint.

II. Annosas religionis lites, Regum edicta, Episcoporum querelas; vi, aut metu extorta pacta publica, apologias in partem utramque vulgatas, quæ Synodis sæpe numero intercurrerunt, a penu nostra dimovimus. Merces ejusmodi venales fecerunt multi; nulla me egestas aut ignorantia ab iis referendis continuit. Si cui, mihi certe similium schediasmatum suppellex ditissima. At istud pugnarum genus, verborumque flagitium a Prætorio arcetor. Hinc

III. Vitas eorum, qui regiones suas per comitia Ecclesiastica insti-

instituerunt, brevis narratio absolvet. Minutim enim singulorum facinora expingere, hoc opere non destinavimus. Scripserunt Archiepiscoporum res gestas alii. Purpura insignium memorias P. Timon elucubravit. (*) Ipse Conciliorum thesaurus præ omni testimonio sit, quantum Episcopis, totique Venerabili Clero debeamus.

IV. Effigies autem Archi-Episcoporum Strigonienſium, qui vel ipsi Synodos celebrarunt, vel a Diæcesanis habitas indultu suo comprobarunt, non ad oblectamentum, sed gratam memoriam interferui. Si Venceslaum improbum, Bohemiæ Regem, Procopium Rasum, Ziskam monoculum, Lutherum, Hieronymum Pragensem, Hussumque, posita omni, quam Majestati Principum debebat reverentiæ, author Historiæ diplomaticæ Ecclesiæ Lutheranae, Austriacorum Regum imaginibus, ceu totidem *fumosos equitum cum Dictatore Magistros* appendere non est veritus; ecquis in me censuram ferat, cum sacros Antistitum vultus, ad oblivionem fere damnatos, in lucem repetam? utinam effigies Majorum, qui in utraque Republica æternitatem nominis sunt meriti, hodie intueri liceret! sed ad Olahum usque, paucorum, si memini, ex Ecclesiæ Proceribus superest vestigium. Desideramus!

V. Ne porro temere ex tabellis obviis collectas effigies existimet lector, unde ad nos pervenerint, intelligat velim. *Olabus* Synodi suæ præfixus est, & carmine se suo laudavit. *Forgachium & Lofium* Universitas Tyrnavienſis, dum in vivis agerent, ad nativam formam, destinata opera, reddi curavit. *Petrum Pazmany*, Georgius Szelepcsény, alumnus Collegii ad S. Apollinarem in Urbe, cum Theologicas positiones Professoris sui P. Joannis de Lugo S. J., deinde S. R. E. Cardinalis, Pazmano inscriberet & propugnaret, arte sua, quam eximie calebat, in ære exhibuit: ex quo prototypo, idem Pazmani vultus hic feliciter expressus est. *Szeceſénium & Kollonicſum* Provincia Austriaca Societatis Jesu majore in tabula ærea, gratæ memoriæ causa, viventes incidi jussit; unde in formam minorem nunc traducti sunt. *Lippai* domi nostræ in Pharmacopæo summa

(*) De hoc opusculo P. Samuelis Timon, M. Carolus Andreas Bell in commentatione historico-critica de nummo Mariæ Hungariæ Reginae, Ludovici I. filia, edit. Lips. MDCCXLII. pag. 28. ita habet: *Purpura Pannonica, quæ sub ejus (Patris Timon) nomine prodita, non ipsius est opus, sed R. P. Skoda Jeshuitæ; qui quod e tabulario in primis Agriensis Episcopi concinnaverat Schedion, Timoni edendum commiserat. Sic vos non vobis mellificatis apes.* Hæc Bellius. Sed profecto error iste, an injuria corrigenda est. Timon enim *Philosophiam Cassovia* (quod ibidem asseritur) docuit nunquam, sed Tyrnaviæ. Porro, laboris focii, discipuli, amici viventes, manuscripta ipsa originaria opusculi, authorem esse Timonium clamant, testantur, jurant; & nisi mihi met perjurus sim, hisce egomet Timonium Purpuræ Pannonicæ conscribendæ intentum vidi, eo prorsus tempore cum operis Chronologici partem ultimam inchoaret, M. autem Carolus Bell *ad huc a matre ruberet*. Tantum igitur Timon Patri Skodæ, & aliis forsitan debet, quantum amicis bona prece ad exquirenda alicubi subsidia conductis; longe autem minus, quam author commentationis, Clarif. ac præst. Viro Patri suo Mathiæ Bellio, in hac ipsa dissertatione de nummo Mariæ, gratus deferret, Age! --- quasi nunc non norimus nos, inser nos! Tereñ. Adcl. ac. 2.

summa accuratōne, fundator utpote, sincera manu expictus vifitur. *Szelepcsényius* se ipsum scalpro ad omnem artis elegantiam effinxit, librosque ampliffimæ bibliothecæ fuæ iconè diffinxit, hoc fubfcripto verfū: *In quo me propria fignatum videris arte, ex libris illum noveris effe meis.* Hæc igitur forma, animique fuit habitus Vi-
rorum illuftrium, cum ætate in ultimum fere ænium declinarent. Hos pofteri intuitu pientiffimo & veneratione condigna identidem repetamus.

VI. Trium Synodorum acta e typo iterum redeunt: cætera ex M. S. edimus. Accedent non pauca, in publicum hætenus raro dilata. Additum nihil, demptumque authographis; fuo tamen loco, quod ad commodum lectorum fecerat, nihil prætermiffum. Generatim in decurfu actorum, quædam contingo, ne cicatrices e tot vulneribus relictas acerba recordatione exafperem. Ecquid enim tristem illum Hungariæ statum, cui merito illachrymemur, iteratione eventuum infelicium refricemus? atque ideo

VII. Cum in plerisque conciliis Provincialibus pro vertente tunc neceffitate quædam ftatuta fint, magnam etiam partem eorum addere poteram, quæ caufam, & occafionem ejusmodi legum condendarum fecerunt. Sed cui me mari, quam turbulento commiffum? neque vero tam rara, tam incognita eft fæculi præterlapfæ hiftoria, ut ejus fragmentis, notationum more, canones, aut præceptiones interfecare oporteat. Utilius itaque cenfui, fi bifta prætergrediar, ne latentem alicubi fcintillam animarem.

VIII. Græcorum, ac Ruthenorum Synodos, quas ab erroribus & fchifmate ad Ecclefie Romanæ focietatem perducti Epifcopi ritus orientalis, diverfis in locis convocarunt, collectionem hanc meam ditio-rem facere poterant. Sed mole fuâ excurrunt, & nimium quantum inter fe permiffa, rudi admodum charactere horrent; quin imo vocabulis ipsis litura fæpiffimè obfelfis, ex idioma-
te femi-Græco, Ruthenoque, datum non eft eluctari. Multam operam Principes & Epifcopi noftri in Tranfylvania, & Valachia præfertim impenderunt, ut diffidentes a lege Romana Epifcopos & facerdotes Valachos Catholicis unirent. Comminationes tamen, & pœnæ, quibus per fuos Patriarcha Conftantinopolitanus, concitatis in vindictam Turcis fæpe numero animadvertit, bonam alio-
quin mentem & propositum excufferunt. Georgius Lippaj Archi-
Epifcopus Strigoniensis circa annum MDCLII. nihil non apud Pon-
tificem, & in Aula Regia adlaboravit, ut a tributi onere foluti, in-
dultis quibusdam ritibus, quos tutò religio orthodoxa pateretur,
fensim manfuefcerent. At fpem in herba, belli imminentis pericu-
lum succidit. Leopoldus demum Kollonicfus, cujus heroico
ftudio impervium nihil fuit, poftquam parem Catholicis Curioni-
bus

bus libertatem & prærogativam apud Leopoldum Cæsarem impetrasset, Episcopos primum lucratus, missis postea in regionem idoneis Magistris, sacerdotes fere omnes atque his adhærentem populum, sacris Romanis adjunxit. Id, ut majore cum fructu eveniret, ex Archi-Diaconis, Parochisque confecta est Synodus ineunte Majo anni MDCLXXXVII. Albæ-Julæ: secunda, anno mox sequente; tertia denique Munkácsini circa annum MDCXCII, in quibus, chyrographis, signisque suis ceræ impressis, recitata prius ex formula Tridentini Fidei professione, ducentis plures sacrorum administri Romano Pontifici se adstrinxerunt. Longum foret enarrare, quos obices Calviniani, & Lutherani in Transylvania, quamvis ad eos omnium minime pertineret, sancto huic injecerint operi. Hæc innuisse suffecerit. (5*)

IX. Meminit Lucius, & Archi-Diaconus Spala, aliquot Conciliorum, in Dalmatia celebratorum, cum Reges Hungariæ in eas regiones Imperium exercerent. Oeconomiam autem nostram, quæ extra Strigonienfis & Colocensis Archi-Episcoporum ditiones celebrata sunt, non ingrediuntur; nudus enim dignitatis titulus hodie Dalmatiæ vestit Episcopos. Et reductæ, si quæ supersunt, in notitiam Synodorum Constitutiones, parum ex se utilitatis Ecclesiæ Hungariæ adferent.

X. Acceperam ab amicis superesse alicubi varias Synodorum reliquias, quas pertentata omni via concessum non fuit exorare. Veniam igitur dabit Lector, si deinceps in nova Conciliorum acta incurrerit, quæ nos non attulimus. Ad nervum usque adeo tenuem, & paucorum, qui monumentis veteribus explorandis se dedunt, avaritiam, dimetiri omnia sumus coacti.

XI. Meditanti demum, quo diverticulo lectoris tedium interpellarem, cum plura se mihi objicerent, in illud gustu meo propendebam, ut singularum Diœcesium geographicam designationem adderem; ea prorsus forma, qua comitatus, & regiones certas mappis, ut ajunt, referimus. Movit eam mentem opus eruditissimum Illustrissimi ac Reverendissimi Viri Caroli a S. Paulo, Episcopi Abrintanorum in Normandia: qui Sæculo abhinc uno, *Geographia sacra, sive notitia Episcopatum Ecclesiæ*, a se in chartis edita, res Ecclesiæ magnopere illustravit. Ita certe appendix Pazmanianæ adjecta Synodo ad vitalem auram respirasset. At: *Gigantem somniavi, ignotumque planetam.*

Cætera, quæ prima jam parte prolocutus sum, non repeto. Faciant Superi boni! ut quam gratissima Ecclesiæ Catholicæ, ejusque viris sacerrimis studia nostra accendant. Conabimur, dum vires vitæque usus concesserit, quam optime rursus mereri.

ACTA

(*) Habemus litteras originarias non paucas, eorum, quæ diximus testes.

ACTA & DECRETA NICOLAI OLÁHI, ARCHI - EPISCOPI STRIGONIENSIS, ^{QUÆ} SYNODUM ANNI MDLX. PRÆCESSERANT. EX M. S.

NARRATIO PRÆVIA.

I.

U
T Luctuosam Regni totius conversionem, quæ fatalem genti Hungaræ ad Mohacium cladem consecuta est, per brevi memoria complectar, rerum dicendarum ordo exposcit. Numerus itaque malorum omni ex parte irruentium, quum turbatam, fatali Ludovici Regis interitu, rempublicam pervaderet, religionem cumprimis, & priscis tutam legibus pietatem vehementer confudit. Nescias profecto, an excitata victoriis Turcarum rabies in totam fere regionem sensim diffusa, an Hæresis e Germania per Saxonos Transylvanos ad Hungaros promota, in florentem sexcentis prope annis, Ecclesiæ integritatem, majori audacia defævierit. Episcoporum enim & Procerum, in pugna cæforum, jactura animati, peregrini dogmatis propolæ, rupto velut aggere ad omnem
A sc

se regionem differebant; quorum postea consilio ad legem a Luthero publicatam, sacra Deo loca, metu hostium deserta, in sana novi ritus redacta sunt; institutæ nundinationes recens nati Evangelii; conciliabula diversis in locis clanculum habita: Ecclesiastici Magistratus promiscue rapti, ejecta suis e loculis orthodoxorum cadavera, damnati ad exilium sacerdotes; plebs demum civili tumultu commissa; quæ, sicut ad libertatem magnopere aspirabat, ita obsequium se præstare Deo credidit, si posthabitis majorum sacris, Principum suorum imperio denique soluta, Ecclesiæ Catholicæ, primique instituti testes, & sanæ doctrinæ magistros, perditum iret. Hac licentia ad privatas, Nobilium ædes, mulierum præpitiis, ingenio venalium, recepti, instillabant invisi hospites virus lethale, quod sine mora, ut in errorum propagatione evenit, sanguini hæredum se infudit, totque morbos infelici Patriæ induxit. Neque alios natales Lutheri, Calvinique affectæ in Hungaria recensere possunt; quidquid adversum scriptitent, & plaustris suorum voluminum domi forisque negotientur. Historia, testistemporum, & lux veritatis, speciosis eorum molitionibus & vindictis reclamat.

II. Casu proinde Ludovici Regis, provinciam totam in incertum vertente, incrementa sumpsit Hæresis, nunquam certè in spicam maturatura, si ea contentione pro aris stetissent Hungari, qua pro focis, pugnatum est. Duorum nempe Regum plus æquo captabant fortunam, & divisi animis, ut celerius perirent, diviserunt rempublicam; nemo interim ad ostium observabat, lupusne, an pastor de ovili Domini disponeret. Tenuit annos triginta vertigo hæc: dum Ferdinando Regi, imperium sine æmulo, in Hungariam fieret integrum. Verum satis querelarum. Nunc ad orbitam.

III. Paulo de Varda & Martinusio *postulato* duntaxat, vivis, sedique Strigoniensi ereptis, Nicolaus Olahus probatissimæ virtutis, & doctrinæ Antistes, alter Numa periclitanti religioni, & Archi-Episcopatu in anno 1553. (a) septima Maji per Ferdinandum datus est. Existimationem, non apud optimum Principem modo, sed bonos omnes de se jam dudum ingestam, diploma nominationis Sopronii editum testatur.

Nos Ferdinandus Divina favente Clementia, Romanorum, Hungariæ, Bobemiæ, Dalmatiæ, Croatia, Slavoniæ &c. Rex, semper Augustus, Infans Hispaniarum, Archi-Dux Austriæ, Dux Burgundiæ, Brabantie, Styriæ, Carinthiæ, Carniolæ, Marchio Moraviæ, Dux Lucemburgi &c. Memoriam commendamus tenore

re

a) In Chronico, de quo postea, ponitur Annus 1552; quid hoc in dubio sentiam, suo loco aperietur.

re presentium, significantes, quibus expedit, universis. Quod Nos respectum habentes ad sinceram fidem, grataque merita, præclaras, excellentesque animi dotes, ac erga Ecclesias, electionemque ministrorum & servitorum Ecclesiarum Dei, singularem curam Reverendissimi in Christo Patris Domini Nicolai Olábi, Archi-Episcopi Strigoniensis Ecclesiæ, Primatis Hungariæ, Legati nati, Summi & Secretarii Cancellarii, ac Compatriis Nostri (b) fidelis, & sincere dilecti: quibus illum Divino munere, propria Nostra plurium annorum experientia ornatum, præditumque esse cognovimus, jus patronatus Nostrum Regium, quod scilicet in eadem Ecclesia Strigoniensi, sicut etiam aliis quibusvis Regni Nostri Hungariæ Ecclesiis, more prædecessorum Nostrorum, Hungariæ Divorum Regum, habere dignoscimur, animo deliberato, & ex certa Nostra scientia, eidem Domino Nicolao Olábo Archi-Episcopo tanquam Metropolitano, duximus dandum, & conferendum; damusque, & conferimus, per presentes, & illud in eundem transferimus, annuentes: ut ipse ad omnia beneficia, Præposituras, majores, & minores, Lectóratús, Cantóratús, Custodias, Canonicatus, & Præbendas, ac Parochias, quæ posthac in prædicta Strigoniensi, aliisque Collegiatis Ecclesiis, & Præposituris ad eandem Ecclesiam Strigoniensem pertinentibus, & quorum collatione antecessores quoque Archi-Episcopi alias usi fuerunt, quocunque nomine, & titulo, posthac de jure, & defacto vacare contigerint, dicti juris patronatus Nostri Regii auctoritate, personas idoneas, & bene meritas, Ecclesiæque functione dignas, fide, vita, moribus, honesta conversatione, & eruditione præstantes, eligere, nominare, & acceptare, ipsisque de iisdem more antecessorum suorum Archi-Episcoporum disponere, ordinare, & providere valeat, atque possit. Imo damus, & transferimus barum Nostrarum vigore & testimonio litterarum. Datum in civitate Nostra Soproniensi, decima mensis Maji, anno Domini millesimo, quingentesimo, quinquagesimo tertio, aliorum vero vigesimo septimo.

IV. Respondit Oláhus expectationi, quam Ecclesiæ & Regni salus in ejus virtute reposuit, jure jurando in manus Regias præstito, hac forma: Ego Nicolaus Olábus miseratione Divina Archi-Episcopus Strigoniensis juro, quod statuta & ordinationes hujus Almæ Ecclesiæ Strigoniensis & Capituli, laudabilesque consuetudines rationi non obvias, ab antiquo in eam inductas, & veteri observantia observatas, sollicitè observabo, neque infringam. Item honorem, commodum, & utilitatem ejusdem Ecclesiæ Strigoniensis, & Capituli, consilio, favore, & auxilio procurabo, & defendam. Quodque

A 2

res,

b) Erat Oláhus Episcopus Zagrabienſis, & Cancellarius Hungariæ: Joannam Filiam Ferdinandi anno 1547. die 24. Januarii natam, Pragæ; cum in aula pro munere suo degeret, sacro fonte abluit, & ex more Ecclesiæ Patrinus levavit.

res, & bona mobilia pretiosiora, quam immobilia, utpote oppida, villas, aliasque possessiones, ac jura possessionum, ac proventuum, privilegiaque, tam a divīs Regibus, quam a sanctissimis Pontificibus ab antiquo concessa, & ad ipsam Ecclesiam meam, & Capitulum spectantia, ac pertinentia, non vendam, non donabo, non impignorabo, nec sub colore aliquo alienabo, distrabam, aut dissipabo, etiam cum consensu Capituli dictæ Ecclesiæ meæ, inconsulta Sede Apostolica; imo quoquo modo distracta, alienata, & dissipata, pro posse meo recuperabo. Ita me Deus adjuvet, & hæc sancta Dei Evangelia, ac sanctus Adalbertus. (c) Tam candida contestatione, & fide sua solenniter obligata, ceu clypeo, galeaque tutus, ad rem gerendam contra hostes Ecclesiæ, numero, nobilitate, rerum suarum progressu elatos, se accingit.

V. Confessum itaque est in comitiis Sopronii anno 1553. posthabitis, quæ ingerebantur, minis acatholicorum, ut Art. IX. communi voluntate conderetur, paucorum licet suffragio, spiritu tamen Dei armatus, in medio adversariorum effecit. Beneficia Ecclesiastica conferantur: & jus Patronatus, qui se in Ecclesiis habere prætendunt, illud producant. (d) Probatur etiam Ordinibus & Statibus, ut quemadmodum Sacra Regia Majestas hortatur benigne fideles suos, penes quos beneficia aliqua sunt Ecclesiastica, ad limitationem suæ Majestatis, viris dignis, & ad Ecclesiastica munia idoneis, ad idque jam delectis, & nominatis, ea relinquunt libera, aut si ipsi jus Patronatus in eis prætendunt, illud producant coram sua Majestate, & de suis manibus nihilominus ea tradant viris Ecclesiasticis, neque diutius patiantur Ecclesias ipsas suis legitimis carere pastoribus. Sanctio autem ista ne otiosa, ut fit, inter verba delitesceret, soluto Optimatum Regni congressu, villas, pagosque, Abbatiz de Szkalka obnoxios, in Castris Trenchinienfis, militisque præsidarii stipendium hucusque retentos, Francisco Thurzó Episcopo Nitriensi (ad cujus Ecclesiam jus Patronatus pertinebat) reddi iussit. Wolfgangus Kecskés, Commendator Abbatiz de Somogyvár, in Hofszu-Pach &c. Albensis utpote Præpositi possessiones, sine mora inductus, ut eas ab usurpatorum aliquo profani nominis, pro ærario Capituli vindicaret. Auri, & argenti portiones (piletum vocant) in Transylvania, longo tempore suspensæ, redditibus Archi-Episcopi postliminio restitutæ &c.

VI. Inter hæc tamen, aliosque plurimos trium annorum cursu labores susceptos, compositis in regno dissensionibus, ad confusas

c) Patronus nempe Ecclesiæ Strigoniensis, quem etiam sigillo minori Capituli intulit.

d) Quod jus Patronatus in Ecclesias produci voluerit Ferdinandus, causa erat directio Episcopatum & beneficiorum, quæ laici & acatholici pro libitu infederant,

fas Prælatorum dignitates evolvendas incubuit. Dux ad hoc causæ Olahum impulsere: altera, ut Hungariæ totius clerum, sacro æque, ac profano magistratu tot annis perturbato, ordini, paci, & disciplinæ redderet; altera, ut Synodi nationalis celebritatem, quam moliebatur, cognito prius procerum Ecclesiasticorum numero, & potestate, extra lites, & odia, in sequentem annum digere posset. Ignorabat enim, ad quos belli iniquitate, & hæreticorum impudentia honores Ecclesiastici transiverunt; quinam Concilio de more interesse, & religione adhuc integri ad illud evocari possent. Excitata alioquin Ferdinandi pietas, sicut Oláhi consiliis multum deferebat, ita petenti illud facile indulgit, ut Abbates, Præpositos, cæterosque religionarum societatum moderatores, per viros juris prudentia & comitate insignes, in quæstionem vocare, quoque indultu aut patrono beneficia adiverint, rationes ab iis exigere liceret. Assensu Ferdinandi impetrato, sequens edictum, quod ex originario recitamus, Oláhus divulgat. Perterriti non pauci hac iustitiæ comminatione, mala potius acti conscientia, stationes perperam arreptas, dimiserunt. Neque erat, qui posthac se clam in honores sacros intruderet. Ita adnitente Oláho, ordo, & æquitas tantisper renasci cæpit.

VII. Ut autem de actis lectorem doceamus, ea ad normam publici examinis conscripta sunt. Capita quæstionum e SS. Canonibus petuntur: responsa cum sæpe inutili longoque sermone excurrerent, breviori periodo constringere visum est; in verba nihilominus, & authographi fidem juravimus. Paucula omnino refecanda erant nihil ad rem factura, & litigiosis plerumque sententiis implexa. Erigetur paulo ævi illius infelicitis historia, & docebunt nullum prope remedium præter Concilium ad tantam malorum congeriem reparandam superfuisse. Si cætera ad Oláhi laudem deficerent, hoc certe arduo negotio feliciter exhausto, immortalitatem nominis, & æternam gratitudinem in Ecclesia Hungarica meritis est. Clavim denique offerimus ad ea, quæ posthac dicenda restant.

EDICTUM

De citatione Abbatum & Præpositorum.

Nicolaus Olábus Archi-Episcopus, miseratione Divina Ecclesiæ Metropolitana Strigoniensis, Locique ejusdem Comes perpetuus, Primas Hungariæ, Legatus natus, Summus, & Secretarius Cancellarius, ac Consiliarius Sacræ Cæsareæ Majestatis &c. Fratribus in Christo Nobis dilectis, Reverendis, ac Venerabilibus Dominis

B

Eccle-

Ecclesiarum nostrarum collegiatarum, ac filialium, Scepusiens. Tituliensis. Orodienf. Veteris Budenf. Sanctæ Trinitatis de superioribus Thermis Budenf. Poseniens. Præpositis. Item Ecclesiarum Ordinis Præmonstratensis, similiter Præpositis: de Lelesz, de Tburocz, de Jaszov, de Ujbel, de Papocz, de Cbyrnok, de Marczelbáza, de Vásárbel, de Rayk. Item Dominis Abbatibus Ordinis beati Benedicti, & Cisterciensis: sancti Martini, sacri montis Pannoniæ, de Colosmonostza, de Szalavár, de Tópoczka, de Borsmonostza, de sancto Gottbardo, de Pilisio, de Kapornak, & de Zkalka prope Trincbinium. Item Almds, Cbatbar, Lyben, Habotb, jurisdictionis dictæ Ecclesiæ nostræ Metropolitanæ Strigoniensis salutem, & Paternam in Domino benedictionem. Quum in vineam Domini Sabbaoth, in partem solitudinis vocati, culturae, ac custodiæ ejus congruo teneamur ministerio superintendere, ac ceteros quoque cooperatores nostros, & subditos diligentius ad Divina excitare, nihil certe, cum Dei adjutorio magis curare debemus, quam officio nostro Pastoralis pro nostris viribus satisfacere. Licet autem illius sit vineam illam colere, qui plantavit, & custodire, sine quo nihil bene custoditur; quia tamen vocatio nostra id requirit, ut pro viribus nostris, hoc præsertim turbulentissimo sæculo nostro, in ipsa Dei vinea ipsius gratia adjuti, nos quoque operemur, pro extirpandis quorundam abusibus, qui videlicet Ecclesias Dei illegitime, & neque vocati, neque jure electi, neque per hostium, (c) sed aliunde ad caulæ ovium intrantes, & religiosum, ac clericalem habitum contemnentes, in dispendiumque animarum suarum habitu laicali incedentes, seseque nobis, tanquam legitimo eorum, ex clementia Dei pastori, & prælato, secundum jura Canonica ad confirmationem accipiendam minime præsentantes, beneficiorum suorum in spiritualibus, & temporalibus administrationem, secundum Patrum, & Ecclesiæ Catholicæ decreta, hætenus a nobis impetrare neglexerunt, & non curarunt; quin potius plus laicis, quam Divinis rebus occupati, erroribusque hæreticorum implicati, quorum temerarius, & damnabilis abusus, ipsam vineam Domini obumbrare, & suffocare videntur, eorum hætenus officia, ac debitam Ecclesiæ nostræ, & nobis subiectionem, atque obedientiam penitus posthabuerunt. Quas ob res vestigiis Sanctorum Patrum, & majorum nostrorum insistentes, ac juxta Canonicas sanctiones, & traditiones propter subditorum nostrorum statum, & instructionem salutarem, contra tales procedere decrevimus, ut ipsi, qui patrimonii Christi vivunt, ab abusibus, & erroribus hæreticis, ac prophanis ad obedientiam, Sanctorumque Patrum institutiones revertantur. Vos igitur univer-

c) Lege: ostium.

fos, & singulos Dominos Præpositos; tam seculares, quam Religiosos, item Abbates præscriptos, hortamur paterne in Domino, & admonemus, atque auctoritate nostra ordinaria Metropolitana scilicet Primatiæ, & Legationis natæ, qua ex Dei gratuita, & clementi dispositione fungimur, requirimus, & mandamus firmissime in virtute sanctæ obedientiæ, & sub pena in Canonibus expressa; quatenus quilibet vestrum personaliter coram nobis, ubi tunc Deo duce constituemur, ad primum diem mensis Augusti proxime venturum (quod tempus vobis pro primo, secundo, tertio, & peremptorio termino, monitioneque canonica damus, & assignamus) simul cum omnibus juribus, & literalibus instrumentis, si quæ super electionibus, & confirmationibus, ac administratione beneficiorum vestrorum habueritis, de præmissis, aliisque omnibus objectionibus, nobilis Stephani Strigoniensis Procuratoris fiscalis dictæ Ecclesiæ nostræ Metropolitanae Strigoniensis responsuri, ac de libertatibus, juribus, atque privilegiis vestris, si quæ habueritis, a nobis paternum responsum audituri, modis omnibus comparere debeatis, & teneamini. Certificantes vos, quod si quis vestrum præmissa adimplere, modisque præmissis in præscripto hujusmodi citationis termino peremptorio comparere, propositionibusque & allegationibus, atque objectionibus præfati Procuratoris fiscalis, coram illo, vel illis quibus causam banc commiserimus, respondere usque ad diffinitivam sententiam minime curaverit, nos contra talem tanquam rebellem, & contumacem, atque temerarium, & nobis, uti Metropolitano vestro Archi-Episcopo, Primati, & Legato nato inobedientem, prout juris erit, per illum, vel illos, quibus id committeremus, procedi faciemus, absentia, & contumacia vestra, vel alicujus vestrum in aliquo non obstante. Præsentem vero sub excommunicationis latæ sententiæ pœna, e valvis Ecclesiæ hujus nostræ amovere, aut turbare nullus hominum præsumat, cujus absolutionem nobis solis reservamus. Datum Posonii decima die mensis Junii. Anno 1557.

VIII. Evocatio, sparsis per Hungariam literis & nuntiis, paucorum dierum intervallo ubique fere innotuit. Nec defuere, qui adversum acrius declamarent. Cum vero Ferdinandi auctoritate, imperturbatum Olahi animum fulciri viderent, jussioni locum, & voluntatem facile dederunt. Res autem gestæ sic habent.

ACTA

De Inquisitione Abbatum & Præpositorum,

QUI

Ad instantiam Fiscalis Strigoniensis fuerant per affixam a Reverendissimo Domino Nicolao Oláho, Archi-Episcopo Metropolitano Strigoniensi citati ad primam diem Augusti, coram Judicibus delegatis, Reverendissimis videlicet Dominis Paulo Zondino Rosonienſi, Stephano Zákálynczy Scopienſi Episcopo. Item Reverendis Mathia Græco, Lectore & Vicario; Petro Paulino Præposito Sancti Stephani, Canonicis ejusdem Ecclesiæ Strigoniensis, nec non Joanne Zákány Canonico, & Vicario Ecclesiæ Pofonienſis.

Anno Domini 1557.

Die secunda Augusti juxta mandatum Rſſm̃i Domini Domini Nicolai Oláhi Archi-Episcopi Strigoniensis &c. vocati ad sedem ejusdem, eodem Rſſm̃o Dño Archi-Episcopo pro tribunali sedente, comparuerunt de contentis in affixa, infra-scripti tantum Abbates, & Præpositi: Rev. D. Archi-Abbas titulo S. Martini, Rev. D. Abbas de Colosmonoftra de Transylvania personaliter; sed Rñdi DD. Abbas Pilisienſis per nuntium cum literis de credulitate, & Abbas de Bors-Monoftra per literas se excusavit. De Præpositis autem comparuerunt personaliter: RR. DD. Præpositus Pofonienſis, Jászovienſis, & Orodienſis. Sed nuntios miserunt, RR. DD. Præpositus Veteris Budenſis, cum literis de credulitate. Præpositus SS. Trinitatis, superiorum thermarum, Budenſis. Cæteri in affixa citati neque comparuerunt, neque se per literas aut nuntios excusarunt, sed contumaces fuerunt. Præsentibus supra-dictis Dominis Capitularibus Ecclesiæ Strigoniensis, idem Rſſm̃us D. Archi-Episcopus Primas, & Legatus natus &c. propositis illorum vocationis causis, constituit Fiscalem, nobilem Stephanum, Fraternitatum Strigoniensium, & Petrum Illicinum juris utriusque Doctorem, Ecclesiæ Metropolitanæ Strigoniensis Procuratores; qui adversus prædictos citatos, quæ dicenda essent, proponerent. Et Judices delegatos, seu Commissarios, qui partes audirent (servata sibi superioritate Primatus, & Legationis Apostolicæ) fecit

Venerabiles DD. Paulum Zondinum Rosonienſem, Stephanum Zákálynczy Scopienſem, Episcopos: Mathiam Græcum Lectorem, & Vicarium; Petrum Paulinum Præpositum Sancti Stephani, Canonicos Ecclesiæ Strigoniensis, & Joannem de Zákány Canonicum Pofonienſem. Præfixit autem idem Rſſm̃us Dñus Archi-Episcopus, judiciali audientię tempus inter sextam, & septimam postridie, præsentibus ibidem RR. DD. supradictis. Item Rñdis Paulo Papai Cantore, Valentino Custode, Blasio Zathay Archi-Diacono Zolienſi, & Martino de Bereghje, Canonicis Ecclesiæ Strigoniensis, testibus.

Die tertia Augusti, hora audientiarum supra dicta, præfatis Dominis judicibus delegatis, seu commissariis in domo habitationis Plebanatus Tyrnavienſis, pro tribunali sedentibus, prædicti Stephanus Fiscalis, & Petrus Illicinus juris utriusque Doctor, Procurator, comparuerunt, & coram præfatis Abbatibus, & Præpositis citatis præsentibus, proposuerunt hos sequentes articulos.

Primo: Quod quicumque essent in affixa Rſſm̃i Dñi ad instantiam Fiscalis citati, & alii plures, subiecti essent eidem Rſſm̃o D. Archi-Episcopo Primati, & Legato nato, de jure. Unde petiverunt inquiri ex illis præsentibus singillatim, & separatim. *Primo:* quis illis beneficia contulisset, & an haberent collationis litteras, quas ederent?

Secundo: An fuissent legitime ab eodem Rſſm̃o D. Archi-Episcopo, aut ab alio

alio antecessore suo confirmati? Et si confirmati essent, literas similiter exhiberent confirmationem attestantes.

Tertio: Ut dicerent, an intra tempus jure præfixum se consecrari fecissent, & Præpositi insulati, se benedici; & testimonium producerent scriptum?

Quarto: In qua ætate fuisset eis beneficium collatum?

Quinto: An in habitu incederent suæ professionis?

Sexto: An ordinati essent, an vero laici? & utrum intra tempus canonibus comprehensum?

Septimo: An haberent plura beneficia incompatibilia?

Ultimo: An Catholicam & Romanam fidem tenerent, & profiterentur?

Hac propositione per præfatos Procuratores facta, & his petitionibus, dimissi sunt prædicti Abbates, & Præpositi: & data est eis tertia hora pomeridiana, ut compareant, & ad prædictos articulos interrogati respondeant.

Eodem die, hora, & loco superscriptis, Dominis Judicibus delegatis pro tribunali sedentibus, prænominati Stephanus Fiscalis, & Petrus Illicinus Doctor, Procuratores comparuerunt. Ex eo etiam comparuit Rñdus Dñus Frater Ladislaus, Archi-Abbas Sancti Martini Sacri Montis Pannoniæ.

Procuratores præfati petierunt, ut D. Archi-Abbas ad prædictos articulos singillatim responderet. Respondit itaque idem Archi-Abbas, præfatam Abbatiam sibi quidem a Regia Majestate auctoritate & favore Rñmi Dñi collatam; comparere se ex sola reverentia erga Archi-Episcopum, Primatem, & Legatum natum, utpote per privilegia exemptum, & soli Apostolicæ Sedi subiectum, quod & docuit. Abbatis præterea duas se possidere, nempe: S. Jacobi de Simighio, sexaginta duntaxat florenos modo inferentem, & alteram de Beel; in qua nihil præter mediam secundam villam habet. Ambæ in manibus Turcarum sunt: reditus hos exiguos in conservationem arcis S. Martini

conversos fuisse. De exemptione longior orta controversia. Nomine autem Abbatiarum S. Jacobi de Simighio, & de Beel in Bakonio responsum fuit: debuisse comparere & ostendere collationis, confirmationis & etiam benedictionis suæ literas; alias e fructibus perceptis caderet. Dominus igitur Rñmus Archi-Episcopus jussit, ut Archi-Abbas sua privilegia coram commissariis judicibus in medium videnda proferat.

D. Abbas de Colosmonostira. (f)

Respondit: collatam sibi Abbatiam a sua Majestate; adesse testimonium. Confirmatum & investitum a moderno Archi-Episcopo, ab eodem infra quatuor menses benedictum fuisse Pofonii; annos ætatis numerare triginta novem. Gerere habitum S. Dominici, in eo professum; possidere autem abbatiam alterius Ordinis ex indultu Pontificio; quod privilegium, ut exhiberet infra triduum, Judices voluerunt. Sacerdotem esse constabat omnibus, quippe qui totus incumberet in confutationem hæreticorum.

D. Abbas de Borsmonostira. (g)

Misit is sui loco, egregium Dominum Gabrielem literatum, Secretarium Spectab. ac Magn. D. Palatini, (h) & fratrem suum, qui Dominum Abbatem excusaret a judicio utpote infirmum. Abbatix autem res necdum esse compositas, cum duobus non nisi mensibus eam possideret. Datus est proinde terminus trium mensium a die ingressus in abbatiam, ut restitutus valetudini, ad quæstiones responderet.

D. Præpositus Pofoniensis, & Jaszovienfis.

Processus in causa Domini Præpositi Pofoniensis & Jaszovienfis Ecclesiarum.

ANNO 1557.

De Tertia Augusti, hora audientiarum Rñdus D. Georgius Draskovics Præpositus Pofoniensis, & Jaszovienfis Ecclesiarum, comparuit in judicio: antea-

f) B. V. Mariæ in Transylvania, alias Ordinis S. Benedicti.

g) Ordin. S. Benedicti in Diocesi Jauri. ad Ginsium.

h) Thomæ Nadasdi.

tequam ad articulos per Procuratores propositos respondisset, allegavit se esse Præpositum Posoniensem legitimum, & Ecclesiæ Jaszoviensis ex indulgentia Regiæ Majestatis ad tempus, & ad beneplacitum ejusdem Majestatis Præpositum, & Administratorem Præposituræ, Ordinis Præmonstratensium, ac Protho-notarium Apostolicum & Consiliarium S. Romanorum &c. Regiæ Majestatis designati Imperatoris: comparuisse tamen & mandato Rssmī D. Archi-Episcopi voluisse satisfacere: salvis etiam suarum Ecclesiarum privilegiis, & titulis, quibus ut supra, sua Dñatio fulget; ne aliquid præjudicii ex ista comparantia generetur, privilegiis, & prerogativis suis cum protestatione &c.

Item, excepit sua Dominatio Reverenda contra personam unius ex Dñis delegatis Judicibus Rssmī Dñi, Dominum videlicet Joannem Zákány Canonicum locumtenentem, & Vicarium suum in Spiritualibus in Ecclesia Posonienfi, hacque ratione inconveniēti sibi videri, ut subditus superiorem suum iudicet.

Procuratores ad primam propositionem Rñdi D. Præpositi responderunt, velle se videre privilegium Protho-notariatus, quod adduxisset; & interrogarunt, utrum per illud vellet se eximere ab obedientia Rssmī Dñi Strigoniensis?

Replicavit idem D. Præpositus: se non esse obligatum ad edendum privilegium de Protho-notariatu, & quod non vult eo uti, nisi sicut canon, & tenor sue bullæ continet: quoniam autem in præsentī causā, eo se privilegio non defendit, supervacaneum putat esse, ut illud nunc producat.

Deliberatio Dominorum Judicum super privilegio protho-notariatus produci petito.

Quia D. Præpositus Posonienfis est quidem Protho-notarius, ut dicit, seque non venisse ad convocationem, ut titulo Protho-notariatus se ab obedientia, & jurisdictione Archi-Episcopali subduceret, & defenderet, prout ipse respondit. Ideo superfluum esse visum est Dñis Judicibus, in hac materia consultare.

Ad exceptionem autem Dñi Præpositi, contra D. Joannem Zákány, idem D. Joannes respondit: se quidem esse Vicarium subrogatum in Spiritualibus Ecclesiæ Posonienfis; in quantum autem Canonicus est ejusdem Ecclesiæ, præstitisse juramentum, primum Regiæ Majestati; secundo Archi-Episcopo Strigoniensi, tertio D. Præposito in licitis, & honestis. Et quia D. Archi-Episcopus est Prælati Metropolitani, & Dñi Præpositi, & suus; se quidem non ambivisse hujusmodi officium Judicis, tamen Rssmī D. Archi-Episcopi volens satisfacere mandatis, Tyrnaviam vocatus accessit.

Addiderunt Procuratores: etiam Vicarium posse judicare de causā, quæ vertatur inter Prælatum, & aliam personam. Secundo, quod juramentum præstitum minori, subintelligitur, excepta persona majori, ut evenit in homagio.

Deliberatio Dominorum Judicum super præmissa exceptione.

Domini Judices in materia exceptionis Dñi Præpositi contra D. Joannem Zákány deliberarunt. Quod licet D. Zákány ex rationibus per eum, & Procuratores allegatis videretur posse interesse, nec esse inconveniēti inter Judices eum federe, quia Prælatus in rebus Ecclesiæ suæ, & non privatis suis causis, potest esse de jure Judex: nihilominus tamen, quia allegatio Judicis suspecti, suspendit de communi jure præsentiam & interessentiam in judicio, alioquin a gravamine fieret appellatio; ideo exceptioni rei datus fuit locus in sola hac causā Dñi Præpositi, in aliis vero Dñum Zákány posse interesse.

Domini Procuratores responderunt: deliberationem prædictam Dñorum Judicum velle ad Rssmum Dñum deferre, ab eoque intelligere, utrum deberent acquiescere, an appellare: sed quod procedatur ad ulteriora circa propositiones ipsorum.

Responsiones D. Præpositi Posonienfis ad propositiones Procuratorum.

Ad primum articulum præfatus D. Præpositus interrogatus, respondit: Præpositus

posituram Pofonienfem a Regia Majestate fuiffe fibi de Anno Domini 1555. collatam. Cujus collationis literas præfentavit integras, & in nullo fufpectas &c. Quantum vero ad Præpofituram Jafzovienfem attinet, refpondit fe habuiffe ab eadem Regia Majestate, de Anno Domini 1553. & literas integras, & fimiliter in nullo &c. præfentavit.

Ad fecundum articulum refpondit: fe confirmatum a Rffimo D. Archi-Epifcopo in Præpofitura Pofonienfi, & literas præfentavit. Quantum vero ad Præpofituræ Jafzovienfis confirmationem attinet, refpondit in hunc modum. Quod licet ipfe in cubiculo, & domo fuæ Rffinæ Dominationis Viennæ, à fuâ Rffina Dominatione per biretum, capiti ipsius exponentis impofitione, confirmatus, & investitus fuiffet, antequam ad apprehendendam poffeffionem dictæ Præpofituræ Jafzovienfis profectus fuiffet, literas tamen confirmatorum fuarum Dominatio Rffina tunc temporis non dediffet; quod fuâ quoque Rffina Dominatione per Sedem Apostolicam, in Archi-Epifcopatu confirmata non fuiffet: poftea vero profectus fuiffet idem Præpofitus cum fâcra Regia Majestate ex juffu, & voluntate ejusdem Rffini Domini Auguftam ad Comitiam Imperialiam, ibique collata fibi altera Præpofitura Pofonienfi, & tantum ad tempus, & durante beneplacito Regiæ Majestatis, relicta apud ipfum Præpofitura Jafzovienfi, credidit non opus effe aliqua confirmatione.

Procuratores quantum ad literas confirmationis Præpofituræ Pofonienfis, petiverunt literas ipfas in fpecie dari. Quantum autem ad Jafzovienfis Præpofituræ non acceptam confirmationem, refponderunt, quod non fuit illa confirmatio, qua fe tuetur. Unde, quia poftquam rediit a comitiis Imperialibus, potuit adminiftrationem præteritam rectificare, aut dimittere debuit adminiftrationem; tenetur reftituere fructus toto tempore poffeffionis perceptos.

Replicavit idem Rñdus D. Præpofitus: quod nulla confirmatione fe tue-

retur, fed fimpliciter diceret, fe investitum quidem fuiffe; non negare tamen invalidam fuiffe investituram ob prædictam caufam. Poftea vero naçta alia Præpofitura non petiviffe confirmationem, ne bigamus videretur, fed præpofituram ipsam primum Auguftæ, deinde Viennæ, audiente etiam ipfo Reverendiffimo D. Archi-Epifcopo, ad manus Regiæ Majestatis obtuliffet, & a fuâ Majestate primum quidem refponfum fuiffe, ut Præpofituram illam, quam quietis temporibus poffediffet, etiam turbulentis defenderet; & finaliter voluiffet fuam Majestatem, ut apud prædictum Præpofitum maneat, quoadufque aliter de ipsa Præpofitura fuâ Majestas provideret.

Supplicarunt Procuratores: non idcirco effe excufatum Rñdum D. Præpofitum a perceptis fructibus poft adeptionem Præpofituræ Pofonienfis.

Replicavit idem D. Præpofitus ad ultimam hanc allegationem Procuratorum: quod fimpliciter eam neget.

Ad tertium articulum refpondit de benedictione: fe fuiffe fatis tempeftive, & ante tempus in canonibus contentum, nempe infra tres menses, a Reverendiffimo D. Michaele Epifcopo Adrimitano, Suffraganeo Auguftano, Auguftæ Vindelicorum ex fpeciali indulto, & dimifforialibus Rffini D. Archi-Epifcopi, benedictum quas in judicio protulit.

Literas autem benedictionis dixit fe non accepiffe ab eodem Epifcopo, fed protulit quoddam publicum instrumentum, in quo Rñdi Dñi Primus (i) Ingelhamienfis, Venceslaus Bohemus de Viſſegrád Præpofiti Ecclefiarum, fuæ Regiæ Majestatis Sacellani Procuratores, adhibiti, ut effent collaterales in ejus benedictione, & alii in instrumento ipfo contenti faterentur, eum fuiffe a prædicto Epifcopo legitime, & fecundum confuetudinem Sanctæ Romanæ, & Catholice Ecclefiæ benedictum.

Procuratores petiverunt prædictum instrumentum exhiberi, & dari legendum, & examinandum. &c.

Ad quartum: quod in legitima

C 2

tate

4) *Lateriæ*, an alterius nominis? dignoscere in autographo non potuimus.

tate collatæ fuerint eidem dictæ Præposituræ.

Ad quintum respondit: quod in habitu ivit sui ordinis, & etiam quando fuit Præpositus Jaszoviensis; sed portavit, quando voluit.

Ad sextum: patebat Judicibus vera responsio, quod legitime ordinatus esset, & non laicus.

Ad septimum articulum, an habeat plura beneficia incompatibilia, respondit: sicuti supra jam dictum est de Præposituris duabus; quarum alteram ad tempus ex beneplacito suæ Majestatis possideret, & alia nulla beneficia se habere.

Ad ultimum: constitit Judicibus evidenter eum esse &c.

Die quarta Augusti, Dñs Judicibus pro tribunali sedentibus restitutæ sunt literæ donationales de Præpositura Jaszoviensi Rñdo D. Georgio Draskovicio, coram Judicibus præsentibus, quæ rursus redditæ fuerunt D. Judicibus. Super literas autem de collatione Præposituræ Pofoniensis iidem Procuratores Ecclesiæ Strigoniensis addiderunt: quod quamvis jura Ecclesiæ, & Rñni D. Strigoniensis demonstrant collationem non modo ejusdem Præposituræ, sed etiam Canonicatum, & præbendarum nec non Plebanatum, & aliorum quorumcunque beneficiorum, intra, vel extra muros Pofonienses existentium, pertinere ad eundem Rñm, prout habetur in statuto Ecclesiæ Strigoniensis, & etiam aliis suis privilegiis in Capitulo; tamen Rñmus D. Archi-Episcopus ad petitionem, voluntatem, & mandatum suæ Majestatis acceptavit, & ratam habuit proceæ vice præsentationem suæ Majestatis salvo jure Ecclesiæ suæ, nec solum confirmavit, sed etiam contulit; & sua Majestas pollicita est, quod alias eadem Ecclesia Pofoniensis vacante permittet Rñno Archi-Episcopo Strigoniensi suo jure uti, prout suæ Majestatis literæ scriptæ sunt Augustæ, vigesimo Februarii 1555, quas binas D. Judices oculata fide viderunt; in quarum alteris sua Majestas his verbis dignata est uti: „Devotioni tuæ pollicemur sane, quod in

„posterum talem collationem ipsius Præposituræ ei, vel Ecclesiæ suæ non præripiemus, neque nos in eam ingeremus. Et paulo post inferius in eisdem literis scribit sua Majestas: Nihil deinceps turbare cogitamus, quin potius eandem „clementer quovis tempore tutabimur, „& manu tenebimus, &c.

Circa literas autem confirmationis iidem Procuratores sic postularunt: cum Rñdus D. Præpositus Pofoniensis per Procuratores juraverit, debuit juramentum suum ratificare per literas, quas reversales vocant; unde petiverunt sub eadem forma, & iisdem verbis juxta consuetudinem aliorum Præpositorum dari Rñno D. Strigoniensi idem juramentum in scriptis cum subscriptione manus, & sigillo ejusdem D. Præpositi. Alioquin protestati sunt, quod cum juramentum non sit confirmatum juxta consuetudinem, non potest idem Præpositus officia obire Præpositi, tam de jure communi, quam secundum privilegia, quæ sibi competere prætendat.

Respondit Rñdus D. Præpositus Pofoniensis: quod quamvis Dñi Procuratores contendant debere ipsum literis reversalibus juramentum per procuratorem suum legitimum alias solenniter præstitum, denuo ratificare oportere, ipse tamen D. Præpositus respondit videri sibi inconveniens citra aliquam necessitatem juramenta duplicare; & quod si unum præstitum aliquis servare negligit, etiam si decem præstet, minimurabit servare.

Deliberatio Dominorum Judicum super præmissis.

Visum est Dñis Judicibus, ut juramentum alias per procuratorem absentem in persona D. Præpositi, tempore adeptionis investituræ in Præpositura Pofoniensi præstitum, jam præsens existens corporaliter per se confirmet, in manibus Rñni Dñi Archi-Episcopi, & formam juramenti per Procuratorem præstiti, & in literis confirmatorum contenti, de verbo ad verbum Rñno Dño nostro in scriptis cedat, & offerat, sicuti alii Præpositi, & Abbates suo juramento Rñdis Dñis Archi-Episcopis Strigoniensis

goniensibus jurarunt obedientiam, reverentiam, & subjectionem, & in scriptis dederunt, prout in iudicio literarum hujusmodi productarum attestata sunt.

Ubi autem faciunt mentionem literarum reversalium Dñi Procuratores, & dicunt eas debere dari ex consuetudine aliorum Præpositorum, respondit idem Præpositus: literas ejusmodi reversales dari solitas tempore benedictionis, & non alias; quas quidem ipse ex indulto Rssm D. Archi-Episcopi juxta contentum Pontificalis ad manus Rssm Dñi Michaelis Episcopi Adrimitani, & Suffraganei Ecclesiæ Augustanæ, tempore benedictionis suæ, & inter ipsa sacra, sigillo suo, & manus propriæ subscriptione roboratas dedisset, & assignasset, præsentibus ibidem Dñis Præpositis, & aliis testibus in publico instrumento expressis atque denotatis. Nihilominus tamen, ut ipsi D. Judices, & Rssmus D. Archi-Episcopus cognoscant, Præpositi ipsius voluntatem, atque obsequendi promptitudinem; si ita deliberatio Dñorum Judicum tulerit, paratus est, vel illas literas repetere a prædicto Suffraganeo, vel alias, juxta formam in Pontificali expressam, præstare, &c.

Procuratores replicarunt: Rmo Dño non constare de reversalibus; & quod debebat accipere testimonium benedictionis, & quod promississet obedientiam suo prælato.

Respondit D. Præpositus: sufficienti testimonio id se comprobasse; & quod benedictio ipsa exhibitionem literarum reversalium, prout in Pontificali, complectitur.

Deliberatio Dominorum Judicum super præmissis partium allegationibus & responsionibus.

Visum est Dñis Judicibus, ut juramentum in Pontificali, in benedictione Abbatis expressum, Rssmo D. Archi-Episcopo, tanquam Superiori suo, Dñus Præpositus præstet, & dare in scriptis debeat; & quamvis D. Præpositus probaverit per Dños Collaterales, qui D. Episcopo Adrimitano astiterunt, & ministerium suum in danda benedictione exhibuerunt, prout in certo instrumen-

to publico constat; nihilominus tamen visum est Dñis Judicibus, ut literas testimoniales super benedictione ad infulam, quæ *formata* vocantur, a præfato D. Episcopo, suo tempore sibi procuraret, & Rssmo D. Archi-Episcopo præsentet videndas, ut autoritas Ecclesiæ Strigoniensis exposcit, &c.

Præter supra dicta, super literas confirmationis, ibidem dicti Procuratores opposuerunt: quod Rndus D. Præpositus juravit privilegia, jura, immunitates, & libertates Ecclesiæ Metropolitanæ Strigoniensis, & Rssm Dñi observaturum, & quod idem Præpositus utitur quibusdam juribus, quæ sunt contra jura Rssm Dñi: ut est, minores Ordines conferre, consecrare, & alia quædam ad solum Episcopum pertinentia, ex quo volunt scire, quo jure id faciat?

Respondit Rndus D. Præpositus: se habere privilegium, & velle ostendere, D. Rssmo Archi-Episcopo, cum primum Pofonium redierit, quod privilegium etiam ipse Dñus Rssmus jam vidit.

Procuratores petiverunt privilegium produci, & ejus copiam sibi dari; cujus transumptum ibidem in iudicio D. Præpositus præsentavit, deinde eisdem D. Procuratoribus datum est ad legendum. (k)

Deliberatio Dominorum Judicum super responsionibus, & allegationibus ad secundum articulum propositionum factis.

Quod Dñus Præpositus Pofoniensis ante adeptam Præposituram Pofoniensem non petiverit confirmationem in Præpositura Jaszoviensi, a Dño Rssmo, visum fuit Dñis Judicibus ipsum Præpositum propterea non incurrisse in Canonem; ex eo maxime, quia nec D. Rssmus Strigoniensis dicitur fuisse confirmatus. Post apprehensam vero possessionem Præposituræ Pofoniensis, dicit se propterea non petivisse confirmationem a Dño Rssmo, quia noluit duarum Præpositurarum titulos possidere; & ob id præfate Rssm Dño Strigoniensi Præposituram Jaszoviensem offerebat Regiæ Majestati. Regiam autem

D

Maje-

k) De hoc privilegio paulo inferius plura dabimus.

Majestatem dicit sibi respondisse, quod si pacatis temporibus illam possedit, turbulentis defendat. Nihilominus de jure, accepta pacifica possessione Pofonienfis Præposituræ, non dubium eum a Jaszovienfi cecidisse, & defacto eam vacavisse, illiusque titulo se nec insigniri, nec uti posse absque annuentia Reverendissimi D. Archi-Episcopi.

De fructibus vero perceptis tali causa, non potuit se immiscere sine confirmatione, & dispensatione: quo fit, ut D. Præpositus de titulo, & administratione confugiat ad gratiam Rssmī Dñi.

Ibidem iidem Procuratores contra prædictum privilegium opposuerunt: Quod cum Rñus D. Præpositus non observaverit terminos, & condiciones in ipso contentas, cecidit a privilegio suo, quia qui male utitur privilegio, privilegium amittit. Nam cum ibi positum sit, quod præsentē aliquo Catholico Antistite, vel Legato Apostolico, non possit uti benedictione Episcopali; ipse vero dicitur usus præsentē Rssmō D. Archi-Episcopo, cui debuit prius, & privilegium ostendere, & ei benedicere, aut ei benedictionem dimittere.

Respondit præfatus D. Præpositus: se extra tenorem privilegii, & gratiæ Apostolicæ, Ecclesiæ suæ fere a centum annis concessæ, & semper observatæ, nihil fecisse, neque benedixisse præsentē aliquo nuntio seu Legato Apostolico, multo minus Rssmō D. Archi-Episcopo tanquam suo Ordinario: quamvis semel sua Dñatio Rssmā prius concessit facultatem benedicendi, quam ipse Præpositus postulasset; eo quod nondum tempus petendæ facultatis imminerebat. Quod autem dicitur de quocunque Episcopo; Præpositus ipse affirmat, non debere ita intelligi, ut in Diocesi Strigoniensi, quicumque Episcopus habeat auctoritatem concedendi benedictiones solennes impendendi, & eo magis, quod nullus Episcoporum in absentia Rssmī D. Archi-Episcopi sine permissione ipsius Præpositi in Pontificalibus ibi sacra facere possit; imo etiam in minima quacunque Parochia, quem admo-

dum hoc clare ex sacris Canonibus colligere est. Alioquin enim ordinaria facultas maximum præjudicium pateretur. Ergo in privilegio, quando dicitur: præsentē Catholico Antistite; intelligitur aliquis a Romana Sede missus, quem admodum statim subditur: *vel legato, &c.* Quare si ipsi Procuratores rectius intellexissent privilegium, non dixissent Præpositum ab eo cecidisse.

Procuratores dixerunt: in privilegio duo esse posita diversa, quia, *vel non*, nunquam invenitur expositive, sed additive, & distributive.

Item, quod privilegia intelligenda sunt, prout suadent generaliter, & contra eum, qui habet privilegium; quia omne privilegium est contra jus commune.

Secundo, iidem Procuratores opposuerunt: quod Privilegium Pauli Secundi PP. cessat, quia datum fuit non ratione Præpositi, sed Gymnasii; & cum Gymnasium non sit, jam non potest eo privilegio D. Præpositus uti. Mox ibidem respondit Præpositus: se credere Reverendissimum, suam Ecclesiam filialem Pofoniensem potius ornare, quam privilegiis privare velle, præsertim cum nulla sit causa, cur id fieri debeat.

Tertio, iidem Procuratores circa Privilegium Innocentii similiter dicunt cessare illud, (1) & quod D. Præpositus non potest amplius eo uti, quia cessavit causa apposita in privilegio, propter quam concessum fuit, cum cessante causa, cesset effectus. Nam ibi dicitur: concessum esse exercere, quæ ibi continentur, quia non erant Episcopi in proximo, qui venirent ad reconciliandum, & consecrandum; nunc autem multi sunt Episcopi etiam in ipsa Ecclesia Strigoniensi.

Respondit D. Præpositus, ut in superiori articulo. Nam quod semel Summo Pontifici placuit, etiam nunc displicere non potest.

Deliberatio Dominorum Judicum super privilegiiis.

Ex quo Procuratores dixerunt: privilegium D. Præpositi, quo voluit uti, Rdsimō

1) Innocentii VIII. P. privilegium dubiæ est fidei: datum utpote anno 1494. cum idem Papa anno 1492. die 25. Julii jam obiverit.

Rdſſmo Dño ostendere debuiffē, anteaquam benedixiffēt, unde ceciderit a privilegio suo &c. cum privilegium meretur perdere, qui autoritate ſibi conſeſſa abutitur. Domini Judices deliberarunt: D. Præpoſitum debuiffē privilegium ſuum D. Rdſſmo præſentare & illius annuentiam, & indulgentiam obtinere, & ita ſuo privilegio uti, maxime, quod de privilegio ſuo non fuerit notorium. Tamen vñum eſt Dñis Judicibus non propterea perpetuo cecidiſſe a privilegio ſuo per unum actum; quapropter de præterito errore per eum utcumquē commiſſo, veniam impetret, a Rdſſmo Domino Epīſcopo; & impoſterum ſine licentia D. Rdſſmi, ipſo præſente non benedicat. Alioquin D. Rdſſmum poſſe jure ſuo illum prohibere ſub pœna ſuſpenſionis ab officio &c.

Deliberatio Dominorum Judicum ſuper ſecundo & tertio articulis privilegii.

Quod Procuratores contra privilegium D. Præpoſiti Poſonienſis oppoſunt: conſeſſum eſſe a Summis Pontificibus Romanis, ut poſſit Præpoſitus Poſonienſis poſt Miſſarum ſolennia ſolennem benedictionem dare, dummodo in benedictione hujusmodi aliquis Catholicus Antites, aut Apoſtolice Sedis Legatus præſens non fuerit. Et quia hujusmodi indultum a Summis Pontificibus Romanis maxime ratione Studii Generalis, tunc de novo Poſonii erecti, & etiam, quod Epīſcopi eo commode introduci non potuerint, fuerit con-

ceſſum; ideo ſtudio illo ceſſante, atque etiam; quod nunc non modo Rdſſmus D. Strigonienſis ibi frequenter perſonaliter maneat, ſed etiam Suffraganei ſui Domestici, Tyrnaviæ reſidentes parum a Poſonio, ut palam eſt, diſtent, videtur ceſſaviſſe etiam effectus privilegiorum &c. Opponunt etiam Procuratores contra privilegia D. Præpoſiti: non poſſe D. Præpoſitum Eccleſias, & cæmeteria polluta, & impoſterum etiam violanda, aqua per eum exorcifata debite reconciliare Nec quatuor minores diſtæ Præpoſituræ Poſonienſis, perſonis, ſubjectis alias ad id idoneis conferre &c. cum privilegia D. Præpoſiti fuerint ex præmiſſis cauſis animum Pontificis tunc moventibus conſeſſa &c. Viſum eſt Dominis Judicibus, quod quandoquidem præmiſſæ difficultates continentur in privilegiis Summorum Pontificum, Eccleſiæ Poſonienſi ex præmiſſis cauſis collatis, & ejus ſit leges interpretari, cujus eſt concedere; D. Præpoſitum Poſonienſem debere adſerre autenticam interpretationem a Summo Pontifice, ut rei & privilegii veritas, ex mente conditoris eluceſcat, ex qua etiam interpretatione conſtat, utrum ceſſante Gymnaſio, & ceſſante abſentia Epīſcopi &c. debeat ceſſare ipſum privilegium Eccleſiæ Poſonienſi conſeſſum &c. & interea videtur eum privilegio ipſo canonice uti non poſſe, abſque ſingulari annuentia ſui Ordinarii, & ſuperioris &c.

Quæſtiones judicum, brevicula digreſſione intercipimus. Ad Eccleſiæ, tum etiam Urbis Poſonienſis ornamenta pertinent ea, quæ de Præpoſiti privilegiis paulo ante in dubium vocata ſunt. Regiæ, Mathiæ Corvini, munificentiæ apertum Muſis omnibus anno MCCCCLXVII. vel LXVIII. domicilium Poſonii, debemus. Cenſebat nempe Princeps, in Hungariæ eruditionem, ſi quis unquam intentus, urbem hanc bonis literis opportunam; quæ ad conſinia utriusque fati toties poſita, cives ingenio, & naturæ dotibus felices, omni ſeculo redderet. Quo loco, ædes ſapientiæ a Mathia Rege erectæ, qui in eo Magiſtri conſtituti, quibus ſtudiis potiſſimum diſcipulos imbui voluerit, ex inſigni charta anno MDXLIV. conſcripta, & inter litium memorias V. Capituli, detecta referemus.

„VALENTINUS JECCELIUS Vratislaviensis, & caufidicus Viennensis, in cau-
 „sa controverfa Francisci de Ujlák Episcopi Jaurinensis, ac Præpositi, nec non Ca-
 „pituli Collegiatæ Ecclesiæ Sancti Martini, alias Sancti Salvatoris, & inter circumspice-
 „ntum Simonem Cayro de Salúcze, Magistratui Pofonienfi fequentem facit narra-
 „tionem. Quod feliciffimæ recordationis Sereniffimus, atque Invictiffimus Prin-
 „ceps, & virtutum amator, Mathias Dei gratia Hungariæ, Bohemiæ, Dalma-
 „tiæ &c. Rex, dum adhuc superviveret, inter plurimas fui regiminis curas, Divi-
 „næ Majestatis, beneficiorum, & fui cultus, veluti verus Chrifticola, non im-
 „memor, femper in animo revolvens: quod Ecclefia Universalis indigeret, ad fui
 „regimen, permaxime fcientia; præfertim studio Sacræ Theologiæ, five Scri-
 „pturarum Divinarum, quæ tendunt ad Divinum cultum augmentandum, mun-
 „dum illuminandum, fidem augendam, & defendendam, quarum prædicatione,
 „& feneratione refplendet Dei Ecclefia. Hinc bono & devoto fpiritu ductus, ad
 „laudem, & honorem Divinæ Majestatis, fuique Regni decorem, atque illumina-
 „tionem, in hac ipfa Civitate Pofonienfi, pro studentibus, bonas & facras lite-
 „ras addifcere volentibus, *Universale ftudium*, quod vulgo *Academiã* appellant,
 „erexit. Et pro refidentia tam Doctõrum, quam fuppoftitorum habitationibus,
 „quandam amplam domum, & curiam, plures habitationes in fe habentes, in hac
 „Civitate Pofonienfi, juxta domum præfatæ Præpoftituræ Ecclesiæ Pofonienfis,
 „in orientali plaga fituatam, quam & muro, opere egregio constructo, ufque
 „ad cæmeterium ejusdem Ecclesiæ Pofonienfis verfus meridiem ampliari fecit.
 „Cui quidem studio univerfali, Rñdum D. Georgium de Somberg, illius tempo-
 „ris in difta Ecclefia Pofonienfi Præpoftitum, in Vice-Cancellarium præfecit; ejusque
 „fucceffores Præpoftitos pro tempore exiftentes, fucceffive Cancellarios fieri vo-
 „luit. Atque in eodem ftudio feu Academia (vita ipfius Domini Mathiæ Regis
 „durante) plures Baccalaurei creati extiterunt. Ipfo autem Domino Mathia Re-
 „ge vita functo, poft illius obitum, hoftilitate ingruente, propter difturbia in-
 „graffata, Doctõrum, & fuppoftitorum, feu ftudentium frequentia, pedeten-
 „tim defecit &c.

Præpoftitus, Georgius de Somberg Pro-Cancellarii dignitate
 cæteris aliquamdiu imperavit; dum novella ftudiorum infitio, quod
 fperabatur, pacatis domi rebus adolefceret, ad preces Mathiæ R.
 Paulus II. Papa novis honoribus Præpoftitum ornavit, fequenti
 Bullæ infertis.

„Paulus Epifcopus Servus Servorum DEI, Dilectis Filiis, Præpoftito, & Ca-
 „pitulo Ecclesiæ Sancti Martini, Hiftropolitani, Strigoniensis Diocæfis, Salu-
 „tem & Apostolicam benedictionem. Expoftuit Veftræ Devotionis finceritas, ut
 „tam Vos, quos fpeciali gratia profequimur, quam Ecclefiam Veftram dignis ho-
 „noribus attollamus. Hinc eft, quod Nos confideratione Chariffimi in Chrifto
 „Filii Noftri, Mathiæ Regis Hungariæ Illuftris, afserentis: Quod Oppido Hiftropo-
 „litano (1) *propter ftudium generale ibidem nuper (m) erectum*, & Veftræ Eccle-
 „fiæ plurimum afficitur, Nobis fuper hoc humiliter fupplicantis: ac Veftris in
 „hac parte fupplicationibus inclinati; ut tu Præpoftite, & Succeffores tui Præpo-
 „fiti diftæ Ecclesiæ, qui pro tempore fuerint, mitra, baculo, annulo, & aliis
 „Pontificalibus infignis, libere & licite poffitis uti. Nec non, quod in difta, &
 „aliis Ecclefiis, five Capellis, eidem fubjectis, benedictionem folennem poft
 „Miffarum, Vefperarum, & Matutinarum folennia, dummodo in benedictione
 hujus-

1) *Hiftropolitano*: Iftro, feu Danubio adjacente; quo nomine, in aliis fuis liti-
 ris V. Capitulo datis Pofonium fapius judicat.

m) An ad annum 1569. an præcedentem vel huic proximum: *nuper*, reduci de-
 beat? afserere non aufim.

hujusmodi aliquis Catholicus Antistes, vel Apostolicæ Sedis Legatus præfens non fuerit, elargiri possitis. Felicis recordationis Alexandri Papæ IV. prædecessoris Nostri, quæ incipit: Abbates, &c. & aliis, quibuscunque constitutionibus Apostolicis, in contrarium editis, nequaquam obstantibus, Vobis, & eisdem Successoribus auctoritate Apostolica de speciali gratia tenore præsentium indulgemus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam Nostre concessionis infringere, vel ei, ausu temerario, contraire. Si quis autem hoc ademptare præsumperit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus, se noverit incursum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum. Anno Incarnationis Dominicæ Millesimo, quadringentesimo, sexagesimo nono, idibus Augusti. Pontificatus Nostri anno quinto.

Sigillum (L. S.) Plumbi.

Ista igitur sunt, quæ Georgio Draskovics litem verbosam induxerunt; quamvis Innocentii VIII. bullam, omnium maxime, oppugnatam facile intelligas. Hæc, sicut inexplicabili Chronologiæ vitio laborat, ita, licet præ manibus nostris sit, sine jactura veritatis, e paginis nostris ad censuram merito remittitur. Datum anno 1494. idibus Februarii, infelix calamus adscripsit, quod superius in nota apposita monuimus. Reconciliet errorem, cui libet. Progredimur:

Præpositus Orodienfis. (n)

Reverendissimus Dominus Petrus Evchylch, Præpositus Orodienfis comparuit, & respondit: se per collationem Regiæ Majestatis, & resignationem Rssm D. Præpositi tunc Jasovientis, nunc etiam Posonienfis Ecclesiarum, videlicet Georgii Draskoviczii, habuisse Præposituram; non tamen potuisse propter disturbia temporum intrasse possessionem illius. Super qua resignatione produxit literas Rssm D. Draskoviczii resignatorias, in præsentia D. Abbatis de Tapolca, ac Petri Paulini, tunc Præpositi Sancti Petri in Ecclesia Agriensis, cum aliis literis Regiæ Majestatis.

Ad secundum: se non habere literas confirmationis, ex eo, quod nescivisset antehac a quo investituram, & confirmationem peteret; imposterum supplicat D. Rssm pro confirmatione illius Præposituræ, quam non dubitat ex speciali gratia se obtenturum.

Ad tertium respondit: Præposituram infulatam quidem, & se benedicen-

dum; occupata tamen Præpositura per Turcam, ut proventus non potest colligere, ita se illuc non potuisse conferre ad residendum; nec procurasse benedictionem sui, ut debuisset.

Ad quartum, quod in legitima ætate, &c.

Ad quintum respondit: in habitu se incessisse clericali, & talari veste &c.

Ad sextum: notorium esse, se promotum fuisse ad sacros ordines &c.

Ad septimum respondit: se habere quidem Archi-Diaconatum Nitriensem, unde tales quales percipit eventus, de Orodienfi parum vel nihil.

Ad ultimum respondit: quod tenuit, & tenebit fidem Catholicam & Romanam semper.

Judicium super præmissis.

Domini Judices dicunt D. Præpositum Orodiensem, ex mora, & negligentia non petitiæ, & non obtentiæ confirmationis, causis suis allegatis non obstantibus, debuisset eum investituram

E

&

n) alias S. Martini.

& confirmationem atque benedictionem utique impetrare, nec sine illis in titulum, & administrationem illius Præposituræ se immiscere. Propterea incidisse in pœnam Canonis, cum restitutione fructuum perceptorum.

Quantum vero ad duo incompatibilia beneficia attinet, dicunt D. Judices: obtenta alterius beneficii incompatibilis pacifica possessione, non potuisse in secundo beneficio administrare. Unde, secundum jura videtur cecidisse ab utroque. Tamen, quia Præposituræ possessionem pacificam obtinebit, tollerandus esset. Et ideo, impetrata super præteritis erroribus gratia D. Rissini, supplicet pro investitura, & benedictione eidem D. Rissino.

D. Præpositus Veteris Budensis, &c.

De quarta Augusti, hora audientiarum mane, Rissinus D. Andreas (o) Wesprimiensis (p) administrator Præposituræ Veteris Budensis, nomine illius Præposituræ, per capellanum suum specialem, Osvaldum presbyterum, cum credencialibus ad Rissinum D. datis, Dominis iudicibus pro tribunali sedentibus, comparuit in iudicio; qui in mandatis a suo Rissino D. Wesprimiensi, Præposito Veteris Budensis non aliud habuit; quam petens se excusari, & rationem, quod non venerit, allegari. Ad Articulos vero nescivit respondere, ex quo nihil habuit in mandatis.

Excusatio vero fuit talis: suam Dominationem Rissinam debuisse, & obstrictum esse proficisci ad arcem Symegh in confinibus Turcarum positam; unde isto tempore non potuit comparere.

Idem D. Rissinus Wesprimiensis, Præpositus Veteris-Budensis, per Reverendissimum D. Paulinum, Præpositum Sancti Stephani, secretarium Rissini D. Archi-Episcopi, oretenus nuntiavit D. Rissino Archi-Episcopo se coactum ire, & proficisci oportere ad Castellum Præposituræ præfatæ, Comar vocatum, in confinibus Turcarum positum, & existentium; quod castellum alias Magistro

Jacobo Zékely cum omni jurisdictione temporali, ad annum duntaxat, certa summa pecuniæ arendatum fuerat; illoque miseris vasallos, sive colonos illius Præposituræ, plusquam satis, toto anno affligente, & opprimente, ne laicalis illa manus crudelius etiam seiviret in bona Præposituræ, in persona sua propria D. Præpositus illuc ivit, daturus omnem operam, ut quamprimum de manibus Jacobi Zékely extraheret & restitueret in integrum, Præposituram in illa parte; potens etiam præsidium, & provisionem, ne in manus Turcarum incideret, se comparare velle. Ad quod D. iudices; Dominum Præpositum comparuisse quidem per capellanum, non tamen per id affixo tenori satisfactum esse. Personaliter sub pœna execrationis comparere debuisse. Procuratorem quoque instructum cum literis donationis, & confirmationis non misisse, sed capellanum absque ulla instructione cum literis simplicibus ad D. Rissinum. Visum est Dominis iudicibus, eorum sententia, D. Præpositum Veteris-Budensem, ob negligentiam in non veniendo & citationem, in contumaciam incurrisse. Tamen, ex superabundantibus, dandum esse alium terminum competentem ad comparandum coram Rissino D. Episcopo. Qui terminus relictus arbitrio ejusdem, dedit terminum unius mensis ab hodie computando &c. quo compareat, & privilegia sua producat, juxta tenorem literarum gratiæ, superinde sibi datarum.

Causa Rñdi D. Joannis Uilaty Abbatis Pilsiensis.

Reverendissimus D. Joannes Uilaty, Abbas Pilsiensis per capellanum suum, Dominum Petrum Presbyterum cum literis excusatorum ad Rissinum D. Archi-Episcopum comparuit, asserens & in literis, & per capellanum libenter voluisse comparere, & mandato Rissini D. Archi-Episcopi obedire; sed gravi infirmitate detentus, cujus infirmitatis certi testes, & indubitabile testimonium fecere, non potuit

tuit comparere: recuperata sanitate se compariturum pollicitus, & officio, ex illa causa intercepto, satisfacturum.

Acceptarunt Domini iudices excusationem Domini Abbatis Pilisensis: datus itaque est ei terminus vigesimus dies ab hodie, ad quem comparere, & sua privilegia producere juxta tenorem litterarum, superinde sibi daturum debebit.

Causa Rñdi D. Præpositi Scepufiensis.

De quarta Augusti hora audientiarum mane Rñmus D. Blasius, de Varadino Episcopus Vacienfis, Præpositus Scepu-fienfis, maxima infirmitate laborans, non potuit personaliter comparere; misit tamen literas multum humanas, & obediendarum cognitarum plenas, ad Reverendissimum D. Archi-Episcopum, cum primum convaluerit omnem obedientiam se præstiturum, & D. Rñmi, voluntati satisfacturum se promittens.

Rñmus Dominus consensit deliberationi Dominationis suæ, & dedit terminum ad comparandum, & privilegia producendi vigesimum diem, ab hodie; ut in literis, eidem D. Præposito Scepu-fienfi superinde datis, videre est.

Causa Rñdi D. Georgii Felvâr Præpositi de Uyhel &c.

Qui die nona Augusti examinatus, & interrogatus ad articulos propositos sic respondit.

Ad primum articulum: Præposituram ipsam a Magnifico Ladislao Banfy Patrono ejusdem, sibi collatam fuisse; & non habere literas collationis, non putans esse sibi necessarias; nam majores dicti Ladislai Banfy Ecclesiam seu Præposituram illam aliis contulerunt Præpositis, cum ad eos condescendisset; quia monasteria illius ordinis, unde Præpositi electi mitti solebant, in Regno Hungariæ defecerant. Unde posthac, ne desolaretur, in Præpositura vigore foundationis & juris patronatus, tanquam Plebanos, sub uno Præposito seculari tenuerunt: & quod erant Regulares Canonici in dicta Præpositura.

Procuratores Ecclesiæ Strigoniensis protestati sunt sub fassione prædicti R. Præpositi, quod electio Præpositi, & administrationis illius Præposituræ cura, ad Rñmum Archi-Episcopum Strigoniensem pervenit de jure; cum ordo Regularium Canoniorum defecisset; & nec potuerunt illi Magnifici Banfy præsentare tanquam patroni.

Ad secundum respondit: se nullas literas confirmatorum habere, nec confirmatum esse.

Ad quintum, de habitu respondit: quod non tulit propterea, quia post defectum ordinis, sui Prædecessores non tulerunt, tanquam seculares.

Idem Præpositus interrogatus an haberet plura beneficia incompatibilia? respondit: se nulla alia beneficia habere præter Præposituram de Uyhel.

De aliis autem articulis Dominis Judicibus constabat.

Deliberatio Dominorum Judicum super præmissis allegationibus, & responsionibus partium.

Quamvis Præposituram de Uyhel, olim Canonici regulares possederunt, in eamque mitti solebat, in administrationem loci illius Uyhel, unus per Religionis illius superiorem; tamen successive Religio illa Regularium Canoniorum a septuaginta annis citra, vel ultra defecit, ut ad Uyhel non potuerit Præpositus idoneus a Religione illa mitti: fuitque secutum, Præposituram hujusmodi, ad manus laicales, patronorum videlicet illorum bonorum, in quibus Præpositura regularis fuit erecta, condescendisse, qui suo jure, ut eis visum fuit, citra præsentationem D. Archi-Episcopo factam, uti non potuerunt; petendumque fuisset, ut nominatus in illum locum, confirmari, & investiri in termino, a jure statuto, posset: itaque præfatus D. Præpositus dicit sibi Præposituram illam a Magnifico D. Ladislao Banfy bona illa possidente donatam fuisse, seque nescivisse confirmationem, & investituram a Rñmo D. Archi-Episcopo petendam esse, sicuti prædecessores sui, ut dicit, non petiverunt.

verunt. Dominis Judicibus visum fuit, D. Præpositum debuisse scire se Præposituram illam sine institutione canonica non debuisse possidere, nec se ea causa defendi, quod ante eum alii quoque Præpositi non fuerunt canonice instituti, nec in electione, vel donatione illius loci a patrono facta, purgari debere. Qui etiam non potuerunt, Præpositum secularem sine consensu, & annuentia Domini Archi-Episcopi illic locare: & infra sex menses, si non præsentarunt, potuit D. Archi-Episcopus alteri, etiam patrono nolente, Præposituram de jure conferre: fructus quoque in tali negligentia & mora, ac abusu non fecisse suos, sed Ecclesiæ illius Præposituræ restituendos, vel ad arbitrium D. Reverendissimi Archi-Episcopi exponendos; nihilominus hæc omnia esse in illius manu, & gratia.

Quantum vero ad habitum Canonicorum regularium attinet, quod non tulerit; visum fuit Dominis judicibus: ex quo alii etiam prædecessores sui fere decem, ut dicit, simili habitu incesserunt, & Præposituram illam administrarunt, se etiam tollerandum esse.

Causa Rssmī D. Francisci Keglevic Abbatis Ecclesiæ de Thopozk.

De 13. Augusti, R. D. Abbas de Thopozk, Diocesis Zagrabienfis, comparuit in judicio per nuntium suum, Nobilem Nicolaum Schresemley, & Petrum Barbély vocatum: ex quibus procuratores D. Rssmī quesierunt, cur eorum Dominus personaliter non comparuisset, & utrum mandatum aliquod, sive informationem haberent a Domino suo juxta Rssmī D. Archi-Episcopi affixam, ut ad proponenda responderet?

Responderunt iidem nuntii: quod nullam ob causam venerunt, nisi ut præstarent obedientiam Rssmō D. tanquam superiori; & quod non comparuit personaliter, quia esset in bello contra Turcas; petiveruntque sibi ter-

minum competentem dari ad demonstrandum omnia jura sua & Privilegia.

Deliberatio Dominorum Judicum.

Quia Rssmūs D. Abbas de Thopozk præsumitur tenorem affixæ Rssmī D. scivisse, & procuratorem vel nuntium instructum ad Rssmum D. potuisse mittere, eo nomine, quod miserit nuntium; ideo videtur in aliquali culpa D. Abbatem non vacare; quæ culpa ex causa rationabili supradicta, secundum deliberationem Dominorum judicum non est pro contumacia reputanda, maxime cum petat terminum competentem, ad quem promittit se jura sua & privilegia Ecclesiæ producturum.

Domini judices, ex consensu Reverendissimi D. Archi-Episcopi, dederunt terminum ad comparandum, & sua privilegia producendum, 10. Octobris proxime futuri.

Causa Abbatis de Ludán, &c.

De tredecima mensis Augusti. Interrogatus per procuratores, quis illi contulerit Abbatiam præfatam? respondit, quod Gregorius Babindali, qui jus patronatus habere diceretur. (q)

Procuratores responderunt: dato, egregium Gregorium Babindali, habere jus Patronatus, conferre tamen non potuit, lapsis jam mensibus quatuor, sex, &c. tenuit Ecclesiam viduam, nec se præsentavit: unde jus præsentandi devolutum erat, ad Rssmum D. Archi-Episcopum Strigoniensem.

Secundo: an haberet literas præsentationis a patrono? respondit: se non habere, sed se nominatum, coram nobilibus testibus.

Procuratores petierunt exhiberi literas, quomodo sit nominatus in Abbatiam.

Tertio: An sit confirmatus, & investitus a Rssmō Dño Archi-Episcopo? respondit: non; sed se venisse, ut se præsentet eidem Rssmō Dño, an sit idoneus nec ne.

Inter-

q) Petrus de Ludán Annam filiam reliquit: hæc nubens Joanni Csech, e marito sustulit Franciscum Csech; iste genuit prolem unicam, Annam Csech: quæ mortuo primo conjuge Thoma Dolgor, secundis nuptiis juncta fuit Gregorio Babindali, de quo hic sermo.

Interrogatus, a quo tempore administraverit abbatiam? respondit: a festo Dorotheæ, mensibus videlicet integris sex, & novem diebus.

Procuratores dixerunt: valente licet nominatione, cecidisse ab abbatia, quia possessionem cepit idem Georgius, & administravit non confirmatus, nec investitus; fructus etiam restituere debere.

Quarto: an habitu suæ professionis incederet? respondit: se non portare, ob penuriam; de cætero tamen opulicetur se portaturum, quando haberet.

Procuratores responderunt: non excusari. Unde incidisse in censuram Canonum, nec posse eum, tenere Abbatiam sine habitu.

Quinto: an haberet duo beneficia incompatibilia? respondit: non; quia sponte dimisisset canonicatum Nitriensem.

Ultimo respondit: se tenere fidem Catholicam & Romanam, & Missas se celebrare more Romano latine.

Deliberatio Dominorum Judicum super præmissis allegationibus & responsionibus partium.

Dominus Georgius de Ludán, gerens se pro Abbate loci illius Ludán, non præsentatus a patrono laico intra terminum juris, sex videlicet mensium, nec habet literas nominationis & confirmationis; nec etiam portavit habitum religionis, cui monasterium illud dedicatum est; item quod ad Ecclesiam per annum, ut dicit, patronus a die mortis, hujus Georgii prædecessoris vacantem, non præsentaverit aliquem idoneum Rssmo Dño:

Visum est Dñis Judicibus dictum Georgium in Abbatiam illam temere se intrusisse, nec potuisse administrare: præterea cecidisse ab administratione illius loci, & teneri ad restitutionem fructuum perceptorum. Portatione habitus etiam sine dispensatione, ab administratione similiter cecidisse, quia debuit ab ingressu in Abbatiam illam,

habitum illi ordini peculiarem induere, & in eo incedere.

Quantum vero ad præsentationem patroni attinet, eo, quod ante ingressum istius Georgii in Abbatiam illam vacantem, ut dicitur, per integrum annum, neminem præsentavit; item ab ingressu ejusdem Georgii sex mensibus, & diebus novem, similiter neminem præsentavit: ideo cecidisse hac vice a jure præsentandi, si quod Gregorius Babindali prætendit; essetque in dispositione & gratia Rssmi D. Archiepiscopi, cui maluerit, idoneo tamen, hac vice conferre &c. (r)

De Contumacibus.

De quarta Augusti, comparuerunt procuratores Ecclesiæ Strigoniensis, & Rssmi D. Prælati coram D. Judicibus; quod R. D. Abbates de Szalavár, de Sancto Gotthardo, de Kapor-nak, de Szkalka, de Almás, de Cáthár, de Lyben, de Hahooth, in affixa Rssmi D. citati: præterea Præpositi Titulienfis, Sanctæ Trinitatis de superioribus thermis Budensibus, de Lelész, de Thurocz, de Papocz, de Chornok, de Marczelháza, de Wásárhel, de Rayk, non comparuerunt, neque per se, neque per procuratores, nec etiam per aliquas literas responsorias.

Itaque petiverunt tanquam in contumaces, censuram fieri canonicam, & procedi ad ulteriora.

Deliberatio Dominorum Judicum.

Dicunt & pronuntiant D. Judices, eos omnes in contumaciam incidisse, qui non comparuerunt; & contra eosdem etiam novam citationem peremptoriam specialem ad comparandum decerni debere, & terminum duorum mensium ad respondendum dari; audituri id, quod juris erit, coram Rssmo Domino, vel eo extra regnum existente, suis Judicibus delegatis, seu Commissariis Tyrnaviensibus. Alioquin si contumacia utentur, contra eos secundum Canones procedetur.

Domi-

r) Iuxta poena Georgius amorus est, mulieri jam illigatus.

Dominus Rísimus tam contra prædictos contumaces, quam etiam alios nonnullos Abbates, Præpositos & Plebanos, qui in præmemorata affixa non fuerant citati, decrevit, & dedit suas literas speciales, ad singulos eorum, præcipientes sub poena excommunicationis, ut ad primum diem Octobris coram Domino Rísim, si in regno Hungariæ fuerit, alioquin coram prædictis iudicibus delegatis, seu Commissariis Tyrnavientibus comparere debeant, & teneantur, objectionibus procuratorum suæ Dñationis Rísimæ, responsuri, & documenta salutaria accepturi.

Nomina autem executorum, qui præfatos citandos Abbates, & Præpositos, & Plebanos citabunt, infra videri possunt.

Sequuntur nomina Abbatum, Præpositorum, & Plebanorum ad primam diem Mensis Octobris proxime venturam citandorum. &c.

Abbas	de Szalayár.
	de Borsmonostira.
	de Sancto Gotthardo.
	de Kapornak.
	de Zerencs.
	de Ludán.
	de Pornoo.
	de Almáas.
	de Chátár.
	de Lyben
de Hahooth.	
de Beel.	
de Sancto Benedicto juxta Gron.	
de Kereftur.	
de Gyök, alias Gyák.	

Præpositus	de Lelesz.
	de Thurocz.
	de Papocz.
	de Thyrlý.
	de Chorna.
	de Marczelháza.
	de Wásárhel.
	de Rayk.
	de Mysle.
	S. Stephani de Promontorio
Varadiensi.	
de Bozook.	

Plebanus	de Papa.
	de Beregh.
	de Beregczáz.
	de Ujhel.
	de Zewlews, seu Szölös.
	de Sáros-patak.
	de Lewchovia.
	de Cassovia.
	de Eperjes.
	de Bartffa.
de Cremniczia.	
de Novozolio.	
de Schemniczia.	
de Veterizolio.	

Ex præscriptis Abbatibus, Præpositis & Plebanis, Venerabilis Casparus de Zepethnek, Canonicus & Vicarius Vesprimiensis, in Oppido Egerfzegh penes fluvium Szála residens, vel suus vicem gerens, citabit: Rísimos D. Abbates de Kapornak, de Chátár, de Szálavár, de Kereftur, de Almáas, de Hahooth, de Gyák, & Præpositum de Rayk; ad quem quidem D. Vicarium Vesprimiensem, D. Rísimus, per suum proprium hominem misit literas mandati citatorum, & necessariorum &c.

Reverendissimus autem D. Marcus de Veliske, & Vicarius Ecclesiæ Jaurinensis, ad quem similiter literas mandati, & citatorum necessariorum per Nicolaum Strezemley, servitorem R. D. Abbatis de Thopoczka, misit, vel ipsius D. Vicarii vicem gerens citabit, ex præscriptis citandis; RR. & Venerabiles D. Abbates de Pornoo, & de Sancto Gotthardo; Item Præpositos de Thyrlý, de Marczelháza, de Chorna, de Papocz, de Wásárhel, & Plebanum de Papa.

Item Valentinus Plebanus de Padvan, Vice-Archidiaconus Zolienfis, ad quem Rísimus Dominus literas mandati, & citatorum necessariorum, per suum proprium hominem, Simonem literarum exequendas misit, citabit ex prædictis citandis: D. Plebanos de Cremniczia, de Novozolio, & de Veterizolio. Deinde Dominus Vicarius Scepusiensis, ad quem similiter literæ mandati, & citatorum exequendorum sunt missæ, per

per proprium hominem Domini Rfsmi Simonem literatum, citabit: Præpositos, de Lelesz, & de Mysle; Item Plebanos de Caffovia, de Lewchovia, de Eperijes, & de Bartffa.

Archi-Diaconus vero Nitrienfis citabit Præpositum de Thurocz; sed Fiscalis dictæ Ecclesiæ Strigoniensis citabit, vel citari faciet: Dominos Abbates Sancti Benedicti juxta Gron, de Lüdán, & de Lyben.

Reverendissimus item Archi-Episcopus Strigoniensis, faciet citari D. Præpositum Sancti Stephani de Promontorio Varadiensi; Item Plebanos de Ujhel, de Sáarospatak, de Beregláz, de Beregh, & de Zewles, seu Szólós.

Archi-Diaconus autem Hontensis citabit Dominos Præpositos de Sáagh, & de Bozook, & Plebanum de Schemniczia, &c.

Acta sunt hæc Tyrnaviæ, in domo hujatis Plebanatus Tyrnaviensis, Anno, Mense, diebus & horis, quibus supra. Indictione quinta decima, Pontificatus vero Sanctissimi Domini Nostri Pauli Divina providentia Papæ IV. An. ejus tertio, præsentibus testibus supra dictis.

ET ego Petrus Brinius, natus quondam Lucæ de Brymisz Diocesis Modrusiensis, publicus A. A. Notarius,

quia prædictæ Dominorum Abbatum & Præpositorum, qui venerant, comparitioni, Domini item Rfsmi Archi-Episcopi propositioni, Judiciumque, & Procuratorum restitutioni, nec non partium omnium allegationibus & responsionibus, ac Judicum deliberationibus, aliisque omnibus, & singulis, dum sic, ut præmittitur, fierent, & agerentur, una cum prænominatis Dominis testibus, præsens interfui, eaque omnia & singula sic fieri vidi, & audiui. ideo hunc causarum præscriptarum processum me legitime impedito, partim per alium fidelem scribi feci; partim vero manu mea propria scripsi, & in aliquibus locis correxi, ac in publicam hanc formam redegi. (s) Signoque & Nomine meis splitis & consuetis munivi, & corroboravi, in fidem & testimonium omnium, & singulorum præmissorum rogatus, & requisitus.

PROCESSUS

Contra Dominos Abbates, Præpositos, & Plebanos, jurisdictioni Ecclesiæ Metropolitanæ Strigoniensis subiectos, pro secundo & tertio termino ad comparandum coram Reverendissimo Domino Nicolao Oláho, Archi-Episcopo Strigoniensi, vel illius Judicibus delegatis Tyrnaviæ, producendumque literas collationis, confirmationis, & investituræ suæ. Item Jura & Privilegia exemptionis, si qui eorum allegaturi sunt, se se a prædicta Jurisdictione Ecclesiæ Strigoniensis exemptos esse; quorum aliqui circa principium mensis Augusti proxime præteriti, comparentes quidem; tamen negotiorum suorum resolutio, partim ad mensem Septembrem, partim ad Octobrem, tunc futurum, rejecta fuit; quidam autem eorundem denuo citati, vel personaliter, vel per suos Procuratores comparentes, quid responderint, quibusve rationibus rem suam tutati sint, inferius patebit.

Reverendus Dominus Joannes ab Ujlak Abbas de Pilisfo.

De 26. Augusti, Dominis Judicibus in causâ convocationis Domino: Abbatum, Præpositorum, & aliorum Prælatorum jurisdictioni Ecclesiæ Strigoniensis subiectorum, pro tribunali

F 2

sedentibus, ad instantiam Fiscalis & Doctoris Illicini, Procuratorum dictæ Metropolitanæ Ecclesiæ, R. D. Joannes Pilisfensis admonitus, & citatus, per D. Franciscum Bathy Procuratorem suum

s) Præmonuimus, judiciorum diverticula, ad veritatem, & rei gestæ testimonium nihil alatura, nos resecuisse.

suum comparuit, interrogatus a Procuratore Fiscali: quo titulo Dominus Joannes ab Ujlak Abbatiam de Pilisio possideret?

Respondit Procurator præfatus: titulo resignationis per Dominum olim Franciscum ab Ujlak factæ, habuisse; accedente ad hoc speciali consensu Regiæ Majestatis, prout literæ subinde confectæ per Procuratorem præsentatæ, liquido testantur.

Interrogatus, num fuisset confirmatus in eadem Abbacia per Rfimum D. Strigoniensem? respondit: quod fuit confirmatus, & canonice investitus coram testibus per Rfimum piæ memoriæ Paulum (t) Archi-Episcopum Strigoniensem; literas tamen confirmationis hujusmodi non extraxerat; eo, quod tunc temporis in Italiam causa studiorum celeriter se contulerit.

Idem Procuratores dixerunt: debere facere de illis testibus rem apertam Rfimo D. Archi-Episcopo, aut Judicibus delegatis, & petiverunt eidem præfigi terminum ad producendos prædictos testes, coram quibus confirmatio fuit facta.

Interrogatus, an portaret habitum suæ professionis cum fuissent ibi Monachi?

Respondit: non; quia olim tempore Regis Ludovici monasterium illud in clade Mohàchiensi fuit funditus eversum, dempta aliqua vilulla in Intula Comaromiensi, quam idem Pilisientis in possessione detinet.

Ex eo responderunt procuratores: non potuisse, nec posse secundum Canones Abbatiam possidere sine habitu, & consecratione in Abbatem, & teneri ad restitutionem fructuum perceptorum.

Respondit Procurator ejusdem Abbatis: quod D. Ujlaky satisfecisset officio Abbatis secundum Canones, si fuisset status illius Abbatiæ integer & salvus. Replicatum est: non potuisse prædictæ Abbatiæ titulum gestare, & bona possidere, quia beneficium datur propter officium.

Interrogatus idem Procurator D.

Abbatis Pilisientis, an haberet plurà beneficia incompatibilia? respondit idem Procurator: quod habet quidem Episcopatum Thininiensem, & illam villam illius Abbatiæ, sed Abbatiæ substantiam, sive statum non possidet. Idem D. Fiscalis, & Procurator responderunt: quod etiam Canonatum Posoniensem tenebat, & quod postquam habuit Episcopatum, vel titulum Episcopi, vacavit Abbacia, & illa villa, secundum concilium generale; unde fructus amplius recipere non potuit, & ipso facto titulum Abbatiæ fuisse perditum; & Canonatum Posoniensem.

Deliberatio DD. Judicum.

Ex allegationibus, & excusationibus D. Abbatis Pilisientis per Procuratorem in iudicio factis & oppositionibus, &c. Procuratorum Ecclesiæ Strigoniensis; visum est Dominis iudicibus R. D. Joannem Ujlaky, posteaquam consecutus fuit Episcopatum Thininiensem, & illius possessionem, etiam si confirmationem Abbatiæ Pilisientis a D. quondam Paulo A. Episcopo Strigoniensi habuerit, prout Procurator dicit, coram testibus confirmatum fuisse, literas tamen confirmationis ab eodem D. Archi-Episcopo eo nomine, quod in Italiam causa studiorum tum celeriter recesserit, extrahere non potuerit; ab Abbacia Pilisientis, & illius administratione cecidisse: esseque, quantum ad Abbatiam attinet in gratia Rfimi Domini: quia duo incompatibilia beneficia nemo potest tenere sine dispensatione Apostolicæ Sedis. De fructibus vero perceptis, dicunt D. iudices: post adeptam possessionem Episcopatus Thininiensis, quicquid receperit, similiter esse in gratia Rfimi Domini.

Causa Rñdi Dñi Blasii Prapofui Scepufiensis.

Die 11. Septembris, Rñdus D. Blasius de Waradino Petri, Præpositus Collegiæ Ecclesiæ Sancti Martini de Scepufio, coram D. Judicibus comparuit per procuratorem suum, nobilem Georgium de Gergely-Falva, qui per nobilem Stephanum Literatum de Strigonio, Procura-

Procuratorem Fiscalem Ecclesiæ Strigoniensis, interrogatus: quis, & quo tempore dictam Præposituram Scepusiensem principali suo, Domino Blasio præfato contulerit, & quis in ea eundem confirmaverit, canoniceque instituerit, ut administratio Præposituræ hujusmodi fuisset facta legitima?

Præfatus Rñdus Dominus Scepusiensis respondit, primo: fuisse Domino Blasio collatam, literasque confirmationis, & investituram a Rñmo quondam Paulo Archi-Episcopo Strigoniensis Ecclesiæ sæpe petivisse, ille tamen pro sua humanitate, literas hujusmodi confirmationis non magnificiens, propria annuentia sua concesserit Præposituram illam, sine ullis literis tenere & possidere posse.

Idem Præpositus D. Scepusiensis, Reverendissimum quoque Nicolaum Oláh, modernum Archi-Episcopum Strigoniensem, sollicitavit in persona, ut literas confirmationis, sub illa Præpositura sua, & investitura in ea, eidem & daret, & gratiose concederet. Literasque ipsas D. sui Rñmi, huc usque non potuit conficere, & ad manus Domini Præpositi consignare.

Idem D. Præpositus Scepusiensis, tempore, quo pro Episcopatu Vacienti a Regia Majestate sibi de anno 1554. dati & collati, miserat in curiam Romanam, in eadem Bulla confirmatoria, dispensatum fuit cum eodem, prout in illa Bulla videri potest, ut possit simul cum Episcopatu Vacienti Præposituram illam Scepusiensem legitime tenere, & ad vitam usque possidere.

Unde visum est D. Judicibus, ut D. Præpositus Scepusiensis literas donationales seu collationales Regias, Rñmo D. Archi-Episcopo, dum Deo duce Posonii adierit, præsentare debeat, & de confirmatione cum eo concludat, quatenus opus erit. De fructibus etiam perceptis, inter confirmationem Papæ, & adeptionem dictæ Præposituræ, agat.

Causa Rñdi Domini Præpositi

Veteris-Budensis.

Die 23. Septembris, Rñdus Dominus Andreas Keveffy Præpositus

Veteris-Budensis, in delegato, ac per Procuratorem suum honorabilem D. Osvaldum, Capellanum suum specialem comparuit: qui interrogatus, a quo habuisset D. Præpositus collationem & confirmationem, ad præposituram Veteris-Budensem?

Respondit: nominationem dictam Præposituræ Veteris-Budensis, D. Præposito suo, a Regia Majestate collatam fuisse, literasque donationis Dñis Judicibus in specie præsentavit; annectens, in sustentationem & præsidium arcis Episcopatus Vesprimiensis, Simegh, a Regia Majestate, usque ad beneplacitum suæ Majestati, applicatam fuisse, ob eamque causam confirmationem ab eodem Domino Episcopo non petivisse.

Deliberatio Dominorum Judicum.

Ibidem per expressum esse, ut idem D. Præpositus confirmationem, cujus ab eo interesset, conferri peteret. Unde Dñis Judicibus visum est, & ita conclusum: Præpositum Veteris-Budensẽ debuisse suo tempore confirmationem sibi procurare. Unde a tempore adeptæ pacificæ possessionis Præposituræ hujusmodi, non potuit illius administrationem canonice habere, nec fructus illius, pro suo usu colligere, & convertere. Præterea; quia Episcopatus Vesprimiensis, & dicta Præpositura sunt duo beneficia incompatibilia; visum est Dominis Judicibus, ut statim post acceptam possessionem Episcopatus Vesprimiensis D. Præpositus Veteris-Budensis ab illa Præpositura cessasset, eamque de jure vacavisse; conferendam, cui Regia Majestas voluerit. Quantum vero ad fructus perceptos, quod non fuerit confirmatus in dicta Præpositura, non fecisse illos legitime suos.

Item, huc accedit; quod a tempore pacifico adeptæ possessionis Episcopatus Vesprimiensis, ex quo Præpositura vacaverit, non potuisse Rñmum D. Præpositum habere administrationem dictæ Præposituræ, nec proventus pro se de jure colligere; unde in hac parte erit in gratia Rñmi D. Archi-Episcopi.

G

Reve-

*Rñdi Patris, D. Ladislai, Archi-
Abbatis Sancti Martini Sacri Mon-
tis Pannoniæ.*

De septima Octobris, Procurator Rñdi D. Abbatiss Sancti Martini, Joannes Literatus de Sancto Martino, in defensionem exemptionis D. Archi-Abbatis a Jurisdictione Strigoniensis, & illius Rñsmorum Dominorum Episcoporum, porrexit in Judicio quemdam librum privilegiorum bene antiquum, cum magna diligentia more antiquo scriptum, & quoddam aliud privilegium oblongum, Breve Apostolicum vocatum, & petens ea legi, & perspicui exemptionem Domini Archi-Abbatis.

Procuratores &c. Strigonienses petiverunt sibi exhiberi librum hujusmodi privilegiorum ad legendum, & videndum facultates dicto monasterio a Sancto Rege Stephano, & Pontificibus Romanis concessas: quibus privilegiis lectis coram Judicibus, in hunc modum fuit appositum. Quod nulla essent illa privilegia, sed copię privilegiorum, nec autoritate, manu alicujus Capituli, aut Serenissimi Principis Regis Hungarię roborata; unde tanquam res suspectę & incertę nullum faciunt fidem.

Deinde quod mutilata essent, non integra, & quibusdam in locis vitiata sine principio & fine.

Privilegium item Leonis X. nullius esset autoritatis, nempe: quod caret his, quę requiruntur in privilegiis adnotata, a Doctoribus, Canonibus, ad quos se remiserunt legendos.

Deliberatio Dominorum Judicum.

Quoniam Rñmo D. Archi-Episcopo de Mense Augusti proxime præterito hic Tyrnavię agente, convocationemque generalem Dominorum Abbatum, & Præpositorum regularium, & sæcularium, ac Plebanorum nonnullorum in Regno Hungarię, jurisdictioni Ecclesię Strigoniensis subsectorum, solenniter celebrante, Rñdus D. Ladislaus, Archi-Abbas Sancti Martini sacri Montis Pannonię citatus per affixam, comparuerat dicens: se non ex debito officio,

sed sola reverentia, & quadam Filiali obedientia in Rñsum D. Strigoniensem præfatum, publica convocatione comparuisse, allegans suum Monasterium a multis centenariis annis per varios & multos Pontifices summos exemptum fuisse, nec Archi-Episcoporum, vel Episcoporum unquam in Regno Ungarię jurisdictioni subfuisse, talique privilegiorum, & exemptionis beneficio tutatum fuisse, & tutari debere in futurum semper, pollicens se infra viginti dies tum affuturos, se probaturum; quo termino elapso ex annuentia Rñmi D. Archi-Episcopi, die 7. Mensis Octobris, dictus D. Abbas, per specialem suum Procuratorem præfatum, Tyrnavię coram nobis in judicio comparuit, qui quemdam librum privilegiorum, copiam seu transumpta privilegiorum Monasterio Sancti Martini, a multis Sedis Apostolicę Pontificibus concessorum, præsentavit.

Item, quoddam etiam Breve Apostolicum Leonis Papę X. subannulo piscatoris emanatum porrexit, in quo Papa prohibet, & mandat, quondam bonę memorię Thomę Cardinali Archi-Episcopo Strigoniensi, ne Archi-Abbatem ipsum in suis juribus, seu exemptionibus, in quarum possessione existeret, molestare, nec per vicarium suum permetteret molestari, quoad a sua Sanctitate, de juribus dicti Domini Thomę Cardinalis Archi-Episcopi Strigoniensis discussum esset, & definitum.

Consideratis itaque tenoribus privilegiorum, & libertatum summorum Pontificum, a tempore Sancti Stephani Regis, Monasterio Sancti Martini in sacro Monte Pannonię, & Archi-Abbati ejusdem concessorum, & præsertim tenorem literarum brevium Leonis Papę X.

Visum est Dñis Judicibus ipsum Monasterium Sancti Martini, & illius Archi-Abbatem, juxta sua privilegia ab omni jurisdictione D. Archi-Episcoporum, & Episcoporum, quoad primam suę Rñmę Dominationis discussionem, seu revisionem jurium Ecclesię Strigoniensis, quę a Sede Apostolica discuti, revideri, & definiri debebant, contra exemptionem

exemptionem Dñi Archi-Abbatis, juxta continentiam brevium, ad Rñm quondam Thomam Cardinalem Archi-Episcopum daturam, omnino ostendentem, exemptum esse, & liberum.

Rñdus Dñus Albertus (u) Abbas de Kapornak.

Die 1. Octobris, D. Albertus Abbas de Kapornak, denuo legitime citatus, in termino sibi ad comparandum præfixo, Tyrnaviæ, coram Dñis Judicibus delegatis personaliter comparuit; causæ tamen suæ discussio rejecta fuit ad sequentem diem: ubi interrogatus a Procuratoribus Ecclesiæ Strigoniensis, quis sibi Abbatiam de Kapornak contulerit, quoque anno? item quis confirmaverit, investiveritque in Abbatia dicta? item cur habitum Religionis Sancti Benedicti, ut decebat, non tulerit?

Respondit D. Abbas: Abbatiam suam per liberam resignationem Rñmi quondam Antonii Abbatis de Kapornak fratris sui carnalis, accedente Regio consensu anno Domini 1547. a sua Majestate fuisse collatam, literasque collationis se habere, quas ibidem Dominis Judicibus præsentavit.

Idem dixit: se a Rñmo quondam Paulo Archi-Episcopo in Abbatia confirmatum fuisse; investituram ejusdem conventui, dicti Monasterii de Kapornak commisisse; literasque superinde opportunas Dominis Judicibus præsentavit.

Item, quantum ad habitum Religionis non gestatum, respondit: quod licet in literis Regiæ Majestatis collationis Abbatiae, & etiam confirmationis quondam Archi-Episcopi Pauli expressum sit, ut habitum ordinis prædicti, infra sex, vel infra tres menses, prout in literis collationis, & confirmationis, indueret, & gestaret; tamen causa studiorum ad Italiam profecturo sua Majestas gratiosè eidem Alberto Abbati concesserit, ut ad aliquot annos abesse posset, & sine habitu: interim reverso eodem Abbate de studio, Rñmo D. Archi-Episcopo moderno, mediantibus Dominis Magnificis Thoma Nadasdi Palatino, &

Francisco Batthiani, habita ratione turbulentissimi hujus temporis, supplicaverit, ne cogeretur assumere habitum præfatum, sed acceptis omnibus Ordinibus Ecclesiasticis in habitu clericali seu presbiterali, ad meliora tempora maneret, nec habitum indueret; exerceret tamen officia sacerdotis, & administrationem Abbatiae prædictæ perageret: id quod dicit obtinuisse a Rñmo Archi-Episcopo; literas tamen superinde non ostendit, quia non fuerunt extractæ.

Responderunt Procuratores: Dñum Abbatem sine habitu ordinis sui non potuisse, nec in studio incedere, nec etiam postquam reversus fuit de Italia, sine illo in consortio hominum conversari, nisi fuisset a sede Apostolica secum dispensatum, ut non indueret habitum: nec administrationem Abbatiae legitime habuisset; propterea condemnandus foret de fructibus perceptis.

Beneficia, præter Abbatiam, hujusmodi nulla dicit se habere. Quantum vero ad Religionem, dicit cum Ecclesia Catholica se tenere.

Deliberatio DD. Judicum.

Quia, tam in literis donationalibus, quam etiam confirmationis datum fuit tempus, quo dictus Abbas de Kapornak habitum sui Ordinis assumeret, & neglexit annis circiter decem, administrando etiam Abbatiam illegitime sine dispensatione sufficienti:

Item quod habitum etiam non detulerit, administrationique Abbatiae se immiscuerit, fructum percipiens:

Visum fuit Dominis Judicibus ex causis præfatis ab administratione Abbatiae cecidisse, fructusque perceptos ab annis præfatis, restituendos esse, & in gratia Rñmi Domini esse, quia conditionibus non satisfecit.

Processus D. Francisci Abbatis de Cháttár. (x)

Secunda die Octobris, D. Franciscus de Cháttár legitime denuo citatus in termino sibi præfixo personaliter coram

ram Judicibus delegatis comparuit Tyrnaviæ. Interrogatus per Procuratorem Rfsmi D. Archi-Episcopi Strigoniensis, quis sibi Abbatiam illam contulisset? quove anno, a quo in eadem Abbatia confirmatus esset? literasque superinde præfentaret; cur habitum Ordinis sui non gestaverit, sed in habitu sæcularis Clerici indutus, vitam traxerit?

Respondit: Abbatiam suam pertinere ad castrum Monyorokérék, & Dominos illius status, cujus Dominus præteritis temporibus fuit, D. Petrus, qui tanquam habens jus Patronatus in illa Abbatia, D. Francisco petenti pro servitiis suis salarium, dixerit sibi, se non posse salarium in pecunia dare, daret tamen Abbatiam ipsam de Cháttár vigoreque literarum ejusdem Petri, collationem Abbatie de anno 1544. habuerit, esseque Abbatiam minimi valoris, in pecunia parata flor. 3. Jobbagionesque ad quindecim, & non ultra; proventus seu redditus habere minimos; ad restitutionem quoque Ecclesiæ Abbatie suæ ultra centum exposuisse flores.

Quantum ad confirmationem, dicit: ob disturbia, & ruinam Regni confirmationem non petivisse, nec fuisse unde peteret in tantis periculis Regni. Quod autem ad habitum Sancti Benedicti pertinet, dicit: partim ob minimos redditus illius Abbatie, partim pericula illius Provincie, & totius Regni, se non induisse, sed tanquam Sacerdos sæcularis, honesta veste talari, officia Sacerdotis, & administrationem illius Abbatie, minimi valoris, exercuisse.

Quod ad Religionem attinet, dicit tenere, & tenuisse cum Romana Ecclesia.

Deliberatio DD. Judicum.

Quoniam idem D. Franciscus Abbas de Cháttár coram Dñis Judicibus, oraculo vivæ vocis confessus est, se per plures annos Domino suo servivisse, eique non potuisse in pecunia solvere, sed Abbatia illa pro servitiis ipsum contentavisse; id quod etiam ipsa donatio literarum probat: itaque stante tali ca-

su commissam fuisse Simoniam; quæ pro re temporali, res Spirituales ut Abbatiam, non potuit dare, nec ullo modo super ea pacisci: Item, huc accedit etiam, a nemine tanto temporis intervallo, puta annis 13. confirmationem & investituram, ut Abbatie administratio legitima fuisset, factam sibi procuraverit.

Ad habitum vero, visum est Domino Judici, non fuisse excusationem sui rationabilem; nec patronus tanto tempore præfentavit eum illi, ad quem confirmatio pertinuit; ideo tam ipsum Dñum Franciscum ab Abbatia, quam etiam patronum, a jure præfentandi hac vice cecidisse. Fructus quoque illius loci hæctenus perceptos non fuisse suos, ad quorum restitutionem obligatur. Inde est, ut petat gratiam Rfsmi D. Archi-Episcopi, in cujus manu materia ista consistit.

Rñdus D. Lazarus Præpositus de Sáagh. (y)

Die 2. Octobris, Rñdus D. Lazarus Præpositus de Sáagh citatus comparuit; interrogatus a Procuratoribus quis sibi Præposituram contulerit, a quo etiam confirmationem, & investituram habuerit?

Respondit: Præposituram illam a Regia Majestate de anno Domini 1549. collatam fuisse, eodemque anno, a Reverendissimo Paulo Archi-Episcopo Strigoniensi confirmatum, & investitum fuisse.

Deliberatio.

Visum est Dominis Judicibus D. Lazarum Præpositum, non aliunde, sed per ostium in Præposituram intravisse, propterea absolutione dignum fore, in habitu decenti sui ordinis comparentem.

D. Mathias Præpositus de Bozook.

Die 2. Octobris D. Mathias Præpositus de Bozook citatus, non potuit coram Judicibus Tyrnaviæ comparere ob infirmitatem: misit tamen literas excusatorias, ex quibus, & aliis fide dignis hominibus constitit, ipsum Domi-

num

y) Ord. Præmonstrat.

num Præpositum in lecto tam graviter decumbere, ut viribus propriis de uno latere in aliud vix verti possët; pollicens tamen depulsa gravitate morbi sui, coram Rđsimo Dño compariturum, prout decet obedientem filium, & subditum officiosum, se præstaturum, prout in missilibus literis ad Rđsum Dñum datis copiosius videre est.

Deliberatio.

Visum est Dñis Judicibus, intellecta infirmitate dicti Dñi Præpositi, excusandum esse eum, & suo tempore Rđsum D. Archi-Episcopum, aut Judices illius delegatos adire, sicque ad interrogata respondere debere.

Ibidem Domini Procuratores Rđmi Dñi, tam DD. Abbatum, & Præpositorum, quam etiam Plebanorum citatorum, ob non comparentiam coram judicibus, in termino illis statuto, contumaciæ accusarunt, petentes contra eosdem ad ulteriora procedi, & quod juris fuerit, juris executioni demandare.

Die 2. Novembris, Dominis judicibus delegatis pro tribunali sedentibus, comparuit D. Petrus Illicinus Doctor, Procurator Ecclesiæ Strigoniensis, & petivit contra Abbatem Pilisensem, quia non curavit confirmationem, & absolutionem a Rđmo Domino Archi-Episcopo, intra tempus debitum sibi præscriptum, citationem sibi dari nomine fructuum perceptorum de Abbazia Pilisensi, usque ad hoc tempus Fisco Reverendissimi applicandorum; simul etiam monitorium sub pœna excommunicationis, ne Abbatiam administret; & mandatum ad subditos prædictæ Abbatiae ne illum agnoscant pro Prælato suo.

Item contra Abbatem de Kapornak, petivit executionem sententiæ; ut daretur citatio nomine fructuum perceptorum, & monitorium ne administret Abbatiam, & mandatum ad subditos Abbatiae, ne ipsum habeant pro Prælato suo, cum vacet Abbatia.

Item contra Abbatem de Cháttár similiter petivit executionem sententiæ, exuendo eum beneficiis, & tanquam simoniacum, perpetuo ligari excom-

municatione; & dari sibi citationem ad restitutionem fructuum & mandatum ad subditos, quod eum non cognoscant pro Abbate.

Item monitorium ad Patronum, quod nunquam posthac jure suo utatur, cum sit privatus tanquam simoniacus, jure præsentandi.

Item contra Præpositum de Bozogh petivit eum tanquam contumacem condemnari; quia potuit per Procuratorem licet infirmatus comparere.

Item petivit Abbatem de Pornoo, Abbatem de Sancto Gotthardo, Præpositum de Chorna, Plebanum de Cremniczia, de Novozolio, de Veterizolio, Abbatem Szálavár, de Kereztur, de Hahoot, de Gyák, Plebanum Selmiciensem excommunicari & partibus denunciari.

Item detentorem laicum, Præposituræ Papocz, sub pœna excommunicationis moneri, ne Præposituram detineat; & citari nomine fructuum perceptorum.

Item monitorium contra Chobor, servitorem Rđmi, detentorem Abbatiae Almáas; & citatorium contra Achatzium Chani, ut non immisceat se Præposituræ de Rayk, & citationem ratione fructuum perceptorum.

Item generaliter petivit, ubi quis veniat spoliandus beneficio, mandatum ad subditos, ne agnoscant pro Domino suo, sed Rđsum Dñum Archi-Episcopum, aut Patronum Ecclesiæ, intra sex menses; quibus lapsis etiam amittant Patroni pro illa vice jus præsentandi, & transeat ad ordinarium, atque agnoscant prædictum Rđsum, tanquam ordinarium in omnium Diæcesanorum Ecclesiis; & prædicta fieri sine mora petivit contra prædictos; cum fuerint citati, sicut testantur literæ relatoriæ, quas idem Procurator repræsentavit.

Judices juxta cursum juris, prout instat Procurator prædictus, contra contumaces ad ulteriora procedi debere & literas oportunas tradi, interlocuti sunt, & decreverunt, & literas tradi, & procedi ad ulteriora.

ANNO 1557.

Pro secunda instantia ad primam
Oktobris, anni 1557. citati fuere, mo-
do infra scripto.

*Vicarius Wesprimiensis hos cita-
vit Abbatem, & Præpositos.*

Dominum Abbatem de Kapornak.
Dominum Abbatem de Szalavár.
Dominum Abbatem de Kereszthur.
Dominum Abbatem de Hahooth.
Dominum Abbatem de Cháttár.
Dominum Abbatem de Gyák.
Dominum Abbatem de Almás.
Dominum Abbatem de Rayk.

Per litteras Rssmi Domini citati.

Præpositus de Sáagh.	
Præpositus de Bozoogh.	
Abbas de Ludán.	
Abbas Sancti Benedicti de juxta	
Gron.	

*Valentinus Vice - Archidiaconus.
Zolienfis citavit hos Plebanos.*

De Novizolio.	}
De Veterizolio &	
De Cremnicia.	

*Marcus de Velyke Vicarius Jau-
riensis, infra scriptos Abbatem Præ-
positos, & Plebanos citavit.*

Abbatem de Pornoo.	}
De Sancto Gotthardo.	
Præpositum de Papocz.	
Præpositum de Chorna.	
Præpositum de Morycz-Hyda.	
Plebanum de Pápa.	

Alii Abbates & Præpositi jurisdi-
ctionis Ecclesiæ Strigoniensis, Turcarum
ditioni subditi, & subiecti nulla ratio-
ne comparere potuerunt; sed nec citari.
Judices delegati sive Commissarii per
Rssmum Dñum Archi - Episcopum in
causa convocationis Dominorum Abba-
tum, & Præpositorum fuerunt depu-
tati: Paulus Zondinus Rosoniensis, Præ-
positus major, Stephanus Zákálinczy
Scopienfis, Episcopi Suffraganei, Ma-
thias Græcus Lector, & Vicarius Ge-
neralis, ac Petrus Paulinus, Præposi-

tus Sancti Stephani in Castro Strigonen-
si, Canonici Ecclesiæ Strigoniensis.

Acta sunt hæc, & facti Processus
Tyrnaviæ in domo habitationis seu soli-
tæ Residentiæ Reverendi Domini Pauli
Zondini Episcopi Rosoniensis, Præpo-
siti majoris, anno mensibus, & diebus,
quibus supra, indictione XVI. Pontificatus
SS. Domini nostri Pauli Divina provi-
dentia Papæ quarti, anno ejus quarto.
Præsentibus ex Capitulo præscripto mul-
tis Canonicis & aliis nobilibus & hone-
stis viris, testibus rogatis.

*Et ego Paulus Zondi Rosoniensis, Præpo-
situs major Suffraganeus, ac Canonici
Strigoniensis m.p.*

*Et ego Stephanus Zákálinczy Episcopus
Scopienfis Suffraganeus, & Canonici
Ecclesiæ Strigoniensis m.p.*

*Et ego Mathias Græcus, Lector, & hic
in spiritualibus Vicarius, & causa-
rum Auditor Ecclesiæ Strigoniensis
Generalis m.p.*

(L.S.) (L.S.) (L.S.) (L.S.)

*Et ego Magister Franciscus Paczi, Ca-
nonicus, ac Juratus Notarius dicti
Capituli Ecclesiæ Strigoniensis, qui
prædictorum Dominorum Abbatum
& Præpositorum coram præfatis Ju-
dicibus, sive Commissariis comparue-
re, illorumque examinationi & defen-
sioni, Judiciumque deliberationi, aliis-
que omnibus, & singulis, dum sic, ut
præmittitur finiuntur, & agerentur
una cum prænominatis Dñis testibus
præfens interfui, eaque omnia & sin-
gula sic fieri vidi, & audiui; ideoque
hunc processum contra Abbates &
Præpositos, manus mea propria sub-
scriptione munivi, & corroboravi in
fidem, & testimonium omnium præ-
missorum, rogatus & requisitus.*

ANNO 1558.

*Causa Reverendi Domini Præpo-
siti Mislensis.*

Die 15. Junii Rñdus Dñus Mathias
Szerdahely, Præpositus secularis
Mislensis, coram Dominis Judicibus
delegatis hic Tyrnaviæ personaliter com-
paruit,

paruit, quem Dñs Stephanus Fiscalis dictæ Ecclesiæ, & Procurator specialis in causa prædicta, ad articulos in prioribus processibus expressos, interrogavit.

Idem Dominus Præpositus Mislenfis respondit; de prima affixa convocationis Dominorum Abbatum ad primam Augusti Anni 1557. nihil intellexisse, affirmans id juramento suo.

Interim per literas Rssmi Dñi citatorias, ut ad primam Octobris, tunc affuturum, omnino admonitus compareret, literis Rssmi per Vicarium Scepusiensem redditus Caffoviæ, sine procrastinatione longa, se itineri ad præstantam præsentiam suam, & obedientiam coram Rssmo Dño vel iudicibus delegatis ejusdem Tyrnaviæ, accinxisset, tamen contra spem, domus sua Mislenfis per Georgium Bebek & alios factiosos, invasa, ubique omnibus bonis, & rebus, vestibus, & collectis proventibus illius anni, omnibus spoliatus, Præpositura ipsa esset occupata; quo fuit factum, ut iter propositum, prout inceperat, non potuerit continuare.

Item, post aliquot menses ad principium hujus anni, volens venire Tyrnaviam, & jam actu fuisset in itinere, Magister Joannes Militiensis, Canonicus Agriensis, in redditu de Vienna, sibi obviavit; nomineque Rssmi Archiepiscopi Domini dixit, non debere ipsum Dominum Mislensem, eo tempore in causa præfata ulterius proficisci, sed expectare redditum Rssmi Dñi Episcopi Agriensis Agriam: cujus precibus Rssmus Dñs ad id annuerat, & cum eo, suo tempore, posse in causa hujusmodi venire. Itaque adpræsens, comparuit; & mandato Rssmi Dñi Metropolitanis satisfecit, deincepsque facturum vita comite promisit.

Quantum ad collationem Præposituræ, & ejusdem confirmationem, re-

spondit: Præposituram a Regia Majestate intercedente Rssmo Dño Strigoniensi fuisse collatam, in eaque per Vicarium Ecclesiæ Agriensis ad quem confirmatio hujusmodi, prout Rssmus Dominus agebat, pertinet, fuit confirmatus, literis etiam confirmationis in iudicio productis.

Quantum vero ad duo incompatibilia beneficia attinet, respondit: se præter Præposituram habere etiam Archidiaconatum Ujvariensem, cum Canonicatu in Ecclesia Agriensi; in Præpositura tamen ob disturbia, & bella, in illis partibus continuata, destructis domo, & Ecclesia illa, non potuit secure inhabitare, ne propria etiam persona per factiosos caperetur: propterea coactus fuerit Agriæ residere, ubique tam mandato Regiæ Majestatis quam R. D. populo DEI prædicare, & illum instruere, tam diuque Agriæ in suis Sacerdotiis manere, & ibi se sustentare, tenendo etiam Præposituram, quoad tempora seditiosa pacarentur.

Quoad religionem vero, dicit se esse Catholicum, & catholice Verbum DEI ad populum facere.

Quantum ad habitum, dicit; & a multis sic dici, & maxime a Vicario Agriensi, per quem aliqui Præpositi prædecessores sui, in habitu sæculari incedentes fuerunt confirmati, Præposituram Mislensem habere habitum sæcularium Sacerdotum.

Deliberatio Dominorum Judicum.

Præmissis allegationibus supra scriptis, sic stantibus, visum est Dominis iudicibus, sufficientes esse excusationes, quod prius non comparuerit, prout voluit omnino comparere. De duobus beneficiis incompatilibus, eum Domini iudices ad Rssmum Dñum Archiepiscopum remiserunt, ut cum eodem concordet.

IX. Definunt acta celebrati Tyrnaviæ sacri iudicii. Difficiles hinc, quorsum vetus observantia, & pietas in tristi illa Hungariæ perturbatione abiverit. Nec vero poterat meliori consilio Ecclesiæ pax, & amissa religionis quies procurari: adhiben-

da fuit iudicium severitas, & vocatus in iustitiæ subsidium infolitus rigor, ne omnia penitus callabascere; quando posthabitis tot comitiorum legibus, quibus res Ecclesiarum recognoscere, & ab Harpiis repurgare iubebatur Oláhus, nihil effectum est. Ple-
risque enim piis redditibus, locisque (verba sunt P. Samuelis Timon) aut dracones profani, aut nominati a Joanne Rege incubabant, a quibus pessima hæreditas in proles subinde transcripta fuit. Sed evenit profecto; ut familiæ, origine pervetusta, & gestis in republica muniis nobiles, pænas jam dederint; quarum generosa alioquin progenies, possessionibus sacris contra jus & æquum clam procuratis, ultra opinionem omnium improvisis fracta casibus, aut exaruit, aut ultorem Deum in tenui hodie fortuna circumfert.

X. Fructum vero longe maximum e quæstionibus ab Oláho habitis, Ecclesia accepit. Nam Tyrnaviæ Georgius Draskovics Præpositus Posoniensis, dimissa Jászovia, secunda Augusti; Petrus Kudilics Præpositus Orodienfis 12. Augusti; Blasius de Petri-Varadino, (alias Péter-Várady) Præposit. Scepus. 5. Octob. Georgius Body Præposit. S. Crucis de Lelefs, Joannes Betha Abbas S. Gothardi: Viennæ autem Fr. Ladislaus Abbas S. Mauritii de Beel, & Albertus Szily Abbas S. Salvatoris de Kapornak in manus Rssini D. Archi-Episcopi Nicolai Oláhi jurarunt, & ritu consueto investiti sunt. Fuerunt præter hos alii, qui se pro Abbatibus &c. ferebant, alebantque e fundis Deo inscriptis domesticos, nec ad obedientiam legitimo Pastori præstandam compelli poterant: hos, fulmine Ecclesiastico percussos suadente Oláho, Ferdinandus interea sustinuit, dum Isabellæ, Joannis Zapoly viduæ, machinationes conquiescerent; ad cujus partes paulo severius irritati, exuta semel verecundia palam defecissent. Maluit sapientissimus Princeps increfcens tolerare lolum, ne per vim immissa manu, una triticum sufferret.

XI. Anno sequente 1558. preces sacerdotum, in pensum quotidianum de more partitas, *Breviarium* dicimus, secundum usum Almæ, & Metropolitanæ Ecclesiæ Strigoniensis in promotionem Divini cultus & ministerii novis typis edidit. Pretium huic libro precatorio facit commentariolus rerum in Hungaria gestarum ab Oláho conscriptus, primisque paginis appositus, de quo suo loco. Quam porro gratiam apud Lutheri ministros pio isthoc volumine Oláhus iniverit, admiratione non vacat. In ephemeride, seu calendario præmitti solito, dies non vulgo tantum, sed privato etiam ritu, pfallentibus duntaxat solenniores, festosque,
minio

minio colore, pro commodo orantium imprimi iusserat. (z) Reducti hi dies, numerum ducentefimum facile superabant. Mo-
nent itaque rudem plebeculam impostores; examinarent ipsi, aut
per interpretes id facerent, calendarium novo *Breviario* ad-
junctum. Quot ibi dies papistarum idololatriæ vacarent? cœlitum
utpote inani cultui, eos omnes domi consecrandos, festosque ef-
se, qui rubro caractere a cæteris operarum diebus distingueren-
tur. Pro libitu ab Archi-Episcopo similia edici; rurales dome-
sticæque curas omni labore servili inhibito, sensum dilapsuras;
futurum omnino, ut annus totus otio inscribatur. Unde rei fa-
miliari succurrent, militi, Regi, heris suis? errorem tam per-
niciosum, boni publici causa, a Luthero pridem depulsum, qui
præter Dominicum, nullum domesticis operis diem subtraxisset.
Valuit aries apud popellum rudem, integro agmine castra Luth-
eri petentem, ut multo labore, sudoreque nostris steterit, quo
calumniam, digesto ad fallendum commento impressam, eximerent.
Emendatus est secundis typis error inproviusus, in quem rabulæ
malevoli, tanta cum animarum jactura incurrerant.

XII. Offendit præterea modestiam Nicolai, indecorus qui-
dam barbutii, & capillorum cultus apud Sacerdotes Catholicos in-
valescens; comebant illi cæsariem mira industria, alebantque
ultra humeros defluentem pro sæculi vitio, nulla verticis parte,
ad morem præscriptum, attonsa. Idem luxus, ornatusque fuit
novæ doctrinæ emissariis, idem vestium color, nullum sacræ di-
gnitatis indicium: Fallebatur hac ratione vulgus, quum fabula-
tores ab orthodoxis ministris non dignosceret, eosque Catho-
lico nomine ingeniosa fraude vestitos, ad nobiliores etiam paræcias
admittebat. Sed intercepit Oláhus periculum & dolum, dum
gravi pœnarum comminatione per sanctionem publicam in sua
Diœcesi (quam mox aliæ secutæ sunt) consuetudinem radendi
verticis Clero in memoriam revocaret, & licentiam nutriendi lai-
corum more capilli, barbæque, acri reprehensione castigaret. E-
dictum audiamus.

„ **R**everendus Dñus Mathias Græ-
„ cus Lector, & Canonicus, ac in
„ spiritualibus Vicarius, & causarum
„ Auditor, Ecclesiæ Metropolitanæ Stri-
„ gonienfis Generalis; de speciali man-
„ dato, & commissione Rssm in Chri-
„ sto Patris, & Dñi Dñi Nicolai Oláhi,
„ miseratione Divina Archi-Episcopi
„ Ecclesiæ prædictæ Strigonienfis, Pri-
„ matis Hungariæ, Legati nati, sum-

„ mi Secretarii, Cancellarii, & Conti-
„ liarii, Sacræ Cæsareæ, & Regiæ Ma-
„ jestatis, Domini & Prælati nostri gra-
„ tiosissimi, oretenus facta: mandat
„ & committit in virtute salutaris obe-
„ dientiæ, & sub excommunicationis
„ latæ sententiæ pœna, omnibus & sin-
„ gulis Dñis, hujus Almæ Metropoli-
„ tanæ Ecclesiæ Strigonienfis, Præpo-
„ sitis, Archi-Diaconis, Canonicis, &

I

Presby-

z) Festa nempe quæ *ebori* dicimus e. g. 13. Januar. octava Epiphaniæ Domini; 20. Jan.
SS. Fabiani & Sebastiani MM; 22. Febr. Cathedra S. Petri Apostoli &c.

„ Presbyteris aliis, & personis Eccle- „
 „ siasticis, in eadem Ecclesia, quotidie „
 „ in Domino, horis canonicis famu- „
 „ lantibus: quatenus ipsi, & eorum „
 „ quilibet infra trium dierum spatium „
 „ a die datarum, & affixionis præsen- „
 „ tium, comam, barbam, & tonsu- „
 „ ram hæcenus quomodolibet contra „
 „ canonicas sanctiones, & Sanctorum „
 „ Patrum instituta, laudabilemque to- „
 „ tius ordinis sacerdotalis consuetudi- „
 „ nem generaliter hucusque observa- „
 „ tam nutritas, relaxatas, & prolixas „
 „ refecent, detondeant & abradant, „
 „ seque aliis bonorum sacerdotum, vi- „
 „ tæ & moribus in omnibus coaptare „
 „ & conformare debeant, & teneantur. „
 „ Qui si id fecerint, bene quidem; a- „
 „ lioqui elapso dictorum trium dierum „
 „ spatio ipsos, & quemlibet eorum in „
 „ præscriptam excommunicationis pæ- „
 „ næ sententiam incurrisse declaramus; „
 „ absolutionem vero declaratæ excom- „
 „ municationis præfato Domino Reve- „
 „ rendissimo reservando. Datum Tyr- „
 „ navæ, feria secunda proxima post „
 „ Dominicam Palmarum, Anno Do- „
 „ mini Millefimo, quingentesimo quin- „
 „ quagesimo nono.

Hæc fere sunt, quæ Oláhus, cum ad exitium, Hungariæ infelici bello litaretur, advocatis undiquaque viribus, restauravit. Contigimus necessaria, properante calamo ad institutum nostrum. Repurganda videbantur Oláho ante Concilium illa, quæ animos fidelium & mores hæcenus offenderant; certus, sublata vitæ licentia, & audendi quidlibet voluntate, cætera omnia propitio Numine in Ecclesiæ incrementum restitutum iri. Universas Oláhi laudes, in iterato Regni totius conventu consiliis suis, & immota constantia promeritas, longum foret prosequi. Ad Synodos discedimus.

CONSULTATIO EPISCOPORUM

De celebranda Synodo,
 habita Posonii Anno M. D. LIX.

NARRATIO.

Ntequam Oláhus certiora de Synodi rationibus secum statueret, Episcoporum consilia, qui parvo adhuc numero supererant, eam in rem audire voluit; probe gnarus, pace nondum firma, si quid citra omnium voluntatem juberet, discessuros in novas dissensiones subditos, aut certe occulta machinatione operosum laborem posse intercidi. Convocatis igitur Episcopis mentem suam de celebrando Concilio aperuit. Quid eam in rem gestum, pronuntiatumve sit a singulis, ex M.S. ipso petemus.

I. Die

I. *De secunda Decembris anno Domini 1559. Rſſimus in Chriſto Pater Dominus Nicolaus Olăbus Archi-Epiſcopus Strigoniensis, Primas Ungarię, Legatus Natur &c. præſentibus aliquot Reverendiſſimis Dominis fratribus Regni Hungarię Epiſcopis, & nonnullis aliis catholicis viris, circa Synodos promulgandas, ſalem ſecit propoſitionem.*

Cum ex Patrum traditionibus præſcriptum exiſtat, ſingulis annis celebrandas eſſe ſacras Synodos, quarum authoritate cultus Divinus, vitę mores, atque integritas cleri integraretur, ac in bono confirmaretur: duas eſſe ſpecies Synodi localis, ut de univerſali ſileamus. Altera, quę Provincialis, altera, quę Epiſcopalis nuncuparetur. Illa a Primate, & Epiſcopis ſicut ſuffraganeis Provincię: hæc a ſolis Epiſcopis per ſuas Diœceſes cogeretur: harum utra foret neceſſaria magis, magisque utilis hoc tempore, tum quę præponenda alteri, & quę prius celebranda videretur, Rſſimi Dñi Epiſcopi, atque hi, qui vocati aderant, ſuarum exiſtimationum cenſuram dicerent, ac in ſcriptis proferrent.

II. *Reverendiſſimus Dominus Tranſylvaniensis, qui ab honeſta & Catholica propoſitione Rſſimi non abhorruit, cum multa in rem dixiſſet, hanc in ſcriptis tulit ſui arbitrii opinionem.*

Paulus Abſtemius a Quinque Eccleſiis, Epiſcopus Tranſylvaniensis, & nominatus, ſive electus in Commendam Epiſcopatus Nitriensis (a) præhabita tali ſolemni proteſtatione; ſe non locuturum in præſenti colloquio Dominorum Epiſcoporum, ad ipſam propoſitionem Rſſimi Dñi Archi-Epiſcopi Metropolitanani Strigoniensis, tanquam Epiſcopus Tranſylvaniensis, ſed duntaxat, ut electus ſeu nominatus in Commendam Epiſcopatus Nitriensis. (b) Atque ita videri ſibi, ut præmiſſa legitima viſitatione quarumlibet diœceſum,

quę ſit juxta Sanctorum Patrum Canones ab Archi-Diaconis, celebrarentur denique Synodi diœceſanę, ſive Epiſcopales: quas quilibet Epiſcoporum penes Eccleſiam propriam, loco & tempore celebrare conſueviſſet. In quibus, proponendas videri ipſi, conſtitutiones illas veteres, quas antiquis temporibus, in ejusmodi Epiſcopalibus Synodis, proponere, ac in medium afferre Epiſcopi ſoliti fuiſſent. Demum mandandum eſſe, ut ab omnibus reciperentur, ac indubitanter obſervarentur, non obſtantibus & variis, & perverſis præſentis temporis, hæreticorum dogmatibus. (c)

Quod ſi propter hæreſes hujus temporis, neceſſarium fore viderentur, ut in Eccleſię Sanctę Catholicę reformationem, & Religionis orthodoxę augmentum ad veteres illas conſtitutiones ſynodales ſive Eccleſiaſticas aliquid addendum putaretur; id communi conſilio omnium Rſſimorum Dñorum Epiſcoporum, in quantum jura canonica admiſerint, Rſſimus Dñus Metropolitanus deſacto decernat, ut in futuris Epiſcopalibus ſynodis omnia æqualiter, uno quaſi ſpiritu, ab omnibus tractentur, & concludantur.

Quę vero Archi-Diaconi, in ipſis inquisitionibus & viſitationibus aut agerent, aut adinvenirent, ea omnia in ſcriptis, Epiſcopis, dum proprias ſynodos celebrarint deferant: atque ita Plebani quoque facerent, ut quas querelas contra Patronos aut contra ſe ipſos ad invicem, vel vicinos ſuos & quidem tam nobiles, ita ignobiles haberent, eas ſignato chyrographo præſidenti Epiſcopo in ipſa ſynodo exhiberent. Ita Epiſcopus, quę in ſua ſynodo componere, atque complanare non poſſet, Metropolitana ſeu Provinciali ſynodo componendum, & complanandum in notis deferret.

I 2

III. Re-

a) Egimus de illo Par. I. pag. 259.

b) Metropolitano enim Colocenci ſubeſt Tranſylvaniensis.

c) Opinionem hanc opere complevit Synodi Nitriensis 1494. anni decreta edendo, quam habes pag. cit. Part. I.

III. Reverendissimus Dominus Vespriemienſium, (d) oppositum ei opinioni tenens, quam Rſſimus Dominus Transylvanienſis tulit, dicit:

Videri sibi ante omnia cogendam esse synodum Provinciale: & hoc ex doctrina Apostolica; nam cum Paulus & Barnabas gentium doctores, ut habetur in actis, cognovissent, quod quidam descendentes, de Judæa docerent fratres, quia nisi circumciderentur secundum morem Moysis, non possent salvari, placuit eis inquit scriptura, ut ascenderent Jerusalem ad Apostolos & Presbyteros, cognoscere super hac questione: unde illuc convenerunt Apostoli, & Seniores videre, de verbo hoc; item: placuit Apostolis & Senioribus cum omni Ecclesia eligere viros ex eis, & mittere Antiochiam. Item: visum est Spiritui Sancto, & nobis, nihil ultra imponere vobis. Quod utique adstruit, prius Apostolos, & Seniores ad Ecclesiam convenisse, quam a privatis quidquam actum fuisse. Quapropter videri sibi, servata Apostolica traditione, præmittendam & ante omnia celebrandam esse Synodum Provinciale, in qua modus & ordo decernatur, quo privati omnes in suis Diœcesibus, cultum Divinum, vitam, & mores cleri integrare vel corrigere debeant.

IV. Rſſimus Dñs Jaurienſis (e) diversus omnino ab opinione Domini Vespriemienſis existit.

Nam ut Provincialis synodus dici possit, necesse sit eam Provinciam undecim, vel ad minus decem Episcopos habere: a minori enim numero Episcoporum, vel ab aliis, qua Episcopis, causæ Episcoporum tractari & judicari non possent. At cum perspectum sit Hungariam hanc residuum, computata simul utraque Metropoli, etiam Reverendissimum Dominum Strigonienſem vix habere quinque Episcopos, facile cerni possit frustratorium fore, si quid tale decernatur. Videri autem sibi fore melius & sanctius, non facta mentio-

ne, alicujus concilii Provincialis, seorsim in privata convocatione remaggre-diendam esse: cui colloquio interesse possent etiam electi, & dum hæc instituantur, facta Rſſimis Dñis electis dignitate ac autoritate, res quæ videbitur, agi possit. Interim tum Rſſimus Dñus Strigonienſis, tum alii Episcopi juxta formulam sive tenorem, jam pridem a prædecessoribus servatum, synodos Episcopales sive Diœcesanas cogerent. Hoc ipsum esse, quod cederet in ædificationem plebis misellæ; tum vero ipsismet Episcopis prodeundum, & pabulo vitæ plebem pascendum esse: quando quidem per familiares & domesticas disceptationes grex DEI non pasceretur. Atque ita communes arcendos esse apostatas & hæreticos, qui omnia turbarent. Nec vero Provinciali synodo interesse possint alii, quam Episcopi, magnus ille Canonista Innocentius: in commentariis suis super C. grave, de præbendis docuisset: ubi de solis Episcopis loqueretur & ipsum omnes sequerentur Doctores. Porro appellatione Episcoporum non venirent electi, etiam si sint confirmati antequam consecrentur: prout late disputaret Panor: in C. Eam. Titulo, de rescriptis, & sequerentur alii. Illud vero a jure habitum est, ut ad concilium Provinciale, non nisi per epistolam Episcopi vocarentur; cujus quidem epistolæ tenor esset, ut Episcopi & omnes Presbyteri ac Diaconi, tum vero omnes, qui se læsos existimarent, ad Episcoporum judicium & examen suas causas & querelas deferrent: prout habetur in concilio Martini PP. I. (f) tum vero qui viderunt triplex conciliorum genus, prout ipse vidit, facile experti sunt Dominos electos, etiam si sint confirmati, ante consecrationem nullam in concilio vocem habere.

V. Reverendissimus Dominus electus Thiminienſium, (g) & sermone & scriptura hæc censuit; cujus quidem verba sunt hæc:

Ex

d) Andreas Keves. e) Petrus Gregoriancich.

f) Lateranenſi scilicet, contra Typum celebrato, anno 642.

g) Joannes Uilaky, vel: ab Uylak.

Ex triplicis concilii definitione, quam Rſſmus Dñs Metropolitanus in principio colloqui eleganter proposuit, crediderim eundem Rſſmum Dominum proprietates cuiusque concilii, præsertim vero eorum, quæ sacra dicuntur, usque adeo intelligere, ut neque id, quod ad universalis Ecclesiæ, vel Provincialis, vel Episcopalis, vel particularis synodi notitiam pertineat, requirere a quopiam necessarium putem. Quia tamen ex me quoque electo, qui neque auctoritatem ex persona, quam in præsentiarum sustineo, neque rem, aut decretum aliquod, in synodo seu Provinciali, seu diœcesana adferre, in medium possum, quasi per transennam, intelligere voluit, dicere possum: Concilium Provinciale loco consueto, consulendi causa legitime indictum, non omnium Presbyterorum Diœcesis, sed saltem Episcoporum Catholicorum & consecratorum esse, qui, de his, quæ ad reformationem status Ecclesiastici pertinent, consultando præesse possunt, proprio & legitimo jure.

Concilium vero Episcopale, esse sacerdotum omnium curam habentium in sua Diœcesi; qui de his, quæ necessario animarum curam, vel statum Ecclesiæ, reformationemque morum concernunt, tractare possunt.

Jam vero, cum Rſſmus Dominus Metropolitanus, non causas modo emergentes, & defectus Episcoporum, sed Ecclesiarum etiam omnium, in sua Provincia existentium, statum, scire præsumatur; facile deliberare poterit id sua Rſſma Dominatio, quid expediens ducat, ac necessarium. Exiguo quidem meo iudicio, sententiam Rſſmi Dñi Transylvanienſis, amplectendam suaderem, & propter defectum personarum & numeri, & propter eas, quas prudenter longa oratione commemoravit causas, ut videlicet diœcesanum præmittatur Provinciale.

VII. *Opinio Fratris Vincentii suffragatur opinioni Rſſmi Dñi Transylvanienſis, quæ est:*

Ut præmittatur Concilium Episcopale, Provinciale: quod leges & consuetudines pro tempore & ex necessitate, possunt & tolerari & innovari; quibus non obstantibus, potest ad certum tempus, concilium indici Provinciale. Quod in Metropolitana synodo possunt interesse Clerici, quos vocarit Rſſmus Dominus Metropolitanus, non tantum Episcopi consecrati: & per hoc possunt etiam interesse electi. Sed hæc legibus probare debet.

VIII. *Opinio Dñi Georgii Bornemy(h) est eadem, cum opinione Rſſmi Domini Transylvanienſis.*

Ut, si licet, ab Archi-Diaconorum visitatione, & Episcoporum conciliis negotium ordiatur; tandem si necessum fuerit, quæ per synodos Diœcesanas sopiri, & in integrum restitui non poterunt, ea, Metropolitana, & Provinciali synodo discutienda, deducant. Videri etiam sibi necessariam fore synodum Provinciale; quia casus enormes, & præsertim simonia vel homo hæreticus, tum alii quoque nonnulli casus, nec a solo Metropolitano, nec a solo Episcopo judicari possunt. Hæc enim, ipsa Provincialis synodus discernit. Opertere igitur, & necessariam esse synodum Provinciale. Nec illud prætereundum putavit; ut cum Metropolis sit Mater Ecclesiarum suæ Provinciæ, debere a Metropoli certos canones, lustrationis diœcesanæ, quæ fit ab Archi-Diaconis, depromi. Quam ob rem ejusmodi canones, uti Rſſmus D. D. Metropolitanus juxta Patrum orthodoxorum existimationem describat, & confirmat, expedire; atque id quidem, ne membra a capite, filia a Matre in ipsis afflictionibus differat.

IX. *Stephanus Radetius (i) deferens omnem honorem Deo Patri, Filio, & Spiritui Sancto,*

K

Putat

h) Factus Præpositus Scepusiensis 1561. postea Episcopus Varadinensis, quem tamen P. Martinus Szentivány in Catalogo, *Gregorium* dicit.

i) Præpositus S. Benedicti & Andreæ de Szalka, Canonicus Strigoni. Varadiensis primo, deinde Agriensis Episcopus.

Putat convenire presenti colloquio, neque in fastu, Spiritus DEI consistit. Itaque ad pietatis & Religionis studia opinio nem Rssini Domini Transylvanien- sis : nec tamen discrepat ab his, qui Provinciale Concilium suo tempore censuerunt. Unum hoc laudandum putat, eos agere, & facere posse multa, qui Deum tremebundi præ oculis gerunt. Non enim in sapientia nostra,

neque in fastu, Spiritus DEI consistit. Itaque ad pietatis & Religionis studia prosequenda, ille imprimis cursum dirigit, qui norit, Deum Apostolis dixisse: *non vos estis, qui loquimini, sed Paracletus, quem Pater missurus est ad vos, ipse vobis docebit omnia.*

X. Incerto exitu consultatio terminata est. Restabat adhuc mens Ferdinandi paulo amplius exploranda; qui magnopere inclinabat, ut ex universis Hungariæ ditionibus Clerus ad Nationalem Synodum convocaretur. Multa tamen providæ Regis voluntati adversum se objiciebant. Diocesana igitur, repetita deliberatione, his potissimum ex causis decreta est: posse scilicet seposita Episcoporum præminetia, collaborantibus uno Dei Spiritu omnibus, in privata hac fabrina, eadem arma consilari, quæ e- jiciendis fidei hostibus toti regno suffectura sint; incedet viso Archi-Episcopi exemplo, sanctior stimulus ad idem præstandum aliarum quoque Diocesum moderatores: inchoaret Oláhus messem Apostolicam; non defore, qui collatis viribus, cæptam alibi, prosequantur. Ad hæc; autoritate sua, & gratia, qua pollet apud omnes, limen tot jam annos a diversis novatorum sectis obfessum, legibusque publicis in eorum favorem, connivente necessitate, scriptis, ceu muro, saxove præmunitum, ipse prior pertunderet; sociorum deinceps intererit, ut veloci quisque passu, oves suas eo impellat, atque citra metum perturbandæ reipublicæ, flagellum mandatis Regiis consociatum, in pervicaces expediat. Quanto demum labore, periculo, fatigio staret, si dissipatos hodiedum Episcopos, Præpositos, Abbates in unum congregatos vellet? dum nervus, plerosque sede sua exules, deficiat; alii vero, viis publicis nondum ab hoste liberis, prodere se non auderent. Quibus etiam ex motivis, rejiciendam in mitiora tempora, Synodum Provincialem Patres censuerunt.

SYNO-

Effigies NICOLAI OLAHI, Archi-Episcopi Strigoniensis,
in Actis Synodi, Anni M. DLX. reperta.

Ex Breviario Ecclesiae Strigoniensis Anni M. DLVIII.

De Effigie Reverendissimi Domini Domini NICOLAI OLAHI, Archi-
Episcopi Ecclesiae Strigoniensis Dignissimi.

Carmen ejusdem.

Præfulis Effigiem quisquis depinxit OLAHI,
Vicit Apellæam, sedulus arte, manum.

Aliud Georgii Bonæ.

Si quis es, OLAHI qui jam præconia famæ
Audieris, tamen hunc ipse videre cupis;
Aspice, quam docta cernis pictam arte tabellam,
Præfulis illius talis Imago fuit.

Aliud Sebastiani Listbii.

Internam veluti speciem demonstrat imago
Virtutum, & famam tollit ad astra piam;
Sic quoque nativo facies expressa colore,
Pictoris digitis conspicienda datur.
Scilicet externæ facies subjecta figuræ,
Præceptis animæ debeat esse suæ.

Aliud Nicolai Istvánffy.

Hos oculos, hæc ora, comas, talemque figuram
Præful OLAHUS habet, talis imago sua est.
Di! facite, ut tali terras sub imagine multum
Incolat, & sero sydera summa petat.

SYNODUS DIOECESANO-PROVINCIALIS,

Habita

Sub FERDINANDO I. Hungariæ Rege, & NICO-
LAO OLÁHO, Archi-Episcopo Strigoniensi Tyrnaviæ
23. Aprilis Anno MDLX.

NARRATIO PRÆVIA.

I.

Miro affectu gaudio Oláhum, quum vi-
deret æquissimum Regis animum, ni-
hil magis præ pace Ecclesiæ, & resusci-
tata vera religione desiderare. Cujus
luculentum testimonium in sanctione
prorsus Divina exhibuit, quam *super
inscriptis, oppositis, seu impignoratis,
donatis, & venditis, ac quovis modo
per ipsum abalienatis bonis Ecclesiarum
Regni Hungariæ* anno MDLX. edidit.
Habemus illam in M.S. nostris; tum
vero etiam in corpore Juris Tripartiti

post Decretum XIX. Ferdinandi I. Reg. habetur. Copia autem vo-
luminis legum patriarum non omnibus facta est; ideo sanctionem
ipsam cum animadversionibus pauculis in marginem ibi reductis,
desiderio plurium satisfactorius, quibus collectanea nostra proba-
bantur, futuræ Synodi gratia apponimus.

Ferdinandi I. Imperatoris & Regis, super *inscriptis,
oppositis seu impignoratis, donatis, & venditis, ac quovis mo-
do per ipsum abalienatis bonis Ecclesiarum Regni Ungariæ* Decretum.
anno Domini MDLX. editum.

FERDINANDUS Divina favente clementia, electus Romanorum Im-
perator, semper Augustus, ac Germaniæ, Hungariæ, Bohemiæ,
Dalmatiæ, Croatiæ, Sclavoniæ, Ramæ, Serviæ, Gallitiæ, Lodome-
riæ, Cumanæ, Bulgariæque &c. Rex. Infans Hispaniarum, Archi-dux
Austriæ, Dux Burgundiæ, Brabantæ, Styriæ, Carinthiæ, Carnio-
liæ, Marchio Moraviæ, Dux Lucenburgæ, Superioris ac Inferioris
Silesiæ, Wirtembergæ, & Thecæ. Princeps Sæviæ, Comes Habsbur-

K 2

gi,

gi, Tyrolis, Ferrêtis, Kyburgi & Goritiæ; Landgravius Alsatia; Marchio Sacri Imperii, supra Anasum, Burgovizæ, ac Superioris & Inferioris Lusatia; Dominus Marchia Sclavonica, portus Naonis & Salinarum &c. Memoria commendamus tenore præsentium significantes, quibus expedit univerſis: Quod, quum Regnum Noſtrum Hungaria divina ita permittente ira, in eum videamus redactum ſtatum, ut non ſolum truculentiffimi, ac communis totius orbis, & nominis Chriſtiani hoſtis Turcæ potentia, ſævaque & immani crudelitate, jam inde a plurimis annis afflictum, debilitatumque, a priſtino illo ſuo ſplendore (proh dolor) deciderit, duriffimumque infidelis Tyranni jugum, etiam nunc majori parte ſuſſerre cogatur: verum etiam, quod majus eſt, revocatis hoc ſæculo quorundam infreni malignitate, & libera perverſaque tetrae mentis, in ovile Chriſti ſæviendi libidine, omnium veterum, & jam olim unanimi totius Eccleſiæ Chriſtianæ ſententia, exploſarum damnatarumque hæreſum erroribus, diverſarum ſectarum, impiarumque opinionum cautibus, (k) communi quodam cum aliis plerisque orbis Chriſtiani Regnis & Provinciis malo, impa-ctum veræ & orthodoxæ religionis, periculofum valde naufragium fecerit: atque hinc evenit, ut plurimæ diverſique ordinis & inſtituti Eccleſiæ, quibus hoc Regnum Noſtrum inter alias orbis Chriſtiani nationes, & inſigni divino cultu haud fuit poſtremum, partim vaſtatione Turcarum, partim vero impietate hæreticorum, & ſeducti per eos populi, maneat penitus neglectæ, majorque pars illarum funditus deſolata. Bona vero & jura poſſeſſionaria, quibus illæ antiquitus a diviſis quondam Hungariae Regibus, felicium recordationum, ac ab alijs pijs, & devotis erga Deum, religionemque Chriſtianam hominibus fuerunt dotatæ, partim ex noſtra conceſſione ad beneplacitum facta, (l) partim vero nonnullorum privata authoritate, in profanis manibus nunc exiſtant, variisque modis cum maximo divini cultus, conſervandæque veræ religionis diſpendio, hinc inde diſtrahantur.

Eccleſiaſti
devaſtatio
unde pro-
venit.

Donatio-
nes bono-
rum Eccle-
ſiarum ad
beneplaci-
tum.

Volentes Nos igitur, pro Noſtro officio, quo in hoc ſupremo dignitatis Imperialis culmine, ex Dei clementia conſtituti, pro defenſione, propugnationeque veræ fidei, tenemur omnibus modis curare: ne bona ipſa Eccleſiaſtica ſemel Deo, & ejus cultui conſecrata, in uſus profanos convertantur, neve ita officia quoque & miniſteria divina, cum grandi animarum diſpendio ſimul intereant & aboleantur: De maturo conſilio, & deliberatione Noſtra, & Dominorum Prælatorum & Baronum, ac aliorum Conſiliariorum Noſtrorum, Nobiſcum nunc hic exiſtentium, decrevimus atque deliberavimus: quod univerſa bona Eccleſiaſtica, exceptis iis, quæ ad ſcholas intertenendas applicavimus & dedimus, quocunque nomine cenſeantur, ſive ea ſint Capituli, ſive Præpoſitorum, Canonicorum, Priorum, Eremitarum, Carthuſianorum, & aliorum Fratrum, Monialium, Capellarum, & aliorum beneſiciatorum Eccleſiaſticorum, ſive donationi Noſtræ Regali, ſive Prælatorum ſubſcientia, quæ ſcilicet Nos, ante præſentium emanationem quocunque nomine, cuicunque homini ſeculari contuliſſemus, & donaviſſemus (quam Nos donationem ex nunc revocamus, caſſamus, &

Deo ſemel
dicata in u-
ſus profa-
nos non ra-
pian-
tur.

Donatio-
nes bono-
rum Eccle-
ſiaſticorum
per Regem
cuicunque
ſeculari
collatori,
revocantur.
Vide quam
huc quadrat
Uladiſlai R.

nullius

k) Neſcio, an author Hiſtoriæ Diplomaticæ, elogia hæc, a Ferdinando dogmati Lutherano & Calviniano appenſa legerit, cum ſuam manticulam conſueret.

l) Donationes bonorum Eccleſiarum ad beneplacitum (*regis: intellige,*) ſalvo earum jure, & canone.

nullius roboris esse, vigore presentis hujus liberationis Nostræ pronuntiamus) de manibus eorundem hominum secularium, quorumque & cujuscunque sint status & conditionis, statim & defacto occupentur, atque iis, quorum ipsa beneficia sunt, si vivunt, restituantur: aut si non vivunt, in eo casu manibus Archi-Episcoporum, & Episcoporum, aliorumque Prælatorum suorum ordinariorum assignentur; ac deinceps, usque ad tempus infra scriptum, per ipsos Archi-Episcopos, & Episcopos, quibus subjacent, possideantur, atque gubernentur: ita tamen, & ea conditione, quod si qui adhuc Præpositi, Abbates, Priores, Canonici, Monachi, Fratres, Moniales, & alii beneficiati fuerint, quorum præscripta fuerunt bona, qui videlicet, cum propter Turcas, ad adversam æmulatorum Nostrorum factionem, qua Regnum istud, ultra alias suas afflictiones, nunc mirum in modum turbatur, in loco suæ residentie relidere, ac bona beneficiorum suorum, propriis suis viribus possidere, proventusque percipere non possunt, sub Nostra tamen ditione degunt; Archi-Episcopus vel Episcopus ipse ordinarius, aut Diæcesanus, sit ipsis beneficiatis auxilio, in possidendis ejusmodi bonis; vel si iidem beneficiati non essent sufficientes bona ipsa per se possidere; ex tunc in eo casu, Prælati ipsi, acceptis ad manus suas eisdem bonis, ex illorum proventus, de honesta & necessaria viæ eorum sustentatione providere, atque portionem ipsorum eis integre reddere: (m)

Tertio art. 55. de bonis Ecclesiar. & unde ista originem ducunt, S. Stephani li. 1. cap. 1. & 2. Andr. Secun. art. 17. Æmulatorum factio.

S. Steph. lib. 1. cap. 2.

Bona vero Monachorum, & Monialium, si monasteria, ad quæ spectant, sunt desolata, vel destructa, aliis superstitionibus adhuc Monachis, & Monialibus ejusdem ordinis, dare & assignare debeant. Ipsi vero tales superstites Præpositi, Abbates, Canonici, Monachi & Moniales, & alii beneficiati, in Ecclesiis eorum Cathedralibus vel Collegiatis, aut aliis in quibus beneficium ipsum fundatum est, adhuc extantibus, vel si non extant, in aliis propinquioribus: Monachi vero & Moniales in monasteriis ordinis ipsorum adhuc extantibus, usque ad reedificationem Ecclesiarum & Monasteriorum suorum residere, & cultum atque officia divina, juxta foundationem Ecclesiarum suarum, pro eorum sufficientia ac viribus, peragere teneantur. Casu vero, quo nullus talium beneficiorum nunc superviveret: ex tunc Archi-Episcopi & Episcopi, qui a nobis Juspatronatus conferendi beneficia habent, ejusmodi beneficia vacantia, idoneis & sufficientibus personis Ecclesiasticis, in sacrisque constitutis; vel talibus non existentibus, aliis Clericis, qui ordines sacros mox suscipiant, de facto & sine mora conferre teneantur. Si vero Archi-Episcopi & Episcopi, Juspatronatus a Nobis non habent, Nos ipsi conferemus, his, qui pro beneficiis ipsis apud Nos supplicaverint; ut sic numerus beneficiorum & Ecclesiasticorum augeatur, atque cultus divinus non minuatur. Hoc quoque clementer annuimus, ut ipsi domini Prælati, ex bonis ejusmodi Ecclesiasticis vacantibus, partem aliquam ad erigendas & intertenendas scholas, & ludos literarios, in quibus juvenus sub Præceptore, non hæretico aut suspecto, sed Catholico, ad profectum religionis Christianæ erudiatur, convertere & applicare possint. Cæterum ad tollendum dubium de beneficiis, a jurisdictione Episcopi alicujus Diæcesani exemptis, & ad Ecclesiam Metropolitanam Strigoniensem pertinentibus, ita decrevimus: Nota.

Ecclesiæ desolatæ bona ad alias Ecclesias ejusdem ordinis applicentur & convertantur.

Pro sufficientia sacerdotum cultus divini servetur.

L

lium,

m) Videatur parte prima operis nostri pag. 6. constit. 1. & 2.

Jurisdictione Archiepiscopo servata, Episcopus bona dispenset.

lium, Episcopus ipse Diæcesanus modo & ordine declarato habeat: Jurisdictione tamen ipsa & superioritas, secundum jura, privilegia, & antiquam consuetudinem ipsius Ecclesiæ Metropolitanæ Strigoniensis, penes Metropolitanum ipsum, integra semper & illæsa maneat. Quod si vero aliquis Dominorum Prælatorum, bonis istiusmodi Ecclesiasticis, præter ordinem & modum superius declaratum, abuteretur, vel in suum proprium usum, aut alios non pios usus converteret: talem prædeclarata bonorum Ecclesiasticorum cura & dispensatione, prout ex nunc, ita extunc, & prout extunc, ita ex nunc privatum esse volumus.

Tranquilliore Regni statu redeunte, bona ad suas Ecclesias redeant.

Quod si autem cum tempore, divina miseratione, Regnum Nostrum Ungariæ pacificabitur, & ab hoc præfenti calamitoso luctuosoque statu, ad quietiorem, tranquillioresque statum revertetur; extunc ejusmodi bonis & proventibus beneficiorum Ecclesiasticorum, sine aliqua cunctatione & dilatazione, ac strepitu quovis juris, iis quorum secundum foundationem interest, Prælati ipsi, in quorum manibus tunc præscripta bona Ecclesiastica erunt, simpliciter & defacto reddere, atque illa Capitulis restituere debeant, & defacto teneantur. Imo decrevimus, & deliberavimus, harum Nostrarum vigore & testimonio literarum: mandantes firmissime fidelibus Nostris, universis & singulis Dominis Prælati, Baronibus, Palatino videlicet, & aliis Capitaneis, Castellanis, Comitibus, Vice-Comitibus, & cæteris Officialibus Nostris, cujuscunque status & conditionis existant, modernis & futuris, qui vel præsentibus, vel aliis literis Nostris mandati fuerint requisiti: ut præfatis Dominis Episcopis, vel Archiepiscopis, quorum intererit, in præmissa deliberatione Nostra exequenda, & in occupatione de manibus sæcularium & idiotarum, quarumque personarum, præfatorum bonorum & proventuum Ecclesiasticorum quorumcunque, omni consilio, auxilio & adjuvamine adesse debeant & teneantur, gratiæ Nostræ sub obtentu aliud non facturi. Præsentes autem, quas secreto sigillo Nostrò, quo ut Rex Ungariæ utimur, impendenti, communiri jussimus, post earum lectionem, semper reddi committimus præsentanti. Datum Viennæ decima die Aprilis, anno Domini, Millesimo, Quingentesimo, Sexagesimo; Regnorum Nostrorum Romani Tricesimo, aliorum vero Tricesimo quarto. Electionis vero Nostræ Imperatoriæ, tertio.

Palatinus, Capitanei, Comites, Castellani, Vicecomites auxilio sint, ad adeptionem bonorum Episcopis.

Ferdinandus

Franciscus Forgách E.
Váradienfis.

II. Impetrata hac sanctione, a Cæsare 21. Aprilis dimittitur Tyrnaviam Oláhus. (n) Ubi acceptis redditisque salutatorium officii, concilio initium in Basilica S. Nicolai aperuit. O-ratio

n) Quibus, ex concessione, a Cæsare facta, dignitates contulerit, recenset P. Timon, Epito. Chro. pag. 179. Franciscus Mezőlakí factus Abbas Beat. Adriani de Szalavár. Stephanus Badoczy Abbas de Rupibus, seu Szkalka. Joannes Sebast. Lifthius beneficio Crucigerorum Jaurini donatus; tum alii, quos præterimus.

ratio Ecclesiasticæ eruditionis & pietatis plena, ab eo recitata, & typis Viennensibus luci data, cujus P. Samuel Timon meminit (o) ad manus nostras nondum pervenit. Sed adsunt acta, constitutiones, & canones, quibus doctrinæ Christianæ capita, ab hæreticis indubium vocata, vere dilucideque explanat, & necessarias morum regulas præscribit; quorum exemplum, utut rarum, anno, 1560. plurimis mendis Viennæ per Raphaelem Hoffhalter editum, altero autem post anno nempe 1561. Oláhi calamo castigatum, & recusum, mox dabimus. Hæc proinde est Synodus multorum desiderio, famaue celebrata apud Hungaros, quamque unam hodie viri Ecclesiastici quæritabant. Multa, spondere ausim, lectoris eruditioni servient. Ordinem præceptorum reliquimus; pro legentium tamen commodo, singula capita in plura membra divisa sunt. Accedit ordo precum, seu agenda per triduum in Synodo, quam manu Oláhi exaratam naçti, ob reverentiam tanti viri, velut peculiare monumentum Ecclesiæ nostræ, præmittimus.

CELEBRATIO SYNODI DIOECESANÆ.

Prima Die.

Incipit Pontifex antiphonam: *Exaudi nos Domine &c.*

Et chorus prosequitur; tum cantatur psalmus: *Salvum me fac Deus, totus, & eo finito repetitur antiphona.*

Post hæc, dicit Episcopus orationem: *Adsumus.* ex Pontificali, cum alia sequente, videlicet: *Omnipotens.*

Deinde, Diacono prius clamante: *Orate, & cantatur Lytania usque ad versum: Ut obsequium servitutis nostræ &c.*

Postquam canuntur a Pontifice versus sequentes: *Ut præsentem sanctam Synodum visitare digneris. Te rogamus &c. Ut præsentem sanctam Synodum visitare & benedicere digneris. Te rogamus &c. Ut præsentem sanctam Synodum visitare, benedicere & sanctificare digneris. Te rogamus &c.* moxque cantores finiunt Lytaniam: postquam legunt psalmum: *Miserere.* Quo finito, Pontifice præeunte, dicitur: *Pater noster, & subjunguntur preces sequentes. Et ne nos inducas in tentationem. N. Salvo fac ser-*

*vos tuos. R. Deus meus. N. Mitte nobis auxilium de Sancto. R. Et de Sion. N. Adjuva nos Deus salutaris noster. R. Et propter gloriam. N. Ostende nobis Domine. R. Et salutare tuum. N. Memor esto congregationis tuæ. R. Quam possedisti. N. Sacerdotes tui induantur iustitiam. R. Et sancti tui &c. N. Adjutorium nostrum &c. R. Qui &c. N. Domine exaudi &c. R. Et clamor. N. Dominus vobiscum. R. Et cum. Oremus. & Diaconus: *Flectamus genua. Leva.* deinde oratio: *Da quæsumus &c.* ex Pontificali. Qua finita, rursus dicitur: *Oremus.* Et per Diaconum: *Flectamus genua. Leva.* Deinde oratio: *Omnipotens, sempiternæ Deus, qui nos incolumes misericordia tua, in hunc locum congregasti; mentes nostras Paracletus, qui a te procedis, illuminet, & inducat in omnem, sicut tuus promissus filius veritatem, cunctisque in tua fide & veritate corroboret, ut exercitatio temporalium Synodorum, proficiat, nobis ad æternæ felicitatis augmentum. Per Dñm &c.**

L 2

Amen.

*Amen. Fleſſa. Leva. Oremus. Confer-
va quaſumus Domine longeva proſperita-
te Dominum noſtrum Regem, & Reginam
noſtram, ut cum liberis, & fidelibus ſuis
cunſoque populo, cui eum dediſti reſto-
rem, omnemque populum Chriſtianum po-
tentia tua dextera ab omni adverſitate
cuſtodias. Per Dominum. Tunc accepta
prius benediſtione Diaconus cantat ex
Pontificali Evangelium: ad quod fertur
incenſum. Finito Evangelio Pontifex
illud oſculatur, idemque Pontifex in-
cenſatur &c. ab Epifcopo aſſiſtente. De-
inde incipit Pontifex hymnum: *Veni
Creator: & chorus proſequitur. Eoſi-
nito, fit admonitio per Pontificem, ut
in Pontificali: deinde Diaconus dicit al-
ta voce: Ad ſermonem! & petita prius
benediſtione aliquis facit ſermonem:
poſt quem incipiuntur conſtitutiones.
Poſtremo Diaconus dicit: Humiliate vos
ad benediſtione! & Pontifex benedicit
dicens: Qui diſperſos Iſrael congregat,
ipſe vos bis, & ubique cuſtodiat. R. A-
men. Et non ſolum vos cuſtodiat, ſed
etiam ovium ſuarum idoneos cuſtodes effi-
ciat. R. Amen. Ut cum ſummo Chri-
ſto Paſtore, de gregum ſuorum paſtione gau-
deatis in Cælo. R. Amen. Quod vobis
ipſe preſtare dignetur, cuſus regnum &
imperium ſine fine permanet in ſæcula ſæ-
culorum. R. Amen. Et benediſtione Dei
omnipotentis Patris, & Filii, & Spiritus
Sancti deſcendat ſuper vos & maneat ſem-
per. R. Amen. Finitis omnibus Dia-
conus dicit: In Nomine Domini ite ad
veſtra hoſpitia, & ſobrii in bona vita,
ſanctisque moribus permanete. R. Amen.**

Secunda die.

ANtiphona. *Exaudi.* Deinde dici-
tur oratio: *Noſtrorum tibi &c.* cum
aliis duabus ſequentibus ex Pontificali;
poſtea Diaconus dicit: *Orate, & cho-
rus proſequitur Pſalmum: De profun-
dis. Mox Pontifice incipiente legunt
omnes, Pater noſter; ac ſtatim Ponti-
fex dicit preces ſequentes: Et ne nos in-
ducas &c. N. Salvo fac ſervos tuos. &c.
N. Convertere Domine uſque quo. N. Pro-
pitius eſto peccatis noſtris Domine, &c.*

*N. Exurge Chriſte adjuva nos &c. N. E-
ſto nobis Domine turris fortitudinis &c.
N. Salvo fac populum Domine, & be-
nedic hereditati tue. N. Exurgat Deus
& diſſipentur inimici ejus. N. Domine
exaudi orationem meam &c. N. Dominus
vobiſcum. Oremus. Diaconus: Fleſſa-
mus. Levaſte. Omnipotens ſempiternus
Deus, qui facis mirabilia magna ſolus,
pretende ſuper famulos tuos, & ſuper con-
gregationes tibi commiſſas, ſpiritum gra-
tie ſalutaris; & ut in pietate tibi com-
placeant, perpetuum eis rorem tue benedi-
ſtionis infunde per Dominum. Amen. O-
remus. Diaconus: Fleſſa. Leva. Eccle-
ſia tue quaſumus Domine preter placatus
admitte, ut deſtruas adverſitatibus, &
erroribus uniſverſis, ſecura tibi ſerviat li-
bertate Per Dom. Amen.*

*Oremus. Diaconus. Fleſſa. Leva. Omnipotens ſempiternus Deus, in cujus
manu ſunt omnium poteſtates, & omnium
jura regnorum; reſpice benignus, in au-
xilium Chriſtianorum, ut gentes pagano-
rum, & hereticorum, que in ſua ferita-
te conſidunt, dextera tue potentia conte-
rantur. Per Dom. Amen. Deinde Dia-
conus petita benediſtione, cantat Evan-
gelium ex Pontificali: ad quod fertur
incenſum. Pontifex oſculatur Evan-
gelium, & incenſatur. Poſthæc incipit
Pontifex hymnum: *Veni Creator &c.*
finito hymno Diaconus clamat. *Ad
ſermonem!* Tum is, qui ſermonem re-
citaturus eſt, benediſtione a Pontifice
accepta, facit officium ſuum.*

Post sermonem continuatur lectio
constitutionum. Ultimo: dicto per
Diaconum: *humilitate capita veſtra &c.*
datur benediſtione, ut ſequitur: *Deus
auctor mentis, & lingue ſpiritualis, &
corporalis, des vobis incrementa gratie ſa-
cerdotalis. R. Amen. Ut mente & lin-
gua pauperes recreantes, cum ipſis ſiatis
in Deo ovariant. R. Amen. Ut ad de-
ceram iudicis noſtri conſtituti, cum agno-
ſcitur Dei partem habeatis. R. Amen. Quod
vobis ipſe preſtare dignetur, qui ante con-
ſtitutionem mundi prædeſtinator, & ante
finem ſæculi juſtificator, in fine mundi
reddet glorificator. R. Amen.*

Et benedictio &c. Diaconus: In No-
mine Domini, ut heri.

Tertia Die.

Antiphona. *Exaudi*: cum psalmo,
ut prius, canitur: quibus subjun-
guntur tres orationes ex Pontificali.
Deinde dicit Diaconus *Orate*. & chorus
legit psalmum: *Domine exaudi orationem
meam, auribus percipe &c.* postea
Pontifex incipit, & omnes legunt, *Pa-
ter noster &c.* hinc preces sequentes di-
cuntur. *Salvos fac servos tuos &c.* *Mit-
te nobis auxilium de Sancto. &c.* *Nihil
proficiat in nobis. &c.* *Domine non se-
cundum peccata nostra facias nobis. &c.*
Fiat pax in virtute tua &c. *Domine
exaudi orationem meam. &c.* Dominus
vobiscum &c. *Oremus.* Diaconus:
*Flectamus. Levate. Presta, quesumus,
omnipotens Deus, ut semper rationabilia
meditantes, quæ tibi placita sunt, & di-
ctis exequamur, & facis: quatenus gra-
tiæ tuæ munere ab omnibus tibi gradibus
fideliter serviat. Per Dominum.*

*Oremus. Flecta. Leva. Gratia tuæ
quesumus Domine, supplicibus tuis tri-
bue largitatem, eorumque peccata dimitte;
ut mandata tua te operante secūntes
consolationem presentis vite percipiant, &
future. Per Dominum. Amen. Oremus.
Flecta. Leva. Deus auctor pacis.
& amator; quem nosse, vivere, cui*

*servire, regnare est; protege quesumus ab om-
nibus impugnationibus supplices tuos;
ut qui in defensione tua confidimus, nul-
lius hostilitatis arma timeamus, per Do-
minum.* Post hæc Evangelium dicitur
ut heri. Deinde: *Veni Creator &c.* ser-
mo, constitutiones Synodales, ut prius.
His expletis, dicat Pontifex orationem
sequentem: *Nulla est Domine humane
conscientiæ virtus, quæ inoffense possit
tue voluntatis iudicia expedire &c.* ut in
Synodali libro &c. ultimo: dicto per
Diaconum: *Humiliate vos. &c.* *Chri-
stus Dei filius, qui est initium & finis
complementum vobis tribuat charitatis.
Amen.* Et qui vos ad expletionem hujus
fecit pervenire consilii, absolutus vos fa-
ciat ab omni remissione delicti. *Amen.* Ut
ab omni reatu liberiores effecti, absoluti e-
tiam per Dominum, felici reditu vestra-
rum sedium cubilia repetatis illesi. *Amen.*
Quod ipse prestare dignetur, cujus re-
gnum & imperium sine fine permanet in
secula seculorum. *Amen.* Archi-Diacono
deinde dicat: *In Nomine Domini
nostri Jesu Christi, eamus in pace.*

His dictis, canendo: *Ite in mun-
dum universum &c.* vadunt ad hospitium.
Postea Judices Synodales deputati, sche-
dam institutionum Archi-Diaconorum
recognoscunt; similiter defectus, propo-
sitiones & allegationes, & alia constitu-
ta &c.

CATHOLICÆ,

AC

CHRISTIANÆ RELIGIONIS

PRÆCIPUA QUÆDAM CAPITA,

De Sacramentis, Fide & operibus, de Ecclesia, de utraque Ju-
stificatione, ac aliis: a Reverendissimo Domino DOMINO NICOLAO OLÁHO;
Archi-Episcopo Ecclesiæ Metropolitanæ Strigoniensis, Primatæ Hungariæ, & Legato nato,
&c. ex purissimis Sacræ Scripturæ, traditionum Apostolicarum, Canonum, ac San-
ctorum Patrum fontibus derivata, & in Synodo sua Diœcesana Tyrnaviæ
proposita, ac breviter explicata. M.D.LX.

Ad Lectorem. (p)

Illud te admonitum volumus, Lector
optime: nihil in hoc libro temere
affirmatum, nulla in re malitiose actum,
nihil in medium productum esse, quod
non ipsius Sacræ Scripturæ, Apostoli-
carum traditionum, Canonum, ac de-

nique Sanctorum Patrum gravissima, &
sacrosancta auctoritate, ac testimoniis
sit communium. Id vero tu ipse, ut
primum in manus hunc librum sumpse-
ris, facile animadvertes, & simul, si
sincerum, & non impurum, ac hære-
tica labe infectum animum ad legendum
attule-

M

p) Hanc monitionem Mathias Græcus, Vicar. Gener. Metrop. Eccles. Strig. addidit.

attuleris, hoc etiam libentissime fateberis, desperatam, atque omnino perditam esse miserorum hominum salutem, qui alia via, quam quæ a Catholica Ecclesia demonstratur, quæque hic docetur, ad cœlestem illam Jerusalem sibi contendendum putant. Neque vero ulla est causa, cur sibi quicquam fucum fieri existimet, & quod multi faciunt, non optima fide testimonia prolata addubitet. Nihil est enim hoc in libro allatum, quod non ex ipsis authorum, qui suis locis citantur, fontibus sit derivatum; de quo quidem si cui veniat in mentem dubitare, poterit is non magno labore, ad indicatos, & veluti digito commonstratos fontes recurrere. Sed ita sunt hæc omnia ab ipso Rssmo Dño Nicolao Oláhó, Archiepiscopo, &c. expensa, suisque ponderibus examinata, nihil ut opus esse existimem magnum conqurendis illis locis laborem sumere. Interim autem, dum omni laude dignissimus hic Antistes, alia etiam huiusmodi, labenti propter multorum temeritatem, & prope cadenti Christianæ religioni præsidia comparat, aliaque fortissima huius generis propugnacula contra adversariorum impetus opponit, hanc ejus operam, hosque iuvandæ Reip. Christianæ studio susceptos labores boni consule, Deumque precare, ut uberrimum nostri & alii, cujuscunque conditionis illi sint atque nationis homines, ex huius libri lectione fructum, utilitatemque capiant, Vale.

Heb. XIII. c.

Obedite præpositis vestris, & subjace eis, ipsi enim pervigilant, quasi rationem pro animabus vestris reddaturi: ut cum gaudio hoc faciant, & non gementes.

I. Regum XV.

Melior est obedientia, quam viſtima, & auscultare magis, quam offerre adipem arietum.

Lucæ X.

Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit: qui autem me spernit, spernit eum, qui misit me.

Deuter. XVII.

Qui superbierit, nolens obedire Sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, ex decreto judicis moriatur homo ille.

Cypr. lib. I. epist. III.

Non aliunde hæreses oborta sunt, aut nata sunt schismata, quam inde, quod sacerdoti Dei non obtemperatur.

II. Theſſal. III. b.

Denuntiamus vobis fratres in nomine Domini nostri JEſu Cbristi, ut subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate, & non secundum traditionem, quam acceperunt a nobis.

I. Cor. I. b.

Obsecro vos fratres, per nomen Domini nostri JEſu Cbristi, ut id ipsum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata. Sitis autem perfecti in eodem sensu, & in eadem scientia.

Ad Philip. II. a.

Si qua consolatio in Cbristo, si quod solatium charitatis, si qua societas spiritus, si qua viscera miserationis, implete gaudium meum, ut idem sapiatis, eandem charitatem habentes, unanimiter, id ipsum sentientes, nihil per contentionem, neque per inanem gloriam, sed in humilitate superiores invicem arbitranter, non quæ sua sunt singuli considerantes, sed ea, quæ aliorum.

Nomina Sanctorum Patrum antiquissimorum, qui præter multa alia sacrorum Bibliorum, Conciliorum, & Canonum loca, in hoc libro citantur, cum annis Domini, quibus quisque eorum vixerit.

A.

A Nacletus Martyr circa annum Domini.	100.
Athanasius circa annum Domini.	334
Ambrosius circa annum Domini.	380.
Anicetus Papa & Martyr.	165.
	Augu.

Habita sub Ferdinando I. Hung. Reg.

47

Augustinus.	430.	Joann. Faber Dominicanus, qui de	1556.
Alphonſus de Caſtro.		Miſſa Evangelica ſcripſit.	
Angelus Clavaſius.			
	B.	L.	
		Leo primus PP. circa annum	
Baſilius.	380.	Domini.	441.
Beda Venerabilis.	732.	M.	
Bernardus.	1140.	Martialis Martyr, vixit circa annum	
Bonaventura.	1274.	Domini.	73.
	C.	Marcellus Martyr.	313.
Clemens Martyr, Divi		Martinus Perexius Ayala,	
Petri diſcipulus.		vivit adhuc.	
Clemens Alexandrinus.	200.	N.	
Cyprianus Martyr.	260.	Nicephorus.	
Cyrillus.	432.	Nicolaus a Plove.	
	D.	O.	
Dionyſius Areopagita Martyr,		Origenes.	261.
Diſcipulus Pauli.	65.	P.	
Damaſus circa annum		Polycarpus Martyr D. Joannis	
Domini.	370.	diſcipulus.	100.
	E.	S.	
Evariſtus Martyr.	111.	Sylveſter Pontifex.	313.
Eufebius Cæſarienſis.	320.	Symmachus.	501.
Epiphanius circa annum		Stanislaus Epiſcopus Poſnanienſis.	
Domini.	390.	Stanislaus Hoſius Epiſcopus Varmienſis,	
	F.	Cardinalis, vivit adhuc.	
Fabianus Martyr.	240.	T.	
	G.	Teleſphorus Martyr.	136.
Gregorius Nazian-		Tertullianus circa annum	
zenus.	390.	Domini.	160.
Gregorius Nyſſenus.	380.	Thomas Aquinas.	1274.
Gregorius Magnus.	605.	Theophylaſtus.	866.
Gratianus.	1120.	V.	
Gelaſius primus PP.	494.	Vincentius Lyrinenſis.	430.
	H.		
Hilarius.	371.		
Hieronymus.	422.		
Hermes, D. Pauli diſcipulus.			
	I.		
Jacobus frater Domini noſtri			
Jeſu Chriſti.			
Ignatius Martyr D. Joannis diſci-			
pulus.	100.		
Irenæus circa annum Domini.	175.		
Joann. Chryſoſtomus.	411.		
Innocentius primus PP.	417.		
Joannes Damaſcenus.	309.		
Iſidorus.	603.		
Innocentius ſecundus PP.	1134.		

INDEX CAPITUM.

Cap.

1. De Fide in genere.
2. De Sacramentis in genere.
3. De Baptiſmi Sacramento.
4. De confirmationis ſive Chriſmatis Sacramento
5. De Eucharistiæ Sacramento.
6. De Pænitiæ Sacramento.
7. De Ordinis Sacramento.
8. De Matrimonii Sacramento.
9. De Extremæ Unctionis Sacramento.
10. De prima atque ſecunda iuſtifica-
tione.

M 2

11. De

11. De fide justificante.
12. De bonis operibus, eorumque merito.
13. De Ecclesia.
14. De traditionibus & earum auctoritate.
15. De ceremoniis Ecclesiæ.
16. De Sacrificio Missæ.
17. De Jejunio.
18. De invocatione Sanctorum.
19. De imaginibus & invocatione Christi & Sanctorum.
20. De orationibus, pro defunctis, & igne purgatorii.
21. De consecratione Ecclesiarum, & altarium.
22. De libris hæreticorum.
23. De vita & honestate clericorum.
24. De officiis publicorum Ministrorum Ecclesiæ.
25. De ludi literarii Magistris.
26. De celebratione festivitatum Sanctorum.
27. De sepulturis.
28. De decimis.
29. De censura, & sententia excommunicationis
30. Quales sunt promovendi.
31. De pœnis non residentium.
32. De usurpatoribus jurium, rerum, bonorum & proventuum Ecclesiarum.
33. De violatoribus jurisdictionis Ecclesiæ nostræ Strigoniensis. &c.
34. De officiis personatum, & beneficiariorum Ecclesiæ nostræ Strigoniensis. &c.
35. De Monachis & religiosis.
36. De testamentis.
37. De casibus Papalibus & Episcopalibus.
38. De festis diebus colendis.

Præfatio.

Nicolaus Oláh, Dei & Apostolicæ Sedis Gratia Archi-Episcopus Strigoniensis, locique ejusdem perpetuus, ac Comitatus Honthenfis Comes, Primas Hungariæ, Legatus natus, ac per Hungariam supremus, & secretarius Cancellarius, ac Consiliarius Sacra-

tissimi Principis Ferdinandi I. Electi Romanorum Imperatoris semper Augusti, ac Germaniæ, Hungariæ, Bohemiæ &c. Regis, Archi-Ducis Austriæ, Ducis Burgundiæ, &c. Fratribus in Christo nobis dilectis, Venerabilibus, & Honorabilibus, Abbatibus, Præpositis, tam secularibus, quam regularibus, Archidiaconis, Canonicis, Cibiniensium & Brassoviensium ac aliarum Civitatum Decanis; item Vice-Archidiaconis, Parochis, Capellarum & altarium Rectoribus, ac aliis Dignitatibus, & Beneficiis, tam in Ecclesia nostra Cathedrali, quam aliis ejusdem Collegiatis & filiabus Ecclesiis, cuncto etiam Clero & populo, in Diœcesi, & jurisdictione nostra ubilibet existentibus, Salutem in eo, qui vera est salus, paterna cum benedictione.

I. Humani generis hostis ille perpetuus, ut primum a veris pastoribus, bonum Jesu Christi, Domini nostri semen jactum esse animadvertit, confestim & ipse, per ministros suos, ut Servator noster (q) ostendit, zizania supereminare conatur. Hinc est, quod Dominus noster, qui animarum nostrarum salutem sitit, diligenter nobis a falsis Prophetis, qui in vestimentis ovium veniunt, cavendum (r) admonet. Hac re adductus etiam D. Paulus, omnium & Dominum, & magistrum sequutus Christum, ita fratres suos (s) alloquitur: Attendite vobis, & universo gregi, quoniam post discessionem meam intrabunt lupi rapaces in vos, non parcentes gregi. Quod sane nostro hoc infelici ævo, magna Christiani gregis jactura, videmus evenisse.

II. t) Subintraverunt enim, & clam per dolum in Christi ovile irreperunt multi Pseudoapostoli, operarii subdoli, qui se in angelos lucis, atque justitiæ ministros transfigurantes, cum tamen interea, & doctrina, & moribus sint falsissimis, atque impurissimis præditi, Dominicum gregem dissipare, & in errorem inducere, ac postremo pessumdare nituntur. Id nos magno cum animi dolore cernentes, faciendum nobis pro muneris, atque officii nostri ratione,

q) Matth 13. d. r) Matth 7. c. s) Act. 20. f. t) 1. Cor. 11. c.

ne arbitrati sumus, ut, quantum per nos fieri posset, omni studio, ac diligentia, communi huic, miserabilique malo obviam iremus; ac ne per nostrorum hominum mentes latius serperet, pro virili nostra parte, omni conatu prohiberemus.

II. Ad quam quidem rem perficiendam, unam hanc nobis hoc tempore commodissimam rationem ineundam existimavimus, ut vos, fratres in Christi dilecti, juxta Sacrorum Canonum præscripta, ad Synodum convocaremus, ac vobiscum una de via Domini, quam præparare ei debemus, Deo ipsi conatibus nostris aspirante, tractaremus, & semitas ejus, quas rectas eiden facere (u) admonemur, vobis indicaremus, eamque simul viam ostenderemus, quam ingressi sunt, & in qua ambulaveunt majores nostri, cum consensu, in domo Domini, quæ est Ecclesia ejus sancta, (x) adversus quam portæ inferi non prævalebunt, tantum abest, ut hæretica pravitas, ut maxime velit, eam direre possit.

IV. Hoc nos consilium ea potissimum ratione sequuti sumus, ut quam a majoribus nostris accepimus, quamque diffusa per universum terrarum orbem, Catholica, & Romana Ecclesia proficitur doctrinam, vos primum ac per vos populus deinceps vobis commissus, perspectam, & peritus recognitam haberet. Ac quoniam hæretici non tantum Ecclesiæ Catholicæ, & orthodoxæ, veram & sanctam Fidei Doctrinam quantum in ipsis est, pervertere conantur, verumetiam Ecclesiæ ministrorum vitam, moresque exagitant: Primum omnium ex sacris literis, & Sanctorum Patrum, atque Ecclesiæ Christi doctrina in medium proferemus, quæ ad refellenda illorum dogmata potissimum facere videbuntur: Deinde ad alteram instituti nostri partem delabemur; in qua, ne quis deinceps illis reprehendendi locus relinquatur, de vita, & moribus recte instituendis, & ad Christi disciplinam conformandis, agemus: Postremo etiam ea, quæ ad divinatorum offi-

ciorum rationem spectant, breviter perstringemus. Quod quidem eo faciemus libentius, quod in magnam spem venimus fore; ut, cum vos, quid officii vestri ratio a vobis postulet, quid paternus in vos noster amor, & charitas requirat, diligentius in animis vestris perpenderitis, omnem curam, omnes cogitationes vestras in eo defixas sitis habituri, ut in iis, quæ ad vestrarum, populique vobis commissi animarum salutem pertinent, omnem nobis obedientiam præstetis, vestroque officio, maxima cum fide, ac diligentia satisfacere contendatis. Ut autem facilius id, & melius per vos fieri queat, earum rerum omnium capita quædam, & veluti summam confecimus, eamque vobis communicare decrevimus. Itaque mandamus vobis, ut ea omni cum obedientia accipiat; accepta omni fide, & diligentia observetis, atque ab aliis quoque, qui curæ, ac fidei vestræ sunt commissi, ut observentur, operam detis.

V. Quod si cujus forte vestrum animo in iis, de quibus acturi sumus, aliqua dubitatio infederit, aut aliquo scrupulo quispiam urgebitur, is ad nos si venerit, humaniter secum, ac paterno cum affectu, in spiritu lenitatis agi sentiet, simulque intelliget nihil nos optatius habere, quam ut ei, quantum divina nobis bonitas concesserit, omnem ex animo scrupulum eximamus, ac purgata conscientia, bene instructum dimittamus. Libere igitur quilibet vestrum ad nos accedat, deque iis omnibus, quæ ad animarum utilitatem, salutemque spectant, nobiscum agat. Omnes enim labores, ut nos decet, libentissimo animo, Dei nobis aspirante gratia, excipiemus: neque est ulla onus tam grave, a quo nos, modo id e re nostri gregis esse intelligamus, refugere velimus.

VI. Illis enim, quos Christus JESUS, Servator noster fidei nostræ commisit, & pro quibus ipse acerbam, eamque ignominiosam mortem oppetere non dubitavit, modis omnibus opti-

N

me

me consultum volumus, ac votis omnibus id ipsum expetimus. Porro universis, & singulis tam Ecclesiasticis, quam secularibus nostræ Diœcesis, & Jurisdictioni subiectis, cautum esse volumus, ne de hisce quæstionibus hæreticos homines consulere audeant, sub pœnis, ac censuris, quæ illis, qui (y) cum hæreticis atque excommunicatis participant, ab Ecclesiasticis Canonibus irrogantur; ac quod maxime fugiendum est, sub indignatione Dei omnipotentis, ob cujus amorem, & reverentiam, bonos quidem, pietate paterna, apertisque, ut dici solet, visceribus prosequimur: inobedientes vero, ac impios, juxta Sanctorum Patrum Canones puniemus. Valete in Domino. Datum in Ecclesia nostra Tyrnaviensi, in festo D. Adalberti Episcopi, & Martyris, Anno Domini, MDLX.

CAPUT I. DE FIDE IN GENERE.

§. I. *Quid sit fides.*

§. II. *Quod sola Romano-Catholica tenenda.*

§. I.

Cum certum sit neminem sine fide, ut D. Paulus (a) habet, posse Deo placere: cum Fides sit vitæ Christianæ (b) fundamentum, cujus (c) primum quidem objectum est ipsa divinitas, atque humanitas Dei, & Domini nostri Jesu Christi, qui hoc testatur, dicens: d) Creditis in Deum? & in me credite. Secundarium vero, (e) reliqua omnia, quæ ad ipsum Deum diriguntur, tanquam ad finem, & rerum omnium authorem: cumque eadem fide, (f) membra constituamur mystici corporis Christi, quod est Ecclesia, ejus sponsa, mater nostra, in cujus gremio fide quoque retinemur: merito sane ea, quæ fidei sunt, singulari animi sinceritate, & reverentia su-

scipere, & mordicus retinere, ac summo venerari debemus.

§. II. Quamobrem nihil novi attentantes, sed ipsos fidei articulos, & Ecclesiæ Romanæ, matris nostræ dogmata, ab ipsis Apostolis accepta per sanctissimum quoque illum gentis nostræ Apostolum, primumque Christianum Regem Stephanum nobis communicata, item Conciliorum Oecumenicorum decreta, sanctorumque Martyrum, ac veterum Patrum, ut Athanasii, aliorumque interpretationem, obviis ut ajunt, ulnis suscipientes, mandamus, ut per totam Diœcesim nostram universa fidei orthodoxæ dogmata firmissime teneantur, & ubique per eos, quibus hoc negotium est a nobis datum, aut alias rite commissum, doceantur eo modo, quo illa ab ipsis Apostolis, ab universalibus Conciliis, ab ipsa Romana Ecclesia, & summis Pontificibus, Christi Vicariis, ac D. Petri, absque ulla interruptione successoribus, majores patresque nostri acceperunt & nobis per Episcoporum successionem, quasi per manus tradita, reliquerunt, ac fidelissime tradiderunt. Reinete itaque fratres charissimi, Synodum Apostolorum, D. Athanasii, ac Nicæni Concilii, & ea, quæ ad fidei articulos spectant, secundum antiquam consuetudinem pie, ac sancte docete, nihil a majorem traditionibus, ab ipsis Oecumenicis Conciliis, doctrinaque fidei Romanæ Ecclesiæ ulla in re discrepantes.

CAPUT II. DE SACRAMENTIS IN GENERE.

§. I. *De Essentia Sacramentorum.*

§. II. *Discrimen inter nova & veteris legis Sacramenta.*

§. III. *Quæ non iterabilia; quæ, ad ea rite perficienda, necessaria.*

§. I. Nunc

y) Sylvest. titu. hære. 1. §. 10. 12. 16.

z) Sylvest. titu. excomm. §. per totum & §. 1. 2. a) Ad Hebr. 11. a. b) 1. Cor. 3. S. Tho. p. 2. q. 67. ar. 3. ad 2.

c) S. Tho. ibidem ar. 3. per totum & ar. §. ad 3. Idem 2. 2. q. 1. ar. 1. 2. & 4. per totum, d) Joann. 14. a. e) S. Tho. ubi supra.

f) Sylvest. tit. Ecc. 1. §. 1. & 2. & S. Tho. 4. dist. 49.

§. I.

Nunc ad Sanctæ Matris Ecclesiæ Catholicæ, & Apostolicæ Sacramenta veniamus: de quibus neque aliter aut loquendum, aut sentiendum, quam Sancta Catholica Romana Ecclesia, mater nostra, divino Spiritu edocta nobis, summa constantia, & omnium Christi fidelium approbatione, tradidit, & ubique terrarum, ac gentium docuit. Sacramentum autem, invisibilis Dei gratiæ externum quoddam, & visibile signum esse colligitur, tum ex D. Augustino, tum g) aliis Ecclesiæ doctoribus: ut in eo quis gratiam Dei, & sanctificationem accipiat. Voluit autem Deus maximus, virtutem suam in iis signis, quæ oculorum sensu percipiuntur, exerere, ut nostræ se imbecillitati accommodaret. Animus(h) enim noster immortalis, mortali huic, & caduco corpori, veluti carceri cuidam inclusus, sensuum ministerio multum utitur, eoque plurimum eget. Quare per hæc signa id nobis indicat Ecclesia, ceu per quandam similitudinem, quod per (i) ipsa Deus nobiscum invisibiliter & spiritualiter agit.

§. II. Hæc autem signa certa, sacrosancta & efficacia esse, firmiter tenendum est: neque ullo pacto dubitandum, quin(k), quam gratiam significant, eam vi, ac institutione divina contineant etiam, & nobis ad sanctificationem nostram conferant, dummodo adulti rectam & voluntatem & dispositionem, ad hoc merito requisitam, quantum in nobis erit, divina favente gratia, attulerimus. Qua ex re, hoc ut obiter quoque addamus, perspicuum fit, quod sit inter veteris, & novæ legis Sacramenta discrimen.(l) Illa enim nihil præter significationem habebant: hæc vero quod significant, & continent in se, & efficiunt: ac, quod

(m) ait D. Augustinus: hæc dant salutem, illa promiserunt Salvatorem.

§. III. n) Sunt autem Sacramenta septem numero: Baptismus, Confirmatio, Eucharistia, Penitentia, Ordo, Matrimonium, Extrema Unctio. Ex quibus quidem tria illa, nimirum Baptismus, Confirmatio, & Ordo, ex Ecclesiæ, ac Concilii Florentini, sub Eugenio quarto, Romano Pont. Maximo celebrati sententia, iterari non debent: quoniam per ea imprimitur in anima character, id est, signum quoddam spirituale, quod deseri nequit: Postrema quatuor, quia hunc characterem non imprimunt, iterari possunt. De quibus singulis Sacramentis, quid sentiendum, quidque docendum sit, ordine agemus, si prius admonuerimus, tria potissimum, ut Sacramenta rite perficiantur, requiri: rem exteriorem, quæ materiæ; verba ministri, quæ formæ vicem gerunt: & ministrum eam ipsam ob causam ab Ecclesiâ institutum, qui ea intentione, qua facit Ecclesia, Sacramenta tum conficiat, tum iis, qui parati ad ea suscipienda adsunt, conferat.

CAPUT III.
DE BAPTISMI SACRAMENTO.

- §. I. *Quid sit, quibus addibendus.*
§. II. *De aqua, S. Chrismate &c.*
§. III. *Hæc Ceremonia probantur ex SS. PP.*
§. IV. *Baptismus non iterandus.*
§. V. *Edocendus de eo populus.*
§. VI. *De officio Compatrum; qui admittendi.*

§. I.

Baptismus, primum est, (o) maximeque necessarium Sacramentum, imo vero reliquorum omnium fundamentum, & quædam quasi janua, per quam

N 2

g) De Civit. Dei lib. 10. c. 5. & de doctrina Christi. lib. 2. cap. 1. & 2. de Cathedralibus rudibus c. 26.

h) D. Amb. de Sacra. lib. 4. c. 3. & lib. 6. c. 2. D. Tho. 3. q. 60. per totum.

i) D. August. in psal. 73. & lib. 19. contra Faustum. cap. 16.

k) D. Tho. 3. q. 62. art. 1. 2. 3. 4. 5. & 4. d. 11. q. 1. art. 1. & 4. q. 1.

l) S. Tho. 3. q. 62. ar. 6. per totum & 4. d. 1. q. 1. art. 4. q. 1. S. Tho. 3. q. 61. ar. 2. ad 2. 1. Cor. 10. a. & Col. 2. b. m) Sup. Psal. 73.

n) D. Tho. 3. q. 65. ar. 1. per totum. Mgr. Sent. 4. dist. 2.

o) D. Tho. 3. q. 65. ar. 3. C. ad 4.

quam unica patet ad Christum via, Nam ut est apud D. (p) Joannem: Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non poterit introire in regnum Dei. Credendum est autem firmiter tam parvulos, quam adultos baptizatos, nisi aliquid aliqua ex parte impedimentum, & veluti obex quidam objiciatur, gratiæ Dei justificantis fieri participes, & in filios Dei regenerari, q) atque ab omnibus peccatorum maculis mundari. Parvuli quidem ea peccati labe, quæ originalis dicitur, quamque a parentibus jam inde a nostræ generationis initio animabus nostris quodammodo impressam gerimus, hoc baptismi Sacramento purgantur, ac penitus liberantur. Adulti vero præter hoc, actualibus etiam peccatis ita mundantur, ut nihil jam in eis fordium, quibus animas suas conspurcarant, nihil, quod condemnationem mereatur, remaneat.

§. II. Volumus autem, & mandamus, ut in hoc Sacramento conficiendo, (r) aqua simplici, suo tempore consecrata, adhibito ad eam (s) sacro Chrismate, aliisque caeremoniis, & orationibus, pro antiqua, atque ea, quam a majoribus nostris pie accepimus, sancta consuetudine, nostræ Diœcesis, & jurisdictionis Parochi utantur. Servent insuper ea omnia ad unguem, quæ in Sancta atque Catholica Romana Ecclesia, & nostra Strigoniensi servari solent. Quæ quidem peti possunt ex eo libello, qui formam Catechismi, & Baptismalis instructionis Ecclesiæ nostræ continet: quemque nos ad ædificationem Ecclesiæ, & vestram utilitatem denuo excudi curabimus. His modis ipsos etiam Apostolos usos fuisse testantur D. t) Clemens, & D. u) Dionysius Martyr; ille Petri, hic Pauli discipulus, D. (x) Cyprianus Martyr, & D. (y) Cyrillus, & D.

z) Chrysostomus; exsufflationes etiam, & exorcismos in Baptismo fieri solitos, divinum esse documentum asserunt, quod testantur, & D. (a) Augustinus, & D. b) Basilus, Michael Syngelus, atque alii veteres, & Sancti Doctores.

§. III. Quod vero ad aquam benedictam, & Chrisma sacrum, aliasque caeremonias, quæ in Baptismo adhibentur, attinet: quoniam ea ab hæreticis nostri temporis rideri solent, pauca quædam veterum patrum testimonia adducemus. Ac primo quidem D. Dionysius Areopagita sic inquit: (c) Et tunc aquam sacris invocationibus sanctificans, & tribus sanctissimis Chrismatis cruciformibus effusionibus, perficiens illam &c. D. autem Cyprianus Martyr ita ait: (d) Oportet vero mundari, & sanctificari aquam prius a sacerdote, ut possit Baptismo suo, peccata hominis, qui baptizatur, ablueret. D. Basilus: Consecramus, (e) inquit aquam Baptismatis, & oleum unctionis, ac præterea eum, qui Baptismum accipit. D. Ambrosius sic (f) habet: Aqua enim, sine prædicatione Dominicæ Crucis, ad nullos usus futuræ salutis est: cum vero salutaris est, crucis mysterio consecrata, tunc ad usum spiritualis lavacri, & salutaris poculi temperatur. Idem g) alibi quoque sic ait: Nam ubi primum ingreditur sacerdos, exorcismum facit, secundo super aquæ creaturam invocationem: postea & precem desert, ut sanctificetur fons, & adlit præsentia Trinitatis æternæ. Item D. (h) Augustinus: (ut hic jam inimici crucis Christi merito erubescant) Signum, inquit, crucis præsidium est amicis, obstaculum inimicis; hujus crucis mysterio rudes catechizantur, eodem fons regenerationis consecratur.

Hoc sane, ut multa alia præterea, quæ ex sanctis Patribus in hanc senten-

p) Cap. 3. a. q) D. Tho. 3. q. 69. ar. 1. & 2. per totum.

r) D. Tho. 3. q. 66. ar. 4. cor. & arg.

t) Epiſt. 3. u) Eccleſ. Hier. c. 2.

x) Serm. de unctione Chrismatis, & aliis Sacramentis.

y) In Cateche. 2. de Baptismo z) Homilia de Adamo & Eva.

a) De Peccato originali c. 40. & de trinitate lib. 15. c. 26.

b) De Spiritu Sancto c. 27. c) de Eccleſ. Hier. lib. 2. c. 2.

d) Lib. 1. Epl. 12. Ep. e) Lib. de Spiritu Sancto, cap. 27.

f) Lib. de his, qui initiantur mysteriis. Cap. 3. g) De Sacramentis Lib. 1. cap. 5.

h) Sermone de sanctis 19.

sententiam adduci possent, nihil dici potest clarius, nihil ad refellendas hæreticorum nugas efficacius.

§. IV. Quapropter, his contraria, aut agentes, aut docentes in Ecclesiis nostris, nullo modo admitti volumus. Observandum est autem, ut antea quoque admonuimus, hoc sacramentum minime iterari. Cavendum etiam diligentissime: ne quis, ab hæreticis, aut noto excommunicato baptizaretur, (i) ne cum eo participet: sed ad id munus perficiendum Parochum, adhibeat proprium, Catholicum, & qui a nobis, aut Vicario nostro in spiritualibus generali approbatus, & admissus sit. Quod si tamen talis aliqua necessitas afferatur, (k) ut propter vicinum mortis periculum, infans ad eum, quem diximus, parochum deferri nequeat, potest etiam a quavis alia persona baptizari, quæ nota excommunicata, aut plane hæretica non sit. Sin autem talis necessitas urgeat, ut nullus alius, qui baptizet, adsit, & infans in articulo mortis sit constitutus, Baptismi Sacramentum etiam a Judæo, (l) aut pagano, aut ab hæretico, vel schismatico in tali casu, secundum institutum, & formam ab Ecclesia præscriptam collatum, prodest (m) ad salutem. Sed, nequid tale unquam eveniat, mandamus, ut Parochi hæc, quæ diximus, & Baptismi formam sæpe populo suo proponant, eumque ita doceant, ut si quis talis casus occurrat, infantes a patribus ipsis aut matribus, aut etiam obstetricibus, baptizentur, (n) ne sine hujus Sacramenti beneficio ex hac vita discedant.

§. V. Ita autem populus admoneri potest; nimirum; ut, si illa necessitas, de qua diximus, adesset, nec puer ad

Parochum absentem deferri propter temporis angustiam posset, ut ipse pater, aut mater, aut obstetrix, sive alius aliquis, qui ibi præsens sit, imposito prius nomine, quo infantem vocari velint, ac signo crucis super aquam facta, ter (o) infantem in modum Crucis in aquam mergat, eumque nomine appellans, ita dicat. N. Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti: Amen. (p) Quod si is, qui baptizat, literarum sit ignarus; hoc, patrio sermone perficiat. Cæterum, si etiam non imposito nomine per oblivionem, semel tantum infantem in aquam immerlit, modo prædicta verborum forma servetur, infans tamen baptizatus est credendus. Si vero (q) neque tantum aquæ, neque vas ad immergendum infantem accommodatum haberi tum forte poterit: satis fuerit, si ex aliquo vase, quodcumque tandem illud sit, aqua infantis capiti infundatur, aut aqua aspergatur. Cavendum est tamen omnino, ne illa verba, quæ diximus, ullo pacto omittantur: aut intentio id conferendi, quod Ecclesia confert, desit. Porro, si in hunc modum baptizatus infans supervixerit, primo quoque tempore, ad Presbyterum legitimum deferatur. Is autem infantem denuo juxta formam, quam in libro Baptismalis instructionis Ecclesiæ nostræ præscriptam habetis, baptizet, si forte dubium sit, quibus verbis usus fuerit baptizans ille: ac tunc primum sacerdos, ad quem infans delatus fuerit, his verbis iterum in eo actu utatur. Si non es baptizatus, ego te baptizo, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Quod etiam tum servandum est, quoties in dubium vocabitur, sit ne aliquis baptizatus, nec ne. Quod si sacerdoti du-

O

i) B. Tho. 3. q. 64. ar. 9. per totum.

k) D. Tho. 3. q. 67. ar. 1. 2. 3. 4. 5. 6. per totos.

l) Nicol. Papa. 1. in re scriptis. titulo de Baptismo. & apud Gratian. de Consecra. dist. 4. c. a quodam & 4. Sent. de Baptismo dist. 6. ca. 1. & Tho. 3. q. 67. art. 5. c. m)

S. Tho. 4. d. 6. q. 1. ar. 3. q. 3. o. Item dist. 25. q. 1. ar. 2. c. circ. finem 3. q. 82. ar. 7. ad 2. Item Sylvester de Baptismo 3. §. 5. De Consecratione d. 4. c.

Quomodo exaudivit. in glossa.

n) In Synod. Hildesheimens. cap. 33. hæc omnia latius videre potes.

o) B. Cyrill. Catechesi 2.

p) Synod. Hildesheimens. cap. 33.

q) D. Tho. 3. q. 66. ar. 7. & 8. per totum.

dubium non sit, infantem a laico fuisse juxta Ecclesiæ formam, baptizatum, tum vero ipse neque baptizet, neque infantem catechizet: sed tantum inpectore, & inter scapulas eum oleo benedicto, in vertice autem chrismate inungat levatum de (r) aqua, propter occasionem transitus mortis. Neque amplius opus fuerit illa interrogatione uti: Abrenuntias sathanæ? atque hujusmodi aliis; sed orationes dicat, quæ in talibus unctionibus post baptismum dici solent.

§. VI. Volumus autem & mandamus, ut Parochus frequenter Parochianos admoneat de Compatrum officio, qui(s) infantem de sacro fonte levarunt. Id autem est: ut meminerint obligatos se esse, quando ab aliis id minime fieret, infantem a se sacro baptismatis fonte susceptum, (t) in religione Christiana instituere: eumque orationem Dominicam, Salutationem, ad beatissimam Mariam semper Virginem, Angelicam, & Ecclesiæ ad eandem, Symbolum præterea Apostolicum docere: in aliisque rebus, quæ vel ad Christianam religionem, vel ad mores informandos attinent, diligenter erudire. Illud autem vehementer cavendum est, ne quis eum, (u) qui aut religiosus, aut interdictus, aut excommunicatus, aut non baptizatus sit, scienter in Compatrem adhibeat, seu recipiat. Præterea sciendum est etiam, (x) sacerdotem baptizantem non minus, quam eos, qui infantem de baptismi fonte levant, parentum infantis esse compatrem. Tantum est autem hujus compaternitatis vinculum, ut, matrimonium, quod jam videbatur contractum, cum id fieri non debuerit, dirimat: ac, ne contrahi possit, impediat.

CAPUT IV.
DE CONFIRMATIONIS
Sive
CHRISMATIS SACRAMENTO.

§. I. Quis sit ejus effectus.

§. II. Probat ex SS. Canonibus & PP.

§. III. Quæ in ea observanda.

§. I.

IN Baptismo regeneramur ad vitam, & per illum in sacram Christi ducis nostri militiam adscribimur: in hoc vero Sacramento(y) confirmamur, & robur accipimus, ut fortius cum adversario nostro sathana, (z) qui nos semper circumit, tanquam leo rugiens, quærens, quem devoret, depugnare queamus. Datur igitur Spiritus Sanctus nobis in hoc Confirmationis Sacramento, ut nobis ad difficilem illam, periculotamque pugnam gerendam, vires sufficiant: quæ quidem, natura alioquin in nobis sua, imbecilles sunt atque infirmæ. Firmiter igitur credamus, & constanter doceamus, sacri Chrismatis inunctione, & manuum Catholici Episcopi impositione (a) eis, qui confirmantur, nisi in peccato fuerint mortali, Spiritum Sanctum ad fidei robur conferri. Quod ita esse, discimus ex (b) Actis Apostolorum: ubi D. Petrus, & D. Joannes dicuntur manus imposuisse super illos, qui baptizati erant in nomine Domini JESU, & accipiebant Spiritum Sanctum.

§. II. Credendum itaque est a Christo institutum esse hoc Sacramentum. Meminit autem hujus Sacramenti etiam B. Petri successor D. Clemens, (c) & negat absque eo aliquem perfectum Christianum esse posse. Cum regeneratus quis, inquit, fuerit per aquam, postmodum septiformis Spiritus gratia ab Episcopo confir-

r) Concil. Rom. sub D. Sylvest. Papa, ex ejusque decretis 1.

s) D. Tho. 3. q. 67. ar. 7. & 8.

t) D. August. sermone de Paschate.

u) D. Tho. 3. q. 67. ac 8. per totum.

x) 30. q. 1. omnes & de cog. spir. in fi. Et D. Tho. 4. d. 42. & quolib. 6. q. 8. & Syl. tit. Matri. 8. §. 7. per totum.

y) D. Tho. 3. q. 72. vide totam. z) 1. Pet. 5. c.

a) D. August. lib. 2. contra literas Petiliani cap. 104. b) acto. 8. c.

c) Epist. 4. paulo ante finem.

confirmetur : quia aliter perfectus Christianus esse nequaquam potest. Adde, quod Ecclesiæ etiā præcepto id nobis est mandatum. Ita enim habet (d) Canon: Omnes fideles, per manus impositionem Episcoporum, Spiritum Sanctum post Baptismum accipere debent : ut pleni Christiani inveniantur : quia cum Spiritus Sanctus infunditur, cor fidele ad prudentiam, & ad constantiam dilatat. Fuit autem ipsum Sanctum Chrismā, in novissima Cœna, a (e) Christo institutum, & ab Apostolis observatum. (f) Non debet, ut jam docuimus, hoc Sacramentum iterari, neque ab alio quam ab Episcopo ministrari, nisi ifummi Pontificis fiat permiffu. Qui, si necessitas ferat, (g) simplici etiam Sacerdoti eam auctoritatem tribuere potest ; non, ut confirmet solum, verum etiam ut minores ordines conferat.

§. III. Illud observandum est, & diligenter populo inculcandum, ne per ignorantiam contra Ecclesiæ mandata veniant, in hoc Sacramento (h) compaternitatem, sicut & in Baptismo, contrahi : quæ quod jam contractum videbatur matrimonium, (i) dirimit, ut illegitimum : & ne contrahatur impedit. Hæc etiam observentur, ut (k) nullus, nisi ipse prius fit confirmatus, quenquam ad Confirmationem præsentet. Nullus proprium filium in Confirmatione teneat : neque plures homines unum, vel unus plures in confirmationem oblatos teneat. Nullus hoc Sacramentum, (l) nisi prius baptizatus fuerit, recipere audeat. Volumus autem, ut Parochi sæpe populum admoneant, ne Confirmationem procrastinent, (m) aut in longum tempus protrahant.

CAPUT V.

DE EUCHARISTIÆ SACRAMENTO.

§. I. *Ejus dignitas.*

§. II. *Quid sit.*

§. III. *An necessaria sumptio sub utraque specie?*

§. IV. *Continuatio prioris.*

§. V. *Quæ in Sacerdote requirantur.*

§. VI. *De hujus Sacramenti digna adoratione.*

§. I.

Posteaquam Christi Domini nostri militiæ per Baptismi Sacramentum consecrati, ac deinde per confirmationis Sacramentum, accepto Spiritu Sancto, ad pugnam roborati, & confirmati sumus ; reliquum videbatur, ut alimentum nobis alicunde subministraretur, quo spiritalis jam suscepta vita conservaretur, & novæ vires ad pugnam accederent. Quapropter Dominus noster JESUS CHRISTUS, quem D. (n) Aug. de corpore, & sanguine suo sacrificium, secundum ordinem Melchisedech, instituisse dicit, tum eam ob causam : tum etiam, ut secum magis, ac magis nos conjungeret, ac singulare quoddam sui erga nos amoris signum ostenderet, dedit nobis ex sua misericordia Sanctissimi ac pretiosissimi Corporis & Sanguinis alimentum in ipso sacratissimo Eucharistiæ Sacramento. Quod quidem (o) recte Eucharistia nominatur, tanquam bona gratia, seu gratiarum actio : quia præcipuum maximumque donum, ipsumque omnis gratiæ fontem, & auctorem continet, nobisque summa bona in memoria revocat, pro quibus ei gratiarum actiones, laudes, &

O 2

d) De Consecr. dist. 5. Can. 1.

e) D. Fabian. Martyr in Epist. ad orient. Clemens epist. 4. B. Dionys. de Eccles. Hier. cap. 4.

f) S. Leo PP. primus epist. 35. cap. 1. B. Aug. contra Epist. Parmeniani. lib. 2. cap. 13.

g) D. Thom. 3. p. q. 72. art. 11. ad prim.

h) B. Symmachus & B. Sylvester apud Magistrum Sentiar. 4. dist. 42.

i) Decret. 6. de cogn. spirituali cap. 3. Bonifacius octavus

k) D. Tho. 3. q. 72. art. 10. ad 2.

l) Idem D. Tho. 3. q. 72. ar. b. per totum.

m) D. Tho. 3. q. 72. art. 8. n) in psal. 33.

o) Originem contra Cels. lib. 8. & Aug. cont. advers. leg. & Prophet. Lib. 1. cap. ultimo. & lib. 2. cap. 9. & super Joan. tracta. 26. & D. Tho. 3. q. 78. art. 4. per totum.

& summam gloriam debemus. Est autem hoc Sacramentum ab ipso Christo Domino nostro (p) institutum, in quo ille ita se totum largitur: ut etiam Corpus & Sanguinem suum nobis (q) sumendum præbeat, quo nos digne assumpto, ipsi prorsus divino quodam modo incorporamur. Plurima etiam alia nobis hoc Sacramento dona tribuuntur. Nam, præterquam quod nos spiritualiter nutrit, & roborat; ac, si digne sumatur, per gratiam gratos Deo facit, multa dona secum adfert, Christo etiam nos, ejusque mystico corpori mirabiliter adglutinat, ad mutuam quoque charitatem alendam, & inter nos colendam animos accendit.

§. II. Est vero hoc Sacramentum (r) oblatio, quæ fit in Ecclesia tam pro vivis, quam pro mortuis. Ac, sicut est sacrificium a Domino institutum, ut offeratur tum pro peccatis populi, ad bona cœlestia consequenda; tum etiam ut nobis referat illam sanguinis Domini, a corpore sanctissimo separationem, quæ in cruce, ac morte ipsius, ad instar sacrificii (s) Aaronici, peracta est: ita etiam sub utraque specie consecrari, & offerri debet, (t) secundum ordinem sacerdotii Melchisedech, atque eodem modo a sacrificante sumi. (u) Alii vero fideles, non sacrificantes, una panis specie sint contenti. Et quamvis rationes, cur id fieri debeat, non paucae adduci possent, unica tamen illa Christi fidelibus ratio sufficiat, quam nulla argumentorum vi sibi ex animis eripi patiantur: nimirum, quia Ecclesiæ matri nostræ ita visum fuit; nefas esse, contrariam Ecclesiæ doctrinæ sententiam, in-

ducere: Imo vero impium ad eorum opinionem accedere, qui privatæ pietatis specie ducti, aliter statuant, & hac in parte cum novis Ecclesiæ contemporibus, adversus venerandam totius Ecclesiæ auctoritatem conspirant. Idque eo firmius est credendum, quod certo sciamus: (x) neque Fidem, neque Sacramenta ulla, neque Martyrium prodesse, nisi persistentibus in Ecclesiæ unitate: cujus quidem maximum est Symbolum ipsa Eucharistia. Ex qua vel propterea nullum utilitatis fructum hæretici, ac schismatici percipiunt, quod hanc unitatem scindunt, ac dissol-
pant.

§. III. Neque ignorandum est tamen fuisse in Ecclesia aliquando utramque, nonnunquam y) alteram tantum speciem laicis dispensatam. Ita Scriptura quoque modo panis, & calicis, modo panis tantum mentionem facit. Sed Ecclesia, cui Christus (z) potestatem dedit constituendi, ac omnia ejusmodi pro ratione temporis disponendi, omnes in salute animarum nostrarum cogitationes, tanquam piissima mater, defixas habens, animadvertit commodius, ac minore cum periculo laicis sub altera tantum specie Sacramentum præberi. In quo nulla est causa, cur sibi laici injuriam fieri existiment, aut sibi non tantum licere, quantum sacerdotibus, doleant. Sunt enim aliæ quoque res in Ecclesia non paucae, in quibus tantum abest, ut illi sacerdotibus æquantur, ut multis etiam partibus sint inferiores.

Neque propterea tamen, quod alteram sibi speciem ab Ecclesia denegari vident, ullo pacto existiment Christum
fine

p) Math. 26. c. Marci 14. c. Lucæ 22. d.

q) Joan. 6. B. Cyrill. lib. 10. in Joan. cap. 13. D. Hilar. de Trini. lib. 8. paulo ante medium. D. Basilus de Baptismo sub finem. Idem contra Eunomium lib. primo ante medium. S. Ambrosii de Sacram. lib. 4. cap. 3. & ultimo & lib. 5. cap. 1. & 2.

r) S. Cypr. epi. lib. 1. epist. B. Dionys. de Ecclesiis. hier. cap. 7. Vide in capitulo de Missa inferius.

s) Levitici 16. c. & D. Paulus ad Heb. 9. d. & 10. cap. b.

t) Gen. 14. & B. Cyp. Lib. 2. ep. 3.

u) D. Tho. 3. q. 80. ar. 12. per totum.

x) S. Aug. Lib. 2. contra literas Petilian. cap. 52. & de vera ac falsa pœnit. ca. 12. B. Cyp. lib. 4. Ep. 2. in fine. Idem tracta. 3. de simpli. præla. circa medium.

y) Euseb. lib. 6. cap. 34. Ecclesi. Hist. D. Cypr. Serm. 5. de lapsis.

z) Act. 20. f. 1. Pet. 5. a. Ephe. 4. b. D. Aug. ad inquisitiones Januarii Ep. 1. 19. cap. 14. 17. & 19.

in duas partes esse dissectum (a): sed illud sine dubitatione firmiter credant, tam sub una, quam sub utraque specie, imo sub unius etiam hostiæ consecratæ particula, Christum totum secundum carnem, sanguinem, animam, divinitatem contineri, atque iungi.

Ipse (b) quoque Dominus, panis tantum meminit: Panis, quem ego dabo, caro mea est. Et iterum: qui manducat hunc panem, vivet in æternum. Itaque, cum ubi Christus totus sumitur, ibi deesse non possit integer quoque fructus, & gratia tanti Sacramenti, nulla profecto utilitate fraudantur laici S. Matris Ecclesiæ obediētes: (c) sed tantum sub altera specie, panis videlicet, fructum, & gratiam accipiunt, modo digne accedant, quantum alii sub utraque specie.

§. IV. Cum autem hoc ab omnibus Christianis prorsus credendum est, tum illud affirmandum, & cum Ecclesia, ejusque Doctoribus firmiter tenendum: Christum Dominum nostrum, qui hoc Sacramentum instituit, usum quoque ejus laicis, & etiam Presbyteris non sacrificantibus, sub altera etiam tantum specie observandum (d) docuisse, eo tempore, quo in Emaus accepit panem, & gratias agens fregit, deditque duobus illis suis discipulis: ac statim ex eorum oculis evanuit. Quem quidem Evangelii locum Sancti (e) Patres, communi consensu, ita interpretandum censuerunt. Hunc in Ecclesia usum post Christi ascensionem retentum esse, satis aperte ex (f) actis Apostolorum colligi potest; ubi ita scribitur: erant autem perseverantes in doctrina Apostolorum, & communicatione fractionis panis, & orationibus. Quo loco nulla sane vini, neque calicis exhibitio fit mentio. Hæc

ita, ut affirmamus, sese habere, illudque corporis & sanguinis Domini nostri JESU Christi Sacramentum sub altera specie, plenum omnino, perfectumque fuisse, Divi Augustinus, Chrysostomus, Theophilactus, ut jam diximus, aliique sanctæ, & Catholicæ Ecclesiæ Doctores unanimiter testantur.

Nullus itaque ab hac communi, receptaque Ecclesiæ sanctæ, matris nostræ sententia temere audeat recedere, aut aliter vel sentire, vel docere: neque hæreticus diversâ sententibus adhærescere, aut ullo pacto fidem habere: alioquin sciat certissime, Spiritu Sancto, Ecclesiæ matri nostræ, ejusque sponso Christo se impudenter resistere: eaque scelestissime invertere conari, quæ sancta mater nostra, a Spiritu Sancto illustrata, ac gubernata, ante observavit, & nunc etiam, per totum terrarum orbem diffusa, constanter observat.

§. V. Cæterum, quia sacerdos legitime ordinatus, non nisi (g) jejunus, & decenter indutus, neque quali. et diei hora, Dominicum corpus digne consecrare, & tandem (h) sumere potest: Nos quoque, quod in tota Christi Ecclesia jam inde a principio pie & laudabiliter fuit institutum, omnibus rationibus sequi volentes, statuimus, & mandamus: ut Corpus Domini nostri JESU Christi, a sacerdote jejuno consecratum, in peregrinorum, atque infirmorum gratiam, ne ullo unquam tempore tantum illos bono fraudari contingat, in sacratio sive ciboriis Ecclesiarum (i) sub fideli custodia, adhibitis clavibus, ne possit ad illud manus temeraria extendi, munde ac reverenter asservetur, ac sæpe renove-

tur.

§. VI. Ac quoniam ratio postulat, & Ecclesia mater nostra nobis præcipit,

P
ut

a) B. Cyrill. in Ep. ad Cæsariensium. De consec. dist. 2. C. qui manducat. & cap. lingu. D. Thom. 3. q. 76. art. 1. 2. & 3. 4. dist. 10. art. 2. & 3.

b) Joan. 6. 1. & g.

c) D. Ambr. de Sacrament. lib. 6. ca. 1.

d) Lucæ 24. b. & c.

e) B. Theophili. in ca. Lucæ 24. Ve. Bedæ lib. 6. in Lucam. D. Chrysostom. in Math. hom. 17. S. Aug. lib. 3. de consens. Evang. ca. 25. f) Act. 2. g.

g) In con. Toie 7. cap. 2. & dist. 75. ca. 4.

h) D. Aug. de visit. infirm. li. 2. cap. 4. & epi. 118. cap. 6.

De consec. d. 2. cap. pres.

i) Concil. Lateran. sub Innocen. 3. cap. 20. D. Cyp. de lap. ser. 5.

ut quem adesse in Eucharistia credimus, eum cultu quoque debito prosequamur, creaturæ creatorem, servi dominum, ac redemptorem nostrum: dubitare nemo debet hostiam consecratam, ubicunque tandem teneatur, adoratione latriæ esse adorandam. (k) Firmiter etiam credendum est: tamdiu sub illis speciebus, præsentem esse JESU Christi Domini nostri humanitatem, & divinitatem, quamdiu species illæ, & panis accidentia, incorrupta permanferint.

Adorandum est igitur Sacramentum Eucharistiæ. Nemo enim, (l) inquit D. Augustinus, manducat, nisi qui prius adoraverit. Id faciunt ipsi quoque Angeli, qui ut BB. (m) Chrysostomus & Ambrosius (n) referunt, reverenter circumstant, & omnium Dominum in Sacramento altaris adorant.

Quare cum hæc vera sint; & Christi incomprehensibili virtute per illa verba: Hoc est corpus meum, operante, panis in corpus, vinum in sanguinem Domini subito, & supernaturaliter o) convertantur & transmutentur; seu, ut (p) Patres apellarunt, transsubstantientur, ne ullus ulla ratione vel suspicari audeat post consecrationem esse panem, & vinum in Eucharistia. Id autem qua ratione fiat, quærere non debemus. Satis enim est, nos, ista ita esse, firmiter credere, deque mirabili atque incredibili Dei potentia nihil omnino dubitare debemus. Nam si tantum valuit sermo Helix, ut ignem de cælo (q) devocaret: dubitabimusne Christi sermonem species elementorum posse commutare? Longe istam a nobis impietatem amoveat Deus.

CAPUT VI. DE POENITENTIÆ SACRAMENTO.

§. I. *Hujus necessitas, dignitas.*

§. II. *Tria in penitente necessaria.*

§. III. *De Contritione.*

§. IV. *De Confessione; cui, cur, & quando confitendum.*

§. V. *Confessio a Deo instituta.*

§. VI. *De Satisfactione.*

§. VII. *Abortatio ad Confessarios.*

§. I.

Flt nostrarum virium imbecillitate, ut sæpenumero in gravi hac, & periculosa pugna, quæ nobis est cum adversariis nostris, mundo, carne, diabolo, suscepta, vulnerati cadamus: & quam per Baptismi lavacrum, quo regeneramur, vitam adepti eramus, eam peccatorum mole oppressam, amittamus. Cui rei (r) ille qui consolatur nos in omni tribulatione, & non vult quenquam lapsum de venia desperare: quique omnes, qui corruiunt, allevat, & erigit omnes elisos, remedium quoddam nobis in Poenitentia Sacramento præbuit; quo qui uterentur, prostrati iterum elevari, & vires ad pugnandum resumere possent.

Hinc factum est, ut (s) Patres Poenitentiam: secundam post Naufragium Tabulam, appellarent; qua scilicet ex mortalis peccati vortice, tanquam e naufragio quoddam enatamus, inque salutarem illum amicitia, ac gratia divinæ portum, a quo longe aberraveramus, transferamur: ac Christo, cui inimici facti eramus, accepta remissione, reconciliemur, & ad vitam spirituales resurgamus. (t) Ipse enim non vult mortem peccatoris, sed magis, ut convertatur, & vivat.

§. II.

k) Tho. 3. q. 83. art. 6. 7. l) Super Psal. 98.

m) De sacerdot. lib. 6. & hom. 27. in epi. 1. ad Cor.

n) Lib. 4. de Sacra. cap. 4.

o) Decr. de conf. dist. 4. cap. 34.

p) Concilium Lateranen. sub Innoc. iij cap. 1. & in Flor. ritu de Sacram.

D. Cyp. de Cæna Domini.

q) 4. Regum 1. c. r) 2. Corin. 1. a. Psal. 145.

s) Tertull. de panit. paulo post principium. D. Hierony. super Esa. cap. 3. circa finem. D. Ambr. lib. 1. de pæn. 1. cap. 3. & D. Hyeron. super Daniel. ex di. 1.

de Penitentia cap. secunda tabula.

t) Ezech. 18. g.

§. II. Cæterum, ut rite quis hujus Sacramenti remedio uti queat, tria requiruntur. Conversio mentis, Confessio & Satisfactio. Ea autem demum fructuosa (u) pœnitentia debet æstimari, in qua, quibus rebus Deum offendimus, necesse est, ut itidem corde, per satisfactionem, cum eo reconciliemur.

Oportet igitur eum, qui hujus Sacramenti bono perfrui vult, iusto dolore concepto de peccatis admissis, firmo etiam proposito non modo cavendi deinceps, verum etiam satisfaciendi pro illis, ea proprio Sacerdoti confiteri, & omni adhibita diligentia, quorumcunque (x) meminit peccatorum enumerationem instituere, ac graviores circumstantias explicare, ut B. (y) Augustinus docet. Quo spectasse videtur etiam D. Cyprianus, cum (z) inquit; Hoc ipsum apud Sacerdotem Dei dolenter, & simpliciter confitentur, exomologemur conscientie faciendo, animi sui pondus deponunt.

§. III. Sed quoniam eo jam demeritis progressi sunt hæretici, ut has quoque Pœnitentie partes suis falaciis eripere conentur; non abs re futurum arbitramur, si ex plurimis Sacre Scripturæ locis pauca quedam ad illas stabilendas, & confirmandas in medium producamus. Ac primum quidem, priusquam ad cætera progrediamur, quid Sancta Mater Ecclesia, hoc contritionis vocabulo significare voluerit, indicemus.

Est autem contritio iustus animi dolor, quem de peccatis concipimus, ea ut detestemur, ac vitam in melius commutare proponamus. Oportet igitur eum, qui novam vitam inchoat veteris pœnituisse, ut ait B. (a) Augustinus. Ideo (b) Elaias: derelinquit impius, inquit, vias suas, & vir iniquus cogitationes suas: & revertatur ad Dominum.

Confessionem igitur Contritio præcedat oportet. (c) Dictum est autem de Contritione: Sacrificium Deo spiritus contribulatus, cor contritum & humiliatum Deus non despiciet. Audi (d) Elaiam: Ad quem respiciam, nisi ad pauperculum, & contritum spiritu, & tremementem sermones meos. Quare qui pœnitentie fructum percipere volunt, ii prius in cordibus suis (e) compungantur, & sint contriti. Sed non difficile est plurima ad hanc rem confirmandam ex D. Cypriano, Tertulliano, Ambrosio, Augustino, Chrysostomo atque aliis congerere. Ad illorum igitur præclarissima scripta recurrendum erit.

§. IV. Sed ad confessionem veniamus: quæ tum demum rite peragitur, cum examinata conscientia nostra, sacerdoti proprio humiliter, ac pie peccata nostra, quæ post ultimam confessionem comisimus omnia, quæ diligentia ad hanc rem adhibita, nobis in mentem venire possunt, per graviores circumstantias enumeramus, ac diligenter cum dolore recensemus. Quod B. (f) Cyprianus loco paulo ante citato tetigit. Ac quemadmodum medicinam a iumento illo animarum nostrarum medico Christo paratam, in hoc Sacramento contineri nullo pacto dubitandum est: ita illud certo nobis persuasum esse debet, si sanitatem consequi velimus, opus esse, ut nostras cogitationes malas, & peccata (g) Sacerdotibus Domini manifestemus, & nostrum morbum indicemus, ac vulnera nostra ei detegamus, quo Christus ministro in nobis curandis utitur.

Is autem Sacerdos est rite ordinatus, atque ordinaria, vel delegata jurisdictione præditus; cui non satis nisi nostra nos peccata commemorare, nisi etiam absolutionem petamus. Quod quanto-

P 2

u) B. Grego. in pri. reg. lib. 6. cap. 1.

Mag. sen. lib. 4. dist. 16. citat Chrysof. ita Gra de Pœnit. dist. 1. can. 40. cap. perfecta. dist. 3. can. 8. Perfecta pœnitentia.

x) D. Aug. de pœni. cap. 14. 15. Gratian. dist. 5. cap. 1.

y) De Pœnit. c. 14. & 15.

z) Sermo. quinto de lapsis, sub finem.

a) Lib. de utilit. pœnit. cap. 1. statim in prin. b) Cap. 55. b.

c) Psal. 50. d. d) Esa 66. a. e) Psal. 50. d.

f) Ser. 5. de lapsis, sub finem.

g) D. Cle. Epi. 1. ad Jacobum fratrem Domini, ante finem.

quantopere sit necessarium, vel ex illo (h) Origenis loco intelligi potest. Fortassis, inquit, sicut ii, qui habent intus inclusam escam indigestam, aut humoris, vel phlegmatis, stomacho graviter, & moleste imminetia, si moverint, relevantur; ita etiam ii, qui peccaverunt, siquidem occultant, & retinent intra se peccatum, intrinsecus urgentur, ac propemodum suffocantur a phlegmate, vel humore peccatorum. Si autem ipse sui accusator fiat, dum accusat semetipsum, & confitetur, simul evomit, & delictum, atque omnem morbi digerit causam. Deinde vero: Tantumodo, inquit, circumspice diligentius, cui debeas confiteri peccatum tuum.

Eadem est D. (i) Augustini quoque sententia multis in locis. Quomodo potest, inquit quodam in loco idem (k) D. Augustinus, vulnus sanare medicus, quod ægrotus ostendere erubescit? Quod enim ignorat medicina, ut est apud B. (l) Hieronimum, non curat. Quo spectavit etiam D. (m) Basilus, cum dixit: Confessio peccatorum hanc habet rationem, quam habet vulnus aliquod corporis, vel passio, quæ medico demonstranda est. Id autem ei, qui curari velit, necessario faciendum est.

Ac ut multa alia prætereamus, quæ ad hanc Ecclesiæ Romanæ sententiam confirmandam adduci possent: illud sciendum est, magnam nobis ab Ecclesia Catholica, & Apostolica, peccata sacerdoti, ut minimum semel in anno confitendi, impositam esse necessitatem, quo vel uno argumento Christianos, & Catholicos nos esse certe declaremus.

§. V. Præterea magno nobis Ecclesiæ consensu traditum est: Confessionem a Christo ipso esse institutam. Quod indicant vel illa scripturæ loca & sanctorum Ecclesiæ Doctorum ibidem

commentarii, ubi Christus ad Petrum loquens: Dabo tibi (n) inquit, claves regni cælorum, & quodcunque ligaveris super terram, erit ligatum in cælis. Tum & ad reliquos Apostolos ita (o) inquit: Amen dico vobis, quæcunque alligaveritis super terram, erunt ligata & in cælo; & quæcunque solveritis super terram, erunt soluta & in cælo. Eandem potestatem ligandi, ac solvendi etiam post resurrectionem ipsis confirmavit: (p) Accipite, inquit, Spiritum Sanctum; quorum remiseritis peccata, remittentur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt. Quibus ex locis aperte patet, quod ait B. (q) Chrysostomus: Nostris sacerdotibus non corporis lepram, ut in veteri testamento, verum animæ sordes, non dico purgatas probare, sed purgare prorsus concessum est. Quare, quod infelici hoc ævo fit; qui illos, quibus hanc potestatem cælitus fatemur a Deo concessam, despiciunt, contemnuntque, multo sceleratiores, ac majori supplicio digni fuerint, (r) quam fuerint Core & Dathan una cum suis omnibus.

§. VI. Superest, ut de tertia etiam Pœnitentiæ parte, quæ Satisfactio est, aliquid dicamus. Est autem Satisfactio: eius injuriæ, quam Christo post Baptismi regenerationem per peccata nostra intulimus, quædam veluti compensatio. Ad quam quidem, æterna nobis pœna per Sacramentalem absolutionem rite susceptam condonata, necessario obligamur. Fit autem satisfactio tum, cum nos post Confessionem ea, quæ nobis a sacerdote absolvente, injuncta sunt, summa cum obedientia perficimus, & dignos pœnitentia fructus facimus. Ea vero potissimum fieri assolet per jejunium, carnisque castigationem, orationem, & eleemosynam.

Huc itaque pertinent illa Sacra Scriptura

h) Hom. 2. in Psal. 37. paulo post medium.

i) Lib. 2. de vit. infr. cap. 4. & li. 1. ca. 2.

k) Sermone 66. de tempore, paulo ante medium.

l) In Eccles. cap. 10. m) In regu. Monachor. cap. 59.

n) Matth. 16. c. o) Matth. 18. c. p) Joan. 20. c.

q) Lib. 3. de Sacerdotio. paulo post initium.

r) Numeror. 16. per totum.

Scripturæ loca: (s) Convertimini ad me in toto corde vestro, in jejuniis, & fletu, & planctu, (t) Item: Peccata tuæ eleemosynis redime. D. Cyprianus, ille sanctissimus Martyr ita (u) ait: Rogandus est Deus, & satisfactione nostra placandus. Item: Delicta nostra reputanda; actus nostri, & animi secreta volvenda, conscientia merita ponderanda. Illo autem D. Augustini loco nihil est ad hanc rem accommodatius: Quomodo nullus, (x) inquit, dies est, in quo homo possit esse sine peccato; sic nullo die debet esse sine satisfactionis remedio. (y) Item: Non sufficit mores in melius commutare, & a factis malis recedere, nisi etiam de iis, quæ facta sunt, satisfiat Deo, per humilitatis gemitum, per contriti cordis sacrificium, cooperantibus eleemosynis. Jam quid illo D. (z) Ambrosii loco potest esse clarius? Grandi plagæ alta, & prolixa opus est medicina; grande scelus, grandem necessariam habet satisfactionem. D. Basilii etiam: Per jejunium, (a) inquit, satisfacite Deo.

Sic de Davide, aliisque legimus, qui, cilicio, cinere, fletu, gemitu, jejuniis, aliisque ejus generis cruciatibus corpora sua pro peccatis affligerunt, ut Deo satisfacerent, eique iterum reconciliarentur. Quare explodenda est impiissima illorum opinio, quæ eo amantia progressi sunt, ut jam non vereantur affirmare, per hæc opera satisfactoria meritis, & satisfactioni Christi derogari. Quorum falsissima opinio refutanda, illæ Christi voces in Evangelio satis esse possunt, si Ecclesiæ Catholicæ interpretatio accedat, ac recte intelligantur; (b) Pœnitentiam agite: appropinquavit enim regnum cælorum, (c) Item: Non veni vocare justos, sed peccatores ad pœnitentiam. (d) Item: Facite fructum dignum pœ-

nitentia. (e) Et: Viri Ninivæ surgent in judicio cum generatione ista, & condemnabunt eam, qui pœnitentiam egerunt in prædicatione Jonæ. (f) Vidit enim Deus opera eorum, quia conversi sunt de via sua mala, & misertus est Deus super malitiam, quam locutus fuerat, ut faceret eis, & non fecit. Postremo, quid? (g) quid illud est? Nisi pœnitentiam feceritis, omnes simul peribitis.

§. VII. Is autem veram demum pœnitentiam agit, qui, ut ait B. (h) Cyprianus, Dei & Sacerdotis præceptis obediens, & obsequiis suis, & operibus justis Dominum promeretur. Sed hæc adeo sunt clara, nihil ut probatione longiore indigeant. Illud vero vos sacerdotes admonitos volumus, ut cauti admodum & prudentes in injungenda satisfactione sitis; atque tum ætatis, tum sexus, tum conditionis hominum rationem habeatis: ne, si nimium duros vos præbueritis & morosos, confitentes posthac a saluberrimo Confessionis Sacramento deterreatis. Imitemini autem medicum illum Samaritanum, (i) qui vinum & oleum vulneribus fauciat infundebat; ut si quem dolorem vinum excitaret, is oleo mitigari, ac levare posset. Sed jam ad Ordinis Sacramentum transeamus.

CAPUT VII. DE ORDINIS SACRAMENTO.

§. I. *Hujus Sacramenti institutio.*

§. II. *Qui gradus.*

§. III. *Offitarii, Lectores, Acolyti, Exorcistæ.*

§. IV. *Subdiaconi, Diaconi.*

§. V. *Sacerdotes; horum dignitas, officium.*

§. VI. *A solo Episcopo ordinantur,*

Q

§. VII.

s) Joel. 2. c. t) Daniel. 4. c.

u) Sermone de lapsis. §.

x) Hom. 2. in apocalyp. circa medium.

y) In Enchiri. ca. 70.

z) Ad virgi. lap. cap. 8; prope finem.

a) In Orat. de lau. jejunii. 2. reg. 12. d. 3. 21. g. 10. cap. 3. b. Math. 26. g.

b) Math. 3. a. c) Math. 9. b. d) Math. 3. b.

e) Math. 12. c. f) Jonæ 3. d.

g) Luc. 13. a. h) Sermone §. de lapsis. i) Luc. 10. f.

§. VII. *Effectus Sacramentorum non pendat a bonitate vel malitia Sacerdotis.*

§. VIII. *Solus Sacerdos habet potestatem administrandi Sacramenta.*

§. I.

ORdinis (k) Sacramentum a Christo Domino nostro institutum, est veluti via quædam, per quam ducimur ad Christi, & ejus Ecclesiæ Sacramentorum, & verbi Dei dispensationem, & ministerium. Est autem Ordo: signaculum Ecclesiæ, quo singularis gratia, & potestas spiritualis, per impositionem manuum Catholici Episcopi, (quod visibile est signum invisibilis gratiæ) traditur, ut in Ecclesiasticis peragendis functionibus ac ministeriis, rite, & cum auctoritate versari queamus. Gratia autem multiplex in Sacramento confertur: quemadmodum etiam multiplices sunt gradus, per quos ad perfectam ministerii rationem gradatim promovemur.

Conferri autem gratiam ordinatis per hoc Sacramentum, D. (l) Pauli verbis docemur, qui ita inquit: Noli negligere gratiam, quæ in te est, quæ data est tibi per Prophetiam, cum impositione manuum Presbyterii. Et alio loco: (m) Admoneo te, ut resuscites gratiam Dei, quæ in te est per impositionem manuum mearum.

§. II. Sciendum est autem hujus Sacramenti gradus esse septem: neque omnibus æqualem esse potestatem attributam. Generatim autem in majores, & minores dividuntur. Minores sunt quatuor; qui, quod minora ministeria tractent, sacri non appellantur. Vocantur autem Ostiarii sive Janitores, Lectores, Exorcistæ, Acolythi minores ordines: Tres vero reliqui majores sunt: Subdiaconi, Diaconi, Sacerdotes.

Est autem inter ipsos etiam Sacerdotes quædam differentia. Nam (n)

Episcopi, qui ipsis Apostolis successerunt, majori sunt potestate, & dignitate præditi, quam alii Sacerdotes, qui sub Episcopis, sicut septuaginta duo illi discipuli sub Apostolis, pro suæ quisque functionis ratione in Ecclesiæ ministerio serviunt, inque Domini vinea laborant.

§. III. Ostiariorum, quos D. (o) Ignatius, Custodes sanctarum portarum appellat, illud erat munus; ut ad templi portas adstant, & quos dignos esse cognoscerent, intromitterent: indignos vero ab ingressu prohiberent. Hoc officio functus est Christus, (p) quando flagello ementes, & vendentes expulit de templo.

Post hunc ad alium ordinem fit progressus, nimirum ad (q) Lectoris officium; cui divinitus datur potestas legendi, ut ex Ecclesiæ traditione constat, Prophetas, & lectiones Apostolicas. Hoc quoque officio (r) functus videtur Christus, quando in medio seniorum librum Eiaïæ aperuit, in eoque legit.

Tertio loco ordinantur Exorcistæ, qui latine, Adjutores, dici possunt; quorum officium est, e corporibus obsessis ejicere Dæmones, & aquam in ministerio affundere. Hoc quoque munere, & Christum ipsum, & ejus Apostolos perfectos esse ex sacra Scriptura (s) discimus.

Quartus ordo est Acolythorum, quos latine Ceroferarios ideo vocant; quod cum vel Evangelium legitur, vel Sacrificium offertur, accensos cereos tenent in manibus: ut & lux illorum lucere coram hominibus significetur, & fidem nostram, ac charitatem, sicut ipsam candelam accensam & ardentem, esse oportere admoneamur; ac simul illius etiam memores simus, qui (t) dixit: Ego sum lux mundi; qui sequitur me,

k) 1. Cor. 12. b. Rom. 12. b.

l) 1. Tim. 4. d. m) 2. Tim. 1. 6.

n) B. Cypr. lib. 3. ep. 9. D. Ignat. ad Philadel. ep. 6. D. Am. in ep. ad Ephes. cap. 4. & D. Cle. ep. 1. ad Jacobum circa medium. Idem ep. 3. in initio.

o) Ep. 8. Vide Magist. sententiarum 4. dist. 24. de ordini. Eccles. qui hæc copiose persequitur.

p) Math. 21. b. q) D. Amb. in ep. ad Ephes. 4.

r) Luc. 4. c. s) Mar. 7. d. & Matth. 8. d. & Luc. 8. e. De his etiam D. Ambr. ad Ephes. cap. 4. c.

t) Joan. 8. b. De Acolythiis in Conc. 4. Carthagi. cui interfuit D. Aug. & dist. 23. ca. Acolythi.

me, non ambulat in tenebris. Hos omnes ordines ab Ecclesia vetere, & Apostolica approbatos esse, ex DD. (u) Dionysii, (x) Anacleti, (y) Ignatii, aliorumque scriptis satis aperte demonstrari potest.

§. IV. His omnibus rite peractis, ad majores ordines, qui sacri vocantur, fit quidam veluti gradus, & transitus. Ac primo quidem ad Subdiaconatum. Subdiaconi autem munus est, aquam ad ministerium altaris preparare: oblationes in altari ponere: epistolam legere aut cantare. Hoc quoque officium tractavit Christus, (z) cum linteo præcinctus discipulorum pedes lavit. Habet autem is, qui hunc ordinem suscepit, continentiae legem, & castitatis impositam necessitatem, ut id fiat, quod dictum est a (a) Propheta: Mundamini, qui fertis vasâ Domini. Quomodo autem mundus erit, qui turpi se concubitus labe coinquinat? Hi latine dici possunt Subministri, quemadmodum, qui hos ordine sequuntur Diaconi, Ministri. Respondet autem hic Diaconorum Ordo, Levitico ordini, in (b) veteri testamento. Quales vero Diaconi se præstare debeant, habent ex D. (c) Pauli disciplina. Neque vero hoc officium neglexisse videtur Christus. In Cœna enim discipulis Sacramenta dispensavit.

§. V. Ultimus & maximus, atque omnium præstantissimus est Ordo Sacerdotum; ad cujus ministerium reliqui omnes ordines videntur esse comparati. De quo ordine, ita est a B. (d) Ignatio scriptum: Sacerdotium summa est omnium honorum, qui in hominibus consistunt: quod si quis inhonoraverit, Deum inhonorat, & Dominum Jesum Christum primogenitum totius creaturæ, & solum suapte natura Sacerdotem Dei principem. De quibus quidem,

& maxime de Episcopis, eorumque dignitate inferius, ubi de officiis publicorum ministrorum Ecclesiæ agetur, nonnulla dicentur.

Illud non est prætereundum: satis nos vel ex illo unico (e) loco, ubi Christus Apostolis, eorumque successoribus sacerdotibus ligandi, & solvendi, remittendi, ac retinendi peccata potestatem tribuit, perspicere posse, quanta sit Sacerdotum dignitas. Certe tanta ea est, ut nemo sit, qui vel cogitatione possit ejus rei magnitudinem assequi. Quid, quod illorum ministerio si careamus, ne ad vitam quidem æternam nobis aspirare vix liceat? Eorum enim fit ministerio, ut nos Filii perditionis cum essemus, in vitam revocemur, atque per sacrum Baptismi lavacrum regeneremur. Illi nostras vires ad superandos hostes nostros, cum ad Episcopatus dignitatem pervenerunt, sacra Chrismatis unctione resciant. Illi, quod ipsis Angelis, purissimis ac beatissimis creaturis est negatum, venerabilissimum Jesu Christi Domini nostri Corpus conficiunt, ac manibus suis tractant, atque illo sanctissimo ac saluberrimo Christi corporis alimento nos recreant. Illi lapsos, & jam gravi peccatorum mole oppressos erigunt, & cum Deo Opt. Max. qui propter scelera nostra, se jam a nobis averterat, in gratiam redire faciunt: & cum præcipes jam in Tartara rueremus, e medio nos cursu revocatos, vitæ restituant.

Magna quidem hæc sunt, atque omnino maxima. Sed sunt infinita prope beneficia, quæ Deus mortalibus, non nisi per ipsos Sacerdotes largiri voluit. Quibus de rebus qui plura cognoscere volet, is D. Chrysostomi, & D. Ambrosii integros ea de re libros legere poterit.

Quapropter omnes Sacerdotes ita de

Q 2

u) De Eccles. hier. c. 4. & 5. & ad Demophil.

x) Dist. 21. can. 1. cleror. y) Ad Antioch. circa fi.

z) Joan. 13. a. De Subdiaconis B. Clem. ep. 3. & 5. Anac. ep. 1. D. Fabia. in Decre. in principio. Item D. Leo 27. q. 2. Con. 16. Multorum.

a) Ela. 52. d. De Diaconis D. Anacleti 1. & 2. cp. & B. Ambr. in ep. 4. ad Ephel.

b) Num. 3. Levit. 8. c) 1. Tim. 3. b. d) 5. Ep. ad Smyrn.

e) Mat. 16. c. & 18. c. & Joan. 20. c.

de sua dignitate cogitent, ne se tanto honore indignos præbeant: sed cum sciant se (f) Mediatores inter Deum, atque homines esse constitutos, dies, & noctes de lege Domini cogitent, & quid facere eos conveniat, diligenter attendant, ut lucem, & veluti facem quandam ad vitam beatam tendentibus præferre videantur. Sciant autem se esse illos, de quibus in Evangelio (g) dicitur: Vos estis lux mundi: Vos estis sal terræ. Præclare D. (h) Chrysofomus, medium, stare dicit, Sacerdotem inter Deum & humanam naturam, cum illius beneficia ad nos, & nostras preces ad illum deferat, eumque iratum nobis conciliet.

In hoc igitur se speculo intueantur Sacerdotes, & ita vitam, moresque suos ad tantam dignitatem componant, ut semper eorum mentibus sit infixum, onus grave admodum ipsis esse impositum: quia, ut inquit idem D. (i) Chrysofomus, Sacerdos DEI minister pro universo terrarum orbe legatione fungitur, deprecatorque est apud DEUM, ut hominum omnium, non viventium modo, sed etiam mortuorum peccatis propitius fiat.

§. VI. Hanc vero talem, tantamque Sacrosancti Sacerdotii dignitatem, nemo, nisi Episcopus Catholicus, confirmatus, & auctoritate Summi Pontificis Romani consecratus, ordinare, & conferre potest. Qui autem rite ab Episcopo ordinatus Sacerdos est, is sicut potestatem ordinis accipit super verum Christi Corpus: ita etiam, si rite missus fuerit ad officium pastorale, hoc ipso potestatem accipit jurisdictionis super aliquam plebem, quæ sit veluti pars quedam corporis mystici Christi JESU: ac tunc primum poterit, non solum Sacramentum veri Corporis Christi conficere; sed omnia etiam Sacramenta necessaria illi populo, cui præest, administrare: eique ut legitimus Pastor Verbum DEI secundum Catholicæ Ecclesiæ Romanæ intellectum prædicare.

§. VII. Poterit quidem Presbyter, si malus fuerit, hanc jurisdictionis potestatem amittere: poterit etiam ab omnibus ordinis Sacerdotalis functionibus plane suspendi: poterit quoque degradari ab ipsis ordinibus; (k) potestatem tamen ordinis nunquam amittet. Quia & in bonis ad gloriam in Cælis, & in malis, ad confusionem in inferno semper Sacerdotalis character remanet.

* Bonitas autem vel in ordinando, vel in Sacerdote Sacramenta administrante quamvis requiratur, ut digne vel Sacerdotium ipsum suscipiatur, vel post susceptionem Sacramenta aliis administrentur: Sacramenta tamen ipsa, ut suum sortiantur effectum, non pendunt ex bonitate, aut malitia Sacerdotis administrantis. Gratia enim illa Sacramentorum, non est personarum, sed muneris, & Sancti ministerii.

§. VIII. Nullus autem, ut jam monuimus, aut Sacramenta ipsa administrare, aut aliis Sacerdotalibus functionibus se ingerere audeat, nisi is, qui ab Episcopo Catholico, confirmato, Summi Pontificis Romani auctoritate consecrato, ordinatus fuerit. Impudenter autem nonnulli, & scelesti faciunt: qui neque ordinati, neque missi, neque vocatione legitima ulla alia expectata, ad exercenda hujusmodi Ecclesiastica munia seipsos obtrudunt. Ne quisquam sibi sumat honorem, inquit D. (l) Paulus, Sed qui vocatur a Deo tanquam Aaron. Et (m) rursus: Quomodo invocabunt, in quem non crediderunt? aut quomodo credent ei, quem non audiverunt? quomodo autem audient sine prædicante? quomodo vero prædicabunt, nisi mittantur? Mittuntur autem, ut jam sæpe diximus, qui legitime ab Episcopo ordinati sunt, ad opus certi ministerii, quod in Ecclesia DEI gerant, juxta leges Divinæ, & Apostolicæ traditionis. Sed de his satis jam multa diximus.

CAPUT

f) Hebr. 5. a. g) Luc. 12. e. h) De verbis Esaïæ. ho. 5.
i) Lib. 6. de sacer. k) D. Tho. 3. q. 82. art. 8. per totum,
l) Hebr. 5. a. m) Rom. 10. c.

CAPUT VIII.
DE MATRIMONII
SACRAMENTO.

- §. I. *Institutum, & cur, a Deo?*
§. II. *An, & quando dissolubile? quando contrahendum?*
§. III. *Quibus licitum sit inire.*
§. IV. *Ad calibatam tenentur Sacris ordinibus initiati.*

§. I.

Attigimus supra, vitam nostram similitudinem quandam cum militia habere. Instat enim nobis, qui Christo Domino, atque Imperatori nostro nomen dedimus, gravissimum cum adversario nostro sathana durissimumque certamen: in quo, qui se dignos Christo Duce milites præbent, ad extremum usque vitæ diem fortiter depugnant. Ac, quoniam statutum est, propter primi parentis nostri lapsum, omnibus semel mori, necesse fuit, quemadmodum sit etiam in militia, ut in cadentium locum, veluti novi quidam milites subrogarentur, & sic fieret militum quoddam quasi supplementum.

Instituit igitur Deus inter marem & fæminam Matrimonii Sacramentum, ut ex eo novi milites prodirent. Quod quidem, ut in veteri testamento gratiam non conferebat, licet a Deo institutum: ita quoque laxiora quodammodo hujus nexus erant vincula, quæ postea in novo testamento arctius astringi cæperunt. Ibi finis hujus institutionis nihil aliud, quam humani generis propagatio esse videbatur. Hic datum est matrimonium, non ad hoc solum officium, quanquam ad hoc etiam, sed ut haberent homines, quo pacto fornicationem vitare, eique peccato hoc remedium (n) adhibere possent.

Est vero hoc non modo Sacramentum gratiam conferens: verum etiam, ut inquit D. (o) Paulus, magnum Sacramentum. Hæc enim conjunctio, il-

lam, quæ est (p) Christi cum Ecclesia, conjunctionem significat. Ad hanc similitudinem spectavit D. Paulus cum (q) inquit: Viri diligite uxores vestras, sicut & Christus dilexit Ecclesiam.

§. II. Matrimonium autem a Christi passione, ac virtute robur habet, & gratiam ex ipsius Christi Domini nostri institutione confert: Ut sciat, (r) inquit ille, unusquisque vestrum vas suum possidere in sanctificatione, & honore, non in passionibus desiderii. Est autem tam firmum hoc matrimonii vinculum, ut solvi, aut dirimi, lege sit prohibitum. Ipse enim Dominus ita (s) ait: Omnis, qui dimiserit uxorem suam & alteram ducit, mæchatur. Deinde copiosius etiam D. Paul. ita 1. Cor. 7. scribit: His, qui matrimonio juncti sunt, præcipio non ego, sed Dominus, uxorem a viro non discedere: Quod si discesserit, manere innuptam, aut viro suo reconciliari. Et: Vir uxorem non dimittat. Alligata est enim mulier legi, quamdiu ejus maritus vivit. Propterea non uno loco D. (t) Paulus amorem inter eos mutuam præcipit.

Ac, quamvis diximus, ita hoc Sacramenti nexu marem & fæminam colligari, ut consummatum semel Matrimonium ratum & firmum sit, nec dissolvi jam unquam possit: intelligendum est tamen, posse utrumque conjugem, aut alterutrum (de communi tamen consensu) in aliquam approbatam religionem ingredi: ac, ut Dei servitio magis, & commodius vacare possint, perpetuam ibidem etiam vovere castitatem. Quod tum fieri facilius potest, cum nullum, aut filiorum, aut alicujus rei, aut certe parvum obijciatur impedimentum.

Separatio autem conjugum, quod ad thorum, & conjugalia officia attinet, nullam aliam potissimum ob causam, (x) expressa Christi auctoritate admittitur, quam propter alterius fornicationem. Cui non immerito addi-

R

tæ

n) 1. Cor. 7. 2.

o) Ad Ephe. 5. g.

p) D. Ambro. cap. 5. ad Ephes.

q) Ephef. 5. c.

r) 1. ad Thes 4.

s) Luc. 16. d. Matth. 5. c. 1. Cor. 7. b.

t) Ephef. 5. g.

u) 27. q. 2. Cano.

17. Agathosa. & Cano. 18. Si quis. &

hoc caput est Synodi. 8. Item 33. q. 5. per totum. Item extra. de conversatione conjugatorum. per multa capita. x) Mat. 5. c.

tæ sunt, iudicio ac explicatione Ecclesiæ Sanctæ, aliæ quoque nonnullæ. Quod si separati se continere non posse censeant, reconciliari certe invicem debent, quandoquidem neuter conjugum liber est a lege, altero vivente: neque alicui, sine mortali peccato, coniungicarnali copula potest.

Ad hæc, licet solo partium consensu Matrimonium contrahatur, ad bonos tamen mores pertinet: ut non clandestine, sed consensu inprimis parentum id fiat, ac deinde in facie Ecclesiæ publicetur.

Solennitates autem nuptiarum non celebrentur temporibus a iure (y) prohibitis, sub pœnis in Canonibus decretis. Præcedant etiam edicta, seu (z) trinæ monitiones publicæ: ne vel in gradibus a iure prohibitis matrimonium fiat: vel fraude, aut ignorantia quampiam crassa, secundas quispiam, impiasque nuptias appetat.

§. III. Cæterum, quemadmodum verum est, quod D. Paulus ad (a) Corinthios, utrum liceret uxores ducere dubitantes, scribit: melius esse nubere, quam uri; ita firmiter credendum est, id eis tantummodo dictum esse, qui nulla se voti necessitate obstrinxerunt. Quo fit, ut, qui voto castitatis aliquo five simplici, five solenni, sua sponte, Deo sese consecraverunt, ut (b) charismata meliora æmulerentur, hac Matrimonii, carnisque societate priventur. Ac nisi maximo, nefarioque scelere se obstringere velint, uxorem ducere nequeant. Quod si votum sit solenne, ut religionis, vel sacrorum ordinum votum est, five illud sit tacitum, five expressum; non modo mortaliter quispiam talis peccaret, si Matrimonio se conjungere alicui feminae attentaret; sed pro conjugæ concubina, cum utriusque animæ damnatione, susciperet, retineret, aleret. (c) Impedit enim votum solenne, matri-

monium contrahendum, & quod contractum alias videbatur, dirimit: nulumque inter tales fuisse matrimonium verum, declarat. Nam, teste (d) Origine: ab Ecclesiasticis dignitatibus, non solum fornicatio, sed & nuptiæ repellunt. Clarum itaque est, neque Ecclesiasticis dignitatibus, neque virginibus, quæ suam Deo virginitatem obtulerunt, fas esse nuptias inire. Quod si temere fiat, quam graviter peccent, ex D. Hieronymo discere possunt, qui ita (e) ait: Virgines, quæ post consecrationem nupserint, non tam adulteræ sunt, quam incæstæ. Quo multo etiam gravius est, quod ait D. (f) Augustinus: Virgo, quæ si nuberet, non peccaret: Sanctimonialis, si nupserit, Christi adultera, reputabitur. Et alibi, (g) Voto, inquit, a virginibus emissio, jam non solum non capeffere nuptias, sed etiam si non nubat, nubere velle, damnabile est. Non quia ipsæ nuptiæ vel talium, scilicet, qui simplici, non religionis, aut ordinis, voto seu proposito virginitatis, castitatisve servandæ, sese Deo obstrinxerunt, damnandæ judicantur, sed damnatur propositi fraus, damnatur fracta voti fides: postremo damnantur tales, non quia conjugalem fidem posterius inierint, sed quia incontinentia primam fidem irritam fecerunt. Et alibi; (h) Illis, qui se non continent, utique expedit nubere, &, quod licet, expedit. Quæ autem voverint continentiam, nec licet, nec expedit. Item Theophilactus in septimum primæ ad Corinthios: Virgo Deo dicata si nupserit, delinquit haud dubie plurimum; utpote, quæ Christo sponso, superinducat adulterum. D. quoque (i) Ambrosius illum D. Pauli locum, de quo superius egimus, ad non pollicitam, & nondum velatam pertinere asserit. Cæterum, inquit, quæ se Deo sponddit, & sanctum velamen accepit, jam nupsit, jam immor-

y) Infra dicitur. z) dicitur de his infra.

a) 1. Cor. 7. b) 1. Cor. 12. d.

c) Sylvest. tit. Matrim. 7. & 8. §. 5. per totum & in de. eos. de conf. & affi.

d) In Luc. ho. 17. e) Lib. 1. contra Jovini. circa finem.

f) In psal. 83. & 75. g) De bono viduita. c. 9. & 10.

h) De adult. Conjug. ad Pollen. 1. c. 15.

i) Lib. ad corrupt. virginem cap. 5.

immortali nupta est viro; & si jam voluerit nubere communi lege conjugii, adulterium perpetrat, ancilla mortis efficitur.

Nec quempiam a castitate servanda avocent, aut ad sinistram interpretationem inducant verba illa Divi Cypriani de Virginibus ad Pomponium scripta. Si se, inquit ille, ex fide Christo dicaverunt, pudice & caste sine ulla fabula perseverent; ac ita fortes & stabiles præmium Virginitatis expectent. Si autem perseverare nolunt, vel non possunt, melius est ut nubant, quam in ignem deliciis suis cadant. &c. His etenim verbis non illæ sane Virgines, quæ libero Virginitatis perpetuo servandæ voto, se DEO devoverunt (si Sanctorum Ecclesiæ Catholicæ Doctorum, & non incæstuosorum quorundam hominum sequamur interpretationem) intelligi debent: sed hæ, quæ proposito duntaxat, & probatione, Christo se dedicarunt.

Nam & hoc ipsum etiam nunc in monasteriis fieri solet, ubi, ante completum probationis tempus, si votum Virginitatis perpetuo servandæ non emiserint, neque in cæpto proposito perseverare voluerint, liberum certe sit tam viris, quam feminis, ut deposito habitu, possint nubere, vel aliud quidpiam de se, vitæque suæ statuere. Quod emisso jam voto liberum ut sit unicuique, nulla ratione est concedendum. Cum alioquin Virgines professæ, non ut alicujus mariti, sed ut Christi adulteræ damnationem habebunt: quia primam fidem, secundum (l) Apostolum, irritam fecerunt.

Quapropter caveant Virgines & viri sacris initiati, ne primam fidem DEO & Ecclesiæ DEI datam violent, aut irritam facere audeant. Quod facerent procul dubio; si contra Sanctæ Ecclesiæ Catholicæ & Apostolicæ Matris nostræ decreta, contraque Sacrosanctum jusjurandum, quo ultro se conjugio abdicarunt, & perpetuum

cælibatum voverunt, feminæ quidem viros, viri vero uxores, seu potius concubinas, (uxores enim dici sane non possunt) assumerent. Servent, ac reddant DEO votum, quod solenniter voverunt: ut & illi cum Eunuchis, qui se propter regnum Cælorum castraverunt, connumerari queant.

§. IV. Decet autem, imo veroper-necessarium est, eos, qui sacra mysteria DEI & venerabile JESU Christi Domini nostri corpus quotidie tractant, non minus animo, quam corpore puro & immaculato ad altare Domini accedere.

Audi, D. (m) Epiphanius quid scribat (qui vixit circa Annum Domini CCC. XC.) Num inhonestæ sunt Nuptiæ? num impurum cubile? num non est lectus impollutus? num obliterantur nuptiæ? At a Prophetis & Pontificibus prohibentur, propter majus ministerium. Nam postquam prophetavit Moytes, non amplius uxori conjunctus est, non amplius liberos genuit, non amplius generat talis. Habebat enim vitam Domino vacantem &c. Vacare autem Domino non potest, qui mariti officio fungitur. Sed illo D. (n) Hieronymi loco nihil potest reperiri apertius. Si laicus, inquit, & quicumque fidelis orare non potest, nisi careat officio conjugali, cui semper populo offerenda sunt sacrificia, semper orandum est: ergo semper carendum matrimonio. Nam & in veteri lege, qui pro populo hostias offerebant, purificabantur ad tempus ab uxoribus separati: & vinum, ac siceram non bibebant, quæ solent libidinem provocare. Nec minus illa ejusdem D. (o) Hieronymi verba ad rem faciunt. Quod si indigne, inquit, accipiunt mariti, non mihi irascuntur, sed Scripturis Sanctis: imo Episcopis, Presbyteris, & Diaconis, atque universo Choro Sacerdotali, & levitico, qui se noverrunt hostias offerre non posse, si operi ser-

R 2

viant

k) Lib. 1. ep. 11.

l) Ad Tim. 5. b. m) Hæres. 78. contra Antidoco-Marianitas. ultra medium.

n) Lib. 1. contra Jovi statim a principio.

o) In apolog. pro lib. advers. Jovi. scriptis ad Pammachium ante medium.

viant conjugali. Hæc ille; qui, D. Pauli etiam locum illum de Episcopo unius uxoris viro interpretatus, (p) inquit: Non dicit Apostolus Paulus, eligatur Episcopus, qui unam ducat uxorem, & filios faciat: Sed qui unam habuerit uxorem, & filios in omni subiectos disciplina.

Quod si stimulus forte carnis, si Angelus Sathanæ quempiam (q) colaphizaverit, is Apostoli sequatur consilium: qui, Castigo, (r) inquit, corpus meum, & in servitutum redigo; ne, cum aliis prædicavero, ipse reprobus efficiar. Præterea, ter cum eodem Apostolo, hoc est, constanter, Dominum oret, auxiliumque a divina Majestate petat: ut & ipse, quod eidem Apostolo dictum est, audire possit: Sufficit tibi gratia mea. Nam virtus in infirmitate perficitur.

Hic adferri possent infinita, tum ad refellendas hæreticorum opiniones, tum ad confirmandam Ecclesiæ matris nostræ, doctrinam accommodata. Sed non putavimus in iis recensendis laborem esse sumendum, quæ a doctis, & piis hominibus non paucis, copiose admodum, & subtiliter pertractata, quilibet per se legere poterit. Nos satis esse putavimus: si, quod antea quoque admonuimus, semper vobis inculcaverimus, Christiano homini firmiter Catholicæ Romanæ Ecclesiæ leges semper & ubique singulari affectu servandas esse: Nam qui ab earum præscripto, aut facto, aut animo recedit, is procul dubio extra Christi Ecclesiam est, extra quam nulla est salus. Nefas igitur unusquisque esse sciat, Sacerdotibus uxores ducere.

CAPUT IX.

DE EXTREMÆ UNCTIONIS SACRAMENTO.

§. I. *Quid sit? ejus institutio, necessitas.*

§. II. *Quando & quoties conferenda.*

§. I.

Si quo alio tempore Christi miles cum adversario nostro Sathana prælio

decertat, certe tum illi gravissimum periculosissimumque certamen ab eo proponitur: tum ille omnes suas vires adhibet, omnes dolos, omnes astutias, in unum confert, cum illum animam agere, in agoneque, quod latine certamen sonat, versari, atque cum ex hac vita illi migrandum esse intelligit. Ac ne forte illius aut viribus, aut fallaciis prosterni, opprimique possemus, hic quoque suæ nobis benignitatis fontem recludere voluit pater ille misericordiarum Dominus noster JESUS CHRISTUS, nobisque medicinam quandam præbere: qua cum corporis, tum animi vires reficerentur, & ad resistendum fierent firmiores.

Id autem est signum, in consecrato Oleo institutum, quod Extremæ Unionis Sacramentum vocamus: per quod ex divina institutione cœlestis virtus ad salutem applicatur. Tum enim hujus gratiæ donis (s) aucti, fumimus scutum fidei: & omnia tela nequissimi ignea extinguimus. Hujus autem Sacramenti mentio habetur a B. Jacobo Apostolo: (t) Infirmatur, inquit, quis in vobis? inducat Presbyteros Ecclesiæ & orent super eum, inungentes eum Oleo in nomine Domini; & oratio fidei salvabit infirmum; & alleviabit eum Dominus: & si in peccatis fuerit remittetur ei. Quo quid clarius? quid dici potest firmitus?

Jam, quod aliud oleum fuisse credendum est illud, de quo fit mentio apud S. (u) Marcum: ubi exeuntes discipuli prædicabant, ut pœnitentiam agerent; & Dæmonia multa ejiciebant, & ungebant oleo multos ægros, & sanabantur?

Duplex igitur hujus Sacramenti est effectus: Primus quidem, ut ægrotus remissionem peccatorum consequatur; Secundus, ut si ejus animæ expedit, eum adhuc diutius esse supersitem, ex eo morbo, quo cum conficitur, convalescat, vitamque diuturniorem habeat. Quod utrumque ex ea B. Jacobi Epistola cognoscimus, quam paulo ante adduxi-

p) Adversus Jovi. lib. q) 2. Cor. 12. c.

r) 1. Cor. 9. c. s) Ephes. 6. c.

t) Jaco. 5. c. & D. August. lib. 2. de visit. infirmor. cap. 4. u) Cap. 6. b.

duximus. Sanari autem ægros hoc præstantissimo oleo, satis aperte patet ex illis B. Marci verbis, quæ nunc recitavimus. Quæ quidem cum venerandæ vetustatis, & doctrinæ vir (x) Beda explicaret, adducto quoque D. Jacobi ea de re testimonio, ita inquit: Unde patet, ab ipsis Apostolis hunc sanctæ Ecclesiæ morem esse traditum: ut Energumeni, vel alii quilibet ægroti ungantur oleo, Pontificali benedictione consecrato.

Vocatur autem hoc oleum, a D. (y) Hieronymo, consecratum oleum, quia solenni benedictione per Episcopos consecratur. Meminerunt hujus Sacramenti & D. Chrysostomus in iis libris, quos de Sacerdotio scripsit, & D. Augustinus multis in locis; ac præsertim in eo libello, ubi de visitatione infirmorum agit. In libello vero de reſtitutione Catholicæ conversationis, (z) ita inquit: Qui ægrotat, in ſola Dei miſericordia conſidat, & Eucharistiā cum fide, ac devotione accipiat, oleumque benedictum fideliter ab Ecclesia petat, unde ſuum corpus ungatur: & ſecundum Apoſtolum, oratio fidei ſalvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus, & ſi in peccatis fuerit, remittentur ei. Jam, vel hoc uno D. Auguſtini loco conſolari, & piorum mentes recreari debent: ac hæreticorum miſeriam, & inſaniam vehementer deplorare, quod non ſolum ipſi præſtantiffimo hoc remedio carere velint, ſed illud etiam nobis invadeant, ac propterea viſquam impia e manibus eripere conentur.

§. II. Obſervandum eſt autem ſacram hujus Sacramenti unctionem non niſi in gravibus, & periculofis infirmitatibus, adhibendam eſſe. Propterea etiam Extrema Unctio vocatur, quod tum maxime ægroti inungi debeant, cum proximi ad extremum vitæ diem eſſe videbuntur. * Poſſe autem hujus Sacramenti remedio, toties in eodem homine inungendo Sacerdos uti, quoties in extremo vitæ diſcrimine verſari vi-

debitur: ita tamen, ſi prius convaleſcat, atque iterum poſtea in gravem aliquem morbum incidat. Nam in eodem morbo, iterari non debet. Jam vero, quamvis tempore ab Eccleſia ſtato, Sacramentum hoc, ubi commoditas ejus, & neceſſitas adest, ſine peccato non poſſit omitti: ſi tamen abſque contemptu in caſu aliquo ſubito omitteretur, fides ægrotum ſalvaret. Si vero illud aliquis contemneret propter inobedientiam, cum (a) obediencia magis quam ſacrificium Deo placeat, ſalvus eſſe non poſſeſt.

Quicumque igitur de hoc, aliſque Sacramentis aliter, quam ſupra, de Romanæ, Catholicæ ac Univerſalis Eccleſiæ, matris Chriſtianorum omnium digniſſimæ, atque piſſimæ, mente & ſententia, expoſuimus, diceret, & teneret: ſciat ſe hoc ipſo anathema eſſe ab Eccleſia Dei.

Hæc ſunt, quæ breviter de Sacramentis dicere voluimus. Si qui plura eade re videre volent, exſtant de omnibus ſuperioribus rebus, virorum & doctrina & pietate excellentium, in primis autem Stanislai Hoſii Epilcopi Varmienſis præclare ſcripti commentarii, quos legendos eſſe vobis cenſemus, non tantum, ut fidei veſtræ rationem reddere, verum etiam ut hæreticorum noſtri temporis (picula repellere, eorumque machinationes, & falſas doctrinas evertere poſſitis.

Nobis hoc tempore ſatis eſt viſum, digitum veluti ad fontem intendere, vobisque, quæ recta eſſet, a ſanctis Patribus in unione Sanctæ & Catholicæ Eccleſiæ trita, ac ſecura via, qua ad ſalutem fit progreſſus, breviter indicare, veſtrique vos officii commoneſcere: ſimulque, intra quos terminos in docendo vos continere debeatis, oſtendere: ne ſi forte nullus vobis ſe ducem præbeat, extra limites evagari, atque in præcipitia, quæ extra hanc viam, multa ſunt, imprudentes prolabi cogamini.

S

CA-

x) In 6. cap. Marci. y) In 6. cap. Marci. & D. Innocent. ad Epilcop. Eugub.

z) Non longe a princip. * Mag. ſent. 4. diſt. 23. & 5. D. D. Thom. ac Bonaven. ibidem.

a) 1. Reg. 15. e.

DE PRIMA ATQUE SECUN-
DA JUSTIFICATIONE.

§. I. Quid sit. (cunda.

§. II. Causa justificationis prima; quid se-

§. III. Requisita in justificatione impii.

§. IV. Respondetur adversariis.

§. I.

Cum Sacramenta, & articuli fidei ad salutem ac hominis justificationem sint ordinati, de impii quoque justificatione nonnihil dicendum videtur. (b) Justificatur autem impius, cum ex impio fit justus: & ex diaboli possessione in Dei templum migrat.

(c) Justificatio vero ipsa, est translatio hominis, de statu veteris, ad statum novi Adæ: ut, qui prius, averſi a Deo, filii (d) iræ eramus, per gratiam Dei, qua prævenit ille nos (quæ prima dicitur, (e) quæque nullis meritis nostris præcedentibus, sed sola Dei misericordia nos præveniente, gratis datur: & quæ in ejus præcipue interna vocatione, atque Divina ad nos conversione, quæ non tam remissio ipsa peccati, quam ejus causa esse dicitur, consistit) filii ejus, & hæredes, in spe vitæ æternæ efficiamur.

Huic vocationi, & gratiæ homo adultus consentit, quia & respuere eam & accipere in hominis voluntate est situm. Deus enim, qui nos libertate, (cujus radix lumen rationis est) donavit, ut neminem cogit, ita etiam gratiam suam, quam omnibus alioquin pientissimus Dominus offert, quam iniqui & superbi oblatam sæpe impudenter despiciunt, humilibus tantum atque volentibus confert.

§. II. Hujus justificationis causæ sunt Deus, & merita passionis Domini nostri Jesu Christi. In prima vero justificatione non solum peccatorum remis-

sionem consequimur: sed quandam inherentem animæ qualitatem & sanctificationem vi atque institutione divina adipiscimur: quæ nos Deo obedientes, & conformes (f) imagini Filii ejus, suapte natura efficit: non ea quidem justitia, qua Deus in se ipso justus est, sed qua nos ipsi justi sumus, id quod optime expressit (g) Elaias dicens: In Domino justificabitur & laudabitur omne semen Israel. Ubi id maxime annotandum est: Prophetam non dixisse justitia, qua Dominus justus est, sed in Domino, (justitia nempe propria) omne semen Israel justificari. Ipse enim omnis est nostræ justitiæ finis, & primarius author.

Itaque sicut in secunda justificatione hominis, qua quis ex justo fit justior, & de qua (h) D. Joannes in Apocalypsi sua ait: Qui justus est, justificetur adhuc: non modo fides sola, aut Christi gratia, aut opera tantum hominis bona, sed omnia hæc simul adesse debent, ut vir justus, & DEO gratus, justior coram divina Majestate de virtute in virtutem semper procedens evadat: Sic etiam ad primam illam justificationem, qua quis ex impio fit pius, in adultis fides quidem propria, qua credat Deum esse, qui justificat homines per mysterium Christi & Crucis ejus; in infantibus vero Ecclesiæ requiritur: ac (i) præterea in adultis, ut motus etiam liberi arbitrii in detestationem peccati, cum desiderio induendæ novæ vitæ: item ejusdem arbitrii motus per fidem in Deum justificantem, ac veluti in eum, cui deinceps vult adherere, quemque super omnia diligere tenemur, adfit oportet: ac tum demum peccatorum ipsa remissio, ac plane abolitio adest.

§. III. Quatuor itaque in hac impii justificatione, duplici eo ordine distincta, quo a S. Thoma, loco jam citato, con-

b) S. Aug. in Psal. 7.

c) D. Thom. 1. 2. q. 113. per totum.

d) Ad Ephes. 2. a. & ad Titum. 3. b.

e) S. Aug. in præf. Pl. 31. & de Spiri. & lire. cap. 10. & 26. Amb. de voca. gent. lib. 1. cap. 5. S. Tho. 1. 2. q. 113. ar. ad 3.

f) Rom. 8. f. g) Cap. 45. d.

h) Apo 22. c. Conc. Triden. Sessione 6.

i) B. Thomas ubi supra.

considerantur, prorsus requiruntur: motus, scilicet, liberi arbitrii in Deum per fidem, & ejusdem alter in peccata, remissio culpæ, & gratiæ divinæ infusio: quæ origo est & causa, cum dispositionis hominis ad justitiam; tum ipsius justitiæ, qua quis ex injusto fit justus, ex impio pius: ac ad pietatis præclara facinora, commodo tempore perpetranda, aptus.

Cæterum infantibus, si præventi morte ante usum liberi arbitrii fuerint, Fides Ecclesiæ cum divina gratia, quam in baptismo acceperunt, sufficit, ut iustificentur: ac sic tandem ab ipsa originalis peccati labe Ecclesiæ matris nostræ fide, & Christi Jesu gratia expurgentur, & Deo perpetuo vivant. Si autem supervixerint, sub peccati pœna contendere debent, ne gratia Dei in eis vacua sit: ac ut per bona opera (k) certam suam vocationem faciant: amplioreque, cum ipsius Dei gratia iustificationem adquirant.

Adultos vero nullo tempore otiosos esse decet; quin imo tenentur statim post primam adeptam iustificationem (l) Divinæ gratiæ cooperari, & piis sanctisque operibus pro virili studere, ut Christi vestigia sequentes, qui iusti sunt, amplius iustificentur. Alioqui, si hæc contempserint, aut etiam neglexerint, cadent certe in (m) reprobum sensum.

Cum enim credimus Jesum Christum pro nobis mortuum, minime debemus arbitrari, eam ob causam ipsum fuisse Cruci affixum, ut nos gratia ipsius & meritis iustificati, otiosi, ac desides efficeremur: quin potius, ut valedicentes mundo, carni, & sathanæ, ejus morti condoleremus: ac ipsi, qui ejus gloriæ esse participes peroptamus, compateremur. Si enim (n) compati- mur & glorificabimur, ait Vas electionis. Neque sane par est, ut (o) servus sit Domino major. Neque bene con-

veniunt membra delicata sub capite spinoso.

Præclare igitur præco ille divinus, & Apostolorum Princeps nos docet, dum ait: (p) Christus enim peccata nostra pertulit in corpore suo super lignum, ut peccato mortui, justitiæ vivamus. Unde (q) D. Joannes, Qui facit justitiam, inquit, justus est. D. quoque (r) Paulus ait: Non enim auditores legis iusti sunt apud DEUM: sed factores legis iustificabuntur. Nam fides operibus carens, mortua a Beato(s) Jacobo optime dicitur: & ab Ecclesia Sancta Romana totoque Christiano orbe iam inde a principio creditur, & ab aliis etiam omnibus uno ore docetur, Quia, non qui audiunt verbum Dei, sed qui custodiunt illud, beati a Salvatore nostro (t) prædicantur. Quare non satis fuerit veterem hominem nos exuisse, eumque crucifixisse; nisi etiam novum hominem induerimus, & corpus peccati, ut D. Paulus (u) ait, destruxerimus. Quod si opera a fide sejunxeris, fidem ipsam jugulaveris, & quod D. Jacobus significat, efficies, ut sine operibus mortua jaceat. Id si fiat, quid quaeso inter tuam, & sathanæ fidem discriminis statues? credit ille, ac fidem habet: sed illam, quam mortuam D. Jacobus appellat.

§. IV. Obijciunt hic nonnulli, oculatissimi nimirum homines, qui reliquos omnes cæcutire arbitrantur, illum D. (x) Pauli locum: Arbitramur iustificari hominem per fidem, sine operibus legis. Sed audiant isti D. (y) August. quid ibi D. Paulus intelligi voluerit, declarantem; neque amplius ineptam hanc suam sententiam, verissimæ divinissimi illius viri opinioni, impudenter anteponan. Homines, inquit ille, non intelligentes, quod ait ipse Apostolus: Arbitramur iustificari ipsum hominem per fidem sine operibus legis; putaverunt eum dicere: sufficere homi-

S 2

ni

- k) 2. Pet. 1. b.   l) 1. Pet. 2. a.   m) Rom. 1. b.
 n) Ad Rom. 8. c.   o) Math. 10. c.
 p) 1. Pet. 2. d. Esa. 33. b.   q) 1. Joan. 3. b.
 r) Rom. 2. b.   s) Jacob. 2. c.
 t) Luc. 11. d.   u) Rom. 6. b.
 x) Rom. 3. d.   y) De gra. & lib. arb. cap. 7.

ni fidem, etiam si male vivat, & bona opera non habeat. Quod absit, ut sentiret Vas electionis. (z) Item alio loco multo apertius: Fides licet sine operibus neminem salvat (ipsa enim est, quæ per dilectionem operatur) tamen per ipsam etiam peccata solvuntur; quia iustus ex fide vivit. Illum autem superiorem D. Pauli locum ita interpretatur D. (a) Ambros. Arbitramur hominem justificari per fidem sine operibus legis, Gentilem dicit hominem pro certo habere, quod justificetur credens, nulla faciens opera legis: id est, sine circumcissione, aut Neomeniis, aut veneratione Sabbathi. Sed hac de re multum D. Aug. tum alii veteres S. Patres tradiderunt, & nos in sequenti etiam capite pauca quædam addemus. Interim hæc satis fuerit leviter attigisse.

CAPUT IX. DE FIDE JUSTIFICANTE.

§. I. *Quæ sit fides justificans.*

§. II. *Quomodo, & quos justificet.*

§. I.

Cum autem dicimus nos fide justificari, non solum verbi apprehensionem, & cordis assensum, aut credulitatem simplicem intelligere debemus: sed fidem per (b) dilectionem operantem; quia sine dilectione & operibus fides (c) a Sancto Jacobo mortua, ut ante dictum est, optime vocatur. Quam, si quis tantam habuerit, ut montes transferat, nihil esse prædicat D. (d) Paulus, nisi charitas accesserit.

Hæc autem in eo consistit, ut mandata Dei servemus, quæ gravia non sunt, ut D. (e) Joannes dicit. Si enim dicimus, nos in Christum credere, debemus certe, quemadmodum il-

le ambulavit, & ipsi ambulare. Credentes autem & non operantes, (f) ore quidem fatentur se Deum nosse, factis autem negant.

Fides igitur justificans, est Dei donum in baptismo tam parvulis, quam adultis datum: quæ fides per dilectionem (commodo scilicet tempore) operans, definitur a D. Paul. (g) & quam beatus (h) Jacobus operibus consumari affirmat: ea ipsa est fundamentum omnis justificationis nostræ; sine qua Deo (i) placere nullo unquam tempore in hac vita possumus.

§. II. Gratis autem justificari a Deo dicimur: quia, ut essemus fideles, ac iusti, nulla opera nostra ejus justitiæ, quæ prima dicitur, meritoria, ut antea tetigimus, præcesserunt. Et hoc est, quod ait (k) D. Paulus: Gratia enim estis salvati per fidem: & hoc non ex vobis. Dei enim donum est, non ex operibus; ne quis glorietur. Et (l) alibi: Non ex operibus justitiæ, quæ fecimus nos; sed secundum suam misericordiam, salvos nos fecit. (m) Et item: Arbitramur enim hominem justificari per fidem sine operibus legis. Et alibi (n) de se ait: Misericordiam consequutus sum, ut sim fidelis. His autem omnibus in locis locutus est certe D. Paulus de prima justificatione, quæ per gratiam donumque fidei perficitur gratis. Nam, ut renasceremur in Christo, nulla opera nostra præcedentia, ut supra diximus, effecerunt.

Verum, ut ipsa fides, (o) ex qua justificatur impius, ut pacem habeat ad Deum per Jesum Christum Dominum nostrum, sit adultis, jam per baptismum renatis, gloriæ, veræque salutis; opera profecto bona de corde puro, & fide non ficta prodeuntia maxime requiruntur. D. enim (p) Jacobus (q) Joan-

2) Aug. contra duas Ep. Pelag. ad Bonif. lib. 3. cap. 5.

a) In Cap. ad Rom. 3. d. b) Ad Gal. 5. a.

c) Jac. 2. c. d) 1. Cor. 13. a. e) 1. Joan. 5. 2.

f) 1. Joan. 2. a. Paul. ad Titum 1. d.

g) Ad Gal. 5. b. Hebr. 11. f. h) Jac. 2. c.

i) Heb. 11. b. k) Ephes. 2. b. l) Tit. 3. b.

m) Ro. 3. d. n) 1. Tim. 1. d.

o) Rom. 5. a. p) Jaco. 1. d. & 2. d. q) Joan. 5. 2.

Joannes, & idem D. (r) Paulus, factores verbi iustificari, & beatos in facto suo esse docuerunt. Imo sane (s) Christus quoque ipse eos vere suos fore discipulos dixit, qui fecerint, quæ ipse præcepit. Fides ergo, ut ex ipsis sacris literis plane ostensum est, bonis Christianorum operibus non adversatur, neque hæc illi sunt contraria; nam sicut illa est fundamentum operum, ita hæc sunt fidei ipsius consummatio.

CAPUT XII.
DE BONIS OPERIBUS,
Eorumque
MERITO & FIDUCIA.

§. I. *Eorum necessitas.*

§. II. *Sunt meritoria.*

§. III. *Unde meritum accipiant.*

§. IV. *In humilitate operandum.*

§. V. *Errores Hæreticorum.*

§. I.

Cum gratiam sanctificantem, sua misericordia, Deus nobis præstiterit, cumque Deus, bonitate sua, hac ratione, a (t) servitute peccati per Unigenitum suum Filium, in libertatem filiorum Dei, nos adseruerit, & ut ab (u) operibus infructuosis tenebrarum, ad opera lucis facienda, idonei redderemur, vocaverit, atque sanctificaverit: consequens profecto est, ut unus quisque nostrum, per (x) bona opera sua, certam suam vocationem facere satagat; ac dum tempus habet, bonum ad omnes operari, sicut B. Petrus, & (y) Paulus monent, contendat. Non enim a lege mandatorum Dei, liberi sunt iusti, ut hæretici affirmant, quasi ea, facere non teneantur, cum Dominus (z) dicit: Si vis ad vitam ingredi serva mandata. Et (a) iterum: Si præcepta mea servaveritis, manebitis in dilectione mea.

Nec sane potest se quisquam excusare, quaservare Dei & Ecclesiæ sponiæ Christi mandata non possit; (b) quia homo divina opitulante gratia, qua liberi arbitrii natura perficitur, opera illa explere potest, quæ Deo grata sunt, & nobis utilia ad salutem; quæque Deus, (ut (c) inquit vas electionis Paulus) præparavit, ut in illis ambulemus. Et quæ, a gratia quidem Dei in primis, nobiscum (d) cooperante, tanquam ex sua radice, & primario fundamento, deinde vero a nobis, qui per libertatem voluntatis gratiæ Dei assentimur, & cooperamur, proficiuntur. Unde (e) Apostolus inquit: Non autem ego sed gratia Dei mecum. Opera vero ista bona, quemadmodum Dei sunt, qui (f) operatur per gratiam suam omnia in omnibus, & dat (g) velle, & perficere pro bona voluntate: Volentibus enim dat Deus gratiam, Sic etiam teste (h) D. Augustino, nostra quoque dicuntur, quia non sine bona nostra voluntate fiunt.

§. II. Quia vero nos, instinctu ductuque charitatis Sancti Spiritus, de corde puro, & fide non ficta (per quæ membra Christi viva efficimur) ipsa pietatis opera, pie perficimus, divina nos adjuvante gratia, quam (i) de plenitudine Christi accipimus, quaque veluti qualitate quadam, animabus nostris divinitus inhærente, iustificamur: ideo meritoria sunt vitæ æternæ: quæ debetur eis, non ex sola DEI misericordia, & simplici, ac liberali promissione ejus: sed ex debito quoque iustitiæ; ob pactum, quod sua mandata servantibus fecit DEUS: quamvis & hoc misericordiæ est DEI, qua salvi facti esse etiam dicimur.

Maxime autem illud nobis æternæ gloriæ, ac beatitudinis immensum pondus, absoluta quadam ratione, debetur,

T

tur,

r) Rom. 2. b. & 2. Tim. 2. d. s) Joann. 14. c.

t) Rom. 8. c. u) Joann. 8. c. & ad Ephes.

x) 2. Pet. 1. c. y) Gall. 6. c. Rom. 8. c.

z) Mat. 19. c. & Mar. 10. c. & Luc. 18. d.

a) Joan. 15. b. b) D. Aug. 1. de gratia & libero arbitrio c. 15. & 16.

c) Ephes. 2. b. d) Ca. Jo. 3. b. e) 1. Cor. 15. b.

f) 1. Cor. 13. a. g) 1. Cor. 12. a. Phi. 2. b.

h) De libero arbitrio & gratia cap. 17.

i) Joann. 1. b. & Tim. 6. d.

tur, ob meritum capitis nostri. Quod quidem, ut per se, omnium hominum, & Angelorum consensu, est infiniti ponderis, atque momenti: ita etiam, omnium membrorum, quæ charitatis spiritu, eidem capiti vivaciter adglutinantur, vere esse dicitur. Nam sicut actiones dicuntur totius compositi: ita etiam tum meritum, tum gloria, non tam partis est, aut dicitur, quam ipsius totius.

§. III. Ac proinde sicut vivaces Ecclesiæ Christi sponse, actiones non possunt esse, sine sponso, & capitis sui vi, atque virtute; sic quoque meritum ejus, sine merito capitis esse non potest. Imo vero jus, atque justitia, debitum operum repetendi, & gloria ipsa actionum, tam capitis, quam membrorum una perfecta eademque omnibus suis numeris absoluta erit, secundum illud (k) Apostoli: Si compatiemur, & conglorificabimur.

Quod quidem apprimè intelligens (l) Eliaſ: fervus, inquit, meus es tu Israel, quia in te glorificabor. Gloria enim membrorum, ut dictum est, potius capitis, unde emanat, quam ipsorum esse dicitur: sine cujus virtute, ac meritis crucis, verissimum est, quod additur: Et ego dixi; in vacuum laboravi sine causa, & vane fortitudinem meam consumpsi. Quia nimirum justitiæ omnes nostræ, capitis justitia, merito atque virtute semotis, (m) tanquam pannus sunt menstruæ: & non tam vita æterna, quam gehennæ igne sunt dignæ. Quam ob rem cum in Domino faciamus virtutem recte dictum est: Jus atque justitiam membrorum, gloriamque ipsam actionum tam capitis, quam membrorum unam perfectam, eandemque omnibus suis numeris absolutam esse: dicente eodem Propheta capite jam citato: Ergo judicium meum cum Domino, & opus meum cum Deo

meo. Quæ causa maxime est, cur (n) hæredes quidem DEI, cohæredes autem Christi, merito Sancti omnes dicuntur, ac re vera sunt.

Sicut ergo jure quodam absoluto, & proprio, gloria ipsa Christo, capiti nostro debetur: ita etiam toti corpori mystico, & cuilibet ejus parti, per Christianam charitatem, ac inhærentem justitiam, vivæ, eadem gloria, eodem sane jure, nullius injuria; idque divino instituto, atque decreto, & capitis nostri ob meritum, ac eximiam dignitatem, debetur: quemadmodum verba ipsa sacra, modo recitata, id plane commonstrant, & Ecclesia Christi tota, firmo consensu tenet, ac docet: hoc excepto, quod ille Ecclesiæ Sanctæ Sponsus (o) per se, ea gloria dignus est, nos per ipsum: ille Majestatis ejusdem gloriæ Dominus est, nos ejus participes tantum; hinc est, quod & in (p) Evangelio Dominus, ex conventionem denarium jussit operariis solvi. Et (q) Paulus, cum se bonum certamen certasse, fidem servasse, cursumque consumasse dixisset: De cætero, inquit, reposita est mihi corona justitiæ, quam reddet mihi in illa die iustus Judex. &c. Bene igitur operantes sperare, & fiduciam habere debent, ut B. (r) Joannes hortatur, etiam causa vitæ æternæ consequendæ. Licet enim mercedis ergo in vinea Domini laborare. (s) David enim ait: Inclinaui cor meum, ad faciendas justificationes tuas, propter retributionem. Et (t) alibi: In custodiendis illis retributio multa; qua scilicet DEUS, nos ultra condignum quidem, sed, ut diximus, non gratis omnino donat: qui opera alioquin nostra, quæ immensum gloriæ pondus, divina institutione, & merito capitis in nobis operantur, tanquam dona sua, ut D. (u) Augustinus ait, coronat.

§. IV.

k) Rom. 8. c. l) Cap. 19. a.

m) Eſa. 64. b. n) Ad Rom. 8. c.

o) S. Cyrill. Hieros. 5. Cat. Myſtag. & D. Greg. lib. 2. Mor. 18. c. 33.

p) Mat. 20. a. q) 1. ad Cor. 15. b.

r) Joan. 3. d. s) Pſal. 18. t) Pſal. 18.

u) De gratia. 12. libero arbitrio. cap. 6. item in pſal. 98.

§. IV. Interim tamen nos superbire nulla ratione debemus, neque merita nostra, & opera, ut (x) Phariseus ille in Evangelio iactare; sed Dominum potius audire (y) jubentem: cum hæc omnia feceritis, dicite: servi inutiles sumus. Gratia enim DEI sumus, quod sumus, & jure ei servire, pro gratia in nos multis modis collata, debemus.

Quod si gratia ejus, in nobis vacua fuerit, ingrati certe animi crimen incurremus, atque eam merito amittamus. Si autem, quæ Deus vult, fecerimus, ejusque mandata servaverimus, agnoscere semper debemus, nos ad id maxime, ob ejus amorem teneri, sine cujus gratia id ipsum, per nos ipsos præstare nequaquam potuissimus. Omnis enim sufficientia nostra ex DEO est, cui adhærere bonum profecto nobis est. Nam nullo negotio tunc possumus omnia in eo, qui nos confortat. Quod si nihil est ita magnum, aut parvum in nobis, (a) quod non acceperimus a Deo, quid, quæso, reliquum erit, unde gloriemur, quasi id non acceperimus?

Fieri igitur non potest, ut de operibus nostris, sine peccato-gloriemur, si a capite nostro, in quo vivimus, movemur, & sumus nos separaverimus: Si gratiam Dei, & Crucis Christi meritum ab illis operibus, quæ nostra ob libertatem arbitrii nostri esse dicuntur, sejungere voluerimus (b) dicentes: Manus nostra fecit hæc omnia, & non Deus. Alioquin certe de operibus nostris in Christo, & pro Christo Domino, cum ipsius gratia factis, merito in ipso, (c) In spe Gloriæ filiorum DEI gloriamur.

Hæc enim consolatio nostra est, & sancta quidem gloriatio: securitas scilicet, ac testimonium conscientiæ nostræ, ut ait (d) Apostolus: tum quod recedens anima ab operibus mortuis,

nihil sibi conscia est: tum maxime, quod, dum Christi vestigia modis omnibus, quibus divina favente gratia potest, pro virili parte sequitur, certa efficitur de futura gloria consequenda, quod si compatitur, & conglorificabitur, & magno tandem cum gaudio, post talentorum exactam negotiationem, vocem illam Dominicam sic auditura: (e) Euge serve bone & fidelis: quia in paucis fuisti fidelis, super multa te constituam. Intra in gaudium Domini tui.

§. V. Itaque pravis cum primis impiorum rejectis doctrinis; ac hæreticorum, veluti per Angelos malos, immissionibus, & cavillationibus jam satis detectis, Sanctæ Romanæ Catholicæ Ecclesiæ universa dogmata mordicus retineamus. Ac sibi illud unusquisque verum esse certo proponat, quod Dominus in Evangelio (f) affirmat, dicens: Si quis diligit me, sermones meos servabit: & Pater meus, diligit eum: & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus. Quæ causa est, cur merito dictum sit: (g) Diligentibus Deum, omnia cooperantur in bonum. Neque profecto hic dicitur, credentibus, sed: diligentibus. Quia quamvis sine fide impossibile est placere Deo (h) dilectio tamen ipsa est legis impletio.

Atque hinc est, quod (i) alibi etiam habetur (non sane qui crediderunt) sed qui bona egerunt, ibunt in vitam æternam, qui vero mala, in ignem æternum. Cur ita? Quia nimirum omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excindetur (etiam si crediderit) & in ignem mittetur. Quamobrem (k) Venite benedicti patris mei &c. Nudum enim me vestivistis, & famelicentem pavistis.

Bonorum ergo operum, quæ Deus præparavit, sicut refert Apostolus, ut in illis ambularem, quæque utilia sunt hominibus valde, gloriosus sane est fructus,

T 2

- x) Luc. 18. b. y) Joan. 14. c.
 z) 2. Cor. 3. b. a) 1. Cor. 4. b. b) Esa. 66.
 c) Ad Rom. 5. a. d) 2. Cor. 1. c.
 e) Mat. 25. b. f) Joan. 14. c.
 g) Ad Rom. 8. c. Hcbr. 11. h) Ad Rom. 13. c.
 i) Mat. 25. cap. & Joan. 5. c.
 k) Mat. 25. c. Ad Ephes. 2. ad Tit. 3. b. Sap. 3. d. Gen. 15. a.

ctus, ac merces magna nimis; Ipse nempe Deus opt. max. ac ipsa Sanctorum beatitas, & corona vitæ æternæ: quæ jure divino, dilectioni, & piis operibus plane debetur.

Unde quemadmodum post illa jam recitata verba additum est: (l) Qui non diligit me, sermones meos non servat; ita quoque (m) alibi est scriptum: Neque enim oculus vidit, neque auris audivit, neque in cor hominis ascendit, quanta præparavit Dominus diligenti- bus se. Ut videlicet hinc jam meridiana luce clarius constet: & quod (cum non sit dictum; qui non diligit me, non credit; sed: sermones meos non servat) Fides quidem absque dilectione, & præmio gloriæ, mortua alicui, dilectio vero perfecta atque Christiana, sine fide nullibi esse potest: & quod mensura præmiorum, ac cælestis gloriæ percipiendæ, sita sit in ipsa justitia, & actione perfecta dilectionis & amoris erga Deum, & proximum nostrum. Qua in re velut in ipso vitæ Christianæ cardine, teste Domino lex, (n) & Prophetæ, ac omnes veteris & novi testamenti scripturæ, Sanctorumque cogitationes, verba atque universæ actiones versantur. Ergo (o) dum tempus habemus, operemur bonum, ad omnes, præcipue vero ad domesticos fidei.

CAPUT XIII. DE ECCLESIA.

- §. I. *Quid sit Ecclesia.*
- §. II. *Habet Caput visibile Pontificem Romanum.*
- §. III. *Est infallibilis, incorrupta.*
- §. IV. *Ejus universalitas, antiquitas, consensus.*
- §. V. *Extra hanc nemo salvatur.*

§. I.

Ecclēsia domus Dei est, juxta D. Paulum ad Ephes. 2. ædificata su-

per fundamentum Patriarcharum, Prophetarum atque Apostolorum ipso summo angulari lapide Christo Jesu: extra quam nullus magis, quam extra arcam Noe, salvus esse potest. D. (p) Augustinus. Quisquis ille est, inquit, & qualiscunque ille est, Christianus non est, qui in Christi Ecclesia non est. Extra hanc, neque purum Dei verbum, neque sanus ejus intellectus, neque verus Sacramentorum usus usquam alibi invenitur. Hæc unica illa est, teste D. (q) Cypriano, Christi sponsa unica, Sancta, Catholica & Apostolica Ecclesia, mater nostra. Hæc ipsa universitas esse dicitur, seu visibilis omnium bonorum, & malorum, Christi fidem, atque doctrinam, semper ubique terrarum, & gentium profitentium, cætus, in hunc usque diem, perpetua successione, divino numine continuatus: quem Christus Servator noster princeps pastorum & primarium Ecclesiæ suæ (r) caput, pascendum tradidit, atque gubernandum; tum D. Petro Apostolo Vicario suo, summoque ac primo Pontifici Romano, tum successoribus ejusdem, ac legitimis, per rectam, & nunquam (s) intercisam lineam, Christi vicariis, & Romanis Pontificibus Maximis: apud quos divina institutione vera est, & plena solvendi, atque ligandi potestas: ut hac ratione tandem Christianus hic cætus, æternam in Christo Jesu, unigenito Dei patris filio, vero Deo & homine salutem felicius, atque certius consequeretur.

Hæc est Ecclesia illa Christi sponsa, quæ per Romanum Pontificem Maximum ejusdem Christi Domini primum in terris Vicarium, Spiritu Sancto, quem divinitus accepit, regitur: ut errantes corrigat, devios in viam reducat, ac in fide Catholica semper ipsa persistat; adversus quam neque ipsæ (t) inferorum portæ prævalere unquam poterunt. Hæc semper ubique terrarum,

l) Ex c. 14. D. Joan. m) Cor. 2. b. & Esai. 64. b.

n) Mat. 22. d. o) ad Gal. 6. c.

p) De tempore. ser. 181. q) De simplicitate Prælatorum tract. 3.

r) D. Aug. Concio. 2. super psal. 90.

s) D. Irenæus lib. 3. contra Valentinum c. 3. & D. Aug. contra ep. Maniche c. 4.

t) Mat. 16. c.

rum, ac gentium, eodem modo, eodemque veritatis spiritu, doctrinam fidei intellexit, atque idem prorsus, quovis tempore, atque loco, de articulis fidei docuit, & de Scripturis sacris, de majorum traditionibus, de Conciliis, deque Sanctorum Patrum decretis piissime nunquam non sensit, locuta est, scripsit ac docuit.

§ II. Sanctus autem hic Christianorum cætus, ac (u) JESU Christi sanguine tinctus; sanctam in primis Romanam Catholicam & Apostolicam sedem; quocumque tempore, ubivis locorum, & gentium, vel congregatus, vel dispersus, aut propriis in sedibus locatus, absque controversia agnovit; ac singulari pietatis affectu veneratus semper est Apostolicum ipsum Romanum Pontificem Max. D. Petri successorem, & Domini nostri, JESU Christi veri hominis, & veri Dei vices Vicarias in terris gerentem, ac successionem perpetuam & legitimam, juxta instituta Christi habentem, quemadmodum omnium veterum historiarum, ac experientia ipsa nos plane docent. Huic, inquit D. (x) Augustinus, sedenti in Cathedra, totus orbis Christianus, in transmarinis, & longe remotis terris, subiectus est.

Cæterum tota ipsa Ecclesia, Christi Sponsa unica, in Primoribus, seu Prælatibus ejusdem dum legitime vocati simul conveniunt, veluti regnum quoddam, seu civium quævis unanimis communitas in conventu seniorum, ac Principum, accommodatissime (y) repræsentatur. Quamobrem D. (z) Athanasius universum orbem in Concilium coijisse dicit.

§ III. In hac itaque ipsa sola Ecclesia, veritas plane infallibilis, incorrupta, & incontaminata, qua nullus unquam falsus fuit, asservatur. Certo enim certius illud est: Spiritum Sanctum,

Ecclesiæ negotiis omnibus semper præesse: Christus vero ejus sponsus, cum eadem se quoque usque ad consummationem sæculi mansurum, divina fide (a) promissit. Quapropter cum is ille sit, qui neque falli, neque fallere ulla ratione unquam possit; est certe cur maximam fidem adhibere debeamus Sanctorum Patrum traditionibus, easque ambabus, ut ajunt, ulnis excipere merito tenemur. Qua de re, paulo post, nonnihil dicemus.

Neque sane minus ille, qui hoc negat, hæreticus est: quam impius & sceleratus, qui eo, quo tenetur, Christiano affectu, non veneratur Sacrosancta ipsa Oecumenica Concilia. Quæ quidem ut Ecclesiæ Sanctæ Romanæ, (ad quam scilicet, propter potentiorum principatam, ut B. (b) Irenæus ait, necesse est omnem convenire Ecclesiam) tanquam (c) principalis, atque Pontificis ejus D. Petri successoris auctoritate, convocantur, & confirmantur: ita quoque, & universalis Ecclesiæ formam, atque vim præferunt, exprimuntque; hæc neque in fide Catholica unquam, neque in ejus doctrina, aut moribus erraverunt: neque usquam errare possunt, aut poterunt. Cujus rei, ea causa certissima traditur, quod, quæ legitima sunt, non proprio aliquo affectu, aut solitario quovis sensu, atque judicio; sed Spiritu DEI convocantur, conveniunt, reguntur, atque confirmantur.

In ipsa autem Ecclesia Catholica, de qua, D. (d) Augustinus, multa præclara tradidit, magnopere curandum est: ut, quod gravissimus, & vetustissimus Author Vincentius Lirinensis, D. Augustini fere æqualis, ante mille ducentos annos, in aureo suo illo, quem conscripsit contra hæreses libello, latissime docuit, diligenter expendamus: nimirum, ut id teneamus, quod

U

ubique

u) Apoc. 1. b. ad Tit. 2. d. x) Contra epi. Parmen. lib. 1. cap. 2.

y) D. Aug. lib. 1. c. 18. de bap. par. con. Don.

z) In ep. de Syn. Arimi. & Seleu. congregatis actio. 5.

a) Mat. 28. d. b) Irenæus contra hæreses Valentini. lib. 3. c. 2. & 3.

c) B. Cypr. lib. 1. cp. 3. Et B. Marcellus Pontifex, qui fuit An. Domi. 313. in Decretis. causa 2. q. 6. ad Romanam. & in ep. Synod. Basilien. Concilii, de auctoritate Conciliorum generalium. d) De vera reli. c. 7.

ubique, quod semper, quod ab omnibus creditum est. Hoc est enim vere proprięque Catholicum esse. Quod idem ipsa vis nominis, ratioque abunde declarat, atque isthęc omnia vere universaliter comprehendit.

§. IV. Hoc autem ita demum præclare, ac magno cum fructu fiet, si sequuti pro virili parte nostra semper fuerimus Universitatem, Antiquitatem, Consensionem. Et Universitatem quidem via optima, atque ratione profecto sequemur, si, videlicet, hanc solam unam fidem veram esse fateamur, quam tota per orbem terrarum Ecclesia tenuit semper, tenetque etiam modo, confitetur, ac docet. Antiquitatem vero pio affectu prosequemur: si ab his sensibus nullatenus recedamus, quos majores nostros, Ecclesię Doctores, ac proceres, Sanctosque Patres habuisse, nobisque scriptis suis declarasse, ac veluti per manus tradidisse, manifestum est. Consensionem itidem observabimus; si in ipsa vetustate omnium, vel certe pene omnium Sanctorum Martyrum, Doctorum, & Præfulum Sanctę Catholice & Romanę Ecclesię, unanimes, & consentientes determinationes, sententiasque sectemur.

Ad hanc igitur Ecclesiam respicere debent omnes Christiani: atque ad eandem, tanquam Sponsam Domini nostri Jesu Christi confugere. Hęc enim illa est: quę, ut a Sponso suo nunquam est relicta, ita quoque ejus nomine, omnes hæreses semper confutavit, (e) & gladio Spiritus, ex ore DEI procedente, utraque parte acuto, qui Verbum DEI, majorumque traditiones, ab eo nusquam dissidentes, esse dicitur; easdem ipsas hæreses, ac omnem sublimitatem, se in Ecclesia DEI, adversum Matrem omnium Christianorum sanctissimam, ac fratres extollentem, felicissime ubique terrarum, ac gentium interemit.

§. V. Romana igitur & Apostolica & Catholica est Ecclesia: ac unica illa

est, & infallibilis Christi Sponsa: extra quam, ut sæpe jam diximus, si qui sunt (f) non minus peribunt, quam illi, qui extra Noe Arcam fuerant. Habent vero omnes cur in hac certissimam sibi salutem statuunt: tum alia plurima, tum illa etiam, de quibus est apud D. (g) August. præclare scriptum: ut omit- tam, inquit, sapientiam, multa sunt, quę me in Ecclesię Catholice gremio justissime teneant. Tenet consensio populorum atque gentium: tenet auctoritas miraculis inchoata, ipse nutrita, charitate aucta, vetustate firmata: tenet ab ipsa sede Petri Apostoli, cui pas- cendas oves suas post resurrectionem Dominus commendavit, usque ad præsentem Episcopatum successio Sacerdotum: tenet postremo ipsum Catholice nomen: quod non sine causa inter multas hæreses sic ista Ecclesia sola obtinuit; ut cum omnes hæretici se Catholicos dici velint: quarenti tamen peregrino alicui, ubi ad Catholicam conveniatur, nullus hæreticorum vel basilicam suam, vel domum audeat ostendere. Ita ergo tot & tanta Christiani hominis clarissima vincula, recte hominem tenent credentem in Catholica Ecclesia: etiam si propter nostrę intelligentię tarditatem, vel vitę meritum, veritas nondum se apertissime ostendit. Apud vos autem, ubi nihil horum est, quod me invitet, ac teneat, sola, personat veritatis pollicitatio. Hęc D. Aug.

Quapropter qui animę suę consultum optime volunt, in hujus se gremio contineant, neque ullis sathanę persuasionibus hinc se avelli patiantur.

CAPUT XVI. DE TRADITIONIBUS *Et earum* AUTHORITATE.

- §. I. *Hæreticorum de Traditionibus error, obiectio.*
- §. II. *Responsio ad obiecta.*
- §. III. *Sunt multis ex causis necessaria.*

§. IV.

e) Ad Hebr. 4. c. ad Ephe. 6. c.

f) Cyp. tract. 3. de simplicitate Prælatorum.

g) Contra ep. Manich. quam vocant fundam. c. 4.

§. IV. *Probantur ex S. Scriptura & SS. Patribus.*

§. V. *Sine his nulla sacra Scriptura auctoritas.*

§. VI. *Per Traditiones & Ecclesiam regulatur S. Scriptura.*

§. VII. *Adversariorum de his dubitatio: quæ dissolvitur.*

§. VIII. *Deus bonis & malis ministris in Ecclesia sua utitur.*

§. IX. *Malorum iniquis moribus, Ecclesia sanctitas & doctrina non sedatur.*

§. X. *Solis Romano-Catholicæ Ecclesiæ ministris, in fide vera constantiam & lumen, Christus JESUS sua oratione impetravit, & Spiritus S. consulit.*

§. XI. *Adhortatio ad Pastores aque, ac oves Ecclesiæ Catholicæ.*

§. I.

Certissimum est, veteres hæreticos propemodum omnes, pariter ac recentiores, universos blasphemio ore Apostolicas traditiones proscindere, ac plane de medio tollere conatos esse, atque omnem præterea operam adhibuisse, movisseque lapidem omnem, ut hisdem extinctis, virulentissima dogmata Sathanicamque suam doctrinam, e cathedra pestilentiae per omnium hominum corda disseminarent.

Quod ut commodius perficerent, matrem omnium Christianorum sanctissimam, Romanam, Catholicam, atque Apostolicam Ecclesiam unicam sponsum suum Christi JESU dilectam, pessimi cujusdam criminis passim accusare, ac in invidiam ubique locorum, & gentium trahere impudentissime, ore mendaci & corde sunt semper conati.

Quasi illa quæ de omnibus aliisquin hæresibus gloriosissime passim triumphavit, & ad quam hæreticorum impietas, nunquam potuit pertingere, verbo Dei relicto, hominum quorundam traditiones, ut isti fingunt, ac figmenta potius, & instituta quædam humana, quæ partim verbum Dei, ac Evangelium oppugnant, partim adia-phora quidem natura sua, impia vero

ex ipsa tradentium intentione essent, ambabus, quod ajunt, ulnis amplecteretur, doceret, ac mordicus ab omnibus retineri impie juberet. Cum interim jactabundi hæretici isti inter ejusdem farinae homines, velut gallus, ut dicitur, in sterquilinio suo incederent, ac serio plenis buccis concrescendo affirmarent, se verum Christi Evangelium scire, genuinum ejus sensum cælestis, doctore Spiritu Sancto, didicisse: & quis esset optimus sacramentorum usus in Ecclesia Dei, eodem Spiritu Sancto, non ita ab hinc diu percepisse.

II. Quare, hæc si vellent doceri, opus esse inprimis, ut Papis Romanis, & eorum humanis traditionibus, ac potius diaboli figmentis maledicerent; quod scilicet, nulla alia ratione æque apti ad percipienda mysteria esse possent, quam si hoc ipsum toto pectore constanter, ac intrepide ubique efficerent. Scilicet, debuerunt miseri illi, teste D. Augustino, veterem illam sanctissimam detestari vitam, si novam hanc & inauditam vellent inchoare.

Hæc cum clara essent mendacia, cum dogmata non solum erronea, sed aperte impia essent, ut nihil minus, quam de his ambigere quisquam vel mediocriter oculatus posset: invenerunt tamen levissimi homines, levissimos quosque pertinacissimosque suæ impietatis assertores, atque propugnatores, (h) prurientesque auribus post se discipulos innumerabiles propemodum abduxerunt. Neque id sane mirum fuerit, cum Dominus dicat: (i) Lata porta & spatiosa via est, quæ ducit ad perditionem, & multi sunt qui intrant per eam.

Hanc esse hæreticorum temeritatem, adversus Matrem Ecclesiam & ipsas Apostolicas, sanctasque traditiones partim experientia, partim scriptis D. (k) Basilii, (l) Epiphani, (m) Bernardi ac aliorum sacratissimorum, vetustissimorumque Patrum passim, ac demum libello (n) illo de hæresibus, vere

U 2

aureo

h) 2. Tim. 4. a. i) Mar. 7. b.

k) Ad Amphilochoium. l) Ubi adversus Arianos disp. & trad. conv.

m) Sermo. 65. de sui tem. hære.

n) Alphonsus de Castro lib. de hæresib. lib. 1. c. 5. & 6.

aureo Alphonfi de Castro, ac item alio quem Martinus Ayala, Guidixiensium Episcopus composuit, plenius docemur: & quod traditiones majorum Ecclesiaeque authoritatem, ac dignitatem, omnes Christi fideles manibus pedibusque sanctissime semper propugnauerint, certo certius intelligimus.

§. III. Ex hac re illa profecto summa nascitur. Primo quidem Apostolicas, majorumque & Ecclesiae traditiones semper fuisse receptas, ac summa veneratione ab ipso Dominico grege habitas: deinde vero pernecessarias eas esse, ac velut propugnaculum Ecclesiae adversus inferorum portas inexpugnabile. Alioquin nunquam sane tanto impetu, tantoque consensu haeretici omnes eas oppugnassent, quod esse factum locis jam citatis constat: Postremo autem nos salvos esse non posse: imo vero, ex Ecclesia Petri ac Christi Domini navi excussi, in profundum lacum detrahemur, si traditionibus majorum reiectis, haeticis adhærescere, quam Ecclesiasticis cætui maluerimus. Neque sane arbitrari ulla ratione debemus: nos Evangelium, Evangeliorumque sensum, ac totam Christi de fide, Sacramentis ac moribus doctrinam, absque Ecclesiasticis traditionibus posse retinere, dicente (p) Apostolo: Ne forte in vanum currem, aut cucurrissem, qui secundum revelationem (scilicet Domini) ascendit Jerosolimam & contulit cum Apostolis Evangelium, quod prædicabat in gentibus. Qua de re, ut alios sanctos patres, ita quoque si D. Hieronymum (q) consulas, id tibi ille plane affirmabit. Et (r) Tertullianus id ipsum prorsus docet. B. quoq; (s) Theophilus Alexandrinus Patriarcha non aliam ob causam, spiritu superbiae Originem in sacris mysteriis exponendis agitatam fuisse asserit, quam quod non contulerit fidem suam cum

majoribus, & primoribus; uti, inquit, fecit Paulus Apostolus &c.

Quam ob rem nihil antiquius nobis esse debet, si salutem animæ nostræ inter chara pignora habemus: nihil gratius atque jucundius, nihil æque necessarium, quam summa veneratione traditiones majorum universas, quas Sanctissima Christi Sponsa recipit, inviolatas tanto diligentius custodire, quanto perniciosius amittuntur; quantoque haeretici ipsi nobis, eas e manibus, impiissimis conatibus eripere studiosius tagunt, id certo sibi affirmantes; si hoc effecerint, futurum ut evincant ubique sine labore, apud omnes omnium statuum homines, quæ velint. Neque ea solum sane quæ in ipsis Sacris Scripturis sunt nobis consignata: sed illa etiam omnia instituta quæ per sermonem accepimus, summis conatibus propugnare, ac proprio etiam sanguine eorundem dignitatem atque authoritatem tueri divino instituto plane tenemur. Dominus enim ait: (t) Qui vos audit, me audit: qui vos spernit, me spernit. Et alibi: (u) omnia ergo quaecunque dixerint vobis servate, & facite. Hæc ergo Servatoris nostri præcepta, Ecclesiaeque traditiones ac instituta, (ut haeretici nostri temporis faciunt) contemnere, magni sceleris argumentum est, & extremæ perniciæ certissimum judicium.

Traditiones enim, quas sine scripto universalis Ecclesia, Mater nostra Christi Sponsa unica dilectissima & Sancta Romana Ecclesia, caput & matrix aliarum omnium Ecclesiarum recipit, inviolatasque magno nostro omnium commodo asservat, viva voce ab ipsis Apostolis esse acceptas D. (x) Basil. ac Irenæus. D. quoque (y) Augustin. constanter, pariter ac pie affirmant,

§. IV. Huius rei indubitæ fidei indicium est, quod Apostolus inquit (z) Ita-

o) Martinus Peref. Aya. lib. de divi. aposto. atque Eccle. traditio. per totum.

Elai. 14. b. p) Ad Gal. 3. q) Ep. 12. ad D. Aug.

r) Lib. 4. adversus Martio. 1. lib. 2. de Paschate.

s) B. Theophil. 2. lib. de Paschate.

t) Luc. 10. c. Mar. 10. d. Joan. 13. c. u) Mar. 23. a.

x) De Spiritu San. c. 27. & 29. & d. Ire. lib. 3. c. 2.

y) De Baptismo contra Donat. lib. 2. c. 7.

z) 2. Thef. a. d.

Itaque fratres state, & tenete traditiones, quas didicistis, sive per sermonem, sive per epistolam nostram. Et iterum ad (a) Corinth. Cætera, cum venero disponam, (b) Illud quoque D. Joannis magnam vim habet: ut intelligamus, non solum scriptis sed sermonibus etiam Christi, & Apostolorum traditionibus esse instituta salutis, tanquam per manus, fidei majorum nostrorum custodia, nobis consignata. Multa, inquit ille Christi discipulus, qui rerum divinarum revelationes ex ipso dominico pectore hausit, sunt alia: quæ non sunt scripta in libro hoc. Cur ita? Quia nimirum facilius, & plura accipiuntur, pleniusque intelliguntur ac firmius retinentur vitæ documenta ex ore majorum, quam si alia quapiam ratione ex libris ipsis papyraceis, aut alterius generis, ea sint petenda.

Paucissimi enim sunt, qui vel omnia legere vel intelligere ea ipsa, quæ legunt, per se possint; unde Moyſes (*) in cantico suo in hunc modum loquitur: Interroga patrem tuum & annuntiabit tibi: majores tuos & dicent tibi. Noverat quoque Iob, ille ore divino commendatissimus, hoc ipsum apprimè esse necessarium: ac proinde (c) ita inquit: Interroga generationem pristinam, & diligenter investiga patrum memoriam. (d) Aggeus vero Propheta, quia divino fuerat edoctus spiritu, labia sacerdotum DEI custodire scientiam, qui essent de salutis via a nobis interrogandi explicatius docuit, dicens: Interroga sacerdotes legem; (scilicet Domini.)

Cum autem Dominus in Evangelio, loco jam citato, dixerit: Quæ dicunt vobis, servate, & facite: sanctissimus vero etiam (e) Apostolus (ut jam traditionum Ecclesiasticarum contemptores erubescant) cum perambularet Syriam & Ciliciam confirmans Ecclesias, præcipiebat custodire præcepta Apostolorum, & Seniorum. Nulla enim res est, quæ ita se toti Ecclesiæ accommo-

det, quæque parvos in Domino ita confirmet, atque viva vox veri Pastoris ac Ecclesiæ traditio, multa religione Patrum ubique terrarum, & gentium intemerate tradita, atque custodita. Unde, cum (f) idem Apostolus, ac ejus dilectus Timotheus pertransirent civitates: præcipiebant Christi fidelibus, ut dogmata, quæ erant decreta ab Apostolis, & Senioribus diligenter servarent &c. ac sic tandem, ut ibidem habetur, Ecclesiæ quidem confirmabantur fide, & abundabant numero quotidie, ut jam traditionibus majorum ab Apostolis spiritu DEI traditis, per hæreticos autem homines sublatis, nihil aliud sit propinquius, quam ut Ecclesiæ infirmetur fides, Christianique langueant, ac plane pereant: cum tamen, quemadmodum traditionibus majorum Ecclesiæ olim confirmabantur fide, ita quoque ipsi eadem vi abundabant numero &c.

§. V. Hæc causa fuit sane vel maxima, cur invidia permotus tanti nostri boni lucifer, humani generis hostis, per ministros sui sceleris, id nequam ille, summis semper conatibus efficere fuerit nixus, ut Majorum traditiones sanctissimæ, propugnaculum videlicet inexpugnabile adversus omnia tela inimicorum Crucis & doctrinæ Christi, de medio tollerentur Ecclesiæ, ne quicquam in ea firmum ac stabile remaneret.

Scriptura enim Divina istis sublatis, aut nulla esset, aut ejus autoritas, nobis vel maxime, incerta profecto esset; qui neque Christum Dominum, neque ejus Apostolos, neque miracula illa, quibus primordia Ecclesiæ primitivæ jaciebantur, atque confirmabantur, vidimus: sed credimus iis, qui quasi per manus tradita acceperunt ab illis, qui ea ipsi viderunt, ac postea bona fide nobis filiis suis tradiderunt. Hoc nisi ita fieret falsa profecto pro veris, pro incorruptis Evangelii testimoniis, corruptissima nobis passim obtruderentur, quem-

X

a) 1. Cor. 11. g.

b) Joan. 21. g.

c) Job. c. 8. b.

f) Acto. 16. a.

* Deu. 32.

d) Aggeus c. 2. b.

e) Act. 15. g.

quemadmodum, (g) Tertulliano teste de D. Lucæ Evangelio, olim hæretici Marcionistæ, catholicis illorum temporum fecerunt.

Ac, ut jam omittamus, quod traditionibus majorum sublatis, Sacra ipsa Scriptura, quæ (D. (h) Petro teste, D. (i) quoque Hierony. & D. August. & reliquis omnibus Sanctis Patribus id affirmantibus) per se difficilis est, atque obscuritatibus non immerito referta, multo difficilior sane esset atque obscurior. Illud quoque certum apud omnes est; si traditiones tollerentur, nullum esse locum posse ab erroribus tutum; nullum finem libidinis hæreticorum hominum posse imponi. Cum enim Sacram Scripturam, rejectis majorum traditionibus, nobis hæretici homines pro sua quisque libidine interpretati sunt, nonne nasum Scripturæ cereum in quamcunque placuit partem impudenter inverterunt? nonne totum orbem perniciosissimis dogmatibus repleverunt? nonne imprudentes homines innumeros oppresserunt, atque in æterna præcipitia transversos egerunt? est ita plane. Quam ob rem tantæ necessitatis est Ecclesiæ traditiones tenere; ut, qui eas contemnunt, nec filii Ecclesiæ Christi esse, nec suæ salutis spem habere possint. Sunt enim traditiones, Principium quoddam, ac certa Christianæ fidei Regula. Quapropter cum Ecclesia notior, & longe latior sit, quam Scriptura Bibliorum; ideo ab Ecclesia, Scriptura Canonica regulatur, D. (l) Augustino etiam dicente: Evangelio

non crederem, nisi autoritas Ecclesiæ me commoveret.

Constat præterea ante Moysen nullas fuisse Scripturas Canonicas, sed traditionibus Ecclesiam fuisse gubernatam. Et Christus Dominus, qui suffixus cruci, sibi Ecclesiam desponsavit in fide, per se, nec scripsit Evangelium, nec Apostolis scribere, sed (m) prædicare mandavit.

Per multos itaque annos sine Scripturis novi Testamenti Ecclesia fuit. Nam D. Matthæus, post Domini ascensionem octavo, vel, ut alii (n) volunt, quod videtur verisimilius, vigesimo anno (o) primus scripsit Evangelium: deinde alii (p) Evangelistæ multos post annos. Interstitio ergo multorum annorum, Ecclesia non regulabatur Scripturis novi Testamenti, quæ nondum erant; sed traditionibus Apostolorum, oretenus prolatis tantum, tametsi postea traditionum liber fuerit etiam scriptus, præter ipsas scripturas, ut referunt D. D. (q) Dionysius Areopagita, & (r) Epiphanius. Nam non minus ratum est (s) D. Cypriano teste, quod distante Spiritu Sancto Apostoli tradiderunt, quam quod ipse Christus tradidit, & in sui commemorationem fieri præcepit.

§. VI. Ecclesia igitur, & traditiones Patrum, siue scriptæ, siue non scriptæ, siue antiquæ, siue novæ sint, in Conciliis Oecumenicis maxime promulgatæ, Canonicas scripturas Bibliorum regulant.

Cujus rei causa in omnibus quæ-

stio-

g) Tertul. lib. 4. adver. Marcionem.

h) 2. Pe. 3. c. i) Epist. ad Algasium, & 15. ad Damasum.

k) Lib. de fide & operibus, & de doctrina Christiana.

l) In ep. fun. contra Manicheos c. 5. m) Mar. 16. d.

n) Euseb. lib. 5. Ecclesiæ histor. c. 8. ex lib. 3. B. Irenæi.

o) D. Hieronym. in prologo 4. Evang. & de viris illust. D. Irenæ. lib. 3. adversus Valent. & Euseb. lib. 4. Eccl. hist. c. 34.

p) Iisdem authoribus, & locis, D. Epiph. tom. 2. ubi tractat hæres. Alog. & tempo. Evangelistarum. B. Pap. de scriptoribus Evang. D. Gregori. Naz. in canone de divinis scripturis. D. Theophilactus super Matth. Ven. Beda ult. cap. super Joan. D. Chrysost. in Ep. ad Rom.

q) 1. c. Ecclesiæ. hierarch. 4. & 5. & in distributione hierarch 3. & lib. de celest. hierarch cap. 4.

r) Locis citatis contra Melchisedechiones.

s) De ablutione pedum.

tionibus fidei suborientibus, ad Ecclesiam, ejusque caput, (t) & primates, tanquam ad sacram anchoram, (u) & columnam ac firmamentum veritatis confugiendum est, atque haurienda est inde veritas, teste Spiritu Sancto, Deutero: trigesimo secundo; ubi, sicuti paulo antea dictum est, habetur: Interroga patrem tuum, & annuntiabit tibi, majores tuos, & dicent tibi. (x) Et alibi: Ascende ad locum, quem elegerit dominus Deus tuus: veniesque ad Sacerdotes Levitici generis, & ad judicem, qui fuerit illo tempore, quæresque ab eis, qui indicabunt tibi judicii veritatem: & facies, quodcunque dixerint tibi, & docuerint te juxta legem ejus, sequerisque sententiam eorum: nec declinabis ad dexteram, neque ad sinistram.

Non dicit hic sane Spiritus Sanctus: quære legem, & scripturam legis; sed ascende ad sacerdotes, judicemque; & adjunxit: Qui autem superberit, nolens obedire sacerdotis imperio, ex decreto Judicis, morietur homo ille. In ipso quoque (y) Evangelio scriptum est: Si Ecclesiam non audierit, sit tibi, sicut *Ethnicus*, & *Publicanus*. (z) Et alibi: Qui vos audit, me audit, qui vos spernit, me spernit.

Quærenda itaque a Judicibus Ecclesie in dubiis veritas est, & non tantum ab ipsis scripturis, quas quisque, quo velit torquere, pro libito facile potest. Nam hæretici quidem ex sacris Bibliis citant, sed in suam ipsorum perditionem, ac damnationem earum sensum verum, propria libidine (a) depravant.

De hac re audire licet Beatum Clementem (b) Sancti Petri Apostoli discipulum, & successorem. Cujus verba hic operæ pretium fuerit subjicere. Relatum est, inquit, nobis, quod quidam in vestris partibus commorantes, adversantur sanis doctrinis; & prout eis

videtur, non secundum traditiones patrum, sed juxta sensum suum, docere videntur. Multas enim quidam, (ut audivimus) vestrarum partium, secundum ingenium hominum, ex his, quæ legunt, verisimilitudines capiunt. Et ideo diligenter observandum est, ut lex Dei cum legitur, non secundum propriam ingenii virtutem aut intelligentiam legatur vel doceatur. Sunt enim multa verba, in scripturis divinis, quæ possunt trahi ad eum sensum, quem sibi unusquisque sponte præsumplit: sed id fieri non oportet. Non enim sensum, quem extrinsecus adulteretis, alienum & extraneum debetis quærere, aut quocumque ipsum ex scripturarum autoritate confirmare: sed ex ipsis scripturis sensum capere veritatis. Et ideo oportet ab eo intelligentiam discere scripturarum, qui eam a majoribus secundum veritatem sibi traditam servavit, ut & ipse possit ea, quæ recte suscepit, competenter asserere &c. Hætenus D. Clemens.

Non his dissimilia D. quoque Irenæus B. Polycarpi, D. Joannis Evangelistæ discipuli, coætaneus, (c) dicit. Quid enim? & si quæ de aliqua modica quæstione disceptatio esset, nonne oportet in antiquissimas recurrere Ecclesias, in quibus Apostoli conversati sunt? & ab eis, de præsentī quæstione sumere, quod rectum, & re liquidum est? Quid autem si ne Apostoli quidem, scripturas reliquissent nobis? Nonne oportebat ordinem sequi traditionis, quem tradiderunt his, quibus committebant Ecclesias? cui ordinationi assentiunt multæ gentes barbarorum eorum, qui in Christum credunt.

Idem (d) alibi: Eis, qui in Ecclesia sunt, presbyteris, obaudire oportet, his, qui successionem habent ab Apostolis, sicut ostendimus. Qui cum Episcopatus successionem, charisma veritatis certum, secundum placitum pa-

X 2

tris

t) Acto. cap. 15. per totum.

u) 1. Tim. 3. d. x) Deut. 17. c.

y) Mat. 18. c. z) Luc. 10. c.

a) 2. Pet. 3. d. & Nicepho. lib. 16. c. 28. & Aug. lib. 1. de Trini c. 3.

b) Ep. 5. ad discipulos suos Jerosolymam missa.

c) Lib. 3. cap. 4. d) Lib. 4. cap. 45.

tris acceperunt. Reliquos vero, qui abstant a principali successione & quocunque loco colliguntur, suspectos habere, vel quasi hæreticos & malæ sententiæ, vel quasi scindentes, & elatos, & sibi placentes: aut rursus, ut hypocritas, quæstus gratia, & vanæ gloriæ hoc operantes. Omnes autem hi decidunt a veritate; & hæretici quidem alienum ignem afferentes ad altare Dei, id est: alienas doctrinas, a cœlesti igne, comburentur, quemadmodum (e) Nabad & Abiu. &c.

Item (f) alibi: Ubi charismata Domini posita sunt, ibi discere oportet veritatem, apud quos est ea ab Apostolis Ecclesiæ successio, & id, quod est factum irreprobabile sermonis constat. (g) Origenes quoque antiquissimus author, illam solam, inquit, credendam esse veritatem, quæ ab Ecclesiastica auctoritate non discordat. Et idem (h) alibi: Non debemus exire a prima & Ecclesiastica traditione, nec aliter credere, nisi quemadmodum per successionem Ecclesiæ Dei nobis tradiderunt. (i) D. quoque Augustinus ita inquit: quod per universæ Ecclesiæ statuta firmatum est, vel unius Episcopi, vel unius provincie Concilio præferendum est. Et alibi: Nec nos ipsi tute aliquid auderemus asserere, nisi universæ Ecclesiæ concordissima auctoritate firmati.

Quapropter, cum neque Ecclesiæ neque sanctorum Patrum interpretationem, sensumque biblicorum, jam inde a principio nascentis Ecclesiæ receptum, ac semper postea, ubique observatum hæretici, & sectarii admittunt: hoc ipso profecto testantur, se neque veritatem scripturarum, neque spiritum, quo ipsæ sunt conditæ, tenere, qui fallentes semetipsos, & alios, suum proprium sensum in illis sequuntur.

Quamobrem ut (k) Tertullianus

scribit: non est permittendum hæreticis, ut ab Ecclesiæ autoritate discedentes, nos in dubiis judicandis, ad scripturam, quæ nasum, ut in proverbio habetur, cereum habet, tanquam ad Iudicem provocent.

§. VII. Est igitur ex jam dictis perspicuum; Ecclesiæ Episcopis, & Prælati, tanquam Christo esse obediendum, quos teste D. (l) Ignatio, etiam venerandos, qui spernit, non hominem sane, sed Deum ipsum, qui teste (m) Apostolo, dedit Spiritum Sanctum in nobis spernit. Sed dicit jam hic contra nos forsitan aliquis. Quid? num potest arbor mala (n) bonos fructus facere? Vosne hoc docetis, quod cum doctrina Christi committitis illis, qui seipso regere nesciunt? impiis, sceleratis, hypocritis gregem dominicum commendabitis? & tunc primum dicetis, optime ei esse provisum? Quis quæso sapientum, consiliis, ac decretis eorum vellet acquiescere, atque parere, quorum sæpe tanta est vitæ impuritas, ut vix ullus sit illis in populo pejor? qui tamen divino (o) decreto prælucere omnibus tenentur; qui sal terræ, lucerna super candelabrum, quæ omnibus lucem præbeat, civitas super montem posita speciosissima, humano atque divino jure esse debent. An apud istos dicemus sanctissimam illam genuinam (p) Evangelicam, quæ pretiosam margaritam, doctrinam scilicet puram veritatis Christianæ, pietatisque Ecclesiæ, ac fidei inviolatam asseruari?

Huic facile respondebimus, ac profecto paternæ, sive i sancta quadam affectione animi, sed non secundum scientiam, sive iniquo ex corde verba hæc proferat. Ac in primis quidem (ut demus omnes esse tales, quales iste fingit, atque adeo ipsum Summum Pontificem Romanum, Christi Vicarium,

e) Num. cap. 26. g.

f) Lib. 4. cap. 25.

g) De Patriarchis lib. 1.

h) Super Matth. cap. 24.

i) De baptis. contra Donatistas lib. 2. cap. 1. & 4.

k) Lib. de præscript. hæretic. paulo ante medium.

l) Igna. ep. 2. ad Trallia. & 3. Magne. D. Aug. in quæsti. veteris & novi. test. q.

33. & Ep. ad Casu. 86.

m) 1. Thessal. 4. b.

n) Mat. 7. c.

o) Mat. 5. b.

p) Mach. 13. f.

rium, quod tamen, si extra doctrinæ modum, aut ordinem disputationis loquamur, nulla ratione est concedendum: sed demus, inquam, jam nunc rem ita se habere) observandum illud est, quod Episcopi maxime, ut de aliis sacerdotibus nihil hic dicamus, duobus, ut quidam volunt, modis considerari in hoc negotio possunt. Uno quidem modo; ut quibus Dominus noster Iesus Christus auctoritatem quandam & ordinis, ut vocant, & jurisdictionis in partem ministerii cum summo suo Vicario publicam dederit: Altero autem, ut sunt personæ private hominesque, ut alii homines mortales, ac infirmitatibus humanis pari pene modo subiecti: ut inquam considerari & esse possunt sine aliqua Ecclesiastica auctoritate. Quod autem ad auctoritatem eis a Christo datam pertinet, ea pura est, sancta & impolluta, a nemineque mortalium quibuscunque vitiis obnoxio deturpari potest.

Neque sane ullus sacerdotum sua voluntaria, ac propria tantum auctoritate mysteria divina perficit, aut baptizat, etiam si baptizandi potestatem divinitus habeat: sed Christus ipse est, qui per merita passionis suæ omnia salutis mysteria in Ecclesia, per ministros tamen suos ad id consecratos, peragit, virtute, ac dignitate sua clementissime pariter ac piissime; quique omnem a nobis per baptismum aliaque Sacramenta abstergit scelerum nostrorum maculam. Non enim in nomine Petri aut Pauli, sed Christi Iesu baptizamur, confirmamur, ungimur &c. Sic fit in absolutione quoque sacramentali: nam tamen minister Sacramenti penitentiae, & Dei Sacerdos, malus nonnunquam homo fit, nihil tamen certe Sacramento incommodat ipsius malitia: quia non propria, sed Christi auctoritate, ut Dei, Ecclesiæque sanctæ minister, confitentes absolvit.

§. VIII. Quapropter, sanctam, impollutam, immortalemque auctoritatem atque gratiam Christi, æque malo ut bono ministro in Ecclesia sua utentis, propria nequitia nullus unquam aut sa-

cerdos, aut Episcopus, Christi minister, ut maxime velit, & contendat, conspurcare potest.

Quemadmodum etiam, si aurum ab immunda & polluta manu contingatur natura & valore suo non minuitur: aut sicut per ligneos canales æque, atque per aureos aqua transfusa terram humectat, ita auctoritas quoque Episcoporum & sacerdotum, non est eorum privata, sed DEI: hancque ob causam sancta est, & impolluta, & nequaquam iniqua sacerdotis vita contaminari potest. Quinimo natura sua, divinoque instituto, Ecclesiam Christi Sponsam rore cœlesti inebriat, ac miris modis sanctam Catholicæ mentis aream sacris mysteriis refocillat, impius quamvis sit & ipse minister, & scelestus.

§. IX. Quod si jam privatam Episcoporum & Presbyterorum personam respicias, ac eos sub humanæ corrupteque conditionis legibus contempleris; possunt quidem illi, fatemur, non secus atque alii homines in peccata etiam gravia nonnunquam incidere: sed si mali sunt; non auctoritatem sibi a Christo datam, sed seipsos conspurcant, malique sibi ipsis sunt, & cum male vivunt, aliosque malo suo proprio exemplo legis Dei transgressores efficiunt, accumulunt sibi profecto magnam iram Dei, ac tum ratione, proprii sceleris, tum etiam ob aliorum peccata, quibus exemplo sanctioris cujusdam vitæ esse debuerunt, magnam sibi ipsis acquirunt damnationem. Petrus quoque Apostolus, cum ad vocem ancillæ Christum negaret, non peccavit ut is, qui post Dominicam in cœlos ascensionem summus in Ecclesia tota Christi Vicarius erat futurus; sed ut is, qui quemadmodum dici communiter solet, cum Petrus Gallilæus esset, homoque mortalis, nondum Spiritum Sanctum acceperat. Eodem modo; si Papa male vivit, non ideo male vivit, quia Papa, atque Petri successor est, sed quia homo est, nondum cœlesti gratia ita confirmatus, ut peccare non possit, sed humanis casibus ob primi parentis prævaricationem plane subiectus.

Nota præterea est in Ecclesia vulgarissima illa sententia: (q) Qui regnare facit hominem hypocritam propter peccata populi. Quod (r) Esaias quoque ipse vaticinatus est, rationemque hujus Domini flagelli simul explicare prolixius volens, ait: Ut sit sicut populus, ita & sacerdos &c. Quod si jam verum hoc est, quod nullus absque magno scelere potest negare. Si Dominus fecit propter peccata nostra hæc omnia mala in populo, secundum illud: (s) Si erit malum (scilicet pœnæ) in civitate, quod Dominus non fecerit: si teste D. (t) Cypriano sit, ut sacerdotes, Episcopi & Ecclesiæ Præsules, Dei judicio, aut scientis, aut permittentis in Ecclesia ordinentur, atque aliis præficiantur: si sciente quidem Domino probos, nesciente vero, id est, permittente propter peccata nostra, reprobos nonnunquam accipimus Ecclesiæ primores; quid est quæso, cur ordinationi divinæ, dum regnare facit propter peccata nostra hypocritam, magis resistimus, quam cum sanctissimos quosque viros Ecclesiæ suæ præficit? verum, ut hoc singularis equidem & diviniſſimæ cujusdam ejus in nos pietatis & liberalitatis signum esse plane dixerim: ita quoque illud, ingentis est nostri in eum sane sce leris.

Abstergamus igitur in primis maculas cordis nostri, & toto pectore ad Deum convertamur. (u) Auferamus malum cogitationum nostrarum ab oculis Domini; quiescamus agere perverse, discamus bene facere, queramus judicium, subveniamus oppresso. &c. Ac tunc primum venite, & arguite me, dicit Dominus.

Deinde vero quis unquam docuit in Ecclesia malam arborem bonos fructus facere? nullus sane. Iniquo ergo jure eam ob causam in crimen mater sanctissima a filiis desertoribus vocatur.

Aliud est profecto, bene, aut bona potius, vera, pia, ac sancta docere: aliud, longe ab iis diversum: ea, quæ quæ docet, lincere quoque facere. Nam

quæ ea est istorum hæreticorum tanta, tamque sublimis humana prudentia, ut facile credant neminem posse circa veritatis contemplationem versari, & de eadem recte loqui, scribere, ac alios docere, eamque in proprio pectore conservare, qui alioquin vita ac moribus a veritate ipsa dissentire plane convincitur.

Consensu sane omnium hominum stat illud firmum: posse quempiam propriis naturæ viribus, soloque generali Dei auxilio bona dicere, ac simul mala facere; bona item aliis consulere cum alioquin pessima quæque præ bonis ipse sibi eligat, atque sectetur. Ecquid quæso fieri putabimus divina accedente atque nobis cooperante gratia?

Prophetavit (x) Cayphas, pessimus quidem ille, sancto tamen afflatus spiritu vera dixit: quia Pontifex erat anni illius. (y) Super Cathedram Moyſi, inquit Dominus, sederunt Scribæ, & Pharisei: Omnia quæcunque dixerint vobis, servate & facite: secundum opera vero eorum, nolite facere.

Potuerunt iniqui illi ex Cathedra Moyſi bona, ac vera semper dicere, & ex eadem Cathedra ea etiam docere, quæ ad populi salutem maxime spectabant, teste Domino: & Præsules Ecclesiæ, vel Rom. inprimis Pont. Max. id ex Cathedra Petri posse negabimus?

Non dixit Christus Dominus noster: ego pro te oravi Petre, ut non deficiat pietas vitæque tuæ sanctimonia; sed: ut non deficiat fides tua. Quid ergo æque scelestum esse potest, atque hoc orationibus Christi, ejusque dignitati negare, de quo Sanctus Spiritus dicit. Et (a) pro sua reverentia?

Si itaque certum est, ut certe est: fidem apud Cathedram Petri pro reverentia Christi, usque ad consumationem mundi permanſuram inconcussam, & inviolatam; cur recusabimus eum audire, qui Petri sedem tenet, ac eos omnes Ecclesiæ Prælatos, qui fide ei adhærescunt?

Mali.

q) Job. 34. d. r) Cap. 24. a.

s) Amos. 3. b. t) Lib. 1. ep. 3.

u) Eſa. cap. 1. d. x) Joan. 18. c.

y) Mat. 23. a. z) Luc. 22. d.

a) Heb. 5. e.

Mali, dices, illi sunt. Quid tum? fibi ipsis profecto, non nobis mali sunt. Nam nisi iniquitati forte cuiuspiam libere consentiamus, nulla sane unquam ullius personæ improbitas, ut maxima illa sit, poterit usquam ulla ratione nobis officere.

Cum autem fides sit Christianæ vitæ fundamentum, ut jam dictum est, optime profecto, vel hac sola ratione gregi Dominico est provitum, per Christi orationem, ac merita magna nimis; quandoquidem, ut diximus, neque fides neque doctrina fidei usque ad consumationem sæculi deficere unquam in Romana Ecclesia poterit, in cuius primoribus, ac maxime, & certissime in ipso Pontifice summo Romano, qualis qualis ille tandem, vel reliqui omnes vitæ sanctimonia fuerint, divina dispensatione, atque dispositione ob Christi orantis reverentiam cælitus illa fideliter aservatur.

Hanc specialem curam Ecclesiæ sanctæ, matris nostræ, habiturum semper salutis nostræ reparatorem, Christum Jesum, apprime noverat summus in terris ejus Vicarius, ac Apostolorum Princeps beatissimus Petrus; ac proinde non dubitavit toti Ecclesiæ præcipere ut suis (b) Præpositis, vel discipulis etiam Dominis intrepide obediret ac dicto incunctanter pareret. Cur ita? quia omnis anima, D. Paulo (c) teste, potestatibus sublimioribus subdita esse debet: quibus qui resistit, ordinationi Dei resistit: Omnis enim potestas, ut idem Paulus Apostolus ait, a Deo est. Ac ne de Ecclesiasticis maxime Præfibus in suspensionem veniremus, utrum boni tantum essent ab ipso constituti: aut ne malis moribus præditos forsitan despiceremus, aperte per Ezechielem improbos etiam ipsos, gregis sui pastores suos vocat, dicens: (d) Neque enim quæsierunt pastores mei gregem meum &c.

Ad hæc: quis ignorat dictum Do-

mini? (e) Fortioribus fortior instat cruciatio. aut illud: (f) Potentes potenter tormenta patientur? (g) Væ, dicit Dominus per Jeremiam, pastoribus, qui disperdunt (exemplo scilicet suo, ac malis moribus) & dilacerant gregem pascuæ meæ! Jam vero, si (h) horrendum est, ut certe est, incidere in manus Dei viventis: quid est, cur tantopere in iudicium pastores Ecclesiæ, sub quodam etiam pietatis prætextu trahere satagimus? cur potius non oblectabimus illis, eorumque decreta & sanctas ex fide conscriptas, nobisque per manus exhibitas traditiones, quibus plenius, & cognoscere, & amare Deum, atque in ejus servitio firmius persistere, juvamus, reverenter excipiemus, sancteque observabimus? maxime cum Deus opt. max. ac Christus JEsus Dominus noster idipsum, ut jam dictum est, planis verbis præcipiat? Cur non magis condolemus pastoribus gregis Dominici: quos tanto majores manent cruciatus, nisi illi sanctissime officio defungantur suo, quanto ad altiores sunt vocati dignitatis Ecclesiæ apicem?

Quod autem mali pascunt Dominicas oves, verbo doctrinaque fidei, & jam antea ostensum est, & hoc ipsum ex illis, quæ sequuntur in capite Jeremiæ jam citato, est profecto manifestissimum. Nam cum Dominus pastores improbos, minis certissimis, ab impietate avocasset, & dispergi per eos, id est, per impios eorum mores, dominicas oves affirmasset, statim subiunxit: Ideo hæc dicit Dominus Deus Israël ad pastores, qui pascunt populum meum: vos disperdistis populum meum &c. ut vel solis his dictis planum omnibus faceret Dominus, pastores eos, qui malo exemplo, vitæque impuritate oves Dominicas dispergunt, eandem verbo Christi, doctrinaque fidei pascere. Ne quisquam impuram sacerdotum Dei vitam, se eorum fidei, in his, quæ ad doctrinam salutiferam Christi pertinent,

Y a

incun-

- b) 1. Pet. 2. c. & ad Tir. 3. a.
c) Ad Rom. 13. a. d) Ezech 34. b.
e) Sap. 6. b. f) Sap. 6. a.
g) Jerem. 23. a. & Ezech. 34. a.
h) Heb. 10. f.

incunctanter ac intrepide dubitaret committere. (i) Fidelem enim Pontificem ac Dominum habemus, qui nunquam est passus, ut sponsa sua tentaretur supra id, quod potest. Nunquam ita divina sua ope destituere voluit eos, quos condidit, ut merito quis unquam possit de summa ejus erga nos pietate conqueri.

§. X. Quod si hoc pastoribus Ecclesiae quibusvis, divino testimonio compulsi damus, quamdiu Romanae Ecclesiae Catholicae, atque Apostolicae adherescere dignoscuntur: est certe, cur conciliis universalibus, antiquissimis majorum traditionibus, hanc ipsam auctoritatem atque dignitatem tribuamus; maxime vero, ut sancti Petri successoribus Christi Vicariis, Romanis praesulibus praeteris id ipsum deferamus, oportet: qui vel soli sunt, quibus hanc pro reverentia sua, ut dictum est, Christus Dominus ab ipso Patre aeterno prerogativam, meritis, ac oratione sua sanctissima impetravit, ne fide Christiana ullo unquam tempore, vel in parvis, vel in magnis Ecclesiae dogmatibus constituendis, aut declarandis, destitui possent. Ecclesia enim Dei, ut optime (k) Tertullianus ante mille quadringentos annos & (l) D. Jacobus Christi Apostolus eo prior, optime sensit atque scripsit, non probat ex personis fidem: sed contra potius, ex fide personas; dummodo Christi Vicarius ac omnes Ecclesiae Praesules, qui ei sanctissime atque constantissime adherent, recta doceant, quemadmodum legitime potissimum convocatos, atque in Spiritu Sancto congregatos, recta docere certum est. Quid nostra interest, quibus sit ille, vel reliqui omnes praesules vitae sanctimonia, ac moribus Christianis praediti?

Postremo vero, non nos, sed Deus illos elegit, dicente ipso (m) Domino:

Ego vos elegi &c. Cui consonat Apostolus Paulus, loco jam citato dicens: Omnis potestas a Deo est. Nos illis a Deo, non ipsi nobis, commissi sumus, (n) Qui, quaeso, nos sumus, qui proximum nostrum, imo principes Ecclesiae fervose alienos, & maxime fedentem in Petri Cathedra judicemus? Domino suo ille stat, aut cadit, ait (o) Vas electionis. Neque sane fas cuiquam fuit unquam Christos Domini tangere, aut de Prophetis judicium ferre, Domino dicente: (p) Nolite tangere Christos meos, & in Prophetis meis nolite malignari. Judas, teste D. (q) Augustino, loculos quamvis habuerit, fureritque fur & latro, Evangelium tamen absque fidelium detrimento praedicavit, quem qui sprevisset, Christum profecto sprevisset, qui dixit - (r) Qui vos spernit, me spernit. Satiuse certe esset (s) exemplum Sem atque Japhet, ac post istos, Christianissimi Imperatoris Constantini magni, in verendis patrum nostrorum tegendis, vestigia & sanctimoniam imitari, quam criminatoris Luciferi personam impudenter etiam agere. Cum ventum erit ad Christi Jesu tribunal, ubi nos omnes (t) manifestari oportet, non quaeretur a nobis: quid Pontifex, vel Ecclesiae Primates fecerint? non illorum sane a nobis, sed nostrae tum a nobis ipsis, tum ab illis vitae ratio reposcetur. Et ut primario Christi in terris Vicario reliqui omnes: ita quoque ille, uni Domino, vitae suae, commissique Pontificatus rationem reddet exactissimam. Et quamvis dictum sit: relaturum unumquemque propria corporis prout ipse gesserit, sive bonum, sive malum; longe tamen verissimum illud est, ac Praesulibus perhorrescendum verbum Domini: (n) Ecce ego super Pastores requiram gregem meum de manu eorum. Exiget sane a nobis Deus vitae nostrae rationem: exi-

get

i) 1. Cor. 1. b. & 10. c. 2. Cor. 1. d. 1. Thes. 5. d. & 2. Thes. 3. a. & Heb. 2. d. & 3. a.

k) Lib. 7. de praescript. haeretic. l) Cap. 2.

m) Joan. 15. c. n) Jacob. 4. d.

o) Ad Rom. 14. a. p) Pl. 104. b. & 1. Paral. 16. c.

q) Lib. 2. contra ep. Par. c. 11.

r) Joan. 12. s) Genes. 9. d. Theo. lib. 1. c. 11.

t) 2. Cor. 5. b. Rom. 14. b. u) Ezech. 34. c.

get & ovium suarum sanguinem de manu pastorum suorum.

§. XI. Ex his itaque, quæ dicta sunt, primo quidem cavendum esse constat vel maxime, ne illud sibi sumat ovis; ut a quo venit ipsa iudicanda, Pastorem suum iudicet: deinde; ne sanctitatem cathedræ despiciat, deseratve, aut propter pastores malos, gregis unitatem dividat Christianam, ac potius inconsutilem Christi tunicam, id est, vivacem Ecclesiæ charitatem, ac insignem pietatem maternam lace- ret; neve in acceptione personarum, quæ teste D. (x) August. mater est errorum, fidem Christi habeat: tertio; ne quidquam ad salutem spectare putet, qua sint pastores vita, sed qua fide præditi. Nihil enim detractum est de san- ctimonia traditionum propter impieta- tem Patrum; nihil veritati fidei incom- modat, nihil Ecclesiæ dogmatibus Præ- latorum impuritas scabiei affricat, si quæ illa etiam maxima, ac notissima sit.

Certos atque securos Christus Do- minus nos in hac parte fecit, loco jam sæpe citato dicens: (y) Quæ dicunt, fa- cite, quæ faciunt, nolite facere. Di- cunt, enim, quæ Dei sunt; dicunt ex Cathedra Petri, quæ bona sunt. At- que hoc esse nobis debet satis. Illi ve- ro, si quæ forte impia volunt, aut ea potius, quæ hominibus placent, quam quæ Christo grata sunt, faciunt. Po- pulo namque illud mandatum est, non ut quales Prælati sunt, quærat; sed ut eorum decreta observet, (z) dicto obei- diat. (a) Qui enim hos recipit, qui eosdem audit, (b) Christum audit, apud quem vita est & mors: qui & sal- vare potest, ac vult pios, & impios in gehennam tradere.

Qui non tam (c) sacrificium atque victimam, quam ipsam obedientiam jure suo a nobis reposcit; qui se læsum a nobis affirmat, dum ministrorum

suorum dignitas, & authoritas, quos ipse super gregem suum constituit, ali- qua ratione læditur; quibus, qui non obtemperat, de Cathedra Petri (d) do- centibus, pro ethnico habetur & publi- cano.

Qua ex re constat profecto, majo- rum traditionibus rejectis, nihil sanum, firmum, stabile, aut certum in Eccle- sia Dei relictum iri: contemptis autem iis, contemnuntur Præsules Ecclesiæ, contemnuntur summus Christi Vicarius, (e) despiciuntur ipse Christus, amittitur vera salus, acquiritur ipsissima mors; in qua nullus (f) ordo sed everisio sum- ma, rerum inordinatissima permixtio, & sempiternus horror inhabitat.

Quapropter tanta traditionum ma- jorum ac Ecclesiæ totius Christi Jesu sponsæ unicæ dilectissimæ, ejusque Præ- sulum, debet apud nos esse authoritas, quanta est dignitas, ac virtus ejus, ex quo tanquam purissimo (g) fonte aquæ salientis in vitam æternam, Ecclesiæ dignitas, & authoritas ortum habet.

Si ergo Christus Dominus apud nos in authoritate est, ubi ipse est, illic (h) sit & minister ejus, illic & decreta ejus, illic dignitas, ac sermo ejus, id est: si chara nobis salus animæ nostræ est in ipsis animæ nostræ visceri- bus, illi eorumque decreta esse de- bent.

Id solum maxime in hac re atten- damus, quæso: Deum videlicet a no- bis, id obedientiæ velle, ac instanter, super holocaustomata requirere, ut jam non scilicet respicere debeamus, qualis ille sit, qui traditiones nobis pro- ponit, quantæ puritatis, quam exi- miæ castimonie vitæ; non utrum sit Petrus, an Paulus, an homo, an de cælo aliquis Angelus: sed eum esse Christi Vicarium; eum pro quo Chri- stus oravit, ne ejus fides deficeret. Item, quod hæc ipsa oratio pro Christi reve- rentia audita est, ne ulla ratione fide

Z

desti-

x) Contra lib. Petiliani lib. 1. cap. 2.

y) Math. 23. a. Luc. 11. g.

z) Tit. cap. 3. a. a) Joan. 13. c. b) Luc. 10. c.

c) 1. Reg. 15. e. & Eccl. 4. d. Osæ 6. c. Mat. 9. b.

d) Mat. 18. c. e) Luc. 10. c. f) Job. 10. d.

g) Joan. 4. b. h) Joan. 12. d.

destituatur is, a quo vel solo fidei Sacramenta, & doctrina est petenda: etiam si reliqui omnes illam forte amiserint, aut deseruerint potius. Hoc solum nos in hoc negotio Deus spectare vult, quod Cathedram Petri tenet: quod Apostolus, quod sacerdos, quod Ecclesiæ præsul, quod Christi legatus, quod Angelus Domini exercituum sit (i) de cujus ore legem Domini requirere Dominicus grex jubetur.

Servate ergo, charissimi fratres, traditiones, quas a maioribus Ecclesiæ accepistis; quas Mater sanctissima nostra Ecclesiæ Romana, cujus fides in universo mundo annuntiatur, jam a principio semper adamavit; quas de Christi & Apostolorum pectore pro ratione rerum ac temporum deprompsit; quasque inviolatas, nobis velut mater fidissima asservavit, ac suo quoque tempore, animarum nostrarum sitiens salutem, propinavit.

Hæc enim voluntas Dei est, quam ore proprio expressit Dominus loco jam citato, dicens: quæ vobis dicunt servate & facite; quam Prophetas & Apostolos item suos, atque Doctores Ecclesiæ, populumque Christianum semper ubique terrarum, atque gentium docuit, ut ex iis quæ jam antea dicta sunt, liquido constat. (k) Obédite ergo præpositis vestris, & subjace- te eis. Ipsi enim pervigilant quasi rationem pro animabus vestris reddituri, ut cum gaudio hoc faciant, non gementes. Hoc enim non expedit vobis: si videlicet illud propter duritiam cordis vestri efficitur, ut cum dolore, & gemitu præesse vobis, velitis nolitis, ipsi cogantur. Vobis vero perutile certe erit, atque pernecessarium illud: si dicto obedire firmiter apud vos constitueritis; idque non ex impatientia, sed ob ipsius obedientiæ, & charitatis amorem, ac studium,

CAPUT XV.

DE CEREMONIIS
ECCLESIAE.

§. I. *Ceremoniæ sunt signum externum cultus divini.*

§. II. *Cur instituta.*

§. I.

Quia in militante Ecclesiâ viatores sumus, vita nostra in eo loco sita est, ut sine ceremoniis ad fruitionem patriæ non facile transire possit. Quamdiu igitur in hoc mundo visibili peregrinamur a Domino, necesse est, nos divinum cultum debitis Ceremoniis Deo exhibere. (l) Per sensibilia autem ad intelligibilia, ac per visibilia ad invisibilia & æterna manu ducimur.

Illam itaque reverentiam, atque pietatem, quam erga Deum in corde gerimus, signis etiam exterioribus merito ostendimus; neque propterea justitiam, quam Deo debemus, & honorem Dei, in nudis ac externis ceremoniis, quod quidam impie Ecclesiæ Dei impingunt, maxime ponimus, sed ut ipsa præcipue interna religione, pio affectu & cultu constituimus. Unde non in ipsis ceremoniis, sed in vera pietate atque justitia, & in Domino Deo nostro Christo Jesu, per cujus fidem charite maxime formatam, perque pia dilectionis Christianæ opera, viva ejus membra efficimur, fiduciam, & spem nostram collocamus.

§. II. Ceremonias itaque tenemus; ut præteritorum memorativas: præsentium excitativas, futurorum præmonstrativas, quibus Dei cultum plenius perficimus, & ad majorem ejus amorem vehementius quodammodo excitamur: quo duce facilius, hac ratione, justificationem & perfectionem nostram consequimur.

Latet enim quædam in ipsis Ceremoniis excitativa devotio. Quare usi (m) sunt etiam Ceremoniis suis Prophetæ

i) Mat. 2. b.

k) Heb. 13. c.

l) Pau. ad Ro. 1. c.

m) 4. Reg. 4. e. & f. & Levit. per totum.

phetæ ac Patriarchæ, quæ figura notarum erant ceremoniarum.

His quoque, ut est in (n) Evangelio, usus est Dominus noster Iesus Christus. Quo fit, ut in principio quadragesimalis jejunii in tota Ecclesia Catholica sacerdos capitibus Christianorum cineres imponat dicens: Memento homo, quia cinis es, & in cinerem reverteris: quo facto hominem quidem primo excitat, atque eo impellit, ut se vililitatis suæ memor humiliet: Deinde eadem ratione simul efficit, ut intelligat, se ad mortem properare, per quam ipsum etiam humanum corpus paulatim redigitur in pulveres: Postremo vero, hoc ipso facto, quadam veluti tacita consecratione, mortalis ipse homo admonetur, ut curet per poenitentiam, & pietatis studia, se ita ad mortem, Dei gratia disponere, quo in Domino feliciter mori queat.

Hinc illæ quoque Palmarum ceremoniæ, nobis ingressum Salvatoris in Jerusalem representant; ac dum in Cænæ ultimæ Domini, ac Parasceves festo, divinum persolvitur officium, dum aræ nudatæ abluuntur, ac aliæ ceremoniæ peraguntur, memoria sane Christi spoliati, atque passi recolitur.

Cum itaque tota Ecclesia utatur, semperque usâ sit ceremoniis, quas ex Apostolorum traditione, ut Beatorum (o) Basilii & (p) Augustini est sententia, accepit; hæreticorum profecto, qui eas inique damnant, impietatem, cum sancta Catholica Romana Ecclesia merito detestamur, eorumque dogmata, anathematizantes, ceremonias ab ipsa Ecclesia Romana Catholica, atque Apostolica jam inde a principio rece-

ptas, approbatas, & in Ecclesia nostra Strigoniensi usitatas, inviolabiliter per totam nostram Diocesim ab omnibus reverenter ac pie observari volumus, & mandamus.

CAPUT XVI. DE MISSÆ SACRIFICIO.

- §. I. *Est sacrificium altaris incruentum.*
§. II. *Institutio illius fundatur in Evangelio, Traditione, & SS. Patribus.*
§. III. *A quibus, quando celebrandum.*

§. I.

Translato Sacerdotio, necesse est etiam transferri sacrificium, ut (q) Paulus ait. Ideo Sacerdoti Evangelico Sacerdotium, & sacrificium competit Evangelicum. Omnis enim Pontifex, aut Sacerdos ad sacrificandum, teste D. (r) Paulo institutus est a Deo, ut offerat dona, & sacrificia pro peccatis suis, & populi.

Nullum autem aliud præter Missæ sacrificium in lege Evangelica esse potest. (s) De quo Deus per (t) Malachiam inquit: Ab ortu solis usque ad occasum, magnum est nomen meum in gentibus, & in omni loco sacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda. (u) Soli enim Sacerdotes hostiam illam puram, non hircorum, aut animalium, sed ipsum Christum Dei Filium, non eo modo cruento, quo semel est oblatus in cruce, sed incruento plane, ac ineffabili modo, secundum ordinem Mekhisêdech Deo Patri offerunt. Unde B. (x) Ignatius refert Apostolos Missas celebrasse, & sacrificium esse, & B. (y) Cyprianus, B. (z)

Z 2

Augu-

n) Joan. 9. a. & 15. f. & Mar. 7. d. & Mat. 21. a.

o) De Spiritu Sancto cap. 27.

p) De Bapt. contra Donat. lib. 2. cap. 7.

q) Heb. 7. b. r) Heb. 5. a.

s) Vide libros 5. Jo. Fabri Dominicani de Missa Evangelica, quos nuper nos recudi curavimus. t) Malach. 1. c.

u) S. Cyrill. in declaratione Anathematismi Nestorii.

x) In Ep. 6. ad Smyrnen.

y) Lib. 2. ep. 3. & lib. 1. ep. 9.

z) Ep. 3. ad Bonifacium & ep. 59. ad quæst. Paulin. & lib. 17. de Civitate Dei, ca. 17. & in Psal. 33. Concione prima & ep. 57. ad Dardanum & lib. Confes. 9. ca. 11. 12. & 13. idem de anima & ejus origine. ca. 9. & 11.

Augustinus, D. (a) Hieronymus, D. (b) Chrysostomus, & B. (c) Irenæus & Venerabilis Beda, & omnes Ecclesiæ Doctores idem testantur: & exstat Missa D. Jacobi Apostoli Domini, singulari fide, non ita ab hinc Parisiis excusa.

§. II. Qui ergo negant Missam sacrificium esse, negant Evangelium & legem gratiæ, ejusque sacrificium tollunt, sacerdotium pernegant, Christo Domino & Christianis peculiare, de quibus dictum est Psal. CXLVII. non fecit taliter omni nationi. Cum enim nulla lex sit sine sacerdote, atque sacrificio, ita sibi proprio, ut neque alii legi, neque alteri populo sit vel sacrificium, vel sacerdos ille communis; quæ causa est, quæso, cur non hoc legi quoque Evangelicæ præ cæteris demus?

Et lex quidem Mosaica, populusque Hebræus, eos profecto habebat sacerdotes, ritus, atque sacrificia sibi propria, quæ nulli legi, nullis populis, (illis exceptis hominibus, qui ex gentibus, profelyti apud Hebræos dicebantur) propria essent aut communia. Et nos legi Evangelicæ peculiare sacrificium pernegare audemus?

Dominus noster Jesus Christus cum in ultima cœna, panis quidem in vivum suum corpus, vini vero substantiam, in sanguinem suum plane effusum, sed qui paulo post in ara crucis, variis cruciatibus, pro peccatis nostris fuit effundendus, vere ac realiter consecrasset; Apostolos statim instituit Sacerdotes, ut & ipsi virtute verbi sui hoc facerent, atque id ipsum Sacrificii genus inauditum, ac plane divinum ad suæ acerbissimæ passionis memoriam, in qua corpus ab anima, & sanguis a corpore vere fuit, ac realiter separatum, tanquam Sacramentum quoddam regni æterni dirigereat, dicens: (d) Hoc facite in meam

commemorationem. Quæ duo, paucioribus verbis alibi distinguens D. Paulus, ne calumniis hæreticorum ullus relinqueretur locus, inquit: (e) Hoc facite, quotiescunque feceritis, in meam commemorationem: Et Ecclesia mater nostra, ad consecrationem calicis dicendum instituit: hæc quotiescunque feceritis, in mei memoriam facietis, quasi aperte dicat: facite quidem hæc, quæ ego feci, commutando vi verborum meorum, panis & vini substantiam, in substantiam corporis & sanguinis mei, & hæc ipsa facite in meam commemorationem: ut & sacrificium sit reale pro peccatis populi, & sacramentum ac memoriale cruenti sacrificii. Qui ergo sumus nos, qui Domini decretum ac institutum mutare ulla ratione, aut possumus, aut cogitemus.

Igitur, quicumque hoc Missæ sacrificium divinissimum Ecclesiæ, sublatum ex nova lege volunt, eadem ratione ostendunt: se velle legem ipsam Christi, ac totum Hierarchicum Ecclesiæ sponse suæ ordinem, splendoremque vere divinum, ac ipsos quoque sacerdotes de medio tollere, qui propter sacrificium sunt potissimum instituti, ut offerant pro peccatis; imo vero, qui quod ipsa etiam natura concedit, & id, ad quod illa movet, instigat, impellitque tollere nititur, naturam quoque ipsam extinguere velle videtur.

§. III. Sit igitur statutum, & sacrificium esse debere in nova lege, & sacerdotes qui illud offerant. Missa itaque Sacramentum est, & Sacrificium, quod pro vivis & (g) mortuis offertur. Sacramentum quidem: quia non modo rei sacræ, id est, passionis Dominicæ est memoriale, sed Dominicæ etiam realis existentiae, & substantiæ corporis & sanguinis ejus, sub illis speciebus conten-

a) D. Hierony. contra Vigilantium ep. 2.

b) Chryso. homil. 18. super 1. Corinth. & item homil. 3. in ep. ad Phil.

c) Lib. 4. advers. hæreses Valentini cap. 32. & 34.

d) Luc. 22. b. e) 1. Cor. 11. c.

f) D. August. lib. Confess. 9. cap. 11. 12. & 13. & in lib. de anima & ejus origine. cap. 9. & 11. & D. Jacobus Apostolus & Chrysost. ac B. Basil. Ambr. in suis Missis.

g) D. Chryso. ad Antioch. hom. 69. & ad Philip. e. 1. hom. 3. & 1. ad Corinth. cap. 15. hom. 41. D. Chryso. super ca. ad Ephes. 1. hom. 3.

contentæ, est signum. Et præter id, quod sensibus ingerit, gratiam in recte fumentes confert; Sacrificium vero quia Christum vivum, hostiam jam non amplius cruentam, sed placentem & gloriosam Deo patri, pro ipsius sacerdotis offerentis, ac totius populi peccatorum remissione in Ecclesia Catholica jugiter sub illis speciebus offerimus.

Quod si actu communicantes in Missa non adint, est nihilominus illud sacrificium; meritoque celebratur, ut ex locis in capite quinto superius adductis, satis colligi potest.

Cæterum, quia refrigercente charitate, multorum abundavit iniquitas, culpa Christiani populi, non Ecclesiæ Dei factum est, ut non semper, neque ubique præsto sit Christianus populus, cui sacram synaxim sacerdos, quando-cunque ipse communicat, administret. Nam si parati aliqui, ad suscipiendum hoc sacramentum adsint, id semper eis certe administratur.

Hac etiam actione Apostolorum tempore, Ecclesia & re & nomenclatura est usa: quemadmodum refert sanctus (h) Ignatius D. Joannis Apostoli discipulus. Non licet, inquit, sine Episcopo, nec offerre, neque sacrificium immolare, neque missas celebrare. Item B. (i) Clemens, D. Petri discipulus: Missas, inquit, sine Episcopi jussu, nemo presbyterorum in sua parochia agat. Et paulo inferius: In aliis locis sacrificare, & missas celebrare non licet, nisi in iis, in quibus Episcopus proprius jusserit, aut Episcopo regulariter ordinato, tenente videlicet civitatem, consecratus fuerit. Aliter enim non sunt hæc agenda, nec rite celebranda, docente nos novo, & veteri testamento. Hæc (k) Apostoli a Domino acceperunt, & nobis tradiderunt: hæc nos docemus, nobisque, & omnibus, absque reprehensione tenere, & docere quibus agendum est, mandamus. Hætenus D. Clemens.

Ita de Missa loqui soliti sunt sanctus (l) Irenæus quoque, B. (m) Cyprianus & D. Dionysius Areopagita. Sanctus quoque Jacobus frater Domini nostri, & D. Chrysostomus, D. Basilus, & D. (n) Ambrosius libros de sacrificio Missæ, & ejus forma, precibusque pro vivis, & mortuis, & ceremoniis nobis reliquerunt.

Mandamus itaque per universam diocesim nostram ita credi, & observari, sicut sancta Mater Ecclesia Romana & Catholica credit, servat, & per universum orbem docuit semper, ac nunc etiam docet. Volumus etiam atque mandamus, ut Missa nullatenus contra Ecclesiæ sanctæ jam commemoratæ consuetudinem alio, quam latino sermone celebretur.

Item sub gravi pœna similiter committimus: ne vulgares ullæ, aut latine etiam cantilenæ, præter eas, quas ante centum annos, majores nostros certo approbasse constat; aut præter eas, quæ posthac a nobis fuerint approbatæ, in templis maxime, admittantur: ne sub specie pietatis, Hungarus populus, natura alioqui ad divinum cultum propensus, in errores inducatur; sicut, proh dolor! fieri nostra ætate in pluribus locis videmus.

CAPUT XVII DE JEJUNIO.

§. I. *Quid sit.*

§. II. *De Quadragesima.*

§. III. *Quomodo jejunandum.*

§. I.

Jejunium est abstinencia, qua corpus, ut Beatus (o) Apostolus ait, in servitutem castigando redigimus, vitia carnis comprimantes. Hoc B. (p) Augustinus teste, in novo testamento præceptum esse novimus, & non ab Ecclesia modo, sed ab ipso etiam Christo commendatum. De Apostolis enim suis (q) dixit

A a

xix

h) In ep. ad Smyrnen.

i) In ep. 3. k) B. Cypr. lib. 2. ep. 3.

l) Lib. 4. contra Valent. cap. 34.

m) Lib. 2. ep. 3. n) S. Ambros. in lib. de sacrifici. Missæ.

o) 1. Cor. 9. d. p) Ep. ad Casu. 86. prope finem.

q) Mat. 9. b.

xit ille: Cum ablatus fuerit ab illis spon-
sus, tunc jejunabunt.

In veteri quoque testamento domui
Juda (r) præceptum erat jejunium quar-
ti & quinti, septimi & decimi scilicet
Sabbathi. (s) Et alibi, Deus præcepit
in afflictione animarum, & expurga-
tione peccatorum jejunandum. Qua ex
re satis liquet, jejunium in utroque te-
stamento a Deo esse præceptum.

§. II. (t) Quadragesimæ autem jeju-
nium Christus quidem primo nobis suo
exemplo instituit: deinde vero Eccle-
sia, tempus tantum & modum definiuit.
Abstinentiam præterea a carnibus, &
his, quæ a carnibus habent originem,
sancti (u) Patres in primitiva Ecclesia
induxerunt, eamque ipsam Ecclesiæ
traditionem nobis scriptis testatam reli-
querunt. D. quoque (x) Hieronymus
de hac re scribens: Nos, inquit, unam
Quadragesimam, secundum traditionem
Apostolorum, toto anno, tempore con-
gruo, jejunamus. Traditiones autem,
quæ, ut supra dictum est, robur, &
authoritatem non inferiorem scriptis
Biblicis habent, servare omnes omni-
no debemus. Nam ut B. (y) Clemens
ex sacris Canonibus Ap. stolorum collig-
it: Apostoli non modo clericis, sed
laicis etiam jejunium indixerunt, atque
præceperunt. S. (z) Thelesphorus, &
B. (a) Ignatius Martyres, ac Apostolo-
rum discipuli, idipsum a Domino in-
stitutum dixerunt: & observandum præ-
ceperunt. D. etiam (b) Hieronymus
sic ait: In Quadragesima continentia
vela pandenda sunt, & tota aurigæ re-
tinacula equis laxanda properantibus.
(c) Et alibi dicit: Sit vilis, & vesperti-

nus cibus tuus, olera; & legumina,
interdumque pisciculos pro summis du-
cas deliciis. Quando jejunamus (in-
quit (d) Origenes) o viri! abstineamus
nos, ut non gustemus carnes neque vi-
num, neque superfluas escas. (e) Her-
mes quoque D. Pauli discipulus ait: Eo
die, quo jejunabis, nihil omnino gu-
stabis, nisi panem & aquam: & com-
putata quantitate cibi, quem cæteris
diebus comesturus eras, sumptum diei
illius, quem facturus eras, reponas, &
dabis viduæ, pupillo, aut inopi.

Audi D. Augustinum quoque: (f)
Non solum a carnibus & vino abstinent
heremitæ pro sufficientia domandarum
libidinum: sed ab his etiam, quæ tan-
to concitatus Veneris & gutturis pro-
vocant appetitum, quanto, quasi mun-
diora nonnullis videntur.

§. III Quomodo autem jejunan-
dum sit, D. Hieronymus quoque non
reticet, dum ait: (g) Etiam vilissimis
cibis vitanda est satietas. Nihil enim
ita obruit animum, ut plenus venter,
& exæstuans, atque huc, illucque se
vertens, & in ructus vel in crepitus ven-
torum efflatione respirans. Quale il-
lud jejunium est, aut qualis illa refe-
ctio post jejunium, cum pridianis epu-
lis distendimur, & guttur nostrum me-
diatorium efficitur latrinarum? dumq-
volumus prolixioris inedia famam que-
rere, tantum voramus, quantum vix
alterius diei nox digerat. Itaque non
tam jejunium appellandum est, quam
crapula, ac fœtens & molesta indige-
stio. In Concilio quoque (h) Car-
thaginensi statuitur: ut baptizantes sub
abstinentia vini, & carniū baptizent.
Et

r) Zach. 8. d. s) Levi. 16. f.

t) August. ad Janua. ep. 119.

u) B. Gregor. ad Angl. Episc. dist. 4. cap. denique; & Concilium. Tolet. 8.

can. 9.

x) Ad Marcel. Episc. 5. adversus Montanum.

y) Ep. 1. prope finem & ep. 3. item lib. 7. recognition.

z) In ep. ad omnes Episcopos dist. 4. cap. statuimus.

a) In ep. 4. ad Philip. b) Ad Lætam.

c) In ep. ad Paulinum de inst. monach. & ad Lætam de inst. filia, ultra medium.

d) In Job. lib. 3. pag. 494. e) Similit. 8.

f) De moribus Cathol. Ecclesiæ lib. 1. cap. 31. & 33.

g) Adversus Jovinianum lib. 2.

h) Concilio 4. Canone 85.

Et in Concilio (i) Toletano dicitur: Quisque sine inevitabili necessitate, atque fragilitate, & evidenti languore, seu etiam impossibilitate ætatis, diebus quadragesimæ esum carniū præsumpserit attentare, non solum reus erit resurrectionis Dominicæ, verumetiam alienus ab ejusdem diei sancta communione.

Et cur ita? non sane quod carnes, aut lacticia munda cum gratiarum actione comederit, ut hæretici cavillantur, Ecclesia Catholica, aut Concilium, quempiam damnant; sed quia tempore vetito, contra Ecclesiæ matris nostræ præceptum id fecit. Inobedientia enim qua Ecclesiam audire contumaces & superbi nolunt; non esca, quæ cum benedictione, pie, cum adest necessitas, sumitur, eorum conscientias & animas coinquinat. (k) Ab intus siquidem, de corde hominum malæ cogitationes prodeunt, adulteria, fornicationes, homicidia &c.

Nemo igitur in cibo, aut potu ut utroque judicabitur, sed in transgressionem præcepti, & ob Ecclesiæ ac clavium, imo ipsius Jesu Christi contemptum, seipsum quisque condemnat.

Quod vero D. (l) Paulus dicit: Nemo vos judicet in cibo, aut potu, aut Næomeniæ, quæ sunt umbra futurorum; id intelligendum sane est, de Judaica observatione, quæ cessavit per adventum Christi; sicut B. (m) Ambrosius & Ecclesia Catholica interpretatur.

Cæterum, fatemur Adamum cibum non perdidisse, sed inobedientiam. Præceptum enim Domini violavit: quod quidem sicut violare nefas est, ita etiam ne proximum scandalizet suum, plurimum cavere quisque debet. Nam ut D. (n) Paulus ait: Si esca scandalizat fratrem meum, non manducabo carnem in æternum, ne fratrem meum scandalizem.

Omnibus igitur nobis subjectis, ut jejunia a sancta matre Ecclesia Catholica instituta, observent, serio injungimus, ac præcipimus.

Acut jejunium gratum sit Deo, non a cibis tantum prohibitis, sed a vitiis inprimis, a crapula, & ebrietate se abstinere omnes studeant; piis operibus dent operam, eleemosynis peccata sua redimant, ac deinde libertatem Evangelicam, non in carnis, sed spiritus libertatem vertentes, delectum ciborum, omnes per totam nostram diocesim observent; semel in die, & quidem sobrie, vel paulo ante, vel post meridiem comedant, sicut sancta nostra, ac omnium fidelium mater Ecclesia semper observavit, & nunc etiam observat.

CAPUT XVIII. DE INVOCATIONE SANCTORUM.

§. I. *Est rationabilis.*

§. II. *Ostenditur auctoritate & exemplis.*

§. III. *Respondetur adversariis.*

§. I.

Cum Ecclesia militans & triumphans unum corpus sit, cujus caput est Christus, cum item sancti, tam in patria, quam in terris existentes, propter charitatis vinculum, & capitis influentiam unum sint; cum & sanctorum, & omnium bonorum merita, omnibus Christi membris in charitate existentibus sint communia, ut articulus ille fidei (Sanctorum communionem) habet, & Propheta testatur, (o) dicens: Particeps ego sum omnium timentium te, & custodientium mandata tua; deum cum (p) charitas, pietas, & amor sanctorum erga proximos suos, in cœlo sit multo locupletior, quam in terra; (q) charitate procul dubio singulari

A a 2

i) In Concilio Tolet. 8. Canon. 9.

k) Mat. 15. c.

l) Coloss. 2. c.

m) Ut sup. ad Coloss. 2. c. ut communiter alii Patres.

n) 1. Cor. 8.

o) Psalmo 118.

p) B. Chryso. super 4. Regum cap. 19.

q) Orig. 1. cantic. homil. 3. ante medium. Item Damasc. in hist. Barlaam & Josephat, circa finem. Cyp. lib. 1. ep. 1. circa finem. Concil. Nicæn. 2. actione 2. inducens verba D. Basilii in ep. contra Julianum.

gulari moventur sancti, ut nos suis meritis, & orationibus ardentissime juvent. Et quemadmodum hic olim in vita fecerunt, sic nunc in cœlis, salutem nostram coram Deo, quam maxime possunt, promovere sanctissime, quod Deo id placere vident, opportuno tempore student.

§. II. Hinc Moyses orans pro populo, ut iratum Deum placaret, ne populum Israel ob adoratum vitulum dederet, (r) inquit: Recordare, quæso, Abraham, Isaac & Jacob.

(s) Quod si sanctus quoque Hieremias nondum in cœlo visione divina potitus, sed in limbo existens, orabat pro populo; cur nunc in cœlo non orabunt Apostoli, reliquique sancti omnes. Pro hac, inquit S. (*) Propheeta, orabit omnis spiritus in tempore opportuno.

Hinc D. (t) Basilus magnus admonet: ut Martyrum orationes imploremus, ut nos in nostris juvent necessitatibus. D. (u) Augustinus item inquit: Vos igitur (sancti scilicet) qui meruistis cōsortes fieri supernorum civium, & perfrui æternæ charitatis gloria, orate pro me ad Dominum, ut educat me de isto carcere, in quo tenor captus & ligatus. (x) Origenes item sanctum Job invocans: O beate, inquit, Job, vivens apud Deum, & victor permanens in conspectu Regis Domini, ora pro nobis miseris. (y) Idem alibi: Incipiam me genibus prosternere, & deprecari universos sanctos, ut non audenti mihi, ad Deum propter multitudinem peccatorum accedere, succurrant. O Sancti Dei! vos lachrymis & fletu pleno deprecor, ut procidatis misericordiis ejus pro me misero. Idem in fine lamenti: Heu mihi pater Abraham! deprecare pro me, ne de finibus

tuis aliener, quos valde concupivi, nec condigne quidem, propter ingens peccatum meum. Audi etiam D. (z) Augustinum dicentem: Sanctorum corpora, & præcipue Martyrum reliquias, ac si Christi membra, sincerissime honoranda, & basilicas eorum nominibus appellatas, velut loca sancta, divino cultui mancipata affectu piissimo, & devotione fidelissima, adeundas credimus. Si quis contra hanc sententiam venerit, non Christianus, sed Eunomianus & Vigilantius creditur. (a) Idem alibi: Pro Martyribus non oramus, sed ipsi orant pro nobis. (b) Et iterum: Natalitia sanctorum cum sobrietate celebrate, ut imitemur eos, qui nos præcesserunt, & gaudeant de vobis, qui orant pro vobis, ut benedictio Dei in æternum maneat, fiat, fiat. (c) Idem alibi: Si ad consortium Martyrum, vel Sacerdotum volumus pervenire, de imitatione Martyrum cogitemus. Debent enim in nobis aliquid recognoscere de suis virtutibus, ut dignentur pro nobis Domino supplicare.

§. III. Jam vero si quempiam forte illud, quod vulgo dicitur, movet; quomodo, nos audiunt sancti? audiat Divum (d) Gregorium dicentem: Quid est quod non illi videant, qui videntem omnia vident?

In verbo ergo, ut de aliis modis nunc taceamus, visione beatifica, non naturali, audiunt nostras orationes: vident afflictiones, & desideria, ac pia vota nostra absque molestia, sicuti Angeli Dei in cœlis contemplantur.

Et si id nobis expedit, efficaciter quod petimus, impetrant suis meritis, & orationibus quoque suis, ea, quibus nos indigere vident, exorant. In vita enim hac sanctis suis actionibus illi meruerunt ea, quæ jam cum Christo regnan-

r) Exodi 32. c. s) 2. Malach. 15. c. * Psal. 31. b.

t) In Encomio 40. Martyrum.

u) In lib. de spiritu & anima cap. 59.

x) Lib. 2. Job. circa finem.

y) In Lament. statim in initio.

z) Ex Ecclesiasticorum dogmatum cap. 73.

a) In Evang. Joan. tract. 84.

b) In Psal. 88.

c) In sermone 2. 123. de Martyr.

d) Lib. 12. moral. c. 13. & lib. 4. dialogorum cap. 32. Bernardus in sermone de vigiliis Apostolorum Petri & Pauli.

gnantes in cœlis nobis impetrant, exstentibus in terra.

Non itaque, sicuti Ecclesiam dicere calumniantur hæretici, tanquam Domini vitæ nostræ, & salutis nostræ auctores nos illi jvant; sed ut intercessores, & advocati, bonum nostrum, apud Deum promovent. Sic sanctos Angelos orationes ad tribunal Dei detulisse (e) scriptura memorat. Sic quoque liberales erga pauperes Christi recipiendos ab illis in (*) æterna tabernacula, ait Dominus.

In hunc sensum orationes, & litanias sancta Mater Ecclesia sanctissime a Spiritu Sancto edocta, ad sanctos Dei, in cœlo regnantes cum Christo, dirigit. Unde secundum morem antiquissimum, sanctæ Catholicæ & Apostolicæ Romanæ Ecclesiæ recte invocantur Sancti, ut orent pro nobis. Volumusque & mandamus: ut id omnes in nostra Diœcesi frequenter & reverenter faciant.

CAPUT XIX. DE IMAGINIBUS CHRISTI ET SANCTORUM.

§. I. *Exponitur doctrina Catholica.*

§. II. *Alabortatio, de earum cultu reparando.*

§. III. *Digressio perutilis, de cultu imaginum & invocatione Sanctorum.*

§. I.

Quando sancta mater Ecclesia statuas vel imagines Christi & Sanctorum in templis erigit venerandas; non id agit, aut vult, aut jubet, ut color, materia, seu forma illa nuda (f) imaginis lapideæ, ligneæ, æris, argenti, aurive, aut alterius rei veneretur, seu adoretur; sed rem illam coli, adorare modo suo, debere affirmat, & jubet, quam imago illa refert. Visa enim imagine, ad imaginatum mens i-

psa statim currit, & ad illum respicit, cujus est imago. Ideoque (g) imagines, laicorum libri dicuntur, in quibus memorandæ historiæ sanctorum continentur, quæ invitant omnes ad imitationem sanctitatis, & earum virtutum, propter quas Deo sancti illi placuerunt; ac hortantur, ut caput nostrum Jesum Christum pro nobis omnibus mortuum, dum ejus imaginem cruci affixam intuemur, devote, & quidem frequenter adoremus: ejusque viva membra in cœlis cum eo regnantia, super omnes mundi creaturas debito honore prosequamur, & modis omnibus eis conjungi, pro virili parte nostra studeamus. Sanctorum idcirco imagines sæpe nos ad meliora movent, atque permovent.

§. II. Quæ cum ita sint, (h) ut secundo Concilio Nicæno fusissime traditur, & cum sancta mater Romana Ecclesia, jam inde ab initio pium hoc de imaginibus institutum laudabiliter observaverit, & nunc etiam observet; mandamus firmiter, ut in Ecclesiis omnibus, jurisdictioni nostræ subiectis, imagines Dei & Sanctorum retineantur, ac nulla ratione, etiam vetustissimæ lignæ, aut quævis aliæ, absque scitu nostro amoveantur aut destruantur, quin potius deletæ iterum pingantur, & restantur; atque ob jam dictam causam, sicuti in (i) Concilio Nicæno statutum est, debito honore, & reverentia, quicquid fidelis eas prosequatur atque deosculetur.

Nam sicut sancta Ecclesia, mater nostra, commentitiis diis, ut hæretici calumniantur, nunquam est delectata: vereque & sola verum Deum perfecte adorat, atque devotissime eidem servit; sic etiam sanctos Dei amicos, eorumque imagines, quorum vitam, devotionem, ac fidem sancta Romana Ecclesia (ad quam, ut D. (k) Irenæus dicit, B b propter

e) Apocal. 8. b. Tobix 12. c. *) Lnc. 16. Origenes in Jesum Nave. hom. 16. sub finem. Concilio Nicæn. 2. acti. 2. 123.

f) D. Tho. 3. q. 25. art. 3. per totum.

g) D. August. de visitatione infirm. lib. 2. cap. 3. Damascenus lib. adversus Iconomastas & lib. 4. orthodox. fidei.

h) 7. generalis Synod. sub Adria. 1. Papa. & Constant. Imperator. ac Irene Matre per totum.

i) In Concil. Nicæn. 2. actione 2.

k) Lib. 3. adversus hæreses cap. 5.

propter potentiorē principalitatem, necesse est omnem convenire Ecclesiam) & Apostolica sedes omnibus mandavit piissime venerari, & in honore haberi iussit semper, ac nunc etiam iure divino constanter jubet.

§. III. Hoc autem, quod duobus istis superioribus capitibus tractatum est, quam semper ab Ecclesia observatum, & invitis etiam inferiorum portis inviolabiliter retentum; quam gratum veræ pietati primitivæ Ecclesiæ, quamque Martyrum ac Apostolorum doctrinæ sit consonum; vel unico Smyrnenfis Ecclesiæ exemplo, atque sententia, (l) quam Eusebius Cæsariensis refert, aperte, ac abunde satis demonstrari potest. Nam, cum obitum B. Polycarpi, qui D. Joannis Apostoli discipulus fuit, scriptis recenseret; perfidos Judæos, qui dignitatem sanctorum Christi obscurare, Christianis crimen idolatriæ impingere, Christum mundo suspectum reddere, adorationem ei debitam, ac sanctorum ejus venerationem (quod nostræ hujus exulceratissimæ ætatis hæreticis, est cum illis commune scelus) quasi impiam, in ipsis Christiani pectoris visceribus extinguere invidiosissime & maliciosissime nitebantur, his verbis revocit, dicens: Ignorant miserrimi, quod Christum non possumus derelinquere; neque enim alium quendam colimus, quam verum Deum, qui solus colendus est: Martyres vero tanquam discipulos Domini diligimus, & veneramur, quasi integre fidem servantes Magistro, & Domino; quorum nos quoque in fide, & perseverantia optamus esse participes.

Itaque, si hæc vera sunt, ut certe sunt, sancta illa Ecclesia Smyrnenſi olim teste, si quotiescunque recte agimus, lætantur sancti Dei: si angeli attente nostras intuentur actiones, ut videant, si aliquid est in nobis, quod

possint Deo offerre, quemadmodum D. (m) Augustinus atque (n) Cyrillus referunt, & (o) Danielis confirmat sententia, (p) Thobiæ, (q) atque Lucæ: Si Beati spiritus post mortem se invicem cognoscunt usque ad mentis penetralia, quod D. (r) Augustinus affirmat, & Deus semper benedictus Moyſi & Samueli in Domino dormientibus attribuit dicens: (s) Quod si steterint Moyſes, & Samuel &c. quod esse non possit, nisi quod dictum est, verum esset: si claritatem, quam pater Christo dedit, & Dominus discipulis, servis, seu amicis potius, & Apostolis suis vicissim dedit; ut unum sint inter se, & cum capite suo, sicut in vite palmites, ut D. (t) Joannes & Augustinus ibidem refert. Quod sanctus (n) Hilarius explicans, sanctos Dei non voluntate mentis tantum unum esse in Christo, ait, verum naturali quadam per gratiam impartita unione; ut sicut ipse vivit per Patrem, ita ipsi vivant vita Christi, atque per hæc tandem in eos immensa collata beneficia vere constet, (x) divinæ eos esse consortes effectos naturæ; si item nihil esse posse videtur eorum, quæ ad sanctos pertinent, quod non videant, qui videntem omnia vident; si tantopere hic de nostra salute fuerunt solliciti, totiesque tempore opportuno non modo orationes, sed sanguinem pro nobis fuderunt, amici sancti Dei; si propter semetipsum Dominus, & propter David servum suum civitatem (y) Jerusalem a Regis Assyriorum armis liberavit; si tres pueri propter Abraham de camino ardentis ignis egrediuntur liberi, & gladium Machabæo Jeremias impetrat a Deo post mortem, quo prostrare hostes posset; Qui sumus nos, qui quod sancti omnes, ac inprimis sanctus ipse sanctorum tribuit Angelis & Sanctis Dei, nos inquam audeamus eis impie negare?

Si

l) Lib. 4. Ecclesiæ. historiæ.

m) Lib. soliloquiorum. n) Lib. 9. sup. Leviticum.

o) Cap. 9. f. & 19. c. p) Cap. 12. c.

q) Cap. 16. r) Ep. 6. ad Ital.

s) Jer. 15. a. t) Joan. 17. b.

u) Lib. 8. de Trinit. x) 2. Pet. 3. a.

y) 4. Reg. 19. g.

Si Dominus pauperes affirmat, recepturos (a) divites in æterna tabernacula, quod non nisi meritis, & intercessione Sanctorum, pauperum Christi, qui jam in cælo regnant divites cum eo in sempiternum, fieri potest, idque ex institutione atque decreto divino; si sanctus ille (b) Vates, nimis, inquit, honorati sunt amici tui Deus, nimis confortatus est principatus eorum: si D. (c) Chrysostomus, inquit, o rem admirandam, o ineffabilem clementiam Dei! David mortuus est, & Ezechiae vivo patrociniatur. O justorum etiam post consumationem impugnabilis pugna virorum! David mortuus est, & post mortem suam invenitur viventibus tam grande prestitisse solatium; David mortuus est, & merita ejus vigent: Quid? audebimus nos negare misericordiae Dei, quod doctissimus, ac pariter sanctissimus vir hic tam serio affirmat? & novi testamenti viris sanctissimis, Deoque gratissimis, & super omnes Patres veteris testamenti cœlitus divinis muneribus ornatissimis detrahere, nobis homuncionibus fas esse cum tanta Dei & sanctorum ejus injuria, arbitramur? quod sanctissimus (d) Chrysostomus loco citato, & tota schola sanctorum, Græcorum pariter ac Latinorum veteris testamenti, ac novi etiam sanctis, divino etiam jure adscribunt.

Finem hic jam quæso fratres charissimi faciamus: eum quem tota Ecclesia sancta Catholica jam inde a principio, sanctis Dei amicis jure tribuit in cœlis honorem, ultro nos quoque eundem eis deferamus, ac eorum meritis, quæ cum meritis crucis Christi sunt conjuncta, juvari sæpe optemus, orationi-

busque eorundem bona nostra omnia, ad gloriam Christi Domini nostri, promoveri magna fiducia supplices deprecamur.

Hoc igitur dogma Ecclesiasticum vereque Christianum, atque antiquissimum, & de quo apud pios nulla unquam fuit in Ecclesia Christi disceptatio, cum aliis omnibus firmiter observantes, nos verbis S. Cypriani (e) mutuo ad hanc Christianam observationem, religionis ergo, excitemus, dicentes: Si quis nostrum prior divina dignationis celeritate præcesserit, periret apud Deum nostra dilectio; pro fratribus, & sororibus nostris apud misericordiam patris non cesset oratio.

CAPUT XX.
DE ORATIONIBUS
Pro
DEFUNCTIS, & IGNE PURGATORII.

- §. I. *Esse Purgatorium, & oratione juvari defunctos probatur ex S. Scriptura, usu Ecclesie & SS. Patribus.*
§. II. *Decretum Synodi ad Diæcesanos super hac doctrina.*

§. I.

AB Apostolis accepit diffusa per totum orbem sancta mater Ecclesia, ut pro eorum animabus, qui ex hac vita in fide Catholica decesserunt, preces fiant, & alibi, & in sacrificio altaris, quod Missam vocamus, offeratur: ut ex D. (f) Clemente, (g) Chrysostomo, B. (h) Augustino, (i) Origene, D. (k) Epiphanio, & reliquis omnibus Ecclesie sanctæ Doctoribus accepimus, & in Concilio Cabilonensi statutum,

B b 2

- z) 2. Mach. 15. c.
a) Luc. 16. c.   b) Psal. 138. d.
c) Sup. 4. Reg. 19. g.
d) Origene. homil. 3. sup. canti. & 3. sup. Genes. & Epiph. & Euseb. in hist. tripart. & D. Hieron. contra Vigilantium. B. Cornel. ep. 2. ad omnes fideles. & D. Stephan. ejus successor. & Euseb. lib. 6. & D. Basilii passim.
e) Ep. 1. ad Cornel. Rom. Pont. Maxi.
f) Ad Jacob. ep. 1. ante fin.
g) Hom. 3. in ep. ad Phil. cap. 1 & ad Cor. 2. hom. 27.
h) In Enchi. cap. 110. & de Civitate Dei. lib. 21. cap. 26. & sup. Psal. 37. & in lib. de verb. Apost. ser. 32. & de cura pro mortuis cap. 1. & 4. & 18.
i) In Job. lib. 3. circa finem & in Levit. hom. 8. ante medium.
k) Contra Aerium lib. 3. hæc. 75. cap. 29.

tutum, firmum, ratumque habemus.

Traditum enim est ab Apostolis, & patribus, sicut D. August. & D. Chrysostomus locis jam citatis testantur, purgatorium quendam ignem esse pœnæ temporalis, in quem piorum animæ illorum perveniunt, qui tametsi acceptis fidei orthodoxæ sacramentis, in gratia sine mortali peccato defuncti sunt, tamen vel cum veniali culpa ex hac vita decesserunt, vel plenam peccatorum suorum, quam poterant, & debuerant pœnitentiam, non egerunt.

De hoc autem igne, quo animæ purgantur, Christum sensisse, quando dixit: (1) Non exies inde, donec reddas novissimum quadratem, D. (m) Cyprianus testatur, cujus verba hæc sunt: Aliud est, longo pro peccatis dolore, cruciatum emendari, & purgari diu igne. D. vero (n) Paulum dicentem: uniuscujusque opus quale sit, ignis probabit, & salvus fiet, quali per ignem, D. (o) Augustinus de Civitate Dei, post alios multos (p) Græcos & Latinos, de hoc igne temporali purgatorii sensisse prodidit. Et in Enchiridio ad Laurentium, hoc ipsum inter Ecclesiastica dogmata tradidit. De cujus Pauli loco prædicto, (r) Origenes quoque multa scribens, ita postremo concludit: Quid igitur sequitur, nisi ut primum propter ligna, ignis tibi detur, qui consumat fœnum, lignum, stipulam &c.

(s) Verba D. Augu. quoque adjicere placuit: Qui agrum non coluerit, & spinis eum opprimi permiserit, habet in vita hac maledictionem terræ suæ in operibus suis, & post hanc vitam habebit vel ignem purgationis, vel pœnam æternam. (t) Idem alibi: Neque

negandum est defunctorum animas, pietate suorum viventium relevari, cum pro illis sacrificium mediatoris offertur, vel eleemosynæ in Ecclesiâ fiunt. Sed eis profunt, qui cum viverent, ut hæc sibi postea prodesse possent, meruerunt. Est enim quidam vivendi modus, nec tam bonus, ut non requirat ista post mortem: nec tam malus, ut ei non profint ista post mortem. Est vero talis in bono, ut ista non requirat; & est rursus talis in malo, ut nec his valeat, cum hæc vita transierit, adjuvari. Ab hoc igitur igne temporali, fidelium animas, viventium orationibus, & eleemosynis relevari idem (u) D. Augustinus cum aliis Ecclesiæ doctoribus tradidit. Qui etiam in sacrificio altaris pro matre sua Monica, & patre Patricio oravit, & orari petivit. D. (x) Dionysius quoque Areopagita Martyr, pro defunctis orationes fieri in Ecclesiâ memorat; D. Jacobus Apostolus, D. Chrysostomus, & sanctus Basilus, ac D. Ambrosius quoque in suis Missis, hoc ipsum tradiderunt.

Unde constat per omnia tempora & loca, Christi Ecclesiâ pro (y) defunctis exorasse, Machabæorum auctoritatem retinentem, ubi habetur: Sancta ergo & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, ut a (z) peccatis solvantur; ac pro illis eleemosynas distribuere sanctum est & pium.

§. II. Quare mandamus per omnes Diœcesis nostræ Ecclesias: officia, & (a) anniversaria, ac commemorationes, & Missas antiquo, & solito sanctæ Catholicæ Ecclesiæ ritu, ac modo, pro defunctis celebrari.

De qua re (b) Origenis etiam verba

1) Matth. 5. d.

m) D. Cyp. lib. 4. ep. ad Antho. ep. 2. & ad pleb. ep. 5.

n) 1. Cor. 3. c. o) Lib. 21. cap. 21.

p) D. Damasc. in ser. de his, qui in fide hinc migrarunt.

q) Cap. 69. & in Psal. 37. & de civitate Dei lib. 21. cap. 13.

r) In Hier. hom. 12.

s) De Genes. contra Manichæos lib. 2. cap. 20.

t) In Enchiri. cap. 110. ut supra.

u) Confess. lib. 9. c. 13. & ulti. & Theophilactus in cap. Luc. 12.

x) De Eccles. hierar. cap. 7.

y) Epiph. hæresi 75. z) 2. Mach. 12. g.

a) D. Cyp. lib. 4. ep. 2. & Ambros. in orat. de obitu Theodosii.

b) In Job. lib. 3. circa finem.

ba subscribere visum est. Nunc, inquit, nos non nativitatis diem celebramus, cum sit dolorum, & tentationum introitus, sed mortis diem celebramus, utpote omnium dolorum depositionem, atque omnium tentationum effugationem; diem mortis celebramus: quia non moriuntur hi, qui mori videntur. Propterea & memorias sanctorum facimus, & parentum nostrorum, vel amicorum in fide morientium, devote memoriam agimus; tam illorum refrigerio gaudentes, quam etiam nobis, piam consumationem in fide postulant. Sic itaque non diem nativitatis celebramus, quia in perpetuo vivent hi, qui moriuntur. Celebramus, nimirum religiosos, cum sacerdotibus convocantes, fideles una cum clero invitantes: adhuc egenos, & pauperes, viduas, & pupillos saturantes, ut fiat festivitas nostra in memoriam requiei defunctis animabus, quorum memoriam celebramus, nobis autem efficiatur in odorem suavitatis in conspectu æterni Dei. Et idem alibi: (c) Verum hæc ipsa purgatio, quæ per pœnam ignis adhibetur, quantis temporibus, quantisque sæculis de peccatoribus exigit cruciatus, solus scire potest ille, cui Pater omne iudicium tradidit. Hæc Origenes.

CAPUT XXI.

DE CONSECRATIONE ECCLESiarUM ET ALTARIUM.

§. I. *Ufus Ecclesiæ in ea conferenda.*

§. II. *Cur instituta. Decretum Synodi.*

§. I.

Templa & aras sanctificare, non hominum est inventum,* ut hæretici calumniantur, sed divinum institutum, nec magica observatione, sed An-

gelica reverentia, pietateque Christiana est in Ecclesia Catholica usu receptum. Nam in lege Moyfi (d) Dominus tabernaculum, & aras ad divinum cultum accommodatas, non solum divinis precibus, sed olei etiam unctione sacrari mandavit: B. quoque (e) Nicephorus sanctos Apostolos templa construxisse, atque consecrassè refert. Et sanctus (f) Martialis, Apostolorum discipulus, inquit: Nam cum altaria demonum in pulverem redigerentur, aram ignoti Dei ad consecrationem observari iussimus; qua dedicata in nomine Dei Israël, & ipsius testis Stephani, qui pro eo a Judæis passus est, non hominis cultum, sed Dei, in ea frequentatis. Unde satis liquet, in nomine Dei, & suorum Martyrum in nascente Ecclesia fuisse aras consecratas, & templa extructa.

Divus etiam Higinus Papa, octavus a Petro, facit in decretis suis, ut est expressum apud (g) Gratianum, mentionem consecrationis templi modumque refert, inquit: Omnes Basilicæ, & Ecclesiæ destructæ inter Missarum celebrationem debent consecrari. Hoc idem S. Evaristus, qui fuit anno Domini 110. in decretis suis, inquit: Omnes Basilicæ cum Missa semper debent consecrari; altaria vero placuit, non solum unctione Chrysmatis, sed etiam sacerdotali benedictione sacrari.

§. II. Templa igitur, & aræ precibus, & sancto oleo consecrantur, & non ad id tantummodo muneris, ac officii, ut ibidem fiat concio, constructa sunt templa; sed ut sanctas (h) oblationes in eorum aris, puras ad Deum manus, ora, & corda levantés offeramus, & oremus: quod non modo S. David solus in Psalmis docuit, idque multis in locis, sed dominus quoque (i)

C c

ait:

c) Ad Rom. 8. cap. 11.

* De consecr. dist. 1. Cano. 1.

d) Levit. 8. b. & Num. 7. a. & Exod. cap. 40. per totum.

e) Lib. 2. cap. 39. 40. 41.

f) Ad Burdega. c. 3.

g) Dist. 1. Cano. Omnes. & Gelasius primus in Decr. cap. 6. Item in Concil. Nicæ.

h) 2. actio. 4. in sermone Athanasii. Item Conc. Epanensi c. 26. & in Vormation.

i) Clemens I. ep. 3. post medium.

i) Matth. 21. b.

ait: Domus mea domus orationis vocabitur.

Quapropter mandamus per universam Diocesim nostram, Ecclesias novas vel forte combustas, & altaria quovis casu in totum diruta, cum reedificata fuerint, adhibitis sacris precibus, & sanctorum reliquiis, unctione sancti chrysmatis, Episcopali benedictione consecrari, vel quoquomodo pollutas, aut violatas, similiter denuo, per nos, aut suffraganeum nostrum, juxta ritum & morem sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & nostræ Strigoniensis, reconciliari. Interim tamen divina ibi celebrare nullus audeat, absque altari portatili.

CAPUT XXII. DE LIBRIS HÆRETICORUM.

§. I. *Cur prohibeantur libri Hæreticorum.*

§. II. *Decretum Synodi.*

§. I.

Quemadmodum cultus idolorum in scripturis sanctis prohibetur, quia avertit populum a Deo; sic & libri (k) hæreticorum prohibentur. Nam cogitationibus, scriptis, dictisque suis puritatem fidei, & sinceritatem doctrinæ Matris Ecclesiæ Catholicæ in dubium vocare, despiciere, obscurare, sedare ac si fieri possit, de medio tollere, & ex tota Christi Ecclesia explodere, ac penitus abolere, & (l) corruptelam in eam inducere, atque invehere manibus pedibusque hæretici nituntur, & sic libros sanctorum Patrum studiose depravant.

Ideo omnes & singulos libros hæreticorum, cujuscunque nominis sint, quoscunque a sancta Ecclesia rejectos, & non (m) admissos, nec approbatos, quod (n) doctrinam, ac pietatem Christianam, & fidei puritatem in infirmorum atque inconstantium Christianorum a-

nimis corrumpunt, cum Ecclesia Catholica damnamus, & anathematizamus, & cum eis omnes etiam alios, jure suspectos abjicimus: & ne ab aliquo emanent, vel legantur, vel teneantur sub pœna contra tales a Canonibus statuta (quæ est excommunicatio in eos, qui libros hæreticos tenent, jam olim lata, & in bulla cœnæ Domini, summo Christi Vicario reservata, ac confiscatio librorum, & ultra excommunicationem incarceration etiam, si pertinaces exstiterint, ac beneficiorum suorum, si clerici fuerint, privatio) prohibemus, & quibuscunque possumus modis, ne in Diocesim nostram aliunde importentur, aut in ea imprimantur, inhibemus. Si enim D. (o) Joannes prohibuit, ne diversam doctrinam afferentes, vel susciperemus, vel eis, Ave, diceremus; non minus certe eorum libros, & scripta damnata esse, atque prohibita, & de medio sublata esse voluit.

§. II. Ut igitur idola hæc, & pestes de medio tollantur, committimus firmiter, atque mandamus; ut quicunque tales libros habent, eos intra terminum per Archi-Diaconos nostros præfixum, ipsis Archi-Diaconis, sub excommunicationis pœna, cujus absolutio Papæ est reservata, fideliter præsentent.

Sub pœna similiter excommunicationis latæ sententiæ nobis reservata prohibemus, ne ullus hominum librum quempiam, maxime Theologicum, in linguam vulgarem Hungaricam, aut alias quarum usus est, in Diocesi nostra, transferre, interpretari, aut in publicum edere, aut editum divendere, sine nostro speciali consensu, & approbatione præsumat.

CAPUT XXIII. DE VITA & HONESTATE CLERICORUM.

§. I. *Præscribitur vitæ integritas Clericis.*

§. II.

k) Gelasius pr. & Symmachus pr. Manichæorum libros concremaverunt Romæ: qui floruerunt circa annum Domini 494. & actio. 19. d.

l) Niceph. lib. 16. Ecclesiæ hist. cap. 28. & Chrys. in Phil. ep. sermone 11. a principio.

m) Concil. 2. Nicæn. cap. 9.

n) Paul. 1. Tim. 6. a. & 2. Pet. 3. c. & Pet. 2. a.

o) 2. Joan. d.

§. II. *Canones. De cohabitatione mulierum. De calibatu. De avaritia, & mercimoniis. De usuris & pactis. De pravis colloquiis. De officiis secularibus. De criminalibus judiciis, aliisque vitandis.*

§. I.

Cum Clerici de forte Domini dicantur, partemque & hæreditatem Domini habeant, oportet eos honestate, & sanctimonia, laicis tanto præstantiores esse, quanto excellentioris sunt professionis. In Clericis itaque recti & sancti mores requiruntur. Et habitus animæ, ex quibus illi proficiuntur, perfecti. (q) Sermo itaque vester, fratres dilectissimi, sit sale, id est, sapientia conditus, & quæ ex anima, singulari pietate ornata, cordeque sincero, & puro, proficiatur, ad gloriam Dei & proximorum ædificationem. (r) Incessus quoque vester omni gravitate, & (s) modestia, quæ omnibus hominibus nota esse debet, sit plenus.

§. II. (t) Nemo fæminas apud se habeat, nec illis cohabitetur, nec alibi eas ad conversationem inhonestam nutriat, & teneat. (u) Imo nec infirmas quoque mulieres visitet, nisi cum duobus, aut tribus. Nemo etiam cum extranea habitet fæmina, nisi consanguinea, de qua nulla sit suspicio, aut soror fuerit. Et hoc cum magna sollicitudine fiat. (x) Omnes puellas, & Virgines Christi, aut æqualiter ignoret, aut æqualiter dili-

gat: solus cum sola, secreto, & absque arbitro, vel teste, non sedeat.

Nemo assumpto Subdiaconatus ordine (y) uxorem accipiat, nec susceptis ordinibus ductam, teneat. Quod si post conjugium quisquam impudenter ad sacros ordines accesserit, & se tunc uxorem habere negaverit, quamprimum id cognitum fuerit, ab ordinis executione, & Ecclesiastico ministerio repellatur. (z) A crapula & ebrietate, conviviisque frequentibus, & scandalosis maxime, & ab iis, quæ in propriis vel aliorum natalitiis diebus fiunt; a (a) choreis, ludicris aliisque inhonestis, periculosis, (b) gladiatorii spectaculis Ecclesiastici omnes omnino abstineant.

Avaritiæ, (c) mercimoniisque non studeant, memoria semper tenentes D. Augustinum monuisse Nepotianum diligenter, quod negotiatorem clericum & ex inope divitem, ex ignobili gloriosum, quasi pestem quandam fugiat.

Frumentum, vinum, pecuniam, ut plus, vel septulum accipiant, aliis non mutantur, sub pœna in prædicto Concilio Nicæno primo statuta. Cauponem nulla ratione agant, neque artem illam exerceant, & vina empticia, nullo modo, neque ex domibus suis, neque aliunde, aut per se, aut per alium revendant.

Usuras omnes, ac maxime Simoniam (d) caveant; & suspensionem illarum per charitatis officia prorsus a se

C c 2

dimo-

p) Ezech. 44. 8. Hiero. de vita Clericorum ad Nepotianum.

q) Paul. ad Coloss. cap. 4. a.

r) Augu. in Regula Monachorum ad Phil. 4. 2.

s) Cyp. de singularitate clericorum, in principio.

t) Idem dicit Lucius I. Papa & Martyr in suis decretis: & registratur a Gratiano. dist. 81. Canon. Clericus solus &c. Item Latera. Concil. sub Alexandro 2. cap. 11. Con. Nicænum cap. 3. Con. Carthag. cap. 3. Syricius Pap. cap. 12.

u) D. Clemens ep. 2. paulo post initium.

x) Hierony. in loco prædicto ad Nepotianum 12. Lu. 6. v.

y) Canon. Apost. 27. & in sexta Synod. ut recitatur a Gratiano dist. 32. Canon. Si quis eorum. & D. Clemens ubi supra, & D. Lucius Papa primus in Decretis dist. 81. cap. ministri altari.

z) Concil. Agathen. cap. 9. Item Innocentius I. ad Exupium Tholosanum Epi. c. 1. ep. 3. & dist. 82. cap. proposuisti. Item Syricius Papa I. ad Himerium Tarracon. cap. 7.

a) Canone Apost. 42. & Con. Later. sub Innocentio 3. cap. 16.

b) Con. Latera. sub Innocentio 3. ca. 18.

c) Nicænum Conc. pr. Canone 18. d) Con. Later. sub Innocentio 3. cap. 63. & 64. & 65. Item in alio Conc. Late. generali sub Alexandro 3. cap. 7.

dimeant. Mutuo si possunt, dantes, nihil inde sperent, sed summa capitali, quam mutuo dederint, vel æquivalentibus rebus sint contenti.

Pactum vero perditionis pignoris dati, nisi intra certum tempus, quod mutuo acceptum est, solvatur, cum id iniquum sit, fieri nulla ratione volumus, aut permittimus. Vjduarum, pupillorum & miserabilium personarum, quantum fieri poterit, curam habeant.

(e) Colloquia prava, quæ bonos corrumpunt mores; altercationes mutuas, detractiones, conspirationes, suffurationes, & convitia omnibus modis, & omnibus suis actionibus caveant. Domesticos suos, & convictores bonis moribus, ac antiqua pietatis religione instruant. (f) Notorios infames, fornicatores, aut excommunicatos, seu hæreticos, servitores aut hospites, hospitio non recipiant, aut (g) alant. Arma non nisi certo necessitatis casu, gestent. (h) Tabernas devitent, nisi ad eas divertere in itinere cogantur. Notu sine lumine, maxime in locis suspectis, non eant. Aleis, taxillis aut chartis pictis nullo modo ludant.

Non accipiant ab aliquo, neque exerceant officia (i) secularia, aut jurisdictiones seculares sub aliquibus principibus, vel secularibus viris, aut proventuum administrationes; cum D. Hieronymus ad Nepotianum his verbis utatur: Procuratores, & dispensatores domorum alienarum, atque villarum, quomodo possunt esse clerici, qui proprias jubentur confirmare facultates?

Criminalibus judiciis, ubi de sanguine agitur, non interfint, neque in eo quempiam aut accusent, aut judicent. Non alant canes, aut accipitres ad venandum. (k) Non sint procu-

ratores, aut advocati in judicio seculari, nisi pro miserabilibus personis. Ecclesias suas non deserant, sed in eis resideant, sub pœna privationis; ac diligenter pariter, & sancte suis ibidem fungantur officiis, & ministeria cum omnium ædificatione exequantur sua.

(l) Vestes gerant clericales, non virgatas, aut variegatas, seu diversi coloris. Vestes quoque pellibus subductas, non more seculari, & post colulum protensas ferant, sed talares & sacerdotibus aptas, juxta usum Ecclesiæ nostræ ad collum constrictas. Pileos quoque non laicales, aut militares, sed Sacerdotales deferant honestos.

Nullus barbam, aut comam nutriat, sed (m) coronam simul, & barbam omnes tondeant, vel tradant, secundum Canonum præscriptum, ac resecta corona publice nullo modo incendant. Si qui autem in præmissis contumaces in aliquo crimine, vel excessu notorio, vel in habitu seculari publice incendentes reperti fuerint, pronuntiamus ex nunc tales, ut clericos, sive personas Ecclesiasticas a curia nostra nullo modo defendendas.

CAPUT XXIV. DE OFFICIIS PUBLICORUM MINISTRORUM ECCLESIAE.

§. I. *Non sunt tenenda duo beneficia.*

§. II. *De officio Parochorum.*

§. III. *De mundandis Ecclesiis, cura infirmorum, Confessione &c.*

§. IV. *De excommunicatis.*

§. V. *De dignitate Episcoporum, eorumque veneratione.*

§. VI. *De accipienda Confirmatione.*

§. VII. *De censu Carbedratico.*

§. VIII. *Sacramenta gratis ministrantur.*

e) 1. Cor. 15. c. f) 1. Cor. 5. d.

g) Fabi. Pap. I. Martyr ep. 2. is floruit anno Domini 246.

h) Con. Late. sub Innocentio 3. cap. 16. ut supra.

i) Paul. 2. ad Tim. cap. 2. & in Con. Late. sub Alexandro tertio cap. 12. item in Concil. similiter Later. sub Innocent. tertio cap. 16.

k) In Concil. prædicto Later. sub Alexandro tertio cap. 12.

l) Con. Late. sub Innocentio 3. cap. 16. ut supra.

m) Anicetus Papa & Martyr, qui vixit anno Domini 164. in ep. decreta ad Gallia Episcopos & dist. 23. cap. prohibere fratres. & Con. Cartha. 4. Canon. 44. & Late. sub Innoc. 3. cap. 16. & Con. Aquisgranen. sub Hludoro cap. 1.

*sur. Horis canonicis, gratia expectati-
va.*

§. IX. *De Simoniacis contradicibus, sepul-
turi, S. chrismate.*

§. X. *De trina monitione facienda, & tem-
pore nuptiarum.*

§. XI. *De apostatis inquirendis.*

§. I.

PRæpositi seculares, Archidiaconi, Canonici, & alii in dignitate constituti, tam in Ecclesia nostra Cathedrali, quam in aliis Ecclesiis nostris filialibus, & collegiatis existentes, duo beneficia non teneant. Nam ut duobus Dominis servire, ita in duabus Ecclesiis, simul esse, servireque nemo potest. Officia, & munia sua diligenter omnes peragentes in Ecclesiis, & beneficiis suis (n) resideant: chorumque & Ecclesiam visitent, sub pœna de jure vel alias statuta. Illis etiam, quibus ex officio superintendere debent, diligenter invigilent, ne defectus aliquis per negligentiam eorum, in Ecclesiam irrepât.

Duo incompatibilia beneficia simul tenere, sub pœna privationis, juxta statuta Lateranensis generalis Concilii nullus audeat. Archidiaconi visitent suos Parochos & subditos, non gravantes eos insolitis expensis; ac de vita, moribus, & aliis illorum actis diligenter inquirent, ac ea omnia ad nos vel Vicarium nostrum in scriptis referant. Eos quoque, qui in Archidiaconatus suo ad sacros ordines promoveri vellent, quibus sint moribus, & qua conditione ac conversatione, accurate perscrutentur, ac eos postea tempore ordinationis, ipsimet vel Vice-Archidiaconi eorum, per literas suas sigillatas, sive authenticas, nobis vel Vicario ipsi aut suffraganeo nostro præsentent. Alia quoque omnia ad quæ de jure tenentur, & quæ juxta canones ad officium eorum pertinent, solícite contendant perficere; scientes se rationem Deo reddituros, si ipsorum

negligentia, subditi in earum vocatione negligenter ambulaverint.

§. II. Parochi in suis Ecclesiis parochialibus resideant, plebem sibi commissam, ad veram & Catholicam religionem juxta sanctæ Romanæ, ac universalis Ecclesiæ, & nostrum præscriptum inducant, atque in ea conservent. Ac proinde, si diebus feriatis non semper possunt, at singulis saltem diebus festis, non nisi (o) jejuno, a cibo, & potu quantulocunque, stomacho, Missas celebrent; ad quas peragendas, non nisi suorum, mortalium maxime peccatorum, facta confessione, magna cum reverentia, ac pura conscientia accedant. D. quoque Irenæi sententiæ meminerint, qui (p) ita ait: Non sacrificia sanctificant hominem, non enim indiget sacrificio Deus; sed conscientia ejus, qui offert, sanctificat sacrificium, pura exiltens; & præstat acceptare Deum, quasi ab amico. Præterea dent operam, ut Evangelium & Epistolam, non modo secundum litteram plebi exponant, sed si donum scientiæ a Deo habent, prædicent etiam, & Catechismum exponant, ac Symbolum Apostolicum, orationem Dominicam, & salutationem Beatæ virginis Mariæ doceant. Qua in re, non hæreticorum Lutheri, Brençii, Philippi, Calvini, seu quorumvis ejusdem farinae, hominum, proprium sensum, doctrinamque sequentium, sed Ecclesiæ Catholice sanctæ, & Apostolicæ, & sanctorum, ac Orthodoxorum patrum, fidem, mores, doctrinam, interpretationemque sequantur, & teneant.

§. III. Ecclesiam quisque suam, tam Collegiatam, quam parochialem mundam teneat, ac indumenta altarium, & sacerdotalia, si non pluries, saltem bis in anno laventur, Vasa sacra munda servant, ac propriis manibus sacerdotes abluant, & abstergant. Sacros etiam libros Ecclesiæ diligenter custodiant. Corporalia a solis sacerdotibus,

D d &

n) Septima Synod. ca. 15. & 21. q. prima. c. Clericus. Item in Con. Later. sub Alex. 3. cap. 13. & 14. ex. de Clerico non residente. cap. qui nonnulli. dist. 70. cap. Sanctorum Canonum.

o) Concil. Brach. 2. Canon. 10.

p) Lib. 4. cap. 34.

& Diaconis laventur, & in vase, in quo aliud nihil fiat: aqua vero ablutionis in Ecclesia in eo loco, ubi conculcari non possit, effundatur.

Quod ad conservationem & custodiam Sacratissimi Corporis Domini nostri JESU Christi attinet: Licet in primitiva Ecclesia quosdam legamus, (q) Exuperium nempe Tholotànum Episcopum, in canistro junceo sacram Eucharistiam conservasse, ac etiam Epiphanium, & (r) Satyrum, fratrem D. Ambrosii in orario ligatam, colloque involutam in naufragio gestasse. Apud (s) Cyprianum quoque sceminam quandam in arca tenuisse. Postea tamen in generali & frequentissimo Concilio Lateranensi, sub Innocentio tertio, quo orientalis & occidentalis Ecclesia in Spiritu Sancto convenerat, quo modo, ac in quo loco asservanda sit, unanimi consensu in Spiritu Sancto his verbis definierunt: (t) Statuimus ut in cunctis Ecclesiis Chryisma, & Eucharistia sub fideli custodia, clavibus adhibitis conserventur, ne possit ad illa manus temeraria extendi &c. Honorius tertius quoque similiter id statuens: ne propter incuriam sacerdotum (inquit) divina indignatio gravius exardescat, districte præcipiendo mandamus, quatenus a sacerdotibus Eucharistia in loco (u) singulari, mundo, & signato semper honorifice collocata, devote, ac fideliter conservetur &c. Quum igitur hæc a divinis Patribus & in Conciliis generalibus, quibus obediens esse debemus, ita sint statuta: mandamus firmiter, sub excommunicationis lætæ sententiæ pœna, ut corpus Domini nostri JESU Christi, sub fideli custodia, (x) clavibus adhibitis, aut in sacrario, aut

in ciboriis suarum Ecclesiarum, summa cura, & diligentia, ac reverentia, candelæ aut lampadæ, ubi adest facultas, prælucente, pro infirmis, & peregrinis Parochi asservent, & secunda quæ ad summum hebdomada renouent.

Baptisteria clausa, cum vasis suis, pura, & consecrata habeant. Aquam benedictam, quæ ad fores Ecclesiæ, in lapideo, vel alio honesto, ad hoc præparato vase, esse debet, singulis hebdomadibus sacerdotes renouent.

Ad ægrotos, corpus (y) Domini nostri JESU Christi, honorifice ambabus ante pectus manibus, campana, & lumine præcedentibus, deferant; atque illud, quicunque poterunt, debita & humili capitis inclinatione, ac reverentia, antiquaque pietate comitentur. Communicent populum, & quoslibet laicos, sacerdotemque aut etiam Episcopum non consecrantem, sub una specie tantum, & nullo modo sub duabus: ob Ecclesiæ catholicæ antiquissimum usum, sanctamque cum reverentia tanti sacramenti, per Christianum orbem consuetudinem; quemadmodum (z) superius est a nobis in articulo de sacramento Eucharistiæ declaratum; non formidantes, minas, terrores, & odia patronorum laicorum, ab unione sanctæ Ecclesiæ catholicæ in perditionem animæ suæ se separantium: cum Ecclesiæ sanctæ Dei, a qua sola ministerium sacramentorum, & non a laicis quibuscunque acceperunt, magis obediens esse debeant, quam cuivis potestati, aut patrono seculari.

Invigilent Parochi omnes, ne ob suam ipsorum negligentiam, quispiam sine Baptismo, Confirmatione, Pœnitentia, Sacramento Eucharistiæ, atque

Extre-

q) Hieron. ad Rusticum.

r) Ambr. in oratione funebri Satyri fratris sui.

s) Cypr. serm. quinto de lapsis.

t) Concil. Later. sub Innocen. 3. cap. 20.

u) Extra. de celebr. Miss. cap. 10. sane.

x) In Concil. Later. sup. Innoc. 3. cap. 20. statuimus. D. Clemens. ep. 2. ubi supra.

y) In decretali de celebratione Missarum cap. 10.

De Communionem sub una, vide loca sup. allegata; in quibus sub specie solius panis communicatum fuisse comperies.

z) Supra cap. 5.

Extrema unctione, pro ætate, & facultate cujusvis, e vivis decedat.

Confessiones sacramentales sive auriculares, cum circumstantiis peccatorum particulariter, & non in turba, seu communi, audiant; cujus rei rationem (a) supra in Sacramento pœnitentiæ explicavimus. De circumstantiis autem peccatorum, audiant (b) D. Augustinum dicentem: Consideret qualitatem criminis in loco, in tempore, in perseverantia, in varietate personæ, & quali hoc fecerit tentatione, & in ipsius vitii multiplici exequutione. Oportet enim pœnitere fornicantem, secundum excellentiam sui status, aut officii; & secundum modum meretricis, & secundum modum operis sui, & qualiter turpitudinem suam peregerit: si in loco sacro, aut cui debuit excellentiam fidei; ut sunt, domus dominorum, & aliorum multorum; si in tempore orationi constituto, aut in tempore jejunii &c.

§. IV. Excommunicatos notorios, aut aliis cœnuris Ecclesiasticis irretitos a nobis, seu Vicario & Archidiaconis nostris vel ab aliis ligatos, non absolvant. Imo nec ad Ecclesiam, nisi velint tempore concionis verbum Dei audire, neque ad rem sacram, admittant.

Admoneant interim eos, ut absolutionem petant, ab iis, a quibus sunt excommunicati vel a superiori aut ab eo, qui potestatem ordinariam vel delegatam ad hoc habuerit. Excommunicatos autem impœnitentes, usurarios non restituentes, concubinarios non se emendantes, adulteros publicos, & notorios, non nisi in articulo mortis (si modo id tunc ex parte sua fecerint, ad quod veri pœnitentes jure divino tenentur) absolvant, aut ad Ecclesiæ sacramentum (c) admittant.

§. V. Quum autem dignitas Episcoporum, veluti qui in locum Apostolorum successerunt, omnes alios or-

dines non modo seculares, sed & sacros excellat, pauca ex testimoniis sanctorum Patrum adnotare volumus. D.

(d) Hieronymus sic inquit: Primus & perfectus in cunctis, ex quo processus gloriarum, & plenitudo virtutum, Episcopus est: qui præest fabricæ Dei, & ordinat sacerdotes, ostendit, quod quisque facere debet; ipse clamat, ipse recipit, ipse rigat, ipse claves regni cælorum tenet, ipse thronum Dei refert, supra se nihil habens: huic ab omnibus clericis, & populo deferenda reverentia est, quia non dicit figmentum ei, qui sic se finxit: ut quid me finxisti sic? hic per omnia Deo similis est, si ab his non recedat. Item (e) Anacleus: Episcopi a Deo sunt judicandi, non ab hominibus pravæ vitæ lacerandi, sed potius ab hominibus sunt supportandi, dicente domino: Deus stetit in synagoga deorum, in medio autem eorum Deus dijudicat. D. (f) etiam Evaristus item: Prævidendum, inquit, vobis est, ne offendatis eos, qui tantam habent a Domino potestatem; ideo potius audiendi, diligendi, venerandi sunt, & supportandi, dicente domino: Qui vos audit, me audit.

Item D. Petrus in ordinatione Clementis, commendans sui successoris obedientiam populo, sic ait: (g) Hi vero (scilicet subditi) cum tanta reverentia, tua verba suscipiant, tanquam qui sciunt te legatum, & præconem esse veritatis; & quodcunque ligaveris super terram, esse ligatum & in cælo, & quodcunque solveris, esse solvendum: Item: qui Episcopos lædit, lædit eum, cujus legatione funguntur. Et infra: Episcopos, & sacerdotes, tota animi virtute diligite, in omnibus obedite; etiam si ipsi, quod absit, aliter agant, memores Dominici præcepti: quæ dicunt, facite, quæ autem faciunt, nolite facere. Idem (h) D. Clemens sic ait: cunctis fidelibus, & summopere
D d 2 omni-

a) Supra cap. 6.

b) De pœnitentia cap. 14. Tomo 4.

c) Con. Nicæ. ca. 13.

d) Ad Rusticum Narbonensem ep. 11.

e) Ep. 2. f) Ad Egyptios de Epist. ad populum ep. 2.

g) Ep. 1. Divi Clementis.

h) Ep. 3.

omnibus presbyteris, & diaconis, ac reliquis clericis attendendum est, ut nihil absque proprii Episcopi licentiâ agant. Non, inquam, Missas, sine ejus jussu quisquam presbyterorum, in sua parochia agat, non baptizet, nec quicquam absque ejus permissu faciat. Similiter & reliqui populi, majores & minores, per ejus licentiam quicquid agendum est, agant, nec sine ejus permissu a sua Parochia abscedant. Animæ enim eorum ei creditæ sunt. Ideo omnia ejus consilio agere debent, & eo inconsulto nihil. Quicunque enim obediunt Episcopis suis, videntur quidem aliquid gratiæ conferre Deo, qui autem eis non obediunt indubitanter, rei, & reprobi existunt. D. (i) idem Clemens ad Episcopos loquens: Dominus, inquit, misit vos, vice sua, in loco Apostolorum, ad prædicandum, & præcepit vobis docere, omnesque vobis fideliter obedientes existere. D. (k) Ignatius quoque: Necessarium vobis est, nihil præter Episcopum facere, neque aliquid agere; sed & presbyteri subditi estote, ut Apostoli Jesu Christo. Deinde addit: Qui istis inobediens fuerit, hic sine Deo omnino erit, impius, & contemnens Christi ordinationem. Idem ad Magnesianos (l) ita ait: Dignum est obedire Episcopo vestro, & in nullo ei contradicere. Non enim istum visibilem quis spernit, sed illum invisibilem in eo contemnit, qui non potest a quoquam contemni. Hic enim non ab homine, sed a Deo habet promotionem. Dicit enim Samueli de contemptoribus ejus: (m) Non enim te spreverunt, sed me. Nam & Moyse populo adversus se murmuranti, ait: Non enim adversus nos murmurastis, sed adversus Dominum Deum. Nemo enim inultus remansit, qui se contra priores extulit. &c.

* Quum itaque tantæ sint dignitates Episcopi & maxime Christi Vicarius & Ecclesiæ sanctæ Catholicæ, & Apostolicæ Romanæ præsul, nemo jam hæretica damnata Aerii superbia, (qui presbyteros quosque, ac simplices sacerdotes æquales Episcopis, ejusdemque auctoritatis esse, iniquo jure volebat) audeat in casibus Papæ, ac Episcopali-bus, nobisque reservatis, de quibus infra agemus, quempiam absolvere, nisi delegatam ad hoc forte habuerit potestatem: Quin potius Beatissimum illum (n) Epiphanium, sanctissimum (o) Ignatium quisque audiat, inquentem: Principes subditi estote Cæsari, milites Principibus: Diaconi presbyteris, ut sacramentorum administratoribus, Presbyteri vero & Diaconi, atque omnis clerus, simul cum omni populo, militibus, atque principibus, sed & Cæsare, obediunt Episcopo: Episcopus vero Christo, sicut Patri Christus, & ita unitas per omnia servabitur. Nam quemadmodum B. (p) Anacletus Papa Martyr, diserte docet: sentiendum est, Episcopos quidem omnes Apostolorum, Presbyteros vero septuaginta duorum discipulorum esse successores. Quod quidem B. idem Papa & Martyr, fate-tur se a beato Petro Apostolo, ac aliis Apostolis, beatoque (q) Clemente, ejus antecessore accepisse. Qui etiam dicit Episcopos non debere esse in parvis civitatibus, ne auctoritas & nomen Episcopi vilescat: ac per Episcopos in suis gradibus Presbyteros poni debere, & ordinari.

§. VI. Parochi civitatum, & oppidorum, aut aliorum principalium locorum, intra unum mensem, si propinquiores erunt; si vero remotiores, infra tres ad summum menses, institutionem, & confirmationem, & literas (r) commendatitias, a nobis solis: alia-

rum

k) In Ep. ad Trallianos. is vixit anno Domini 100.

l) Ep. 3. m) Reg. cap. 8. b.

* Vide Divi Clementis ep. prima circa medium: de differentia Primatum, Archiepiscoporum & Episcoporum.

n) De hæresi. Aerii 75. hæresis.

o) Ad Smyrnen. ep. sexta quæ incipit: Glorifico.

p) In ep. 3. a principio statim. Et est de Patriarchis, Primatibus & Episcopis.

q) Ep. prima circa medium, ut supra.

rum vero villarum, & pagorum, vel a nobis, vel a Vicario nostro, in spiritualibus generali, jurisdictionem a nobis habente, recipere teneantur. Et interim absque nostra, vel Vicarii nostri licentia, nullo modo audeant in nostra Diocesi (s) rem sacram facere, concionari, aut sacramenta administrare. Alioqui censuris & pœnis Canonicis subicientur, memores paulo ante dictorum verborum D. (t) Ignatii, discipuli S. Joannis Evangelistæ, dicentis: Necessarium esse, nihil præter Episcopum facere, neque aliquid agere &c. Item: Nemo præter Episcopum aliquid agat eorum, quæ ad Ecclesiam pertinent; firma Eucharistia reputetur, quæ ab Episcopo concessa fuerit; ubi Episcopus præfens fuerit, illic & plebs congregetur, &c. Et paulo post: propterea non licet sine Episcopo, neque offerre, neque sacrificium immolare, neque Missas celebrare, &c.

§. VII. Cathedraicum Archidiaconis, & candelas, ad ministerium Ecclesiæ nostræ debitas, suo tempore persolvant. Non ministrent Sacramenta subditis alterius parochiæ, nisi in casu extremæ necessitatis. (x) Inventarium seu indicem rerum mobilium pretiosarum suæ Parochiæ, unusquisque cum primum ejus possessionem acceperit, diligenter scribat, ac ejus exemplum, suo (y) Archidiacono statim transmittat; idem quoque de rebus immobilibus, seu dote beneficii, omnes Parochi faciant. Quarum omnium rerum, absque scitu, & (z) assensu nostro, idque ob necessariam aliquam, ac legitimam causam, ne pilum quidem alienare, aut quovis quæsito colore oppignorare possint. De gravioribus criminibus, & hæreticis, qui forte in eo-

rum parochiis reperiuntur, diligenter admoneant, & informant Archidiaconos, aut Vicarium nostrum.

§. VIII. Nemo præter consuetas obligationes audeat quicquam pro administratione sacramentorum exigere, ne in Simoniam incurrant. Clerici & Parochi singularem habeant rationem extrema paupertate laborantium, in quorum eorum conscientias oneramus, si vel quicquam ab eis acceperint, vel non curaverint, ut omni honesta ratione, eorum miseria sublevetur. Exequutiones literarum nostrarum, vel Vicarii nostri, earumque relationes, diligenter, & fideliter faciant.

Horas Canonicas, ad quas devote peragendas, non modo Presbyteri, sed etiam Diaconi, & Subdiaconi, atque etiam clerici, si sint beneficiati, tenentur, diligenter diebus singulis persolvant, nisi infirmitas, vel aliud magnum legitimumque impedimentum obstitit. Divina item officia, ac alia sacramenta, & ceremonias Ecclesiæ juxta Breviarium, Missale, ac Baptismale nostrum Strigoniense legant, celebrent, & peragant. Vehementer enim devotionem, & studia pietatis, hæc officia promovent, repetita maxime sacrorum voluminum lectione.

Nemo gratiam, ut vocant, expectativam, super quibuscunque beneficiis, & præbendis, quomodocunque vacaturis, a patronis impetrare præsumat. Concilium enim Lateranense, (a) sub Alexandro tertio celebratum, id (b) prohibuit.

§. IX. Nemo Abbatum, Præpositorum, aut Parochorum, sub pœna amissionis officii, ac beneficii, pactum vel contractum aliquem, cum patronis suis, propter electionem, aut præsentatio-

r) Vide in Concil. Chalchedonen.

Can. 13. Item in Laodiceis. Can. 41. Can. Apostolorum cap. 13. & 34.

s) Vide D. Clementis ep. 3. de officio sacerdotum & clericorum.

t) Ep. 2. ad Trallianos.

u) Ep. 7. ad Smyrnen.

x) 12. q. 2. Canon. 43. vel cap. charitatem tuam &c.

y) Dist. 25. cap. perfectis sanctitatis.

z) Con. Aurelianen. 3. cap. 23. & caus. 12. q. 2. cap. Abbatibus. Item in Conc. Agathen.

a) Extra. de præbendarum concessione. cap. 2. Nulla Ecclesiastica.

b) Et in eodem Concil. cap. 8.

tationem sui, de usu fructus bonorum sui beneficii ineat; neque eorum partem aliquam, maxime eandem ob causam eis relinquat: ne vel Simonia, aliqua ratione committatur, vel forte contingat, (c) ut bona Ecclesiæ per hunc abusum aliquando alienentur. Circa sepulturas vero gerant se juxta constitutionem inferius descriptam. Parochi autem aut Magistratus, vel ii, ad quos id pertinet, templa, aras, & cœmeteria corrupta instaurent, atque reedificent; & ut Suffraganeus noster, novas consecret, aut violata reconciliet, diligenter curent. Nullus Clericus, nisi sacerdos fuerit, citra urgentem necessitatem catechizet, baptizet, vel mortuos sepeliat. Nemo etiam sacerdotum baptizet aliter, quam sancta Mater Ecclesia Catholica, & nostra (d) Strigoniensis, observavit, & nunc quoque observat; adhibito scilicet Chrismate, aqua benedicta, sale, & aliis ceremoniis Ecclesiæ, de quibus in capite, de sacramento Baptismi (e) latius dictum est; quod diligenter observari volumus, nisi forte in casu aliquo extremæ necessitatis id fieri non posse contingat.

Sacerdos confessionem sacramentalem quam audit, vel audivit, nulla ratione, sub pœnis in sacris (f) Canonibus contentis, verbo, signo, scripto, vel nutu revelet. In absolutione nihil petant, aut exigant; sed si quid forte eleemosynæ causâ, illis sponte daretur, id accipere poterunt. Chrisma, oleum sanctum, resque sanctas, & in Ecclesia necessarias, Parochi, ut in articulis de Baptismo, & Confirmatione (g) diximus, a nostra Ecclesia recipiant. Neque fidem adhibeant hæreticis contraria dicentibus; neque perturbentur, quasi

in Ecclesia Christi, Sacramenta, ut illi calumniantur, aut res sacræ vendantur. Non enim sacramenta, aut res sacræ in Ecclesia Dei emuntur, aut venduntur, sed si quid forte datur pietatis ergo, id Deo a populo offertur, cujus in veteri etiam testamento oblationis figura præcessit, ubi par (h) turturum, aut duo pulli (i) columbarum offerebantur. Si quid vero accipitur, non tam ratione materiæ accipitur, quam ut Ecclesiæ minister, qui altari (k) servit, habeat unde sustentetur. Quam ob rem Christianus populus aliquid semper dare pie consuevit.

§. X. Matrimonia contrahi nullo modo a Parochis nostris permittantur, nisi trinæ monitiones, tribus diebus festis, coram populo, in Ecclesia promulgentur. Forma autem trinæ istius monitionis hæc est: N. filius N. vult habere matrimonium cum N. filia N. Ideo, si quis habet causam rationabilem, cur id fieri non debeat, veniat, & dicat. Secundo die festo simili modo dicat Parochus. Tertio quoque die festo, quando scilicet sollemniter contrahere volent, idem faciat.

Non permittant etiam Parochi matrimonia contrahi, intra (l) quantum consanguinitatis, & affinitatis gradum: aut etiam ubi cognatio spiritualis intercesserit, vel inter baptizantem, & baptizatum, & parentes baptizati; vel inter levantem, & levatum, & parentes levati, vel inter filios levantis, & personam, cujus facta est cognatio. Id etiam in Confirmationis sacramento servetur. Nam sicut in naturali generatione sunt consanguinitatis gradus, ita in Sacramento regenerationis, seu Baptismi & Confirmationis, cognatio contrahitur, non quidem carnalis, sed spiritualis.

c) Extra. ut Ecclesiæ beneficia sine diminutione conferantur. cap. 1.

Superius dictum est de causis consecrandorum templorum & ararum. cap. 21.

d) Vide ritum Baptismi & aliarum ceremoniarum in libello denuo excuso.

e) Supra jam dictum est.

f) In Later. Con. sub Innoc. 3. ca. 21. Extra. de pœnitentia, & remissione, cap. omnis utriusque. Et Magister sententiarum in 4. d. 21. & Gregor. ibidem. S. Thom. ac Bonaventura.

g) Superius egimus. h) Levit. cap. 5. b. & 12. c.

i) Luc. 2. d.

k) 1. ad Corint. 9. b.

l) Con. Later. sub Innoc. 3. cap. 50.

Item supra in cap. de Sacramento Baptismi.

ritualis, de qua scribit (m) Origenes, D. Paulum scripsisse, quando Lucium & Jasonem, & Sosipatrem cognatos appellavit.

Item prohibeatur matrimonium, ubi sit cognatio legalis, durans per adoptionem alicujus in filium: & ubi aliquis contrahens, votum (n) solenne castitatis, & religionis fecisset, aut ordines sacros suscepisset. Quod si inventa fuerint legitima alia quævis impedimenta juris, matrimonii contractum fieri pari ratione non permittant, sed sacros Canones ubique observent. Quia quidem in re, si qui sunt parum instructi, ad Sedem nostram accedant, dubiaque sua proponant, aut peritos etiam viros Catholicos consulant.

Ab Adventu (o) usque ad Octavam Epiphaniæ, a Septuagesima usque ad Octavas Paschæ, a Dominica Rogationum usque ad Dominicam post Pentecosten, non admittantur solennitates nuptiarum. Si quis autem maritus vel uxor, a Turcis vel ab aliis infidelibus captus fuerit; alter conjugum si vixerit, caveat, ne ad carnalia, & illicita vota statim provolet, nec eorum quempiam parochi nostri, ad novum connubium admittant, nisi certus nuntius de morte captivi prius advenerit. Si vero causa fornicationis separati fuerint, non admittantur ad alia vota, altero ex conjugibus vivente. Illi enim nulla ratione possunt tunc, cum alio vel alia (p) contrahere, sed caste vivere omnino tenentur, aut certe, ut supra in capitulo de Matrimonio dictum est, inter se reconcilientur.

§. XI. Apostata ab aliqua religione approbata, inquirantur per Archidiaconos, vel alios, qui a nobis auctoritatem habent. Et ad nos vel immediatos suos ipsorum Præsules præfixo ipsis ad comparandum competenti termino, rationem vitæ suæ reddituri, aut remedium etiam a nobis vel Præpositis suis quæsituri, remittantur.

CAPUT XXV. DE LUDI LITERARII MAGISTRIS.

§. I. *Quales recipiendi.*

§. II. *Quid docere debeant.*

§. III. *Parochi in eos inquirant.*

§. I.

PRæcipimus, ut in qualibet Parochia nostræ Diocesis, ubi communitas, vel Parochiani ipsi id sustinere, sua, vel vicinarum Ecclesiarum, aut villarum pecunia, & sumptibus possint, Catholici, modesti, & honesti ludi literarii moderatores habeantur, qui cum sancta Romana, & nostra Strigoniensi Ecclesia, in rebus, atque dogmatibus fidei, doctrinaque Ecclesiæ consentiant. Hi pueros, prima literarum elementa doceant: Cantum quoque si fieri potest, sciant Ecclesiasticum, ad ministerium Ecclesiæ necessarium; atque artem scribendi ipsi Ludimagistri teneant, ut bonis disciplinis, eos, qui apti ad hujusmodi studia fuerint, instituere possint. Curetur etiam diligenter, ut bonis disciplinis, & honestis moribus ita præditi præceptores sint, ut exemplo suo, disci-

E e 2

m) Lib. 10. sub cap. 16. ep. ad Romanos.

n) Extra. Qui clerici, vel voventes cap. 1. & 7. ac 27. q. 1. can. 13. Hi ergo: & 18. vclatæ dist. 27. cap. 6. Quod interrogas. Cal. dist. 27. cap. 7. Presbyteris Diacon. Concil. Cartha. cap. 3. 4. 25. Concil. Af. cap. 3. 7.

o) Ilerden. Concil. causa 33. q. 4. cap. non oportet a septuagesima. & capitulis duobus præcedentibus ejusdem quæstionis. Item Concil. Laodicenle cap. 52. Item Magister sententiarum. lib. 4. dist. 32. in fine. Et S. Thomas ibidem art. 5. q. 4. in corpore.

p) 1. Cor. 7. b. Con. Flor. in regulis vel decretis, ad Armenios exhibitis. Item Hie. Et citatur a Gratia. causa 27. q. 2. cap. Additur aliud. Et cap. Agathosæ. Et D. Aug. lib. de bono conjugali cap. 15. & 7. Et Magister sententiarum lib. 4. dist. 35. & ibid. S. Bonavent. q. 4. lit. d. & ibidem S. Thomas art. 5. per totum. & communiter omnes Theologi. Item extra. de divortii cap. 2. decretum est Alexandri tertii.

q) Concil. Toletan. & registratur a Gratiano 20. q. 3. cap. proclivius autem.

Item Honorius Papa 3. extra. de Apostatis cap. 5.

In decreto Gratian. dist. 37. cap. de quibusdam.

discipulos, a vitiis avocent, & ad pietatem sectandam incitent. Qua ex re fiet procul dubio, ut non modo docti, sed morigeri quoque, ac Deo, Ecclesiæque Prælati, Dominis, parentibus, & præceptoribus suis obedientes, atque fideles evadant. Admoneantur præterea, & solícite invigilari debet, ne finistram aliquam doctrinam, de moribus, aut Ecclesiasticis dogmatibus, in scholam adferant, sed doctrina sanctæ Matris Ecclesiæ sint contenti. Cautum quoque sit, ut inter legendam, vel alio tempore, (r) stultas, ac inutiles, & alias quæstiones, captum maxime puerorum excedentes, devitent; quæ non modo non ædificant, sed ingenia, maxime recentia, atque juvenilia, omnino subvertunt, aut certe obruunt.

§. II. Symbolum Apostolicum, orationem Dominicam, ac Angelicam, & Ecclesiæ, quam, Salve Regina, vocamus, salutationem; Decalogum, Opera misericordiæ, temporalia, & spiritalia, mentis benedictionem, gratiarum actionem, & similia, Catholico more illis explanent: ac ut ea memoriæ mandent, & recitent, & ad interrogata super illis respondere sciant, jugem operam navent. Sciant se non esse Theologos, aut Ecclesiæ doctores, sed Ludi literarii moderatores, ne aliquid sibi ipsis, quod supra eorum professionem est, inverecunde, & magno etiam cum periculo arrogant. Parvum tamen catechismum Societatis Jesu, aut alterius Catholici, qui per nostros Archidiaconos fuerit eis nominatus, aut assignatus, prælegant; plenam vero majoris catechismi doctrinam, Catholicis pastorebus Ecclesiarum relinquunt. Ad illorum enim curam & officium spectat, tam magnos, quam parvos, pleniorum intellectum catechismi docere.

§. III. Quapropter Ludimagistri se ipsos intra terminos, atque cancellos

suarum ipsorum vocationis continere studeant. Lutheranorum autem (*) aliorumque hæreticorum, quorum sermo, ut cancer serpit, & ad impietatem multum proficit, dicta, scripta, libellos, catechismos, cantiones, conciones, aut alia hujus farinae, in scholam nullo modo adferant, aut admittant; sed illa tantum tractent, quæ jam diu, ab Ecclesia ipsa Catholica, admissa, & approbata dignoscuntur.

Caute autem Parochi, & omnibus modis curare debent, sub pœna excommunicationis, aut alterius mulctæ, arbitrio nostro moderandæ, & applicandæ, ne alia via, aut ratione, quam narratum est, a quoquam Ludimagistro scholæ, pueri, & alii studiosi instituantur, aut gubernentur, contra studioforum utilitatem, & totius Ecclesiæ Catholicæ ædificationem, & promotionem.

CAPUT XXVI. DE CELEBRATIONE FESTIVITATUM SANCTORUM.

§. I. De Festo SS. Corporis Christi, & diebus Rogationum.

§. II. De aliis festis diebus celebrandis.

§. I.

Quanto magis hæretici student populo Christiano falsæ, & impie suadere, ne festa Sanctorum, Rogationum, & maxime Corporis Christi, ulla ratione colant, & celebrent, inique afferentes, horribile id esse peccatum; tanto magis, majorique cum devotione, & pietate, Christi, & Ecclesiæ Filii, omnia illa festa (s) Martyrum, & alia, quæ a divinis Patribus sanctissime sunt instituta, observare tenentur.

Nam cum ex his, quæ superius in capite de Eucharistia diximus, satis, superque constet: Dominum nostrum Jesum Christum, vere ac realiter, quamdiu panis accidentia remanent, in hostia

r) 2. ad Thim. 2. d. & ad Titum cap. 3. c.

* D. Paulus ut supra.

s) De memoriis, & solennitate Martyrum. D. Aug. contra Faustum lib. 20. cap. 21. & de vera religione. cap. 55. & in Psal. 88. & lib. meditationum cap. 23. Eusebius in historia Ecclesiastica lib. 4. cap. 25.

stia consecrata esse, vereque ibi eum esse adorandum: hi certe sathanica fallitate, ac hæretica pravitate infecti sunt, qui ut hæc ipsa negant, ita festum maxime Corporis Christi, oderunt, detestanturque. Nos vero, qui Deum in hostia consecrata vere ac realiter, quem admodum supra diximus, existentem tota fide tenemus, & credimus, cur non eum, ad populi excitandam devotionem, atque pietatem circumferre debemus? quare non adorabimus? quid hic horribile est? imo id non agere, est horribile sane, & sceleratissimum. Cur devotio, & autoritas Ecclesiæ sanctæ Catholice hæc instituire non potuit, ut in memoriam passionis suæ, & ad excitandam, excolendamque populi devotionem, magna cum reverentia, & solennitate, semel in anno circumferatur Corpus Domini, & Redemptoris nostri? Nonne Manna in * arca fœderis inclusa, quæ sanctissimi huius Sacramenti figura erat, magno cum honore, reverentia, atque tremore olim circumferebatur? multo igitur præclarius institutum est ab Ecclesia, & factum, ut arcæ illius Dominus, sanctificatus populum suum, certo anni tempore magna cum reverentia, & veneratione publice nunc quoque, in memoriam passionis suæ circumferatur?

Quod autem ad Rogationes, processiones, & litanias attinet, cur hinc frustra scandalizantur hæretici? Non est re vera contra Dei, & Christi Jesu honorem, ut proportionatus quidam honor, sanctis ejus tribuatur, qui viva sunt ejus membra, quique in æterna vita, & gloria, cum eo, tanquam Domino, & capite suo, regnant. (t) Neque enim Sancti aliter, quam fratres quidem nostri, sed veri Dei amici, ac domestici ejus, invocantur a nobis, aut honorantur: scimus etenim, solum Christum, autorem, & mediatorem per se ipsum primarium nostræ

redemptionis, & salutis esse; scimus eundem, advocatum simul & dominum reparatoremque, quæ soli, simul juncta competunt, nostrum esse, Patri suo super omnes dilectum; (u) scimus datam eidem omnem potestatem in cœlo, & in terra; scimus eum iudicem esse vivorum & mortuorum. Verumtamen cum amicos ejus, & membra, ac fratres, & patres nostros interpellamus, ut a Christo Domino nostro, id impetrent, ne iudex potius noster, merito severus, quam pius advocatus & pater, aut clementissimus dominus esse velit, nulla profecto ei fit injuria, maxime, quum in Sanctis suis, ipse (x) laudetur. Rite igitur, ac merito in Ecclesia Catholica, sancti Dei, tanquam intercessionis, non absoluti, redemptionis mediatores, invocantur.

§. II. Mandamus itaque (y) Dominicos, & aliarum festivitatum dies, ac eos præcipue, quæ iis displicent, qui cauteriatam habentes (z) conscientiam, nominatenus, non re, sunt Christiani, solennissime more majorum nostrorum observari, cum omnibus etiam aliis, quas sancta Mater Ecclesia Catholica & Apostolica Romana, & nostra Strigoniensis, jam inde a principio sancte observavit: Christi nempe, ac Beatæ Virginis Mariæ, & sanctorum ejus, juxta descriptionem, in fine harum constitutionum nostrarum Synodaliū contentam. Cautum interim, sub excommunicationis pœna esse volumus: ne aliquis sanctis iis invocationibus abutatur, neque sacris istis temporibus, multorum scandalo, ebrietatibus, commensationibus, inhonestis lufibus, & conventibus sese dedat. Non enim sacris temporibus a servili officio, ex instituto Dei, & sanctæ Matris Ecclesiæ, Sponsæ suæ ideo desistit, ut carnis desideria vacemus, atque studeamus; sed, ut Deus super omnia benedictus, cum sanctis suis, hæc solennitatum diebus, semotis omnibus carnis desideriis,

F f

san-

* 1. Reg. 4. 2. Reg. 14. c. 1. Paralip. 15. d. Josue cap. 6. a.

t) Ephes. 2. d. Conc. Nicæn. 2. actio. 3. & per totum fere, de sanctis eorum imaginibus & reliquiis agit.

u) Math. ultimo. d. x) Psal 150. a.

y) Extra. de feriis cap. 1. & cap. 5. z) 1. ad Tim. 4. 2.

ſanctius, & perfectius a nobis honoretur; & orationibus, pietatiſque exercitiis, tota mente, operam navemus.

CAPUT XXVII. DE SEPULTURIS.

§. I. *De loco ſepultura.*

§. II. *Qui non ſepeliendi in loco ſacro.*

§. I.

Mulier (a) ſtante matrimonio, vel etiam ſoluto, ſi ſine electione ſepulturæ vitam obierit, in ſepulchro viri præmortui tumuletur. Laicos (b) ſimplices, ſine licentia noſtra, vel Archi-Diaconi noſtri, aut vicem ejus gentis, in Eccleſia ſepeliri prohibemus, niſi patronus forte Eccleſiæ illius fuerit, aut is ad ejus fabricam aliquid impenderit, dederit aut teſtamento legaverit: alioquin in cœmeterio Eccleſiæ ad hoc conſecrato ſepeliantur. Transgreſſores hujus mandati, una marca uſuali mulctentur, cujus medietas ad pios uſus, altera vero Archi-Diacono cedat, quem monemus, ut in ſua viſitatione, ea de re, diligenter inquireat. Quicquid autem ratione hujus ſepulturæ obvenit, ad fabricam illius Eccleſiæ dari volumus.

§. II. (c) Hæreticis, Paganis, Judæis, & omnibus extra fidem conſtitutis, (d) excommunicatis majori excommunicatione, (e) interdictis, ac contumacibus, atque ſtatutis ſanctæ Catholicæ Eccleſiæ non parentibus, & mandatis Prælatorum ejus, ſub excommunicationis pœna promulgatis, temerarie non obedientibus: (f) Uſurariis

præterea, prædonibus, & latronibus maniſeſtis, niſi pœnituerint, ac uſuras & rapinas reſtituerint, vel ad reſtituendum, ſecuritatem, ſecundum formam juris, præſtiterint; nec ſacramenta Eccleſiaſtica, nec ſepultura adminiſtrentur. Imo neque in ipſo articulo mortis, hoc eis concedatur, niſi id fecerint quod ſecundum conſilium prudentis Confefſoris præſtare tenentur. His quoque, qui ſeſe laqueo (g) ſuſpendunt, in præcipitium dedunt, gladio aut aliter interficiunt, niſi forte in articulo mortis, maniſeſta aliqua pœnitentiæ ſigna dederint, ſepultura ſimiliter denegetur.

CAPUT XXVIII. DE DECIMIS.

§. I. *Competunt miniſtris Eccleſiæ.*

§. II. *Compellendi per cenſuras, qui decimas negant.*

§. I.

Quum ex decimis onera, ac ſervitia Eccleſiarum ſuſtineantur, & (h) ſacerdotibus, ac Eccleſiæ (i) miniſtris, ſit ex eis providendum, ut qui altari deſerviunt, (k) ex altari vivant, neceſſarium eſt, ut ex præcepto Domini, quilibet illas fideliter, (l) ſub cenſuræ Eccleſiaſticæ pœna exſolvat. Mandamus itaque, ut Parochi moneant patronos, & plebem ſuam, quo illas nobis, ac illis, quibus eas debent, recte, & integre perſolvant.

§. II. Adverſus autem contumaces & non ſolventes, interdictum, vel aliam cenſuram Eccleſiaſticam, more conſueti Parochi obſervent, & (m) interdicto,

a) In ſexto, de ſepulturis cap. 3. ff. mulier. & cap. 1. animarum.

b) Cauſa 13. q. 2. Can. 81. nullus.

c) In Con. Later. ſub Alexand. 3. cap. 27. & ſub Innoc. 3. cap. 3. in ſexto. de hæreticis, cap. ſecundo.

d) De Conf. diſt. 1. Can. 26. & cauſ. 2. 4. q. 2, Can. 6. in Con. Colo. par. 7. cap. 51. Item cauſa 24. q. 2. cap. 3.

e) Sexto, de ſententia excommunic. cap. 20.

f) In Con. Lugd. ſub Grego. 10. ut habetur in 6. cap. 3.

g) In Con. Bracca. 1. cap. 34. Item, extra. de Sepult. 11. cap. extra. de ſenten. excom. cap. 28. & 83.

h) Num. 18. c. Levi. 27. d. i) Hiero. ſuper Malachiam. cap. 3.

k) 1. Cor. 9. b.

l) In Concil. Later. ſub Innoc. 3. ca. 54. & ſub Alex. 3. cap. 2. 3. & 4. Et extra. de decimis cap. 21. & 22.

m) Clementi. lib. 3. de ſepulturis. cap. 1. extra. de clerico excom. cap. 7.

cto, vel Ecclesiæ censura durante, a divinis officiis, coram excommunicatis celebrandis, abstineant, sub pœna in (n) Decretalibus expressa, caveantque ne in irregularitatem incurrant: a qua, non nisi a (o) Summo Pontifice Romano, aut ab eo, qui super hoc legitimam habuerit potestatem, absolvi poterunt. Qui si in irregularitate contumaciter decimas non solverint, idque publicum extiterit, ii prius, per censuras, ut præmissum est, moniti, neque ad Ecclesiæ (p) Sacramenta admittendi sunt, neque a peccato absolvendi, nisi forte in articulo saltem mortis ea fecerint, ad quæ Christiani obligantur. Si autem publicum non est, talesque in confessione revelarent se decimas non solvisse Ecclesiis, ii quoque ad communionem nullo modo admittantur, nisi iis, quibus decimæ de jure debentur, satisfecerint, aut satisfacere pro ratione facultatum suarum promiserint: cavendum tamen interim est, ne cum scandalo aut diffamatione eorum, quantum fieri poterit, arceantur a communione.

CAPUT XXIX. DE CENSURA & SENTENTIA EXCOMMUNICATIONIS.

§. I. *Excommunicatio major & minor.*

§. II. *Modus absolutionis ab utraque.*

§. I.

Non est ignorandum, sub nomine (q) censuræ, Excommunicationem, Interdictum, Suspensionemque intelligi debere. Excommunicatio autem duplex est: major & minor. Major est, cum quis extinctis (r) candelis, pulsatis campanis, per Episcopum, aut alium, potestatem habentem, ob aliquam causam, mortali peccato obnoxiam, aut contumaciam excommunicatur. I-

mo prædicto etiam ordine non servato, per majorem excommunicationem a communione, & participatione fidelium ac perceptione Ecclesiasticorum sacramentorum, & ab ingressu Ecclesiæ, idque maxime dum sacra celebrantur mysteria, privatur, atque arcetur excommunicatus. Alioquin licet intrare Ecclesiam, ut verbum Dei audeat ex ore concionatoris.

Minor autem excommunicatio contrahitur, cum ob alias causas, tum vero propter participationem cum majore excommunicatione excommunicato: & hæc quoque minor, removet excommunicatum a participatione sacramentorum Ecclesiæ, ut Eucharistiæ, & aliorum, quem non potest excommunicatus absque gravi peccato prius suscipere, quam ab ipsa excommunicatione absolvatur. Sententia autem excommunicationis, & interdicti per eum, qui (s) tulit, vel per ipsius superiorem solvi potest.

Quod si aliquis clericus, vel Presbyter excommunicatus, aut suspensus, celebraverit, eo facto, irregularitatem incurrit, a quo per (t) Papam solum absolvi potest, vel per eum, qui ab eodem Pontifice specialem habuerit facultatem. Si vero aliquis in dictis censuris per annum perseveraverit, is pœnis a Canonibus institutis, subjacet, & tanquam suspectus de hæresi vitetur: ac si se legitime non purgaverit, officio privetur, ac beneficio.

§. II. Quicumque autem majori excommunicatione fuerit excommunicatus, volumus eum, maxime si in publica, & gravissima peccata incurrisset, hoc modo, & forma absolvi, videlicet; quod absolvens ab absolvendo juramentum accipiat, quod sanctæ Romanæ & Catholicæ Ecclesiæ, ac nobis obediens

F f 2

erit.

n) Extra. de clerico excom. cap. 4. & 7.

o) In Sexto. de sententia excom. cap. primo. in fine.

p) In Con. Colon. parte 7. cap. 51. & causa 24. q. 2. cap. sane. Item glos. extra. de restit. spol. ca. litera.

q) Innoc. 3. extra. de verborum significatione cap. 20.

r) S. Thom. 4. dist. 18. & S. Bonaventura ibidem b. 11. q. 3. can. 104. c. 11. causa q. 3. can. 39. extra. de verborum significatione. cap. 23.

s) Extra. de sententia excommunic. cap. 40. per tuas.

t) De sententia, & re judicata. cap. 1. cum æterni. in sexto. in eodem: de sententia excommunic. cap. primo: cum medicinalis.

erit. Quo præfrito, pœnitentiam ei aliquam injungat. Virgam in manu, super excommunicatum genu flexum tenens, ac aliquoties ea ipsum percutionem, dicat Psalmum: (u) Misêrere mei &c.. Deus miseretur nostri &c. Verſ. Salvum fac ſervum tuum Domine: Deus meus ſperantem in te. Nihil proficiat inimicus in eo, & filius iniquitatis non apponat nocere ei. Eſto Domine turris fortitudinis: a facie inimici. Dominus vobis cum, & cum ſpiritu tuo. Oremus. Deus, cujus proprium eſt miſereri ſemper; & parcere, ſuſcipe deprecationem noſtram, ut hunc famulum tuum, vel ancillam, quem, vel quam excommunicationis catena conſtrinxit, miſeratio tuæ pietatis abſolvat, per Chriſtum Dominum noſtrum. Amen. Oremus. Præſta, quæſumus, Domine, huic famulo, vel famulæ tuæ, dignum pœnitentiæ fructum, ut Eccleſiæ tuæ ſanctæ, a cujus integritate peccando deviaverat, admiſſorum veniam confequendo, reddatur innoxius vel innoxia, per Chriſtum Dominum noſtrum. Amen. Et poſtea abſolvat eum, dicens: Authoritate Dei omnipotentis, & Beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus, qua fungor, & Eccleſiæ ſuæ ſanctæ, abſolve te ab excommunicationis vinculo, quo (x) ex tali caſu & actu, contumacia & non paritione juris, vel alia ex cauſa, &c. ligatus eras; & reſtituo te communioni, & participationi Eccleſiæ ſanctæ, & omnium fidelium, & Eccleſiaſticis Sacramentis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, amen; & præcipio tibi, ne poſt hæc talia, & his ſimilia committas. Abſolutionis hæc forma ſemper obſervata fuit in Eccleſia Catholica, & noſtra Strigoniienſi. Voluimus itaque, ut nunc quoque hæc eadem, quæ dicta ſunt, obſerventur. In abſolutione autem excommunicati minori excommunicatione, ita agendum eſſe ſtatuiſimus: Excommunicatus primum Parocho conſiteatur, vel ſuperiori ſuo, & abſque aliqua ſolemnitate his

verbis abſolvatur: Auctoritate Dei Omnipotentis, abſolve te a vinculo minoris excommunicationis, in quam incidifti: deinde abſolve te a peccatis tuis, ac reſtituo te communioni fidelium, & Eccleſiaſticis Sacramentis, In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, amen.

CAPUT XXX.

QUALES SINT PROMO-
VENDI AD SACROS ORDINES.§. I. *Qui promovendi ſint.*§. II. *Pœna eorum, qui indignos promovent.*

§. I.

EPiſcopi, etiam atque etiam animadvertere debent, quos ad ſacros ordines ſint promoturi: ne ſtriſtiſſimam ſi indignos ordinaverint, DEO Opt. Max. reddant rationem; curandumque eſt eis ſummo ſtudio, ne cui juxta (y) dictum Apoſtoli, manum cito imponant vitiati, aut corrupti munere, favore, aut aliis quibuſcunque mandanarum rerum affectibus.

Conſtituimus itaque: ut hi qui ad ſacros ordines ſunt promovendi, ante diem ſuæ ordinationis, per (z) Archidiaconos, vel Vice-Archidiaconos, præſentatoresque ſuos, nobis vel Suffraganeo, aut Vicario noſtro præſententur, ac ab examinatore, per nos ad hoc deſtinatis, diligenter, & fideliter, examinentur; & intelligatur, utrum ſint legitimæ ætatis, honeſtæ vitæ, (a) legitimo ex matrimonio nati, & an legere ſciant, ſintque aliqua ratione ad cantandum inſtructi. Ab illis vero, qui ad majores aſcendunt gradus, non ſolum ea, quæ diximus, quæque ad illos præcipue pertinent, qui in minoribus ordinantur, querenda ſunt; ſed etiam investigandum eſt diligenter, num ſint idonei, & de jure apti ad ſacros ſuſcipiendos ordines, & utrum eruditione ſufficienti ſint præditi: an ſint irre-

u) Extra. de ſententia excommunic. cap. 28. A nobis.

x) Gloſſa, extra. de ſententia excommunic. cap. 27. cum pro cauſa.

y) 1. ad Timot. 5. d. z) diſt. 24. Can. 6. quando Epicoſopus.

a) Sexto: de filiis Presbyterorum, cap. primo.

irregulares, (b) bigami, (c) conjugati, (d) corpore vitiiati, morbo, quem *caducum vocant, infecti, (e) demoniaci, furiosi, homicidæ, incestuosi, perjuri; & an publice in (f) adulterio aut fornicatione degunt, vel utrum solennem, & publicam (g) pœnitentiam egerunt, aut in aliis criminibus, & facinoribus publicis reperti fuerint.

§. II. Quod si aliquo, vel pluribus ex his vitiis, aut criminibus fuerint poluti, aut alio quopiam canonico (h) impedimento sunt irretiti, nullo modo absque legitima dispensatione, neque ad ordines sacros promoveri, neque ad aliquem titulum Ecclesiasticum admitti debent. Alioquin tam mediatores, maxime Ecclesiastici, seu examinatores, quam examinati, consentientes in idem crimen, & etiam (i) Episcopus ordinans, muneraque accipiens, ac favore aliquo vitiiatus, officio Ecclesiastico atque ex consequenti, ab ipso beneficio, quod est propter officium, & exequutione ejusdem beneficii, sciant se de facto esse suspensos, (k) donec absolutionem, ac dispensationem etiam ab eo, qui habuerint facultatem, obtinuerint; alias enim contrarium facientes mortaliter peccarent, fierentque irregulares. Sciant præterea tam promoti, quam promovendi, necessariam esse sacerdotibus (l) sobrietatem, justitiam, sanctitatem, continentiam, & (m) scientiam: dentque omnem operam, ne sint imperiti humanarum,

& divinarum doctrinarum: quia rei coram Deo erunt, si cæci cæcos duxerint, & in foveam inferi cadent. Nam D. (n) Paulo teste, si quis ignorat, ignorabitur. Et alibi quoque scriptum est: Quia tu *scientiam repulisti, repellam te, ne sacerdotio fungaris mihi.

CAPUT XXXI.

DE POENIS NON RESIDENTIUM IN BENEFICIIS.

§. I. *Dammum Ecclesiæ propter absentiam.*

§. II. *Nemo sine indultu a beneficio absit.*

§. I.

Quoniam propter defectum non residentium ministrorum, frequenter Ecclesiæ Dei damnum patiuntur, ministeriaque Ecclesiastica negliguntur, & multa hinc eveniunt scandala, ac animarum pericula: Statuimus in hac præsentis Synodo, publice, & peremptorie, ut Abbates, Præpositi, tam regulares, quam seculares dignitates, Archidiaconi, Canonici, Capellarum, Altarium, & hospitalium, ac parochiarum Rectores, clerici, & beneficiati quilibet, tam Cathedralis nostræ, quam Collegiatarum, & filialium, & aliarum Ecclesiarum, Diœcesis, & jurisdictionis nostræ, intra tres menses, a die præsentis constitutionis, vel publicationis computando, ad suas Ecclesias, Parochias, & beneficia, quæ in jurisdictione nostrâ obtinent, omnino re-

G g ver-

b) Can. Apostolorum cap. 17. dist. 26. Can. 2. Acutius. & dist. 33. Can. 1. Si quis post.

c) In Con. Toletano, ut est apud Gratianum. dist. 28. Can. 3. Leo Papa dist. 32. cap. primo. Concil. Melden. dist. 32. Can. 12. Con. Carthag. dist. eadem Can. 13.

d) Gelasi. dist. 55. Can. 1. & Hil. Papa in dist. eadem Can. 3. & in Con. Arclat. 2. & in Can. Apostolorum Can. 22. & 23. * dist. 33. Can. 3.

e) Con. Aurel. 3. cap. 7.

f) Aug. in Ep. ad Bonifacium. 18. dist. ca. eos. & cap. si quis sacerdotum.

g) Impedimenta omnia, quæ promotionem in clerum prohibent, cognosci possunt in summa Sylvestrina, in verbo. Ordo. 4. Paragrapho secundo.

h) Con. Nanaten. dist. 24. Can. 5. quando. Con. Chalcedon. cap. 2.

i) Conc. Calcedon. Can. 2. & 8. Synod. & 1. q. 1. si quis Episcopus. Item cap. 51. qui Episcopi.

k) Innoc. in cap. æterni. de re judi. lib. 6. Vide etiam summam Bartholomei de Fumo, in titulo: suspens. paragrapho 10. & 11.

l) ad Titum cap. 1. c. 2. ad Tim. 3. d.

m) Con. Toleta. ut est apud Gratia. dist. 28. Can. 1. Ignorantia. & Gelasius apud Gratia. dist. 36. Can. 1. Illiteratus & Mala. cap. 2. b.

n) 1. Cor. 14. g. f. * Osee. 4. b.

vertantur, ac in eis resideant, & personaliter curam sui ministerii gerant. (o) Quod nisi continuam residentiam fecerint, omnes tales hac Synodali constitutione, a beneficiis, & officiis suis Ecclesiasticis suspendimus; & si suspensionem istam infra mensem non curaverint, eisdem etiam privatos esse pronuntiamus, nisi legitimo impedimento, de huiusmodi absentia, coram nobis excusentur, aut tales personæ ad latus nostrum, vel alias de nostro beneplacito, ex causa rationabili, ad tempus eis concessum, occupentur. De quibus, & maxime qui absunt ab Ecclesia nostra Archi-Episcopali, & Collegiatis, ac filialibus ejus Ecclesiis, volumus plenam nobis ipsis, a Vicariis, & Præpositis nostris fidem fieri: De aliis vero absentibus Parochis, ac capellarum, altarium, & hospitalium Rectoribus, Archidiaconi Vicario nostro in spiritualibus generali fidem faciant.

§ II. Ex dignitatibus autem, Archidiaconis, & Canonicis Cathedralis Ecclesiæ nostræ, nemo, occasione multis sibi adinventis, & confectis, in privatis suis, vel aliorum negotiis, non obtenta prius a nobis præsentibus, vel in absentia nostra, a Vicario nostro in spiritualibus generali, venia, huc illuc, ut quidam temere solent, pro arbitrio suo, vagari, ac discurrere, aut quopiam proficisci, ab ipsaque Ecclesia nostra abesse audeat, sub pœna privationis. Quod si etiam quempiam impetrata, ut præmissum est, venia in urgentibus tamen, ac justis, & non confectis negotiis suis, ab ipsa Ecclesia abesse contigerit, id non ultra unum mensem fiat. Hac eadem lege beneficiati omnes aliarum quoque Ecclesiarum nostrarum Collegiarum, & filiarum teneantur, nisi quod hi petant veniam absentiae a suis Præpositis, aut eis absentibus, a Vicariis eorum surrogatis. Statuimus etiam sub pœna superius

sufficienter expressa, ne Præpositi, Archidiaconi, & alii personatus, & dignitates habentes, in secularibus, ac profphanis quibuscunque officiis gerendis, atque administrandis, extra Ecclesiam, ultra unum mensem commorari, vel a suis Ecclesiis abesse, sine scitu, & assensu nostro possint.

CAPUT XXXII.

DE USURPATORIBUS JURUM, RERUM, BONORUM, ET PROVENTUUM ECCLESiarUM.

§. I. *Pœna in usurpatores constituta.*

§. II. *Ut tributarii ab Ecclesiasticis nihil exigant.*

§. I.

Quoniam insatiabilis cupiditas in multis adeo dominatur, ut vetita sibi usurpent, & rapiant aliena; compellimur Dei suadente justitia, ut eorum conatus, quantum possumus, ex officio nostro pastorali, refrenemus. Quapropter sanctione hac præsentì ordinamus, ne ulla secularis seu Ecclesiastica persona, universitas, sive collegium, bona mobilia, aut immobilia, jura perpetua, jurisdictiones, honores, jus eligendi, vel conferendi aliquam Ecclesiam, Abbatiam, Præposituram, Rectoriam, Præbendam, vel Hospitaliale alicujus Ecclesiæ, ad nos, aut ad mensam nostram, vel fratrum nostrorum Capitularium, tam Cathedralis, quam Collegiarum Ecclesiarum nostrarum, (p) quovis modo, vel titulo pertinentia, directe, vel indirecte, occupare, aut violenter detinere præsumat; neque legitimos possessores, aut eos, qui possessione juris legitimam habent facultatem, aliquas possessiones percipiendi, violenter turbare, neque eorum census annuos, decimas, fructusve quovis singulares, occupare, spoliare, aut circumvenire, vel eos exactionibus, oneri

o) Con. Late. sub Alex. 3. cap. 13. & extra. de clerico non residen. ca. 4. reatum. & cap. 8. 9. 10. & in Con. Viennen. sub Greg. decimo.

p) Later. Con. sub Alex. tertio cap. 14. 2. & 19.

t) Con. Later. aliud sub Innoc. 3. ca. 44. extra. de foro competenti cap. 16. conqueustus est. Con. Lugd. 4. Extra. de rebus Eccl. non alien. cap. 1. 5. & 6. & 12. 9. 2. can. 18. monemus.

neribus, & aliis gravaminibus, vexare, aut onerare ulla ratione audeat. Qui vero hæc, vel eorum quodlibet temerario ausu, aut mandato, implicito, vel expresse consilio, aut consensu attenterit, excommunicationis, & anathematis poenæ subiaceat. Universitates tamen, & collegia, terrasque & loca eorum, Ecclesiastico saltem interdito, si contrarium fecerint, innodari volumus. Illos quoque, qui temeritate propria ducti, sepiusque requisiti, Decimas, pensiones, census, fructusque consuetos, venerabili alicui loco, vel mensæ nostræ Archi-Episcopali, vel fratri nostrorum Capitularium prædictorum, debitos, solvere contempserint, statuimus præsentis decreto nostro excommunicationis sententiam de facto incurrisse: Quæ relaxari non debet; donec prædictis aut alicui prædictorum, qui nomine omnium, qui damnum acceperint, curam gesserit, fuerit de his iuribus, & injuriis integre satisfactum, vel de idonea satisfactione iustitiam cautum.

Admonemus præterea primo, secundo, tertio, & peremptorie omnes tributarios, tam in pontibus, aut aquarum transitu, quam aliis passibus in nostra jurisdictione existentes, aut eorum vices gerentes, ut nullum tributum, in exactionem, a Sacerdotibus, clericis & religiosis quibuscunque, aut ab eorum rebus, quæ ex proventibus beneficiorum, aut decimis, aut quartis, ad Ecclesiam pertinentibus, proveniunt, petant, aut exigant, & specialiter ab eis, qui ad nos, vel Synodum, aut Sedem nostram venient, aliquid exigere, ullo modo præsumant. Quod si secus fecerint, ipso facto, eos excommunicationis sententia innodamus, a qua, nisi satisfecerint, nullatenus absolvantur.

CAPUT XXXIII.
DE VIOLATORIBUS JURIS-
DICTIONIS ECCLESIAE STRIGONIENSIS.

§. I. *Querela iusta Archi-Episcopi.*

§. II. *Quæ causa ad forum Ecclesiasticum deferenda.*

§. III. *Censura in violatores.*

§. I.

Cum intelligamus quosdam Dominos temporales, & sæculares Iudices, tum aliorum locorum, tum maxime quarundam civitatum nostræ Diocesis: imo quosdam quod magis damnable est, Ecclesiasticos etiam viros, Plebanos, & alios Ecclesiarum Rectores, jura, privilegia, ac spirituales jurisdictionem sanctæ Ecclesiæ Strigoniensis, de jure communi, & laudabili quoque consuetudine regni præscripta, eisdem competentia, in eorum Comitatus, & Parochiis, temeraria quadam præsumptione, & defacto impedire, vel potius in animarum suarum dispendium annihilare, & quantum in ipsis est, a deo sibi usurpare: ut eos, qui causam aliquam agere volunt, ac sua jura, in nostra Metropolitana sede prosequuntur, impedire, & ab earum prosecutione interdiceret, & prohibere, modis omnibus ita studeant, ut causas in ipsorum damnum, & iurium Ecclesiæ nostræ violationem, & injuriam a litibus, & hujusmodi causis suis, cessare compellantur:

§. II. Nos vestigiis majorum nostrorum inherentes, nostra, & prædictæ Sedis nostræ Strigoniensis privilegia, jura, & iurisdictionem, cujus regimen, & gubernatio in spiritualibus, & temporalibus, prævia nominatione regia, per sanctam Sedem Apostolicam nobis est concessa, nolentes negligere: præsertim cum alios etiam subditos nostros soleamus in sua iustitia confovere; præsentis Synodali constitutione, juxta sanctorum Patrum (r) decreta, sub infra scripta poena, more antecessorum nostrorum sancimus, & statuimus denuo: ut nullus in posterum, cujuscunque status aut gradus existat, in Diocesi nostræ civitatibus, locis, & jurisdictione, post publicationem hujus nostræ

G g 2

con-

q) Sexto. de decimis cap. 1. Extra. de decimis cap. 5. pervenit, & 22. Non est 116. q. 1. Can. 168. Malach. c.

r) Sexto. de immunitate Ecclesiarum cap. 4. Quoniam. Sex. de Exceptionib. cap. 2. cum quidam. Ex Synodo Eugenii, extra de judiciis cap. 2. Decernimus.

constitutionis, audeat in præjudicium jurisdictionis nostræ, sese interponere, & in contentioso judicio, de testamentis, dotalibus, quartis puellaribus, & aliis paraphernalibus rebus, de matrimoniiis, usuris, decimis, hæresibus, simoniis, adulteriis quoad separationem, violatione Ecclesiarum, Clericorum verberatione: & (s) vulneratione, & aliis causis Ecclesiasticis, ad Ecclesiæ nostræ cognitionem, tam de jure, quam antiqua, & laudabili regni consuetudine, pertinentibus, sine nostra, aut Vicarii nostri generalis licentia, & speciali commissione, cognoscere, vel judicare: aut in illis judicialiter ad impediendam jurisdictionem nostram, sese intromittere, aut immiscere, nec aliquem ab actione, & in dicta Sede nostra Ecclesiastica causarum suarum prosecutione, quovis modo deterere, neque quispiam directe, vel indirecte, palam, vel occulte, per se, vel per alios, ullo quæsito colore, & prætextu, quempiam hominum cogere, & compellere præsumat, ut in foro sæculari de præmissis causis, atque quæstionibus agatur; aut prohibere, quo minus in Sede nostra Strigoniensi, causantes omnes in his causis, quæ, ut præmissum est, ad cognitionem ejusdem Sedis nostræ pertinent, justitiam possint obtinere.

§. III. Si quis vero contrafacere, ac contra jura, privilegia, jurisdictionem, & immunitates nostras Ecclesiasticas, temerarie contravenire, aut consilium, favorem, & auxilium dare præsumperit: (t) excommunicationi noverit se ipso facto subjacere; a qua nulloatenus absolvatur, nisi tam Ecclesiæ nostræ Strigoniensi prædictæ, cujus jurisdictionis fuerit impedita, seu usurpata, quam parti, quæ perturbata, in prosecutione juris sui fuerit, de injuria, damnis, expensis, & interesse, per eundem prius integre fuerit satisfactum.

Volumus autem præsentis constitutionis formam & tenorem, per Plebanos Civitatum, & insignium locorum Diœcesis, & jurisdictionis nostræ in

concione sua, per se, vel per eorum comissionatores, publicari, & adnotatis testibus sub eorum sigillo, & manu propria de publicatione facta, ad nos vel Vicarium nostrum referri. Hos autem qui hujusmodi statuto, & sanctioni nostræ contraverint, a die publicationis sententiæ præmissæ obnoxios futuros declaramus. Quod si Parochi, præmissa diligenter non fecerint, excommunicationis similiter sententiam incurrant.

CAPUT XXXIV.
DE OFFICIIS PERSONATU-
UM, ET BENEFICIATORUM ARCH-
EPISCOPALIS ECCLESIE NOSTRÆ
STRIGONIENSIS, AC ABBATUM, ET
PRÆPOSITORUM, TAM SECULA-
RIUM, QUAM REGULARIUM
EI SUBJECTORUM.

§. I. De personali residentia Prælatorum.

§. II. De muniis & moribus Capitularium.

§. III. De Præbendariis.

§. IV. De expeditione literarum Capituli.

§. V. De officialibus Capituli, & celebratione juris.

§. VI. De officio Præpositorum; Castigandis malis beneficiatis; Visitatione.

§. VII. De Abbatibus & Præpositis Regularibus.

§. VIII. De petenda confirmatione & benedictione ad insulam.

§. IX. De suscipientibus S. Ordines extra Ecclesiam: & hæreticis ab Ecclesia segregandis.

§. X. Oneratur conscientia super his ministrorum Ecclesiæ.

§. I.

A Ttigimus breviter (u) superius, ubi egimus de officiis publicorum ministrorum Ecclesiæ, quid Præpositis sæcularibus, Archidiaconis, Canonicis, ac aliis in dignitate constitutis, si salutis animarum suarum, ut debent, bene consultum cupiunt, in pluralitate beneficiorum, vitandum, quidve faciendum sit. Nunc autem de eorundem, alio-

s) Extra. de foro competenti. cap. 11. ex tenore literarum. in gloss.

t) ut paulo supra allegatum est.

u) cap. 24.

aliorumque etiam personatum, dignitatum, & beneficiatorum omnium Ecclesiæ nostræ Metropolitanæ Strigoniensis, ac Abbatum quoque, & Præpositorum, tam Regularium, quam secularium jurisdictioni nostræ subditorum officiis, specialius dicendum esse putavimus. Hi itaque omnes, qui in Ecclesia nostra Metropolitana Strigoniensi beneficia, dignitates, ac præbendas, qualescunque habent, teneantur penes Ecclesiam ipsam, ex cujus proventibus vivunt, personalem, & continuam facere residentiam, & curam; oneraque beneficiorum suorum, per se exercere, sub pœna privationis, a canonibus decreta, ac sacris officiis interesse: (x) His tantum, ut supra diximus, exceptis, qui ad latus nostrum sunt, vel pro Ecclesia nonnunquam occupantur, vel aliter a nobis ad breve tempus privilegiati reperiuntur. Qui tamen etiam per Vicarios suos, onera suorum beneficiorum, quoad redierint, diligenter peragi, & supportari faciant. Quotidie autem, & maxime solennibus diebus, Ecclesiam, & chorum, superpellicati, in habitu Ecclesiastico honesto, & uniuscujusque dignitati convenienti vestiant. Illi quoque, qui aliis præfunt, idem agant, & curent per Canonicos, & alios beneficiatos idem fieri.

§. II. Ad Missam magnam, ante absolutum Kyrieleyson; ad Vesperas autem, ante finem primi Psalmi, ingredi teneantur. Curent præterea, sub pœna mulctæ, arbitrio nostro moderandæ, & applicandæ, ut reliqua quoque divina officia, secundum consuetudinem Ecclesiæ nostræ diligenter, & devote celebrentur. Cantor, vel Succentor, vel alius per Vicarium nostrum ordinandus, nomina non residentium, & non frequentantium temporibus, & horis debitis, Ecclesiam, & chorum, ac divina officia negligentium, simul-

que singulos singulorum temporum defectus, ac negligentiam notet, ac sub excommunicationis pœna, eos, post aliquot graviores defectus, deferat corrigendos.

Fratres nostri Capitulares, tam Archiepiscopalis Ecclesiæ nostræ, quam aliarum Ecclesiarum ejusdem Collegiatarum, ac filialium, inter quas speciales sunt, (y) Titulientis, Scepulientis, Pofonientis, Veteris-Budensis, Sanctæ Trinitatis ad Thermas superiores Budenses, Orodientis, & aliarum Ecclesiarum Collegiatarum, in negotiis quibusvis tractandis, sine rixis, & clamoribus, in Domo Capitulari, aut aliis locis, in quibus convenire, consiliaque eorum tractare solent, amice, fraterne, quiete, juxta dignitatum, & teniorum ordinem, atque seriem, sub silentio dent vota: Atque id firmum sit, quod plurimum voto approbatur.

§. III. Præbendariorum Chori, tam nostrorum, quam etiam Capituli nostri Strigoniensis integer numerus, nempe duodecim, more veteri, teneatur: ut & matutinas preces, cum aliis horis Canonici decantent, & votivas quoque Missas, ac alia sacra, juxta solitum morem Ecclesiæ nostræ, diligenter, & ea qua debent, devotione, peragant, & perfolvant. Capitulares etiam nostri, Missas suas votivas, secundum fundationes peragi, fideliter curent, sub pœna arbitrii nostri.

§. IV. Major, & potior pars Capituli, sigillationi, quæ Missa, & Vesperis finitis semper fieri debet, atque expeditioni literarum executorialium & aliarum ex Capitulo nostro, in rebus regni publicis, & aliis gravioribus emanantium interesse debet. (z) In fine autem literarum ejusmodi, nullo modo, prætermittatur clausula illa, quæ more vetustissimo, in Capitulis & Conventibus adscripta semper fuit, nempe: Datum

H h tum

x) Extra. de cleric. non residen. cap. 3. quia nonnulli. Et cap. 4. Relatum. & ca. 10. inter quatuor. ut habetur in Conc. Later. sub Alex. 3.

y) Nomina Ecclesiarum collegiatarum præcipuarum ad Ecclesiam Strigoniensem pertinentium.

z) In literis veteribus Capitularibus, apponebantur nomina omnium dignitatum, qui adfuerunt. Ad minimum tamen a 12. usque ad sedecimum circiter numerum, quod & nunc fieri debet.

tum in die Sancti Adalberti Martyris, per manus Reverendi Mathiæ Græci, Lectoris, & Concanonici nostri, anno domini MDLX. præsentibus ibidem Venerabilibus, & honorabilibus N. Præposito majore. Paulo Cantore, Valentino Custode &c. cæterisque Canonis, jugiter Deo, in dicta Ecclesia famulantibus. In literis vero privatorum negotiorum Capituli scribendis, & expediendis, autoritas majoris partis Capituli intercedat. Et si quando ad expensas communes, aut negotia publica aliquid dari debebit, id secundum veterem morem Ecclesiæ, ab antiquo semper observatum, ex proventibus communibus accipiatur, & detur, ne injuria fiat minoribus fratribus. Quod si divisor, aliquid pecuniarum cuiquam dederit sine jussu, aut consensu, majoris partis Capituli, id de suo restituere Capitulo teneatur.

§. V. Officiales Capituli, quolibet anno, rationem administrationis suæ, deputatis ad id per Capitulum fidis hominibus, dare teneantur, ut querelæ juniorum Canoniorum, apud nos, hac in re sæpenumero factæ desinant: vivant omnes in bona, & Ecclesiastica disciplina, & probatis ac exemplaribus moribus, ac postquam sunt initiati sacris, & altaris effecti ministri, Missas dicere nullo modo negligent.

Vicarius etiam noster in spiritualibus generalis, sub celebratione magnæ Missæ, ad causas cognoscendas, non sedeat pro tribunali, sed finita Missa, aut accedente summa necessitate, ad minus post elevationem Corporis Domini nostri Jesu Christi jus dicat. Hoc autem observetur tempore etiam precum Vespertinarum, ne servitia Dei, & chori impediri possint.

§. VI. Præpositi quoque supradicti collegiatarum Ecclesiarum nostrarum, quisque pro statu Ecclesiæ suæ, hæc

observent; & cum ipsimet sint in spiritualibus Vicarii nostri, teneantur in absentia sua habere idoneos, & sufficientes Vicarios subrogatos, ad jura litigantibus subditis reddenda, & exequenda, semota omni gratia, favore, timore, odio, seu quavis alia humana corruptela, sub pœna gravi, a Canonibus statuta.

Præpositi iidem prædicti omnes, & ipsimet inculpatam vivant vitam, ut exemplo sint aliis salutari, & suos etiam beneficiatos, ac subditos, ad vitam honestam inducant: ac crebras faciant inquisitiones in Capitulis, ac jurisdictione sua, de vita, moribus, & conversatione fratrum, & beneficiatorum suorum, ac quos vagos, meretricarios, immorigeros, aliisque vitiis & criminibus obnoxios repererint, eos, suis modis, a Canonibus institutis, castigant, vel ad nos castigandos deferant. Omnem tamen interim modum, & Christianam pietatem adhibeant, ne aliquem sub prætextu disciplinæ & pietatis, temere, & injuste puniant, mulctent, vexent, vel acculent. Parochos etiam & subditos suos ac scholas, tam suas, quam parochorum suorum visitent tempore suo consueto, nec aliquos hæreticos, aut libros eorum quoscumque tenentes, vel proficientes, ut supra dictum est, quovis modo admittant.

§. VII. Abbates quoque, & Præpositi Regulares, prædicta observent; meminerintque se jugum Domini ideo suscepisse, ut abnegato mundo, carne, & diabolo, in ordine, & habitu quisque suo, religiose, caste, monastice & moribus sanctis vivant, exemploque sint fratribus sibi subjectis. Quiquidem Abbates & Præpositi Regulares non debeant eligi, & Monasteriis præfici, nisi (a) habitum sui ordinis susceperint, & per (b) integrum annum in religione versati fuerint, ac expleto minus anno, professio-

a) Extra. de electione & electi potestate: cap. 36. cum ad nostram. & cap. 27. cum causam. Et in sexto de electione & electi potesta. cap. 28. Nullus religiosus.

b) 17. q. can. primo. Gonsaldus Presbyter. & duobus Capitulis sequentibus. Item in Clementina: de electione & Electi potestate. cap. primo Item. Extra. de electione & electi potestate. ca. Cum Monasterium. ut Panormitanus in istis locis fufius declarat.

fessionem fecerint, atque in ipsis religionis regula competenter (c) instructi, sacris fuerint initiati. Quibus omnibus perfectis, ita tandem eligi, & præfici Monasteriis possunt, & ita ab ordinario eorum Prælati, in propinquiore locis infra (d) unum mensem, in remotioribus vero, infra (e) tres ad summum menses, confirmationem canonicam, atque etiam si Monasterium, & Ecclesia eorum, ad quam eligentur, & cui præficiuntur, tali a sancta Sede Apostolica gaudet privilegio, benedictionem ad insulam impetrare debent. Alioquin ab electione, & præfatione, non obstante etiam (f) consuetudine contraria, de jure cadant, ac beneficiis suis se jure privari posse sciant: Nos vero jure nostro, ad Sedem nostram devoluti, utemur, & omni eo, quo legitime, & canonicè possumus, modo, uti volumus, beneficiaque ipsa personis idoneis, & obedientibus conferemus.

Hoc ipsum intelligatur de Præpositis quoque Collegiarum Ecclesiarum nostrarum, & aliis quibusvis, si quis forte alius, præter Nos, jus præsentandi in illis habere dignoscetur.

§. VIII. Proinde, ut in electionibus, & confirmationibus, jura, & sancti Canones, quibus omnes obedire tenemur, rite, & legitime ab omnibus observentur, Abbates, & Præpositos omnes, tam Regulares, quam seculares electos scilicet, postulatos, & præsentatos, Diocesi, ac jurisdictioni nostræ subiectos, hortamur in Domino paterne, eisque in virtute salutaris obedientiae mandamus, ut præmissa observent, ac intra menses præscriptos, per sacros Canones statutos, a nobis, Sedeque nostra confirmationem, institutionem, & benedictionem ad mitram impetrent, & interim ab administratione rerum spiritualium, & temporalium, beneficiorum suorum, ac usu mitræ pastoralis abstineant; alioquin in

pœnas canonum incident, & beneficiis suis secundum jura privabuntur, nisi aliqua causa se impeditos fuisse, certo ostenderint, & sufficienter probaverint. Illi vero, qui præmissa hæctenus observare neglexerunt, contempserunt, pœnis Canonicis sciant se esse obnoxios.

§. IX. Item sub pœna excommunicationis, & aliis sacrorum Canonum centuris, districte mandamus, ne laicus quispiam, aut idiota, vel illi etiam, qui sacros ordines, extra sanctam Ecclesiam Catholicam neque rite neque recte susceperunt: imo neque ulli alii, qui etsi rite, & vere in Ecclesia sint ordinati, a religione tamen, & obedientia Sanctæ Romanæ, & Catholicæ, ac nostræ Ecclesiæ Strigoniensis, atque communione fidelium, tanquam hæretici, vel schismatici, sese sejunxerunt, ac segregaverunt, quovis modo sacris se ingerant: quibus omnibus inhiibemus, sub pœnis prædictis, ne in aliqua Ecclesia, aut loco Diocesis, & jurisdictionis nostræ, sacris ministeriis præesse, aut sacra tractare, vel sacramenta administrare, aut concionari ulla ratione audeant. (g) Quomodo enim prædicabunt, nisi mittantur? quid assumunt testamentum Dei in os suum? (h) cur prophetant non missi, & populum simplicem seducunt? ut Deus per (i) Hierem. & (k) Ezechielem Prophetas dicit.

§. X. Omnibus itaque Archidiaconis, Vice-Archidiaconis, Decanis, Parochis, & clericis sub pœna, & censuris Ecclesiasticis injungimus: ne tales admittant, vel quovis modo ferant; sed tanquam murum, pro domo Dei Israel se illis opponant, & a caulis ovium suarum procul repellant; scientes se, tanquam legitimos pastores, & non illos hæreticos, coram Domino nostro Jesu Christo, summo omnium pastore, de salute ovium sibi commissarum, in extremo judicio, justam, & severam rationem reddituros. Curent etiam hi:

H h 2 ut

c) Extra. eodem titulo cap. 38. officii tui. Item cap. Cum in Magistrum. Item cap. Cum Monasterium.

d) In sexto. de electione & electi potestat. cap. 16. cupientes.

e) In sexto eodem titulo cap. 9. quam sit.

f) Eodem titulo cap. 27. Cum causam quæ inter bo.

g) Rom. 10. h) Psal. 49. c. i) cap. 14. c. k) cap. 13. d.

ut si hujusmodi hæreticos homines, falcem suam in messem alienam, temerarie, & impudenter immittentes, aliqui forte cognoverint, eos quam citissime ad Nos deferant: ut salutaribus doctrinis, ad veram, & Catholicam religionem, inque gremium sanctæ matris Ecclesiæ, piis, & paternis monitis, a suis erroribus eos aut reducere possimus: aut si in temeritate, ac superbia sua, quod procul absit, permanerint, neque ad Nos paterne vocati, venire voluerint, Parochi ipsi, & alii prædicti si fieri poterit, eos in custodia quoque detineant: ut contra eos, tanquam hæreticos obstinatos, de jure procedatur, ac veluti pestes mortiferæ, rabiesque lupinæ a caulis ovium nostrarum tempestive depellantur.

CAPUT XV.

DE MONACHIS ET RELIGIOSIS.

- §. I. *Admonitio de eorum obligatione.*
 §. II. *Bona Monasterii non dissipent, non alienent.*
 §. III. *Non se ingerant in officia Parochorum.*
 §. IV. *Superiores Ordinum monentur de curanda disciplina religiosa.*
 §. V. *De iis Religiosis, qui ad supplendos Parochos exeunt.*

§. I.

Nunc Monachos quoque, & Religiosos viros sui officii paterne admonendos esse censuimus. Meminerint itaque, se præ cæteris hominibus, mundo, carni, & diabolo renuntiasse, ac præterea castitatis, paupertatis, & obedientiæ voto, se sponte sua devinxisse. Quare diligenter attendant, ne, malo vitæ suæ exemplo cuiquam scandalum præbeant: sed mores, & actiones omnes suas, ad Christi Domini nostri præcepta, & sui quisque ordinis regulas, dirigant, & component.

§. II. Ac quoniam nonnullos, ita depravata conscientia esse intelleximus:

ut res & bona monasterii alicujus, aut a monachis derelicti, aut ab aliis quomodo desolati, in suum usum, privatumque commodum convertere non erubescant; cum tamen in sacris (1) Canonibus cautum sit, ne quid Monachus proprii habere possit: hortamur eos in Domino, & ad æterni judicis tribunal provocantes, monemus, inque virtute sanctæ obedientiæ, & sub excommunicationis pœna, quantum possumus, ipsis mandamus: ut res, & bona hujusmodi, alienata, & distracta, illi restituant monasterio, ad quod pertinere dignoscuntur: aut si id fieri non possit, alteri ejusdem ordinis monasterio, superiorum suorum arbitrio: illas vero res, & bona quæcunque, per monachos undecunque & qualitercunque quæsitæ, monasterio illi, cujus sunt, si existet, vel alteri, ut supra dictum est, ipsi fratres dare, & bona fide assignare curent. (m) Monachus enim, non sibi, sed Ecclesiæ acquirit.

§. III. Deinde vero caveant maxime, ne illotis, quod aiunt, pedibus sese in munus & officium parochorum propria autoritate ingerant; nec sepe-liant, nec baptizent, nec Sacramenta administrent, neque quicquam eorum faciant, quibus parochorum officio, & juribus, ac privilegio præjudicari possit. Imo vero, si vel de summi Romani Pontificis, vel suorum Prælatorum, qui ea sint autoritate præditi, aut nostra, Vicariive nostri, in spiritualibus generalis licentia, contingat aliquando, ut parochorum officio, ac ministerio, in nostra Diœcesi fungantur: summopere conari debent, ut id maximo cum animarum fructu, ac ædificatione non modo fiat; sed ne ulla ratione cum parochorum injuria, affectus, ac animi hominum, a suis immediatis pastoribus, hanc ob causam alienentur.

§. V. Ministri autem, Vicarii, & Priores eorum diligenter curent, pro suo quisque officio, ut monasteria tam Monachorum quam Monialium visitent: mores corruptos reforment, & ad

1) De regulari. & transeuntibus, ad religionem ca. 5. & ultimo.

m) 18. q. 1. cap. 1.

ad monasticam regulam, ac disciplinam, si quid usquam adversi repererint, re-
ducant. Curent præterea diligenter,
pro officio suo, ac Christiana pietate,
Præfecti quorumvis religiosorum, ac
monialium Abbatissæ: ne vel monachorum
quisquam, vel monialis aliqua,
per civitatem, aut alia loca vagetur,
cum multorum scandalo: neque etiam
patiantur, ut vel sæpe, vel soli extra
monasterium egrediantur, nulla honesta
id exigente causa: neve alibi unquam,
præterquam in casibus, qui vel
a jure, vel a regula conceduntur, extra
claustrum habitent. Quin imo tam leges,
atque statuta sui ordinis quam sacros
Canones, qui de (n) hac re lo-
quuntur, hac in parte non minus,
quam in aliis omnibus, pro virili sua
parte, sancte servant.

Nullus etiam Monachorum, alterius
ordinis monachum, invito superiore
suo, ad ordinem suum admittere
& recipere debeat, nisi quod Canones
concedunt, ad ordinem aliquem
migraret regulæ strictioris.

§. V. Præterea, cum ex ordine medicantium fratrum, sæpius usu venire,
ut audimus, contingat, ut aliqui victus
quærendi gratia, ad Parochias exeat,
ibique prædicare, confessiones audire,
ac nonnulla vel in dandis absolutionibus,
vel in indulgentiis promulgandis, ac concedendis,
præter ordinis sui auctoritatem, ac ministrorum
Vicariorumve & priorum suorum, uti credimus,
commissionem illicita, & inconvenientia in
scandalum plebis facere consueverint;
ideo ne in posterum talia evenire possint,
antecessorum nostrorum vestigiis in hærentes,
& hujusmodi abusibus forte contingentibus obviare
volentes, statuimus, & mandamus: ne qui
fratres, sine nostris, vel Vicarii nostri in
spiritualibus generalis, aut Præpositorum, vel
Vicariorum ipsorum subrogatorum, Ecclesiarum
nostrarum filialium literis, ad parochias deinceps
exire audeant. Qui autem nostra vel Vicariorum
aut Præposito-

rum nostrorum obtenta venia, & literis
exierint, hi ab omnibus, & singulis
Christi fidelibus, nostræ jurisdictioni
subiectis, pro reverentia divina, gratanter
ac honorifice excipiantur, & erga eos omnia
pietatis, & charitatis opera impendantur,
elemosynisque juventur, parochorum
juribus salvis remanentibus.

Hæc autem præmissa, ut observentur,
sub salutaris obedientiæ & excommunicationis,
quantum possumus, pena committimus.
In cæteris quoque ea omnia observent
diligenter monachi, & moniales, ad quæ
facienda, & voto, & honestate, & ordinis
sui regulis obligantur.

CAPUT XXXVI. DE TESTAMENTIS.

§. I. *De necessitate, & modo condendi.*

§. II. *De testamentis Clericorum.*

§. III. *De legatis ad pias causas &c.*

§. I.

Plum, ac religiosum est, Beati (o)
Jacob Patriarchæ, & aliorum sanctorum
patrum exemplo, condere testamentum.
Cujus executio pari pietate est adimplenda.
Ita B. (p) Joseph ultimam patris sui voluntatem
complevit, dum ejus corpus, in sepulchrum,
quod moriens indicaverat, intulit. Omnes
itaque, qui sui juris sunt, ac earum, quas
tunc habere judicabuntur, facultatum fuerint
Domini, testamentum morituri condant,
Christiano homine dignum. Nec aliquis
extremas decedentium voluntates, ac dispositiones
prohibere ullo modo audeat, aut Notarium,
Rectorem seu Sacerdotem, aut Parochum,
vel testes directæ vel indirectæ impediatur,
quin libere testamentum condatur. Quod si
qui huic piæ rei, & nostræ constitutioni
contraverint, in eos ex nunc, prout tunc,
sententiam excommunicationis ferimus.

Volentes autem testari, Notarium aut
Rectorem, aut Sacerdotem, a quo sacramenta
suscipiant, advocent; tot i-

I i

doneis

n) De Regula. & transcuntibus ad religio. cap. ultimo.

o) Genes. 47. g. & 49. 8.

doneis testibus adhibitis, quot aut leges humanæ (q) præscribunt, (septem nempe, vel quinque) aut quod lex divina statuit, quæ duobus (r) aut tribus contenta est, propterea quod in ore duorum, aut trium testium stabit omne verbum.

Testator autem imprimis hæredem instituat, alia deinde, quæ vult, domui suæ disponens, ordinet. Conficientes vero testamentum, curent hujusmodi ultimam voluntatem decedentium in scripta fideliter & sine fraude redigere; quam si celare præsumpserint, pœna excommunicationis latæ sententiæ, tenore præsentium sint innodati, quibus remedium absolutionis, antequam fraudem revelent, nequaquam dari permitimus.

§. II. Clerici si testamentum condere voluerint, de iis duntaxat, quæ ex patrimonio (s) aut consanguineorum, atque amicorum liberalitate possident, testari, ac disponere possunt: de illis quoque rebus, quæ aliunde intuitu personæ, illis forte obvenierunt, aut quas honesta ratione, ac via optima acquisiverunt, cuicunque relinquere voluerint, libera ei facultas, a sacris Canonibus impenditur; secus autem de iis, quæ intuitu Ecclesiæ adepti sunt. Nam si etiam ea legaverint, nullum firmitatis robur obtinebunt: (t) sed illius Ecclesiæ erunt, cui præfuerunt, aut in qua beneficium habuerunt; aliena enim nemo debet, neque potest alicui legare. Verumtamen cum iustitia, & æquitas neque humanis legibus, neque sacris Canonibus, contravenire dignoscatur, (u) quamvis clerici de mobilibus, quæ intuitu Ecclesiæ sunt adepti, de jure testari non possunt, viventes tamen & sui compotes, aliqua de bonis iplis, non ratione testamenti, sed

intuitu Eleemosynæ moderate erogare in ægritudine constituti valent.

Et (x) licet clerici mobilia per Ecclesiam acquisita, de jure in alios, pro morientis arbitrio, transferri non possint, consuetudinis tamen non est improbandæ, ut pauperibus, & religiosiis locis, & illis, qui viventi servi erant, sive consanguinei sint, sive alii, juxta servitii meritum aliqua de his conferantur. Cæterum, ut superius dictum est, quæ ex hæreditate, aut artificio, aut servitio, aut doctrina proveniunt, distribuantur pro arbitrio decedentis.

§. II. Ea demum, quæ testator ad pias causas legavit, aut male ablata restituere commisit, (y) si hæredes, ac equitiores intra sex menses, vel ad summum unum annum, nullo legitimo impedimento detenti, explere contempserint, harum constitutionum nostrarum vigore, eos peremptorie monitos, gladio anathematis percutimus; omnia nihilominus ad voluntatem testatoris, quemadmodum ipse disposuit, atque ordinavit, ab hæredibus, & exequutoribus integre perfolvi mandantes. Hoc autem præfens statutum, pro concione, vel inter Missarum solennia, in Ecclesiis vestris, per concionatores & parochos frequenter promulgari mandamus, ut cuncto populo notum fiat, quid in rebus testamenti sit faciendum, quidve vitandum.

CAPUT XXXVI. DE CASIBUS PAPALIBUS, ET EPISCOPALIBUS.

§. I. *Qui Casus Papales.*

§. II. *Qui Episcopales.*

§. III. *Monitio ad omnes Archi-Episcopali suæ curæ subiectos.*

§. I.

p) Gen. cap. 50. a.

q) Jult. eo paragrapho finali. Extra. de testamentis cap. 10. cum essem. & cap. 11. Relatum est, quod. r) Deuteronom. 17. b. Matth. 18. c.

s) Extra. de testamentis. cap. 9. quia nos.

t) In Con. Lat. ut allegatur ex. de testamentis cap. 6. cum in officiis. & cap. 6. filius noster.

u) Extra. de testamentis cap. 8. Ad hæc præsentibus.

x) Extra. de testamentis cap. 12. Relatum est auribus nostris.

y) Extra. de testamentis cap. 6. si hæredes. in glossa. Et cap. 3. Nos quidem. Et cap. 17. Tua nobis. Codice, de fidei commissis. autent.

§. I.

A Solo Papa Summo omnium Pontifice abfolvuntur, qui dolose clericum, vel aliam quamcunque personam religioſam enormiter percufferint; cujus læſio, an enormis fit, ab Epifcopo, qui arbitrium hac de re cognoscendi habet, diſcernatur. Falfarii literarum Apoſtolicarum, vel ſupplicationum: Incendiarii, ſeu direptores Eccleſiarum: Simoniaci in ordinibus aut beneficiis: excommunicati, qui audent in excommunicatione celebrare: Sacrorum violenti raptores, ac propriorum parentum interfectores: & alii qui enumerantur a Doctõribus Summiſtis, maxime ab Angelo Clavaſio, in ſua ſumma, quæ appellatur (2) Angelica & in ſumma Sylveſtrina. Præterea hi quoque, qui in bulla Cœnæ Domini, quæ quotannis per Summum Pontificem Romanum renovatur, & confirmatur, enumerari ſolent, non ab alio, quam ab ipſo Summo Pontifice, vel auctoritatem ejus habente, abſolvuntur.

§. II. Epifcopis autem legitime ordinatis reſervant canones & jura Eccleſiaſtica abſolvendos: Incæſtuoſos, deſſoratores virginum, homicidas, fortilegos, parentum percuſſores, ſodomitas, transgreſſores ſimplicium quorundam & in certis caſibus votorum, perjuros, ſacrilegos, incendiarios non Eccleſiarum, ſed aliorum locorum; & reliquos, qui ab eodem Clavaſio, in dicta ſumma Angelica, notantur loco prædicto, & notarunt alii plerique, ſed & a Nicolao de Plove, in libro Synodali qui vulgariter appellatur: Medice curate ipſum; Et a Stanislao olim Epifcopo Poſnanienſi, editus fuit, ex majorum inſtitutis, late declarantur, quibus in præſenti nihil addendum, vel minuendum cenſuimus.

§. III. De his autem, quæ a nobis præſcripta ſunt, & aliis quæ videbuntur ad ædificationem, & promotionem Sanctæ Eccleſiæ Dei fore utilia, ac neceſſaria, ii maxime, qui non ſatis in literis ſacris ſunt verſati, & qui per ſe minus inſtructi fuerint, dum ad nos

venerint, ſalutarem a nobis, cum viva vox magis doceat, accipient doctrinam; quibus ad docendum, & regendum populum Chriſti, neceſſaria quæque, ut tenemur, & noſtri eſt officii paſtoralis, libenter communicabimus Spiritus Sancti nobis inſpirante gratia.

Paterne autem omnes, & ſingulos ſubditos noſtros Eccleſiaſticos & alios quoque admonemus: ut interim breve illud directorum Confeſſionis, nunc primum Viennæ in Cæſareo collegio Societatis Jeſu recuſum, legant: vel dicti Angeli, & Nicolai a Plove tractatibus, ex veterum ſanctorum patrum traditionibus depromptis, ſi voluerint, utantur: tam in prædictis cognoscendis caſibus, quam in diſcretione pœnitentiarum, pro ſatiſfactione peccatorum, iis injungendarum, qui vivere cupiunt in unione, & obedientia ſanctæ catholicæ Eccleſiæ, extra quam nulla ſalus animæ, aut ſperari, aut haberi poteſt, in fide, ac Religione vera Domini & Redemptoris noſtri Jeſu Chriſti. Cui ſit honor, & gloria cum Deo Patre & Spiritu ſancto, in ſæcula ſæculorum. Amen.

PROTESTATIO.

Poſtremo, hoc etiam omnibus notum eſſe volumus: quod omnia illa quoque ſtatuta, ac conſtitutiones prædeceſſorum noſtrorum Dominorum Archi-Epiſcoporum, piæ memoriæ, de quibus in hoc libello nullam fecimus mentionem, in ſuo vigóre permaneant: eaque ab omnibus juridiſctioni noſtræ ſubditis obſervari mandamus. Hæc vero præmiſſa omnia, & ſingula per nos ſtatuta, judicio Sanctæ Romanæ, Catholicæ, & Apoſtolicæ Eccleſiæ, cujus auctoritatem in omnibus integram obſervari volumus, debita cum reverentia, & obedientia, humiliter ſubmittimus.

DE FESTIS DIEBUS
COLENDIS.

Nos Nicolaus Oláhus, qui ſupra, Archi-Epiſcopus Strigoniensis, Primas Hungariæ, Legatus natus &c.

I i 2

Majo-

2) In verbo Excommunicatio ſ. per totum.

Majorum, & antecessorum nostrorum vestigiis inhaerentes, ut circa festivitates celebrandas, in Ecclesia nostra Strigoniensi, & in tota Diœcesi, & iurisdictione nostra, concors, & perpetua unio habeatur: Statuimus, & omnibus mandamus; ut in subscriptis diebus, tam Clerici, quam Laici a servilibus operibus abstinere, & ultra dies Dominicos, sequentia festa devote, humiliter, & cum cordis contritione colere, ac celebrare debeant. (a)

JANUARIUS habet dies XXXI.

Circumcisio Domini pri. die Jan.
Epiphania Domini sexta die Jan.
Conversio S. Pauli xxv. die Jan.

FEBRUARIUS habet dies XXVIII.

Purificatio B. Mariæ secunda die Feb.
* S. Dorotheæ Virginis sexta die Feb.
D. Mathiæ Apostoli xxiiii. die Feb.

MARTIUS habet dies XXXI.

* S. Gregorii Papæ xii. die Mart.
Annunt. B. Mariæ Virg. xxv. die Mar.

APRILIS habet dies XXX.

Festum gloriosi Pontificis, & Martyris
Adalberti, pii Patroni Eccles. nostræ.
Strigoniensis xxiiii. die Apr.
D. Georgii Martyris xxiv. die Apr.
* S. Marci Evang. xxv. die Apr.

Item Festa Mobilia. *Resurrectionis* scilicet Domini, cum duobus diebus, *Ascensionis* & *Pentecostes*, cum duobus similiter diebus sequentibus, ac *Sanctæ Trinitatis* & *Corporis Christi*, in diversis anni mensibus, Martio videlicet, Mayo & Aprili, pro cursu lunari celebrentur.

MAJUS habet dies XXXI.

SS. Philippi & Jacobi Ap. i. die Maji.
Inventio S. Crucis iii. die Maji.

JUNIUS habet dies XXX.

* Decem millia Martyrum xxi. die Jun.
S. Joannis Baptistæ xxiiii. die Jun.
B. Ladislai Regis xxvii. die Jun.
SS. Petri & Pauli Ap. xxix. die Jun.

JULIUS habet dies XXX.

Visitatio B. Mariæ Virg. ii. die Jul.
* S. Margaretæ Virg. xiiii. die Jul.
S. Mariæ Magdalenæ xxii. die Jul.
D. Jacobi Apostoli xxv. die Jul.
* D. Annæ Matris Mar. xxvi. die Jul.

AUGUSTUS habet dies XXXI.

Transfigurationis Dñi vi. die Aug.
B. Laurentii Martyris x. die Aug.
Assumptio S. Mar. Virg. xv. die Aug.
S. Stephani Regis. xx. die Aug.
B. Bartholomæi Ap. xxiv. die Aug.

SEPTEMBER habet dies XXX.

Nativitas B. M. V. vii. die Sept.
Exaltationis S. Crucis. xiv. die Sept.
S. Matthæi Ap. & Ev. xxi. die Sept.
D. Michaëlis Archang. xxix. die Sept.

OCTOBER habet dies XXXI.

* S. Lucæ Evangelistæ xviii. die Oct.
SS. Simonis & Jud. Ap. xxviii. die Oct.

NOVEMBER habet dies XXX.

Omnium Sanctorum i. die Nov.
S. Emerici Ducis v. die Nov.
S. Martini Ep. & Conf. xi. die Nov.
S. Elisabeth Viduæ xix. die Nov.
B. Catharinæ Virginis xxv. die Nov.
S. Andreæ Apostoli xxx. die Nov.

DECEMBER habet dies XXXI.

* S. Nicolai Ep. & Conf. vi. die Dec.
Conceptionis B. M. V. viii. die Dec.
D. Thomæ Apostoli xxi. die Dec.
Nativitas Christi Jesu. xxv. die Dec.
S. Stephani Protomart. xxvi. die Dec.
B. Joannis Ap. & Ev. xxviii. die Dec.
SS. Innocentium xxviii. die Dec.

(b) AD

a) Quæ hac nota signavimus (*) privatis Ecclesiis festa sunt.

b) AD PIUM LECTOREM.

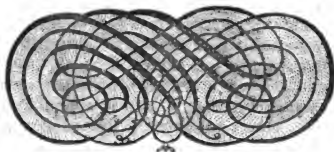
NOn ita frequenter Reverendissimo Domino Archi-Episcopo tantum suppetebat otii, cum propter Sacræ Cæsareæ Majestatis, Ferdinandi ejus nominis primi, tum maxime propter Ecclesiæ Dei, ac Reipublicæ negotia, ut per se omnia, quæ in libello hoc traduntur, conquireret, & conquisita diligenter examinaret. Licet testes esse possunt fide digni, qui viderunt, quantum laboris, operæ, & diligentiae succisivis, & quidem diurnis, ac nocturnis horis, in hoc opusculo corrigendo ac edendo, solus impenderit. Quam ob rem necessarium esse putavit eruditorum quoque virorum judicium aliquando requirere, & cum eis studium suum conferre (maxime de ju-

stificatione, de meritis bonorum operum, de imaginibus Christi, & Sanctorum, de traditionibus majorum, atque illarum autoritate) sed ne sic quidem, ut sunt res humanæ, omnia suis numeris absoluta esse potuerunt: ea tamen sunt, quæ his temporibus instituto nostro satisfacere possint. Interim vero invenies fortasse aliqua, Lector optime, in hoc libello, commata, puncta, citationes, literarum transpositiones, & vocabula quædam, in quibus typographicæ rei difficultate erratum est; Quæ tamen boni consule & omnia in piam bonamque partem interpretare. Vale in Christo Jesu, Domino & Redemptore nostro: Cui sit honor, virtus & gloria in sempiterna sæcula

A M E N.

III. Finiunt *Decreta, & Constitutiones Synodi*, quibus *Religionis Romano-Catholicæ capita*, omnesque morum regulas utili, & candida brevitate absolvit Oláhus. Obviabant legenti complura, ex M. S. nostris copiosius illustranda; quod ipsum P. Timon advertit, dum in Epit. Chro. ad An. MDLX. scriberet: *Multa ex hoc opere* (Decretis nempe Synodi) *ad rem historicam pertinerent, quæ angustiae hujus commentarii non sustinent*; sed parcitum volui quieti. Profecto, si Hungari (neque enim ad gentem aliam divagor) a prima Episcoporum, Regumque institutione devii, has priscæ orthodoxæ fidei leges, in spiritu veritatis, & mente ingenua explorassent, nunquam ad commenta & injurias, Catholicæ Ecclesiæ impactas, pertinaci credulitate divertissent. Cæterum, quod intererat, nihil a nobis additum mutatumve fuit; eodem charactere reddita sunt omnia: ut speremus omnino, Ecclesiæ non minus, quam toti V. Clero, Constitutionum fere perditarum natales, quam gratissimos accidere.

b) Hanc, Mathiæ Græci, Vicarii, deprecationem sub finem positam, iteramus.

K k

SYNO-

SYNODUS TYRNAVIENSIS DIOECESANO-PROVINCIALIS.

Habita sub FERDINANDO I. Hungariæ Rege, &
NICOLAO OLAHO Archi-Episcopo Strigoniensi
die 23. Aprilis Anno MDLXI. ex MS.

NARRATIO.

I.

Dispersæ per Hungariam primi Concilii Constitutiones, novi instar syderis motus salubres in populo & Clero excitarunt. Aspirabat unâ Deus felice melle, dum neglectam tot annis culturam, sæcundo semine locupletaret, & evulgato Christianæ doctrinæ libello multi ad agnitionem veritatis redirent. Synodum jam alteram meditantî Olaho occurrit Pius IV. P. P. ad Oecumenici Concilii Tridentini, ortæ seditionis metu nuper interrupti, frequentationem Brevi Apostolico hortatus.

Venerabili Fratri Nicolao, Archi-Episcopo Strigoniensi
Pius Papa IV.

Venerabilis Frater. Salutem & Apostolicam benedictionem, Venerabilis Frater Stanislaus Episcopus Varmienfis, nuper ad charissimum in Christo Filium nostrum Ferdinandum Romanorum Imperatorem electum, a nobis missus, noster, & Sedis Apostolicæ Nuntius, Tibi, & reliquis istarum partium Episcopis, testis esse potest nostræ optimæ mentis, & fraternæ ergo vos charitatis; tamen faciendum quoque nobis duximus, ut literis nostris Fraternitatem tuam salutantes, indicarem, paratos esse nos pro nostri officii munere, & Catholicæ Religionis, & tibi, ac reliquis fratribus, quicquid possumus opis, atque auxilii afferre. Cujus rei causâ scito; constituisse nos propediem, Deo adjuvante, Oecumenicum, & generale Concilium celebrare. Cum autem hoc remedio, aut nullo alio Ecclesiæ pacem, & tranquillitatem, & decorem pristinum restitui posse existimemus: hoc consilium nostrum Principibus omnibus, quorum apud nos oratores sunt, jam notum fecimus. Quapropter, dilectissime Frater, iis, quæ in cleri tui moribus sunt emendanda, quam commodissime fieri poterit, interea correctis, Te ad præstandum tuum Deo, & Ecclesiæ Catholicæ officium, cum opus fuerit, para; sicut quidem de tua præclara voluntate nobis persuasum habentes, paratum Te fore confidimus. Si quæ vero ad rem, quæ ad Te, eosve, qui adhuc tuo regimine gubernantur, per-

pertineat, nostra Tibi, & Sedis Apostolicæ authoritate opus est; desideris tuis, quantum quidem cum Domino poterimus, benigne, & libenter admodum satisfacere parati sumus, sicut ex ipsius quoque Nuntii oratione, literisque cognosces. Datum Romæ apud S. Petrum sub Annulo piscatoris. Die 15. Julii Anno 1560. Pontificatus nostri Anno primo. (c)

II. Advertit ex his sapiens Metropolita, duo se moneri: ut futuro nempe generali Concilio Tridenti interesset; & mores suorum subditorum, si a rectitudine instituti deviascent, optimis monitis restitueret. At istud in ultimo Comitio Tyrnaviæ omni cura jam præverterat: restabat alterum; ut de protectione sua Tridentum cum Ferdinando ageret. Cæsar probe gnarus, quod afflictus reipublicæ status, præsentem in patria Olahum exposcat, alios duos Oratores, in Synodo, ea de causa, consocianda, eligi jussit. Evocati sunt itaque Patres ad eam agendam, in diem 23. Aprilis, edicto valvis Basilicæ Tyrnaviensis appenso. Episcopi per litteras invitati sunt; qui, cum in Olaho omnem Ecclesiæ Hungariæ Catholicæ salutem renasci viderent, se præsentibus benevole stiterunt.

Indictio Synodi.

Nicolaus Olahus miseratione Divina Archi-Episcopus Ecclesiæ Metropolitanæ Strigoniensis, locique ejusdem perpetuus, ac Comitatus Hontensis Comes, Primas Hungariæ, Sanctæ Sedis Apostolicæ Legatus natus, Summus & Secretarius Cancellarius, ac Consiliarius Sacræ Cæsareæ Majestatis &c. Universis, & singulis Reverendis, Venerabilibus, Honorabilibus, & discretis Dominis Abbatibus, Prioribus, Præpositis, tam Regularibus, quam Secularibus, Lectoribus, Custodibus, Cantoribus, Archi-Diaconis, Canonicis, quarumcunque Ecclesiarum, tam Cathedralium, quam Collegiatarum: item Decanis, Vice-Archi-Diaconis, Plebanis, tam in Transylvania, quam extra Transylvaniam, maxime vero in Civitatibus montanis existentibus. Item Vice-Plebanis, Capellarum, Altarium, & Hospitalium Reſtoribus, exemptis, & non exemptis, aliisque beneficiatis cujuscunque status, & ordinis, conditionis, & dignitatis existant, in Diœcesi, & jurisdictione Ecclesiæ nostræ Metropolitanæ Strigoniensis ubilibet constitutis, & existentibus, Fratribus in Christo nobis dilectis, salutem in Domino sempiternam, paterna cum benedictione, & nostris firmiter obedire mandatis. In vineam Domini DEI Sabbaoth, in partem sollicitudinis vocati, culturæ, ac custodiæ ejus indefesso debemus ministerio vigiles insistere, ut nostri exemplo, cæteros etiam Fratres cooperarios, & subditos nostros, ad ministeria DEI sollicitè excitemus. Et licet ejus sit vineam ipsam colere, & custodire, qui plantavit, sine quo nec bene colitur; officii tamen nostri pastoralis est, ut vocatio nostra, qua a DEO opt. max. vocati sumus, id potissimum exigit, ut pro viribus nostris, in ipsa Domini vinea infatigabiliter operemur, & pro extirpandis vitiorum spinis, & peccatorum tenebris, quæ ipsam obumbrare, & suffocare solent, nec non plantandis virtutum germinibus, in quibus Dominus delectatur, totis affectibus intendamus. Ea propter volentes vestigiis Sanctorum Patrum, & majorum nostrorum juxta canonicas traditiones inhærere, ad cooperariorum, & subditorum nostrorum

sta-

K k 2

c) Breve Pii IV. PP., post Synodum Diœcesanam anni superioris, ad Olahum pervenit; ad hunc nihilominus locum consulto distulimus.

statum, & informationem salutarem, ut & ipsi, qui patrimoniis Christi vivunt, a noxiis rebus avocentur, ac ad salutaria dirigantur, coganturque ei militare, cujus stipendiis sustentantur: de consilio Venerabilium Fratrum nostrorum Dominorum de Capitulo Ecclesiæ nostræ Strigoniensis, nec non aliorum etiam doctorum, ac jurisperitorum virorum nobiscum existentium, in anno præfenti, in die festi Beati Adalberti Pontificis, & Martyris gloriosissimi, S. Patroni ejusdem Ecclesiæ nostræ Strigoniensis, nunc venturo, & aliis diebus immediate sequentibus, ac ad id aptis, & sufficientibus, in Ecclesia B. Nicolai Episcopi, Tyrnaviæ fundata, cum Cathedralis Ecclesia nostra Strigoniensis, propter peccata nostra sit nunc in manibus Turcarum, fidei, & religionis nostræ sacrosanctæ hostium, & pro extirpandis vitiis, & plandandis virtutibus de more, & consuetudine laudabili ipsius Ecclesiæ Strigoniensis nostræ, divina favente gratia, sanctam Synodalem congregationem celebrare decrevimus, statuimus, & indiximus.

Quamobrem vos omnes, & singulos Dominos Fratres nostros supradictos conjunctim, vel divisim, præsentium serie requirimus, monemus, ac hortamur in Domino, & nihilominus vobis, & vestrum cuilibet in solidum in virtute sanctæ obedientiæ, & sub majoris excommunicationis latæ sententiæ pœna, districtè, præcipiendo committimus, & mandamus; quatenus ad veniendum, & præstandum, vos ad eandem sanctam Synodum præparare, & unusquisque vestrum secundum exigentiam status, præminentiæ, & dignitatis suæ, in habitu honesto, ac cuilibet vestrum decenti, & consueto, juxta antiquam & laudabilem consuetudinem, in his observari semper solitam, in prædicto festo Sancti Adalberti, (quem quidem terminum vobis omnibus, & singulis supradictis cujuscunque gradus, dignitatis, & præminentiæ existant, pro primo, secundo, tertio, & peremptorio termino, monitioneque Canonica, sub dicta excommunicationis pœna, quam in vos, & quemlibet vestrum, singulariter in singulos, tam conjunctim, quam divisim, nisi præmissa feceritis, & quilibet vestrum fecerit, ferimus in his scriptis, ipsamque vos, & vestrum quemlibet incurrrere volumus eo facto) celebrationi ejusdem sanctæ Synodi interesse, & vos propriis in personis, simul cum formatis, donationibus, juribusque, & liberalibus vestris instrumentis, si quæ super collatione, & provisione, electionibus, investituris, confirmationibus, benedictionibus ad infulam, & administratione beneficiorum vestrorum habetis, præsentare debeatis; Statuta Synodalia, pia monita, exhortationesque salutiferas ibidem proponendas audituri, & diligenter suscepturi, & tandem Domino cooperante, etiam factis, & operibus effectualiter adimplaturi. Vos vero Religiosi, & præsertim Domini Abbates, & Præpositi, tam regulares, quam seculares, cum paramentis vestris dignitati vestræ debitis, & convenientibus more alias consueto ad eandem convenire, & decenter ornati celebrationi ejusdem assistere studeatis. Ut autem præsens hoc nostrum publicum edictum ad notitiam omnium, & singulorum in Diocesi, & jurisdictione præfatæ Ecclesiæ nostræ Metropolitanæ Strigoniensis ubilibet existentium, certo certius pervenire possit; Et ne quis ignorantiam præsentis decreti nostri, & publicationis hujusmodi Synodi per nos celebrandæ, quomodocunque allegare, & prætereundum valeat; præsentem literas nostras in valva, sive columna præfatæ Ecclesiæ nostræ Tyrnaviensis, quæ nunc vicem, & locum, uti præfertur dictæ Strigoniensis obtinet, affigi & extendi jussimus, & fecimus, ac ibidem permanere mandavimus; ut omnia, & singula prædicta, ad notitiam omnium pervenire possint. Quas quidem literas nostras, absque speciali voluntate nostra a valva, sive columna præfata, sub prædicta excommunicationis latæ sententiæ pœna, cujus absolutionem, Nobis solis reservamus, amoveri prohibemus, & omnibus interdiciamus. Quicunque autem ausu temerario, sive occulte, sive manifeste-

nifeste, contra hoc edictum nostrum facere præsumpserit, ejus negligentiam, temeritatem, & contumaciam, per Vicarium nostrum in spiritualibus generalem, & judices nostros Synodales, servatis de jure servandis, pœnis, & censuris, Ecclesiasticis præmissis, secundum culpæ, & demeritorum exigentiam, haud dubie puniri, & emendari faciemus. Aliud igitur, in præmissis nullo modo facere præsumatis. Datum Tyrnaviæ, prima die mensis Januarii, Anno Domini Millesimo quingentesimo sexagesimo primo.

Nicolaus A.Eppus Strig.

Andreas Dudich Sbardellatus, Protho-Notarius Ap. Com. Palatinus Præpositus Felheviziensis.

III. Accurrerunt omni ex parte obedientes filii, intra Colocensem etiam A. Episcopatum alias numerandi, quem ab obitu Francisci Frangepani, viginti fere annorum spatio incredibili jactura animarum, gubernatore destitutum, Olahus, volente Papa moderatus est. Montanarum civitatum curiones, conceptis a Luthero fabellis ebrii, excusso imperio se subtraxerunt; scientes enim, *quod non poterant resistere sapientiæ, & spiritui, qui loqueretur in sacra Synodo, continuerunt aures suas, & relicta Ecclesia sacro-sancta omnes a Synodo fugerunt.*

IV. Congregatis itaque Patribus, duo ad consultandum proposita sunt. Primum: qui Oratores Cleri Hungarici votum & nomen habituri Tridentum destinandi? variantibus suffragiis Joannes Kolosvári, Ord. S. Dominici, a Ferdinando nuper Csana diensis designatus, vir magnarum virtutum, & Andreas Dudich alias Sbardellatus, Tinniniensis, Episcopi, ad hoc munus electi. De nervo, quod alterum erat, quo Tridenti commorationem, & vitæ rationes pro necessitate, & decore sustinerent, quæsitum. Olahus, exhausto ubique ærario, a singulis pensum pecuniarium pro redituum mensura impetravit. Libet partitionem, omnium Patrum consensu factam, adscribere.

Arch-Episcopus Strigoniensis dedit au-	Jaurinense	-	-	-	32.
reos	Zagrabiense	-	-	-	50.
-	Posoniense	-	-	-	12.
<i>Episcopi.</i>	Scepusiense	-	-	-	12.
Agriensis	Nitriense	-	-	-	8.
Zagrabiensis	Castri ferrei	-	-	-	8.
Transylv. idemque Administrator Eccle-	Soproni. Crucigeratus	-	-	-	4.
sia Nitriensis	<i>Abbates.</i>	-	-	-	
Varadiensis	S. Martini	-	-	-	25.
Quinque-Ecclesiensis	S. Gothardi	-	-	-	50.
Velpriemensis	Szalavár	-	-	-	50.
Vaciensis	Kapornak	-	-	-	25.
<i>Capitula.</i>	Bors-monostira	-	-	-	20.
Strigoniense	Leben	-	-	-	20.
Agriense					

L 1

Gyák

Gyák	-	-	-	2.	Papocz	-	-	-	3.
Skalka	-	-	-	5.	Teplensis	-	-	-	3.
Tapolcsá	-	-	-	10.					
Kachenfis prope Agriam	-	-	-	2.	Veteris Budæ	-	-	-	8.
					Felhevisziensis	-	-	-	2.
					Scepusiensis	-	-	-	20.
					Orodienfis	-	-	-	2.
					Mislenfis	-	-	-	100.
					Ujheliensis	-	-	-	6.
					Episcopus Agriensis ob bona Carthu.	-	-	-	8.
					Vesprimiensis ob similia	-	-	-	5.

Propositi Regulares.

Lelesiensis	-	-	-	25.
Saaghienfis	-	-	-	5.
Botzok	-	-	-	6.
De Rayk	-	-	-	2.
Chorna	-	-	-	5.

V. Præter Oratores duos a Synodo electos, Ferdinandus Georgium Draskovics Episcopum Quinque-Ecclesiensem, Regis Hungariæ, in Sacro Tridentino Senatu præsentiam suppleturum, his verbis in epistola ad eundem data, Oratoris honore insignivit, *Te itaque ex Hungaria in persona nostra regia, ob singularem morum integritatem, ac scientiarum peritiam, ad sacrum hoc Concilium mittendum ante alios eligimus.* &c. Pragæ 20. Decemb. Anno 1561. Literis autem fidei (credentiales vocant) Tridenti, publico in confessu recitatis, his laudibus Georgium commendavit; *No-lentes sane propter absentiam nostram, tam pio, & præclaro institu-to quidquam impeditenti, aut difficultatis injici, aut quidquam a nobis desiderari, quod ad rem juvandam pertinere queat; confisi de singulari pietate, fide, probitate, eruditione, judicio, ac multarum rerum usu, & experientia, Reverendi, Devoti Georgii Draskovicii, Ecclesiæ Quinque-Ecclesiensis Episcopi, & Consiliarii nostri fidelis nobis dilecti, eundem in solidum, solenniter - - Commissarium, Oratorem, Nuntium, Procuratorem & Mandatarium nostrum faci-mus, constituimus, & ordinamus* &c. Pragæ 1. Jan. Anni 1562. quas laudes teste Spondano egregie Georgius comprobavit:

VI. Acta Synodi hujus Tyrnaviensis si adsunt, arcana ad-huc scrinia detinent. Illud constat, emendatiore typo, constitu-tiones anni 1560. rursus exivisse. Ne porro collectioni nostræ parte aliqua defimus; Orationem Nicasii Ellebodii de Concilio-rum autoritate, apto in præsentem Synodum argumento, Tyr-naviæ ad Patres dictam, in Musæo vero nostro inter MS. hucus-que pressam, & hætenus ineditam, ubertate, & elegantia dictio-nis publico dignissimam, Lectori sistimus.

O R A T I O

De autoritate & necessitate Conciliorum.

D E D I C A T I O.

Amplissimo Clarissimoque Viro

D. Nicolao Oláho, Archi-Episcopo Strigoniensi, Legato nato, Primate Hungariæ, Summo Cancellario, & Secretario Sacræ Cæsaræ Majestatis, Nicasio Ellebodius Cætelanus Salutem dicat.

Quam superioribus diebus orationem, in Episcoporum, & Sacerdotum conventu a me Tyrnaviæ habito, de Conciliorum autoritate pronuntiavi, Antistes amplissime, eam ad te volui descriptam pervenire. Putavi enim fore, ut quæ recitata oratio, testimonium fuisset apud omnes meæ pietatis, eadem tibi inscripta, mei erga te animi, & observantiæ esset monumentum. Nam, ut ad dicendum adductus sum studio religionis; ita in scribendo maxime secutus sum, ut constantiam in te observando meam cognosceres. Quod si, quemadmodum spero, consequor, nihil est, quod amplius ad me ex humanitate tua redundare cupiam. Nam gloriam ex tam tenui scripto expectare dementiæ sit, apud Te duntaxat, hominem (ut ego semper judicavi, omnesque consentiunt) in omni judicio elegantissimum. Neque ego profecto eam ullo modo spectavi, qui & me penitus ipse nossem, & omnia mea fastidiosius probare, quam aliena, consuevisse. Majoribus in dicendo progressibus, majorum vigiliarum operibus ad laudem aditus comparandus est. Quam ego neque aspernor, neque adipisci me posse diffiderem; si ingenio, quo natura, industria, quam mihi ipsi debeo, fortuna, quam præstare non possum, responderet. Itaque quod alii facere solent, ut quorum in nomine suas lucubrationes apparere volunt, iis famam, atque commemorationem nominis aquirant, contra mihi faciendum est. Non enim scripti hujus obscuritas, splendorem Tuum illustrare, sed splendor Tuus scripti obscuritatem illuminare debet. Sed, ne quid de me

ipso dicam, non modo, quod ad laudem, sed etiam contemptum pertineat, cum in altero arrogantia, in altero agrestis quidam stupor reprehendendus sit, omnia posita sint in arbitrio Tuo: Cujus quaecunque fuerit de re ipsa judicium, ad id meam sententiam libenter accomodabo. Voluntatem tamen certe, ad Te colendum, propensam, siue probabis orationem, siue reprobas, minime tamen, quæ Tua est facilitas, repudiabis. Vale, & me, omnesque literarum studiosos amare, tue-rique perge. Ex Gymnasio Tuo Tyrnaviensi Cal. Maji 1561.

O R A T I O.

Magnopere vellem amplissime, & Illustrissime Primas, Antistes, Patresque Religiosissimi, tantum me, & ingenio, & dicendi facultate confectui posse; quantum non solum hic locus ad agendum amplissimus, & confessus ad dicendum ornatissimus, sed materia etiam ipsa postulare videtur. Nam tale mihi argumentum oblatum est, cuius, ut explicatio inprimis est utilis, atque salutaris, ita multis est obstructa difficultatibus: non tam ob rei naturam, quæ ex scriptis hominum Sanctorum, & majorum institutis minime difficulter intelligi potest, quam propter contentiones dissidentium a nobis hæreticorum. Dicendum est enim de autoritate, atque necessitate conciliorum; quæ controversia his temporibus gravissime jactata, si aliquando Dei benignitate constitui posset, & adversariis persuaderi, conciliorum decretis in Religione standum esse; sublata omni opinionum pugnantia, pacem & concordiam in cælesti hac republica, quam Græco nomine Ecclesiam dicimus, habere possemus. At vero, quoad jacebit sacerdotum autoritas, & de publica religione, scripturis modo disceptabitur, usque eo Ecclesiam dissensio, vastitasque consequetur. Quare vos quæso, atque obtestor; ut, dum tanta de

re breviter dissero, benevole me, atque intelligenter audiat. At si rei magnitudinem, oratione consequi non potero, nihil de causæ dignitate, vel veritate sententiæ; de opinione vero mearum virium, quantum vultis, detrahatis, quæ rectum meum sensum, & bonam voluntatem non sint profecutæ. Et in civili gubernatione reipublicæ factitatum est apud omnes gentes, ut de re communi, conventus agerentur, & in moderanda religione observatum, ut Pontificum, atque sacerdotum conciliis, & autoritate, vel jacens religio erigeretur, vel itans confirmaretur. Dicam primo paucissima de administratione civili. Deinde veniam ad gubernationem religionum; ut omnes intelligant, quam sit ordo necessarius ad interpretandam religionem a Christo institutus, quantoque in errore versentur ii, qui Antistitum auctoritate repudiata, ab antiqua religione, ad novas, impiasque sectas, a vero cultu Dei immortalis, ad perversas opiniones confluxerunt.

Nam quis est, vel a natura bene informatus, vel politus literis, etiam non usu tractandæ reipublicæ, at lectione historiæ experiens rerum humanarum, qui nesciat in omni reipublicæ forma, sive ea unius, sive plurium principatu teneatur, Principum & sapientum consiliis, von vulgi judiciis tummam rerum, & interpretationem legum contineri? nisi si qui vel tyrannide oppressam tenent rempublicam, vel ita mente, & ratione deficiunt, ut nulla lege, nullo imperio devincti, omnia voluntate sua, viribusque metiantur. In Græcia quidem, unde non modo literarum elegantiam, sed etiam leges, & instituta gerendæ reipublicæ accepimus, concilium erat, ex duodecim Græciæ populis constitutum; qui Delphos convenientes de communi salute, & libertate Græciæ deliberabant. Apud Britannos, & Gallos fuisse Druidas memoriæ proditum est; ut omnes controversias iudicaret, lites æstimerent, improbos, & facinorosos homines punirent: quod, quo commodius,

integriusque administrarent, confidebant certo anni tempore in loco consecrato, qui totius Regni medius haberetur, eoque omnes confluere, qui controversias habebant, & illorum decretis, judiciisque parere oportebat. Si quis autem vel publicus, vel privatus illorum sententiis non stetit, arcebat a sacris, & impiorum numero habebatur; ut nemo cum illo rationem ullam contraheret, nemo aditu, nemo sermone, nemo domo dignum putaret, omnes velut importunam quamdam belluam, ob metum incommodi ex contagione averfarentur. Quod fere castigationis, & animadversionis genus a Christo ad pœnas improborum in Evangelio sancitum est, & a Paulo in Ecclesia usurpatum. Athenis Theſmothetæ fuerunt; quorum partes erant curare, ut integræ leges servarentur, ne vel antiquata, in ratis & sanctis scriberentur, vel una alteri esset contraria, vel duæ de una, eademque re positæ invenirentur. Conveniebant enim quot annis in locum publicum, omnesque leges diligentissime pertrahabant; quod, si quid vitii, aut incommodi reprehendissent, jubebantur Solonis lege in tabulis proponere, ad statuas heroum, qui Eunomii dicebantur. Inde res ad præfatos concilii, & legum latores delata, postremo ad populum referebatur. Inter omnes gentes amantissimus fuit libertatis populus Romanus. At hic tamen expulsis Regibus, elegit Consules, qui senatum haberent, & cum eo de republica consultarent. Infinita sunt exempla conventuum hominum prudentissimorum, quorum consiliis Civitates, resque publicæ nitebantur; quæ in historiis dispersa, non gravate colligerem, & sub unum quali aspectum ponerem, nisi ad rationem religionum festinare.

Nam, si in communitate vitæ civilis, conventus aguntur ad pacem, ad tranquillitatem, & affluentiam rerum externarum, & commutabilium comparandam; quanto magis antistites sacrorum convenit habere concilia, in
qui-

bus non de commodis fortunæ, aut prosperitate hujus exiguæ vitæ agitur, sed de sapientia religionis? cujus integritate ad perpetuam illam vitam niti debemus; præsertim cum gravissimæ oriuntur quotidie inter homines controversiæ, quæ nisi conciliorum auctoritate dijudicari non possunt. Nec in Christiana solum religione, Pontificum, atque sacerdotum auctoritas sancta est, sed apud Ægyptios etiam, Hebræos, atque Græcos sacerdotum ordines fuerunt, qui sacra, atque religiones procurabant; qui Deorum voluntatem interpretabantur, quorum vox, oraculi modo habebatur, nec sine gravissima poena a quopiam repudiari poterat: in religione nostra, id quodque firmum esse debet; quando Christus Princeps, atque Author nostræ religionis non scriptis tabulis, quæ sua natura mutæ sunt, & ut cera in varias formas duci, ita ipsæ in diversas, pugnantesque sententias rapi possunt; sed Ecclesiæ, id est, Præfatis sacrorum, & cæremoniæ auctoritatem attribuit, religionem interpretandi, & quid constantissime, verissimeque dicatur, decernendi. Nec vero concilii vocabulo aliud intelligimus, quam conventum Episcoporum, & cæterorum, qui Ecclesiæ præfunt, vel ad disciplinam morum, vel ad dogmata religionis stabilienda coactum: sive totius orbis terrarum Episcopi, sive unius cujuslibet Provinciæ, sive singularis cujuspiam Dioceseos sacerdotes cum Episcopo congregentur: quorum illud primum Oecumenicum concilium, alterum Provinciale, tertium Episcopale, vel Diocesanicum nominaverunt. At tametsi horum trium potestas par non est, sancta tamen singularum est auctoritas.

Nam quod nonnulli homines omni Ecclesiam auctoritate spoliantes, eam ad Verbum Dei quod literis consignatum habemus, transferunt, ipsumque religionis controversias dijudicare volunt; & absurdum est, & contra Christi voluntatem excogitatum. Nam, si in libris sanctis, utpote Evangelio, & reliquis Apostolorum, Prophetarumque scriptis

religionis controversias dirimendi auctoritatem statuemus, quomodo certa, & constans doctrina retinebitur? quomodo non contentionum studiis, & opinionum pugnis flagrabunt omnia? & quot homines, tot sententiæ de religione orientur? Interpretabitur enim unusquisque, ut sibi commodum videbitur, gignet falsas opiniones, & errores turbulentos, & ex scriptura quidquid volet, ad suam causam convertet. Nam scripta, ipsa sua sponte nullam humanam vocem emittunt, non magis atque Homerius, vel Ciceronis libri; & sunt in iis loca quædam obscura, & tortuosa, quæ ut ad multas, ita ad falsas sententias, atque perniciosas detorqueri possunt. Quod planum faciunt exempla Arii, Manichæi, Pelagii, & multorum aliorum, qui publica interpretatione rejecta, magno suo malo, atque adeo incommodo reipublicæ, sanctorum hominum scripta depravabant: quod etiam Apostolorum temporibus usu venisse ex Divi Petri literis cognoscimus. Sed si quis est tamen, quem nec ratio, nec vetustas exemplorum satis erudiunt, concordiam in Ecclesia servare non posse, nisi opiniones quisque suas ad sacerdotum sententiam conformet; non agam cum eo astute, nec illa argumentabor, quæ ab aliis hominibus eruditis adversus hæreticos vere, ac caute conscripta sunt: cohortabor tantum, ut ad præsentem Germaniæ, Pannoniæque statum oculos convertat, & consideret, ex quo tempore Conciliorum decreta, & interpretatio Sacerdotum contemni cœpit, quæ, velut ex communi religionis jure, doctrinarum sint facta divortia? quanta, ut loquitur Divus Paulus scribens ad Thimotheum *λογωμαχία*, id est dimicatio opinionum, consecuta sit? quanta incommoda non solum in privatis domos, sed etiam respublicas importata? In Helvetia quidem, & Germania, unde profecta hujus mali contagio, & aliarum multarum gentium animos pervasit, non modo rationibus, & auctoritatibus, sed etiam pilis, & gladiis de publicæ religionis jure scimus esse discipatum. Sed me non delectat comme-

M m

moran-

morando exagitare dolorem communem, aut oratione persequi hanc confusionem temporum, quam omnes non tantum animis suis complectuntur, sed etiam oculis intuentur. Relinquitur igitur illud manifestum: non satis esse roboris, atque nervorum in una scriptura ad dissidia religionis componenda, nec firmas fore unquam sententias propter hominum opinioforum pravitatem omnia perturbare, atque miscere cupientium, si non Ecclesiæ iudicio standum est, sed in sua quisque interpretatione conquiescet: Quin etiam illud non vereor dicere, est enim longe verissimum; scripta sancta multos mortales in fraudem inducere, & pro salute certum exitum adferre, quia homines arrogantes, impuros, & falsa sapientiæ opinione inflatos a se repellunt, & magna animi submissione tractari volunt. Nam in hac positum est ratione, atque sententia, quod a Divo Paulo est proditum: Litera occidit, spiritus autem vitam adfert. Quid? quod jam inde ab Arianorum temporibus, pauci exstiterunt hæretici, qui non communes nobiscum habuerint literas sanctas? quæ si disceptatrices sunt, & iudices veræ, atque falsæ religionis, non illos iure possumus perfugarum nomine insecrari, aut in hæreticorum numero ponere, propterea, quod se integerrimi, & incorruptissimi iudicis, nimirum literarum sanctarum sententia stare, defendant. Sed ponamus sane, si ita videtur; planissimam esse literarum sanctarum interpretationem, earumque intelligentiam, ad suos vel mediocriter ingeniosos pertinere; num ideo tandem in earum arbitrio disceptationem omnium controversiarum ponemus? Ita profecto placet desertoribus priscæ, sanctæque religionis. At longe aliud videtur Augustino, & majorum gentium Theologis; quorum ego iudicium istorum ineptiis libentissime antepono. Nam, cum non sint omnia mandata literis sanctis, quibus necessario fides tribuenda est, si de his nascatur controversia, quæ non sunt in Apostolorum, Prophetarumque scriptis explicata: sci-

re pervelim, quomodo ea lis scripturæ, sententia, atque iudicio decidetur? Non est obscurum, quod dico: Sanctissima est sententia, & de qua in contrarias partes arbitrari fas non est; Divam Virginem post editum & susceptum in lucem Christum ab omni concubitu abhorruisse, nec præter Christum genuisse liberos: & nullus est in omnibus sanctarum literarum monumentis locus, qui hujus sententiæ veritatem confirmare videatur. Quin imo e contrario debilitari videtur hujus orationis veritas quibusdam locis; quæ etiam Helvidium in eam opinionem adduxerunt, ut perpetuam Mariæ Virginitatem diffiteri non dubitaret. Quare si hæc sententia in dubium revocetur, quomodo hæc sanctæ scripturæ veritatem judicare, & Helvidii errorem coarguere poterunt? Multa sunt alia decreta religionis nostræ, certissima quidem illa, & quibus abrogari fides sine religione non potest, non expressa tamen in literis sanctis. Sed cujus ratione utar libentius, quam Divi Augustini, qui disputans contra Epistolam Petiliani, dirimendarum controversiarum auctoritatem, non ad scripturam, sed Ecclesiam & concilium sacerdotum defert; propterea, quod permulta sunt capita religionis nostræ, quæ non sunt in voluminibus sanctis comprehensa. Adfert autem exemplum illustre Divus Augustinus, quod eo temporum etiam Cyprianum, & plerosque Africæ Episcopos fefellerat, nimirum: non esse ad aquam Baptismatis revocandos, qui timidi in cœtu hæreticorum suas opiniones ad recte sentientis Ecclesiæ doctrinam aggregarent: & hoc tamen literis sanctis comprehendi negat, sed continenti Ecclesiæ usu niti demonstrat; nam omnia religionis præcepta, ita sunt distributa, ut partim mandata sint literis, partim de manu (ut ajunt) in manus tradita, hominum memoria comprehendantur, & eorum ipsorum, quæ scriptura Apostoli, Prophetaeque persecuti sunt, pleraque obicurarum maxime, & reconditam sententiam continent. Quod eam ob rem institutum videtur, ne præsidio

dio literarum diligentiam in perdiscendo, ac memoriam sacerdotes remitterent, neve in vulgus mysteria effèrentur. Quare non est autoritas literarum sanctarum, monumentorumque, ut difficiles religionis quæstiones explicent, sed concilii ordinisque sacerdotum, quos auctores, atque magistros publicæ religionis in Ecclesia sua Christus collocavit. Tenentur his rationibus constrikti adversarii, qui ad Lutheri, vel Ecolampadii disciplinam delati, ad eorum hæresim tanquam ad saxum adhærescunt. Nec aliquid probabile invenire possunt, quo sententias suas contra vim rationum mearum minuant, atque defendant.

Recognoscite enim mecum, si molestum futurum non est, viri præstantissimi! quemadmodum pro secta sua propugnent, & quam inepte literarum sanctarum autoritate ad errorum suorum defensionem abutantur. Narrat, ajunt, in Evangelio Joannes suo, Christum adhortatum Judæos esse, ut scrutarentur scripturas, quum in ipsis vitam æternam politam putarent, & illæ essent, quæ de se testificarentur. Recte sane: Nam nihil afferri potuit ad sententiam veram accomodatius; si enim ea re versandæ sunt literæ sanctæ, quod earum testimonio uti debemus, cur judicandi potestatem illis tribuant? an quisquā in eadē causā testis & judex. Itaque si testes sunt modo literæ sanctæ veritatis, ut certe sunt, judices esse non possunt. Exquirat etiam Ecclesia scripturas, dum eas habent sacerdotes in concilio, dum earum utuntur gravissimo, fidelissimoque testimonio, vel in interpretanda religione, vel præceptis morum fanciendis. Nam cum non omnes possunt scrutari scripturas propter imperitiam, tum etiam non debent; quia est ab officio alienum, & horum est Ecclesiæ decretis modeste parere: nam dicentium, ex æquo omnes esse sacerdotes, jam pridem est explosa sententia. At enim non est habenda fides cuivis spiritui, sed faciendum est periculum, num ex DEO sit. Probanda sunt item omnia; & quod bonum est,

tenendum, ut est a D. Paulo declaratum. Perinde quasi cuivis spiritui credat, qui credit Ecclesiæ, ac non potius Spiritui Sancto, qui gubernat Ecclesiam, ac sacerdotum mentibus clarissimum lumen præfert, quo eos a falsa, libidinosaque sententia deterret, cavetque, ne vel transversum unguem se de recto religionis cursu deflectant. Retinet etiam, quod bonum est, qui se confert ad autoritatem conciliorum; quoniam in Evangelio nobis denuntiatur: qui Episcopos audit, eum Christum audire, qui Episcopos contemnat, eum Christum contemnere. Sed tamen hortatur nos Christus ad querendum, & pollicetur fore, ut quicumque quærit, inveniatur: planissime. Præcipit enim Christus, ut DEI opem piis, & assiduis precibus imploremus, & recipit non aversum Deum aures a precibus nostris, sed auditurum eas, & benigne nobis facturum. Ita enim hunc locum, qui ex Evangelio Matthæi allegatur, explanat Oecumenius, initio enarrationum suarum, quas scripsit in priorem Epistolam Divi Pauli ad Thimotheum; & ipse orationis Christi quasi contextus, hanc sententiam apertissime profert.

Quod equidem etiam ita est, concedamus tamen, ne illorum argumenta, vel defugere, vel dissimulare videamur, indagationem veritatis eo loco significari; præsertim cum Tertullianus eum sensum rejicere non videatur. Nam in libro, quem de præscriptione hæreticorum inscripsit, contra hanc eandem litigiosorum hominum rationem, ita respondet; & sic de investigatione constantis religionis ea verba accipi non inficiatur. Quid ergo? adversariorumne sententiæ patrociniatur? crederem, nisi in doctrinam quæreretur, qui non invenit; invenisset autem, qui Pontificum sententiam sequeretur, quorum partes sunt expetendæ diligenter, quid vere, quid secus in religione dicatur: aliquis enim quærendi finis esse debet, ut ait Tertullianus: quærendum, donec invenias, & credendum, quod inveneris, & custodiendum, quod credideris; hæretici semper quærunt, &

nunquam quiescunt, quia inventam ab Ecclesia veritatem non recipiunt, semper discentes, ut ait Paulus, & nunquam ad scientiam veritatis pervenientes. Deinde vero, si omnia explicare, omnia constituere, omnes causas cognoscere scriptura debet, sicut certum, & definitum, ita planum est jus religionis publicis tabulis impressum; quare sacerdotes a Christo creati sunt? an ut tutores essent religionis, interpretesque sacrorum? at ea per se clarissima sunt, ac Dei concessu, atque permisso cuivis de iis licet quærere; aliter vero judicat Divus Paulus, atque isti proturbatores publicæ tranquillitatis; nec sine causa affirmat sacerdotum ordinem in Ecclesiam introduktum. Nam in Epistola, quæ ad Ephesios scribitur, ita ponit: & idem dedit alios Prophetas, alios Apostolos, alios Evangelistas, alios Pastores, ac Doctores ad instaurationem sanctorum, in opus administrationis, in ædificationem corporis Christi. Eodem pene exemplo scribit ad Corinthios, & aliis plerisque locis, quibus sacerdotum auctoritas in novo testamento confirmatur; quæ profecto jaceat necesse est, vel frustra a Christo sancita sit, si sacerdotum munere literæ sanctæ perfunguntur. Viderunt harum rationum momenta, qui inter adversarios præcipuam ingenii, doctrinæque opinionem habent, iisque permoti sunt, ut a sententia desisterent, & scripturam, religionis nostræ disceptatricem negarent, cum id antea pugnantissime defendissent. Verumtamen ne sacerdotum conciliis debitam auctoritatem attribuant, quod se eorum consultis configi, & causam suam eorum decretis jugulari intelligunt, operæ præteritum est cognoscere insulsiatatem ipsorum sententiæ, qua consuluisse Deum Ecclesiæ arbitrantur, ut sanctissima Theologiæ præcepta ab opinionis arbitrio sejungerentur; depulsi enim de sententia illa veteri, somnia quædam comminiscuntur; quæ non sunt cum illius sapientis hominis cogitata ratione consentanea, tum se ipsa plane conficiunt. Nam affirmat in Ecclesia

non esse potestatem interpretationis scripturarum, sed donum: & hoc donum non adhærere sacerdotum ordini, ne majori quidem Ecclesiæ parti; sed singulari Dei beneficio promiscue, & communiter, nunc huic, nunc illi concedi. Quam ob rem non esse subito obtinendum conciliorum decretis; quoniam potest accidere, ut bona, Episcoporum, & sacerdotum sit pars impia, donoque careat interpretationis, quod lumen est a Spiritu Sancto in piorum mentibus accensum, quo ad Evangelium, & humanam sapientiam iter monstratur; at, quia est magna hominum imbecillitas, non durare ad omne tempus hoc donum, sed amitti posse, & errare solere eos, qui antea rectissime sensissent. Itaque ne his quidem omnino assentiendum esse, sed omnia dirigenda verbo Divino, quam scripturam modo esse opinatur. Quis non videt hæere eos in eodem luto, ad easdemque difficultates revoli? exterminant enim ex Ecclesia ordinem sacerdotum: in eorum locum reponunt donum, quod tamen ipsum incertum dicunt, cui sit attribuendum: id si est, sequitur & doctrinam incertam esse debere; quando quidem nullum dogma approbandum est, nisi quod ab eo proficiscitur, qui divinitus est ornatus dono interpretationis: & hic ipse tamen labi potest, & ab Evangelii veritate deficere. Quis vero tam est stolidus, tamque iners, qui si ab Ecclesiæ communitate desciscat non eam sibi causam affirmat esse, quod nactus sit facultatem scripturæ intelligendæ, cujus consilio, & auctoritate in eam sit voluntatem adductus, ut se velut a communi Ecclesiæ corpore segregaret, cum quo antea non suum se judicium, sed temporum ratio, & error popularis ab Episcopis confirmatus conjunxisset. Nunc vero cum sit a Spiritu Sancto illuminatus ad Evangelii veritatem percipiendam, & colendam, impelli se adeo conscientia mentis suæ, ut se a nobis disjungat & patefactam veritatem complectatur. Ita si vagum hoc, & volubile, & opinionis errore confictum interpretationis donum recipimus,

mus, videndum est, ne latebra quæatur dissensionibus, & tumultibus, dum unusquisque sibi interpretationis donum vendicabit. Nam quod ajunt, ita demum cognosci, quis sit affectus munere interpretationis: si sinceram adferat doctrinam, & cum Evangelio consentientem; non esset omnino improbandum, nisi vicissim doctrinæ integritatem dono interpretationis definirent, hoc enim persuadere nolunt, illius proprium esse donum interpretationis, cujus doctrina incorrupta, atque sincera est; sinceram autem doctrinam, quæ ab eo manat, qui interpretationis donum sit consecutus. Quo docendi genere nihil vitiosius esse potest, sicut ii sciunt, qui modice sunt in Dialectica instituti: probant enim, & docent in orbem, quod volunt, & rem obscuram, per æque obscuram confirmant; ut omne genus religionum ponant in ambiguo, nullamque certam habeamus auctoritatem, ad quam nos adjungere possimus. Nam cum neque doctrinæ sanctitatem, neque donum interpretationis sensibus usurpemus, & utrumque incognitum sit, & in questione versetur, verissime vitiosa oratio & sermo inutilis est: donum interpretationis, per doctrinæ veritatem; rursus doctrinæ veritatem per donum interpretationis probare velle. Nam si ea demum doctrina certa est, & sine controversia sancta, quæ ab eo traditur, qui instructus est dono interpretationis; donum porro interpretationis minime certum est, quo in homine inveniatur; in eodem incerti genere doctrina religionis statuatur.

Facebant itaque aliquando turbulentorum hominum errores, & ab animis omnium nostrum repudiuntur. Agnoscamus Ecclesiæ auctoritatem in moderanda, constituendaque religione: cum illud, quod ab adversariis acerrime defenditur, gravissimis eruditorum argumentis expugnatum sit, atque deletum. Eo quidem propentiore voluntate, & libentiore animo facere debemus, quia non proxime ab ipso Deo accipimus plenissimam sanctitatis religionem, quemadmodum Apostoli, qui

docentem in terris Christum Deum viderunt, & audiverunt, qui mirabilium facinorum ostentis, quæ in terra Judæa edidit plurima, interfuerunt: sed per homines erudimur ad colendam religionem, eos, quos Deus suæ voluntati administratos esse voluit, quosque Episcopos, & sacerdotes appellamus. Nam apud hos doctrinam salutis Christus deposuit, & eos tanquam alteros se consuli voluit; siquidem ipsius præsentem copiam non essemus habituri. Etli enim Christi vox, & illa certissima: *Ubiunque duo, vel tres meo spiritu afflati convenerint, ibi ego sum inter eos medius*, non adimuntur tamen sacerdoti docendi partes, ut cum aliis etiam communicentur. Adjuvat equidem Deus omnium bonorum industriad, & eorum consensione magnopere delectatur: sed non permittit tamen, ut quis officii sui partes longius quam par est proferat, & in alieno munere insolentius versetur. Quæ enim a Deo constituta sunt, omnia sunt certo ordine distributa, ut ait Paulus: & est Ecclesia velut quædam castrorum acies ordinata, & cujusque officium certis regionibus terminatur; scribit enim ad Romanos Paulus: non esse cujusque pervulgare Evangelium, nisi ejus, qui missus sit. Et huic rei testimonio est, præclarum exemplum apud Lucam in actis Apostolorum de Barnaba, & Saulo; quibus præ cæteris Spiritus Sanctus Evangelii propagandi munus assignavit. Quare, si qui privati ad congressum, colloquiumque veniant de religione constituenda, non est inter eos Deus, sed respuit eorum conatum; quia non sunt instinctu, & afflatu concitati, sed superbia, & arrogantia impulsu conveniunt. Nam cum author est Divus Petrus: sanctorum vatum effata, prædictaque interpretari, non esse hominum privatorum, tam neque singularibus hominibus, aut etiam conventui trium, vel quatuor hominum eruditorum promissum est, nulla parte eos a veritatis via aberaturos; sed Ecclesia columna, & firmamentum veritatis a Divo Paulo appellatur, cujus veluti personam, &

N n digni-

dignitatem sustinet Episcoporum, & sacerdotum congregatio. Nam demonstrandum est nobis; cui Ecclesiæ promittitur in tuenda religione adversus profanas opiniones constantia, quod ad eam Episcoporum etiam concilium pertineret; quia contendunt adversarii: omnes etiam non initiatos (d) de religione debere cognoscere, quod tam ipsi, quam Episcopi, & sacerdotes in Ecclesia locati sunt, & velut in religionem quandam Civitatem adscripti. Quam ad rem confutandam non illud afferam, consuevisse omnem gentem paulo cultiorem summam rerum, vel uni Principi, vel pluribus permittere, quos iudicet esse sapientes, amantesque Patriæ, & quidquid illi decreverint, existimare totam rempublicam statuisse; sed utar testimonio literarum sanctorum, quod nobis dant hac in questione gravissimum. Cum enim jubemur in Evangelio, si cum aliquo inciderit controversia eam deferre ad Ecclesiam, quæ causam dijudicet, convocandane erit unum in locum omnium Christianorum multitudo? an cogendum concilium sacerdotum, quod de reo cognoscat? certe illud negabunt: Non enim tantæ multitudinis congregandæ ratio iniri potest. Quod si ita est, ad partem quandam Ecclesiæ rei iudicandæ potestas pertinebit. Idque ipsum, si ita est, certe digniori, & præstabiliori parti hanc auctoritatem tribuimus, quæ minime dubium est, quin Episcoporum & sacerdotum ordine propter officii excellentiam contineatur. Verum autem primum, verum igitur, & extremum. Pontificum ergo est disceptare causam, non multitudinis: quemadmodum eum locum in Mathæo interpretatur Chrysostomus: *dic Ecclesiæ, & si Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam Ethnicus, & publicanus.* Quod vero ajunt, etiam non initiatos esse Ecclesiæ membra, ac proinde acciri ipsos quoque ad concilium debere; contra respondemus, quod est a Divo Paulo scriptum ad Corinthios: *si dixerit auris, non sum oculus, non sum de corpore, num ideo non*

est de corpore? si totum corpus oculus, ubi auditus? Elegantissima exornatione usus est Divus Paulus, dum Episcopos oculo, reliquam multitudinem auri comparavit. Quemadmodum enim differentes sunt partes in humano corpore, sed tamen partes oculus, atque auris, & diversæ facultates animæ a natura in illis collatæ, dux tamen, atque moderator reliquorum sensuum, cernendi vis, in oculis posita: ita in Ecclesia quodam velut corpore, diversæ sunt hominum munera; velut membrorum, & oculorum officio funguntur Episcopi, reliqui auris: Quoniam illorum est docere, & regere, horum audire, atque parere, & omnes tamen in vasto hoc, & communi Ecclesiæ corpore comprehenduntur. Deinde, ut oculi se splendor velut lumen ostendit cæteris membris ad muneris sui functiones exequendas, ita Episcopi, & reliqui sacerdotes mortalibus virtute, sapientia, eruditione anteire, & præluere debent. Ait enim Christus Apostolis ad hunc modum: *Vos estis lux mundi: non potest Civitas abscondi in monte posita, neque accendunt lucernam, & ponunt illam sub modio, sed in candelabro, & lucet omnibus, qui sunt in domo: sic luceat lux vestra coram hominibus. ut videant vestra opera bona, & gloria, predicationeque efferant Patrem vestrum, qui in Calis est.* Neque vero magis populus existimare debet separatum se esse ab Ecclesia, quod eam non administret, quam auris putaret non esse se partem corporis, quia non videat, aut hoc ipsum, quod non videat injuriæ loco numerare. Commemorarem hoc loco celebratissimum apologum Mænenii Agrippæ, quo is plebem, quæ a Patribus in montem sacrum secesserat, ad veterem observantiam, benevolentiamque traduxit, nisi in Divi Pauli verbis commorari possem. Quod, si ergo reliquorum sensuum sedes, & instrumenta auris, lingua, nares, sensum hunc haberent, ut accessuram sibi dignitatem putarent, si præstantissimum, & charissimum nobis oculorum officium ad se traduxissent, non-

d) Sacris nempe ordinibus, adeoque & Laicos.

nonne turbari totum corpus, & interire necesse erit? ita, si unusquisque nostrum sibi assumat sacerdotum officium, & illorum dignitatem ad se rapiat, perturbabitur scilicet Ecclesiæ status, & religio funditus everteretur. Ex quo etiam illud intelligitur: quemadmodum totum hominem videre dicimus, cum plures sint partes, quæ non videant, quin hoc unius oculi sit proprium, ita censendum esse universam Ecclesiam aliquid decrevisse, cum ejus gubernatores Episcopi decreverint; etsi multis partibus plures sunt, qui in Ecclesiam jurisdictionem non habent: non enim ad omnes pertinet, quod in Evangelio præcipit Christus Petro: *Pasce oves meas*, quoniam apud Malachiam legimus: *Labia sacerdotis custodiunt scientiam, & legem exquirent de ore ejus, quia Nuntius Domini exercitus est.*

Accedit, quod clarissima sunt exempla Conciliorum, quæ in Episcoporum ordine Ecclesiam referre demonstrant. Ea nos adseremus, non quæ Lutheri inventorum æmuli improbare possint, sed quæ ipse etiam Lutherus sancta esse confirmat. Ac primo quidem, cum esset orta controversia, an lex Mosæica & de circumcissione in novo testamento retinenda, quæreretur, conveniunt Hierosolymis Apostoli, ut quid super hac re statuendum esset, considerarent, sicut notatum est in actis Apostolorum. Deinde re diligenter excussa, consentiente autoritate decreverunt, abrogandam esse legem Mosæicam, tantummodo a victimis falis, comentitiis Diis immolatis, a sanguine, ab animante suffocato, a strupro abstinendum. Nulla hic habita est cæterorum ratio, quod, quidem ad rem judicandam attinet; sed Apostoli, qui unum in locum convenerant, totam Ecclesiam exprimebant. In Concilio Nicæno primo, quod contra Arium; Constantinopolitano, primo, quod adversus Eunomium, & Macedonium; Ephesino, quod adversus Nestorium; Chalcedonensi, quod adversus Eutichen convocatum est, non alii quam Episcopi, & Sacerdotes de veritate religionis disputarunt. Et non

veretur tamen Lutherus cum Divo Gregorio dicere: se quatuor hæc Concilia, ut Evangelia quatuor approbare. Sed mirandum accidere nemini debet hanc potestatem uni Pontificum collegio esse attributam, ut de religione constituerent, quæstionesque dissolverent; cum etiam in veteri lege solis sacerdotibus hanc eandem potestatem factam esse videamus: præsertim cum scribat Agæus Divinus Vates, *majorem fore gloriam recentioris domus, quam veteris*, hoc est: Ecclesiæ novi testamenti, quam illius, quæ umbram tantum, & imaginem habebat futurorum bonorum, ut ait Paulus. Moses quidem certe, cum sæpe in monumentis legum suarum, sacerdotum auctoritatem confirmat, tum nusquam gravius, nusquam planius, atque in Deuteronomio his memorabilibus verbis: *Si ambiguum, & difficile judicium apud te esse perspexeris, inter sanguinem & sanguinem, causam & causam, lepram & non lepram, & judicium intra portas tuas videris verba variari; surge, & vade ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus, veniesque ad sacerdotes Levitici generis, & judicem, qui fuerit illo tempore, quæresque ab iis, qui judicabunt tibi judicii veritatem; faciesque, quæcunque dixerint, qui præsent loco, quem elegit Dominus, & docuerint te juxta legem ejus, sequerisque sententiam eorum, nec declinabis ad dextram, vel sinistram.* Nam si ita sit, quid erit præludii ad hæreticorum opiniones vincendas? aut quid causæ est, cur vix dum exorta religione, constituto nondum certe Regum, & nationum consensu, tam multæ fuerint hæreses, nisi quod ob metum Principum prophanorum commode, tutoque convenire non poterant Episcopi, & de puritate religionis libere, fortiterque decernere?

Quod vero ob eam causam de saluberrimo, ut inquit Augustinus, Conciliorum usu decerpunt, quia Concilia ex hominibus constant, qui & decipi ipsi possunt, & alios in errorem conjicere; nihil dicunt, cur Conciliorum auctoritatem rejiciamus, vel etiam imminuamus. Confirmat enim Christus nul-

lo temporum spatio Petri fidem extin-
ctum iri, neque per inferorum portis op-
primi, & everti posse: cujus quidem
orationis ea vis est, ea sententia, quod
Ecclesia neque rerum adversarum icti-
bus frangi, neque oppugnationibus hu-
manæ sapientiæ de gradu pietatis deici
poterit. Sed ita piorum animos omni
memoria Christus corroborabit, ut eo-
rum sanctitatem excelsò & illustri loco
sitam, nulla neque hominum, neque
diaboli labefactare possit improbitas. Et
ait alio loco: Missurum se Ecclesiæ Spi-
ritum sanctum, a quo non modo ad
tempus omnem veritatem edoceretur,
sed, qui eam tamdiu regeret, quoad
dissoluta hujus orbis compage, piorum
animi ad corporum custodiam illuc re-
vocati, unde profecti sunt, id est in cœ-
lum, & beatissimas illas oras reverten-
tur. Præterea si, quia homines sunt
Episcopi, eorum sententiam etiam uni-
versorum, non statim recipiendam pu-
tant (quod tamen jam ratio labefacta-
vit, veritas extorsit) cur vel tam sunt
arrogantes, ut sibi credi velint, vel tam
stupidi, secumque pugnantes, ut Apo-
stolorum concilio, & quatuor illis, quæ
ab eorum temporibus propius abfue-
runt, fidem habendam putent? Nam
cum Apostolos, & qui proxime post
eos Ecclesiæ præfuerunt, homines fuisse
dicam, etiam illud puto; adversarios
nostros non minus homines, licet a so-
cietate Catholica segregatos, atque hinc
erroribus obnoxios esse, ubicunque &
quandocunque de veritate investiganda
convenient. Neque mihi profecto cre-
do, item nemini sapienti unquam pro-
babitur, Deum Apostolorum mentes,
& qui eorum ætatem exceperunt sancti-
tate religionis imbuisse, ac decorasse:
futurorum vero hominum prolem uni-
versam, eamque innumerabilem, erro-
rum, & superstitionum caligine cœca-
tam abjicere voluisse. Sed illud potius
probabile est, non averfurum unquam
Christum oculos a charissima sponfa sua,
quæ est Ecclesia; sed eam sempiternis
sæculorum ætatibus adamaturum. Quam
ob rem ridiculum est Conciliorum au-
thoritatem idcirco extenuare velle, quod

conventus sit hominum. Nam hac ra-
tione, ne Ecclesia quidem universa, &
ex omni genere Christianorum collecta,
veritatem religionis sustentabit, atque
fulciet, cum ex hominibus conflatum,
atque coagmentatum sit Ecclesiæ corpus.
Itaque, istis authoribus jacebit præclara
illa expultrix impiæ superstitionis, &
columna veritatis, & Divi Pauli, a quo
hoc nomen Ecclesia obtinuit, authori-
tas evanescet. Qua quidem columna
everfa, atque dejecta, ruet profecto ve-
ritas amisso præsidio stabilitatis suæ, ne-
que locum, ubi consistat, reperire po-
terit. At majores nostri, quos isti igno-
rantia, & impietatis superbissime con-
demnant, non modo non cadere, &
labi posse hanc columnam veritatis exi-
stimaverunt; sed etiam quod ne vacilla-
re quidem possit, docuerunt, & publi-
cis execrationibus in aliud sentientes in-
vesti sunt. Neque vero nos tantum tri-
buimus Præfæctis religionis, ut nege-
mus singulos Episcopos, & Sacerdotes
errare posse; at universos in errorem
religionis posse incurrere, id vero per-
negamus: non propter acrimoniam
humani ingenii prudentiamque naturæ,
cum omnes homines literæ sanctæ af-
firmant esse mendaces, sed propter pro-
missum Christi, qui se mendacii, & va-
nitatis in religionis causa obstringere non
potest.

Hæc cum ita sese habeant, nec a
quoquam Conciliorum autoritas nega-
ri possit, quin eo ipso fundamentum
religionis labefactet, intelligi tamen vo-
lumus, quod affirmamus: disceptan-
darum religionis controversiarum, &
errorum refutandorum potestatem pe-
nes Pontificum collegium residere. Cum
enim conciliorum genera sint tripar-
tita, ut est superius demonstratum, non
omnium potestas, autoritasque par
est. Nam cognoscere de pravitate no-
varum sectarum, quæ nunquam sint
concilii publici sententiæ condemnatae,
easque dispositione prosternere, eo-
rum est tantum conciliorum, quæ a
Græcis Oecumenica, a nostris, qui hæc
tractant, universalis, & generalia nun-
cupantur; eorum etiam est decreta fa-
cere

cere, quæ universum terrarum orbem adstringant, non quidem nova importando dogmata, aut vetera abrogando (nam cum id concessum non est, tum etiam fieri nequit) sed corroborando ea, quæ a maioribus religiosissime credita, fidelissime ad nos pervenerunt. Itaque non tam recte sententiarum causa hæc concilia convocantur (nam hi quidem veram, & antiquam religionem colunt) quam eorum, qui vel suum, vel aliorum secuti iudicium in summo errore, & in maximarum rerum ignoratione versantur; Provincialia vero concilia, nec de novis hæresibus cognoscere, nec omnes gentes suis decretis alligare possunt; nedum ea, quæ Diæcetana appellantur. Quamvis enim universæ Ecclesiæ de religione sensum habeant, non præsent autem universæ Ecclesiæ Provinciales Episcopi, sed suas habent separatas, definitasque Diœceses. Quare neque omnes populos suis legibus devincire, neque de inaudita secta statuere possunt. Quia hæc veræ religioni, quæ una eademque omnibus terrarum oris colitur, adversatur. Errare etiam, & labi possunt, non solum in disceptationibus facti, atque causarum, sed etiam in doctrina religionis, Provincialia concilia; quemadmodum LXXX. Episcopis, qui Carthaginem cum Cypriano conveniant, error obiectus est. At concilium totius orbis Episcoporum, nec in constituendis moribus, nec in religione gubernanda errare potest. Quam ob rem relinquatur Provincialium, & Diœcesanorum esse, proponere modo dogmata religionis, eaque docere in universa Ecclesia retineri, nec fas esse cuiquam ab iis recedere, ut hunc in modum adhibita legitima autoritate, qui recte sentiunt, in sententia confirmantur; Qui contrariam opinionem mentibus suis comprehenderunt, ab erroribus avertantur. Si qui porro malam opinionem animis suis altius imbibissent, quam ut eam vellent remittere, jus est obstinatos, & contumaces pœnis afficere, idque non solum jure Pontificio sed etiam Imperatorum legibus com-

probatur: etsi enim alicubi scripsit Divus Augustinus: non supplicii eos coercendos, sed verbis, & disputatione fatigandos; mutavit tamen postea sententiam, cum rem diligentius perpenderit, sicut in literis ad Vincetium, quæ sunt loco octavo, & quadragesimo, item ad Bonifacium, quæ sunt loco 50. testatum reliquit. Multa quidem sunt, quæ de omni genere conciliorum dici possunt: sed quia non in imperita multitudine, aut in aliquo conventu agrestium me agere video, sed apud homines partim literis, partim dignitate præcellentes, qui jam pridem hujus sententiæ veritatem multis rationibus confirmatam perceperunt, concludam orationem meam non exhortatione ad studium veræ religionis, ne virtuti, constantiæque vestræ videar diffidere, sed votis, atque optatis, quæ omnibus mecum piis communia esse debent. Nam cum nunc benignitate Dei immortalis, & industria, providentiaque Amplissimi Archi-Episcopi Strigoniensis concilium habeatur, supplicare nos convenit sanctissimo illi Numini, ut sacerdotum mentes ad pietatem religionis vindicandam, & reliquorum ad eam auguste, sancteque colendam excitet, atque confirmet. Non enim levi momento æstimanda est religio, quod sine ea ad Calum aditus patere nemini potest; nec Ecclesiæ vulnera negligenter ferenda sunt ab Episcopis, sed eam in possessione sua retinere debent; propterea, quod Ecclesiæ salus ipsorum sapientiæ, fideique commissa, creditaque est, ut eam iartam, & testam, ut ajunt, ab omni periculo conservent, quam tam charam Deus habuit, ut ejus peccata gravissimo Unigeniti filii sui supplicio redimenda putavit. Quocirca cum abs Te pro singulari tuo erga religionem studio ornatissimus hic conventus habeatur, Antistes Religiosissime, Tuque amplissimo sacerdotio præditus principem locum, in hac societate piorum, & domicilio religionis Dei Numini consecrato, obtineas: oro, & obsecro præpotentem, & immortalem Deum, ut mentem tuam

gubernet gratia sua in veritate religionis, quam miseris temporibus, & perditis moribus multis in locis afflictam, & oppressam videmus: ut dum Tu reliquis lumen pietatis, sapientiæque tuæ

porrigis, atque ostendis, omnes eundem de colenda religione sensum habeamus, nullaue inter nos opinionum dissensione discrepemus.

Amen.

Absolvimus acta præsentis Concilii: reliqua nondum aperta sunt. Nicasii Ellebodii genus, patria, studium nobis incognita; cum Academiæ Tyrnaviensis ab Olaho inchoatæ, prima monumenta, & memorias domesticas desideremus.

*****

SYNODUS DIOECESANA TYRNAVIENSIS.

Habita sub FERDINANDO I. Hungariæ Rege, &
NICOLAO OLAHO Archi-Episcopo Strigonienfi
Tyrnaviæ 23. Aprilis Anno MDLXII. ex MS.

NARRATIO.

I.

Ratores, Tridenti agentes, crebris epistolis Olahum invisebant, quid porro de usu calicis, & sacerdotum conjugio apud Patres urgendum censeret. Andreas Dudithius, alias Sbardellatus præ cæteris aures Cleri Hungarici & Ferdinandi, non tam uniendi consilii gratia, quam, ut intemperantiæ suæ deferret, creberrime pulsabat, quod ipsum, dimisso concilio patuit; relicto enim sacerdotio Quinque-Ecclesiensi, mulierculam thori sacrilegi sociam, per omnia sectariorum præcipitia deinceps vagatus, non sine rubore Episcopis incusso, ex aula Polonica per nuptias sibi adlegit. (e) Episcopi quidem Germaniæ, serpente in majorem Ecclesiæ ruinam, hæresum incendio, colloquiis multum repetitis, in medium diu consultabant. Olahus contra, dum primus turbo & excitata ubique expectatio ad quietem se daret, suadentibus, qui huic assederunt synodo, viris Ecclesiasticis, aliarum Provinciarum exemplo experiri maluit, quid in arduis de ministrorum conjugio, & Eucharistia fumenda quæstionibus, in universum statuere-tur, ne utrique abusui primum limen in Hungaria aperiret. Elusit itaque speciosas preces Dudithii, & brevi responso, hominis argumenta, longo ordine Ferdinando porrecta, enervavit. Acerbo

(e) Sbardellatum exquisitis verbis, & polita panegyri Frid. Lampe in historia sua ad annos 1563. sequentes, honorat. Dignus Verres post lapsum, tali Cicerone.

bo calamo in epistola ad Franciscum de Andreis, Præpositum Felhðvisziensem Bzeznicio die 18. Junii 1564. scripta, de hac injuria, ut aiebat, queritur: Prælatos, scilicet, Hungariæ se nactum adversarios, qui opportuna remedia tranquillitatis publicæ, respuissent, aut certe, ubi res maxime posceret, Ferdinandi petitiones Tridenti expositas, promovere recusarent. (f) Sed eventus docuit Dudithii molimina carni, & sanguini multum tribuisse; qui tricis uxoriis implexus, meditatæ reformationis interitum in se ipso spectavit. Tyrnaviæ hoc anno, & in Neosoliensi potissimum regione erroribus fœta, inhiabat populus, ut sub panis, & vini forma, donec in alterutrum Tridenti præciperetur, sacræ cœnæ mysteria dispensarentur. Stetit interea intra conniventiam Olahi, petita divini epuli dispensatio, quin vel indultu publico, vel lege, quod fiebat, probaretur.

II. Mathias Görög (Græcus) pro munere Vicarii appenso una syllabo eorum, quos attinebat Tyrnaviæ, præter *valvales* a superioribus nihil differentes, Synodum publicavit. (g) Explemus iis lacunam gestorum; quæ, nisi fallamur, inter consilia de controversiis Tridenti se vertentibus steterant. Damus testimonium indictæ Synodi.

Matthias Græcus, Præpositus Major ac Reverendissimi atque Illustrissimi in Christo Patris & Domini, Domini Nicolai Oláhi miteratione Divina Archi-Episcopi Almæ Metropolitanæ Ecclesiæ Strigoniensis, Locique ejusdem perpetui, ac Comitatus Hontensis Comititis, Primatis Hungariæ, Sanctæ Sedis Apostolicæ Legati Nati, nec non Sacræ Cæsareæ, Regiæque Majestatis Summi & Secretarii Cancellarii, atque Consiliarii, in Spiritualibus Vicarius, ac Causarum Auditor dictæ Ecclesiæ Strigoniensis Generalis. De speciali mandato ejusdem Reverendissimi atque Illustrissimi Domini Prælati sui gratiosissimi, vivæ vocis oraculo sibi facto, per hoc publicum edictum, monet, & mandat omnibus & singulis Dominis Abbatibus, Prioribus, Præpositis, Decanis, Archidiaconis, Vice-archidiaconis, Ecclesiarum Parochialium Plebanis, aliisque personis Ecclesiasticis, Diecepsi, & Jurisdictioni Spirituali dictæ Ecclesiæ Strigoniensi subiectis, ad sacram hanc Synodum in festo Sancti Adalberti Martyris celebrandam, venturis, vel jam congregatis; quatenus ipsi & singuli eorum durante dicta sacra Synodo singulis diebus in ista Ecclesia Parochiali Sancti Nicolai Tyrnaviæ fundata, divinis officiis, Missis, concionibus, processionibus, precibus vespertinis, atque aliis solitis ceremoniis in superpelliciis, & aliis, quisque in habitu sibi competenti interesse debeat, sive debeant, precesque & orationes corde contrito, & mente devota ad Deum Omnipotentem omnium bonorum Largitorem pro felici quieto, & tranquillo statu Sacro-Sanctæ Romanæ, ac Universalis Ecclesiæ, sanctissimique in Christo Patris Domini nostri, Domini Pii, Divina miteratione Papæ quarti, ac præfati Reverendissimi Domini, Domini Nicolai Oláhi, Archi-Episcopi Strigoniensis, & totius Cleri, atque Sacræ Cæsareæ Regiæque Majestatis, Domini Ferdinandi, totiusque Reipublicæ Christianæ effundant, nec aliquis ipsorum supradictorum Dominorum absque licentia & consensu præfati Reverendissimi

O o 2

diffimi

(f) Habemus epistolas Dudithii Italico idiomate. MS.

(g) Referemus paulo post indiculum.

diffimi atque Illustrissimi Domini Archi-Episcopi ab hac sacra Synodo discedere præsumat, sub poenis in jure Canonico expressis. Datum Tyrnaviæ vigesima secunda die Aprilis Anno 1562.

Sigillum Vicariatus Ecclesiæ Strigoniensis.

Thomas Boda, Notarius Sedis
Judiciariæ Eccl. Strig. mppr.

III. Brevem Synodi narrationem pluribus augere non possumus. Defectum æquo animo lector suppleat. Catalogus sequens a Mathia Græco, Vicario, conscriptus superest; in quo absentes, & præsentés pro suo munere adnotavit. Orthographiam, qua in exprimendis locorum nominibus usus est, sequi placuit. Afflictum Ecclesiæ, & Diocesis Strigoniensis, eo tempore statum, ex paucorum, qui Concilio intererant, numero, licet colligere.

1562.

Nomina Dominorum Abbatum, Præpositorum Regularium, & Secularium, Decanorum, Plebanorum, & aliorum, qui Synodis Reverendissimorum Dominorum Archi-Episcoporum ab antiquis temporibus, & de jure semper interesse debuerunt, & nunc quoque debent.

Nomina DD. Abbatum.

Sexardienf.	abest.
Pechvaradien.	ab.
de Batha.	ab.
de Simegh.	ab.
Szaladiensis.	adest per nunt.
de Kapornak.	ad. per nunt.
de Beel.	ad.
Tyhanienf.	ab.
S. Trinit. prope Soklyos.	ab.
S. Jacobi de Silisio.	ad.
de Madocza.	ab.
D.Abbas S. Andr. prope Vyssigrad.	ab.
de Zebeghen.	ab.
de Egres.	ab.
de Zobor.	ab.
de Pilisio.	ad. excusatur ager.
S. Bened. de juxta Gron.	ad.
de Tapoczka in Slav.	ab.
de Lekyr.	vac.
de Skalka prope Trinchi.	ad.
de Kolos.	ad.
de Chanadyno.	vac.
de Földvár.	ab.

de Byzere.	ad.
de Ludan.	ad.
D.Abbas de Byhar.	vac. ab.
de Thelky	vac. ab.
de Colosmonostira in Conc.	ab.

Nomina D. Præpos. Regular.

de Saagh.	ad.
de Boşog.	agrotat, neque est confirm.
de Thourocz	ad.
de Jaszov.	In Conc. ab.
de Leles.	ab.
de Chyorna.	ad.
D.Præpos. de Hatvan.	ab.
de Tyrle.	ab.
de Rayk.	ad.
S. Stephani de Promontor. Varad.	ab.
de Sambok.	ab.
de Ujhel in Comitatu Nistriensi	ad.

Nomina D. Præpos. Sacul.

D.Præposit. Posonien. cum Capit. & plebanis suis.	ad.
---	-----

D. Præ-

D. Præpos.	de Veteri Buda.	ab.
	Scepusien. cum Capit. & Pleb. suis.	ab.
	Titulienfis.	vac.
	Orodienfis	ab.
	Demefien.	ab.
	Cibiniens.	ab.
	S. Trinit. de super. aquis calid. Bude.	ab.
	Novæ Ecclesiæ S. Mariæ Virg. de Buda.	vac.
	de Hatvan	vac.
	prope Cibinium	vac.
	de Landefzir	ab.

Nomina DD. Archi-diaconorum.

Archidiaconus.	Cathedralis cum Vice-Archid. & Pleb.	ad.
	Polonienfis	ad.
	Nitrienfis	vac.
	Neogradienfis	vac.
	Barfienfis	ad.
	Ghemerienfis	vac.
	Honthenfis	ad.
	Zolienfis	ad.
	Comaromienfis	ad.
	Sasvarienfis	ad.
	de Thorna cum Pleb. suis	vac.

Nomina DD. Decanorum.

Decanus.	Cibiniensfis	ab.
	Brassovienfis	ab.
	de Kyſth	ab.
	de Koſth.	ab.

Nomina DD. Cruciferorum.

Crucifer	Jaurinenfis	ab.
	Sopronienfis.	ad. per nuns.

Nomina DD. Plebanorum emptorum.

D. Pleban.	De Sáros-Patak	ab.
	de Beregzálf	ab.
	de Berec	ab.
	de Ujhely	ad.
	de Szent-György	ab.
	de Király-haza	ab.
	de Zeülcüs, prope Marmaros	ab.
	de Zakmar-Nemety	ab.
	de Vereücze	ab.
	de Thamas-Varalya	ab.

de Zepfy	ad.
de Somogy	ab.
de Jafzo.	ab. agrotus
B. Virginis de Buda	ab.
B. Magdalenæ de Buda	ab.
S. Gerardi M. de suburbe Bud.	vac.
S. Petri M. ibidem	vac.
de Peſth	vac.
de Tyrnavia	ad. infirm.
de Korpona	ab.
de Monte Regio	ab.
de Cremniczia	ab.
de Semniczia	ab.
de Dyluca	ab.
de Novifolio	ab.
de Libeta	ab.
de antiquo Solio	ab.
de S. Anthonio	ab.
S. Elifabeth, de eodem S. Anthonio	ab.
de Lypoh Teutonicali	vac.
de Szanto Sz. Péter, alias Sz. György exempt.	vac.
de Mama	ab.
de Kereſe	ab.
de Saar-berén	ab.
de Zaz-berén	ab.
de Achk	ab.
de Varſány	ab.
de Ilſva	ab.
de Taxon	ab.
de Abba Eccl. prope Man.	ab.
de Eccl. S. Jacobi	ab.
de Eürs. Regali	ab.
de Szad	ab.
de Alkezy	ab.
de Chek	ab.
de Eürs Archi-Epiſ.	ab.
de Füleky	ab.
de Sambok	ab.
de Berbar	ab.
de Thenk	ab.
de Thordas prope Zereghab.	ab.
de alia Thordas prope Marton-váfara	ab.
de Theü	ab.
de Roſomberk	vac.
de Roſnovya	ab.
de Villa Latina	ab.
de Ghylnicza in Scepuſio	ab.
de Jaklin	ab.

P p de

	de Kynysberg	ab.		de foro Monialium	ab.
	de Zela alias de omnibus Sanctis	ab.		de Zokola	ab.
	de Barzvo	ab.		de Vyšegrad	ab.
	de Dobrovia	ab.		de Marulio	ab.
	de Pelfevez	ab.		de Zab	ab.
	de Baba-zeek	vac.		de Damas, Regali	vac.
	de Domanyk	ab.		de Keüesd	ab.
	de Ponyk	ab.		de Letkes	ab.
D. Pleban.	de Zolna	agrotur.	D. Pleban.	de Selengba	ab.
	de Prynezfalva	ab.		de Püspöky, prope Pöso-sonium	ad.
	de Zakabanya	ab.		de Demes	ab.
	de Segesd	ab.		de Boltzyö	ab.
	de Nagy komár	ab.		de Szent-Király	ab.
	de Karol	ab.		de Bank	ab.
	de Izkas	ab.		de Szanto Abba.	ab.
	de Aranyas	ab.		de Szalamar	ab.
	de Kefztheür	ab.		de Dyaky	vac.
	de Epel	ab.		de Apathy prope Zakmar	ab.
	de Dorok	ab.		de Sancta Cruce	vac.
	de Leüveüld	ab.		Rektor Hospitalis de No-vozolio	adest.
	de Papa	ab.			
	de Ghalambok	ab.			

SYNODUS DIOECESANA TYRNAVIENSIS.

Habita sub FERDINANDO I. Hungariæ Rege, &
NICOLAO OLAHO Archi-Episcopo Strigonienſi
Tyrnaviæ 23. Aprilis Anno MDLXIV. ex MS.

NARRATIO.

I.

Ut officii sui, quantum posset, Olahus satageret, ad Synodum quartam, Tyrnaviæ aggressus est. Tridentini Concilii leges ad Olahum perlatæ, quas unanimi Episcoporum consensu recipi in Hungaria volebat, occasionem cogendi rursus Cleri dederunt Antistiti. Relationem, quid quave die in synodo gestum est, damno irreparabili Ecclesia Hungarica amisit. Verum jacturam hanc actorum, utut infelicem, tria quæstionum capita, diverticuli instar, component. I. An nempe præsens Synodus, Provincialis, an Diœcesana sit habita? II. An decreta Tridentini in Hungaria recepta? III. Quid de concessione utriusque speciei domi nostræ evenerit?

II. Ne-

II. Neque abs re de Diœcesana quærimus. Cardo dicendorum in eo vertitur. Nihil æque in votis habuit Ferdinandus, quam ut religionem, tam diu laborantem, solenni aliquo primorum Ecclesiæ conventu, sublevaret: incassum tamen desiderijs jam tertio actum; fama enim ad proceres perlata, futurum, ut e mandato Regis Decreta Tridentinæ, Tyrnaviæ prælegerentur, paræcos, aliosque eo evocatos, domi cohibuerunt officiorum publicorum administri, qui prægustata semel libertate, fastidiebant sana monita Olahi; is bonæ pacis studio, apud curiones, nobilium virorum clientela tutos, nihil se effecturum prævidens, infirmos Cleri animos, vi imperiosa laceffere noluit, sed ex Ferdinandi sententia intra Diœcesis suæ limites congressionem instituit. Relata hic primum arbitror pericula rei catholicæ, sectarum gliscentium incrementa exposita, Tridentini demum Concilii constitutiones palam perlectas. Ista ex ipso fonte, seu indictione Synodi sincere hauriemus.

Indictio Synodi.

Nicolaus Olahus, miseratione Divina Archiepiscopus Ecclesiæ Metropolitanae Strigoniensis &c. ut supra. De Consilio venerabilium Fratrum nostrorum Dominorum Capitularium dictæ Ecclesiæ nostræ Strigoniensis, nec non aliorum etiam Doctorum ac jurisperitorum nostrorum nobiscum existentium, postquam anno proxime præterito propter Tridentini Oecumenici sacri concilii celebrationem, ea a nobis intermissa fuerat, donec concilium Provinciale per nos indici & commode celebrari poterit; hoc anno præsentì, in die Festi B. Adalberti Pontificis & Martyris gloriosissimi Patroni scilicet ejusdem Ecclesiæ nostræ Strigoniensis nunc venturo, & alijs diebus immediate sequentibus, ac ad id aptis & sufficientibus, in Ecclesia B. Nicolai Episcopi hic Tyrnaviæ fundata, cum Cathedralis Ecclesia nostra Strigoniensis propter peccata nostra sit in manibus Turcarum fidei & religionis nostræ sacrosanctæ hostium, pro extirpandis vitiis, & plantandis virtutibus de more & consuetudine laudabili ipsius Ecclesiæ nostræ Strigoniensis, divina favente gratia, *Sanctam Diœcesanam saltem Synodum celebrandam statuimus, decrevimus, & indicimus.* Quam ob rem vos omnes & singulos Obminos fratres nostros conjunctim & divisim supradictos præsentium serie requirimus, monemus, ac hortamur in Domino &c. (h) præsentare debeatis, *acta & statuta prædicti Oecumenici sanctique Tridentini Concilii, quod in laudem & gloriam Dei optimi maximi, maxima omnium Patrum concordia & animi exultatione finitum & conclusum jam est, a nobis intellegendum, ac statuta quoque synodalia, pia monita exhortationesque salutiferas in ipsa synodo nostra proponendas audituri, & diligenter suscepturi: & tandem Domino cooperante etiam factis & operibus effectualiter adimpleturi.* Vos vero Religiosi, & præsertim Domini Abbates ac Præpositi &c. Ut autem omnibus & singulis vobis prædictis tutus & securus pateat ad prædictam Synodum nostram accessus, affecuramus & certificamus eos, qui a communione Ecclesiæ sanctæ Catholicæ & Apostolicæ se hæcenus fortassis segregassent, eisdem quoque in solidum pollicemur, quod ipsorum quilibet libere, secure & sine timore ad ipsam nostram Synodum venire, & ea Dei gratia aspirante, finita, domum, vel quocunque

P p 2

ma-

(h) Reliqua nihil a superius productis pag. 131. diversum habent.

maluerit, rursus sine omni nostro, & nostrorum impedimento & turbatione reverti ac redire possit, & valeat. Quicunque autem ausu temerario &c. Secus igitur in præmissis nullatenus facere præsumatis. Datum Tyrnaviæ prima die Januarii, Anno Domini Millesimo quingentesimo sexagesimo quarto. (i)

III. Diœcesim igitur Strigoniensem Synodus egressa non est, neque ad cæterorum Episcoporum sedes promota; cum Diœcesana tantum, non vero Provincialis fuerit. Verba autem Emin. Petri Pazinani Archi-Episcopi, in præfatione ad Synodum (k) anni 1629. posita *ab hominum memoria, atque adeo ab anno 1560. quo ultima Synodus Diœcesana Strigonienfis habita dignoscitur &c.* de constitutionibus, canonibus &c. in nulla posteriorum annorum synodo editis, intelligenda videntur: qui constitutionum, seu actorum publicorum defectus, minime arguit, ultimam Diœcesanam anno 1560. celebratam, nec aliam ab ea Diœcesanam subsecutam fuisse; ut adeo his ex causis ista, anni scilicet 1564^{ti} Synodus, Provincialibus conciliis accensenda non veniat. Reclamant enim edicta, quæ produximus: & ut mentem aperiâ, Pazmanum ipsum, quod oculatissimis contingit, quædam fugerunt, repetitis curis deinceps in lucem producta. (l)

IV. Delabimur ad caput alterum: an in Hungaria Tridentini decreta occasione dictæ Synodi promulgata, & recepta sint? cui quæsito R. P. Samuelis Timon sententia, quam amplectimur, obviamus: *Existimo*, ait ille, *saltem Tyrnaviæ, ut par erat, Concilii Tridentini decreta promulgata esse; id quod magis pateret ex actis conventus, si haberentur.* (m) Sine fructu litem irritabit, quisquis in Tridentini leges, Hungariam eo tempore juravisse contendet. Erit ut assertum evincam: Provinciæ toti solenni cærimonia, quod legibus omnibus auctoritatem, vigorem, vitam conciliat, non innotuit; sed intra unam duntaxat Diœcesim, in Synodo nempe privata Tyrnaviensi confedit; nec ad gentem universam, aut singulas Episcoporum regiones eo ritu, quo debebat, pervenit. Accedit: vocato ubique in odium Romano Catholico dogmate, & erratici evangelii commentis, animos ad novitatem aspirantes, undiquaque opprimentibus, quam sanctionum Tridentinarum, observantiam impetrassent Episcopi? qui vix, & ne

vix

(i) In quam caudem Olahi invitantis autoritas apud curiones civitatum Montanarum impegit, P. Samuel Timon S. J. in Epito. Chrono. Reg. Hunga. pag. 188. recenset, accuratone tamen summa P. Anto. Socherus Histo. Provin. Aultriæ S. J. pag. 118.

(k) Vide hanc præfationem in Synodo postea producenda.

(l) Eruditif. ac Cl. vir. P. Joannes Szegedy e Societate nostra, (cujus industria, consiliis, & amico studio, conceptos ad tentandam collectionem Synodorum Hungariæ animos, & impetrata magna ex parte subsidia, me debere gratius profiteor) ex recitatis Synodi Pazmanianæ verbis Provincialeme fuisse contendit Rubri. Jur. Hung. Pa. 2. pag. 62. Sed obstat *Indictio* a nobis relata.

(m) Epitome Chrono. p. 188.

vix quidem portionem suorum limitum a cædibus, rapinis, vagis ministrorum fraudibus tutam, liberamque tenebant. Suspensis præterea omnibus, quorsum Eucharistiæ dispensandi ratio, & interpositæ pro conjugali sacerdotum convictu preces desinerent, consultum omnino non videbatur, populum in Tridentini verba adigere, aut novo ut aiebant figmento, discessionem a sacris catholicis frequentiore reddere. Maturare Olahus noluit, quod tacite alioquin illaberetur. Posteaquam autem fluctus domestici in malitiam transierunt, potestas vero Præsulum, velut postliminio renasci cœperat, in foro primum sacro, in sententiis deinde publicis, secundum Tridentina Concilii placita semper pronuntiatum est. Certe sæculo sexto decimo finiente, & inclinante septimo, ad hæc usque tempora usus earum ubique obtinuit; imo Synodi Provinciales, hanc secutæ non minus, quam Diocesanae, canones, pœnas, leges, jura ad præscriptum solius Tridentini definiverunt; populo vero & primoribus regni, tacito assensu singula comprobante, quidquid secundum eam statueretur. Dubio itaque locus esse non potest, duorum jam sæculorum intervallo, consuetudine vim legis habente, quamvis nullo præcepto publico roborata, in tota Hungaria Concilium Tridentinum receptum esse.

V. Plura de quæstione proposita P. Marti. Szentivány Disser. Paralipo. pag. 172. Cata. LXXVII. pro recepto Concilio Tridentino summa accurate conscripsit. Quæ, ne Lector eo remittatur, inferimus.

Utrum Concilium Tridentinum censeri debeat esse acceptatum in Hungaria, etiam quoad Solennitates Matrimonii, & signate quoad præsentiam proprii Parochi, & duorum saltem testium, ita ut sine his evadat irritum ac invalidum Matrimonium?

„ **P**RO parte negativa fundamentum hoc unicum adferri potest; quod Decreta Concilii Tridentini quoad reformationem morum non obligent, nisi in iis locis, & Regionibus, in quibus sunt promulgata, & insuper acceptata, ac demum usu contrario non abrogata. Et quidem promulgationem eorum, ipsum Concilium Sessione 24. Cap. 1. in fine requirit, tanquam necessariam ad inducendam vim irritandi Matrimonium, ex defectu proprii Parochi, & duorum saltem testium. Atqui in Hungaria, Con-

„ cilium Tridentinum, quoad solennitates Matrimonii, non est promulgatum. Ergo.

„ Nihilominus affirmativam judicare omnino esse verosimiliorem; videlicet: Concilium Tridentinum esse acceptatum in Hungaria, etiam quoad solennitates Matrimonii, & signate quoad præsentiam proprii Parochi, & duorum saltem testium; ita ut ex hoc solo defectu initum Matrimonium, sit irritum, & invalidum. Ad quod asserendum moveor sequentibus rationibus.

Qq

„ Quia

„ Quia licet Concilium Tridentinum non fuerit promulgatum per totum Regnum cum iis solennitatibus, quas præscribit Tridentinum; nempe: ut triginta diebus pendeat Decretum in valvis, & portis Ecclesiarum; & post elapsos triginta hos dies habeat illud vim obligandi, Censetur tamen fuisse promulgatum præsumptive, & virtualiter, seu æquivalenter, adeoque sufficienter. Primo. Quia Ferdinandus Primus, pro tunc Rex Hungariæ, unice urgebat Concilium Tridentinum, cum firmo animo, & proposito, omnia decreta illius sancte observandi, & in suas Provincias, ac Regna inducendi. Secundo. Quia idipsum exoptabant cum eadem voluntatis resolutione ipsimet Regnicolæ unanimiter, & præsertim Episcopi; ac universus Status Ecclesiasticus. Ut videre est Articulo 13. Diœces Polonienſis, Anni 1542. qui sic habet: *Supplicant Ordines, & Status Regiæ Majestati Domino eorum clementissimo, ut tam Sua, quam Sacra Majestatis Cæsareæ auctoritate, agat apud Sanctissimum Dominum nostrum, quatenus Sanctitas sua generale Concilium, pro complandis omnibus differentiis, variisque opinionibus de Religione, sine diuturniore mora celebrare dignetur. Quod si Sanctitas sua id differret, Majestas Cæsareæ dignetur modum adhibere, ne celebratio Concilii diutius protrahatur.* Erant igitur omnes Regnicolæ parati ad ea omnia acceptanda, quæcunque erant a Concilio decidenda; non solum circa varias opiniones de Religione, quæ tunc erant excitatæ, sed etiam de omnibus differentiis; adeoque etiam de illis, quæ spectabant ad solennitatem Matrimonii. Tertio. Hunc in finem, miserunt, & Rex, & Regnum nomine suo tres Ablegatos ad Concilium Tridentinum. Nempe: Georgium Draskovicium Episcopum tunc Quinque Ecclesiensem; Joannem Colosvarium Episcopum Claudiensem; & Andream Dudithium Episcopum Tinninienſem. A redeun-

tibus vero ex Concilio Tridentino, Anno 1564. Regni Legatis, sub finem Comitiorum Posonii celebratorum, intimata sunt Regi, & Regno omnia Decreta Concilii, neque tamen ullus se iisdem opposuit, vel illis contradixit, uti alias contigit in Gallia (ipsismet aliquibus Episcopis his Decretis, quasi detrimentosis privilegiis Regiis, & Ecclesiæ Gallicanæ, initio contradicentibus) aut in Polonia (obnitente iisdem, ipsomet Gelsenſi Archi. Episcopo Regni Primate) & tamen hoc non obstante, tam in Gallia, quam in Polonia censetur Concilium Tridentinum acceptatum. Quod vero nulla fuerit iisdem facta contradictio, patet etiam inde: nam si quæ contradictio facta fuisset, illa utique vel maxime facta fuisset ab A catholicis, qui tamen, illo tempore, nullam in Regno habebant vocem. Concilium enim Tridentinum inchoatum est, Anno 1543. & finitum Anno 1563. Libertas autem Religionis Lutheranæ, & Calvinianæ concessa est a Matthia II. Anno 1612. & postmodum primo prodit in Comitiiis publicis, nomen status Evangelici in Hungaria. Quamvis nec horum contradictio quidquam acceptationi Concilii Tridentini obfuisse, cum Catholicus Status, hac in parte fuerit potior.

„ Quod vero tunc Concilium Tridentinum publice in Regni Comitiiis promulgatum non fuerit, obstaculo procudubio fuit, eorundem Comitiorum imminens finis, ac præsens gravissima infirmitas Regis Ferdinandi Primi, qua etiam eodem anno extinctus est.

„ Subsequentibus autem comitiis Regni variis, id commode fieri non poterat, ob continuata bella cum Turcis, & tumultus domesticos, præsertim Joannis Stephani Zapolya, Transylvaniæ Principis. Postmodum vero non expediebat hoc negotium proponi in publicis Regni Comitiiis invalescentibus jam in Regno, Hæreticis. Unde hæc publica Decreto-

„ rum

rum Concilii promulgatio, non est omiſſa ex Regnicolarum Catholico-
rum reſiſtentia, ſed ex incommodis,
ac importunis temporum, & rerum
circumſtantiis.

Verum dato etiam hoc, quod deſuiſſet in Hungaria requiſita Con-
cilii Tridentini publica promulgatio.
Judicio tamen cenſendum adhuc,
Concilium Tridentinum acceptatum
eſſe in Hungaria, etiam quoad om-
nes ſolennitates Matrimonii.

Rationem aſſerti hujus accipio
ex P. Leſſio, qui in Auſtario ad 1.
& 2. verbo: Sponſalia. Cap. 5. 9. & 15.
ſic loquitur de hoc ipſo Decreto. *Cen-
ſetur ſufficienter promulgatum, quan-
do eſt uſu receptum. Et ratio eſt: quia
diuturna conſuetudo pollet vi inducendi
impediitionem Matrimonii. Et licet
Decretum hoc, babeat id peculiare, quod
debeat promulgari in ſingulis Parochiis,
non tamen ſuppetit ratio dicendi, ba-
bere etiam iſtud peculiare, quod non
ſufficiat receptio, & uſus communis,
ſed requiratur formalis promulgatio.*
Unde infero. deſectu ſolius promul-
gationis, in Hungaria non deficere
vim obligandi Decreti Tridentini, e-
tiam quoad ſolennitates Matrimonii,
& vim illud irritandi, ſi contrahatur
ſine præſentia proprii Parochi & duo-
rum ſaltem teſtium.

Confirmat id magis ſolide Petrus
Marchantius tomo 3. Tribunalis,
titulo 7. quaſtione 4. apud Gobat
Traſtatu 9. Caſu 18. qui in hac ma-
teria, & in paribus circumſtantiis de
Hollandicis Provinciis, in quibus
mixti ſunt Catholici Aſcatholicis, in
hunc fere modum diſcurrit. Adver-
tendum eſt in Hollandia (dico ego in
Hungaria) duplicem velut reperiri
Chriſtianam Rempublicam. Alia eſt
Pſeudo-Eccleſiæ, quæ eſt Hæretico-
rum. Hæc autem cum ſit ſimul
Schismatica, non agnoſcens Caput
Eccleſiæ, & Vicarium Chriſti, & in-
ſuper ſpernens definitiones Concilio-
rum Eccleſiæ, & recusans ſe ejus-
dem legibus ſubjicere, non eſt cu-
randa hoc in paſſu, utrum accepta-

verit, vel acceptum velit Concilium
Tridentinum, proinde cum hac no-
bis non eſt diſputandum: clarum ſi-
quidem eſt; quod hæc, non tantum
quoad ſolennitatem Matrimonii, &
reformationem morum, ſed & quoad
Articulos fidei, Decreta Concilii Tri-
dentini, ejusque declarationes aperte
rejjiciat. Alia eſt in illis, & ſimilibus
locis, quaſi Reſpublica, Eccleſia ve-
ra, & Catholice Romanæ membrum;
quæ potiſſimum ex perſonis Eccle-
ſiaſticis conſtat, utpote ad quas ſo-
las adminiſtratio Sacramentorum ſpe-
tat; & cujus legibus ſæculares quo-
que & Laici, quoad res Eccleſiaſticas
ſubjacere debent. Jam vero etiamſi
ſupponeretur quoad politiam civi-
lem, Concilium Tridentinum in ta-
libus partibus, & Provinciis non eſſe
acceptatum (addo, & forte nec for-
maliter publice promulgatum) tamen,
Epifcopi, Vicarii, Parochi, & Do-
ctores Catholici, urgeant, ſyadeant,
doceant, Concilii Tridentini ſtatu-
ta, & ſpecialiter quoad ſolennitates
Matrimonii, ac ſignate quoad præ-
ſentiam proprii Parochi, & duorum
ſaltem teſtium, cenſendum eſt Con-
cilium Tridentinum eſſe acceptatum:
ſupponit autem hic Author leges, &
Statuta Concilii Tridentini, & ſigna-
te de præſentia proprii Parochi, &
duorum ſaltem teſtium, a fidelibus,
velut in Parochiis (& a fortiori Sy-
nodaliter congregatis) ex zelo fidei,
& reverentia ad Eccleſiam Catholi-
cam, & Concilium Tridentinum,
ejusque leges ſuſcepta, & Vicario-
rum Generalium in Spiritualibus ſo-
licitudine introducta eſſe: unde con-
cludit, regulariter & communiter,
ubi juſtum impedimentum non eſt,
obſervari debere. Subſumo. Atqui
Fideles in Hungaria, & præſertim Ec-
cleſiaſticus Status, Epifcopi, & Vi-
carii Generales, Leges Concilii Tri-
dentini, etiam quoad ſolennitatem
Matrimonii, ſemper tuiti ſunt, &
conati ſunt modis omnibus inducere
obſervationem eorundem; Ergo Con-
cilium Tridentinum etiam quoad le-

„ ges Matrimoniales censendum est, esse acceptatum a Hungaria. Subsumptum probo.

„ Primo. A praxi Episcoporum, & Vicariorum eorundem, qui Matrimonia non contracta juxta præscriptionem Concilii Tridentini, & signate sine præsentia proprii Parochi, & duorum saltem testium, semper improbabant, inhibebant, imo & nulla esse declarabant, adeoque & dissolvebant, etiam intra personas illustrissimas, cujus rei notissima habentur exempla.

„ Secundo. Non tantum in Diœcesanis, sed & in Provincialibus Synodis, se statutis Concilii Tridentini per omnia conformabant, & statuta sua ex eodem confirmabant; ut videre est in Synodo Tyrnaviensi Cardinalis Forgách, Anno 1611. celebrata. In Synodo pariter Tyrnaviensi sub Cardinali Pazmanno, Anno 1629. habita. In Synodis Zagrabienfibus sæpius iteratis. In Synodo Diœcesana Thuroczienfi, ab eodem Cardinali Pazmanno indicta, & convocata. (n) In Synodo pariter quadam Nitrienfi, quam memini me quondam legisse.

„ Tertio. Insuper Episcopi, ac Vicarii, in tales Parochos, & Decanos, qui præsumebant alienarum Parochiarum Matrimoniis assistere, graviter animadvertabant, & eos officio quoque privabant.

„ Quarto. Hæ leges semper viguerunt, & in usu continuo fuerunt, & defacto sunt in Diœcesi Zagrabienfi, uti & Jaurinenfi; in aliis quoque Diœcesibus, si impediri non poterant,

VI. Inter cætera, quæ Romana Sedes ex Patrum Tridentinorum consilio in Germania, & Provinciis Cæsari subiectis publicari voluit, erat indultum ad tempus (quod oggeri ab acatholicis sæpe audiavi) experiendi causa, an scaperent rebelles filii, & ad gremium veræ orthodoxæ Ecclesiæ redirent, ut communio sub utraque specie præberetur, quo tertia quæstio a nobis proposita absolvetur. Inibimus forte gratiam, si rem a sui origine religiosa prorsus fide ex ordine tractemus. Rari sunt, quibus sincerior gestorum

„ certe semper improbabantur talia Matrimonia, quæ ad normam earum contrahebantur.

„ Quinto. Insuper sæculares quæque & laici Catholici stant, seque submittunt decisionibus Ecclesiasticis in causis etiam Matrimonialibus, juxta statuta Concilii Tridentini factis. Imo & ipsi Hæretici, saltem quoad impedimenta Matrimonii a Concilio Tridentino statuta, coguntur se Sententiis Sacrarum Sedium, seu Consistoriorum accomodare, iisdemque acquiescere. (*)

„ Sexto. Ipsi vero Vicarii Generales, juramentum tenentur præstare, quod in decisionibus etiam Matrimonialibus, velint statutis Concilii Tridentini inhærere, atque juxta ea, casus sui fori decidere.

„ Septimo. Denique & Doctores Catholici in Hungaria, observationem statutorum Concilii Tridentini svident, & docent, & juxta eadem, difficultates circa occurrentes casus resolvunt. Igitur Concilium Tridentinum in Hungaria est usu receptum, & ab ea parte Fidelium, quæ constituit quasi Republicam saniozem, & quæ est vera Ecclesia, & Catholicæ Romanæ Ecclesiæ membrum, per omnia acceptatum, esto non præcessisset formalis publica in Regno ejusdem promulgatio. Neque obstant aliqui interea usus contrarii; hi enim potius abusus dicendi sunt: cum semper fuerint a saniore hac velut Republica, reprobati, inhibiti, & pro irritis habiti, ac ut tales non semel declarati. *Plura vide in Rubr. Juris Hung. P. Joan. Szegedy. Pa. 2. pag. 60.*

(n) Thuroczy celebratam nondum repiri. *Evocatorius* tamen literas ibidem signavit. Nitrienfem in parte I. operis recudimus. *) Hujus vivi testes sumus.

rum eo in argumento notitia; cum certum habeam, heterodoxos complures, in collectionibus suis mutila & adulterata monumeta, quo contraria omnia persuadeant, excudisse. Ferdinandus igitur sperans sublato unius speciei rigore, sacri quoque calicis indulgentia (hamo præ cæteris officioso acatholicorum) plerosque in unitatem fidei adduci, & incerto sacerdotum lapsui admissa per matrimonii vinculum conjuge, obviari posse, in forma libelli pluribus motivis exaggerato SS. Concilii assensum sollicitavit; de quo acta Concilii Tridentini plura referunt. Papa, petitionem pro conjugio factam, sapienti consilio prætergressus, sequenti Bulla Olaho aliisque metropolitanis respondit.

PIUS Papa IV.

VEnerabilis Frater salutem & Apostolicam benedictionem. Cum sacrosancta Tridentina Synodus, in sessione de sacrificio Missæ habita, deferendum ad Nos esse decreverit negotium, alias in eadem Synodo propositum, de usu sacri calicis, alicujus nationis & regni populis concedendo, ut id Nos consilium caperemus, quod animabus, ipsum calicem petentium salutare futurum esse, judicaremus. Peracto Concilio, charissimus in Christo filius Noster Ferdinandus Romanorum Imperator electus, insigni & perpetuo suo pietatis zelo adductus, re prius, sicut ad Nos scripsit, communicata cum nonnullis præcipuis Sacri Romani Imperii Prælati, ac Principibus Ecclesiasticis, & dilecto filio, nobili viro Alberto Baviaræ Duce, genero suo, per literas & per oratorem suum, diligentissime Nobis exposuit, ingens evidensque periculum, quod in provinciis inclite nationis Germanicæ, & aliis regnis ac dominiis suis imminet religioni catholice, ne ibi penitus extinguatur; propterea, quod illæ catholicorum reliquiæ, tanto desiderio communicandi sub utraque specie teneantur; ut non pauci jam ad hæreticos sese ob eam ipsam causam contulerint, a quibus catholicæ fidei veritatem abjurare coacti sunt, & de cæteris (nisi calicis usus ipsis concederetur) ne idem faciant, atque ita omnes ab Ecclesia recedant, verendum sit. Itaque vehementer nos exoravit, obsecravit, & institit suo & ipsius Ducis Baviaræ nomine, ut tot Germanicæ nationis, & regnorum ac provinciarum suarum populis opitulari, pro concessa Nobis a Domino potestate vellemus. Qua eadem de re, idem Baviaræ Dux, Princeps non genere magis, quam pietate insignis & nobilis, per oratorem ipsè quoque & per literas diligentissime nobiscum egit. Multi præterea doctrina, religione prudentiaque præstantes viri Nos hortati sunt.

Commota fuerunt perinde ac debuerunt, ac penitus concussa viscera Nostra; dolore quodam intimo, postquam de tot animarum jactura, pro quibus Christus Dominus noster pretiosissimum suum sanguinem in ara crucis effudit, & de tanto ac tam manifesto discrimine, quod Catholicorum reliquiis, in illa nobilissima natione, & dictis regnis ac dominiis impendit, ex tam piorum Principum & aliorum gravium virorum testimonio cognovimus. Huic igitur periculo, quod proponitur, pro pastoralis officio cupientes obviam ire, & multorum infirmitati, paternæ charitatis visceribus subvenire, ne unquam de Nobis dici possit, tot pereuntes animas a Nobis neglectas fuisse, & non fecisse Nos, quidquid poterimus, ut nutantes confirmaremus, lapsos erigeremus, errantes in salutis viam reduceremus: de Fraternitatis tuæ zelo, diligentia & circumspectione consilii, si ita esse, & salutis animarum expedire cognoveris, in quo conscientiam tuam oneramus, tibi & iis, qui maturo rectoque judicio subdelega-

R r

bun-

buntur a Te, tenore præsentium, de potestatis Apostolicæ plenitudine facultatem damus, atque concedimus, eligendi & deputandi catholicos sacerdotes, qui in provincia tua utramque speciem decenti ordine servato, & omni offensione vitata, quæ oriri possit inter communicantes sub utraque & sub una tantum specie, ministrare possint, illam ex devotionis fervore petentibus; dummodo qui illam petierint, cum sancta Romana Ecclesia communionem habeant, & cum cæteris in rebus fidem ejus doctrinamque sequantur; tum hocque confiteantur, profiteantur & credant: in sanctissimo Eucharistiæ Sacramento tum sub una, tum sub utraque specie verum & integrum corpus Christi esse, nec Romanam Ecclesiam errasse, aut errare, quæ exceptis duntaxat sacerdotibus celebrantibus, cæterosque tam clericos, quam laicos sub specie tantum panis communicat. Et præterea contriti & confessi, munere sacramentalis absolutionis accepto, ad ipsam sub utraque specie communionem accedant. Ut vero etiam lapsi, si ad gremium Matris Ecclesiæ redire voluerint, remisso rigore Canonum consulamus, permittimus, ut si vere & ex animo resipiscant, erroresque & hæreses, in quibus fuerint, apud Te vel subdelegatos abs Te, detestentur, abjuratio eis secreta sufficiat, injuncta tamen eis pœnitentia salutari; nisi magis eam abjuratorem publice fieri expediri Tibi, ipsisve subdelegatis visum fuerit, quod arbitrio vestro relinquimus. Atque ita ab omnibus pœnis, censuris, & sententiis, in quas propter hæresis crimen incurrerint, absoluti, & fidelium unitati ac sacramentis Ecclesiæ restituti, ipsi quoque ad communionem sub utraque specie admitti possint. Illud Fraternitatem Tuam monemus, & diligenter curare volumus ac mandamus, ut confessores & sacerdotes abs Te, illisve, quibus Tu hanc potestatem subdelegabis, eligendi & deputandi in concionibus & exhortationibus, sedulo populum sub utraque specie communicaturum doceant, adhortentur, & moneant, ut integrum Christum, sicut diximus, tam sub una, quam sub utraque specie contineri fideliter credat, confiteatur & teneat. Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, die decima sexta Aprilis, Anno millesimo, quingentesimo sexagesimo quarto. Pontificatus nostri anno quinto.

Antonius Florebillus Levellinus.

VIII. Qua impetrata mire exhilaratus Cæsar, pro pietate sua in Eucharisticum Numen, adhibitis ad consultationem Episcopis, doctisque Theologis publicum instrumentum, per ditiones postea suas vulgatum, confici jussit; quod tanto dignius est, typis iterari, quanto magis pii Cæsaris sollicitudinem mentemque Romano-Catholicæ Ecclesiæ omni ex parte conformem indicat, & putida hæreticorum somnia, quasi Ferdinandus Lutheri amurcam non nihil combibisset, aperte convelleret.

DECRETUM

Suæ Majestatis Cæsareo-Regiæ de sumptione
sub utraque.

SAcra Cæsarea Majestas, Dominus noster clementissimus, postquam intellexit instantem petitionem suam, quam fecit primo, per suos oratores in Tridentino Concilio, deinde vero apud Sanctissimum in Christo Patrem, ac Dominum Dominum Pium, Sanctæ Romanæ ac universalis Ecclesiæ Summum Pontificem, jam tandem exauditam esse, sacrique calicis usum iis, qui digne illum in communio-

munione Sanctæ Catholicæ Matris Ecclesiæ petent, posthac minime esse denegandum; existimavit, nunc summam exhibendam esse curam ac diligentiam, ne quod suprema ac legitima Ecclesiæ autoritate jam licet, illicito ullo modo ad usum proximæ redigatur; quin imo ne ipsa concessio in sensus non veros a quocunque trahatur, ac ne quod a Majestatis suæ Cæsareæ pia mente procuratum fuit, & ejusdem Ecclesiæ autoritate ob eam præcipue causam concessum, ut diu frustra exoptata fidelium concordia fieret, schisma majores deterioresque pariat consecutiones. Quare tamen Majestas suæ Cæsareæ nihil minus cogitat, quam falcem in messum ejusdem S. D. N. cæterorumque Episcoporum immittere; *Quandoquidem probe novit, ac libenter & aperte profitezur, quod minime ad principes seculares sed ad Ecclesiasticum ordinem pertineat de rebus fidei statuere, gravioresque fidei & religionis causas, ad Apostolicam Sedem sacraque Concilia, divina DEI dispositione esse reservatas*: Verumtamen ut Majestas suæ Cæsareæ tanquam primogenitus Ecclesiæ filius, supremus ejusdem Advocatus ac defensor omnem suam promptitudinem, assistentiam & auxilium pro legitima executione piæ hujus sacri calicis concessionis seu permissionis, ita exhiberet, ut fructus inde, Deo auspice, animabus fidelium salutaris proveniat; visum est Majestati suæ Cæsareæ negotium dare piis aliquot & doctis, pacisque studiosis viris, qui in Dei nomine ac Spiritus Sancti gratia invocata, diligenter cogitarent, perpenderent, examinarentque omnia, quæ juxta formam emanatæ jam concessionis, sacri calicis usum illius (quantum discretio humana, cautela, diligentia assequi potest) fructuosum reddant, deque tandem omnibus, super quibus unanimiter eos convenire contingeret, Cæsaream suam Majestatem commonefacerent. Cum itaque ab iisdem S. Cæsareæ Maj. mens ac voluntas diligenter fuerit executioni demandata, placuit suæ Cæsareæ Majestati, quæ ab iis pie proposita sunt, cum Reverendissimis Archi-Episcopis, & Episcopis, quorum provincias ac Dioeceses, Majestatis suæ Regna ac inferioris Austriæ dominia patrimonialia attingunt, pro sacri calicis dispensatione delegatis tenore præsentium benigne conferre. Quoniam vero in hac tota actione unius Majestatis suæ scopus est, ut sacri calicis rectus usus instituitur, piæque Ecclesiæ intentio votivum sortiatur effectum, antequam ea exponantur, quæ observanda pii viri consuluerunt, non nulla, sine quibus institutum hoc utiliter executioni mandari minime posse videtur, præmittenda esse duximus.

Concessionis hujus fructum ex confessorum & concionatorum diligentia imprimis pendere plane constat; licet autem de salutari, peccata confitendi, more, quo ab initio Ecclesia Catholica unanimi sanctorum antiquorum patrum consensu usa est, & modo etiam utitur, non sit præsentis instituti ex processu disserere: maxime cum præsupponendum sit, sacerdotes, conscientiarum præsidēs ac iudices, divina ordinatione institutos, a confitentibus sacramentalem confessionem semper requirere, ac potestate dimittendi, retinendique peccata divinitus eis tradita nequaquam abuti; tamen quæ hoc tempore, quo calix laico populo exhibebitur, præcipue introducenda & promovenda, ipsisque confessoribus diligenter videntur, observanda hæc sunt.

I. Dei populus ita docendus, exhortandus atque monendus videtur, ut intelligat, sentiatque Romanam Ecclesiam, qua Matre ac Magistra cæteris divinis Ecclesiis fides Catholica tradita est, nequaquam ideo reprehendendam, quia in Sacramentorum dispensatione, salva eorum substantia ea statuatur ac mutetur, quæ suscipiunt utilitati, seu ipsorum Sacramentorum venerationi pro rerum, locorum, & temporum varietate magis expedire judicabit; quin imo potestate sua rectissima & piissime usam esse.

II. Videtur insuper populum ita docendum, exhortandum atque admonendum esse, ut in sanctissimo Eucharistiæ Sacramento sub qualibet specie, totum & integrum divinitate, anima, corpore & sanguine contineri & sumi firmiter

cœdat. Ac quod ad fructum Sacramenti attinet, nulla gratia necessaria ad saltē defraudari eos, qui unam speciem solum accipiunt: ideoque asserentem sub una panis specie integrum Christum non sumi, æque ac docentem, parvulis antequam ad annos discretionis pervenerint, necessariam esse Eucharistiæ communionem; a piis fidelibus Ecclesiasticam unitatem probantibus, esse rejiciendum: piisque pariter ac prudentibus confessoribus faciendum erit pro viribus, ut quisque sentiat, quod si ad communionem accedat, nisi integram atque inviolatam eam teneat & credat fidem, quam sol justitiæ Christus JESUS docuit, Apostoli, & Beatus Petrus, ejusque legitimi successores tradiderunt, & prædicta Catholica Spiritu Sancto suggerente, Ecclesia perpetuo retinuit, reum eum esse corporis & sanguinis Domini, judiciumque sibi manducare ac bibere.

III. Et quoniam Cæsarea sua Majestas non sine dolore intellexit, esse in dominiis ac regnis suis, ejusmodi & præsertim in Austria, qui conquerantur, ne scitur qua incuria, sacerdotes in aliquibus locis, ut plurimum omnes, qui ad confessionem accedunt publice, & illorum facta quasi in corona audire, ac mox deinde absolvere, ideoque non posse singulos omnia peccata mortalia, quibus, si conscientia suæ latebras diligenter prius explorarent, apud solum sacerdotem secreto confiteri, salubrique superinde consilia quærere, ac per absolutionem postmodum a peccatis relevari; arbitratur Majestas sua Cæsarea, Catholicum apprimēque pium conscientiarum zelum fovendum esse.

Quare ut Sacerdotum omnium, in primis autem Dominorum Ordinarium, hac in re diligentia merito requiritur, remediumque ab eis sedulo expetitur, ita etiam confessores omnes in ejusdem suæ Majestatis dominiis degentes serio videntur præmonendi, ut in privatis & secretis confessionibus audiendis, prudenter se gerant, juxtaque captum conscientium, quorum omnium & singulorum non est una atque eadem ratio, procedant: tandemque cui vel lac, vel solidus cibus conveniat, hac solidumque cibum pie præbeant, caveantque diligenter, ne theologicis difficultatibus, aliisque occultis mysteriis captum conscientium excedentibus (quæ omnia inutilium disputationum, unde hæreses etiam, proh dolor! ortæ sunt, multarumque deinceps discordiarum causa & fomentum exstiterunt) vel contentes deterreat, vel leviter a sacra communione, qui digni sunt, arceant, aut repellant; sed rite omnia tractantes, incorrupteque disponentes, Dei gloriam atque animarum salutem duntaxat se quærere ostendant.

IV. Et posteaquam legitima Catholica Ecclesiæ autoritate provisum est, ut in recipiendis ad Ecclesiæ unitatem & gremium lapsis, vere pœnitentibus, de rigore canonum remittatur; videtur tam Reverendis Dominis Ordinariis, quam cæteris Sacerdotibus prudenter maximeque cum circumspectione agendum esse; ut non modo ea præstentur (ubi tamen de lapsis notoriis ac scandalosis agitur) quæ in ipsa communione pro disciplina Ecclesiastica conservanda pie sunt expressa; verum etiam cum promiscua plebe, quæ ignorantia vitio vel errorum tenebris obducta, vel in erroribus nata, atque hætenus educata fuit, sancta cum charitate procedatur, ut ea ipsa erroris sui a confessore suo diligenter admonita, ac desuper munere sacramentalis absolutionis accepto, in foro conscientia plane tuta, & in unitate Ecclesiæ constituta, ad communionem admittatur: efficiantque pii Sacerdotes, ut quæ pro rerum, locorum, personarumque ac temporum conditione ad Dei honorem, pœnitentiumque utilitatem expedire cognoverint, ea ipsos prudenter explevisse constare possit. Denique in confessionibus & concionibus ita se gerant, ut observandam conditionem, quæ Sanctissimi Domini concessionem, pro conscientiarum sublevandarum studio, inserta sunt, Christianis exhortationibus & sana doctrina efficaciter & suaviter introducant.

V. Superest de illis loqui, quæ suæ Majestati a sæpe nominatis piis viris pro sacri calicis administratione pientissime proposita fuerunt. Sanguis Domini nostræ

nostri JESU Christi non aliter, quam ex calice propter formam in Ecclesia perpetuo usitatam, administrandus esse videtur, calicesque plures, capacioresque quemadmodum major aut minor communicantium frequentia requirent, possent præparari. Et quoniam totus Oriens atque alia nationes sub Rege Poloniae, & magno Duce Moschoviae degentes, licet utramque speciem laicis dare consueverint, hoc tamen servarunt; & hodie asservant, ut infirmis unica tantum species porrigatur; examinare debent pii quique periculum cum reverentia, ne propter motum atque aeris mutationem vini species, dum longius extra Ecclesiam portatur, vel ob eam causam diutius custodiatur, aut alteretur. Sufficiat igitur piis fidelibus, quotiescunque ad Ecclesiam venient, Sacramentum Eucharistiae sub utraque specie illis porrectum, si tamen ante confessi fuerint, ac secundum Divi Pauli doctrinam Catholicum super his verbis intellectum, se ipsos probaverint, sumere. Quod si forte contingeret infirmum aliquem Sanguinis Domini magno devotionis fervore ita ferri, ut Sacerdos (cujus discretio hac in parte requiritur) consolationem hanc ei minime censeat esse denegandam, pro inconvenienti nequaquam haberi posse videtur, si Sacerdos in ipsa infirmi domo missam celebraret, atque infirmum sub missa communicaret; sed in casu necessitatis, ac si id pro consolatione anxiarum mentium omnino expediens esse videretur: & maxime ubi tempus vel locus, aut etiam extremum ægotantium periculum missam celebrare non patiatur, posset aliquando in civitatibus, terris ac castris debita cum reverentia, summaque cum diligentia, Sacramentum Eucharistiae sub utraque specie ad infirmi aedes, quæ ab Ecclesia nimium non distabant, perferri: atque ut id (quod tamen, ut supra dictum, est, non nisi in casu vere necessitatis esset, faciendum) recte ac sine scandalo fiat, procuranda erunt in omnibus Ecclesiis id generis vasa tanta arte parata, ut clauso eorum orificio, etiam si huc atque illuc jactentur, ne gutta quidem liquoris (nisi forsitan frangan- tur) exire inde possit; ac ubi ad infirmum perventum fuerit, Sanguis eidem non aliter, quam ex calice administratur. Quod si propter rusticos, ad quos ob locorum distantiam cæteraque impedimenta, Sacerdotes Sanguinem adferre non debent, nova quædam difficultas orietur, vel alia inciderent, quæ novitate remedii indigerent, poterunt ea omnia ad Apostolicam Sedem humiliter referri; hac enim ratione Provinciarum necessitatibus pro Dei gloria & Ecclesiae tranquillitate rite consuli ac provideri posse videtur.

VI. Quo autem præcaveatur Sanguinem Domini communicantibus neque deficere, neque supra, quam par sit abundare, diligentiam adhibebunt, pii sacerdotes non modo consecrando sub missa eam alterius speciei quantitatem, quæ communicantium numero, quem ipsi pro sua discretionem majori ex parte cognoscere studebunt, conveniat; quod si quid absoluta communione supererit, id a sacerdotibus cum tremore, ac debita reverentia sive eodem sive etiam altero subsequenti die sumatur.

VII. Casu autem quo aliquid defecerit, diligenter curandum erit, ut ex sacerdotibus, quibus missarum celebrandarum officium incubuerit, ita paulatim alter alteri succedat: ut quid quid in uno alteri defuerit, ex altero suppleatur; vel saltem, ut ubi numerus sacerdotum non fuerit sufficiens, differatur reliquorum qui accessuri erant, communio in crastinum.

VIII. Tempus vero magis conveniens Eucharistiam populo dispensandi procul dubio erit, quod & a primævis Ecclesiae temporibus, planum est hæcenus fuisse observatum: ut scilicet sub missa populo communio detur; quamvis in majori hebdomada, atque in die Nativitatis Domini, Resurrectionis, & Pentecostes, propter frequentiam communicantium recte liceat, ut etiam extra missam sacerdotes ante altare Domini, servatis omnibus, quæ Catholica Ecclesia semper observavit, ac servat, sacram populo utramque sub Missa speciem, tamen ante consecrationem omnibus rite appetentibus exhibeant.

IX. Vix abiēre a publicatis his legibus tres & triginta dies, cum Ferdinandus ad bonorum omnium luctum 25. Julii vivis ex-cessit. Refedit mox ab obitu Cæsaris, vindicandi calicis fervor, & pruritus reformationis invehendæ, nimium quantum intepuit. Pius enim IV. Papa, a quo tot querelis ulus calicis extortus est, sub finem ejusdem anni, V. Idus Decem. Ferdinandum secutus, concessionem sua morte extraxit.

X. Sperabant sectarii, Pium V. Papam successorem, pari favore in vota concessurum; sed cum voluntatem, in purpura adhuc a calicis permissione, summopere abhorrentem, ad Pontificatum quoque attulisset, indignum censuit levium aliquot hominum desiderio, cæteroquin nulla urgente causa, contra ac mos, plurium sæculorum usu in Ecclesia roboratus, suaderet, petitionem admittere; Indultum itaque Pii IV. Papæ, unde sectariorum audacia, præ fructu sperato, magis acuebatur, penitus sustulit. Ad Maximilianum postea, pace nondum manifesta, conversi sunt. Ille satur querelarum, bello cum Turcis graviores facessente curas, bonis verbis molestos ad Papam controversiarum judicem remisit; apud quem malo acti genio, cum nihil sibi negotii esse vellent, ab inutili petitione destiterunt, & cantilenæ ad victoriæ cumulum a Lutheranis dudum paratæ, in nœnias abierunt. Sic cæpta ob calicem machinatio sensim dilapsa: Catholicorum autem vetus pietas, majore in dies animarum lucro accrevit; donec in plures angulos regni, compacti novatores, desperata causa usque ad *pacificationem Viennensem* toti Hungariæ funestam conquiescerent. Singulari Dei beneficio & voluntate, utriusque speciei sumptionem fuisse in Ecclesia impeditam, argumento mihi est firmissimo illud: quod nec precibus, nec metu perdendarum, ut ferebatur, animarum, nec tot Principum adhortationibus a Concilio Oecumenico Decretum aut Canon pro universa Ecclesia impetrari potuerit. *Vere a Domino factum est istud, & est mirabile in æquitate.* Vidimus prima in flamma defecisse pietatem, & querelas, quas Sectarii larvam induti illiverunt rudibus. Quid demum accessionis

aut concordiæ ad Ecclesiam, concessa utraque specie, pervenit? illud: ut pertinaciores fierent adversarii & errores suos probari vellent. Sed DEO curæ fuit, ut veritas Catholica triumpharet.

Synod. Diœces. quinta, habita sub Maximil. II. C. R. H. 185
Venerabili Fratri Archi-Episcopo Strigonienſi, Regni
Ungariæ Primati, & Suffraganeis ejus.

Venerabiles Fratres Salutem.

„ **A**D exequendum Apostolicæ servitutis officium, quod non sine timore, ac
„ tremore, in spiritu humilitatis Divinæ vocationi obedientes, suscepi-
„ mus; oportet nos omnium, qui in sollicitudinis nostræ partem vocati sunt,
„ auxilio tanto studiosius sublevari, quanto infirmiores vires nostræ, & Eccle-
„ siæ graviora sunt tempora. Nullum vero occurrit nobis mentem nostram
„ huc & illuc versantibus aliud remedium, ad Ecclesiam ipsam in commodio-
„ rem, & tranquillioſiorem statum redigendam, quam ut sacrum Generale Con-
„ ciliium Tridentinum, quod sub fel. record. Pio Papa IV. Prædecessore nostro
„ Deo Auctore, tandem feliciter peractum fuit, ubique ſervetur. Nullum cer-
„ te est aliud remedium, quod tot & tantis Ecclesiæ malis adhiberi possit: nul-
„ lum restat auxilium, quo possit Religioni Catholicæ, & salutis gregis subve-
„ niri. Hoc bonorum omnium votis optatum, hoc precibus a Deo expetitum
„ semper fuit. Proinde vos in Domino salutantes, obtestamur, ut officii ve-
„ stri memores, cum alia, quæ tam pie, tam mature, tam provide in ipſo
„ concilio statuta fuerunt, debita diligentia observare curetis: tum illud de Se-
„ minario in unaquaque Ecclesia instituendo; quo nihil utilius, nihil his tem-
„ poribus Ecclesiis oportunius, neque accommodatius statui potuit. Actum
„ de ea re audimus fuisse vobiscum, dum idem Prædecessor viveret, a dilecto
„ filio nostro Zacharia Cardinali Delphino, & a duobus aliis Sedis Apostolicæ
„ Nuntiis, & vos responsum dignum vestra pietate dedisse: & speramus vos,
„ id quod promissistis, præstituros. Sed quia vehementer optamus decretum,
„ quod tantopere Ecclesiis utile esse constat, atque adeo necessarium, sine lon-
„ giore mora ad effectum ubique, quacunque ratione fieri poterit, adduci,
„ mandavimus dilecto filio Antonio de Grosupto, Ordinis Prædicatorum Pro-
„ fessori, viro nobis probatissimo; ut vos ad id, quod tum polliciti fuistis si-
„ ne longiori mora præstandum, nostro nomine admoneat, & hortetur. Cu-
„ jus orationi, ut fidem habeatis, & ut præclarum testimonium, quod de vo-
„ bis ab eodem Cardinale habuimus re comprobetis, petimus. Si quid autem
„ ipsi a nobis requiretis, quod vobis ac vestris Ecclesiis opportunum sit, desi-
„ deriis vestris, quantum cum Deo poterimus satisfacere, & velut eximios fi-
„ lios juvare, atque honorare curabimus. Datæ Romæ apud S. Petrum die 11.
„ Febr. 1566. Pontif. n. anno p. (p)

*Recitata sunt hæc literæ (progreſſitur Timon) in Concilio Pro-
vinciali (q) Tyrnaviæ, tantumque apud Olábum, summum lite-
rarum patronum pondus habuerunt, ut extemplo seminarium decem
alumnorum erexerit; (r) Maximilianus vero Cæſar, anno sequen-
te, assensu suo confirmavit.*

III. Pauciores adhuc erant Archi-Episcopi reditus, quam ut
suo ex ærario sumptus omnes in seminarium necessarios sustineret;
a Patribus itaque Diœcesanis ad colloquium invitatis subsidia pe-
tita sunt; quorum singuli munificos se, utili huic operi quanto
citius finiendo præstiterunt. Nec abnuebant, ut successuri in di-

T t

gnita-

p) Legitur etiam inter epistolas Pii V. Romæ an. 1640. edit.

q) Fuisse Diœcesanum, non autem Provinciale, patebit ex sequentibus.

r) Ea nempe in domo, quam hodie *deficientium* dicimus.

gnitates & officia V. Collegii Canonorum, ad certum pensum pecuniarium, quot annis eo pendendum adstringerentur. Docent id literæ in fidem publicam tum confectæ.

IV. Acta autem Synodi reliqua, paucis recolimus. De Abbatiarum, Præpositurarum & Parochiarum Provinciæ suæ statu, qui in calamitosa illa sacrorum perturbatione se offerebat, Oláhus singillatim edoceri voluit, ut quoquo posset modo, in penuria Catholicorum Parochorum, iis prospiceret; infessoribus hæreticis non per ostium, sed aliunde intransitibus porro amotis, probis Sacerdotibus muniret. Habemus eam in rem compendiarium numerum, in Synodo conscriptum his verbis: *Repertæ sunt Anno 1566. superesse juris Strigoniensis in Hungaria Parochiæ majores non-gentæ: Abbatie triginta: Præposituræ totidem.* Evocationem ad Synodum, e tabulario V. Capituli Nitriensis, paucas ante hebdomadas accepimus.

Convocatoria ad Synodum Diœcesanam.

Nicolaus Oláhus, miseratione Divina, Archi-Episcopus Ecclesiæ Metropolitane Strigoniensis locique ejusdem perpetuus, ac Comitatus Hontensis Comes, Primas Hungariæ, Legatus Natus, Summus & Secretarius Cancellarius, ac Locumtenens Sacræ Cæsareæ, & Regiæ Majestatis &c. Venerabili in Christo Fratri nostro Abbati Ecclesiæ S. Hyppoliti de Zobor, Salutem & paternam in Domino Benedictionem.

Quoniam non sumus ignari, Pastorale officium nostrum requirere, ut oves curæ & custodiæ nostræ commissas, pro virili nostra pascere, atque etiam salutaribus monitis & doctrinis imbuiere debeamus; propter ea, ejus nostræ vocationis memores, ad festum S. Adalberti Pontificis & Martyris, Patroni Ecclesiæ nostræ Strigoniensis proxime venturum, omnibus Viris Ecclesiasticis, cujuscunque dignitatis & conditionis, jurisdictioni & diœcesi Ecclesiæ nostræ Strigoniensis subjectis, sanctam Synodum Diœcesanam, in Ecclesia nostra Tyrnaviensi celebrandam esse constituimus; eandemque juxta veterem majorum nostrorum morem, per alias literas nostras ad valvas Ecclesiæ Tyrnaviensis affixas publicavimus. Et licet ipsa talis publicatio sufficere, & ad notitiam omnium, quorum interest, pervenire posset; ne tamen vos ejus rei inscios fuisse prætereundum quæatis, volumus has ad vos specialiter dare. Ideo hortamur vos in Domino, & requirimus paterne, ac nihilominus in virtute salutaris obedientiæ, ac sub excommunicationis majoris latæ sententiæ pœna, vobis, nisi hiisce mandatis nostris parueritis, committimus, & mandamus; quatenus acceptis præsentibus, adductis vobiscum literis nominationis, institutionis, & confirmationis, quas de ipsa Abbatia vestra habetis, ad sanctam Synodum præfatam, ac ad diem, & locum prædictum venire, illicque personaliter, in habitu vestro Ecclesiastico, & decenti interesse debeatis, & teneamini, secus sub pœna præmissa non facturi. Datum Posonii die ultima Januarii Anno Domini 1566.

Nicolaus Ar. Episc. Strig. mppr.

In

APPENDICULA.

IN narratione prævia ad acta de inquisitione Abbatum &c. Nu. XI. *Breviarii* a Nicolao Oláho editi mentionem injecimus; paginæ alteri, quæ titulum libri excipit, Chronicon breve appreserunt alii. Me porro judice commentariolus, parte sua aliqua ad annum nempe 1490. usque, non Oláhum, sed alium mihi incognitum authorem habere videtur; cum editio Veneta *Breviarii* Strigoniensis anni 1523. Chronicon istud ad obitum usque Mathiæ Regis absolutum referat. Quidquid porro in modica lite sit, recusum ex manu-scripto a Cla. Viro Mathia Bellio, & monumentis fugientibus appositum laudo, proboque. Quæ in nostra anni 1523. & 1557. editione a recentiore Belliana differunt, *currente*, ut ajunt charactere, a reliquis discrevimus. Prodiit itaque Chronicon in lucem operis typographicis ante ducendos fere annos, & sæpius Breviario Strigoniensi, ad prælum revocato, additum reperi; qua etiam de causa pro coronide piorum laborum Oláhi, appendiculam feci.

Sorte nova redit Hunorum clarissima quondam tempore: quæ fuit Atile victoria Regis.

Illi clarissimi regum fideri Mathiæ de Huniad: Joannis quondam inclyti regni Hungariæ Gubernatoris filio, per Dionysium Cardinalem Archi-Episcopum Strigoniensem. Regalis corona imponitur. Anno Christi M. CCCCLXIII. Vigesima nona die mensis Martii.

Anno Domini MCCCCLXV. die prima Februarii, Dionysius de Zeech Archi-Episcopus almæ Ecclesiæ Strigoniensis obiit.

Anno Domini MCCCCLVII. prima die Julii. Venerabilis Magister D.D. Cantor & Vicarius Strigoniensis, obiit: qui alias fuit auditor causarum *sacri* Concilii Basilienfis.

Anno Domini M. CCCCLXXII. nono die mensis Augusti: Joannes Archi-Episcopus Strigoniensis obiit.

Anno Domini M. CCCCLXXIII. decima octava die Julii: Martinus de *Pescht* Canonicus Quinque Ecclesiarum, spiritum exalavit (s)

Mathias Rex mortuus Viennæ. Anno 1490. & sepultus in Alba Regali.

Nicolaus Olahus Archi-Episcopus Strigoniensis, natus est Cibinii, civi-

tate principali Saxonum Transylvaniae in mense Januarii. Anno Dom. 1493.

Ludovicus filius Uladislai regis, natus Budæ ex Anna Regina. Anno 1507. Maria Regina Sponsa ejus nata fuit An. 1505.

Dictus Dom. Nicolaus Olahus. An. 1510. in mense Majo, venit ad aulam Uladislai Regis.

Anno 1514. bellum cruciatum, sive rusticum ortum fuit.

Uladislaus Rex Hungariæ mortuus est Budæ, Anno 1516. & sepultus in Alba Regali. quo anno D. Nicolaus Olahus factus est Secretarius Georgii Zathmar Episcopi Quinque-Ecclesiensis.

Idem D. Nicolaus Olahus An. 1518. creatus in Canonicum Quinque-Ecclesiensem in mense Julii.

Thomas Bakocz de Erdewd, Cardinalis Strigoniensis mortuus in mense Junio, Anno 1521. cui successit Georgius Zathmar, eodem anno.

Eodem Anno, Maria Regina deducta in Hungariam, excepta fuit Budæ, a Rege Ludovico in mense Junio.

Solymanus Imperator Turcarum, primo

T t 2

s) Hucusque editio Veneta anni 1523.

primo in Hungariam, eodem anno venit, & Nandor Alba five Belgradum, ab eo obsessum, a Blasio Olah, & Joanne Morgay Castellanis, propter victualium inopiam, vigesimanona Augusti, ei deditum est. Qui tamen detruncati fuere, contra fidem eis a Turca datam.

D. Nicolaus Olahus Anno 1522. creatus est in Ecclesia Strigoniensi, Archidiaconus Comaromienfis, & Canonicus Strigoniensis.

Anno 1524. Georgius Zathmar, Archi-Episcopus Strigonien. Budæ septima die Aprilis mortuus. Cui successit Ladislaus Zalkanus 6. Maii.

Dictus D. Nicolaus Olahus 16. Martii Anno 1526. creatus est in Secretarium & Consiliarium Ludovici Regis, & postea ejusdem Regis voluntate, similiter Mariæ Reginae, 21. Martii.

Ludovicus Rex in conflictu ad Mohach cum Solymano Turca habito, perijt Anno eodem 1526. die vigesimanona Augusti: ubi simul perierunt, Ladislaus Zalkanus Strigonien. Paulus Tomory, Colocensis Archi-Episcopi: Franciscus Perenji, Varadien. Philippus More, Quinque-Ecclesien. Blasius Paxy, Jauren. Georgius de Zapolja, Comes Scepusienfis frater Joannis Regis, Joannes Dragffy, Thomas Zechii, & Mathias Zlwnii Comes de Zlwn, ac infiniti Nobiles potiores in Hungaria.

Eodem anno Solymanus victor post conflictum ascendens Civitatem Buden. cepit, combussit, & arcem, integram quidem, sed vacuam reliquit, in mense Octobri.

Eodem anno Serenissimus Ferdinandus Archidux Austriæ, electus, & coronatus est in Regem Bohemiæ, & in Hungaria quoque Posonii electus in Regem Hungariæ.

Eodem similiter anno Joannes Rex in Thokai per alteram factionem, præelectus in Regem est: qui antequam coronaretur, corpus Regis Ludovici, quod Regina Maria Albam Regalem deduci fecerat, in mense Novembri ibidem fecit sepeliri.

Anno 1527. præfatus Serenissimus Rex Ferdinandus in mense Julio ingres-

sus Hungariam cum exercitu, exceptus est in Owar, prima die mensis Augusti, quo die natus est filius suus Vienna Serenissimus Maximilianus, nunc Rex Bohemiæ, & postea Buda ei tradita, vigesima Augusti, & in Alba Regali, die dominico ante festum Sancti Martini in mense Novembri coronatus est.

Eodem anno D. Nicolaus Olahus, factus est Custos, & Canonicus Ecclesiæ Albæ Regalis.

Anno 1529. reversus secundo Solymanus Buda rursus capta, Viennam frustra obsedit.

Anno 1531. Serenissima Regina Maria voluntate Caroli Quinti Imperatoris, fratris sui, ex Lincio fuit profecta in mense Martio, ad Gubernationem Flandriæ suscipiendam. Cum qua D. etiam Nicolaus Olahus, simul profectus fuit.

Anno 1532. Solymanus tertio in Hungariam reversus, *Ginsum* Civitatem, Hungarice Kevvzegh vocatam frustra obsedit, discessitque vigesima quinta die Septembris, non expectato adventu Caroli Quinti Imperatoris.

Anno 1538. Solymanus cum exercitu contra Vajvodam Moldaviensem, quarto venit in mense Augusto.

Anno 1539. Reverendissimus D. Nicolaus Oláh, rediit ex Flandria Viennam & Hungariam.

Anno 1540. Carolus filius Cæsaris nostri Ferdinandi natus est, quo anno Joannes etiam Sigismundus filius Regis Joannis natus est.

Joannes Rex eodem anno mortuus in Zazsebes, vigesima prima Julii; cuius corpus, Frater Georgius Episcopus Varadiensis 15. die Septembris Budam adducens, postea sepelivit in Alba Regali.

Anno 1541. Solymanus Turcarum Imperator quinto in Hungariam reversus, Budam e manibus Isabellæ pro se occupavit vigesima sexta Augusti.

Idem Solymanus, Anno 1543. reversus sexto in Hungariam, arce Walpog vigesima tertia Junii occupata, ingressus Budam, vigesima prima Julii Strigoni-

gonienſi arce, noſtrorum turpi deditio-
ne potitur, nona die Auguſti.

Sereniſſimus Rex Ferdinandus, nunc
Imperator eodem anno & menſe Augu-
ſti creavit *Reverendiſſimum* D. Nicolaum
Oláhum, Pragæ, in Episcopum Zagra-
bienſem & Cancellarium Hungariæ.

Eodem anno, die quarta Septem-
bris, Alba-Regaliſ capta per Turcam.

Anno 1547. Sereniſſima Regina
Anna, ex partu Joannæ filiæ ſuæ, mo-
ritur Pragæ, vigefima quinta die men-
ſis Januarii, & ibidem ſepulta trigefima
ejusdem menſis.

Sereniſſimus Rex Ferdinandus, pro-
fectus ex Praga, tertia die Februarii e-
juſdem anni, ad expeditionem Saxoni-
cam, conveniensque fratrem ſuum Ca-
rolum Quintum Imperatorem, in oppi-
do Hirſham, intravit in Civitatem E-
gram; & illinc decima tertia die Aprilis
diſcedentes, auxilio mille equitum Hun-
garorum proſtigavimus & cepimus, vul-
neratum in facie Joannem Fridericum,
Ducem Saxonie, ultra oppidum Myl-
pergh, vigefima quarta die menſis A-
prilis, quæ fuit dies Sancti Georgii; ac
deinde, quarta die ſequentis menſis Ma-
ji, Vittembergam Civitatem obſedimus,
ac vigefima nona ejusdem menſis cœpi-
mus: ac reverſi Pragam, ſecunda die
Julii, Pragenſes, & aliæ Civitates Bo-
hemie rebelles, cum Baronibus ali-
quot, & Nobilibus octava die ejusdem
menſis Julii juridico proceſſu, per Ma-
jeſtatem Regiam bene fuerunt caſtigati,
decollatione nonnullorum, & privatio-
ne omnium bombardarum, & rerum
bellicarum, ac conſiſcatione bonorum
fuorum.

Anno 1548. prima Aprilis mortuus
eſt Sigifmundus Rex Polonie, frater Vla-
diſlai Regis olim Hungariæ, patris Lu-
dovici Regis.

Eodem anno 1548. creavit Sereniſ-
ſimus Rex Ferdinandus Poſonii, Reve-
rendiſſimum Dominum Nicolaum Olá-
hum in Episcopum Agrienſem vigefima
octava Novembris, & poſtea ibidem pu-
blicavit duodecima Decembris.

Anno 1549. Sereniſſimus Maximi-

lianus Archidux Auftriæ, electus eſt Pra-
gæ in Regem Bohemiæ, decima nona die
Februarii.

Eodem anno, Dominus Paulus de
Varda Archi-Epiſcopus Strigoniens. duo-
decima die menſis Octobris, annum a-
gens ſexageſimum ſextum, Poſonii mor-
tuoſus eſt, & ibidem ſepultus.

Anno 1552. Veſperium prima die
Junii Turcis proditum, & Dreghel, no-
na Julii per Turcas expugnata: Temes-
vár quoque vigefima ſeptima die ejus-
dem menſis decollato ibidem Stephano
Loſſonczii, Comite & Capiteano ejus-
dem arcis.

Eodem anno, capto fortalitio Zol-
nok, arx Agrienſis per Amhatpaſſam,
& Beglerbegum obſeſſa eſt, & oppugna-
ta quadraginta duobus diebus; virtute,
tamen, & fortitudine Stephani Dobo,
de Ruzka, ac Stephani de Mechke, Ca-
pitaneorum ac aliorum fervitorum Re-
verendiſſimi Domini Nicolai Oláhi Epi-
ſcopi Agrienſis, caterorumque militum
Regiorum viriliter deſenſa.

(t) Eodem anno ſeptima die Maji,
Sacra Majeſtas Regia Romanorum, &
Hungariæ, Sopronii in publica Dieta
creavit, & publicavit Reverendiſſimum
D. Nicolaum Oláhum, in Archi-Epiſco-
pum Strigoniens: quo anno vigefi-
ma quinta Junii, Sereniſſimam etiam
Dominam Catharinam filiam ſuam, vi-
duam ducis Mantuæ, Sereniſſimo Regi
Poloniæ Sigifmundo Auguſto deſponſa-
vit Viennæ, miniſterio ipſius Domini
Archi-Epiſcopi in Monasterio fratrum
Beati Auguſtini.

D. Thomas Nadasdy. Poſonii crea-
tus in Palatinum, & nomine Regio pu-
blicatus per D. Nicolaum Oláhum Ar-
chi-Epiſcopum Strigoniens: decima
quinta die menſis Aprilis, Anno Domi-
mini 1554.

Franciſcus Wylaky Epiſcopus A-
grienſis mortuoſus Poſonii prima Februa-
rii, anno 1555.

Caposwywar perii, decima quarta
die Septemb. Anno Domini 1555.

Anno Domini 1556. duodecima
menſis Junii obſeſſa Zygheth fruſtra, &
U u vige-

t) Apertus error eſt in noſtro, cum omnia, quæ hic ſcribuntur, ad an. 1553.
non autem ad eundem 1552. referenda ſint. Conſtat ex aliis ſcriptoribus.

vigesima septima Julii fuit obsidio soluta.

Eodem anno Mathias Zaberminus Episcopus Varadiensis vir bonus & militaris, mortuus est, duodecima die mensis Augusti, Varadini.

Eodem anno Cæsar Carolus quintus, quinquagesimum *sexum* (u) annum agens, ex Hollandia discessit ad Hispaniam, decima septima die mensis Septembris: quieturus in Monasterio.

Mathias filius Maximiliani Regis Bohemie natus Viennæ, decima quarta die Februarii, Anno Domini 1557.

Divus Ferdinandus, Carolo Quinto fratre ejus, cedente Imperio Roma-

no, Franckfordiæ, electus Imperator est in locum fratris, decima quarta Martii, anno Domini 1558.

Quæ sequuntur calamo adscripta refert exemplar nostrum.

Anno 1557. die 23. Martii, Viennæ Reverendissimus D. Stephanus Rade- tius, Locumtenens Regni Hungariæ, & Episcopus Agriensis, Sacrum solenniter peregit coram Imperatore Maximiliano & regnicolis; quo peracto Imperator, qui jam in Regem Bohemiæ electus fuit, Ordinibus Polonis super electione juramentum præstitit. Idque factum est in Monasterio S. Augustini prope aram.

SYNODUS PROVINCIALIS,

S U B

MATHIA II. Hungariæ Rege, & FRANCISCO FOR-
GACH S. R. E. Cardinale, Archi-Episcopo Strigoniensi

Tyrnaviæ Anno MDCXI.

NARRATIO PRÆVIA.

I.

14

70

Duo de quinquaginta Anni, ab ultima Synodo, dum istam agendam Forgachius suscipere, fluxerunt: Causas igitur, progressus, & obstacula, quæ Concilii hujus celebrationem præpedire, enarranda sunt. Verantius, Oláh in dignitate secutus, annos quinque Ecclesiam gubernavit. Ab ejus decessu, orbitas longa, viginti nempe, & duorum annorum Strigoniensem Sedem fere pessumdedit. Nemo honori tanto idoneus, nemo par regimi-

ni, Procerum acatholicorum sententia, qui plurimum in Republica obtinebant, inveniebatur. Parum certe a calu distabat Archi-Episcopi dignitas: consiliis, & simultatibus Austriacorum & Bohemorum colligati Hungari male de Catholica professione sentientes, Metropolitæ reditus & auctoritatem subrutam volebant, spe freti, supremo apud Hungaros capite Ecclesiarum aliquando sublato, fundos etiam in rapinam deductum, & de tota religione conclamatum iri. Alter subinde aries validior fuit, quem rarii exhausti necessitas, obtulit. Tot annorum intervallo, quid

quid

u) Utrique 56tum, cum natus sit anno 1500. die 24. Februarii.

FRANCISCUS. I. Comes à FORGACH.
S. R. E. CARD. ARCHI-EPPUS. STRIGO.
Obijt in. S. Cruce. XVI. Octo. Anno MDCXV.

I. G. Rugendas. sc. P. 22.

pag. 190.

quid ad Archi-Episcopi Strigoniensis rationes pertinebat, Thesaurarii Regii corripuerunt. Obturato hoc fonte, beneficia, unde Ecclesiarum inopiæ, & ruinis subvenntum fuit, magno ubique damno rei orthodoxæ exaruerant, & pauci admodum reperti, qui apud plebeculam, hæresum ministris omnia percurstantibus, in veteri religione constantiam obfirmarent, aut fraude, metuve, ingesta documenta ex animis tollerent. Deposita ergo 22. annorum viduitate, atque e tot malis eluctata Sedes Strigoniensis, Stephanum Fejérkövi, Episcopum Nitriensem, & Locumtenentem Regium, uno nec amplius anno Archi-Episcopum vidit. Alter ab hoc Joannes Kutassy, quinquenio tantum, a Jaurinensi translatus, præfuit; quo ad præmia laborum capeßenda a Superis evocato, quinque rursus annis redditus sacri, fisco addicti sunt, nemine ad Strigoniensem Archi-Episcopum destinato. Tandem 4. Julii 1607. Rudolphus II. Francisco Forgáchio, Nitriensi Episcopo, Cancellarii munere jam ornato, & in quo summa erant omnia, diversis actam calamitatibus Hungariæ Ecclesiam concredidit. Viri hujus, eximia non minus sapientia, quam fortitudo aliorum jam opera ingressa est. (x)

II. Illud contingere necessum habuimus; Forgáchium cum Mathias R. factiosorum suasionibus, suæ etiam voluntati ereptus, in pacta publica Viennæ anno 1608. condesceret, in quibus tot fere vulnera religioni Catholicæ inflicta invenias, quot articulos; extremo conatu, exigente id boni Pastoris officio, palam obstitisse. Subinde Lector monendus, nomina Prælatorum de *more*, non de *consensu* ab iis præstito, articulis Anni 1608. in Decreto Mathiæ R. adposita fuisse; neque enim subscripserunt Prælati puncta pacificationis Viennensis, sed edicto per Hungariam sparso, & in Capituli Posoniensis tabularium illato, adversam mentem contestati sunt. Ne posterorum memoria excidat, foliis nostris accrescat.

NOs Capitulum Ecclesiæ Posoniensis, memoriæ commendamus per præsentem, quibus expedit univerfis. Quod Illustrissimi Reverendissimi Domini Franciscus Forgách de Ghymes Presbyter Cardinalis S. R. E. Archi-Episcopus Metropolitanæ Ecclesiæ Strigoniensis locique ejusdem Comes perpetuus, Demetrius Napraghi, Archi-Episcopus Colocensis, & Bachiensis Ecclesiarum canonice unitarum, Administrator Episcopatus Ecclesiæ Jaurinensis locorumque eorundem Comes perpetuus. Frater Simon Bratulich Zagrabiensis, Prior Generalis Fratrum Ordinis S. Pauli primi Eremitæ. Nicolaus Micatius Varadiensis, & Franciscus Frgelius Electus Quinque-Ecclesiensis, Ecclesiarum Episcopi, & Consilarii Regiæ Majestatis. Item Admodum Reverendi, & Venerabiles, Joannes Thelegdinus, Major Strigoniensis, Mathias Herovitius Albæ Regalis, Ladislaus Maythény de Köszölökö, utriusque Budensis, Præpositi: Georgius Himmelreich Archi-Abbas S. Martini, Sacri Montis Pannoniæ, Paulus Ruber Saghienfis, & Sancti Thomæ, Joannes Piber SSS. Trinitatis de superioribus calidis aquis, vulgo Fölhevisziensis Præpositi, & Canonici dictæ Ecclesiæ Metropolitanæ Strigoniensis:

sis: Ladislaus Habardi Conventus S. Crucis de Leleſz Præpoſitus, Cantor, Andreas Hoginus Præpoſitus minor B. M. V. Canonici Agrienſes: Georgius Ottricius Archidiaconus Cathedralis, & Nicolaus Iozkóczy, Canonici Zagrabienſes: Ladislaus Holzuttoti Præpoſitus; Andreas Andaházy Proleſtor, Blaſius Siculus, Canonici Scepuſienſes: Joannes Jvanczii Præpoſitus Major, Joannes Altabák S. Adalberti Præpoſitus, & Canonici Jaurinenſes: Paulus David Leſtor, & Canonicus Eccleſiæ Nitrienſis: Stephanus Chemethey Præpoſitus Caſtriferrei, Andreas Károly, aliter Vaſáry, Præpoſitus Major Weſprimienſis: Petrus Kalli Præpoſitus Conventus S. Michaelis de Chorna, & Thomas Tröley Abbas Piliſienſis: Noſtram perſonaliter veniendo in præſentiam per modum ſolennis proteſtationis, contradictonis, & reclamacionis, inprimis cauſa liberæ religionis, & in fine ejusdem Articuli primi *de ſuperintendentibus, contra antiquas conſtitutiones, & libertates Archidiaconorum*: Item ſeptimi Articuli conſtitutionis Hungaricæ, Tractatus Viennenſis, de ſede ſpirituali: *quæcunque quaſſiones, contra prærogativam, libertatem, Leges, & Articulos Decreti, uſu continuantes concernerent*; ſic etiam de ſexto Articulo, *quo authoritati Dominorum Prælatorum non poſſeſſionatorum, vel reſidentia carentium, derogaretur; vel Comitum officio adverſaretur*. Sic quoque de octavo Articulo *de Patribus Jeſuitis*. (y) Item, quia ſi Domini Barones, & Regnicolæ de medietate decimarum Colonorum Turcico jugo ſubjeſtorum, ut, quemadmodum medietatem dicæ, perſolvere tenentur, ſic & medietatem decimæ, non autem totam. Item: quod contra antiquos Articulos Ferdinandi Imperatoris, in decreto Sopronienſi, Anni 1553. Articulo octavo, & aliorum: *decimas ipſis Eccleſiaſticis perſonis, non ſecus dividere liceat, quam ante annos quinquaginta*. Et ſi qui alii, in tractatione iſta moderna, ſtatum Eccleſiaſticum, ac libertates prærogativas, & conſuetudines ejusdem, longo uſu obſervatas, ab ipſis Dominis Regnicolis, prioribus ſtatutis, ac decretis, contrarii ſtatuerentur, vel per Regiam Majeſtatem confirmarentur; proteſtando contradixiſſent, & reclamaſſent, imo contradixerunt, & reclamant coram Nobis, publice, ſerio, & ſolenniter ad ſuperiores appellationem petendo. Nam contra juramentum eorum, ſuper non dilapidatione bonorum, & proventuum Eccleſiarum, præſtitum, contra ſanctorum canonum conſtitutiones, a priſcis temporibus ſemper obſervatas, nulla ratione ſe in alias conſtitutiones prioribus prærogantes conſentire poſſe, idem Status aperte confirmat harum noſtrarum vigore, & teſtimonio literarum confirmante. Datum feria ſexta proxima poſt feſtum S. Eliſabethæ Viduæ. Anno Domini Miſleſimo ſexcenteſimo octavo.

Cui ſucceſſit ſcriptum aliud ejusdem Archi-Epiſcopi.

SACRATISSIMA REGIA DIGNITAS, DOMINE CLEMENTISSIME.

Quamquam nihil antiquius, aut magis in votis habet afflictuſ Eccleſiaſticuſ Status Hungariæ, quam ut ſecundum DEUM Majeſtati Veſtræ obſequatur, ejusque nutum, ac voluntatem, qua par eſt, veneratione ſuſcipiat, ſequaturque: Quia tamen fidelitatis ac debiti obſequii ea quoque potiſſima pars eſt, ut Eccleſiaſtici, quorum curæ ac fiduciæ animarum ſalus concredita eſt, quæ legibus Divinis adverſantur, pro virili parte advertant, Regibusque Eccleſiæ Nutritiis, quæ animæ ipſorum ſalutaria ſunt, ea, qua par eſt, ſubmiſſione ſuggerant.

Idcirco Majeſtati Veſtræ ſignificandum cenſuimus, poſſe quidem Majeſtatem Veſtram paſſim graſſantes, & ſeveriſſime omnia depaſcentes in Hungaria hæreſes impunitas tollerare, zizaniæque ad meſſem uſque crefcere ſinere, quando evellere illas, aut omnino, aut certe ſine graviore, periculoſiorique motu

non

y) Ut nempe bona ſtabilia in Hungaria non poſſideant.

non potest. Tamen legibus, ac articulis liberam, ac patentem Hæresibus portam patefacere, earumque liberi exercitii defensionem patrocinium protectionemque suam promovere non magis posse, quam possit homicidiorum, aliorumque lege Divina interdictionum scelerum libertatem concedere, protectionemque promittere, siquidem non minus grave vitium est Hæresis, quam cætera Divinis legibus interdicta flagitia; quæ omnia Divinæ Scripturæ, rationis, quæ ipsius naturali ductu comprobati a Nobis liquide possunt. Ex quo illud est consequens: ut quoniam Sancto Apostolo Paulo docente cognovimus, non licere mala facere, ut eveniant bona, nullo quantumvis gravi ac periculoso urgente casu, nullo cuius boni publici prætextu, nullo quantumvis gravi metu, falsæ Religionis libertatem & protectionem legibus sanciri posse. Atque ideo, ut externa taceamus, Pii Reges Hungariæ S. Stephanus, S. Ladislaus, Bela, & alii coronas, vitasque suas in discrimen adduxerunt, ne hujusmodi defectioni a veritate subscriberent: & Arcadius Gainæ Ariano petenti libertatem suæ sectæ, jacturam imperii se facere malle, dixit, quam petitioni acquiescere; ejusque constantiam Deus probari sibi mirabiliter declaravit: nam ut Sozomenus Lib. 8. c. 4. recenset, cum irritatus Gainas nocte concubia Imperiale Palatium violentus aggredditur, Angelorum excubiis deterritus, terga vertit. Nec est, quod percontemur vel infelices exitus eorum, qui regnandi desiderio libertatem Religionum approbarunt, vel calamitates Regnorum, quibus hac eadem libertate involuta sunt, vel præjudicia gravissima, quæ Catholicæ, concessionibus istiusmodi generata sunt, vel denique, quam difficile sit libertatem semel concessam, legibusque illatam reicindere; quam multa animarum millia hac concessione pereant, quarum rationem DEO reddendam scimus; quam denique pudendum sit, Principes Lutheranos ac Calvinistas nullam in suis ditionibus Religionem tolerare præter suam, interea vero Catholicæ veritatis propugnatores patentem erroribus viam complanare.

Quæ cum ita sint, Majestatem Vestram Sacratissimam obsecramus per misericordiam DEI, per animæ suæ salutem, per Inclytæ Domus Austriacæ illibatam fidem, per æternum Posteritatis de Majestate vestra judicium, ut hanc libertatem Religionis omnibus legibus Regni Nostri contrariam concedere, articulisque inscribi non patiamur, sed contenta sit Majestas Vestra tolerare, quod corrigere non licet.

Si verò, quod absit, Majestas Vestra aliter faciendum statuerit, Nos omnes ac singuli præfati Capitula, Conventus, cæterique omnium Ordinum Status Ecclesiastici in Hungaria, coram Divina Majestate, gloriosissimaque Virgine Maria, omnibusque Choris Angelorum ac Sanctorum DEI; Item coram Majestate Vestra, ac toto mundo protestamur, Ordinem Ecclesiasticum nunquam consensisse, nec consensurum deinceps esse in hanc libertatis concessionem, atque adeo ante tremendum Divinæ Justitiæ Tribunal rationem animarum, quæ occasione hujus libertatis æternæ damnationi adjudicabuntur a se transcribere.

Rogamus vero Majestatem Vestram, ut hanc nostram protestationem benigne ac clementer suscipere dignetur; DEUS enim, qui corda scrutatur, & renes, testis est, nullo alio fine hæc nostra reclamatio, & protestatio a nobis profecta, quam ut nostræ imprimis, quos DEUS animarum saluti procurandæ præfecit, deinde vero etiam cæterorum conscientiæ & saluti consulere.

De cætero Majestatem Vestram diu, feliciterque ac digne DEO imperare, votis omnibus ac suffragiis contendimus.

Sacratissimæ Regiæque Maj. Vestræ

Capellani ab universo Statu Ecclesiastico a subscribendis delecti.

(L. S.) Franciscus Cardinalis Strigoniensis.
Xx (L. S.)

- (L. S.) Nicolaus Micacius , Episcopus Varadiensis.
- (L. S.) Demetrius Napragy , Episcopus Jaurinensis.
- (L. S.) Petrus Radovich , Episcopus Vacienfis.
- (L. S.) Ladislaus Majtheny , Veteris Budæ Præpositus.
- (L. S.) Andreas Carolus Vasváry de Szalavár & Kapornak.
- (L. S.) Nicolaus Ballasfi , & Capituli Jaurinensis nomine.
- (L. S.) Mathias Submontanus proprio, & Capituli Potonienfis nomine.

III. Meliora quidem sydera, Archi - Episcopi , & sociorum contentionem ad tempus consecuta sunt : quæ tamen missa facimus, ne obvios quosque annales veteri semper cute infutos , ad mercatum allaturi , a limite posito longius avellamur. Annus igitur 1610., Lutherano gregi inter prima Regni subsellia obtinenti , viam aperuit rubore deterso , conciliabula publica instituendi: quorum primum Zolnæ , oppido celebri , conscriptum est 28. 29. & 30. Martii (z) Rei sacræ profanus iudex & approbator fuit Georgius Thurzo , columen sæculum nondum egressi dogmatis. Disceptatum in hoc foro scrutario de rebus ingenio doctrinæque assidentium convenientibus, declamatum ad ravim : conflatus rituum ordo ; Superintendentibus regiones, an agri divisi ; spargebantur primum acta in populum , & ad typum deinceps : sed clam promota , fucum aliquem , admirationemque in delira plebe exprefferant. Huic cometæ funebri , in perniciem animarum exorto , Franciscus Forgách edictum opposuit, pœnis in eos sancitis , qui Zolnensi confabulationi sese addicerent , aut effroni contumacia imperium Episcoporum detrectarent. Nervos deinde expedit cædendo errori necessarios , quos nova apologia in sui propugnationem edita , nec quidquam amoliri conati sunt adversarii : cui sæpe sæpius a diversis , in opusculis Polemicis responsum est.

IV. Pugnam scriptitationibus hucusque definitam, acclamatio Mathiæ in Regem Bohemorum Pragæ 15. Maii sufflaminavit ; modestiæ pæne obliti sectarii , erigebant supercilia favore regio securi , & integro agmine se in Hungariam effuderunt. Quid porro ageret Forgachius hostium numero , & Mathiæ Regis conniventia valide petitus ? ad Synodum Provinciale confugit , unicum fere arcendorum luporum flagellum. Movere lapidem omnem apud Regem desertores illi , ut sanctum Forgáchii institutum metu seditionis erupturæ, Rex prohiberet ; sed nacti in Francisco

Anti-

2) In monitione ad Lectorem de hac confabulatione egimus.

Antistitem, qui animam poneret pro ovibus suis, causa, & conatibus ceciderunt. Ad has proinde rationes Synodi Provincialis futuræ negotium, Archi-Episcopus dimensus est. Peculiare autem fuit: quod Nuntius Apostolicus Synodum præsentia sua condecoraverit; ita enim Pazmanus in epistola ad Petrum Domitrovich Episcopum Zagrabiensem, Mathiæ Herovitii Episcopi Chana-dienfis causam propugnantem, ait: *Quocirca Dominatio Vestra Reverendissima optime meminit; quod, cum Tyrnaviæ Synodus Provincialis per Illustrissimum D. Cardinalem Prædecessorem meum, præ-sente etiam Apostolico Nuntio celebraretur, in numerum Episcoporum ad subscribendum admissus non est, nempe Herovitijs, de quo postea.* Quibus e M.S. nostris accedunt illa, quæ Eminentissimus Cardinalis Synodo præmisit, nec typum hæcenus viderunt, ut sequuntur.

Convocatio ad Synodum.

FRANCISCUS Forgách miseratione Divina S. R. E. Presbyter Cardinalis Archi-Episcopus Strigonienfis, locique ejusdem Comes perpetuus, Legatus natus, Primas Regni Hungariæ, Summus Cancellarius, & Secretarius, ac Sacræ Majestatis Consiliarius &c. Reverendissimis, Reverendis, Venerabilibus Dominis Episcopis, Abbatibus, Præpositis, Capitulis, Archi-Diaconis, Metropolitanæ Ecclesiæ Strigonienfis subjectis, Fratribus in Christo dilectissimis salutem, ac Cælestem DEI Patris benedictionem.

Multa sunt, quæ pastoralis vigilantia sollicitudo suo quodam jure exigit a nobis, Dominici gregis custodibus: illud tamen postremis accenferi non debet, quod sacrosancta Tridentina Synodus de Provincialibus, ac Diæcesianis consiliis instituendis gravissimis verbis præscribendum existimavit; * ut nimirum ii, quibus cura gregis Christi commissæ est, pro moderandis moribus, corrigendis excessibus, controversiis componendis concilia indicant, in iis nævos, ac maculas, quæ in hac tanta humanæ fragilitatis infirmitate pullulant, assidue dispiciant; nec videant secundum hominem, sed remedia in promptu habeant, quibus quicquid vel in corpore universo, vel in singulis ejus membris deforme, ac distortum, faucium, ac morbidum, luxatum, ac conqussatum, deprehenditur, sacerdotali diligentia emendetur, curetur, solidetur. Solida vero, & suis bene librata ponderibus conserventur, ac in dies magnis incrementis promoveantur. Et quamvis ab ipsis suscepti Archi-Episcopalis dignitatis exordiis nihil nobis in votis magis fuerit, quam ut cum Reverendissimis, ac Reverendis Fratribus, ac Sacerdotibus nostris, de iis, quæ ad Religionis Catholicæ conservationem, & incrementum, ad sanctitatem morum, vitæ integritatem, totamque Ecclesiasticam disciplinam exornandam spectant, in commune conferremus, ac inter tot bellorum tempestates, tot dissidentium sectarum turbines pene colapso Ecclesiastici vigoris nervos Spiritus Sancti ductu, pristino, si non splendori, certe firmitati ac integritati restitueremus. Quia tamen variis temporum difficultatibus, fluctuantisque Patriæ motibus præpediti, quod maxime optaveramus efficere hæcenus, non licuit; non sine magno Divini Numinis metu, assiduoque animi mœrore differre in hoc usque tempus coacti sumus concilii Provincialis publicationem.

Et licet ne nunc quidem in vano sint omnia, nec periculis defuncti simus ita ad misericordiam flecti posse videtur ira Dei, atque adhuc extensa manus ejus, si recte, ac ex ordine Ecclesiasticæ functiones peragantur; & periculum est, ne in dies quietiora tempora præstolando in plures annos Synodus rejiciatur. Ecclesiasticis functionibus teneri nos existimavimus, ut etsi quantum vellemus, perficere nos posse, in præsentem non existimemus; certe quod posse nos videmus, id DEI ope inprimis freti, non intermitteremus: nisi enim in hanc curam serio, & ex animo omnes incumbamus, ut humero uno, communibus studiis rem Catholicam promotam ire pergamus, verendum sane est, ne quæ nunc ob officium neglectum, iusto DEI judicio flagra inflinguntur acerbiora deinceps excipiamus. Fallimur etiam, nosque ipsos decipimus, si quæ in nos, nostrumque ordinem tam aspera, tamque gravia ingruunt mala, in aliam causam, quam in hanc rejicere velimus. Quod enim zizania valide succrevere, quod Deus in nos excanduit, nosque tot bonis spoliavit, ut eorum absentia, quid amiserimus, agnoscamus, non aliunde factum judicate, quam quod neglecta agri Domini cultura, altum sterterent homines, nec ea Divinis Sacramentis reverentia, nec is cultus, qui debebat, exhiberetur; & templa quidem Divino cultui dicata negligentius haberentur, segniter, ac raro ab iis, quibus incumberebat, viserentur; omnia salutis munia remissa obirentur; denique quod illi, qui vitæ innocentia salis instar condire putorem, & exornare mores populi debuerant, laqueus, ac fovea gregis efficiebantur.

Quocirca serio, vel sero tandem communibus votis in commune bonum conspiremus, Deique Domini nostri longanimi misericordia subnixi, magno, ac excelso animo, quod officii nostri ratio, quod communis in omnes charitas exigit aggrediamur. Autoritate igitur Archi-Episcopali Metropolitanæ Ecclesiæ Strigoniensis, qua nos licet immerentes fungimur, omnibus ac singulis Episcopis, Abbatibus, Præpositis, Archi-Diaconis, ac cæteris, qui de jure, vel consuetudine interesse Concilio Provinciali Strigoniensis Ecclesiæ solent, ac debent, injungimus, ut ad diem 1. Mensis Augusti Tyrnaviam convenire debeant, ac teneantur, noverintque secus facientes, se pœnas sacris canonibus sancitas incurfuros. Ut vero majori fructu, ac utilitate cum DEI gratia hæc tota res peragatur; hortamur, ac monemus omnes per viscera misericordiæ DEI nostri, ut iram Dei placare, mores in melius commutare, arctiusque Deo conjungi adnitamur, precibusque assiduis Sanctum Spiritum invocemus, ut lumine suo mentes nostras ad salutaria dirigat. Si enim instauratam, & in pristinum splendorem restitutam Ecclesiam videre desideramus, si ora Acatholicorum obstrui, reprimi maledicentiam, violentiam enervari, si denique Divinæ iræ flagella a nobis avertere optamus, his omnino armis depugnandum nobis erit. Quocirca volumus, ut in singulis Ecclesiis Capitalibus, atque aliis etiam in locis, ubi fieri commode poterit, hebdomada proxima ante Synodi celebrationem oratio publica indicatur; in qua fideles omnes Divinam opem implorent, deinde vero, ut quilibet Reverendissimorum Episcoporum, ac Præpositorum cum suis Canonicis diligenter consultet de iis, quæ utilia, ac necessaria videntur, ad totius Ecclesiasticæ disciplinæ incrementum Religionis Catholicæ ardorem, ac morum integritatem promovendam in populo fideli; ut hac ratione commodius in ipsa Synodo expendi singula, ac elimata perspectione discuti valeant, ac comprobari. Datum Posonii in Aula nostra Archi-Episcopali Kalendis Junii MDCXI.

ACTA

ACTA SYNODI PROVINCIALIS ANNI MDCXI.

POSTeaquam in ipso Synodi ingressu, ardentibus votis, ac sacrificiis S. Spiritus gratia expetita fuisset, perlecta est constitutio Sacro-Sancti Concilii Oecumenici Tridentini. Sess. 25. c. 2. de reformatione: ac juxta præscriptum fidei Catholicæ professio publice recitata fuit, omniaque, ac singula, quæ

ab hac S. Synodo Tridentina definita sunt, palam recepta; lecta deinceps, quæ de residentia Prælatorum habet Synodus Tridentina Sess. 6. Cap. 1. & Sess. 23. Cap. 1. postmodum ab Illustrissimo Cardinale habita est hujuscemodi adhortatio.

Illustrissimi Reverendissimi, & Admodum Reverendi Domini observandissimi.

FRatres. Repletus sum consolatione; superabundo gaudio, & maxima effloro læticia, quod sacrum hunc vestrum cætum conspicio, & in singulis votis hanc alacritatem interveniendi indicæ Synodo intueor. Spondebat mihi animus ex DD. Reverendissimorum, & Reverendorum pietate, quod veluti vigilantissimi Pastores periculis vestrarum ovium excitati, suppetias laturi accurreritis; veluti Duces fortissimi, inferretis vos certamini commilitonum, aut fessorum, aut fractorum loco prælium vehementius erigetis, & inclinatæ acies instauraretis; veluti animarum solertissimi curatores, & medici, ea pharmaca ex instructissimis Divinæ Scripturæ, & sacrorum Canonum legibus extrahetis, quæ hæresum contagia arcerent, morum corruptelam sanarent, vitiorum putorem extinguerent. Bene vertat Ecclesiæ Divinæ, cui labores istos vestros consecraftis! Bene vertat Religioni Catholicæ, quam hæreticorum furore concussam & stabilietis firmiter, & longe lateque propagabitis! Bene vertat sacerdotum ordini amplissimo, qui vobis solibus lucidissimis, non sicut ac minores stellæ lumen mutuatæ, illud Redemptoris nostri una nobiscum in se exprimeret, ut luceat lux nostra coram hominibus, & glorificent Patrem nostrum, qui in Cælis est. Bene vertat populo DEI,

quem talem salutari doctrina efformabitis! cui illud Esaiæ Prophetæ convenire possit: *omnes, qui vident eos, cognoscent illos, quia isti sunt semen, cui benedixit Dominus.* Ad patrandas tantas, tamque sublimes res, quis conatus suos præpotentis DEI auxilio, & gratia subnixos non prompte conferat? quis æternis præmiis renumerandos labores alacriter non suscipiat? quis studiis supremæ Majestatis placituris non libenter insistant? omnes vos ita animis comparatos, ita zelo Domus DEI exæstuant, ita exercitatos esse in Domino mihi persvadeo; ut non modo, quæcunque sunt vera, quæcunque pudica, quæcunque iusta, quæcunque sancta, quæcunque amabilia, quæcunque bonæ famæ, si qua virtus, si qua laus disciplinæ, hæc cogitabitis, & collatis judiciis, ac sententiis statuetis, verum etiam totis viribus, & si necesse erit, etiam corporum vestrorum interjectu, una mecum tueri, & observantiam sanctis hisce decretis parere adnitemini.

Verum enim vero Divinis præceptionibus, & Patrum nostrorum, totiusque canæ antiquitatis sensu ita instituimur: quidquid ad Deum rite colendum, quidquid ad usum vitæ Christianæ, quidquid ad reparationem collapsæ disciplinæ pertinere videtur, id in conciliis, sacrisque Episcoporum comitiis & inveniri certius,

Y y

„tius, & discuti maturius, & firmitus
„stabiliri, Domino ita pollicente:
„ubique duo, aut tres congregati
„fuerint in nomine meo, ibi sum in me-
„dio eorum. Et, si duo, vel tres con-
„senserint super terram, de omni re,
„quacunque pertierint, fiet eis a Patre
„meo, qui in Cælis est.

„Ipsi Sancti Apostoli, quibus or-
„bis nihil habuit præstantius, Ecclesia
„pretiosius, Cæli ditius, quos ipsa
„DEI sapientia proprio ore instruxit;
„quos Spiritus Sanctus omni scientia
„replevit, & artem gubernandæ, re-
„gendæque Ecclesiæ ipsè optimus ar-
„tifex edocuit, Conciliis operam de-
„derunt, & motas de legalium ob-
„servatione quæstiones, & ea, quæ in
„mores hominum introducenda es-
„sent, ad coronam & confessum mu-
„tuum retulerunt. Quando mon-
„strum illud immane, & pestis huma-
„ni generis Arius, impiis contra Chri-
„sti Domini Divinitatem jactatis blas-
„phemiis vestem ejus, quæ est Eccle-
„sia, dilaceraret, ad faciendam hanc
„diram rupturam, Patrum in Sacro-
„Sancto Nicæno Concilio studia præ-
„cipue enituerunt. Et quod illi tre-
„centidecem, & octo magni Patriar-
„chæ Abrahæ vernaculi, in profligan-
„do hostili exercitu non minus forti-
„ter, quam gloriose patrarunt, sub
„eodem numero triarii, quodque isti,
„& robora acierum DEI, in destruenda
„impietate Arii feliciter præstite-
„runt; ita ut hæc unica in Concilio
„suscepta dimicatione, de potentissi-
„ma ac longe, lateque diffusâ hæresi
„Ariana in perpetuum debellatum fue-
„rit. Emerserunt deinde ætatibus
„quasi singulis, veluti quædam Hy-
„dræ Lernææ, falsorum dogmatum ca-
„pita, quæ ab Ecclesiæ Pastoribus con-
„ciliolorum ense identidem præcisa, &
„resecta sunt. Nec irritò conatu; quia
„ejusmodi judicio, & sententia per-
„cussa hæc monstra nunquam redan-
„mata sunt, nisi apud illos, qui cada-
„veribus hisce delectati, iisque copu-
„lati, ipsi quoque inter mortuos ma-
„gis, quam inter vivos censeri ma-

„luerunt, nec damnationis eorum re-
„cusarunt esse participes. Neque tan-
„tum a doctrinis falsis magna detrimen-
„ta Ecclesiæ subinde illata sunt, verum
„etiam nitori ejus, & eximiæ pulchri-
„tudini, quædam quasi maculæ aspersæ
„ex depravatis hominum moribus, ex
„peccatorum frequentia, & ex disci-
„plinæ Ecclesiasticæ perfractis repagu-
„lis. Ubi ad eluendas quasvis sordes,
„ad veros sanctitatis colores, situ, &
„quasi squallore detergendum, ad
„refræmandam peccatorum licentiam,
„semper Patres nostri, adminiculo Con-
„ciliolorum, & Synodorum usi sunt.
„Hinc ubique terrarum frequentes
„hosce Episcoporum conventus ha-
„bitos legimus, & quæ quomodolibet
„labefactata erant, restituta.

„Quod si oculos nostros ad ista
„infelicia nostra tempora conjiciamus,
„non Africa monstrorum feracior fue-
„rit, quam hæc sint hæresum fortibus
„fecundissima. Nunquam fere ager
„Dominicus densiore propagine spinas
„super attulit, aut bono semini ube-
„riora sterilis fœni adulteria superin-
„ducta, atque nunc; ut si unquam alias
„hoc certe tempore, eadem arma, qui-
„bus hæreses olim devictæ fuerunt, re-
„stituenda, eadem secures excinden-
„dis spinis admovendæ, eadem falces
„ad demetendas pessimas herbas usur-
„pandæ sint, Synodorum scilicet salu-
„berrima autoritas; quam etiam eo
„libentius, alacriusque apprehenda-
„mus, quo Oecumenicum Tridenti-
„num Concilium, & Metropolitæ, &
„Episcopis gravius, districtiusque præ-
„cipit. Agite ergo fratres mei charis-
„simi, gaudium meum, corona mea,
„Patrum nostrorum vestigiis insista-
„mus, viam, quam nobis demonstra-
„runt, ingrediamur. Hanc Synodum
„Spiritus Sancti gratia aspirante auspi-
„cemur, depositum sanctæ fidei, quod
„nobis magnus ille Paterfamilias, &
„Dominus concedit, diligenter cu-
„stodiamus, & communiamus, ex-
„cussò somno attentius vigilemus. E-
„missarii enim sathanæ Dominicas cau-
„las circumeunt, ut rationales oves
„nobis

„ nobis subducant. Idque agant, quod
 „ Dominus facturos prædixit : non ve-
 „ nit, nili ut furetur, & mactet, &
 „ perdat.

„ Non possumus ire inficias, homi-
 „ nes Deo sacratos enervatos, quasi
 „ in virtutibus, quibus aliis incitamen-
 „ to esse debuerant, elanguisse, & mul-
 „ ta vitia se in vitam ipsorum intulisse,
 „ ut cum Isaia quæri, & indolere possi-
 „ mus : *Omne caput languidum, & om-
 „ ne cormerens; a planta pedis, usque
 „ ad verticem capitis non est in eo sanitas.*
 „ Hoc vestrum esse negotium credito-
 „ te, sanare hanc gravem & pestilen-
 „ tem infirmitatem; confortare ma-
 „ nus dissolutas, & genua debilia robo-
 „ rare. Renovanda est postliminio Ec-
 „ clesiastica disciplina, Sacri Canones
 „ exercitandi, & iudicium a domo Dei
 „ inchoandum. Dubium non est, si
 „ vocationem nostram ipsi attenderi-
 „ mus, tanquam e perpurgatis fonti-
 „ bus limpidas quoque, ac sanas exem-
 „ plorum aquas in populum Dei ma-
 „ naturas, & veluti ex tactu salis a-
 „ nimalia, sic rationales oves incremen-
 „ ta virtutum ex sacerdotibus acceptu-
 „ ras.

„ Quidquid igitur in uno quoque
 „ vestrum ingenii est, quidquid indu-

„ striæ, huc conferat; & quod illi Do-
 „ minus suggesserit, cum sancta liber-
 „ tate in medium depromat; Hæc ex-
 „ ercitatio, & cura, nos Christi Tribu-
 „ nali æternum remunerandos, securos
 „ præsentabit.

Aboluta Parænesi, de modo pro-
 cedendi in Synodo deliberatum : ele-
 ctique tres Prælati, ad quos ea, quæ
 privatim quisque exponenda censuisset,
 deferrentur, finisque primæ sessioni im-
 positus.

Sequenti die Illustrissimus Domi-
 nus Placidus Marca SS. Domini nostri
 Papæ Pauli V. ad Sacram Regiam Maje-
 statem cum potestate Legati a Latere
 Nuntius, graviter, ac venuste pauca
 præfatus de summa Summi Pontificis in
 Ecclesiam Hungaricam propensione,
 breve Apostolicum produxit, cujus in-
 scriptio hæc erat:

„ Dilecto filio nostro Francisco S.
 „ R. E. Presbytero Cardinali, Archi-
 „ Episcopo Strigoniensi nuncupato :
 „ Venerabilibus Fratribus Episcopis, ac
 „ dilectis filiis Abbatibus, Præpositis,
 „ ac Capitulis in Provinciali Synodo
 „ Strigoniensi congregatis.

Tenor vero literarum Apostolica-
 rum, de verbo in verbum est huiusce-
 modi.

Paulus PP. V. Dilecte Filii noster, Venerabiles Fra-
 tres, ac dilecti Filii salutem, & Apostolicam benedictionem.

„ Spirituali gaudio, & quidem magno
 „ affecit nos Nuntius, quo accepi-
 „ mus Provinciale Synodum Ecclesiæ
 „ Metropolitanæ Strigoniensis Tyrna-
 „ viæ, habendam esse : Et cum ingen-
 „ ti animi nostri iucunditate legimus li-
 „ teras dilecti filii nostri Cardinalis ejus-
 „ dem Ecclesiæ Antistitis, quibus Epi-
 „ scopi & Sacerdotes, qui ad Conci-
 „ lium convenire debent, summo of-
 „ ficii Pastoralis zelo evocantur. Deo
 „ misericordiarum Patri gratias agimus,
 „ ob tam salutare consilium, ex quo
 „ Divina gratia accedente, magnam u-
 „ tilitatem ad instaurationem Catholi-
 „ cæ Religionis, & Ecclesiasticæ disci-
 „ plinæ reparationem, in istis partibus
 „ speramus. Sanctum igitur, & per-

„ necessarium opus hoc promovere cu-
 „ pientes, vobis, Filii noster dilecte
 „ Cardinalis, Venerabiles Fratres Epi-
 „ scopi, ac dilecti Filii Prælati, ac reli-
 „ qui Sacerdotes, quos jam in nomi-
 „ ne Domini coadunatos fore confidi-
 „ mus, quando hæ nostræ literæ Tyr-
 „ naviam pervenerint, benedicere cum
 „ omni nostri cordis affectu decrevi-
 „ mus : ac simul paterne vos monere;
 „ hortari, requirere, atque in visceri-
 „ bus Christi rogare, ut cum institue-
 „ ritis tam pie, ac prudenter negoti-
 „ um adeo grave, adeo opportunum su-
 „ scipere, illud pari zelo, virtute, di-
 „ ligentia, atque sollicitudine perficere
 „ studeatis. Momentote quæsumus,
 „ quid Deo debetis, quid animabus cu-

„ ræ vestræ creditis, & quid potissimum
 „ calamitosissima ista tempora, & in
 „ Regno isto Religionis Catholicæ Sta-
 „ tus miserabilis, a vobis exigunt: Et
 „ dum hæc recogitatis, ponite vobis
 „ ob oculos tribunal tremendi Judicis,
 „ cui vos sistere debetis, rationem red-
 „ dituri ministerii vestri. Dei benigni-
 „ tate vocati estis in sortem Domini;
 „ Regale Sacerdotium accepistis, innu-
 „ meris propemodum beneficiis, atque
 „ donis cumulati, ab ejus omnipoten-
 „ ti manu fuistis; perpendite, quanto
 „ cum emolumento accepta talenta ne-
 „ gotiati estis. Ipse enim Paterfamili-
 „ as, qui ea vobis distribuens, dixit:
 „ *Negotiamini, dum venio*; rationem
 „ a vobis exiget & ab eo, qui plus ac-
 „ ceperit, magis requiret. Jam vero
 „ quid ipsi Ecclesiæ debeatis, intellige-
 „ re facile potestis ex vestro munere.
 „ Extulit enim Dominus Episcopos in
 „ Ecclesia, ut ex tam eminenti gradu do-
 „ ctrina, moribus, charitatis zelo, sa-
 „ cerdotalibus virtutibus prælucentes,
 „ populos curæ illorum commissos, in
 „ viam salutis dirigant, & in sublimi
 „ excubantes, tanquam pastores dili-
 „ gentes, ne lupi rapaces gregem inva-
 „ dere possint, prospiciant: cæteri ve-
 „ ro sacerdotes, veluti vigiles, ac fide-
 „ les canes caulæ gregis affideant; &
 „ ubi opus est, in fures, & in pessimas
 „ feras insurgant, oblatrent, nec ullo
 „ pacto oviculas lædi permittant.

„ Quæ cum ita sint, quanta dili-
 „ gentia, quanta vigilantia sibi, & gre-
 „ gi attendant, necesse est, Episcopi,
 „ ac reliqui sacerdotes, quos Spiritus
 „ Sanctus posuit regere Ecclesiam Dei,
 „ quam acquisivit sanguine suo, ne ne-
 „ glecti officii in luprema die redargui
 „ possint. Et propterea S. Patres Ca-
 „ nonibus, atque legibus sanctissimis
 „ de Ecclesiasticis mysteriis constitutis
 „ sapienter admodum, imo ex Divina
 „ prorsus inspiratione decreverunt, sta-
 „ tutis temporibus Provinciales Epi-
 „ scopi, dum in nomine Domini con-
 „ gregarentur, ut cum dilectis sacer-
 „ dotibus diligenter inquirant, quam re-
 „ ligiose sanctiones Ecclesiasticæ obser-

„ ventur, cum sacerdotali charitate ani-
 „ madvertentes, quidquid humana fra-
 „ gilitate, aut inexcusabili negligentia,
 „ seu malicia commissum, omissumque
 „ sit, in detrimentum Ecclesiasticæ di-
 „ sciplinæ; ut ad Dei gloriam scanda-
 „ lis sublati, prævaricationibus corre-
 „ ctis, malisque consuetudinibus e Cle-
 „ ro remotis, Ecclesia in proprio ful-
 „ gore resplendens, luce sua filios di-
 „ spersos ad se congregare valeat, qui
 „ lumine Sanctæ Matris, ob inductas
 „ nebulas malorum exemplorum, amissi-
 „ so, in terram longinquam, in regio-
 „ nem videlicet mortis, atque peccati
 „ abierunt. Quod cum hoc tempore
 „ vos quoque facere decreveritis; iata-
 „ gite, quantum in vobis est; ita stu-
 „ dium, diligentia, sollicitudo, chari-
 „ tas, religioque vestra splendeat, ut
 „ manifeste appareat, præterita scanda-
 „ la, non ex vestra negligentia, multo
 „ minus ex vestra voluntate accidisse;
 „ Imo vero semper cupidos fuisse in-
 „ staurandæ antiquæ pietatis, quæ in
 „ amplissimo isto Regno quondam vi-
 „ guit. Sic enim Catholicam Ecclesiam
 „ magno solatio recreabitis; fidelium
 „ animos in vestrum amorem allicietis,
 „ & charitatem nostram paternam mi-
 „ rifice vobis obstringetis. Nos autem
 „ non cessabimus orationibus nostris
 „ Divinam misericordiam implorare,
 „ ut pios labores vestros clementer re-
 „ spiciat, & quid optimum factu sit,
 „ ut in ejus sancto beneplacito semper
 „ incedere valeatis, vobis ostendat;
 „ præstituri libentissimo animo, quid-
 „ quid operis & auxilii cum Domino
 „ poterimus ad Ecclesiasticæ disciplinæ
 „ instaurationem. Interim cum omni
 „ nostri cordis affectu benedictionem
 „ nostram Apostolicam vobis omnibus
 „ impertimur. Datum Romæ apud S.
 „ Marcum sub annulo Piscatoris VI. I-
 „ dus Julii MDCX. Pontificatus nostri
 „ Anno sexto.

Petrus Strozza.

Postquam ergo ea, qua par est, ve-
 natione auditæ a Synodo, summi Pa-
 storis

storis literæ, gratiæque, & Sanctitati
sue pro paterna cura, & Illustrissimo
Nuntio actæ fuissent; Illustrissimus Car-
dinalis, Archi-Episcopus Strigoniensis,
scopum, ac finem Concilii brevi scripto
proposuit bunc in modum.

„ Quod erat in votis maxime,
„ quodque calamitosa præsentium tem-
„ porum ratio exigere imprimis vide-
„ batur, id DEI munere consecutus
„ mihi videor, Præsules Illustrissimi,
„ ac Reverendissimi. Cum enim pro
„ moribus moderandis, corrigendis
„ excessibus, controversiis componen-
„ dis saluberrime constitutum sit, ut
„ Metropolitanis tertio quoque Anno
„ Provinciæ, Episcopi vero quot-
„ annis Diæcesanam Synodum convo-
„ cent: vel assidua bellorum jactatio-
„ ne impediti, vel Sedis Archi-Episco-
„ palis vacatione retardati, ægre huic
„ sanctioni potuit satisfieri. Nunc ve-
„ ro tertio nostri Archi-Episcopatus
„ vertente anno, aliquam quietis par-
„ tem ab intestinis armorum motibus
„ naëti, quibus ad hanc Synodum ve-
„ nire licuerit, Deo imprimis bono-
„ rum omnium largitori, summas, quas
„ concipere possum, ago, habeoque
„ gratias: ac supplex æternum Nu-
„ men veneror, ut diuturnam hanc
„ malatiam esse jubeat, atque hanc Sy-
„ nodum ad æternam sui nominis glo-
„ riam ita dirigat, ut in ea omnia ri-
„ te, ac ex ordine summa cum utilita-
„ te fidelium peragantur.

„ Nobis vero Illustrissimi, ac Re-
„ verendissimi Domini, quod magno
„ animo ad sublevandam rem Catholi-
„ cam, pro vestri officii ratione con-
„ veneritis, ac humeris vestris recum-
„ bentes religionis reliquias, adjutum
„ ire volueritis, pro eo, ac debeo,
„ gratias ago; uberrima a Principe Pa-
„ storum relaturi industriæ vestræ præ-
„ mia, si quam oppido laborantem
„ conspiciatis religionis causam, omnibus
„ nervis pristino nitore restitutum iveritis.

„ Vos igitur ego per viscera mise-
„ ricordie DEI nostri oro, atque ob-

„ testor, ut in hac DEI causa nihil re-
„ misse, ac dissimulanter agatis, sed
„ solcite, quæ ad usum disciplinæ
„ Christianæ, cultumque Ecclesiarum
„ spectant, investigate; ac humero u-
„ no, ut in usum deducantur, sanctis-
„ sima Patrum statuta adlaborate. Nec
„ magnopere in excogitandis salubri-
„ bus consiliis, vestra desudare debet
„ industria. Nihil enim propemodum
„ excogitare posse videtur, in Chri-
„ stianæ pietatis disciplina in sacrarum
„ cæremoniæ cultu, in vita cleri-
„ corum, in moribus laicorum, in sa-
„ cræ supellestilis splendore, quod mul-
„ to ante sacrorum canonum legis
„ præscriptum non fuerit. In eum igitur
„ scopum ingenii, ac pietatis ve-
„ stræ vires flecti debent, ut ex illo
„ divite Ecclesiasticarum constitutio-
„ num penu ea seligatis, quæ maxi-
„ mum usum habitura videbuntur, &
„ hoc præsentis Ecclesiæ Ungariæ statu;
„ & quod rei totius caput est, ut etiam
„ atque etiam dispiciatis, qua ratione
„ ea, quæ judicio vestro probata fue-
„ rint, in executionis consuetudinem
„ introducantur. Et quamquam inte-
„ grum cuique erit, ut ea, quæ salu-
„ taria fore judicavit, libere, & aper-
„ te, in medium adducat; præcipua
„ tamen capita rerum in hoc Synodo
„ pertractandarum hæc sunt futura.

„ Principio, quia par est, ut ju-
„ dicium incipiat a domo Dei, quæ
„ pastorem Episcoporum diligentiam,
„ circa oves sibi a Deo commissas spe-
„ ctant, dispicienda videntur: quaque
„ ratione idonei Ministri Ecclesiæ pro-
„ moveri, ac in cura sibi commissi po-
„ puli cum ædificatione, ac utilitate
„ versari debeant, explicandum. Ad
„ hæc, ea, quæ in administrandis Ec-
„ clesiæ sacramentis, Christianoque
„ populo erudiendo minus exacte ob-
„ servari videntur, pristino splendori
„ sunt restituenda. Denique circa bo-
„ norum Ecclesiasticorum administra-
„ tionem, quæ utilissima, ac præsen-
„ tium temporum rationibus aptissima
„ videbuntur, persequenda erunt. (a)

Z z

Reve-

a) Ea, quæ sequuntur usque ad Decreta Synodi, in M.S. sub finem instar clau-
sulæ Concilii apposita sunt.

Reverendissimi Domini Archi-Episcopi Colocensis Protestatio sub finem Synodi.

Reverendissimus Dominus Deme-
trius Napragi Archi-Episcopus
Colocensis, Administrator Ecclesiæ Jau-
rinensis, coram Synodo solenniter pro-
testatus est: se quidem quatenus Jauri-
nensi Ecclesiæ præest, Concilio huic Pro-
vinciali ad mandatum illustrissimi Car-
dinalis Metropolitanæ sui interfuisse, vel-
leque legibus, ac præceptis Synodi, eos,
qui ad Ecclesiam Jaurinensem spectant,
subiectos esse: quatenus tamen Archi-
Episcopali dignitate fulget, se suosque
Suffraganeos ad petitionem Illustrissimi
Cardinalis ad Synodum Provinciale
accessisse: nec eo facto sibi, suisque
successoribus, ac Suffraganeis, quid-
quam præiudicare velle. Et quamvis
vi Synodi hujus Provincialis, non ad-
stringatur sua Provincia; nihilominus,

quia seu Reverendissima Dominatio,
suique Suffraganei, ac Capitula huic Sy-
nodo interfuerunt, & omnia, quæ hæc
sancta Synodus definivit, utilia suæ quo-
que Ecclesiæ fore adverterunt: defini-
tionibus, ac statutis sanctæ hujus Sy-
nodi suæ jurisdictioni subiectas Eccle-
sias adstringi voluerunt.

Illustrissimus quoque Cardinalis Ar-
chi-Episcopus Strigoniensis declaravit:
salvis per omnia iuribus Archi-Episco-
patus Strigoniensis Reverendissimum
Archi-Episcopum Colocensem, ac ipsius
Suffraganeos, ad hoc Concilium, suam
Illustrissimam Dominationem rogando,
non jubendo, ita convocasse, ut nul-
lum hac in parte præiudicium Colocen-
si Archi-Episcopatu creare intenderit.

Indictio futuri Concilii Provincialis.

Franciscus Forgách miseratione Di-
vina S. R. E. Cardinalis Archi-Epi-
scopus Strigoniensis omnibus, & singu-
lis Reverendissimis Dominis Episcopis,
qui adsunt, & Synodo Provinciali Stri-
goniensi quacunque ratione interesse
debent. Item Capitulis, Archi-Abba-
tibus, Præpositis indicimus, & denun-
tiamus proximam sequentem Synodum
Provinciale Strigoniensem, Deo o-
mnipotentis auctore, ad ejusdem lau-
dem hac eadem in urbe, hoc ipso loco
anno MDCXIII. dominica tertia post
Pascha celebrandam esse: quam ob rem
omnibus intimamus, ut eo die ad Sy-
nodum Provinciale, juvante DEO
Tyrnaviæ celebrandam, omnino con-

veniant: nisi diem celebrationis Syno-
di aliqua ex causa a nobis prorogata
esse, nostris ad eos datis literis intel-
lexerint. Quod si ipsorum Reverendissi-
morum Episcoporum, vel aliorum, qui
de jure, vel consuetudine debent inter-
esse, aliquis legitimo tunc detineatur
impedimento; unum ad se excusandum
atque ad id impedimentum probandum
ad nos mittat. Etiam facultas ab ipso
detur omnia, ac singula eorum suo, &
Ecclesiæ suæ nomine recipiendi, quæ Spi-
ritu Sancto duce in ipsa Synodo a no-
bis de consilio, & assensu Reverendissi-
morum Episcoporum nostrorum decer-
nentur, atque constituentur. (aa)

Decretum de publicatione Synodi.

UT vero facilius ad omnium noti-
tiam Provincialis hujus Synodi
decreta perveniant, statuit sancta Syno-
dus, ut statim atque Reverendissimi
Episcopi, Domini Archi-Abbas, Abba-
tes, & Præpositi exempti, impressum
exemplar synodali constitutionum
ab Illustrissimo Cardinali Archi-Episco-
po Strigoniensi acceperint, Synodum

Diocesanam, aut congregationem sibi
subiectorum sacerdotum convocent, ac
statuta hujus sacræ Synodi publicent, &
ut ea bene intelligantur ab omnibus, di-
ligenterque observentur, omnino ad-
nitantur. Reluctantes vero, ac in
obsequentes censuris Ecclesiasticis, atque
aliis modis, prout expedire videbitur,
Ordinarius in ordinem cogat.

SYNODI

aa) Synodus prædicta ob motus bellicos celebrari non potuit.

SYNODI PROVINCIALIS DECRETA,

Anno M. DC. XI. Tyrnaviæ celebratæ,

Ezech. 33. ver. 6.

Si speculator viderit gladium venientem, & non insonuerit bucina, & populus se non custodierit, veneritque gladius, & tulerit de eis animam; sanguinem ejus de manu speculatoris requiram.

CAPUT I.

*De iis, quæ personas Reverendissimorum
Episcoporum concernunt.*

Amplum, & illustre munus est concreditum Episcopis, quos participata muneris sui functione, princeps Pastorum Christus animis hominum Divina lege imbuendis præfecit: cælos pandere, vel obferare dedit: (b) Non igitur ad propria commoda, non ad divitias, aut luxum, sed ad labores & sollicitudines, pro DEI gloria vocati sunt Episcopi. Nam, ut recte S. Bernardus monuit: (c) Et Propheta, cum assummeretur, audivit: Ut evellas, & destruas, & dissipas, & disperdas, ædifices, & plantas. Quid horum fastum sonat? rusticani magis sudoris schemate quodam labor spiritualis expressus est. Sicut ergo sidera splendorem habent, sed ut mortalium usibus deserviant: ita Episcopi dignitatem, sed cum munere officioque devinctam operoso. Quocirca, ut ex usu hoc munere fungi & de-fungi possint Præsules Ecclesiæ, non modo finis, ac scopus vocationis suæ assidue obviari animis ipsorum debet: verum etiam periculi magnitudo, in qua versari eos necesse est, qui de tot. animarum millibus, pretioso Christi sanguine redemptis, strictissimam DEO sunt reddituri rationem. (d) Si ergo latens sub modio, inquit S. Bernardus, non quidem lucens, sed fumigans ventorum tamen impetus, nec sic declinatus sufficio, sed continuus tentationum,

variisque fatigatus incurfibus, instar vento agitatæ arundinis, huc illucque circumferor; quid positus supra montem? positus supra candelabrum? Solus mihi servandus, solus tamen mihi sum scandalo, solus tædio, solus cruci, solus periculo: ita ut propriæ gulæ, & ventri, & oculo scandalizanti, frequenter irasci oporteat. Quibus ergo molestiis angitur, cui etiam propria cessarent, nunquam tamen de alienis desunt, foris pugnæ, intus timores? Periculi igitur magnitudo, officiique nostri ratio, remissos, ac languidos non patitur Episcopos. Verum, ut aliqua singillatim annotemus, quæ in usum revocari plurimum interest Ecclesiæ.

I. Domini Episcopi, ut primo quoque tempore *Confirmationis & Consecrationis beneficium* obtineant, laborare debent, memores Decreti Sacrosancti Concilii Tridentini Sess. 23. c. 2.

II. Saluberrimus (e) *usus Synodorum Provincialium, ac Diocesandarum*, in usum est revocandus: In Diocesana vero Synodo cum alia, quæ apta videbuntur, ordinari poterunt; tum dispi-ciendum, an ea, quæ in hac Synodo statuta sunt, in usum deducta sint, ac diligenter observata.

III. Non postremum in recte administranda Ecclesia locum obtinet, (f) *Visitatio Ecclesiarum, & Parochiarum*, quas annis singulis institui debere, vel per se ab Episcopis, vel si legitime impediatur, per alios, sacri Canones decreverunt,

Z z 2

b) Trident. Sess. 24. cap. 1. de Reformatione.

c) Bernardus 2. de Consideratione.

d) Bernardus Epistolæ 42.

e) Trident. Sess. 24. cap. 2.

f) Trident. Sess. 24. cap. 3.

runt, ac jura Inclyti Regni Hungariæ, usu roborata præscribunt. Idque ea modestia fieri jubent Canones, ut sine ulla avaritiæ specie, ac munerum acceptione, peragatur; hoc solum spectando, ut sana, ac orthodoxa fides retineatur: decenter, ac fructuose Sacramenta administrentur: bona ac proventus Parochiarum conserventur. Archidiaconos ergo, pœnis Ecclesiasticis cogant Episcopi, ut Parochias, quæ ad ipsorum inspectionem spectant, consignatas habeant, ac annis singulis visitent, & visitationem in scripto offerant Episcopo.

IV. Pleraque Hungariæ Ecclesiæ vulnera inflicta scimus, vel ob *penuriam Sacerdotum*, vel ob eorum, qui suppetunt, minus sufficientem in doctrina, ac pietate progressum. Fit enim sæpe, ut Parochia Catholica multis annis Parocho destituatur, eaque de causâ populus, vel ad vicinum A catholicum confugiat, Baptismi potissimum percipiendi, & Concionis audiendæ causâ, vel, ne pecudis instar vivere videatur, Ministros A catholicos passim ubique pullulantes, conducat. Sæpe item Parochus Catholice ordinatus, vel ob supinam ignorantiam, vel ob corruptos, ac depravatos mores, tepestere in animis miseræ plebeculæ, Religionis Catholicæ ardorem finit, donec sensim sine sensu a fide desciscat. Quamobrem, duo illa cumprimis necessaria videntur. Primo: ut nullis sumptibus, nullis laboribus parcant Episcopi in erudienda juventute, quæ ad sacros ordines dignoscitur: (g) & de erigendis, juxta Tridentinæ Synodi decreta, scholis provideant. Secundo: in collatione sacrorum Ordinum, summa diligentia observetur Decretum Concilii Tridentini; (h) Ne quis videlicet ad sacros ordines promoveatur, nisi genus, institutio, doctrina, mores ac fides ipsius diligenter examinetur. Si qui vero ex aliena Diœcesi ad Ordines

venerint: nec Capitulorum, (i) nisi in casu a Concilio Tridentino admisso, Sess. 7. cap. 10. nec cujusvis alterius testimonio, ac commendatione promoveantur: (k) nisi a proprio Episcopo probitatis, ac morum testimonium adferant: aut triennio cum Episcopo fuerint commorati. Qua quidem in re concipientiam Vicariorum, ac cæterorum, qui ad examinandum deputati sunt, obligatam volumus. Quia vero ea vel maxime de causâ Parochias detrectare nonnulli videntur, quod, ubi semel in Parochiam missi sunt, spem nullam videntur habere de promotione; Eo quod ad Canonicatus, ii plerumque promoveantur, qui ante oculos, & ad latus Prælati versantur, habeatur ratio eorum in promotionibus ad Canonicatum, qui in Parochiis bene, ac fructuose, cum ædificatione populi fuerint versati.

V. *Duo abusus*, contra sacrorum Canonum præscriptum, inoleverunt inter eos, qui *Sacris initiantur*:

Prior est: quod post ordinationem, libere ad quævis loca, pro suo arbitratu commigrant, Parochias absque Episcopi facultate, & prævio examine occupant, ac ubi collibitum illis fuerit, mutant sedes, non consulto Ordinario. Quod quia sacris Canonibus, ac rectæ administrationi, salutique animarum adversatur, multaque secum trahit incommoda, ac pericula: idcirco districte ihibemus, ne ullus in posterum Parochiam ullam obtineat, nisi a loci Ordinario facultatem in scripto (gratis per omnia ab Episcopo dando) obtineat. Et, si quando Parochia mutanda est, simili formula obtineatur licentia. Serveturque Canon Synodi Tridentinæ: ut (m) si quis sine licentia Ordinarii locum deferuerit, ei Sacrorum exercitium interdicator. Episcopi vero decretum Synodi Tridentinæ, Sess. 24. c. 18. de examinandis iis, quibus animarum cura conceditur, observabunt. Et ante-

g) Sess. 5. cap. 1. Latius Sess. 23. cap. 18.

h) Sess. 13. cap. 7.

i) Ibidem cap. 10.

k) Ibidem cap. 8.

l) Ibidem cap. 9.

m) Trident. Sess. 23. cap. 16.

antequam cura Parochiæ alicui committatur, (n) Professionem fidei, juxta Canones, emittat. Apostatæ vero Monachi, ad Parochias non admittantur.

Alter ille est Abusus: quod statim ac ad sacrum Presbyteratus Ordinem promoventur; absque ulla Episcopi licentia, Confessiones excipiant. In posterum igitur observetur decretum Concilii Tridentini: (o) nullus ad audientias Confessiones admittatur, nisi aut examine prævio licentiam obtineat, aut alia ratione idoneus reperiatur. Eo autem tempore, quo licentia conceditur, Vicarius, ac alii ad hoc destinati, explicabunt præcipua capita Casuum reservatorum, qui crebriores esse solent.

VI. Qui ad sacros Ordines promovendi sunt, *Catholicæ fidei professionem coram Vicario faciant*: ejusque rei, testimonium, propria manu subscriptum, relinquunt. Insuper, ut *Concubinariorum sacrilegio occurratur*, cum se sponte, ac libere in ea etate, quæ perfecte judicare potest, ad castitatem adstringant: Episcopus eos muneris sui commonefaciat ante Subdiaconatum, ac operam, & cautelam omnem adhibeat, ut a sancto proposito non desciscant. Habeat porro Vicarius librum in Capitulo aservandum, in quo Ordinatorum nomina custodiantur: ne, quod hucusque factum est mortuo Episcopo, liber quoque pereat, in quo Ordinatorum nomina continentur.

VII. Reverendissimi *Episcopi, ut suo muneri satisfaciant*, duo illa a Concilio Tridentino sibi præscripta, diligentissime observare nitantur.

Primo: Ut (quod proprium est Episcoporum) (p) teneantur per seipsos si legitime impediti non fuerint, ad prædicandum Evangelium, ac oves sibi commissas pabulo cœlesti pascendas. Itaque nullo modo committant, quin sæpius in anno, per seipsos ad populum verba faciant. Væ enim illis si non evangelizaverint. Dominos quoque Canonicos, præsertim festivis diebus, ad

vicinos pagos Episcopus emittat, cum necessitas exigit. Imo ad Parochias quoque regendas, sine jactura proventus Capitularium, consuetudinibus, ac privilegiis obstantibus, cum ita expedire videbitur, destinabit. Et qui detrectarent hæc ministeria, puniantur. Hæc tamen fieri debebunt, sine intermissione Divini Officii in Ecclesiis Cathedralibus. Et proventus Parochiæ, pro rata laboris parte percipiat is Canonicus, qui onera Parochiæ obibit.

Secundo: Aurea illa ejusdem Concilii verba, non solum in oculis, ac corde circumferant Episcopi, verum etiam moribus exprimere nitantur, quæ sic habent. (q) Dubitandum non est; fideles ad Religionem, innocentiamque facilius inflammandos, si præpositos suos viderint, non ea, quæ mundi sunt, sed animarum salutem, ac cœlestem patriam cogitantes. Hæc cum ad restituendam Ecclesiasticam disciplinam, præcipua esse sancta Synodus advertat: admonet Episcopos, ut secum ea sæpius meditantes, factis etiam ipsis, ac vitæ actionibus, quod est veluti perpetuum prædicandi genus, se muneri suo conformes ostendant. In primis vero mores suos ita componant, ut reliqui ab eis frugalitatis, modestiæ, continentiæ, ac quæ nos tantopere commendat DEO sanctæ humilitatis exempla petere possint. Quapropter non solum jubet: ut Episcopi, modesta suppellectili, & mensa, ac frugali victu contenti sint, verum etiam in reliquo vitæ genere, ac tota ejus domo, caveant, ne quid appareat, quod a sancto hoc instituto sit alienum: quodque non simplicitatem, DEI zelum, ac vanitatum contemptum præferat. Omnino vero iis interdicat, ne ex redditibus Ecclesiæ, consanguineos, familiaresque suos augere studeant.

VIII. *Episcopi, nisi legitime impediantur, crebro ac diligenter Sacrorum celebrationi studeant.* Diebus certe festivis, nec ipsi, nec Canonici intermitte-

A a a

re

n) Trident. Sess. 24. cap. 12. Sess. 25. cap. 2.

o) Trident. Sess. 23. cap. 15.

p) Sess. 5. cap. 2.

q) Sess. 25. cap. 1.

re debent, quin pro se, ac populo, incurmentum DEO Sacrificium offerant: Canonibus item Sacris, & ipse interfuit Episcopus, & Canonicos interesse jubet. Nec solum horas Canonicas, quas sub peccato mortali, ac obligatione insuper restitutionis fructuum perceptorum, quotidie tenentur persolvere, devote, ac attente recitent: verum etiam perenni orationis studio, assidueque divinarum rerum meditatione, animum a terrenis avocent, ac cœlestibus jam nunc assuefaciant deliciis: sine quibus contemni hæc, quæ videtur caduca, ac fluxa, haud possunt.

IX. *Familiam probatam habeant Episcopi*: Numerus quoque eorum is sit, qui ne cellitati serviat, ne ea, quæ pauperibus largienda essent, inutiliter absumant. Habeat Episcopus certos destinatos anni solemniores, quibus famuli, quos Catholicos habuerit, ab ipso Episcopo sacram Synaxim percipiant.

X. Quia fit nonnunquam, ut ex merito plebis, Episcopi quoque depraventur: diligenter attendant, Episcopi, ut *gliscentium in plebe flagitiorum semina, in verba opprimantur*, ne si invalescant, remedium omne respuant, ac fiant incurabilia. Itaque superstitiones curationes vetularum, Blasphemias, Ebrietates, & qui passim invalescere ceperunt, usurarios contractus, gravissime pro Concione insectentur, ac si opus sit, pœnis Ecclesiasticis, & temporalibus, delinquentes puniant.

XI. *Pleraque Tempia in bonis Prælatorum*, superioribus bellis desolata, etiamnum deserta manent: quamobrem curandum est, ut hac in parte Viris sæcularibus exemplo præluceant, ac subditos ad restaurationem templorum omnino cogant: ac ipsi quoque opem aliquam conferant, quo facilius DEI cultus restitui in iis locis possit.

XII. Quamvis summa semper fuerit *Ecclesia Catholica in rebus fidei constantia, ac firmitas*, atque uno ore omnes, locorum spatiis, ac templorum intervallis sejuncti fideles, idem sentiant, ac docuerint: in iis tamen, quæ

ad ritus externos spectant, pro locorum ac temporum varietate, quædam vel adstricta validius, vel nonnihil remissa sunt ab Ecclesia, prout fidelium utilitas exigere videbatur. Quocirca cum in hac senescentis mundi ætate, charitas quoque multorum frigescat: quemadmodum ipsi quoque Apostoli, ut ovibus consulerent, aliquando sanguinem, ac suffocata prohibuerunt: postmodum vero eorundem usum permiserunt: ita supplicandum videtur Summo Pontifici, ut quod vicinis Provinciis concessum scimus, Hungariæ quoque, & Regnis, ac Provinciis illi annexis indulgere velit: ac lacticiniorum, ovorumque usum diebus jejunii licitum esse jubeat. Cum enim in ipsis Hungariæ limitibus, hanc nonnulli libertatem lacticiniis vescendi conspiciant: sibi quoque eandem ultro assumunt libertatem. Non advertentes, inobedientiæ vitio irretiri eos, qui Ecclesiæ præcepta, & consuetudines transgrediuntur. Parochi vero & Concionatores, diligenter populo explicabunt *leges jejunii*: quæ id exigunt, ut unica cibi refectio, eaque non ante, quam circa meridiem sumpta, contenti sint. Hanc igitur legem Ecclesiæ, ipsi in primis Sacerdotes diligenter observent. Deinde, populo quoque intiment; nec nisi in casibus a jure permittis, dispensatio admittatur. (r)

XIII. *In Festivitatibus* quoque cultu nonnulla cernitur diversitas. Ut igitur hic quoque consilietur fidelibus, ac *uniformitas quoque servetur*; statuit sancta Synodus, præter dies Patronorum, ac dedicationis Ecclesiarum, atque præter Festa mobilia, Feriæ sextæ majoris: Paschatis, cum duobus sequentibus diebus: Pentecostes, cum duobus item adjunctis diebus, ac Vigilia de præcepto: Ascensionis, & Corporis Domini: Hæc sola Festa, lege præscripta, & sub peccato observanda esse, quæ subnectuntur.

Nempe in JANUARIO: Festum Circumcisionis, Epiphaniæ, & Conversionis S. Pauli.

In FEBRUARIO: Festum Purificationis B. Virginis, cujus Vigilia ex devotio-

votione jejunio deputatur : & Festum S. Mathiæ Apostoli , cui jejunium ex præcepto præmittitur.

In MARTIO : Festum Annunciationis B. Virginis , cum Vigilia lege præscripta. Nam Festum S. Gregorii Papæ , inter festa devotionis computatur.

In APRILI : Sancti Adalberti , & S. Georgii Martyris dies solemnes sunt : Festum vero S. Marci , devotioni fidelium colendum relinquitur.

In MAJO : SS. Philippi , & Jacobi , ac insuper Inventio S. Crucis.

In JUNIO : Festum S. Joannis Baptistæ , cum Vigilia præcepta : S. Ladislai Regis : SS. Petri & Pauli , cum ea , quæ ex præcepto antecedit , Vigilia.

In JULIO : Festum Visitationis Beatissimæ Virginis , cuius Vigilia ex devotione observatur : S. Mariæ Magdalænæ , S. Jacobi Apostoli , ad cujus privilegium legibus jejunii adstringimur : Dies vero S. Margaritæ , ac S. Annæ , devotioni populorum relinquuntur.

In AUGUSTO : Celebres dies sunt , Transfigurationis Domini : S. Laurentii , cum Vigilia præcepta : Assumptionis Beatissimæ DEI Genitricis , cum Vigilia itidem præcepta : S. Stephani Regis : S. Bartholomæi Apostoli cum Vigilia ex præcepto : Dies vero S. Mariæ ad Nives (sicut & ejus Vigilia) inter eos computatur , qui ex devotione observantur.

In SEPTEMBRI : Nativitas Beatissimæ Virginis , cui ex devotione populi jejunium præmittitur : Exaltatio S. Crucis : Dies S. Matthæi Evangelistæ , cum Vigilia præcepta : Dies item Sancti Michaëlis.

In OCTOBRI : SS. Simonis & Judæ festum , ac Vigilia , ex præcepto obligant : Dies vero S. Lucæ devotioni relinquitur.

In NOVEMBRI : Festum omnium Sanctorum , & ejus Vigilia , præcepta sunt : sicut & Festum S. Emerici , S. Martini , S. Elisabethæ , S. Cathar. S. Andree cum sua Vigilia.

In DECEMBRI : Conceptio Beatissimæ Virginis , cuius jejunium devotioni relinquitur : S. Thomæ dies , quæ jejunii lege præscriptam Vigiliam habet : Dies Nativitatis Domini nostri , quam præcedit jejunium : Festum item S. Stephani , S. Joannis , SS. Innocentium.

Juxta hunc igitur ritum , publicari deinceps debebunt Festi dies , ac jejunia , pridie Festorum celebranda : atque juxta decretum Concilii Tridentini. (rr) ab omnibus , etiam Regularibus observanda. Quatuor vero anni temporibus , solemnia Ecclesiæ jejunia , suis quoque temporibus denuntiabuntur.

XIV. Denique , ut summam multa complectamur , Reverendissimi Episcopi intelligant , eam sibi ab Oecumenico Concilio Tridentino datam esse potestatem : (s) *Ut nulli Clerici , sue jurisdictioni subjecti , prætextu ullius Privilegii , exempti sint* , quo minus eorum excessus , a Prælato , tanquam ad hoc Apostolicæ Sedis Legato , corrigantur. (t) *Quin etiam Regularis , extra Monasteria degentes , pari ratione corrigant. Et si eorum Superiores admoniti , visitare , ac reformare Monasteria subjecta neglexerint* : (u) Episcopi , ut Sedis Apostolicæ delegati , id facere possunt.

Monialium Clausuram , juxta Decreta Concilii Tridentini , Sess. 25. cap. 5. Ordinari non negligant : ac ea , quæ de crebro usu Sacramentorum , deque Confessariis (uu) assignandis præscribit eadem sacra Synodus , observabunt.

Episcopi , & Clerici , Calices , Ampullas , Corporalia , Mappas , Strophiola , Mitras , Baculos , Catulas , Pluvialia , Dalmaticas , ac cætera omnia ad sacrum Altaris ministerium , & ornatum Pastoralem destinata , post obitum , Ecclesiæ relinquunt : nec quidquam Con sanguinei ex iis accipiant. Libros vero , non nisi Ecclesiæ , in qua resident , relinquunt , ut Bibliotheca erigi in singulis Capitulis possit. In Parochiis quoque Æditui idipsum observabunt , ut scilicet a cognatis

A a a 2

rr) Trident. Sess. 25. cap. 11. de Reform.

s) Sess. 14. cap. 4.

t) Sess. 6. cap. 3. de Reform.

u) Trident. Sess. 25. cap. 8.

uu) Sess. 25. cap. 16.

gnatis Parochi defuncti, nullo modo libros, & sacram suppellectilem, etiam propria pecunia ab illo comparatam, diripi patiantur: sed pro usu sequentium Parochorum conserventur. In reliquis autem rebus omnibus, tam mobilibus, quam immobilibus, Testamentariæ dispositiones, juxta laudabiles ritus, & consuetudines cujusque Ecclesiæ, in suo vigore remaneant.

Cætera, quæ de honestate ac integritate Ecclesiasticorum dicenda supersunt: ea sibi in primis observanda sciant, Reverendissimi Episcopi.

CAPUT II.

De Honestate, ac Studiis Clericorum.

GRAVISSIMIS verbis hortatur Apostolus, omnes quidem, qui Christo nomen dedere, in primis vero eos, qui veluti sal, condiendis, corrigendisque aliorum putoribus sunt destinati, (x) talem inter gentes conversationem habeant, ut, qui ex adverso est, erubescat, non habens quod jure objectet: (y) ut non vituperetur ministerium nostrum, nec sancta per nos polluantur: (z) nec (quod gravissime Deus queritur) blasphemetur Dei nomen per nos: sed potius Christi bonus odor simus, ut qui nos vident, glorificent Patrem cœlestem. Recte enim alicubi dictum a Cyrillo: duas esse debere veluti manus ei, qui adducendis Christo hominibus est destinatus: Exemplorum alteram, alteram salubrium monitorum: multo tamen exempla trahunt efficacius, quam verba, & ut Concilium Tridentinum ait: (a) Integritas Præfidentium, salus est subditorum. Quemadmodum enim istus, licet bene temperato ense, a languido, luxatoque brachio invalidus est: sic ipsa divino- rum eloquiorum, quovis ancipiti gla-

dio penetrabiliorum, prædicatio infructuosa sit, necesse est, si morum integritate velut nervo destituatur. Nam nec in alio confidenter reprehendis ea, in quibus ipse delinquis, nec emendas, sed provocas, si, quod arguis, facis. Ut igitur Principes, faciendo docent Cives suos recte facere, cum quidquid illi faciunt, præcipere videantur: sic in cura hac, administrationeque animarum, multo id amplius locum habet, & veluti a sole, in subiecto orbe, lux, aut tenebræ, sic a Pastore (in quem, ut ait Tridentina Synodus, (b) tamquam speculum, reliqui oculos conjiciunt) apud subditos, pleraque prava, aut recta. Atque ideo recte Patres Tridentinæ Synodi monent: (c) Exemplo prædicare debere eum, qui cum fructu præest ovibus Christi. Et Deus ipse (d) causam omnem dissipati gregis sui, iustitiam, & a rationis orbita evagantem Pastorum vitam esse dixit.

Ne igitur jure nobis quoque dicatur: (e) Qui alios doces, teipsum non doces? qui prædicas non furandum, furaris? qui dicis non mœchandum mœcharis? sêrve nequam, ex ore tuo te judico: sciens, & non faciens voluntatem Domini, vapulabis multis. Ne illud objectetur: quare tu enarras justitiam meam, tu vero odisti disciplinam? &c. sollicitè curandum est, ut & nostra, & eorum, quorum curam gerimus, causa, in omnibus nos, ut Dei Ministros exhibeamus, non dantes ullam offensionem.

I. Principio igitur, (f) Clerici omnes habitum Clericalem, & tonsuram decenter gerant: nec novum, ac ad sæcularem habitum accedentem inducant: neve coloribus aliis, quam nigro, & violaceo utantur: pallia tamen solum nigra habeant. Et cum se Dei servitio devo-

x) Ad Tirum 2. v. 8.

y) 2. Corin. 6. v. 3.

z) Rom. 2. 6. v. 24.

a) Sess. 6. cap. 1.

b) Sess. 22. cap. 1.

c) Sess. 25. cap. 6.

d) Jerem. 10. v. 21. Isai. 24. v. 21.

e) Rom. 2. v. 21.

f) Trident. Sess. 14. cap. 6. Sess. 24. cap. 12.

devotos norint, in iis, quæ sui muneris sunt, assidue versentur. Divinum officium nullo die intermittant, nisi infirmitas gravis coegerit. Sacrum, minimum diebus Festis, ac Dominicis faciant, præmissa ante (si alicujus peccati mortalis, mens sit conscia) salutare peccatorum Confessione, aut si copia non esset Confessarii, urgente necessitate, contriti celebrabunt: postea vero quamprimum fieri poterit (juxta Decretum Concilii Tridentini (g)) confitebuntur: sibi que persuadeant, ut Judam olim, hoc Sacramento polluta conscientia vescentem, Dæmon occupavit, & per gravissimum prodicionis Dei crimen, ad interitum perduxit sempiternum: sic hodieque vitio nullo periculosius Diabolum irretire homines, quam si persuaserit, polluta conscientia Dominicam Cœnam manducare.

II. Porro non solum juxta datam Deo fidem, *caste, impolluteque vivant* cum Dei gratia Sacerdotes: sed ab omni etiam specie mali abstinendo, juxta Canones veterum Conciliorum, (h) Fœminis, de quibus suspicio aliqua haberi posset, nullo modo cohabitent, aut cum illis conversentur. Et contravenientes, secundum Decretum Tridentini Concilii, puniantur, suspectæ autem non habentur, proximo gradu consanguinitatis conjunctæ, vel anus, seu vetulæ decrepitæ. Si quæ tamen ex his ipsis judicio Episcoporum, aut Vicarii suspectæ sint, juxta Concilium cum iis procedatur. De vestimentis enim, ait Sapiens, (i) prodit tinea: & a muliere iniquitas viri. Brevis enim omnis malitia super malitiam mulieris. Et, melior est iniquitas viri, quam mulier benefaciens. Quin etiam ruina plurimorum admonet, ut & crebra cum fœminis, ac non necessaria colloquia vitentur. Quoniam laqueus venatorum est mulier: sœgena cor ejus, vincula manus ejus. Et omnino difficile est vitare peccatum, nisi vitetur peri-

culum, nec, ubi multos cecidisse certum est, ulli licet esse securum, & periculum qui timet, cavet.

III. Ut sacrilega *Concubinarius impuritas radicitus evellatur*: Episcopi, & eorum Vicarii adversus Concubenarios procedant secundum Canones Concilii Tridentini. Archidiaconi in visitatione moneant populum, non esse legitimum matrimonium Sacerdotum: Ideoque caveant, ne decepti sub specie Matrimonii, filias prostituant. Advocato porro auxilio Dominorum terrestrium evitantur Episcopi, profanum Sacerdotum concubinatum honesti Matrimonii velo palliatum prudenter emendare. (k)

IV. *Confessiones auriculares, in loco templi publico, & omnibus patenti, sedque ad hoc destinata, more solito audiantur.* Prohibetur verò sub pœna Excommunicationis, & amissionis Beneficii, ne ullus turmatim audiat confitentes, sed seorsim singulos. Formam vero Absolutionis, omnes eandem observabunt, nihil de suo addendo, nec immutando, hanc nempe:

Misereatur tui Omnipotens DEUS, & dimissis peccatis tuis perducatur te ad vitam æternam. Amen. Indulgentiam, absolutionem, & remissionem peccatorum tuorum tribuat tibi Omnipotens, & misericors Dominus. Amen.

Dominus noster JESUS Christus te absolvat, & ego auctoritate ipsius te absolvo ab omni vinculo Excommunicationis suspensionis, & interdicti, in quantum possum, & tu indiges. Deinde ego te absolvo a peccatis tuis, in Nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen.

Si pœnitens sit laicus, omittatur verbum, Suspensionis.

Passio Domini nostri JESU Christi, merita B. MARIE Virginis, & Omnium Sanctorum, quidquid boni feceris, & mali sustinueris, sint tibi in remissionem peccatorum, augmentum gratiæ, & præmium vite æternæ. Amen.

B b b

V.

g) Trident. Sess. 13. cap. 7. de Eucharistia.

h) Trident. Sess. 22. cap. 14.

i) Eccl. 42. v. 12. Eccl. 42. v. 14. Eccl. 7. v. 27.

k) Trident. Sess. 24. cap. 8.

V. (1) *A choreis, venationibus illicitis, ebrietatibus, larvis, cæterisque levitatis speciem habentibus, omnino abstinebunt Clerici; Transgressores, iudicio Ordinariorum subiaceant.*

VI. *Ab omni specie avaritiæ abstineant Clerici.* Negotiationes ergo, multo vero magis contractus aliquos, qui usuræ speciem præferre videntur, devitent: quin potius divitias, & quæstum suum pietatem reputantes, ut superflua verticis excrementa de more abradant, sic quoque superfluam mundi curam amputent, quo arctius DEO servire possint. *Qui Altariam habent, diligenter satisfaciant suis obligationibus: hoc scientes, quod præter peccati reatum fructibus quoque Altariæ privantur, pro rata parte temporis, quo negligunt ministerium suum: & si admoniti, pergant negligere officium suum, Ordinarius privabit illos Altaria. Vineas vero Beneficiorum, ac Domos, si negligant Beneficiati: Episcopus post admonitionem ex fructibus ejusdem beneficii ædificare non intermittat.*

VII. *Rixas, contentiones, convitia, omni contentione fugiant: pacem cum omnibus habeant: & exemplo suo doceant, solem supra iracundiam subditorum non debere occidere. Armis non utantur, nisi in itinere, & cum per loca periculosa est transeundum. In templo vero modeste, ac reverenter se gerant. Canonici, qui sine necessitate, a Choro, ac Officio Divino absunt, ad Episcopum deferantur a Vicario. Cætera vero, quæ in singulis Capitulis jam pridem ordinata sunt Statuta, ut diligenter observentur, Episcopi advigilabunt. Si quæ infamia gravis de aliquo Clerico, vel aliis indiciis sufficientibus, vel publica fama sit evulgata: secundum Jura Canonica contra illum agat Ordinarius.*

VIII. *Scientia, secundo loco, est Clerico necessaria; sine qua nec suam ipse vitam, nec mores populi, ad eam exigere normam potest, quam DEUS requirit: atque ideo causam solutæ vitæ,*

ignorationem in primis esse Pastorum, (m) DEUS ipse testatur. Fieri enim non potest, ut cæca ignorantiae nocte obvolutus ipse, facem præferat, scientiam salutis det plebi DEI; ne in varios perversarum opinionum laqueos abducatur.

Curent igitur omnes, ut quotidie temporis aliquid studio rerum Divinarum destinent, turpissimum enim est, adde: etiam periculosum, ignorare ea, quæ sui muneris sunt: cum error Sacerdotum, non temporalis vitæ (quemadmodum in Medicorum corporalium erroribus uluvenit) sed æternæ salutis dispendio pensetur.

Nemo, sine licentia retineat libros hæreticos, nec supersticiosos, & lascivos: sed Catholicos, & qui Concionibus, Confessionibus utiliter excipiendis, pietati, ac timori DEI augendo, utiles sint futuri. Intelligant vero, sine expressa licentia non licere legere, aut tenere libros hæreticos, sub pœna Excommunicationis Bullæ Cœnæ Domini, ipso facto incurrendæ, quod etiam populo explicare convenit, ne sensim, usu malorum librorum allectus, in errores pertrahatur.

Ordinem, & ritum administrandorum Sacramentorum, & ea omnia, quæ libro Rituali, seu Agenda habentur, addiscant: atque singuli Parochi hunc librum habeant, curandum erit. Insuper alium quempiam librum, de Calibus conscientiæ, ad captum, etiam medicriter Doctorem conscriptum curent, sibi que faciant familiarem.

CAPUT III.

De cautela, & diligentia in concionando, & Sacramentorum administratione.

I.

Villicos Domini, dispensatores multiformis gratiæ DEI, se esse, Clerici intelligant, qui & in horrea Domini fructus convehere, & cibaria familiæ Dei tritici mensuram in tempore dispensare teneantur. Idcirco enitendum est, ut sollicitè muneri suo incumbant, (n) si male-

l) Trident. Sess. 24. cap. 12.

m) lla. 50. v. 11.

n) Jerem. 48. v. 10.

maledictionem, cui subjacet opus DEI fraudulenter peragens, vitare deliderant.

II. Ne igitur pabulo spiritali subditi destituantur: curam animarum habentes, eo in loco assidue resideant, in quo gregem sibi creditum pascere possint. (o) Declaravit enim Sacro-Sancta Synodus Tridentina, non solos Episcopos, sed etiam ceteros animarum curam habentes, si non relideant, præter culpæ mortalis reatum, pro rata temporis absentia, fructus non facere suos, sed eos fabricæ Ecclesiæ, aut pauperibus attribui debere, nisi absentię licentia obtineatur. Sæpe populus diebus festivis Sacro destituitur, Plebanis ad nundinas vel alio confluentibus: id omnino vitetur in posterum, & super hoc conscientia Archi-Diaconorum obligatur.

III. Cum valde felix sit, (p) qui fructuose unam Ecclesiam regere possit, intelligant omnes, plurium simul beneficiorum, curam animarum habentium susceptione, privari se ipso jure beneficiis universis. Si vero in vicinis Parochiis haberi non possint: cum licentia Superiorum, poterit idem utrique Parochiæ ad tempus inservire per modum provisionis.

IV. Diebus saltem *Dominicis, & Festis, Conciones*, ad populum habeantur. *Templum, & Sacristia non instar Aaræ*, sordibus, ac pulvere oblitum, sed nitidum, ac mundum conservetur, Altaria, Mappæ, Corporalia, Purificatoria, Pallæ, Calices, Patenæ, ut par est, munde habeantur. Et ad evitanda nonnulla incommoda, omnino servetur a Regularibus illa Concilii Tridentini constitutio, ut nullus Regularium ad concionandum admittatur, nisi de moribus, & scientia examinatus, & approbatus a suis Superioribus, ac de eorum licentia: cum qua licentia personaliter se coram Episcopis præsentent, & ab eis benedictionem petere teneantur,

antequam prædicare incipiant. Nec sine licentia Parochi ea exerceant, quibus Jura Parochialia imminuuntur. (q)

V. Sacratissimum *Eucharistiæ Sacramentum, in Ecclesia semper habeatur*, quod in necessitate infirmis deferri possit, debita cum reverentia, luminibus & campanis prælatis, illudque octavo quoque die, veteribus particulis absumptis, renovetur.

VI. *Oleum* Catechumenorum; *Chrysmatis*, & *Extremæ Unctionis*, puro, & nitido loco conservatum semper habeatur, annisque singulis, circa Pascha ab Episcopo novum accipiat.

VII. Non licet ullo casu, *Sacrum Missæ Officium*, vestibus, Calice, Corporali, non benedictis, celebrare: in loco vero non consecrato, & æde aliqua privata, absque licentia Episcopi vetitum est Missas peragere. (r)

VIII. *In administratione Episcopi*, Decretum Concilii Tridentini observetur, ut unus solum Compater, una Commater eligatur. Nomina autem Compatri, aut Commatri, & ipsius Baptizati etiam si in casu necessitatis domi ab Obstetricibus baptizaretur, in librum ad hoc destinatum referantur. (s)

IX. *In Matrimonii administratione*, illud in primis observabitur: Ne temporibus ab Ecclesia prohibitis, & in Concilio Tridentino Sess. 24. cap. 10. expressis, hoc Sacramentum administretur. Deinde: antequam copulentur, ter in Ecclesia, tribus continuis diebus, festis denuntietur, ut, si quod impedimentum forte intercurreret, intelligi possit. Quod si aliquando probabilis fuerit suspicio, Matrimonium malitiose impediri posse, si tot præcesserint denuntiationes: tunc vel una tantum denuntiatio fiat, (t) vel saltem Parocho, & duobus, vel tribus testibus præsentibus Matrimonium celebretur: deinde, ante illius consummationem, denuntiationes in Ecclesia fiant, ut, si aliqua sub-

B b b 2

fiunt

o) Trident. Sess. 6. cap. 1. Sess. 23. cap. 1.

p) Trident. Sess. 7. cap. 2. Sess. 24. cap. 7.

q) Sess. 5. cap. 2.

r) Trident. Sess. 22. Decreto de Vitandis in Celebrat.

s) Sess. 24. cap. 2.

t) Trident. Sess. 24. cap. 1.

sunt impedimenta, facilius detegantur, nisi Ordinarius ipse expedire judicaverit, ut prædictæ denuntiationes remittantur, quod illius prudentiæ, & iudicio, sancta Synodus relinquit. Præter Parochum autem duo, aut tres ad minimum, adesse debent testes, cum Matrimonium contrahitur. Nomina etiam Contrahentium ac Testium, annus, dies, & locus contractus, in libro ad hoc destinato annotanda erunt. Curetur etiam ne contra ejusdem Concilii Decretum, (u) vagi, erroneque Matrimonio jungantur: nec si fieri potest, nisi in Templo, ritu solitofiat copulatio. Quod si quis ex Dominis Canonici, vel aliis personis in dignitate constitutis, ad baptizandum, vel copulandum, funus offerendum, &c. vocetur: donaria, quæ offeruntur, Parocho, vel Capellanis Ecclesiæ assignentur.

X. *Ad Sacramentum Penitentia*, crebro fideles exhortentur. Pastori vero curent, ut circa Pascha, juxta præscriptum Ecclesiæ, consteantur ac communificent omnes. Et ubi monasteria habentur, moneatur populus, ut circa Pascha omnes in sua Parochia communificent.

XI. *Ab his* autem, quæ sequuntur *Peccatis, sine licentia Episcopi, nullus absolvi potest*: Ab hæresi externa: A raptu Virginis: Ab incæstu: A procurato abortu. Incendiarios item: Violatores Ecclesiæ: Voluntarios homicidas, Parentum percussores: Magicis, ac veneficis artibus deditos: Falsarios monetarum, ac ponderum, absolvere sine licentia Episcopi non debent. Concubinarij vero absolvi non possunt, nisi dimittant Concubinas.

Experientia docuit, plerosque *duas Eucharistiæ species* efflictim postulantes, sub hoc quasi velo utriusque speciei latentes errores tegere: atque ubi usus utriusque speciei permittitur, in suis quidem erroribus hære, ac nihilominus Sacramenta in Ecclesia percipere. Idcirco cum Ecclesia nulli unquam usum utriusque speciei permiserit, nec per-

mittere possit, nisi qui firmiter credat, quod Tridentina Synodus Sess. 21. cap. 1. & sequentibus definit: Laicos nimirum, & Clericos non conficientes, lege Divina obligatos non esse ad utriusque speciei sumptionem: nec plus utilitatis spiritualibus ex unius, quam ex utriusque speciei usu in eos derivari, hæc vero, qui recte credit, nullam habet causam, cur utramque speciem pervicaciter expetat: omnino inhibemus, ne ullus in posterum sub utraque specie Eucharistiæ Sacramentum distribuat, siquidem & Tridentina Synodus (x) ad solum Romanum Pontificem, hanc facultatem concedendæ utriusque speciei rejecit. Si quis contrarium attentarit: ipso facto beneficiis Ecclesiasticis spoliatur. Si vero Regularis fuerit, ab omni officio Ecclesiastico suspensus maneat. Ablutionem quoque non dent in eo ipso Calice, in quo Sacerdos celebrat: ne populus decipiatur, existimans se sanguinem sumere.

XII. *Parochi diligenter incumbant teneræ ætatis instructioni.* (y) Diebus festivis a prandio hora statuta curent, ut convenient pueri, ac puellæ ad Templum, ibique Christianam doctrinam eis tradant: quæ tali ordine institui debet: habeant nomina omnium suæ Parochiæ, ad capeffendam doctrinam idoneorum. Deinde, viros aliquos bonos promoveant, ut in re tam salutari Parochum adjuvent: qui & instigare cæteros poterunt, ut suos liberos instrui velint, & suo tempore ad templum cogant. Similiter vetulas aliquas deputent, quæ puellas ad templum deducant. Quod siqui nollent suos liberos accedere, Ecclesiasticis pœnis compelli debebunt. Ubi in templum convenerint: canent in primis Pater noster, Ave Maria, Credo, Decalogum, Præcepta Ecclesiæ, Successu temporis, opera misericordiæ, &c. prout in Catechismo habentur, edocebuntur. Quod si qui grandiores etiam, hæc nesciant, eos (proponendo quam indigna, ac Deo ingrata res sit, capita, ac cardines

u) Sess. cap. 7.

x) Sess. 23. in fine.

y) Sess. 24. cap. 4.

nes Christianæ Religionis ignorare) inducent, ut & ipsi hæc addiscant. Et saltem Orationem Dominicam, Salutationem Angelicam, Symbolum Apostolorum, ac decem Dei Præcepta, scire unusquisque eorum deberet, qui Christiano nomine gloriantur. Quare, si in Confessione, vel alio modo advertat Parochus aliquem hæc ignorare, serio injungat, ut ista addiscat. Similiter etiam graviter reprehendat Patres-familias, qui cogere negligunt liberos, ac familiam, ut festis diebus ad Christianam doctrinam conveniant: eosque de suorum ignorantia, rationem reddituros demonstrat.

Quia vero hæc tenerioris ætatis institutio, majoris est momenti, quam forte videri possit: Archi-Diaconus tempore Visitationis, diligentissime investigare debet, an in hac admittatur defectus? & si quid negligentius actum animadvertat, ipsimet (inchoato per se hoc pio opere) Parochos ad idem faciendum instruet, inflammabitque. Insuper, mensibus singulis (eo usque, dum res stabilita, ac usu recepta fuerit) admoneat Parochus Episcopum, de successu hujus tam sancti operis. In Ecclesiis vero Cathedralibus, & Collegiatis Episcopus, vel Præpositus, ex Canonici, vel aliis idoneum unum, vel plures assignet, qui hoc munere fungi debeant.

XIII. Si aliquis Parochorum, *Ludimagistrum* habeat: is, ut Catholicus honestisque moribus sit, curabit. Quare antequam admittatur ad docendum, fidei professionem edat: libros non habeat, multo minus doceat prohibitos, & obscenos. Et de hujus quoque doctrina, moribus, ac docendi ratione Archi-Diaconus tempore Visitationis inquirat. Diebus autem festis, præter Cathéchismum, nulla alia lectio doceatur in scholis. (7)

XIV. Si quem graviter *infirmari in sua Parochia* advertat; eum, etiam non vocatus adibit: & si paupertas ejus postulet (siquidem, ut Tridentinum Sess. 23. cap. 1. de Reformat. ait: Præ-

cepto Divino incumbit Parochus, Oves suas pascere: pauperum, ac miserabilium personarum paternam curam gerere,) eum juvare in necessariis conetur, implorato etiam, si res postulet, Episcopi auxilio. Deinde ut mature, antequam vis morbi, vires animi debilitet, reconcilietur, curabit; ne ullus absque Sacramentis Ecclesiæ, quoad ejus fieri poterit, moriatur. Intelligatque Parochus, quod si ipsius negligentia, absque Sacramentis quispiam mortuus deprehendatur, præter gravissimum lethalis culpæ reatum, etiam Episcopo se pœnas daturum.

XV. *Incantationes, Magia, Divinationes, Sortilegia, Chiromantiæ, superstitiosæ curationes infirmitatum, ac vulnerum, per verba, ac signa occulta, certo tempore, ac loco facta, crebro pro Concione reprehendantur. Et, si qui hujusmodi maleficiis irretiti intelligantur, de iis Episcopum mature admoneat Parochus.*

XVI. Ut festivis diebus curare debet, ne servilia opera exerceant subditi: ita etiam, ne carnes, alique cibi prohibiti jejuniorum tempore comedantur. Ecclesiastici vero diebus jejuniorum nullos cibos vetitos proponant hospitibus.

CAPUT IV.

De Bonis Ecclesiæ.

I.

AD Bonorum Ecclesiasticorum conservationem illud in primis facit, ne oppignorentur, aut abalienentur. Quo circa, totius Synodi nomine, Sacram Regiam Majestatem demisse obsecramus, ut diligenter secum, ac cum suis Consiliariis Decretum Tridentini Concilii consideret, quod sic habet: (a) Si quem Clericorum, vel Laicorum, quacunque is dignitate, sive Imperiali, aut Regali præfulgeat, in tantum malorum omnium radix cupiditas occupaverit, ut alicujus Ecclesiæ, seu cujusvis Sæcularis, vel Regularis beneficii, Monumentum pietati, aliorumque piorum locorum jurisdictiones, bona, census,

C c c

ac

2) Trident. Sess. 25. cap. 2.

a) Trident. Sess. 21. cap. 15.

ac jura, etiam feudalia, & emphyteutica, fructus, emolumenta, seu quascunque obventiones, quæ in Ministerium, & pauperum necessitates converti debent: per se, vel alios, vi, vel timore incusso, seu etiam per suppositas personas Clericorum, aut Laicorum, seu quacunque arte, aut quocunque quaesito colore, in proprios usus convertere, illosque usurpare præsumpserit, seu impedire, ne ab iis, ad quos jure pertinent, percipiantur: is Anathemati tamdiu subiaceat, quamdiu jurisdictiones, bona, res, jura, fructus, & redditus, quos occupaverit, vel qui ad eum quomodocunque, etiam ex donatione suppositæ personæ, pervenerint, Ecclesiæ, ejusque administratori, sive Beneficiario, integre restituent, ac deinde a Romano Pontifice absolutionem obtinerit. Quod si ejusdem Ecclesiæ patronus fuerit: etiam Jure Patronatus, ultra prædictas pœnas, eo ipso privatus existat, Clericus vero, qui nefandæ fraudis, & usurpationis hujusmodi fabricator, seu consentiens fuerit: eisdem pœnis subiaceat, nec non quibuscunque beneficiis privatus sit, & ad quæcunque alia beneficia inhabilis efficiatur, & a suorum Ordinum executione, etiam post integram satisfactionem, & absolutionem sui Ordinarii arbitrio suspendatur.

Iterum igitur, iterumque obtestamur Suam Sacratissimam Majestatem, ut memor Decretorum Sacratissimi (b) Ferdinandi Imperatoris, ac aliorum piorum Regum felicitis memoriæ: Sua quoque Majestas hac in parte indemnitati Ecclesiarum prospiciat. Id quod pro sua pietate Majestatem Suam facturam omnino confidit sancta Synodus.

II. Illud quoque gravissimum Bonis Ecclesiasticis ac Religioni infixit vulnus, quod *Archi-Episcopatus, Episcopatus, aliaque Beneficia Ecclesiastica, pluribus nonnunquam annis vacarent*. Qua ex re, multa, ac gravissima incommoda illata sunt Religioni. Quocirca Sacra-

tissima Majestas Sua, memor obligationis, quam Jus Patronatus secum annexam habet: pro sua in DEUM, & Ecclesiam pietate, ultra tempus Jure Canonico præfixum vacare Ecclesias non patiatur.

III. Paucis abhinc annis, absque ullo legum patrocinio introducta est consuetudo, ut *Camera, mortui Prælati bona* prorsus omnia abripiat, ita ut vix sepulturæ necessaria relinquantur. Debita vero, si quæ post se relinquunt Prælati, aut pia legata, nullo modo persolvuntur. Hæc incommoda, ut Majestas Sua clementer emendare, ac statum Ecclesiasticum pristinae libertati restituere dignetur, humillime precamur.

IV. Cum sit extra controversiam, & jure Regni, & usu perpetuo ac diuturna præscriptione, *Census Cathedralium, Capituli, Præpositorum, & Archidiaconorum* redditibus accenseri: Suam Majestatem Regiam humillime rogat, sacra Synodus, ne patiatur eos proventus legitimis possessoribus adimi, ac prædicantibus contra omnia Jura applicari sed quibus antea pendebantur, deinceps quoque dependantur.

V. (c) *De Decimis Ecclesiæ* debitis, clementer dignetur Sua Majestas providere, ut in illarum perceptione, impedimenta nulla fiant a Dominis Secularibus. Quin etiam Sua Majestas clementer dignetur causas Decimarum, ad cæteras fori Ecclesiastici causas revocare.

VI. *Beneficia Ecclesiastica, conferri* non posse ullis, ante annum 14. nempe iis, qui minoribus Ordinibus initiati non sunt, Tridentina Synodus declaravit. Curabunt vero Ordinarii, ut ad Beneficia Ecclesiastica illi promoveantur, qui mores probatos, ac doctrinam, ad suum munus obeundum necessariam habent. Expectativæ etiam gratiæ, a Tridentino Concilio prohibitiæ, in Beneficiis Ecclesiasticis nullo modo admitti debent. (d)

CAPUT

b) Ferd. in Decret. An. 1560. S. Steph. lib. 2. cap. 1. & 2. Andreas secun ar. 17. Uladisl. Decret. 3. art. 55.

c) Trident. Sess. 25. cap. 12. Decreto 2. de Reformat.

d) Trident. Sess. 23. cap. 6. Trident. Sess. 24. cap. 18.

CAPUT V.

*De visitatione ab Archidiaconis insili-
tuenda.*

Arcbi-Diaconus non solum probitate, ac scientia insignis esse debet, & omnino talis, qualem Tridentina Synodus Sess. 24. cap. 12. de Reform. exigit: sed etiam invigilare debet, tanquam rationem DEO redditurus de Parochiis sibi commissis. Has igitur in primis, (e) juxta Statuta Tridentini Concilii, annis singulis visitare tenetur: sicut & Dominus Archi-Abbas, ac ceteri Præpositi, quibus munus visitandi incumbit.

II. Ut autem sciant, tam ipse Archidiaconus, quam Parochi, *Quanam tempore Visitationis in examen venire debeant*; Primo ea, quæ ad DEI cultum, Deinde, quæ ad ipsam Parochi personam: Demum, quæ ad subditos spectant, lustrabit Archidiaconus.

Igitur, *Primo omnium, visitabit templum*: An facta tecta conservetur sacra Edes? an munda? An Eucharistia munde asservetur, & suis temporibus renovetur? An quæ Sacrificio serviunt: purificatoria, corporalia, pallæ, calices, patenæ, &c. nitida? An Altaretot mapas habeat, quot ex præscripto requiruntur, Reliquisque sit instructum? An oleum sanctum, aqua Baptisterii recte asserventur? An locus in templo (& non in sacristia) Confessionibus audiendis sit aptatus? An libri extent, in quo Baptizatorum, Compatrum, Confirmationum ab Episcopo, Matrimoniorum contrahentium nomina adscripta sint? Inquirat etiam, an Sacrum diebus festis, Concio, Doctrinaque Christiana habeatur? Et audito aliquoties Parocho Sacrum celebrante, advertat, an in Ceremoniis, &c. errorem aliquem committat? eumque correctum instruat. Similiter Concionem, & Doctrinam Christianam tradentem audire, ac corrigere debet in spiritu lenitatis. Inventarium suppellectilis Templi conficiet, in quod Redditus, ac Bona Templi, una cum Legatis piis referet: & copiam Æ-

dituo, ac Judici tradat, ut, si quando Parochus sedem mutet, juxta inventarium res Templi consignet integras.

Circa ipsum Parochum, intelliget in primis: An Breviarium sciat? An soleat recitare? An libros prohibitos habeat? An libris, quorum supra mentio facta est, instructus sit? (f) An ritus ab Agenda Strigoniensi præscriptos, in Sacramentorum administratione obierit, & formas Sacramentorum, præsertim Baptismi, & Pœnitentiæ rite teneat? Quædam item ex casibus conscientiarum, de iis, quæ in illa Parochia accidere possent, a Parochis inquirat: & quo nam modo in rebus similibus se gerere soleat cum pœnitente? Quem item modum in audiendis Confessionibus habeat, indagabit: hortabiturque, ut aliquid temporis, studio casuum attribuat. Visitabit item: An lupellatulum Templi, re aliqua auxerit, ab ultima visitatione? An fundos Parochiæ oppignoraverit? vel elocaverit? vel consanguineos bonis Ecclesiæ auxerit? quod in Tridentino prohibetur. (g) Inquirat præterea a viris gravioribus, an bene audiat Parochus? Num ebrietati, liberæque vitæ sit deditus? An cohabitaret cum fœminis? An rogatus Sacramenta promptè administret? Et, num aliquis ob ejus negligentiam, sine Sacramento obierit? Et, si quid in supradictis eum deliquisse advertat, communicato in rebus gravioribus cum Episcopo consilio, ipsum puniat.

Ad Subditos Parochiæ quod attinet, inquirat Archi-Diaconus: An Subditi Templi adeant? An liberos ad Christianam doctrinam ire compellant? An omnes Catholicæ concionem audiant? An ad Palcha, ex præscripto Ecclesiæ, omnes sint confessi; Et, si quos id neglexisse advertet, primo moneat: aliis deinceps annis, etiam puniat. An Ludimagistri tales sint, quales supra esse debere diximus?

Exhortationes ad populos Archidiaconus habeat, eosque ad omnem pietatem inflammet: ac, ut Sacris inter-

C c c 2

sint,

e) Sess. 24. cap. 3.

f) Supr. f. 315. §. 8.

g) Sess. 21. cap. 11.

Ant crebro, Ecclesiæq; Sacramenta non negligent, diligenter moneat, & suaviter eis persuadeat; ut singuli pro Templi fabrica, ac supellestili legare pro sua tenuitate velint: idque si fieri possit, communi consensu in leges referri debeat.

In locis vero destitutis Parocho, convocandus Judex, Jurati, cum Ædituo: examinenturque his de rebus, an sint Catholici? Sacramenta ubi percipiant? Missas, conciones ubi audiant? Ecclesia, vel Parochus habeatne redditus? Quos? Quis administret? Quo repellantur? Postea videndum, an debeant, & possint aggregari vicinæ Parochiæ, vel alendus proprius Parochus, vel ex Capitulo excurrendum alicui?

Absoluta Visitatione, juxta Decretum Concilii Tridentini Sess. 24. cap. 2. & 3. *Omnia aâa Visitationis in Scripto*

tradet Archidiaconus Episcopo; ut is suarum Ovium statum cognoscens, prospicere in tempore possit spirituali eorum necessitati; Et quod ibi rigide cavet Tridentinum, caveat Archidiaconus, ne onerosus sit Parochis.

Quia *Visitationes in Districu Gyöngyösiensi* peragi ab Archidiaconis commode non possunt, Sacra Synodus Parocho Gyöngyösiensi moderno plenariam auctoritatem largitur, ut Parochias adjacentes visitet, atque ut Decreta hujus sacræ Synodi exacte observentur, curet; deque visitatione sua, ad Illustrissimum Cardinalem, primo quoque tempore referat. In posterum vero, Archidiaconus Hevesiensis, Sede Agriensi vacante, cum consensu Illustrissimi Archi-Episcopi, vel illo non existente, Senioris Suffraganei idoneum Vice-Archidiaconum constituat.

SUBSCRIPTIONES.

Nos Franciscus Forgách, S. R. E. Presbyter Cardinalis, miseratione Divina Sanctæ Strigoniensis Ecclesiæ Archi-Episcopus, de consilio, & assensu Reverendissimorum Co-Episcoporum nostrorum, desinientes subscripsimus, mpp.

Demetrius Naprágyi, Archi-Episcopus Colocensis, & Administrator Jaurinensis Episcopatus, consentiens subscripsi, mpp.

Fr. Simon Brathulith, Episcopus Zagrabienensis consentiens subscripsi, mpp.

Franciscus Erghelius, Episcopus Vespriemensis, consentiens subscripsi, mpp.

Valentinus Lépes, Episcopus Nitrienensis, consentiens subscripsi, mpp.

Petrus Domithrowyth, Electus Episcopus Quinque-Ecclesiensis, consentiens subscripsi, mpp.

Paulus Almási, Electus Episcopus Vaciensis, consentiens subscripsi, mpp.

Ladislavus Majthényi, Electus Episcopus Symriensis, consentiens subscripsi, mpp.

Joannes Telegdinus, Electus Episcopus Bosniensis, consentiens subscripsi, mpp.

Nicolaus Novák, Archi-Diaconus Zolienensis, suo, & Capituli Strigoniensis nomine, mpp.

Georgius Szlatini, Archidiaconus Neogradensis, suo, & Capituli Strigoniensis nomine, mpp.

Andreas Heginus, suo, & Venerabilis Capituli Agriensis nomine subscripsit, mpp.

Georgius Ottaucius, Archidiaconus, & Canonicus Ecclesiæ Zagrabienensis, suo, & Capituli nomine, mpp.

Joannes Iwanczi, Præpositus Major Ecclesiæ Jaurinensis, suo, & Capituli nomine consentiens subscripsit, mpp.

Thomas Balási, Custos Jaurinensis, Capituli Jaurinensis nomine consentiens subscripsi, mpp.

Paulus David, Lector Nitrienensis, suo, & Capituli nomine consentiens subscripsit mpp.

Emericus Lofi, Canonicus Pofoniensis, nomine Præpositi, & Capituli ejusdem Ecclesiæ subscripsi, mpp.

Stephanus Franyasi, Cantor, & Canonicus Ecclesiæ Scepusiensis, suo, Præpositi, & Capituli nominibus subscripsit, mpp.

Ego Joannes Pápai, Canonicus Castriferrei, nomine Capituli consentiens subscribo, mpp.

Ego Georgius Himelreich, Archi-Abbas Sancti Martini, consentiens subscribo, mpp.

Ego Martinus Zeffrunich, Abbas Pechvaradiensis, consentiens subscribo, mpp.

Ego Thomas Fülei, Abbas Pilissiensis, consentiens subscribo, mpp.

Ego

Ego Andreas Vasvári, Abbas S. Adriani Martyris de Szalavár, mpp.

Ego Petrus Kali, Abbas Székfárdienfis, & Præpositus de Chorna mpp.

Ego Petrus Pázmány, Societatis JESU, nomine Præpositi Thurocienfis subscripsi, mpp.

Et ego Paulus Ruber, Præpositus B. M. Virg. de Saag, & S. Thomæ, mpp.

Joannes Pyber, Præpositus Fölhevizenfis, consentiens subscripsi, mpp.

Paulus David, Præpositus Orodienfis, & Abbas de Ludán subscribit, mpp.

Wolfgangus Kapronczai, Præpositus Titeliensfis subscribit, mpp.

Nicolaus Jalkóczi, Præpositus Demefienfis, mpp.

Ego Stephanus Telekési, Præpositus B. MARLÆ Virginis de Alsó Túrje, consentiens subscribo, mpp.

Ego Georgius Duboczky, Præpositus S. MARLÆ de Ujhely subscripsi, mpp.

Ego Joannes Köntös, Præpositus B. M. Magdalena de Felső Eörs, & Abbas Dömölkenfis, consentiens subscribo, mpp.

Stephanus Bakfai, Abbas Lebenienfis, & Canonicus Jaurinenfis subscribo, & consentio, mpp.

Ego Andreas Polosticzai, Cruciger Sopronienfis, subscribo.

MEMORIALE

Eorum, quæ apud S. D. Paulum Papam V. Illustrissimus D. Cardinalis Strigoniensis agere ac proponere debebit.

Præmissio hoc, quod ad suam Sanctitatem scribendum, gratiæque pro paternali cura, ac providentia agenda, hæc per Illustrissimum D. Cardinalem roganda.

Primo: Ut cum procul absunt Illustrissimi Nuntii Apostolici a Regno Hungariæ, aliquem ex Illustrissimis ac Reverendissimis DD. Prælatibus sua Sanctitas assignet, qui processum faciat, ac formet pro Episcopis, ut eo citius confirmatio impetrari consecratioque perfici possit.

Secundo: Quia Sacerdotum magna est penuria in Hungaria, & Dñi Prælati, etiam ultra vires, conatus suos ad alumnorum sustentationem, qui Sacerdotio apti sint, extendendo, non sufficiunt ad omnia: Oranda sua Sanctitas, ut Pragæ, Olomucii, Græcii, Viennæ, inter suæ Sanctitatis alumnos Hungari, Slavi, & Croatia hæbeantur, tres in singulis prædictis locis: quos Illmus D. Strigoniensis, vel Illmus D. Colonicensis, aut aliquis ex senioribus Suffraganeis commendabit.

Tertio: Ut sua Sanctitas Protectorem Hungariæ, Hungaricæque Collegii in urbe, Illmum D. Cardinalem Strigoniensem nominare dignetur, ac nu-

merum alumnorum duodenarium, in dicto Collegio non conservare solum; sed augere quoque non gravetur.

Quarto: Ut sua Sanctitas determinet, a quo dimissoriales accipere debeant, aut quomodo absque his promoveri possint, qui ex locis hæreticis, & Episcopis, ac Capitulis destitutis, ad Ordines suscipiendi veniunt.

Quinto: Ut usus lacticiniorum, & ovorum a sua Sanctitate diebus quibuscumque juniorum concedatur.

Sexto: Propositis difficultatibus in mutatione *Breviarii*, ac *Missalis*, ut ea non penitus tollantur, sed revisa recudi permittantur. (h)

Septimo: Ut Sanctitas sua Pœnitentiarium Ungarum Romæ & Laureti habeat.

Circa Collegium Hungaricum ab Illmo D. Cardinali Strigoniensi Romæ tractanda.

P*rimo:* Dominatio sua Illma, certo exquirat, quot ali possint ex reditibus.

Secundo: Ut clenodia in inventarium S. Stephani redigantur, ne successu temporis a templo Hungarorum abalienentur.

Tertio: Ne pauperes alumni ad depositum cogantur.

Quarto: Ut Reverendissimi Episcopi
D dd pi

h) De hoc plura in Synodis Pazmani.

pi præsentare possint idoneos pro eo Collegio alumnos, cognito prius per litteras, an locus aliquis sit vacuus.

Quæ ad sacram Regiam Majestatem:

Scribendæ literæ, & destinandi a Synodo Legati, qui juxta instructionem diligentissime urgebunt apud suam Majestatem; erunt autem pro destinatis: Illūmus D. Cardinalis Strigon. Rŕsmus D. Cancellarius, quibus ex rogatu SS. Synodi aderit Illūmus D. Nuntius Apostolicus.

Primo: Ut beneficia Soproniensia, pro scholis ab Illūno D. Colocensi erigendis, sua Majestas applicet.

Secundo: Ut Præpositura Turoczenŕis a sua Majestate nullo modo impignoretur, sed juxta priorem Majestatis suæ Cæsareæ donationem ad usum scholarum pristinum, a sua Majestate convertatur.

Tertio: Ut more solito ad visitandas Parochias sua Majestas Archi-Diaconis mandata expediat.

Quarto: Pro Episcopatu, & Capitulo Agriensi supplicetur suæ Majestati: Et ut in hac Ecclesia, antequam restituantur, possit Illūmus D. Cardinalis Strigonienŕis beneficia quævis, Canoniciatus & dignitates conferre.

Quinto: Pro restitutione pagorum, & clenodiorum Ecclesiæ Nitriensis; Et si clenodia in specie restitui non poterunt, ut decem illa millia florenorum, in quibus inscripta sunt, bona Episcopatus Nitriensis, ad hæc recompenŕanda a sua Majestate convertantur.

V. Legibus his optimis, addidere Patrum singuli, in commune peculium, aliquid æris; cum enim intercluso alveo, donati seminariis redditus parce admodum stillarent, succurrendum erat periculo; ne rebus semel angustis, domus adolescentum contuberniis destinata dissolverentur. Prævit exemplo suo Oláhus, quod pag. 185. Num. III. retulimus, & Hungariæ antistites ad sequellam invitavit; Qui certe nihil desiderari in se passi sunt, ut frequentes ubique

Ecclesiasticorum Tyronum ædes, velut arces Religionis Catholicæ, ponerent.

Sexto: Ut clenodia Episcopatus Vespriemiensis, quæ apud D. Stephanum Theörök, & D. Battyany habentur, sua Majestas restitui præcipiat.

Septimo: Ut juxta pacificationem Viennensem, qui ex Dominis Prælatiŕ bona sub ditione Principis Transylvaniæ habent, ea possidere libere possint.

Octavo: Ut sua Majestas Titularibus Episcopis providere dignetur, quatenus suam antiquam dignitatem obtineant; & quo possint cum dignitate muneris suo respondere. (i)

Nono: Ut sua Majestas Regia, juxta decretum Concilii Tridentini, bona Ecclesiæ non alienet, imo rationem ineat, quomodo damna, accepta, per decreta superiorum annorum, resarciantur.

Decimo: Ut non conferat beneficia, nisi iis, qui commendabuntur a Dominis Prælatiŕ.

Undecimo: Ut cogantur Posonienŕes Cives ad conferendam Capellam S. Catharinæ, aliasque similes Capellas, & Altarias idoneis personis, juxta morem antiquum; compellantur tribus & contubernia ad solvendas decimas, & ad alia, quæ tenentur; & Cives ad facta tecta templi conservanda: ad Legata ad Lutheranum fanum non facienda: ad decimas a vineis, eo jam legatis, integre reddendas: & ad admittendum Parochum ad testamenta quorumcunque, juxta antiquum morem & consuetudinem.

CONVEN-

i) Nempe, ut nominentur a Rege; ut more recepto comitiis regni assideant; ut decretis Regum subscribantur. &c.

PETRUS. I. PAZMANY.
S. R. E. CARDI. ARCHIEPISCOPUS. STRIGONI.
Obijt Posonii XIX Martij Anno MDCXXXVII

I. G. Rugendas sculpsit

pag. 219

CONVENTUS ECCLESIASTICUS.

Dominorum Archi-Episcopatus Strigoniensi subiecto-
rum, celebratus sub FERDINANDO II. Cæsare, Hungariæ Rege,
& PETRO PAZMANY, Archi-Episcopo Strigoniensi, Posonii
2. Aprilis Anno MDCXXVIII. ex M.S.

NARRATIO PRÆVIA.

I.

Æ Ternis digna annalibus Petri Pazmani facinora, quem DEUS Ecclesiæ suæ tot malis colluctanti, peculiari beneficio concessisse videtur, non pauci, uberius præprimis P. Samuel Timon Societatis JESU in Purpura Pannonica, & P. Franciscus Kazy Hist. Hung. pertractarunt. Nos viri tanti merita, & ea maxime, quæ rarius, aut nunquam prodire, in ephemerides colligemus, ut Synodis, eo sedente celebratis, breve vitæ, & rerum Chronicon cursim congestum, atque ad folia nostra dimensum, prætexatur.

II. Habitæ fuerunt, quod meminimus, Zolnæ Anno 1610. totius reipublicæ Lutheranae solennes nundinæ: Meditata concordia in mutua odia desit: Szepes Varallyæ 1614. mense Januario, (*) ad novam pacem, & arma conventum, quibus Sacra Catholica, cadente jam erga comædos Vitembergenfis fabulæ, Mathiæ Regis affectu, oppugnatum ibant. Agebatur interea, ut Pazmanus Præpositi Thurocziensis onera, & honores admitteret: Sed Sacramenti religione, Professis Societatis JESU consueto, prohibitus, & ab eo per Paulum V. Pontificem solutus beneficium admittit 25. Aprilis 1616. Forgáchius Archi-Episcopus, dum seminario Juventuti Orthodoxæ erigendo, pro restituendis Hungariæ paræciis, intentus, vexatam discordiis hæreticorum Ecclesiam componere satagit, obit anno 1615. 16. Octobris.

III. Quo vivis decedente, Hungariæ primores apud Mathiam, eximiis viri dotibus alioquin præventum, Pazmanum pro Metropoli Strigoniensi expetunt, impetrantque. Antequam in vota Hungarorum descenderet, Fiscus Regii petitiones audivit, quas cum iurium Ecclesiasticorum æquitati parum consonas videret, oblatam dignitatem, modestia religiosa, a se amoliri voluit.

Ddd 2

„ Post-

*) Habemus conciliabuli hujus acta originalia, 69. sigillis, & authographis præsentium testimoniis communita, quæ in rudi editione Solnensi desunt. Cimelion, quod nobis tota Lutheri posteritas invidet.

„ **P**ostquam (verba sunt Pazmani, ex actis ab eo manu sua conscriptis) *Sua*
 „ *Majestas* mihi intimasset, velle, ut *Archi-Episcopus* renuntiet: *Camera Au-*
 „ *lica* multa mecum egit de onerosis conditionibus, deque iis ante collationem *Archi-*
 „ *Episcopatus* concludere mecum voluit, quibus id, quod oremus copiose dixeram,
 „ brevi hoc scripto respondi. Benignam *Sacrae Caesareae Majestatis* resolutionem, de
 „ mea ad *Archi-Episcopatum Strigoniensem* promotione, ab *Illustrissimis Domination-*
 „ *nibus vestris* intellexi, & quidem pro hac *Majestatis* sua gratia, meque, meaque
 „ obsequia omnia, ac studia demisse *Suae Majestati* offero; *DEUM* optimum emixe
 „ rogans, ut *Majestati Suae Sacratissime* omnem hujus, ac futurae vitae felicitatem
 „ largiatur. Deinde vero *Illustrissimas Dominationes vestras*, ac per eandem *Suam*
 „ *Majestatem* certiores reddo, me pro obsequio *Majestatis Suae* ad ea paratissimum
 „ esse, ac semper fore, quae absque *DEI* offensione, bonorisque, ac existimationis
 „ meae iactura, praestari a me poterunt: id enim & debita gratitudo, & mea erga
 „ *Majestatem suam* humilis subiectio suo jure exigunt. Ad puncta vero mihi propo-
 „ ta quod attinet, humillime suggero *Suae Majestati*, ante collationem cujuscunque
 „ beneficii Ecclesiastici, absque peccato Simoniae (quod & collationem nullam reddit,
 „ & collatorem aequae, ac beneficiarium gravissimis censuris immolat) non licere pro-
 „ mittere banc, vel illam solutionem: multo minus de hoc, vel illo emolumento Ec-
 „ clesiae relaxando transigi, aut pacisci posse.

IV. Caesar ex constantia Pazmani de doctrina, & sanctimonia confirma-
 tus 28. Septembris Anno 1616. Pragae, in confesso Procerum, *Archi-Episcopum*
 nominat, & diplomate publico pronuntiat. (k) Reddidit ille grates his omni-
 no verbis:

„ **Q**uae res aliis uberiores, ac copiosam dicendi materiam suppeditare solet, *Clemen-*
 „ *tissime Imperator!* ea ipsa inopiam mihi adfert, ac dicere cogitantis mentem
 „ remouetur: Nam, tamesi ea sit beneficentiae vis, ac natura, ut vel rerum omni-
 „ um rudes, ac imperitos, facundos reddat, ac disertos, si tamen & insperata sit,
 „ & exuberans, inusitataque magnitudinis, ipsa sui granditate vim omnem eloquen-
 „ tia retundit. Et ut oleum, quod ignem fovere solet, ac nutrire, si impetu, ac
 „ copia affundatur, praefocat; sic torrens gratiarum iste *Majestatis vestrae*, quembo-
 „ dierna die in me designavit, fandi mihi copiam interclusit. Et quoniam tot, & tam
 „ exaggerata munificentiae argumenta concurrunt, in hac una *Majestatis Vestrae* gra-
 „ tia, quae mihi *Archi-Episcopatum Strigoniensem* conferre dignatur, ut nec facile
 „ statuere possim, quid eorum primum, quid deinceps depradicem; nec tam verbo-
 „ rum officiis, quam fideli, ac ad mortem usque constanti obsequio tanta gratitudinis
 „ debito mihi respondendum esse existimo. Paucis, quod animo concepi, dicam: *Ma-*
 „ *jestati* igitur *Vestrae Sacratissime* summas, quas animo concipere possum, ago, ha-
 „ beoque gratias, babeoque, dum vivam semper constantissime. *DEUM* denique,
 „ Caelites universos venerabor, ut *Majestati Vestrae* diuturnum, ac felix in terris
 „ imperium largiatur, & sero tandem bonis omnibus cumulatam Caelo inferat.

V. Eodem mense, praemisso jam curfore, die 28. Septembris, Paulo V. Pa-
 pae pro confirmatione praesentatur. Multa gratulatio bonorum omnium Mathiae
 voluntatem providam, & Pazmani nomen consecuta; in qua *Valentinus Lépes*
Episcopus Nitriensis, dum libellum: *Lucidum speculum mortalium judicandorum*,
 eidem 28. Septembris inscriberet, & Pragae Typis mandaret 1616. eloquentia
 excelluit.

Quatuor interea capita a Praefectis aulici cuduntur, volentibus, ut
 ea, cum Pallium Roma submitteret, se praestitutum reciperet. I. Ut decimae duo-
 rum Comitatum a D. Lazaro Henkell arendari solitae, scilicet Thurocz, & Zo-

lyen-

h) Adest inter Manuscripta nostra: inferendum quidem putavimus, sed compendii
 causa praetermissum est.

lyensis pro consueta аренда vendantur. II. Ut in moletrina Ujvariensi, Germanis militibus gratis molendi sit licentia. III. Ut scilicet absque ulteriori subsidio, integra solutio militibus ab Archi-Episcopo persolvatur. IV. Ut militibus Ujvarini aliquam annonam idem subministret. Habemus plenum sapientia, & spiritu ad hæc responsum, quod sequenti deprecatione concludit: *Quamobrem Majestatem Suam Sacratissimam iterum iterumque demisse rogo, ne me ullis insolitis gravare velit oneribus, sed hoc ad cumulum suæ in me gratiæ adjiciat, ut omnes intelligant, Majestatem suam me ad hoc Ecclesiasticæ dignitatis fastidium non idcirco evexisse, ut insolitis oneribus oppressum iret, sed ut suam Regiam in me munificentiam, & in Ecclesiam Hungaricam providentiam testatam faceret.*

VI. Roma pallium Archi-Episcopale Pazmauo transmisit per Henricum Derlaye Præpositum Ecclesiæ S. Mauritii Moguntinum 19. Decembris. Eidem est impositum Anno 1617. rursum Valentinus Lépes opulculum Hungarice de cælo, & inferno dedicans, utitur titulo: *Vestra Celsitudinis*. Comitem Stephanum Pálfi Comitem Posoniensem sæcularem, a Præpositura Posoniensi removet, eamque in Thomam Balási Episcopum Bosnensem, cum collationis Archi-Episcopalis sit, auctis proventibus transfert. Cremnicenses Cives ob molam Archi-Episcopalem forumque frumentarium injuriis affectum, per Sigismundum Forgách Judicem Curiae coercet. Mathiæ improbi, de successore deliberanti, Ferdinandum II. Archi-Ducem, Caroli filium Hungaris, Bohemisque offerendum suadet, quem etiam Posonii superatis comitorum dissensionibus 1. Jul. 1618. Corona incingit. Nec tamen illo comitorum æstu sic abreptus fuit, ut ad curas Ecclesiæ non respiceret. Mathias Herovicus, nomen electi Episcopi Chanadiensis, jam ab anno 1608. temere usurpabat, & Albæ-Regalis Præpositi bona, lapsu temporis invasit; Custodis vero dicti Capituli fundos nepoti suo adhuc scholari destinavit. Hunc tuitus est Petrus Domitrovich Episcopus Zagrabienis: lis apud Nuntium Apostolicum agitabatur. Pazmanus utrumque egregie confutavit; sui que juris esse ostendit beneficii, cui vellet, donationem. Memorabilis est monitio, Epistolæ ad Domitrovichium, addita sub finem: *Nec putet Reverendissima Dominatio, quod cum Metropolitanis, & Legatis Apostolicis in sua Diocesi ita procedere possit, ac domi in Ecclesia sua cum Capellanis.* 29. Junii 1618. Triste initium perduellionis a Gabriele Bethlenio concitæ, hoste Catholicæ Ecclesiæ acerrimo:angebatur vehementer Pazmanus, cum Ladislaum Majthény Episcopum Nitriensem iter agentem, nulla sacræ dignitatis habita ratione, crudelissimis verberibus a milite Gabrielis affectum audiret.

Hinc, anno 1619. ipse etiam cum Episcopis cæteris, variis in locis exulabat: (1) plurimum tamen Ferdinando proficiscenti adhæsit. In Comitibus Neosolienibus anno 1620. 18. Februarii Art. 27. Hungaria proscribitur: *Petro vero Pazmány, Thomæ Baldry, Georgio Homonai, Stephano Zendi, Stephano Szerencsényi, & Andrea Hetbei, & his similibus* (nempe quos fide in DEUM, Ecclesiam, & Ferdinandum Regem, adversarios suos esse noverat) *Sua Serenitas* (Bethlen) *gratiam non concedat; in futura autem Dieta, solenniter proscribantur, neque in regnum eis venire liceat.*

Anno 1621. cum variam Bethlenii fortunam prævideret, nec pax, Hamburgum evocatis Legatis, coalesceret, a Ferdinando impetrat Præposituræ Thurocziensis translationem pro Residentia PP. Societatis JESU Tyrnaviæ.

Anno 1622, Niclospurgum cum Cardinale Dietrichstein Episcopo Olomucensi, & Nicolao Comite Eöszterházy, ut de pace apud Bethlenium tractaret, destinatur; quæ etiam secuta est, ambitione Bethlenii brevi rumpenda. Depulsis Ujvarino infestis hospitibus monetur, ut militem præsidio destinatum, suo ære

E e e

ale-

i) Quæ etiam causa fuit, quod a Bibliotheca, quam magnificam meditabatur Tyrnaviæ, comparanda destituit. Neque enim, ob hostem domesticum semper vagus, tuto alicubi consistere poterat.

aleret. Ferdinando utut in angustias redacto sic rescibit: *Importunum fortasse videbitur, & reliqua. Tertium est, quia Archi-Episcopum Strigoniensem Reges Hungariae semper bucusque pro Patre agnoverunt, & literis suis hoc titulo honorarunt: Ea propter obligatum me esse sentio, ut animae suae, & conscientiae Regis optimi curam habeam. Cum igitur clare mihi compertum sit; bona conscientia suam Majestatem non posse impositam Ecclesiae meae pensionem exigere, debui ex officio Regiam Majestatem admonere, ne coram DEO sese oneret, quod, ut constet, non nisi fundamento dici: & reliqua. Comitibus Sopronii assidet 1. Maji, & Eleonoram diademate incingit; Piseti restitutionem urget; vide articulum 46. Anni ejusdem 1622. Parvacias finito Regni conventu lustrat, & a foce per Bohemos emissarios illata, repurgat. Inchoat Gymnasium Posonienſe evocatis ad eruditionem Juventutis P. Casparo Mallio, & P. Leonardo Praesul; illo Germanici, isto Hungarici, & Bohemici idiomatis Magistro.*

Anno 1623. Literis Apostolicis Gregorii XV. Papae monitus, in restituenda disciplina, & monasteriis per haereticos everſis, ordinis Minorum S. Francisci de Observantia, Hieronymo Straffero Commissario Generali collaborat. Ponit initia Viennae Collegii, a se Pazmaniani nuncupati. Bethlenius sepultos belli cines animat.

Anno 1624. Stabilita Viennae fundatione, hortatur Pazmanum Urbanus VIII. Papa, ut plura eum in finem seminaria excitet: ad quod praestandum cum Ferdinando consilia sua dividit,

Anno 1625. Orta est controversia cum Joanne Telegdi Archi-Episcopo Colocensi, & Administratore Episcopatus Nitriensis: Occupata enim per Turcas Provincia sua, utebatur Pallio Archi-Episcopali Telegdius Nitriae, juris alias Strigoniensis Metropolitae. Quaesita Romae Pontificis, ac sacrae Rituum Congregationis sententia, pro Pazmano dictum est. Ne tamen Telegdius a morte tantum eo ornaretur; Pazmanus scripto testimonio, designatis diebus usum pallii indulſit; ait: *Idcirco nos ex singulari, fraternoque affectu nostro erga praefatum Illustrissimum Dominum Archi-Episcopum Colocensem, & Bachiensem, pro persona ipsius sine praepudicio Successorum nostrorum facultatem eidem concedimus, ut vita sua durante in festis Successoris Christi Domini, Circumcisionis, Paschatis, Pentecostes, Assumptionis B. M. V. ac Patroni Ecclesiae Nitriensis Archi-Episcopali Pallio uti possit, ac valeat, in ipsa Ecclesia Nitriensi, & reliqua. Selvae 8. Aprilis. Thomas Balassi, Praepositus Posonienſis, obit 10. Maji, cujus sedem ne Ferdinandus alio Praeposito sua voluntate resarciret, sanctum Principem monuit in haec verba: Absit, ut ego ulla in re jus regale imminutum velim: quin potius ex animo cuperem collationem hujus Praepositurae ad Majestatem Vestram pertinere potius, quam ad me; hac enim ratione minor apud DEUM ratio reddenda esset; sed ut obligationi meae satisfaciam, jus Archi-Episcopi Majestati Vestrae suggerere debui. reliqua. Posonii 11. Maji. Eadem itaque die Paulum David Episcopum Tinninienſem Canonicis praeponeit. Proventus perpetuos, binis in urbibus attribuit deferendo ad infirmos publico cultu, & pompa SS. Epulo; Posonii 22. Maji, Tyrnaviae 3. Julii. Occultis machinis Ferdinandum obſidebant malevoli, ut Pazmano vivis erepto, quod non diu abfuturum sperabant, redditus Archi-Episcopi nullo interea nominato, ad fiscum redigeret; non deesse exempla: Parum aetario Regis a Petro accessurum, qui omnia in domos pauperum nobilium, domicilia religiosorum, Ecclesias, templa ruinis proxima, Parochorum contubernia, elargiretur. Non poterant haec sic clam agi, quin ad Pazmani aures effluerent. Conſicit sine mora opus auro dignum, cedroque, cujus titulum transcribo: *Graves, & iusta causa, quae merito permovere debent Majestatem vestram, ut nunquam Archi-Episcopatum Strigoniensem vacare permittat; Quo oblato magnam apud Caesarem gratiam iniit. Inchoantur Sopronii Comititia: Ferdinandus III. in Regem, & Nicolaus Eszterhazy**

in

in Palatinum eo adnitante eligitur; 10. Octobris vero Rex consuetis insignibus decoratur.

Anno 1626. Interest tractatui secundo, pacis inter Ferdinandum & Bethlenium Posonii incepto, sed Cassoviam translato, ibidemque terminato; eo tamen ob metum instantis animi, quo Bethlenium agi noverat, profectus non est. Fundat Collegium Societatis JESU Posonii, & redditibus providet; Tyrnaviæ autem Convictus Nobilium Hungarorum jam anno 1624. erectus, ab Urbano VIII. approbatur.

Anno 1627. Georgium Szelepcsény Nobilem adolescentem de Pohroncz, perspecta ingenii felicitate, & morum candore, studiorum causâ Romam ad Collegium S. Apollinaris promovet, futurum deinde Archi-Episcopum. Redimit Abbatiâ S. Gotthardi, qua occasione, diploma a Ferdinando impetrat; quo pientissimus Rex recepit, se non passurum deinceps, ut bona Ecclesiastica oppignerentur, aut abalienentur, aut ad manus sæcularium devolvantur. Ut ad posteriores æquissimi Principis voluntas perveniat, sub finem apponetur.

Anno 1628. Felici eventu apud Regem perorat, ut Templâ Modræ, Bafinii, & in S. Georgii Civitatibus, Catholicis vi erepta, redderentur. Celebrat Conventum Ecclesiasticum Posonii in Curia Archi-Episcopali, cujus acta primo loco referemus; viam iis referavit pro Concilio Provinciali anno sequenti habito. Subscriptiones solitas non reperi, nec enim necessariæ erant. Præmonendus est hic Lector de cæteris etiam actis Conciliorum Pazmani, nos ea ex authographo ipso in Bibliotheca nostra reposito accepisse; manuscriptum, quo usus est & Synodum anni 1629. typis vulgatam, post editionem variis notatiunculis, quæ in publicis exemplaribus defunt, ipse excoluit, emendavit, illustravit. Dabimus suis locis omnia, cum præter nominatam anni 1629. nulla hætenus in lucem comparuerint. Condit testamentum de Dominio Litencicz in Moravia, & afficiente Ferdinando, in nepotem ex fratre suo Georgio, Nicolaum Pazmany, transfert.

Anno 1629. Dignam nomine suo munificentiam experiuntur Parochi Diocesis Strigoniensis egestate laborantes, dum censum annuum summæ pecuniariæ apud Hamburgenses ad sœnus depositæ, ad eorum inopiam solandam inscribit. Litem de decimis intentatam ope C. Stephani Palffy partium antemontanarum Generalis, & Supremi Ujvarientis Capitanei, suam facit. Synodum habet 4. Octobris Diocesanam Tyrnaviæ ab Oláhiana anni 1560. celeberrimam. Tam eximios Pazmani in utraque republica labores præmio, quo poterat, remuneraturus Ferdinandus, Urbanum VIII. Papam facile permovet, ut in senatum Purpuratorum adlegeretur; cujus insignia 9. Novembris accepit. Provinciam S. Salvatoris, S. Francisci religiosorum, eodem Pontifice hortante, qua domi, qua foris in integrum restituit.

Anno 1630. Audiens multa suggeri Ferdinando, quæ jura Regum Hungariæ in collatione Episcopatum feriebant, sex quæstiones eam in rem posuit, quas acerrimo ingenio, ut erat, reverentia tamen pari dissolvit, & Regi Sellya submisit. Tyrnaviæ 14. Aprilis Synodum cogit: res in ea gestas postea exponemus. Ad comitia vocatus causam religionis strenue tuetur.

Anno 1631. Seminarium Clericorum S. Stephani H. R. Tyrnaviæ Nicolai Oláhi munificentia cæptum instaurat, & ut plures in contubernium ad Ecclesiæ suæ ministeria recipiendi, doctrina, & moribus adolescerent, magna parte locupletat. Excitat domicilium templumque PP. S. Francisci, Ujvárii ditione sua. In literis utitur his verbis: *Certa spe ducti, quod meritis, ac intercessione S. Francisci, p̄orumque ibidem degentium precibus, magna præsidio Ujvarienti subsidia impetrabuntur, non solum contra Turcas Christianæ religionis hostes, sed & contra eos, qui miserando errore decepti, sub Christiano nomine falsis dogmatibus adhaeserunt.* & reliqua.

E c c 2

qua. *Tyrnavia* 3. Junii. Evocatur Romam ab Urbano Papa, ut sedem in senatu sacro capefferet 26. Octobris. Natum Leopoldum Kollonics, post intervallum decem dierum 4. Novembris sacro fonte abluit. Numismate aureo S. Caroli effigiem referente donato, bene precatus, ut in dignitates & virtutes eidem Sancto succederet; quod evenit.

Anno 1632. Indicit Synodum Provinciale ad diem 8. Martii, quam subinde 8. Februarii missis literis in annum sequentem revocat, cum a Ferdinando de suscipienda legatione ad Urbanum Papam moneretur; cuius tria erant capita, & causæ. I. Ut Papa apud Principes Catholicos de remedio pacis ageret, ne totus septentrio armis Svevicis in partes discerperetur, unde religioni exitium imminueret ultimum. II. Ut Regem Galliæ Ludovicum XII. a fœdere cum Svecis, quod propediem futurum metuebatur, avocaret. III. Ut laboranti ærario concessione decimarum Ecclesiasticarum succurreret. Conscripsit rerum a se gestarum ordinem Eminentissimus Præsul, qui cum in mollem excurrat nimiam, ex itinerario paucula addimus: *Postquam Majestas Sua instanter representasset præsentia pericula, ac necessitatem informandi suam Sanctitatem, optassetque, ut laborem legationis susceperem, licet etatem, hyemale tempus, itineris longitudinem ostendissem. Imo & illud addidissem; vereri me, ne labor, & sumptus inutiles evadant: perstitit tamen Cæsar in sententia, meamque professionem omnino necessariam, ac perutilem dixit; simul & rogavit, ut habito respectu expensarum belli, ac ærarii exhausti, si sumptus itineri necessarios de meo facerem, non defuturam suam Majestatem, quin futuro tempore, vel mihi, vel nepoti copiose refundat, quæ erogavero.*

Pauper, non potui optimo Imperatori denegare, quod optabat: itaque recepi in me laborem, & quidem meo sumptu peragendum. Urgebat Cæsar, ne morarer, periculi enim magnitudo celeritatem postulabat. Atque ita 10. dierum spatio me moturum recepi.

Tandem 19. Febr. post meridiem discessi Posonio. Et ne iter accelerarem meum, itineris hyemalis difficultas, & equorum fatigium effecit, ut non nisi Laurerum 20. Martii, Romam vero pervenirem 28. Martii.

Toto hoc itinere Cubicularius erogavit in specie aureos 432. Taleros 1329½. prout ex postalibus constat. Una mecum, & sacerdotibus fuimus persona 48. a Tyrnavia bucusque accessit Reverendissimus Episcopus Bohnensis cum duobus famulis: equos habui 34.

Ingressus sum Romam comitatus circiter 60. curribus Cardinalium, & aliorum virorum Principum; currus omnes senis equis trahabantur, & viris nobilibus pleni erant, qui propriis Dominorum curribus vestii, descendebant de curru salutantes me in curru sedentem, nomine suorum Dominorum; directæ ad Palatium ivi cum hac comitiva, vestitus more iter agentium præter ocreas: Cardinalis Barberini habitationem adivi; ibi toga, rochetto, mantello, capucio indutus per scalam secretam ab eodem Cardinale Barberino educus sum ad cameram Sanctitatis suæ. Ter genua flexi per intervalla, antequam ad sedem pervenirem; post osculum pedis, manus & oris, considere iussus recto capite, non meo solum, sed & Cæsaris, ac Regis Hungariæ nomine officiose salutavi; quorum salutationem amantissimo affectu accepit Pontifex, ac magnam benevolentie significationem dedit.

Responsum Pazmani super quæstione ab adventu suo mota, an Cardinalis Legati Cæsarei munus suscipere, & obire possit, longius est. Pro ratione illius temporis, nec Sedi Apostolicæ, nec Ferdinando, nec dignitati suæ, quidquid reposuit, defuit. Tertia die Aprilis a porta Populi comitantibus Dominis Cardinalibus, & plurimis equitibus, ultimo loco inter duos Cardinales Diaconos, seniores, hoc est Dominum Cardinalem Barberinum, & Sancti Georgii inter festivos tormentorum explosiones, ad Palatium educus, ibi a sua Sanctitate Galerum accepi; prandio

exce-

exceptus a D. Cardinale Barberino; post prandium ad suam Sanctitatem deductus, conversatione unius horæ ibi peracta, audientiam ad diem 6. Aprilis obtinui.

Dum Romæ moratur, præter ea, quæ a Cæsaris voluntate fuerant, multa ad Hungariæ quietem, & commodum perfecit: de acceleranda consecratione Episcoporum, annatis & taxis minuendis, absolutione ab hæresi: de Licentiatibus. Reliqua opus meditata superant; tanta enim sua manu comportavit, ut legatio Romam suscepta in historiam singularem redigi mereatur. Antequam Roma abiret, quod sub finem Maji evenit, hoc libello Pontifici supplicavit:

Beatissime Pater. Et gravis ætas mea, quæ jam sexagesimum tertium annum attigit, & itinerum longa difficultas, & morbis gravata sanitas, & expensarum ingens magnitudo, & pericula diuturnæ absentiæ spem mihi deinceps nullam facere videntur visitationis Limum Apostolicorum. Quocirca, ut quietiore conscientia esse possim, Sanctitatem Vestram demisse rogo, velit dispensare mecum circa visitationem Limum vitæ meæ durante. Servet DEUS. &c. Annuit æqua petenti.

Anno 1633. Compositis a reditu suo apud Cæsarem negotiis, Synodum Provinciam 23. Aprilis celebravit. Cum extirpandæ hæreseos studio impense flagraret, implorata Ferdinandi ope, Catholicos in Civitatibus montanis aut oppressos, aut neglectos pulsos Luthericis, erigit. Ut sanguini humano parcetur, ac vires Cæsareæ in Imperium transferentur, novum concordie tractatum, inter Ferdinandum, & Georgium Rákoczy Transylvaniæ Principem, armis Ditiones Hungariæ pervadentem, Eperietini firmatum, suis consiliis adurget.

Anno 1634. Mittit Viennam Urbanus Papa Episcopum Pisacensem Malatestam, Oratoris munere functurum; quem literis suis communiens in hanc sententiam, existimationem de Pazmano conceptam exprimit:

URBANUS Papa VIII.

Dilecte fili salutem, & Apostolicam benedictionem. Venerabili Fratri Malatestæ Pisauriensi Episcopo, Prelato nostro domestico, & assistenti, quem ad Ferdinandum Cæsarem Sedis Apostolicæ ordinarius Nuntius alegantur, dedimus in mandatis, ut paternam nostram erga te charitatem singularem esse testetur, tuumque in rebus implicatis, atque arduis, si quæ istibi pro DEI gloria, atque Ecclesiæ dignitate tractari contigerit, patrociniumque atque adjumentum sibi adesse postulet. Idque eo fecimus fidentius, quod excimia tua pietas, ac religio talis semper fuit, ut nullum dubitandi locum relinquant, ne DEI, atque Ecclesiæ causa omnia humana, & caduca nibili facienda existimes. Gratum nobis erit, si hominem tum familiæ nobilitate, & suis virtutibus clarum, tum nostro munere insigniter decoratum, ita amplectaris, ut ex eo omnes intelligant, tibi Sedis Apostolicæ res vehementer cordi esse. Apostolicam benedictionem tibi peramanter impertimur. Datum Romæ apud S. Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris, die octava Julii anno millesimo, sexcentesimo, trigésimo quarto, anno Pontificatus nostri undecimo.

Rumor vanus de Turcis, rupta pace, Hungariam petitur, disensionem breviculam Pazmanum inter & Nicolaum Ezterházy fecit. Suadebat Nicolaus Cæsari, ut edito publico Hungaros ad arma convocaret; obnitebatur ille, in eum, ut erat, inanem exponens; & triumphavit: Coaluerunt rursus amicissimi. Romæ Theologicas positiones, effigie Pazmani, a se, æri incisa, ornatas, & inscriptas, propugnavit Georgius Pochronzius Szelepcsény Collegii Germanici & Hungarici alumnus. Addidit his carmen Lyricum, quo Pazmanum ob defensam armis Hungariam, ob eandem consiliis protectam, ob propugnatam libris editis Ecclesiam, ob eandem collegiis alumnorum munitam, ob constructas religiosas domos, ob erecta DEO templa, felici ingenio celebrat.

Anno 1635. Agebantur iterum comitia Sopronii: duo articuli Pazmani curas laudant, VII. nempe de restauratione, & fortificatione Præsidii Ersek Ujvá-
Fff
rien-

riensis, & XXVI. de pœna anabaptistarum, Christianos rebaptizare attentantium. Hi ob singularem peritiam in fictilibus vasis efformandis, in regnum admitti, pertrahabant ad sectam suam complures; atque hodie adhuc vasa sua, & Hæresim in Hungaria fingunt.

Motæ in Urbe quæstiones: de jure Patronatus Regum Hungariæ in Episcopatus, eruditissimo scripto, copiosis testimoniis e jure Pontificio, patrio & usu sæculorum plurium pro Ferdinando, ejusque in corona successoribus vindicavit. (k) Posonio 10. Aprilis. Titulares vero, qui postea in controversiam ceciderant, pari eruditione Regibus nostris asseruit, Sellæ 16. Junii. Conditur ab eo Universitas Tyrnaviæ. Quid pomparum solennium, quæ gratulationes habitæ, pluribus narrat P. Samuel Timon Purpura Pannonica p. 65. Recolitur grata memoria beneficentiam magni hujus Mæcenatis Ecclesiæ, Patriæ, & Societatis nostræ, in quas velut ex Oceano non rivuli, sed flumina ad aras focosque muniendos derivata sunt. Altercatio quædam Pazmanum cum Francisco Ergelio Episcopo Zagrabienſi commisit ob ritum Romanum, quem Episcopus, ad præcepta ultimæ Synodi, in Zagrabienſem Diocesiſ recipere noluit; plura de hoc alias.

Anno 1636. Sopitur lis, a temporibus Nicolai Oláhi de limitibus controversis Abbatæ S. Benedicti juxta Granum, inter Archi-Episcopos, & Capitulum Strigonienſe exorta. Fundatur a Pazmano Collegium S. J. Szattmarini. Idem concedente Urbano Papa condit testamentum secundum, morbis & ætate confectus. Signarunt: C. Nicolaus Eſzterházy R. H. Palatinus, & Joannes Telegdi, Archi-Episcopus Colocensis, Administrator Nitrienſis. Primæ disceptationi ex quæstionibus Logicis proposiæ, in Universitate Tyrnavienti, Eminentissimus Fundator adesse, & munus adversarii suscipere dignatus est.

Anno 1637. Luctuoso utrique Reipublicæ occasu, duo sydera extincta sunt. Ferdinandus scilicet Cæsar & Rex, Princeps vitæ probatissimæ paucis a reditu suo Ratisbona diebus, Viennæ 15. Februarii; Obitus tanti Principis senium Pazmani penitus confecit, qui valetudinem pedetentim dilabi sentiens, tertium testamentum conscripsit, & defluente in pectus humore, vimque spirandi intercludente, ritu orthodoxo omnibus præmunitus morte iustorum Posonii 9. Martii humanæ societati eripitur. Peractis magnifico apparatu funebralibus, ad pedem Mausolæi S. Joanni Eleemosynario a se constructi, tumulatus est. Nicolaus Comes Pazmány Nepos, effigiei marmori inductæ, ne voluntatem morientis infringeret, tres voculas: *Petrus Pazmány Cardinalis*, Epitaphii loco insculpsit. Piæ Eminentissimi Principis Archi-Episcopi, & in dignitate successorum Emerici Lofi, & Georgii Lippay exuviæ, eadem in subterranea camera, distinctis loculis depositæ sunt. In *Castro Strigonienſi* longe elegantissimum elogium eidem concinnatum est. Ut demum post fata prodesset, scripsit, dum viveret libros:

Hungarice.

Volumen precum, sæpius reculum; Rationes decem Apostolicas: quibus vanitas Lutherana hæresis ostenditur.

Libellum anonymum: quinque Epistolarum contra Petrum Alvinczii Prædicantem Cassoviensem.

Responsionem Christianam de cultu Sanctorum, & eorum pro nobis intercessione: adversus Nicolaum Gyarmathy, Græcii Anno 1607.

Responsionem ad librum Petri Alvinczii, 1609.

Consultationes de fide capeſſenda: sub nomine Michaelis Vörös-Marty. Posonii Anno 1612.

Hodegum, seu ducem ad veritatem, Hungarice *Kalauz* dictum: in quo ostenditur vanitas sectarum Catholicæ religioni adversantium; Cui deinde Tomo 3. accessit Appendix quinque quæstionum Epistolicarum Posonii 1613. in folio contra Fridericum Balduinum.

Lene

k) Vide Par. I. pag. 76.

Lene medicamentum Civitati Varadiensi exhibitum, adversus luporum morsus; cum defensione libri de Scriptura sacra, & Ecclesia: scripti a Pazmano Archi-Episcopo Strigoniensi, sub nomine Stephani Szalay, Posonii 1630 in quarto.

Rationes, ob quas merito nobilis quidam a novis sectis ad veram fidem transiverit. Epistolam ad Illustrissimam Evam Battyány. Ibidem anno 1631, in quarto.

Conciones in Evangelia omnium Dominicarum, & aliquot festorum per annum. Ibidem 1636. in folio.

Thomæ de Kempis de imitatione Christi libros quatuor, a se Hungarice redditos: Posonii, & alibi recusos.

Latine vero scripsit:

Diatribam Theologicam de visibili Christi in terris Ecclesia: adversus posthumum Guilielmi Wittakeri librum contra Cardinalem Bellarminum. Græcii Styriæ, apud Georgium Widmanstadium 1605. in quarto.

Peniculum Papporum Apologiæ Solnensis conciliabuli, in quo prædicantes jura Ecclesiæ Catholicæ, & dogmata fuerant ausi infringere; sub nomine Joannis Jenicz Parochi Schenquicensis. Posonii postalteram editionem 1611. in quarto in aula Archi-Episcopali accessit Appendix, qua Anonymi Sicophantæ criminationes in Pontificem Maximum, rhythmis Pannonicis conceptæ jugulantur.

Logos Alogos, contra vellicatores Peniculi Papporum: repetito typo Posonii, una cum Hodego anno 1613. in folio.

Vindicias Ecclesiasticas, adversus decreta Principis Transylvaniæ in Clerum Hungariæ editam: Viennæ typis Wolfgangi Schup 1629. in quarto.

Acta, & decreta Synodi Diocesanæ Strigoniensis Tyrnaviæ celebratæ, die quarta Octobris 1629. Posonii in aula Archi-Episcopali, in quarto.

Hanc itaque Petri Pazmani e S. J. Theologi, Præpositi primum Thurocziensis, Archi-Episcopi deinde Strigoniensis, demum S. R. E. Cardinalis titulo S. Hieronymi Illyricorum vitæ synopsis, Synodis ab eo celebratis præmittere necessum erat. Petebant id merita, gratus animus, ejusdem instituti gloria, & societas. Illa enim in domo religiosa opellam meam collegi, quam bonis literis excitavit, libris ditavit, subsidiis munivit. Pœnas a me exigerent sacri manes, si quemadmodum apud alios, ita domi nostræ oblivio tanti Patris, Mæcenatis, Socii hospitaretur.

Cæterum, ut lectoris fidem, in iis, quæ scripsimus, obfirmemus, certum habeat, omnia nos ex adversariis M. S. Pazmani mutuassee, delectu quodam peculiari; quo cognitionem nondum hucusque editorum apud amicos; in Hungaria autem, seu incitamentum ad paria facinora, seu candorem mentis, nullique calamitati pervium animum, isthoc exemplo induceremus. Invidis, qui præstantissimum Ecclesiæ Principem ab ordine nostro discessisse calumniabantur, responso dignati non sumus. Ab iis enim hæc fabula inventa fuit, qui nec Ecclesiam, nec Religionem, nec virtutes Pazmani æquo animo ferebant.

Facile Lector e tot laboribus a Pazmano superatis conjecerit, quorsum Conventus Posonii ante Synodum habitus pertinebat.

Causam finemque in prologo exponit. Episcopos, aliosque in consilium vocatos, temere appendere non ausim, eorum enim copiam nullibi nactus sum.

ACTA CONVENTUS

Reverendissimorum Dominorum, Archi - Episcopatus Strigoniensis subjectorum, Pofonii anno MDCXXVIII. die 2. Aprilis. ex M.S.

Literæ Convocatorie Illustrissimi Domini Archi-Episcopi, scriptæ ad Reverendissimos Suffraganeos & Capitula.

Reverendissime Domine, Frater observandissime. Salute & servitiorum nostrorum commendatione præmissa.

SEdatis aliquantulum tumultibus intestinis, quibus Ecclesia DEI annis superioribus, propter peccata nostra, plurimis flagellis & calamitatibus subiecta, ingentem passâ est ruinam; officii nostri Pastoralis esse duximus, ut Dominos Prælatos, virosque Capitulares Archi-Episcopatus Strigoniensis subiectos, quibus in hac misera & afflictâ Patria nostra, Ecclesiæ DEI gubernatio concedita est, ad certum aliquem locum & terminum convocaremus, communibusque eorum votis, consiliis, ac suffragiis, tantæ Ecclesiæ necessitati, simul ac Ecclesiasticorum reformationi pro nostra possibilitate subveniremus.

Quapropter Reverendissimam Do-

minationem Vestram fraterna in Christo charitate requirimus, ac omnino volumus; ut præhabita matura ac diligenti consultatione, quibus modis & mediis Ecclesiâ ac Religio Catholica in Ungaria promoveri possit, ad Dominicam *Letare*, secundum nempe diem mensis Aprilis hic Pofonii, in Curia nostra Episcopali se sistere non intermittat. Ut ibi, invocato Divini Numinis auxilio, præscripto, ac subsequenter diebus, quoadusque necesse videbitur, collatis ac communicatis consiliis, ad adjuvandam Ecclesiam, salutaria remedia invenire possimus. His &c. Pofonii 4. die Martii 1628.

Propositio Pofonii facta 4. Aprilis 1628.

CUm post tot, ac tam diuturnas patriæ calamitates, Clerique oppressiones, nimis multa quotidie animo nostro obversantur animarum detrimenta, ac Ecclesiastici quoque status incommoda, ac disciplinæ laxitas; Neque tamen ob hos continuatos per decennium bellicos motus, Synodo celebrandæ spatium sit concessum: volumus cum Reverendissimis ac Admodum Rñdis DD. VV. de Archi-Episcopali, ac Reverendissimorum Suffraganeorum diœcesibus adjuvandis, consilia communicare, & invocato primum Sancti Spiritus auxilio, collatisque opinionibus singulorum, ad DEI gloriam, & Ecclesiæ emolu-

mentum, salutaria consilia capere. Et quamvis juxta perscriptum nostrum, Vestras quoque Reverendissimas & Admodum RR. Dñationes collegisse non dubitamus, quæ in commune proponant; Nos quoque tamen, hæc subsequenter puncta, idcirco communicanda volumus, ut quod consultiſſimum videbitur, id omnium votis roboratum, firmius ac efficacius observetur.

I. Igitur, ne forte graffetur gravissimum scandalum Sacerdotum concubinariorum; quid, & quo ordine debeat fieri, ut tanto malo obviam eatur.

II. Quomodo Archidiaconi dirigendi, ut visitationes non pro forma & censu

su cathedratico exigendo peragant, sed inferviant, reformat, erudiant populum, & Parochos.

III. Parochi sua sponte cum volunt locum mutant: ex una Diœcesi in aliam eunt, contra Canones & decreta Ecclesiæ: quid statuendum, & observandum, ne id deinceps fiat?

IV. Quomodo Parochi contineri possint, ne ad opimiores extra Regnum Parochias eant?

V. Inopiæ Plebanorum, quomodo succurri possit, ac debeat?

VI. Alumnos pro Clericatu, ut quisque alat in studiis, quomodo limitandum? & qui non alunt, quomodo cogendi?

VII. Transylvania conqueritur, ficut & Hungaria superior, quod nullus ibi Episcopus. Ita nec confirmatio, nec ordinatio administrari potest. Imo vasa sacra, & alia deficiunt. Et Clero quoque necessaria esset Prælati alicujus ibi præsentia & residentia.

VIII. Romæ negliguntur res nostræ: Episcoporum expeditiones tarde fiunt; antea quoque communi sumptu, Romæ unus intertentus: nunc quoque id fiat. Et limitetur quid quisque per annum contribuat. In confirmationibus & taxis Episcoporum, ac aliis, difficultates sunt; per neglectum, abusus timendus. Quid ergo in his agendum?

Edictum patens Illustrissimi Archi-Episcopi Strigonicensis, de punctis in Conventu Ecclesiastico

Posonii conclusis.

NOs Petrus Pazmány &c. Universis & singulis Reverendissimis, & Admodum Reverendis Prælati, & Capitulis Diœcesi nostræ Strigonicensi subiectis, Dominis & Fratribus in Christo nobis dilectissimis, Salutem in Domino sempiternam. Noverint D.D. V.V. Reverendissimæ, & Admodum Reverendæ, quod nobis die Dominica *Lezare* proxime præterita, aliisque immediate subsequētibz diebus ad id aptis, & sufficientibus, hic Posonii in Aula nostra Archi-Episcopali, una cum nonnullis Reverendissimis, & Admodum Reverendis Dominis Prælati, & Capitulum Ablegatis, simul existentibus

IX. Pluralitas beneficiorum residentiam requirentium, stricto jure prohibita est. Quomodo præcaveatur, ne in ea re erretur?

X. Ubi beneficiarum Domus, & Altaria sunt, ibi interdum non serviunt, beneficiati. Quomodo & hic medendum? & ne vineas ac cætera desolari patiantur, obviandum?

XI. Archivum Ecclesiasticum haberi deberet, in quo asservarentur omnium beneficiorum & officiorum commoda, proventus, pagi, & decimæ. Nam cum libri pereant, sepe ingens inde sentit detrimentum Ecclesiæ. Videatur ergo, ubi, per quos, quomodo perfici debeat; & qualiter quisque teneatur consignationem mittere ad custodes archivi. In eo autem archivo consignari debet status Ecclesiarum, tam quoad spiritualia, quam temporalia: urbana, statuta, Parochiæ &c. Ex Camera quoque suæ Majestatis peti posset subsidium.

XII. Si qui oppignorarent bona Ecclesiastica, quomodo cum iis procedendum? an privari debeant defacto, vel sequestrari donec redimantur?

XIII. An sint aliquæ graves causæ, ob quas inter has patriæ fluctuantis tempestates, Synodus provincialis celebrari debeat? Quando autem, & ubi celebrari conveniat?

I. Ut Statuta Sacræ Synodi Tyrnaviensis per Illustrissimum quondam Dominum Franciscum Forgách Cardinalem Prædecessorem nostrum, piæ recordationis, indicta & celebrata, in quantum eadem inexecuta esse dignoscuntur, ad accuratissimam praxim revocentur.

II. Licet eadem Synodus, non præterierit ea, quæ, ad tollendas abominaciones, concubinariorum sacerdotum facere videbantur; quia tamen comperiuntur, plerique etiamnum ejusmodi obnoxii esse enormitatibus; pernecessarium est, ut Archidiaconi, vel alii quibus visitandi cura incumbit, statim post peracta festa Paschalia, omnes Parochos sibi subiectos, ad unum, vel plura loca, hac solummodo de causa convocent, convocatisque periculum, in quo tales concubinarij continue versantur, serio, & graviter exaggerent, ac proinde hortentur, ut dimissis concubinis, continentiam colant; additis minis, nisi concubinis, & incontinentiæ vale perpetuum dicant. Iis vero qui forte (quod absit) in posterum ducere, vel ducentes copulare præsumpserint, perpetuos carceres certo polliceantur; deinde hanc eandem visitandi & commonendi rationem, Archidiaconi quot annis renovent; Parochos subinde admonendo, ut si quempiam vicinorum Parochorum contrariæ intentionis esse subolfecerint, sibi, vel Vice-Archidiaconis, e vestigio aperiant, ut sic malo imminenti in herba occurri possit. Porro eodem contextu convocatis, primoribus, & senioribus Parochianorum, inculcabit diligenter Archidiaconus; neque concubinas, sacerdotum uxores esse, neque liberos ex concubinato generatos legitimos esse; sed illas quidem infames & inhonestas, hos vero spurios esse; ac proinde optime facturos Parochianos, si nullam e suis vicinis fæminis Parocho adjungi sinant, honori suo & ipsarum consulentes. Postremo inducendi erunt D. Terrestris, ut subditi ipsorum, qui talibus sacrilegis nuptiis conciliandis, quocunque modo cooperati fuisse comperientur, tam in personis, quam rebus severe punire non intermittant. Huc pertinet, ut si qui alii sacerdotes, cujuscunque gradus, & conditionis, in materia incontinentiæ, sive per suspectarum personarum intertentionem, sive conversationem deliquisse deprehenderentur, per

suos superiores corrigantur, & ad talium personarum, vel conversationis dimissionem omnimode compellantur. Ad hæc, præter prædictum visitandi modum, meminerint Archidiaconi se se Dominis Prælati oculorum vici esse, propriumque esse, visitationes Parochorum & Parochiarum sibi subjacentium, non convivendi, & censum cathedaticum exigendi causa, sed gratia instructionis, reformationis & eruditionis Parochi & plebis frequentare. Dent igitur operam, ut Parochos ad exemplarem vitam ducendam (quæ plerumque majoris energiæ esse solet, quam doctrina) hortentur; singulariter vero attendant, ut Parochi notitiam habeant formæ Sacramentorum, Breviarii recitandi, celebrandæque missæ: in quo, si quos minus dextre versatos esse animadverterint, in unum locum convocatos instruent, tam per se, quam per Vice-Archidiaconum, quem ut sufficienter doctum nancisci possint, laborent. Utile etiam fuerit, ut tam Domini Vicarii, quam Archidiaconi, & Vice-Archidiaconi, Parochos quandoque ex improvviso visitent, quo sic & ipsi tanto timoratus se se gerere assuescant.

III. Archidiaconi nomine Prælatorum serio, ac severe denuntient Parochis, non licere ipsis, etiam expleto in aliqua Parochia anno, ex una Parochia, vel etiam Diœcesi in aliam migrare, nisi obtenta licentia migrandi ab Ordinario, vel ejus Vicario, aut Archidiacono; cautum enim esse, ne ab ullo Prælato admittantur, si absque licentia migraverint.

IV. Ad Parochos, ab ea, quæ passim invaluit commigratione arcendos, statuitur: ut Vicarii, omnium Sacerdotum deinceps ordinandorum literas formatas apud se retineant, neque eas ipsis assignent, antequam Prælatus in aliam Diœcesim migrandi facultatem eis indulserit. Cavebunt & Capitula alique Sacerdotes, ne in hoc genere decipiantur, testimoniales super sacerdotio cuiquam elargiendo. Hoc loco occurrunt

runt *Licentiati*, (1) quibus Dñi Prælati, ob penuriam Sacerdotum *licentiam* dare consueverunt prælegendi populo verbum DEI: &c. *Censemus* itaque *talium* *licentiam*, a modo *imposterum*, *specialibus* *litteris*, *super* *inde* *conficiendis*, ad unum vel duos annos *restringendam* esse; intra quos, si se præstiterint *diligentes*, *licentia* poterit *extendi*, ad alios totidem annos. Ita tamen ut semper *exprimatur*, quid & quantum in ministerio Ecclesiastico *exercere* possint.

V. Ad *visitatorem* pertinet & id, ut *abalienata* Ecclesiarum bona pro *virili* *investiget*, ac *recuperet* *Archidiaconus*, etiam *implorata* *Prælati* *authoritate*.

VI. Certum est, Ecclesiam *militantem*, nullis magis, quam *vivis* *inniti* *columnis*, & *lapidibus*, eosque non *aliunde* *erui*, quam ex *promptuario* & *officina* *scholarum*. Oportet itaque, ut *quilibet* *Dominorum* *Prælatorum* *majorum* *pariter* & *minorum*, pro sua quisque *pietate*, & *facultate*, manus tam *pio* *operi* *admoveat*. Et juxta decreta SS. Concilii Tridentini, *alumnos* *sacris* *iniciandos* *sustinent*. Et *omni* *no* *consultum* *videretur*, si quisque *Canonicorum*, *decimam* *proventuum* in hunc *ulium* *ad* *certos* *annos*, donec *ministrorum* *numerus* *multiplicaretur*, *conferret*, sicque *capitulariter* *aliquos* *alumnos* *educarent*. In quo opere, si quos *segniore* *viderint* *superiores*, ex *præscripto* *eiusdem* *Concilii* *Tridentini* *efficaciter* *inducant*, ad tam *salutare* *opus* *peragendum*.

VII. Deplorandus est Status *Transylvaniæ*, & *Superioris* *Hungariæ*, ob *remotiorem* *ab* *iis* *Ordinariorum* *residentiam*. *Monentur* itaque *iisdem* *Domini* *Ordinarii*, ut *memores* *officii* *sui*, *oviculis* *sibi* *commissis* *providere* non *intermittant*.

VIII. Ad *Prælatorum*, & *alia* *hujus* *patriæ* *negotia*, in *Curia* *Romana*

promovenda, omnino *necessarium* esse videbitur, ut ad *instar* *priorum* *temporum*, *certus* *Agens*, *ibidem* *residens*, *conducatur*, qui *præter* *taxam* *litterarum* *expediendarum*, *res* *nostras* *suis* *sumptibus* *procuret*. In eum igitur *finem*, si *Præpositura* *Sáagientis* *vacaverit*, a *Sacratissima* *Cæsarea* *Regiaque* *Majestate* *obtineri* *debebit*.

IX. *Pluralitas* *tem* *beneficiorum* *stricto* *jure* *prohibitam*, *Domini* *Ordinarii*, *eorum* *collatores*, ad *normam* *asacris* *Canonibus* *præscriptam*, *tollant*.

X. *Beneficiatæ* *Domus*, & *Altariæ* *præsertim* *Sopronii* *considerandæ* *sunt*, quæ *nam* *illarum* *sunt* *curatæ*: & *curatarum* *quidem* *possessores*, ad *residentiam*, vel *resignationem* *compellendi*. *Reliquarum* *vero* *possessores* (*siquidem* *proventus* *ad* *residentiam* *continuandam* *sufficientes* *non* *habeant*) *cogendi*, ut *plures*, vel *pauciores* *eorum*, pro *quantitate* *redituum*, *Sacerdotes*, *onera* *eorundem* *portantes* *habeant*, *extra* *numerus* *in* *eadem* *Civitate* *residentium* *Sacerdotum*.

XI. Quia *Clerus* *maxime* *sane* *suo* *damno* *experitur* *pauca* *admodum* *de* *juribus* *bonis*, & *privilegiis* *Episcopatum*, *Capitulum*, & *beneficiorum* *in* *hoc* *Regno* *fundatorum* *existare*; Ad *perpetuum* itaque *de* *præmissis* *vestigium* *relinquendum* *decernitur*, ut *intra* *recursum* *anni* *novi* *proxime* *secuturi*, *quilibet* *Dominorum* *Prælatorum* *Majorum*, & *Minorum*, *Capitula* *item* & *Beneficiati*, *præmissa* *diligenti* *litterarum* *perlustratione*, & *inquisitione*, *consultis* *item* *conservatoriis* *Camera* *Posoniensis*, & *Cassoviensis*, *de* *omnibus* & *singulis* *præmissis* *acuratum* *compilent* *urbarium*, per nos *quamprimum* *in* *loco* *omnium* *tutissimo*, in *publicum* *archivum* *reponendum*.

XII. Ad *coercendam*, *nonnullorum* *Beneficiorum* *profusionem*, qui *bona* *suorum* *beneficiorum* *impignorare* *non*

G g g 2   *veren-*

1) *Licentiati* dicuntur, viri laici, nullis S. Ordinibus initiati, cœlibes, vitæ probæ, sufficientis doctrinæ; quibus ab Ordinario seu Episcopo, in locis, ubi Parochus ali, haberi, aut statui non potest, potestas datur, populum principiis fidei imbuendi, baptizandi, sepelendi, matrimoniis assistendi.

verentur, placet, ut tales sequestratione beneficiorum puniantur.

XIII. Instandum erit nomine totius Cleri Hungariæ apud Suam Majestatem, ut reformationem in Austria inchoatam, in Dominia quoque Hungarica ad Austriam possessâ, ut Kôszeg &c. extendere dignetur. Idque eo magis, quod absque ulla offensâ Statuum & statutorum Regni fieri posse videatur. Ut igitur hæc salubria statuta, & ad notitiam singulorum nostræ Dioecesis Prælatorum ac Capitulorum, cæterorum-

que, quorum interest, perveniant, in forma patentis publicanda volumus; Serio ac paterne monentes Reverendissimos Dominos Prælatos; Archidiaconis vero, & cæteris, quorum interest etiam stricte præcipiendo, ut in executione prædictorum diligentiam summam adhibeant. Quibus omnibus paternam benedictionem impertientes, uberem a DEO gratiam ad sui muneris functionem precamur. Datum Posonii in Aula nostra Archi-Episcopali 8. Aprilis 1628.

SYNODUS DIOECESANA

Habita

Sub FERDINANDO II. Cæsare H. Rege & PETRO PAZMÁNY Archi-Episcopo Strigoniensi, Tyrnaviæ IV Oct.
Anno MDCXXIX. ex impresso eodem anno, & M.S.

NARRATIO PRÆVIA.

I.

Uæ utilitas, & eruditio ex hac Synodo in Ecclesiam Hungariæ promanaverit, nemo est, qui ignoret. Unicam fere tabulam dixerim, qua historia, priorum sæculorum naufragio subductam se vidit. Mireretur posterus unius viri studium, religionis, aulæ, belli, patriæ, curis nimium quantum divisi; dum in appendice ad calcem actorum posita, rudera, cineresque florentis Hungariæ Ecclesiæ, ne perirent, vindicavit. Profecto si tempora, quæ vivimus, in eruditæ, quin imo necessariæ suppellectilis hujus adjumentum vocarentur, solo veterum chartarum intuitu quidam velut ad clypeum Minervæ obrigescerent. Opusculum porro istud ter typis hucusque rediit; Posonii in æde Archi-Episcopali 1629. Ibidem sub Georgio Lippai Archi-Episcopo Strigoniensi anno 1649. Demum jussu Georgii Szelepcsényi Archi-Episcopo Strigoniensi anno 1667. cohærent illa quidem sententiis; sed quartam editionem, nos ex Pazmani authographo emendatam, & plurimis locupletiolem dabimus. Quæ in vulgatis desunt, & Pazmanus primæ editioni manu sua adjecit, literis virgula & stella inclusis ad calcem paginæ indicantur.

II. Illud præterea ex constitutionibus eruitur: Tridentini Concilii decreta, ad cujus normam propositam, Synodus forma-

ta

ta est, nemine obnitente, in usum venisse, cum sequentes etiam Synodi secundum instituta Tridentini actæ sint. Certum præterea habeo: ab hoc Concilio, quamvis Diocesano, Diöceses prope omnes, canones recepisse. *Rituali* libro Jaurinensis, Vespriensis, Nitriensis Ecclesiæ præfixam vidimus; nec dubito in totam sacram Cleri Rempublicam postea communicatam. Quæ jura, & Privilegia Archi-Episcoporum tangunt, suo loco sint. (m) Verebatur de his loqui, scribere. Cætera, cum erudire lectorem possint, in vitium, aut mentem malam, quod speramus, non incurrent. Satis dabitur multorum desideriis, qui acta, & statuta Synodi hujus celeberrimæ, & utilissimæ, pretio sæpe magno comparatum ibant. Nostro porro conatui, id unum reponant Antistites Patriæ, ut deinceps ea scripturis suggerant, quibus plenum meridiem appendiculæ Synodi, suis autem regionibus sacram illam, aureamque primæ Hungariæ ætatem in historia restituere possimus.

ACTA & DECRETA

Synodi Diocesanae Strigoniensis Petri Pazmány, Archi-Episcopi Strigoniensis celebratæ Tyrnaviæ, Anno Domini MDCXXIX. die IV. Octobris & sequentibus.

Lucæ 10. v. 16.

Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit: Qui autem me spernit, spernit eum, qui misit me.

Deuter 17. v. 12.

Qui superbierit, nolens obedire Sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino DEO tuo; ex decreto Judicis morietur homo ille.

Indictio Synodi Diocesanae

Non veteres modo Catholicæ Ecclesiæ Sanctiones, sed & postrema generalis Synodus Tridentina serio ac diligenter locorum ordinariis, præcipiunt; (1.) ut *Diocesanam Synodum quotannis celebrent: ad quam exempli gratia omnes accedere teneantur.* Quocirca, sedulo in eam curam intenti semper fuimus, ut huic tam salutari decreto satisfaceremus. Sed hucusque, vel iterato publicatam a nobis Synodum, supervenientes intestinarum revolutionum calamitates, disturbarunt; vel prælia, aut opiniones præliorum (quæ continuo decennio Hungariam vexaverunt) in ipso conatu, Synodi celebrationem excluderunt.

Et licet, ne nunc quidem satis tuta, vel quieta sint omnia: quia tamen ab hominum memoria, atque adeo ab Anno 1560. quo ultima Synodus Diocesana Strigon. habita dignoscitur, (n) consuetudo salutaris, Synodorum celebrationum, interrupta fuit; vel quod

Hhh

annis

m) Valvis Basilicæ Tyrnaviensis, per Ferdinandum I. confirmata, appendit, & publicavit Nicolaus Oláh Archi-Episcopus Strigoniensis anno 1561.

n) Dissolvimus, quantum licuit, hunc nodum in Synodo anni 1564. pag. 152.

1.) Trident. Sess. 24. cap. 2. de Reform.

annis triginta, & quod excurrit, Archi-Episcopis destituta fuerit Strigoniensis Ecclesia; vel quod Turcarum, ac domesticarum seditionum persecutiones, cogendæ Synodi facultatem vigilantissimis Pastoribus intercluserint. Ne nos quoque, dum quietiora tempora prætolamur, officio Pastoralis deesse videremur, Synodum Diœcesanam, in mediis etiam periculis, subsequenti formula promulgavimus.

LITERÆ PATENTES,

Ad Valvas Ecclesiæ Tyrnavientis ap-
pensæ.

„ **N**OS PETRUS PAZMANY, Mife-
„ ratione Divina, Archi-Episco-
„ pus Ecclesiæ Metropolitanæ Strigoni-
„ ensis, Locique ejusdem Comes Per-
„ petuus, Primas Hungariæ, Sanctæ
„ Sedis Apostolicæ Legatus Natus, Sum-
„ mus Secretarius & Cancellarius, ac
„ Sacratissimæ Cæsareæ Regiæque Ma-
„ jestatis, &c. Consiliarius Intimus, &c.

„ Universis & singulis, Reverendissi-
„ mis, Reverendis, Venerabilibus, Ho-
„ norabilibus Dominis, Abbatibus, Præ-
„ positis, Ecclesiarum tam Cathedralium
„ quam Collegiatarum Canonicis,
„ Archi-Diaconis, Decanis, Vice-Archi-
„ Diaconis, Plebanis, Altarium & Ho-
„ spitalium Rectoribus, cæterisque per-
„ sonis Ecclesiasticis, in Diœcesi, vel
„ extra Diœcesim Ecclesiæ nostræ Me-
„ tropolitanæ Strigoniensis constitutis,
„ qui de jure, vel consuetudine, Syno-
„ do Diœcesanæ hujus Ecclesiæ interesse
„ debent, etiam si alias exempti essent;
„ Salutem, & paternam in Domino be-
„ nedictionem.

„ Ecclesiastici Regiminis officium
„ exigit, ut pro menſura gratiæ, cæli-
„ tus nobis communicatæ, gregi Domi-
„ nico, curæ ac sollicitudini nostræ di-
„ vinitus commisso, paterne consula-
„ mus; devios ad tramitem, vitæque
„ melioris frugem, revocemus; erro-
„ rum fibras evellamus; mores solutos
„ corrigamus; divinum vero cultum,
„ si qua in re labefactum comperia-
„ mus, suo nitore restituamus: ita de-

„ nique, pro virium facultatumque no-
„ strarum mensura, ministris Ecclesiæ
„ consulamus, ut ii quietam, ac Deo
„ gratam, suæque vocationi consonam
„ vitam ducentes, in Sanctitate & Justi-
„ tia coram Deo ambulent; populus,
„ que curæ ipsorum commissus, & vitæ
„ sanctioris exemplis, & puræ doctrinæ
„ fontibus irrigatus, crescat ad salutem
„ in Domino.

„ Cum igitur ad hæc tanta, tam-
„ que sublimia perficienda, ex Sacro-
„ rum Canonum præscripto, laudatissi-
„ misque Apostolorum, ac aliorum de-
„ inceps Ecclesiæ Pastorum exemplis,
„ saluberrimum remedium sit, ut ii,
„ quibus cura Pastoralis competit, in
„ Spiritu Sancto congregati, vota con-
„ ferant, ac in commune consulentes,
„ viam ac rationem ineant, qua, vel
„ integra foveri ac conservari, vel lapsa
„ erigi ac sublevari, possunt: idcirco
„ nos quoque Sacrorum Canonum Or-
„ dinationibus, ac Sanctæ Tridentinæ
„ Synodi decreto, satisfacere cupien-
„ tes, omnibus ac singulis, Diœcesi &
„ jurisdictioni nostræ subjectis, Syno-
„ dum Diœcesanam indicendam decre-
„ vimus.

„ Quocirca, vos omnes ac singulos,
„ Dominos & Fratres nostros, qui ra-
„ tione beneficiorum, aut alias, de jure
„ vel consuetudine, interesse Synodo
„ Diœcesanæ Strigoniensi soletis, ac de-
„ betis, hortamur ac monemus diligen-
„ ter, imo in virtute Sanctæ & salutaris
„ Obedientiæ, vobis omnibus injungi-
„ mus, ut ad festum Sancti Francisci
„ Confessoris, hoc est, ad diem quartum
„ Octobris proxime affuturum, huc
„ Tyrnaviam vos conferatis: ita, quod
„ pridie festi Sancti Francisci, Vesperis
„ interesse possitis; ac deinde, ipso die
„ festo, hora septima matutina, ad
„ Templum majus convenientes, ar-
„ dentibus precibus Sancti Spiritus gra-
„ tiam una nobiscum imploretis: tan-
„ dem illo, & si opus sit, sequentibus
„ diebus, in commune consulatis; spi-
„ rituales necessitates, difficultates, &
„ pericula Ecclesiarum vestrarum, ac
„ popu-

„ populorum vestræ fidei commissio-
 „ rum, diligenter annotetis; mature,
 „ ac sollicitè de modo juvandi Ecclesias
 „ in spiritualibus deliberetis: ut com-
 „ munibus omnium congregatorum
 „ suffragiis, Dei gratia aspirante, salubria
 „ omnibus remedia adhiberi possint.

„ Ut autem Dei gratiam efficacius
 „ obtinere, ac majori animarum fructu,
 „ Synodum celebrare possimus, non
 „ solum vos ipsi, precibus, & jejuniis
 „ Deum omnipotentem conciliare la-
 „ boretis, verum etiam, ut id ipsum
 „ populus diligenter præstet, sollicitè
 „ pro concione admoneatis.

„ Et quoniam subinde, litium, ac
 „ differentiarum etiam materia inter
 „ Ecclesiasticas personas oboriri solet;
 „ volentes ejusmodi controversias per-
 „ sonarum Ecclesiasticarum, simpliciter
 „ & de plano, sine strepitu judiciorum,
 „ sola facti veritate inspecta, sopiri,
 „ componi, & complanari: idcirco ini-
 „ tio Synodi, Judices, qui Vicario no-
 „ stro generali assistent, designabimus;
 „ qui plenam, atque omnimodam au-
 „ thoritatem habeant, quæstiones, &
 „ differentias hujusmodi, audiendi,
 „ cognoscendi, ac sine debito terminan-
 „ di; & quæ determinarint, debitæ exe-
 „ cutioni demandandi. Si quæ autem
 „ controversiæ, ob temporis brevitatem,
 „ durante Synodo, componi non
 „ possent: ad tribunal Vicarii nostri
 „ generalis examinanda, ac de simplici
 „ & plano definienda, perferantur. Vo-
 „ lumus autem, & mandamus, ut Do-
 „ minus Vicarius noster, peculiaribus
 „ literis, Archidiaconos, & Parochos
 „ exemptos, admoneat, ac instruat, de
 „ de hac Synodi Diocæsanæ celebratio-
 „ ne: cujus admonitioni, omnes & sin-
 „ guli parere teneantur. Datum Tyr-
 „ navix, die quarta Augusti, Anno Do-
 „ mini Millefimo Sexcentesimo vigesi-
 „ mo nono.

L I T E R Æ

Illustrissimi Archi-Episcopi; seorsim ad
 singulos Abbates, & Præpositos scriptæ.

Venerabilis & Religiosè Frater!

„ **N**on sumus nescii, Sacrorum Ca-
 „ nonum decretis, locorum Or-

„ dinarios adstringi ad Synodum Diocæ-
 „ sanam quot annis celebrandam; at-
 „ que ideo conatus, ac desiderium in
 „ nobis nunquam defuit, hujus tam
 „ Sancti & necessarii conventus insti-
 „ tuendi: cæterum, usque ad hoc tem-
 „ pus, in hoc salutare ac pio opere, ob
 „ intestinos superiorum temporum mo-
 „ tus, magno animi nostri dolore;
 „ gravissima sensimus impedimenta.
 „ Nunc vero, Dei benignitate, aliquam
 „ temporis quietem nacti, officio no-
 „ stro hac quoque in parte satisfacere
 „ cupientes, Synodum Diocæsanam in-
 „ diximus, ad quartum diem, proxime
 „ affuturi mensis Octobris, qui dies
 „ S. Francisco Confessori est sacer.

„ Quoniam autem, ut ex vetustis
 „ scripturis liquet, Abbas quoque Ec-
 „ clesiæ N. (Præpositus quoque Ec-
 „ clesiæ N.) hujusmodi Synodo Diocæsa-
 „ næ Ecclesiæ nostræ Metropolitanæ
 „ Strigoniensis interesse solet, ac debet:
 „ præter generalem prædictæ Synodi
 „ indictionem, particularibus hisce li-
 „ teris nostris, super celebratione ejus-
 „ dem Synodi, Fraternitatem tuam
 „ certificare volumus.

„ Mandamus igitur, ac præcipi-
 „ mus tibi, in virtute Sanctæ & salu-
 „ taris obedientiæ, ut postposita qua-
 „ vis excusatione, interesse debeas Tyr-
 „ navix, die memorato: & ita quidem,
 „ ut pridie Festi jam dicti, Vesperis a-
 „ desse possis. Quæ autem, pro bo-
 „ no Ecclesiæ in consultationem vocan-
 „ da, tua Fraternitas censuerit, ea in-
 „ terim accurate ruminet, ac perpen-
 „ dat. Valeat in Domino feliciter. Da-
 „ tum Tyrnavix, in Curia nostra
 „ Archi-Episcopali Die quarta mensis Au-
 „ gusti. Anno Domini, Millefimo
 „ Sexcentesimo vigesimo nono.

L I T E R Æ

Illustrissimi Domini Archi-Episcopi, ad
 Præpositum Posoniensem, & Scepusiensem,
 tanquam Archidiaconos Comitatus Po-
 soniensis, & Scepusiensis.

L iteræ istæ ad verbum scriptæ fuere
 prout ad Abbates, ac cæteros Præ-
 positos: solum post illa verba: *accurate*

H h h 2

rumi-

ruminet, ac perpendat, addita fuerunt, quæ sequuntur.

„ Quia vero Præpositus Posenien-
„ sis (Scepusiensis) ex antiquo Archi-
„ Episcoporum Strigoniensium privi-
„ legio, officium Archi-Diaconi quo-
„ que exercet: idcirco Fraternitati tuæ
„ committimus & mandamus, ut ac-
„ ceptis præsentibus, suæ jurisdictioni
„ subjectis Parochis, hanc Synodi Diœ-
„ cesanæ celebrationem intimet; eos-
„ que omnes & singulos in unum ali-
„ quem locum convocet, ac cum ipsis
„ consultet, de iis, quæ Ecclesiæ salu-
„ taria videbuntur, ut pridie Synodi
„ ante Vesperas, decenti vestitu, su-
„ perpelliceis mundis, birettis, ac co-
„ ronis Sacerdotalibus ornati, in tem-
„ plo Tyrnaviensi se fiant. Si qui au-
„ tem ob magnam loci distantiam, vel
„ alias causas legitimas, adesse non pos-
„ sent, Fraternitas tua eorum vota ac
„ sensum (si quid considerabile conti-
„ neant) ad Synodum adferat. Va-
„ leat Fraternitas tua, & pro nobis
„ Deum exoret. Datum Tyrnaviæ,
„ in Curia nostra Archi-Episcopali,
„ Quarta die Augusti. Anno 1629.

L I T E R Æ

Quas Dominus Vicarius iussu Illustrissi-
mi Archi-Episcopi scripsit singulis Archi-
Diaconis.

Admodum Rûde Dñe Archi-diacone!

„ Illustrissimus ac Reverendissimus D.
„ Archi-Episcopus Strigoniensis Præ-
„ latus noster gratiosissimus, celebratu-
„ rus est Synodum Diœcesanam, in Festo
„ S. Francisci Confessoris, hoc est, quar-
„ ta die proxime venturi mensis Octo-
„ bris, quod ex indictione ejusdem Il-
„ lustrissimi Domini Archi-Episcopi præ-
„ mulgata, & affixa, sufficienter intel-
„ ligere potuisti. Quæ sacra & saluta-
„ ris actio, ut ad laudem DEI omni-
„ potentis, emolumentum Ecclesiæ Ca-
„ tholicæ, salutemque animarum, fru-
„ ctuosus ac utilis possit celebrari,
„ ac perfici: placuit eidem Illustrissi-
mo Domino Archi-Episcopo, ad com-
„ plementum suæ paternæ, ac Pasto-

„ ralis sollicitudinis, ut ultra genera-
„ lem suam indictionem, vos, qui ad
„ partem sollicitudinis ejus estis vocati,
„ peculiaribus literis admoneremini,
„ quatenus, quæ a vestra cura profi-
„ cisci debent, ea solícite providere
„ possitis.

„ Quapropter, statim his acceptis,
„ vicemgerentem vestrum commonere
„ debebitis, transmissâ ipsi literarum
„ indictionis Synodi copia; ut ad diem
„ aliquem certum, Parochos contuber-
„ nii, seu districtus sui convocet, eis-
„ que literas indictionis Synodi com-
„ municet. Deinde vero, seposito om-
„ ni humano affectu, quisque statum
„ Ecclesiarum suarum consideret dili-
„ genter: & quæ ad amplificandum cul-
„ tum Divinum, promotionemque sa-
„ lutis animarum necessaria viderit, ea
„ studiose consignet, ac ad Nos, Illu-
„ strissimo Domino Prælo assignanda,
„ transmittat: in quibus, non solum
„ abusus corrigendi, annotari, sed &
„ remedia, quæ illuc pertinere vide-
„ buntur, diligenter debebunt consi-
„ gnari. Hujus autem consignationis,
„ transmissionisque cura, una cum no-
„ minibus & cognominibus Parocho-
„ rum, prædicto Vicemgerenti com-
„ mitti debet, & quidem ad minus
„ duabus septimanis ante diem celebra-
„ tionis Synodi. Illud quoque erit Pa-
„ rochis intimandum, ut pridie cele-
„ brationis Synodi, omnes Tyrnaviæ
„ ante Vesperas compareant, cum ve-
„ stitu decenti, superpelliceis mundis,
„ birettis, & coronis in capite, aliis-
„ que Sacerdotali statui necessariis. De
„ cætero valeat in Domino feliciter.
„ Tyrnaviæ 6. die Augusti, Anno 1629.

L I T E R Æ

Quas Dominus Vicarius iussu Illustrissi-
mi Dñi scripsit ad Plebanos exemptos.

*Reverende Domine, Frater in Christo
observandissime!*

„ Illustrissimus ac Reverendissimus in
„ Christo Pater, Dominus Petrus
„ Pázmány, Ecclesiæ Metropolitanæ
„ Strigoniensis Archi-Episcopus, Præ-
„ latus

„ latus noster gratiosissimus, pro Pa-
 „ storalis in gregem suum cura ac soli-
 „ tudine, Synodum Diocesanam con-
 „ stituit celebrare 4. Nonas proxime af-
 „ futuri Mensis Octobris; hoc est in
 „ festo S. Francisci Confessoris: prout
 „ ex ipsius indictione, de more pro-
 „ mulgata, & affixa, clarius cognoscit.
 „ Cui sacrae actioni, de vetusta praef-
 „ tae Ecclesiae Metropolitanae Strigoni-
 „ sis consuetudine, & jure, Vestram
 „ quoque Reverendam Dominationem
 „ intervenire necesse est.

„ Idcirco, eju dem Illustrissimi D.
 „ Archi-Episcopi autoritate, Domi-
 „ nationem Vestram Reverendam re-
 „ quiro: eidemque sedulo praecipio,
 „ ut postpositis quibusvis excusationi-
 „ bus, in praedicta Synodo comparere
 „ debeat, & teneatur. Ut autem so-
 „ lemni inchoationi ejusdem Synodi
 „ debite interesse, atque ad ea, quae
 „ ipsi ex more praescribitur, rite per-
 „ agenda, promptius se accomodare
 „ possit: pridie praedictarum Nonarum
 „ Octobris, ante Vesperas, cum vesti-
 „ tu decenti, superpelliceo mundo,
 „ biretto, ac corona Sacerdotali in ca-
 „ pite, caeterisque Sacerdotali statui ne-
 „ cessariis, hic Tyrnaviae compareat.
 „ Interea tamen, quae ad Ecclesiae bo-
 „ num, tam in spiritualibus, quam
 „ temporalibus, nec non ad promoven-
 „ dam salutem animarum viderit, per-
 „ tinere, ea diligenter consignet: ac ad
 „ Nos, Domino Illustrissimo Praelato
 „ consignanda, transmittat. De reli-
 „ quo feliciter in Domino valeat. Da-
 „ tum Tyrnaviae 6. die Augusti Anno
 „ Domini 1629.

Acta primae diei.

Dies Synodo praefixa cum illuxit,
 campana majori signum datum,
 quo Clerus convocabatur. Qui post-
 quam ad aedes Archi-Episcopales con-
 venisset; Illustrissimus Dominus Archi-
 Episcopus Strigoniensis, rochetto & ca-
 pucio indutus, Cruce praelata, univer-
 so Clero superpelliceis linteato praeeun-
 te, deductus est a curia Archi-Episco-
 pali ad summum Templum. Ibi statim

sumpto pluviali, processio intra Tem-
 pli parietes peracta. Post processionem
 Sacrum de Spiritu Sancto (ut tempo-
 ris compendium fieret) submissa voce,
 legit Archi-Episcopus, (o) *

Sacro finito, sequens edictum, per
 Archidiaconum Cathedralem Ecclesiae
 Strigoniensis, alta voce, e loco supe-
 riore, lectum fuit.

Illustrissimus, ac Reverendissimus in
Christo Pater Archi-Episcopus Strigoni-
sis, Praelatus noster gratiosissimus, edicit:
Quod si cui contigerit in hac Synodo, non
suo loco, aut ordine sedere, incedere, sub-
scribere, vel in suffragiis exquirendis no-
minari: nemini per hoc jus ultimum acquiri:
nec exinde quidquam uli de suo jure dece-
dere; sed omnia in eo statu permanere,
quo ante hanc Synodum fuisse compertum
erit.

Post haec ordine omnia, prout in
 Pontificali praescribuntur, usque ad al-
 locutionem, *Venerabiles*, inclusive, per-
 acta sunt. Deinde Rdissimus Georgius
 Draskovith, Nominatus Epif. Quin-
 que-Ecclesiensis, Canonicus Strigoni-
 ensis, & Praepositus S. Thomae, Oratio-
 nem hanc ad Clerum habuit.

Oratio ad Synodum habita.

„ Q uod precati sumus a praepoten-
 „ ti Deo, Illustrissime & Reve-
 „ rendissime Archi-Episcope, Admo-
 „ dum Reverendi Abbates, & Praeposi-
 „ ti, Reverendi Archidiaconi, Cano-
 „ nici, Parochi, Presbyteri, Clerici
 „ universi; quod inquam, summis vo-
 „ tis assidue precati sumus, ut gravis-
 „ simos tot annorum in hoc Regno tu-
 „ multus, ac turbulentissimas tempe-
 „ states, si non perpetua tranquillitas,
 „ quam vix sperare licet, saltem ma-
 „ lacia aliqua consequeretur; quo, mo-
 „ re institutoque Majorum, celeberrimo
 „ totius Diocesis Conventu, malis
 „ mederi, ac plena salutis discernere
 „ possimus: id nos hodierno die, sin-
 „ gulari Dei beneficio assecutos, seda-
 „ tis paulisper fluctibus, vobisque o-
 „ mnibus hunc in locum congregatis,
 „ magna animorum significatione gra-
 „ tulamur. Quid enim est tam utile

I i i

Eccle-

*) * Communicare tenentur in sacro; qui interfunt Synodo.

„ Ecclesiæ Dei, his præsertim extre-
 „ mis ac miseris temporibus, quid tam
 „ salutare Religioni Orthodoxæ, toti-
 „ que Ordini Ecclesiastico, quam sa-
 „ pientissimos juxta ac sanctissimos vi-
 „ ros, ex tota Diœcesi in unum coge-
 „ re, qui abusus eliminent, vitia ex-
 „ terminent, injurias arceant, res im-
 „ moderatas amputent, dubias eluciden-
 „ t, controversias dirimant atque
 „ component? Quod quidem adeo non
 „ modo utile, verum etiam necessarium
 „ semper visum est omnibus, ut gravis-
 „ sima Concilii Oecumenici, quod Tri-
 „ denti habebatur, lege sancitum sit;
 „ Synodos Diœcesanas quot annis cele-
 „ brandas esse. Ut idcirco beatum e-
 „ go te Petre Archi-Episcopo pronun-
 „ tiare non dubitem, qui modo Con-
 „ ventum tuæ Diœcesis agas, quem ab
 „ annis propemodum septuaginta, fieri
 „ a nemine vidimus: ita ut ad tua mul-
 „ ta atque præclara in Ecclesiam meri-
 „ ta (quæ, si mihi nunc esset inte-
 „ grum, libens commemorarem) ma-
 „ ximus, hoc tuo facto, cumulus ac-
 „ cesserit. Quæ cum ita se habeant,
 „ Patres ac Fratres; primum, quod in
 „ tanta rerum deliberatione ac momen-
 „ to facere necesse est, a Deo Opt.
 „ Max. cujus ope ac nutu, multo ma-
 „ gis res Catholica, quam ratione ho-
 „ minum & consilio gubernatur, pre-
 „ cor ac voveo, ut hodiernum diem,
 „ ad cuncta utiliter in Ecclesia Dei, at-
 „ que salutariter constituenda, illuxis-
 „ se concedat. Deinde, vos Patres,
 „ quorum summa ac divina quædam in
 „ terris est potestas, oro atque obse-
 „ cro; ut postquam mihi, pro onere
 „ imposito, de vitæ vestræ instituto ac
 „ munere, deque periculis animarum
 „ breviter dicenti, aures animumque
 „ accomodaveritis; adhibeatis pro
 „ communi Ecclesiæ bono, in consul-
 „ tando sapientiam, in exequendo for-
 „ titudinem, quam soletis.

„ Nullum est in terris tam subli-
 „ me vitæ genus, ac vestrum, Patres:
 „ nullum tam excellens munus, quam
 „ quod vos gerere profitemini: scilicet
 „ animarum Pastores, fidei divinæ

„ satores, exterminatores vitiorum,
 „ virtutum propagatores, ac præfides
 „ estis. Amplius dico, ipso Servato.
 „ re nostro teste: lux estis mundi, sal
 „ terræ, fulgentes stellæ in perpetuas
 „ æternitates, Principes terræ; uno
 „ verbo: Apostolis successistis, ipsius-
 „ met Christi servatoris personam su-
 „ stinetis. O rem admirabilem, ac
 „ prorsus divinam, quam vix cujus-
 „ quam mens capere, nedum eloqui
 „ possit oratio! nihil majus, Patres,
 „ nihil post Christum, ac ejus Genitri-
 „ cem, Apostolis sublimius, vidit or-
 „ bis unquam. At vero, quid tandem
 „ fuere Apostoli? nonne gregis DEI
 „ Pastores, Curatores animarum? non-
 „ ne Christianæ fidei seminatores ac
 „ præcones? nonne extinctores scelerum,
 „ virtutumque authores fuere? hæc omnia,
 „ suo gradu & ordine, sacerdotali dignitati vestræ, commis-
 „ sa sunt divinitus. Dicam amplius:
 „ ipse Deus Opt. Max. mundi conditor
 „ & conservator, summa interitus
 „ humani commiseratione permotus,
 „ atque e cælis in terras delapsus, &
 „ factus homo; quid aliud, & re ipsa
 „ palam, & verbis quoque dilucidis, ac
 „ similitudinibus egit, quam ut Pastor
 „ ovium, suo emptarum sanguine, cæ-
 „ lestis legis præco, vitiorum extri-
 „ pator, virtutum sator haberetur?
 „ hæc omnia sublimitatis suæ ministe-
 „ ria, communicata vobiscum Deus
 „ ipse voluit. Quapropter ne magnos
 „ jam, ac beatos vos ego prædicem
 „ Patres, qui & Apostolico ordini suc-
 „ cessistis, & ipsius Dei hominis offi-
 „ cium in parte usurpatis.

„ Verum, ne tam augusto nomi-
 „ ne, tam insignibus honorum titulis
 „ vobis fortasse blandiamini: advertite,
 „ quanta humeris vestris onera sus-
 „ tineatis: attendite, quam ingens sit
 „ in isto honore pondus ac labor. Ca-
 „ dunt enim in hanc, quam tuemini
 „ personam, virtutes omnes: atque i-
 „ ta cadunt, ut si adsint, ea summa
 „ sit dignitas: sin absint, summa de-
 „ formitas, extremaque perniciēs, vi-
 „ deatur.

„ Pro-

„ Profuderat jam Servator Chri-
 „ stus, vitam pro ovis suis, dieque
 „ tertio a mortuis excitatus, & prope-
 „ diem in cœlos volaturus, non nemi-
 „ nem Pastoritii muneris Vicarium sibi
 „ sufficere cogitabat. Quia vero Pe-
 „ tro, quod se Filium Dei vivi nuncu-
 „ passet, claves regni cœlorum, sum-
 „ mum nimirum decus, summum im-
 „ perium, sponderat: jam eas ipsi
 „ traditurus, ac Principatum totius Ec-
 „ clesiæ delaturus; prius tamen, divi-
 „ no plane consilio, ita animum ejus
 „ examinatur, & perscrutatur, ut nihil
 „ non tentatum reliquerit. Ac primum
 „ quidem, velut in tantæ dignitatis de-
 „ lectu, gravissimus hic censor noster
 „ Christus, diligentissime quærit & per-
 „ contatur; Num se plus cæteris dili-
 „ gat? Ille, cur quæreretur ignarus, ni-
 „ hilque subesse ratus, cupidus autem
 „ testificandi in Magistrum amoris sui,
 „ imo vero amare se eum proficitur.
 „ Et ecce, subito (mirum dictu) Agnos-
 „ jubetur pascere. Verum, haud una
 „ tantummodo amoris testificatione, ad
 „ tantum munus largiendum conten-
 „ tus Christus: quærit iterum, magis
 „ magisque sciscitatur, num revera se
 „ se Petrus diligit, cæterisque arctius
 „ complectatur? subiit hic animum i-
 „ plius suspicio, quasi Servator de sua
 „ in ipsum pietate ambigeret: ita jam
 „ anxius ac sollicitus, illum ipsum com-
 „ pellens testem, citra omnem dubi-
 „ tationem, singularem suum erga eum
 „ amorem rursum professus, rursum
 „ agnis pascendis destinatur. Jam sa-
 „ tiatum fortasse Christum, gemina Pe-
 „ tri erga se amoris contestatione exi-
 „ stimatis? At longe est secus: nam
 „ tertium vehementius, planeque cen-
 „ soria quadam ratione perquirat, &
 „ perscrutatur; An tandem omni ex
 „ parte se amet, ac præ cunctis rebus
 „ habeat charissimum? Cadere hic in-
 „ merorem Petrus, sibi diffidere, vere-
 „ ri, putare denique cerni in se quid-
 „ piam, quod ipse non persentiat:
 „ actu tum tamen jacentem erigere ani-
 „ mum, confirmare seise; ad extremum
 „ pleno ore ex corde proloqui: Quod

„ cum omnia norit, & hoc ipsum sciat;
 „ neque aliter res habeat, quam quod
 „ se penitus penitusque diligit, ac in-
 „ timo prosequatur amore, quem ver-
 „ bis nemo queat exprimere. Et ecce
 „ (o rem admirandam!) idem tertio
 „ audit, ovesque pascendas suscipit.

„ Quid hic Patres censetis? quid
 „ arbitramini? quorsum trina Christi,
 „ cui omnia nuda & aperta sunt, de cha-
 „ tate Petri percontatio? Primum sa-
 „ ne, ut noverint ii, quibus Pastoralem
 „ curam committit DEUS, eos in Fidei
 „ petra consolidatos, amore in ipsum
 „ non modo accendi, sed etiam ardere,
 „ ac penitus conflagrare debere. Dein-
 „ de vero, ut omnem terro gradu a-
 „ morem, in DEUM nempe, in homi-
 „ nes, in ipsum complexus, ostendat,
 „ non ambitionis, non quæstus, non
 „ otii, sed puri casti, atque integri in
 „ DEUM amoris, & in proximos curæ
 „ ac laboris causâ, dignitatem Pastora-
 „ lem esse capeffendam. Denique quo-
 „ niam charitas, virtutum omnium est
 „ forma & radix; neque enim (Gre-
 „ gorio illo teste, cujus ardentem amo-
 „ rem, ignea testata columna est (ha-
 „ bet aliquid viriditatis ramus boni ope-
 „ ris, si non manet in radice charitatis:
 „ Idcirco, & primo loco, & secundo, &
 „ postremo, amorem perquirat sedulus:
 „ ut unius charitatis facta mentione,
 „ virtutum omnium comitatum impe-
 „ rasse videatur.

„ Verum, nisi me fallit animus,
 „ optimus Pastor Christus, hac trina,
 „ eaque admirabili percontatione amo-
 „ ris, plus etiam innuere, ac ad ube-
 „ riorum muniorum vestrorum cogni-
 „ tionem, aditum vult vobis pateface-
 „ re, Patres: siquidem toties omnino a-
 „ gnos suos, ovesque pasci mandat,
 „ quoties de amore fuerat sciscitatus.
 „ Quid ita? Triplex nimirum Pactus ge-
 „ nus est, quo oves vestras reficere ac
 „ recreare debetis. Audite Bernardum
 „ illum, e cujus ore melle dulcior flue-
 „ bat oratio: Pasce, *inquit is*, mente,
 „ pasce ore, pasce opere: pasce animi
 „ oratione, verbi exhortatione, exem-
 „ pli exhibitione. En vobis vivum o-

„mnibus numeris, absoluti Pastoris exemplar, spirantemque imaginem.

„Nullis umquam, credo ego, Servator noster precibus habeat opus. Ille enim ipse, omnibus dabat cuncta affluenter, unusque erat, & est, bonorum omnium largitor Deus: attamen, ut has Pastoris partes, quas nunc primo loco recensui, a se, ut homine, expletas declaret, Deum Patrem pro ovibus suis, nimium sæpe deprecabatur: quin noctes integras in precibus traducebat. Idem prorsus fecere Apostoli, si Paulo credimus asseveranti; inflammatis ad mutuas preces ovibus, cunctisque Dei misericordiam una mente, atque uno ore continenter efflagitantibus. Quid Jacobus? nonne tanta precandi assiduitate præditus fertur, ut callo genibus acriter obdueto, duritie Cameli pellem assequi videretur? & vero, si, quemadmodum divinus ille vates Joël commemorat, veteres illi Sacerdotes, inter vestibulum & altare constituti, plorabant, ejulabant, cælum gemitibus complebant, ut flecteretur misericordie Deus, populoque parceret; ecquid nos agere convenit, qui uti ampliori gratia, donisque potioribus dotati sumus, ita sanctimonia vitæ, ac precum studio, cæteris antecellamus oportet?

„Jam vero, de pabulo Doctrinæ atque sermonis, quid dicam satis? nostis, primum ac princeps hoc Apostolorum, omnique Pastorum esse munus. Ea ovis natura prædita est, ut cum per dumos, aut senticeta oberat, simul ac vocem inclamantis Pastoris exaudit, balando respondeat, eumque insequatur. At, si nullam Pastor edat vocem, quomodo exaudiet? quomodo insequatur, inflanda est ergo Evangelii buccina, interpretanda Orthodoxa Religio; docendi ignari, hortandi indocti, afflicti excitandi, scelerati objurgandi, singulis congruentia alimenta suppeditanda, lac infirmis, esca fortibus. Magna vis orationis est, Patres, magna prorsus, quæ corda obfirmata, iplisque duriora

„ra faxis confringat, & emolliat. Episcoporum certe Rex ille Pyrrhus, dicebat sæpenumero solebat: Plures regno suo urbes & oppida, Cynæ oratoris eloquentia, quam armis ac ferro accessisse; plusque lingue ejus, quam militum dexteris, in acceptis referre. Quod si hoc ille, in profanæ laudem eloquentiæ, multis pigmentis & fucis delibutæ, proferre non dubitabat: longe potiori jure, in commendationem sermonis Divini, Divini inquam, ac veracissimi, usurpare nos poterimus: quem proinde Paulus, omni gladio ancipiti penetrabiliorem astruere non veretur. Hæc nempe sunt tela, hi arietes, hæc machinæ, quibus præstantissimi illi oratores, Apostoli, inquam, non urbes solum, aut provincias, sed regna, sed imperia, sed orbem denique universum expugnaverunt, subjugarunt.

„Ad extremum, ut in pauca multa conferam, sanctissimis vitæ exemplis, præclaris moribus, pascendæ sunt oves vel maxime. Si quempiam temulentum, vinoque crebrius madentem videas; sobrietate ei præluceat: si avarum, liberalitate: si prodigum, parsimonia. Quod si lascivum, ac impuros sectantem amores conspicias, pudicitiam, castimoniamque præ te ferto: si cernas iracundum, ac furore percitum, ostendito mansuetudinem: si denique elato supercilio tumidum, ac turgidum aliquem animadvertas, singulari modestia, morumque facilitate ei occurrato: semper pro salute gregis excubato, vitam ipsam & sanguinem, si opus est, profundito. Sane, de Christo Salvatore ita legimus: cæpit Jesus facere, & docere: prius nimirum exempla, quam vocem edere, atque utinam tam multi bene facerent, quam multi bene loquuntur. Quamobrem, decus ac lumen illud Ecclesiæ Augustinus; parum erat, *inquit*, Dominum hortari verbo: nisi firmaret exemplo. Quod usque adeo cunctis visum est semper verissimum, ut etiam Menander ille apud Plutarchum dicere solitus sit: Mores,

„dicen-

dicentis esse, qui persuadeant, non orationem. Nam bene dicere, & male vivere, quid aliud est, amabo, quam suo se gladio jugulare? Furta prohibes? at ipse aut cleps, aut fœnus excerces: vinolentiam reprehendis? at ipse te perſæpe ingurgitas: adulteria, & id genus flagitia vetas? at ipse tu impurus es, ac flagitioſus; nempe aliis auctor es, tibi ipſi dees. Quo fit, ut dum furem furca terres: idem tibi ſupplicium conſtituis: dum adulteros & horum ſimiles, ſecuri feriendos cenſes; capite teipſum damnas: dum denique aliis alios ſcleribus mancipatos, ſempiternis inferorum pœnis addicis; temet, vitiatorum ſententiâ, propria ſententiâ, æternis tartari flammis adjudicas.

Dicam, quod aſſiduo animo meo obverſatur, Patres: formidoliſſima mihi ſemper viſa eſt, illa præpotentis Dei apud Ezechielem comminatio, multis & graviffimis deſcripta verbis: Væ Paſtoribus Iſraël; quæ utinam ita omnium corda commoveret, ita concitaret animos, quemadmodum in omnes jacitur, ac denuntiatur.

Quam multi miſeris his temporibus (abſit verbo injuria) quam multi, inquam, algent, non ardent, amore ſive in Deum optimum, ſive in proximos mortales, ſive in ſeipſos! cum extra dubitationem poſitum ſit, vel uno crimine mortifero, Charitatis, ac proinde virtutum omnium jaſturam, nullo pretio parem, fieri. Quos tu compluribus vitiis obnoxios cernis, charitate imbutos, & virtutibus præditos cenſebis?

Quid jam de primo, quod S. Bernardus attigit, Paſtus genere dicam? Equidem haud contentioſe urſerim, ut continuæ in precibus noctes, diebus jungantur; vel aſſiduitate præcandi, callum genibus obducatur: optandum ſi nonnulli, ſaltem penſum diurnum, quas Horas Canonicas vocant, quæque ſine gravi piaculo prætermitti nequeunt, perſolverent, & attente pieque diebus ſingulis recitarent. Unde, quæſo vos, tot imanes

hæreſes, tam diuturna bella, tanta denique tamque extrema mala, quibus intercluſi respirare non poſſumus? Scilicet, vix quiſpiam eſt, qui Deum precibus fatiget, vix qui iratum placet Numen, qui pro tot tantisque calamitatibus avertendis, Divinam clementiam ſupplex impleret.

At, paſcitur fortasſe grex Doctrina, monitis, ſermone? dicat me tante Jeremias, teſtis locupletiffimus: Parvuli petierunt panem (Panem, inquam, ſpiritus, quod eſt Verbum Dei) & non erat, qui frangeret eis. Quam multi, non modo pueri, verum etiam adulti; neque hi tantum, ſed & viri, imo & decrepita ætate ſenes (pudet dicere) Chriſtiana rudimenta ignorant! quam multi, ſi benigne ſclerum arguerentur, aut mulctarentur paulo alperius, vitam in melius commutarent! quam multi, ſi ſæpius & accuratius Fidei myſteria evolve- rentur, pravas opinioniones deponerent, hæreſimque abjurarent! quam multi, abſque ſanctiſſimis Sacramentis, quæ ſuprema, eaque poſtrema ſalutis noſtræ ſunt remedia, vita decedunt, & ſempiternæ felicitatis naufragium patiuntur! Hoc nempe eſt, quod ait idem ille Bernardus: Cadit aſina, & eſt qui ſublevet eam: perit anima, & nemo eſt, qui reputet. Proh dolor, in quæ tempora reſervati ſumus, ut pluris aſina fiat, quam anima! Itane terrena cæleſtibus, caduca ſempiternis, falſa denique veris antequam licebit?

Sed tamen, innocentiffimæ vitæ exemplis, integerrimis moribus, omnes ſuis ovibus prælucent. Daret hoc, rerum omnium præpotens Deus! At quis nefaria, & ſacrilega multorum connubia; quis colluviem viti-orum memoret? equidem non audeo totum dicere. Hoc dicam, & quanta poſſum voce contendam, ut vos, ac totus, ſi fieri poſſet, orbis exaudiat: Advolaturum nempe diem, quo, poſt rupta Divinæ patientiæ clauſtra, gregem ſuum de talium manibus requirat Deus: atque hujusmodi, non jam

K k k

„ mune-

„ munere Apostolos (audacter dico,)
 „ sed eo neglecto, Apostatas; non jam
 „ Pastores, sed gregis pestes, in tartara
 „ deturbet, agatque præcípites: ubi
 „ mileri ac infelices, una cum suo illo
 „ grege, cui corruptela suorum mo-
 „ rum, & Pastoritii muneris incuria,
 „ exitio fuere, a diris animorum cor-
 „ porumque tortoribus, inauditis cru-
 „ ciatibus, & ultricibus flammis atque
 „ incendiis, æternum acultra torrebun-
 „ tur.

„ Quo quidem horribili metu, ex-
 „ tremisque periculis, per Deum im-
 „ mortalem, Patres, liberate nos, ac
 „ eripite: nolite finire in tanto salutis
 „ discrimine nos diutius versari: leges
 „ salutares ferte: latas obîervari cura-
 „ te: quacunque ope potestis, subve-
 „ nite. Tuque imprimis, Petre Ar-
 „ chi-Episcopo, in quem ora atq; ob-
 „ tutus desigimus universi, per salutem
 „ Ecclesiæ, quæ tua tibi multo cha-
 „ rior esse debet; tu, inquam, tantis
 „ medere malis: tibi namque uni, Pet-
 „ tre, sublevanda ac erigenda sunt om-
 „ nia, quæ jacere sentis temporum
 „ iniquitate, ac hæresum impetu col-
 „ lapsa atque prostrata: constituendi
 „ Canones, propulsandæ injuriæ, ex-
 „ tirpandæ Hæreses, revocanda avita
 „ Religio, exterminanda sacrilega con-
 „ nubia, propagandus ordo sacer: om-
 „ nia quæ dissoluta, & dissipata, re-
 „ mittere, fluere, labi vides, severis
 „ legibus vincire, ac constringere de-
 „ bes. Non est mirum, in tanta acer-
 „ bitate & perpetuitate bellorum, in
 „ tanta sævitia atque perfidia hæreticos;
 „ quod afflicto, ac pæne perduto Re-
 „ gno, ordo Ecclesiasticus multa ami-
 „ serit & ornamenta dignitatis, & præ-
 „ sidia stabilitatis suæ: quæ quidem ti-
 „ bi, Petre, nunc omnes, quantum-
 „ vis graves & acerbæ, curandæ sunt
 „ plagæ; quas præter te, sanare po-
 „ test nemo. Ita fiet, ut tu, & quot-
 „ quot hic sunt vestrum, pro sua quis-
 „ que bene navata opera, tamquam
 „ munere Pastoralis præclare functi, a
 „ Principe Pastorum Christo immorta-

„ lem gloriæ coronam consecuti, una
 „ cum grege vestro, beati, pascuis
 „ sempiternis perfruamini. Dixi.

Postquam peroratum est: Primum
 omnium, Secretarius Synodalis, alta
 voce dixit: *juxta præscriptum Oecumeni-
 cæ Synodi Tridentinæ, & Pontificalis Ro-
 mani, legatur Decretum de Residentia
 Prælatorum.*

Archidiaconus Cathedralis Ecclesiæ
 Metropolitane Strigoniensis, suggestum
 concedens, alta & intelligibili voce,
 legit integra ea de re Capita decreto-
 rum Tridentini Concilii: quorum sum-
 marium est quod sequitur.

„ **C**um præcepto divino mandatum
 „ sit omnibus, (2.) quibus ani-
 „ marum cura commissa est, oves suas
 „ agnoscere, pro his Sacrificium offer-
 „ re; verbique divini prædicatione,
 „ Sacramentorum administratione, ac
 „ bonorum omnium operum exemplo
 „ pascere; pauperum, aliarumque mi-
 „ serabilium personarum curam pater-
 „ nam gerere, & in cætera munia Pa-
 „ storalia incumbere; quæ omnia, ne-
 „ quaquam ab iis præstari & impleri
 „ possunt, qui gregi suo non invigi-
 „ lant, neque assistunt, sed mercena-
 „ riorum more deferunt: Sacrosancta
 „ Synodus eos admonet, & hortatur,
 „ ut divinatorum præceptorum memo-
 „ res, factique forma gregis, in judi-
 „ cio & veritate pascant & regant. Ne
 „ vero ea, quæ de Residentia sanctæ
 „ utiliter jam antea, sub fel. rec. Paulo
 „ III. sancita fuerunt, in sensus a sacro-
 „ sanctæ Synodi mente alienos trahan-
 „ tur, ac si vigore illius decreti, quin-
 „ que mensibus continuis abesse liceat:
 „ illis inhærendo, declarat sacrosancta
 „ Synodus; omnes Patriarchalibus, Pri-
 „ matialibus, Metropolitanis, ac Ca-
 „ thedralibus Ecclesiis quibuscumque,
 „ quocunque nomine & titulo præse-
 „ fectos, etiam si Sanctæ Romanæ Ec-
 „ clesiæ Cardinales sint, obligari ad per-
 „ sonalem in sua Ecclesia, vel Diœcesi
 „ residentiam, ubi injuncto sibi officio
 „ defungi teneatur; neque abesse pos-
 „ se, nisi ex causis & modis infra scri-

„ ptis

a.) Sess. 22. c. 1. Sess. 24. c. 12. Sess. 6. c. 1. 2. Sess. 7. c. 3. de Rcfortmat.

ptis. Nam cum Christiana charitas, urgens necessitas, debita obedientia, ac evidens Ecclesiæ, vel Reip. utilitas, aliquos nonnunquam abesse possulent & exigant: decernit eadem sacrosancta Synodus, has legitimæ absentię causas, a beatissimo Romano Pontifice, aut a Metropolitano, vel, eo absente, Suffraganeo Episcopo antiquiori residente, qui idem Metropolitani absentiam probare debet, in scriptis esse approbandas, nisi cum absentia inciderit propter aliquod munus, & Reipub. officium, Episcopatibus adjunctum: cujus quoniam causæ sunt notoriæ, & interdum repentinæ, ne eas quidem significari Metropolitano necesse erit: ad eundem tamen, cum Concilio Provinciali, spectabit judicare de licentiis a se, vel a Suffraganeo datis; & videre, ne quis eo jure abutatur; & ut pœnis Canonicis errantes puniantur. Interea meminerint discelsuri, ita ovibus suis providendum, ut, quantum fieri poterit, ex ipsorum absentia nullum damnum accipiant.

Quoniam autem, qui aliquantisper tantum absunt, ex veterum Canonum sententia non videntur abesse, quia statim reversuri sunt, sacrosancta Synodus vult, illud absentię spatium singulis annis, sive continuum, sive interruptum, extra prædictas causas, nullo pacto debere duos, aut ad summum tres menses excedere; & haberi rationem, ut id æqua ex causa fiat, & absque ullo gregis detrimento: quod an ita sit, abscedentium conscientię relinquit, quam sperat religiosam, & timoratam fore; cum DEO corda pateant, cujus opus non fraudulenter agere suo periculo tenentur. Eosdem interim admonet, & in Domino hortatur, ne per illius temporis spatium, Domini Adventus, Quadragesimæ, Nativitatis, Resurrectionis Domini, Pentecostes item, & Corporis Christi diebus, quibus refici maxime, & in Domino gaudere Pastoris præsentia oves debeant,

ipsi ab Ecclesia sua Cathedrali ullo pacto absint, nisi Episcopalia munia in sua Diœcesi eos alio vocent.

Si quis autem (quod utinam nunquam eveniat) contra hujus decreti dispositionem abfuerit: statuit sacrosancta Synodus, præter alias pœnas adversus non residentes, sub Paulo III. impositas & innovatas, ac mortalis peccati reatum, quem incurrit; eum, pro rata temporis absentia, fructus suos non facere; nec tuta conscientia, alia etiam declaratione non secuta, illos sibi detinere posse: sed teneri, aut ipso cessante, per Superiorem Ecclesiasticum, illos fabricæ Ecclesiarum, aut pauperibus loci erogare; prohibita quacumque conventionione, vel compositione, quæ pro fructibus male perceptis appellatur, ex qua etiam prædicti fructus in totum, aut pro parte ei remitterentur: non obstantibus quibuscumque privilegiis cuicumque Collegio, aut fabricæ concessis. Et reliqua, usque ad finem Capituli perlecta.

Secundo. Postquam Archidiaconus legere desiit: consurgens Secretarius Synodalis, dixit: *Perlegatur Decretum Generalis Concilii Tridentini, de fidei professione; quam in Synodo Diocesana emittendam, idem Concilium præcepit.* (c*)

Archidiaconus Cathedralis, integra capita ad hanc rem facientia, verbatim, alta voce legit. Quorum quidem capitulum summarium est:

Provisi etiam de beneficiis quibuscumque (3.) curam animarum habentibus, teneantur a die adeptæ professionis ad minus intra duos menses, in manibus ipsius Episcopi, vel eo impedito, coram generali ejus Vicario, seu Officiali, orthodoxæ suæ fidei publicam facere professionem, & in Romanæ Ecclesiæ obedientia se permanuros spondeant, ac jurent. Provisi autem de Canonicatibus, & dignitatibus in Ecclesiis Cathedralibus, non solum coram Episcopo, seu ejus Officiali, sed etiam in Capitulo idem facere teneantur: alioquin prædicti omnes provis, ut supra, fructus non faciant

K k k 2

c*) Qui post ultimam Synodum, novam dignitatem adepti sunt, tenentur facere professionem fidei. 3.) Trid. Sess. 24. c. 12. de Refor.

cient suos, nec illis possessio suffragetur. & reliqua.

Et rursum : (4.) *Præcipit sancta Synodus omnibus, qui de jure, vel consuetudine, in Concilio Provinciali interesse debent, ut in ipsa prima Synodo Provinciali, ea omnia ac singula, quæ ab hac sancta Synodo definita & statuta sunt, palam recipiant : nec non veram obedientiam summo Romano Pontifici spondeant & professantur ; simulque hæreses omnes anathematizent. Omnes beneficia Ecclesiastica habituri, & qui in Synodo Diœcesana convenire debent, idem in Synodo, quæ primo quoque tempore celebrabitur, observent.*

Post recitatum hoc Decretum, omnes, qui Synodo intererant, professionis fidei formulam, genibus flexis pronuntiarunt, prælegente ex Pontificali voce clara Archidiacono Cathedrali. In fine, seorsim linguli, tactis sacrosanctis Evangeliiis, coram Archi-Episcopo, jurejurando sese adstrinxerunt, ad eundem fidei firmissimam professionem.

Tertio. Synodalis Secretarius, alta voce dixit : *Perlegatur Decretum Generalis Concilii Tridentini, de eligendis examinatoribus Parochorum.*

Archidiaconus, incipiendo : *Expectis maxime, legit ad longum caput illud ; cujus præscriptum ad hunc locum spectans maxime iis verbis continetur :*

„ Omnes, qui descripti fuerint, examinentur ab Episcopo (5.)
 „ sive eo impedito, ab ejus Vicario
 „ generali, atque ab aliis examinato-
 „ ribus, non paucioribus quam tribus ;
 „ quorum votis, si pares, aut singu-
 „ lares fuerint, accedere possit Episco-
 „ pus, vel Vicarius, quibus magis vi-
 „ debitur : examinatores autem, sin-
 „ gulis annis in Diœcesana Synodo, ab
 „ Episcopo, vel ejus Vicario ad minus
 „ sex proponantur, qui Synodo satis-
 „ faciant, & ab ea probentur, adve-
 „ nienteque vocatione cujuslibet Ec-
 „ clesiæ, tres ex illis eligat Episcopus,
 „ qui cum eo examen perficiant : in-
 „ deque succedente alia vocatione, aut
 „ eodem, aut alios tres, quos ma-
 „ luerit, ex prædictis illis sex eligat.

„ Sint vero hi examinatores Magistri,
 „ seu Doctores, aut Licentiati in Theo-
 „ logia, aut jure Canonico, vel alii
 „ Clerici, seu Regulares, etiam ex Or-
 „ dine mendicantium, aut etiam sæ-
 „ culares, qui ad id videbuntur magis
 „ idonei : jurentque omnes ad sancta
 „ Dei Evangelia, se quacunque hu-
 „ mana affectione postposita, fideliter
 „ munus executuros. Caveantque ne
 „ quidquam prorsus occasione hujus
 „ examinis, nec ante, nec post acci-
 „ piant, alioquin Simonie vitium tam
 „ ipsi, quam alii dantes incurrant : a
 „ quæ absolvi nequeant, nisi dimissis
 „ beneficiis, quæ quomodocumque eti-
 „ am antea obtinebant ; & ad alia in
 „ posterum inhabiles reddantur : & de
 „ his omnibus, non solum coram Deo,
 „ sed etiam in Synodo Provinciali (si
 „ opus erit) rationem reddere tenean-
 „ tur ; a qua, si quid contra officium
 „ eos fecisse compertum fuerit, gravi-
 „ ter ejus arbitrio puniri possint. Per-
 „ acto deinde examine, renuntientur
 „ quotcumque ab his idonei judicati
 „ fuerint, ætate, moribus, doctrina,
 „ prudentia, & aliis rebus ad vacantem
 „ Ecclesiam gubernandam opportunis :
 „ ex hisque Episcopus eum eligat, quem
 „ cæteris magis idoneum judicaverit ;
 „ atque illi, & non alteri, collatio Ec-
 „ clesiæ ab eo fiat, ad quem spectabit
 „ eam conferre.

Nominati igitur sunt ab Illustrissimo Archi-Episcopo, pro examinatori-
 bus, & a Synodo approbati, sex Cano-
 nici Metropolitanæ Ecclesiæ Strigoniensis,
 qui ordinarie resident Tyrnaviæ,
 ubi examen Parochorum institui solet,
 ac debet : Nimirum : *Reverendissimus Dominus Emericus Lofi, nominatus Episcopus Varadiensis, Canonicus & Lector Ecclesiæ Strigoniensis, ac Illustrissimi Archi-Episcopi Vicarius in Spiritualibus Generalis : Reverendissimus Dominus Georgius Draskovitch, nominatus Episcopus Quinque - Ecclesiensis : Reverendissimus Dominus Georgius Dubourzky, nominatus Episcopus Csanadiensis : Reverendus Dominus Matthias Senquiczi, Præpositus S. Geor.*

4.) Sess. 15. c. 2. de Reform.

5.) Trident. Sess. 24. c. 18. de Reform.

Georgi; & Archi-Diaconus Cathedralis: Reverendus Dominus Georgius Lippai, Præpositus S. Stephani: ac Reverendus Dn. Benediktus Kirdi. Et quoniam Pofonii, & Scepusii quoque nonnunquam examinari Parochos necesse est; adiuncti sunt: Reverendissimus Dominus Paulus David, nominatus Episcopus Vacienfis, Præpositus Pofoniensis: Reverendus Dominus Georgius Nagy, Præpositus Albensis, & Canonicus Pofoniensis: & Reverendus Dn. Henricus Schrader, Parochus & Canonicus Pofoniensis: Reverendus Dn. Ladislaus Hofauroti, Præpositus Scepusiensis: Stephanus Frányasi, Lector: Melchior Gretschmer, Parochus & Canonicus Scepusiensis.

Letis horum nominibus, interrogatum fuit a Synodo; *an placeant, qui nominati sunt?* & intimatum, ut, si cui quispiam non placeat, surgat, & accedat ad Archi-Episcopum. Postquam vero omnes approbassent nominatos: Jurarunt Electi, qui præsentis erant (nam duo abfuere,) in manibus Pontificis, juxta præscriptum Tridentini Concilii, hac forma: (6) *Ego N. deputatus in præfenti Synodo, ad examen eorum, quæ eliguntur ad Parochias, Juro, me fideliter hoc munere perfunditurum, rejecto omni humano respectu. Sic me Deus adjuvet, & hac Sancta Dei Evangelia.*

Quarto. Ex Pontificii ritus, & Tridentinæ Synodi præscripto, electi sunt Judices Synodales; (7) qui etiam durante hac Synodo, loco ac hora per ipsos constituta, causas omnes, ac controversias, si quæ inter Clericos Diocæsis Strigoniensis, quocunque modo verterentur, deciderent, & ad Illustrissimum Archi-Episcopum deferrent. Nominati ad hoc munus sunt: Reverendissimus Dominus Emericus Lofi, Vicarius Illustrissimi Archi-Episcopi Strigoniensis; Reverendissimus Dominus Stephanus Csiki, Episcopus Transylvanienfis: Reverendissimus Dominus Paulus David, Nominatus Episcopus Vacienfis: Reverendissimus Dominus Gregorius Nagysalvi, Nominatus Episcopus

Sirmienfis: Reverendissimus Dominus Joannes Iváncsi, Nominatus Episcopus Tinniniensis: Reverendus Dominus Georgius Himmelreich, Abbas Sacri Montis Pannoniæ: Stephanus Bolerázi, Abbas Circensis: Parochus Snakolcensis: & Parochus Sanctæ Crucis.

Quinto ac postremo. Brevi sermone admonuit Archi Episcopus Clerum: semper quidem debere Clericos, vitæ suæ exemplo, cæteris ad virtutem præluere: maxime tamen, cum Synodales actiones habentur, requiri, ut verbo, & opere, velut accensa luminaria fulgeant: ac assidua oratione Divinam gratiam implorent; sine qua nihil sancte, nihil utiliter, præsertim in rebus ad spiritualem animarum salutem spectantibus, decerni potest. Proinde, se paterno affectu hortari omnes, ut & modesta conversatione, & oratione ferventi Synodum promotam eant. Illud vero, pro autoritate injungere singulis, ut, si quid pro bono Ecclesiæ, & salute animarum occurrat proponendum, id libere ac aperte scriptotenus exhibeant, iis ipsis Reverendissimis Dominis, qui Judices Synodales sunt declarati. Qui demum, omnium scriptis in ordinem comportatis, quæ Synodo proponenda videbuntur, proponent: quæ autem aliter accommodari posse judicaverint, ea quoque accommodabunt.

Demum, solenni benedictione a Pontifice impertita, finis impositus est actioni primæ diei. Eodemque ordine, quo Pontifex deductus in templum fuerat, universis comitantibus, ad ædes Archi-Episcopales est reductus.

Acta secundæ diei.

Hora constituta, ad sonum campanæ convenere omnes: & ordine, quo die præcedenti, Clero universo Illustrissimum Dominum Archi-Episcopum deducere, itum est ad templum. Lecta ab eodem Domino Archi-Episcopo Missa de Beata Dei Genitrice Maria, cum commemoratione Defunctorum

L I I

Cleri

6.) Trid. Seff. 24. c. 18. de Reform.

7.) Con. Trid. Seff. 25. cap. 10. de Ref.

Clericorum Diœcesis Strigoniensis. Postmodum preces, ex præscripto Pontificalis, recitatae.

Quia vero in templo, propter Officii Divini consuetum penſum, ac populi concurſum, minus commoda videbatur tractatio Synodaliſum negotiorum: ad aulam Archi-Epiſcopalem ire placuit. Eo ubi ventum eſt, paucis a Pontifice admoniti fuere univerſi: ut Dei honorem, ac commiſſi populi ſalutem præ oculis habentes, quidquid ad fidem Catholicam propagandam, ad Eccleſiaſticam diſciplinam ſarciendam, ad mores Cleri, ac populi corrigendos idoneum exiſtimarint, id reticere nullo modo audeant, ſed ſacerdotali zelo, Synodo repræſentent. Ut vero lumen aliquod rerum diſcutiendarum haberet Synodus, quæ idem Dominus Archi-Epiſcopus aſſidua meditatione, ac experimento quotidiano, præſenti ſtatui, ac temporum conditioni maxime neceſſaria exiſtimavit, ea ſcripto exhibere Synodo: ut, ſi quid iis demendum, vel ad iudicandum videatur, id demum communi omnium ſuffragio ſanciat.

STATUTA ET DECRETA SYNODALIA.

CAPUT I.

De Sacramentorum Adminiſtratione.

I.

EA, quæ ad Sacramentorum legitimam adminiſtrationem, ſacrosque ritus ſpectant, in Rituali Strigoniensi, juffu Illuſtriſſimi Domini Archi-Epiſcopi, nuper edito, accurate ſimul ac diſtincte continentur. Quocirca, Parochi omnes, cæterique animarum curam quoquomodo gerentes, etiam Regulares, non ſolum librum illum habere, ſed & juxta ejus præſcriptum, abſque ulla mutatione, adminiſtrationem Sacramentorum peragere debeant, ac teneantur. Nullo igitur alio libro rituali, nullis aliis cæremoniis in adminiſtratione Sacramentorum, utatur quisquam in hac Diœceſi. Quod ſi qui in hoc deſicere deprehendantur: Archidiaconi i-

pſos, Illuſtriſſimo Archi-Epiſcopo, vel ejus Vicario denuntient, ut debitæ poenis, ad aliorum etiam exemplum, corrigi poſſint.

II. Baptiſmum, nemo intra domeſticos parietes adminiſtret, ſine evidenti neceſſitate: ſed natus infans, quamprimum ad Eccleſiam deferatur baptizandus. Si quis vero ultra decem dies Baptiſmum infantis ſui diſtulerit, Excommunicationi ſubjaceat. Quod ſi periculum urgens deprehendatur, poterit infans baptizari in æde privata; non tantum a Sacerdote, ſed, ſi Sacerdos ſine periculo expectari non poſſet, a quovis viro; vel ſi nullus vir idoneus aſſeſſet, etiam a fœmina, ſciente formam Baptiſmi, hanc: nimirum: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*. Hanc vero Synodalem conſtitutionem, quilibet Parochus in ſua Parochia denuntiet, abſque mora.

Meminerint Parochi, in filiis Cingarorum baptizandis, cauti eſſe; cum (ut fama fert) ſæpius eundem infantem baptizari curent. Nomina item Baptizatorum, & eorum, qui infantem e ſacro fonte ſuſcipiunt, in librum referant. Fontem Baptiſmi, nitide aſſervent, ac cætera in Rituali præſcripta opere exerceant.

Vaſculum in tres partes diviſum habeant ſingulæ Parochiæ: pro Chriſmate, oleo catechumenorum, & infirmorum. Liquores ſacri non aſſerventur domi, ſed in templo, in ipſo ciborio, (d*) vel ſimili honeſto loco. Veteribus oleis, niſi neceſſitas cogat, ultra annum nemo utatur. Accepto autem novo oleo, vetus in ſacrario, una cum bombee, exuratur. Si deſiceret oleum ſacrum, & aliud habere non poſſet: olei olivarum non conſecrati, miſceatur; (*) ita, ut ſemper minus ſit quod aſfunditur, oleo conſecrato. Subcuſtos vero Eccleſiæ Strigoniensis, qui ſacros liquores Plebanis diſtribuit, notet nomina Eccleſiarum, quibus dedit: ut hinc ſciri poſſit diligentia Plebanorum. Neque liquores ſacros pro vicinis Parochis dabit, niſi ipſiſmet in perſona. Si

vero

d*) In ipſo ciborio: *hæ tres voces in liſura ſunt, quarum loco ponitur*: vel in tabernaculo ciborii. (*) *Deſt*: aliquid.

vero longius diffiti Parochi, ædituum, vel scholæ Magistrum pro liquoribus miserint: Subcultos sigillo suo obsignet vasculum, & ita transmittat.

III. Confirmationis Sacramentum, quando in districtu aliquo, per se, vel alium administrabit Archi-Episcopus, tempestive præmoneant Archidiaconi Parochos, qui ad locum destinatum, cum personis confirmandis, concurrere debent. Parochi vero, accepta hac certificatione, denuntient populo, diem & locum administrationi hujus Sacramenti deputatum. Simul etiam, explicata virtute Sacramenti, hortentur omnes, ut, qui septennium excesserunt, confirmari non negligant. Insuper, curent publicas in templo orationes fieri post concionem, pro iis, qui hoc Sacramentum suscipient, ut dona quoque Spiritus una recipiant. Edoceant etiam populum, non licere sine sacrilegio, secundo confirmari: ideo, qui semel antea confirmati fuerunt, accedere secundo non præsumant. Adultos disponent, ut sacra confessione peccata prius eluant. Denique moneant, ut mares maribus, sæminæ sæminis compatres sint, vel commatres. Omnes vero confirmatos, & susceptores libro inscribant, ea forma, qua in libro Rituali præscribitur.

Eucharistiæ Sacramentum si quis in Paschate non sumpsit, Confessione præmissa, Ecclesiastica sepultura, ac pulsû campanæ prohibeatur. Si vero aliquis uno anno admonitus, alio quoque anno non obdixerit: rem deferat Parochus ad Archi-Episcopum, vel ejus Vicarium; quorum mandato, ab ingressu Ecclesiæ arceatur, ac demum etiam excommunicetur. Qui autem Regularibus se confessos, & ab eisdem Eucharistia refectos dixerint: nisi testimonium adferant, pro non confessis habeantur.

Parochi pro necessitatibus occurrentibus tres ad minimum particulas

Eucharistiæ decenter in Ecclesia, vel Sacristia, non in ædibus privatis, asservent pro infirmis. Ac octavo, vel ad summum decimo quarto die, ex hostiis recentibus renouent. Moneant etiam sæpius ac diligenter populum, ut cum ad ægros deferretur Sacramentum, comitari non intermittant.

Circa Missæ sacrificium diligenter observentur, quæ Tridentina Synodus præscripsit: (8.) *Ne cui vago, & ignoto, Missæ celebratio permittatur. Ne extra Ecclesiam privatis in adibus celebretur. Ne ritus, ceremonia, aut preces ullæ aliæ adhibeantur, quam quæ ab Ecclesia usu approbata sunt, quibus nihil addi, vel demi fas est.* Ad hæc: *Ne superstiosus candelarum numerus adhibeatur.* Si quæ autem Ecclesiæ, multitudine nimia Missarum ex testamento dicendarum, gravarentur, servetur in iis decretum Concilii Tridentini. (9.)

Monet autem sacra Synodus Parochos diligenter, ut Sacramentum (e*) decenter asservent: suppellectilem sacram, mappas præsertim, corporalia, purificatoria, pulvere ac sordibus obfita, ac pæne nauseam moventia non habeant; nec putidis ac d-formibus albis, iisque turpiter & inconcinne dependentibus, ad Altare accedant: sed externi quoque apparatus munditia, internam conscientia puritatem præferant.

V. *Confessiones nemo audiat, nisi, juxta præscriptum Concilii Tridentini, aut Parochiale Beneficium, aut ab Episcopo per examen, si illi videbitur esse necessarium, aut alias idoneus judicetur, & approbationem obtineat.* (10.)

Præterea, cum certum sit, *Nullius momenti esse eam Absolutionem, quam Sacerdos in eum profert, in quem ordinariam, aut subdelegatam non habet Jurisdictionem:* (11.) nemo Parochorum audeat limites suæ Jurisdictionis, & administrationis extendere; nec eos, qui de sua Parochia non sunt, absolvere; nisi

L 11 2

in

8.) Trid. Sess. 22. de observandis in Missa.

9.) Trid. Sess. c. 6. Sess. 25. c. 4. de Refor.

e*) Eucharistiæ.

10.) Trident. Sess. 23. cap. 15. de Refor.

11.) Trid. Sess. 14. c. 7.

in necessitate, vel permissu proprii Parochi.

Et quamvis omnes Sacerdotes, quolibet pœnitentes, a quibusvis peccatis, & Censuris absolvere possint in articulo mortis: (12.) extra illum tamen articulum, a casibus Sedi Apostolicæ vel Episcopo reservatis, nemo sine licentia absolvere potest; sed pœnitentes admoneri debent, ut ad Superiores pro Absolutione recurrant. Casus vero Episcopo reservati, hi sunt: *Homicidium voluntarium: Procuratio abortus: Percussio parentum: Incestus in secundo, vel propinquiore gradu: Sodomia: Raptus virginum: Pollutio, aut violatio Ecclesiæ: Rerum sacrarum abusus, ad artes magicas & superstitiones: Mensurarum, & Monetæ adulterariq: Publica usura: & incendium voluntarium.* Quæ Parochi, initio Quadragesimæ populo denuntiant: ut, qui aliquo horum flagitiorum sese obstrictum senserit, tempestive de remedio prospiciat.

VI. Extremam Unctionem, juxta Ritualis Strigonienlis præscriptum, diligenter administrant Parochi: non pueris, sed adultis duntaxat, periculose ægotantibus. Si qui vero usum rationis ex morbo amiserint, sed pio tamen animi sensu edito, creduntur petitori fuisse hoc Sacramentum, iis quoque administrari debet.

In eo autem Parochi vel maxime laborare debent, ut periculose ægotantes, etiam non vocati invisant, eosque consolentur, & ad usum Sacramentorum inducant. Serio, ac frequenter pro concione injungant populo, ut si quis in Parochia gravius infirmatur, confestim Parochum admoveat. Familiam vero ejus, qui infirmatur, hortentur, ut piis orationibus, ac monitis salutaribus, mentem ægotantis, ad Deum, ac ad cœlestia bona dirigant. Denique ægros & vita functos, pro concione piis fidei-um orationibus diligenter commendare non intermittant.

VII. Ad Ordines Sacros nemo admittatur, nisi prævio diligenti Examine, de ætate, moribus, doctrina; (13.) qui etiam testimonium in scripto adferre debent, de natalibus. Igitur serio, ac diligenter caveant Dominus Vicarius Generalis, & Reverendissimus Suffraganeus Archiepiscopalis, ne rudes & ignorantes, ne incognitos & sine exactis testimonialibus aliunde accurrentes, ad sacros Ordines admittant. (13.) Qui vero dimissoriales habuerint, nisi simul in scriptis testimonium, de probitate morum ab Ordinario attulerint, nullatenus admittantur. Curandum & illud erit, quod sapienter præscripsit Tridentina Synodus, ut, qui ad *Majoris Ordines assumendi sunt, per mensem ante Ordinationem Episcopum adeant.* (14.) Intra hoc enim tempus, exactior notitia haberi poterit de moribus, ac ingenio Ordinandi.

Ætas Ordinandorum, a Tridentina Synodo præscripta, diligenter observetur; (15.) *Nec quisquam ad Subdiaconatum, ante vigesimum secundum; ad Diaconatum, ante vigesimum tertium; ad Presbyteratum, ante vigesimum quintum ætatis annum, promoveatur.* Stata etiam temporum intervalla in suscipiendis Ordinibus, non immutentur, sine expressa licentia Ordinarii. (16.)

Quicumque ordinati fuerint, eorum nomina Dominus Vicarius in librum peculiarem inscribi, & in Capitulo affervari curabit.

Parochi vero, quando solennia quatuor temporum jejunia populo denuntiant, semper illud adjungant: eo vel maxime hæc jejunia, & orationes Ecclesiæ, hoc tempore dirigi, ut DEI auxilium imploretur; tum ut Episcopi in deligendis ministris, a Sancto Spiritu dirigantur; tum ut consecrandi, donis Spiritus Sancti adimpleantur. Itaque hortentur omnes, ut jejuniis & orationibus suis, hoc ipsum Divinæ bonitati diligenter commendent.

CA.

12.) Trit. Sess. 14. c. 7. 13.) Trid. Sess. 23. c. 7. de Refor.

13.) Ibid. c. 3. & 8. 14.) Ibid. c. 5. 15.) Ibid. c. 12. 16.) Trid. ibid. c. 11.

CAPUT II.

Quid in Parochiarum, & aliorum beneficiorum adeptione, vel resignatione observandum.

I.

Sacri Canones, & novissime sacra Tridentina Synodus, duo illa in Parochiarum ademptione, ac resignatione observanda, serio ac diligenter præcipiunt.

Primum est: *Ut nemo Parochiam suscipere audeat, nisi prius ab Episcopo, vel ejus Vicario, atque aliis examinatorebus, non paucioribus quam tribus, examinati fuerint: & post examen Episcopus eligat, cui collatio fieri debeat, ab eo, ad quem sp. stat. collationis.* (17.) Secundum est, ut Clericus, certæ Ecclesiæ adscriptus, locum inconsulto Episcopo non deferat. *Quod si locum, inconsulto Episcopo deferuerit, ei Sacrorum exercitium interdicitur.* (18.)

Quocirca, ut perniciosi, & a Catholicæ consuetudinis tramite deviantes abusus evellantur: Statuimus, ut nemo deinceps Parochiam ullam suscipere, vel susceptam dimittere, & quacunq; occasione alio migrare audeat, sine approbatione & consensu Ordinarii, vel Vicarii generalis; qui tamen ipse, nihil in hac parte sine præcitu Ordinarii faciet. Quod si quis contrarium fecisse deprehendatur: ei non solum omni Sacrorum exercitio, ipso facto sit interdictum, verum etiam, pœnis arbitrariis in persona puniatur ab Ordinario, vel ejus Vicario. Injungit igitur sacra Synodus omnibus Archidiaconis, ut, si quos in his delinquere compererint, absque ulla mora deferant ad Ordinarium, vel ejus Vicarium generalem.

II. Illud quoque contra sacrorum Canonum Decreta irrepsit. Quod ii, qui Jus patronatus obtinent in aliquo beneficio, loci Ordinario præsentare intermittunt Beneficiatos: quin & provisi de Præposituris, aut Abbatibus (quæ se-

cundum Canones, ob defectum Regularium, administrandæ conceduntur Sæcularibus, licet sese præsentare deberent Ordinario, & ab eo institui, prout antea in usu fuisse, ex certis monimentis constat: omnino tamen ejusmodi præsentationem intermittunt. Quocirca statuimus, ut decretum Concilii Tridentini, hac de re editum, deinceps omnino servetur; quod sic habet: (19.) *Non liceat Patrono, cujusvis privilegii prætextu, aliquem ad Beneficia sui Juris patronatus, nisi Episcopo loci Ordinario, ad quem provisio, vel institutio ipsius Beneficii, cessante privilegio, jure pertineret, quoquo modo præsentare: Alias præsentatio ac institutio, forsitan secutæ, nulla sint, & esse intelligantur.* Et alibi: (20.) *Liceat Episcopo, præsentatos a Patronis, si idonei non fuerint, repellere.* (f*) Qui igitur Ecclesiasticorum, hac in parte officium neglexisse dignoscuntur, intra spatium unius mensis præsentationem suam exhibere, & ab Ordinario institutionem, consueto more, obtinere teneantur. (21.) Si qui vero deinceps contra sacros Canones, absque Ordinarii institutione, Beneficium quodcunque adierint: Beneficium ipso facto amittant, & ad idem illud Beneficium perpetuo inhabiles maneat.

Præterea, sub pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ, & perpetuæ inhabilitatis ad illud Beneficium obtinendum, inhibemus; ne ullus Abbas, Præpositus, Parochus, Altarista, aut cujuscunque conditionis Beneficiatus pactum ullum, vel contractum cum Patronis, neque verbalem aut scriptam obligationem ineat, propter electionem, seu præsentationem: neque conditionem, pensionem, alicujus partis Beneficii, vel ususfructus concessionem, vel quodcunque aliud onus, Beneficio non annexum in fundatione, assumat: sed quod natura Beneficiorum Ecclesiasticorum necessario exigit, pure sine diminutio-

M m m

17.) Trident. Sess. 24. cap. 18. de Reform. Sess. 25. c. 9.

18.) Trid. Sess. 23. cap. 16. de Refor.

19.) Trid. Sess. 14. c. 13. de Refor.

20.) Sess. 25. cap. 9. de Refor.

f*) Inter literas Archi-Episcopi, capsâ y. n. 97. habetur exemplum instituendi.

21.) Vide librum Olahi Archi-Episc. editum.

nutione, & in perpetuum fiat collatio, vel præsentatio; & ad easola onera attributus sit Beneficiatus, quæ Beneficium ex sua fundatione secum trahit.

III. Quicumque deinceps Parochiam, vel alia quæcunque Beneficia Ecclesiastica suscipiant: ante omnia, ex præscripto Concilii Tridentini, Fidei Catholice professionem emittant, coram Ordinario, vel Vicario Generali. (22.)

Deinde jurent coram Ordinario, vel ejus Vicario, aut (si ita videatur) coram Archi-Diacono, se Archi-Episcopo, ejusque Successoribus, obediens fore: Jura Ecclesiæ sibi commissæ, pro viribus conservare; nec ulla bona ad eandem spectantia alienare, aut oppignorare velle: quin potius, amissa & oppignorata, quantum in se erit, recuperaturum.

His præmissis, electum Parochum, Archi-Diaconum, vel ex ejus delegatione Vice-Archi-Diaconum, aut alia persona Ecclesiastica insignis, hoc modo introducat: convocato populo in Ecclesiam, significet, hunc ætate, moribus, doctrina, aliisque rebus ad Parochiam gerendam necessariis, sufficienter instructum, mitti per Archi-Episcopum ad Parochiam, qui eos omnes tanquam filios, paterno affectu hortatur ac monet, ut debito honore accipiant, ejusque præceptis obediant.

Parochi vero, tempore adeptionis Parochiæ, inventarium rerum omnium Parochiæ confici curent per Aedituos, aut alios ad id deputatos. Et cum abscedent, omnia secundum inventarium eisdem consignent, una cum libris, in quo Baptizati, Confirmati, & Matrimonio juncti inscribuntur.

IV. Quicumque Beneficium aliquod, Præposituras scilicet, Abbantias, Altarias, sive in Capitulis, sive extra, obtinent in aliqua Ecclesia: primo quoque tempore investigent (si id forte hæcenus neglexissent) onera, ac obligationes ejus beneficii; ac illa per se, vel substitutos exacte præstent. Quod si facere neglexerint: ab Ordinario

modis omnibus compellantur ad subeunda onera sui beneficii, etiam sub pœna privationis beneficii. Neque in his, ac similibus, appellatio quæcunque, etiam ad Sedem Apostolicam admittatur, juxta decretum Concilii Tridentini. (23.)

V. Et si hospitalia, inter Ecclesiastica Beneficia non sint: quia tamen Ecclesiastica decreta, diligenter jubent Ordinariis: ut *Hospitalia, quomodolibet exempta, curent fideliter gubernari, juxta formam decreti Viennensis Concilii*. Idcirco observandum est, quod Tridentina Synodus sancit, his verbis: *Si qui Hospitalium administrationem habent, admoniti ab Ordinario, reipsa obire cessaverint ad quæ tenentur: per Ecclesiasticas censuras compelli, & etiam administratione curæ Hospitalis in perpetuum privari possint, ac alii eorum loco substitui*. Deinde: *Ne uni eidemque personæ, ultra triennium deinceps committatur gubernatio Hospitalium*. (25.)

CAPUT III.

Quibus in rebus Reformatio efficax requiratur.

Statuta omnia Synodi Provincialis, Anno 1611. Tyrnaviæ celebratæ, & ad calcem Ritualis Strigoniensis nuper excusæ, de Festorum dierum quot mensibus celebratione: de honestate ac moribus Clericorum: Sacramentorum administratione: deque aliis rebus universis, præfens Synodus Diœcesana accepstat, ac ut in usum deducantur, mandat. Aliqua tamen, quæ quotidiana experientia docuit, crebrius inculcanda, placuit distincte præcipere.

I. Si quid est, quod populum Christianum, ad piam ac laudabilem vitam excitat, sancta & inculcata vita, ac mores probati Clericorum excitant. Quo magis lugendum est, quod inter tot Ungarici Regni clades, ita rigor disciplinæ Ecclesiasticæ elanguit, ita vires sumpsit improbitas, ut non pauci Sacerdotes, licet Deo fidem suam obstrin-

xerint,

22.) Trident. Sess. 24. c. 12. Sess. 25. c. 2. de Refor.

23.) Trident. Sess. 24. c. 10. Sess. 13. c. 1.

24.) Trident. Sess. 7. c. 15. de Ref.

25.) Sess. 25. c. 8. de Refor.

xerint, nihilominus flagitiosissimo concubinatus sceleri palam sese immergere non verentur, magno piorum morore, magno populi scandalo. Atque eousque progressa est impudicitia, ut scelesti quidam Sacerdotes, sese concubinis in facie Ecclesiæ, per sibi similes concubinarios sacerdotes copulare (quasi Matrimonium inter ipsos esse possit) non vereantur. Et licet hucusque ob summam sacerdotum penuriam, tolerati fuerint sacrilegi, ne vel parvuli sine baptismo, vel morituri sine pœnitentia decederent; neve populus, qualicumque Pastore destitutus, a circumlatrantibus invaderetur: quia tamen, Dei benignitate, major indies piorum sacerdotum, ac Doctorum numerus crescit: sacrorum canonum vestigiis insistentes; quod quis sacerdos, a modo deinceps, Notorius concubiniarius deprehendatur, vel fœminam uxorio nomine apud se retinere dignoscatur; absque ullo personarum respectu, ac juris strepitu, sola facti veritate cognita, ad perpetuos carceres retrudatur. Eorum vero filii & filiæ perpetuo infames, & ad Ecclesiastica beneficia, præsertim canonicalia, etiam post legitimationem, inhabiles existant. Quocirca, Archidiaconorum conscientias obligamus, ut facta diligentî inquisitione, quoscumque tales in sua jurisdictione compererint, sine ulla mora captivare, & ad Archi-Episcopales carceres retrudere teneantur, invocato, si opus sit, Illustrissimi Archi-Episcopi, & etiam sæcularis brachii adiutorio.

Deinde, tempore visitationis, Archidiaconi reddant capacem populum, quod nullo modo Matrimonium contrahere possunt sacerdotes. Si enim vir, postquam fidem suam per matrimonium obligavit uxori, aliam ducere non potest: quanto magis sacerdos, qui Deo se obtrinxit tempore consecrationis, matrimonio implicari, contra fidem datam, non poterit? nili

forte amplius obligare credatur fides data fœminæ, quam quæ Deo vero ac vivo data fuit. Intelligat igitur populus, decipi illos, qui putant se matrimonio locare filias, cum sacrilego cuiuspiam Sacerdoti tradunt. Obtestatur vero Synodus terrestres Dominos, ut subditos suos, qui talibus sacrilegis nuptiis conciliandis quoquo modo cooperantur, tam in personis, quam in rebus, severe puniant. Quam obtestationem Synodi intiment Dominis terrestribus Archidiaconi, ubi opus fuerit.

Non solum concubinatum notorium, sed & suspectarum mulierum cohabitationem, omnibus cujuscumque ordinis ac dignitatis Ecclesiasticis, interdicat Synodus Oecumenica Tridentina, his ipsis verbis: (26.) *Prohibet sancta Synodus, quibuscumque Clericis, ne concubinas, aut alias mulieres, de quibus possit haberi suspicio, in domo, vel extra detinere, aut cum iis ullam consuetudinem habere audeant: alioquin penis, a sacris Canonibus, vel statutis Ecclesiarum impositis, puniantur. Quod si a Superioribus moniti, ab iis se non abstinerint: tertia parte fructuum, obventionum, ac proventuum beneficiorum suorum quorumcumque, & pensionum, ipso facto sint privati; quæ fabricæ Ecclesiæ, aut alteri pio loco, arbitrio Episcopi, applicentur. Si vero in delicto eodem, cum eadem, vel alia fœmina perseverantes, secundæ monitioni adhuc non paruerint: non tantum fructus omnes, ac proventus suorum beneficiorum & pensionum eo ipso amittant, qui prædictis locis applicentur: sed etiam a beneficiorum ipsorum administratione, quoad Ordinarius, etiam uti Sedis Apostolica delegatus, arbitratbitur, suspendantur. (h*) Et, si ita suspensi, nihilominus eas non expellant, aut cum iis etiam versentur: tunc beneficiis, portionibus, ac officiis, & pensionibus quibuscumque Ecclesiasticis perpetuo priventur, atque inhabiles ac indigni quibuscumque honoribus, dignitatibus, beneficiis, ac officiis in posterum reddantur; (i*) donec, post mani-*

M m m 2

fessam

26.) Trid. Sess. 25. c. 14. de Refor.

g.) Cap. Eos, qui Dist. 32.

h*) Urbanus II. cap. cum multæ. 15. quæ 8. fœminæ, quæ nubunt sacerdoti, in servitutem rediguntur.

i*) Filii ex tali connubio nati, servi fiant. cap. Ita quorundam. De Judæis, & Saracen.

festam vite emendationem, ab eorum Superioribus, cum iis ex causa visum fuerit, dispensabitur. Sed si, postquam eas semel dimiserint, intermissum consortium repetere, aut alias huiusmodi scandalosas mulieres sibi adungere ausi fuerint: præter prædictas pœnas, excommunicationis gladio plebentur. Nec quævis appellatio, aut exemptio, prædictam executionem impediatur, aut suspendatur. (27.) *Supradictorumque omnium cognitio, non ad Archidiaconos, nec Decanos, aut alios inferiores, sed ad Episcopos ipsos pertineat*: qui sine strepitu & figura iudicii, & sola facti veritate inspecta, procedere possint, &c.

Hanc igitur universalis Ecclesiæ constitutionem, in omnibus punctis & clausulis, diligenter observandam, absque ullo personarum respectu, prælens Synodus censuit.

III. Plura beneficia curata, aut alias incompatibilia, quocumque nomine aut titulo recipere, aut simul retinere, severe admodum prohibet Tridentinum Concilium: declarans, ipso iure privatum esse ipsis beneficiis, qui hoc attentarint. (28.) Quapropter ita quisque hac in parte cautus sit, ut & coram Deo innocentem sese exhibeat; & si a Fiscali Ecclesiæ Strigoniensis iure conventus fuerit, facti sui rationem Canonicam dare possit.

IV. Reverendissimi Episcopi, qui suis sedibus exclusi, beneficia, ac residentiam, in hac Strigoniensi Diœcesi obtinent, memores sint obligationis suæ, quam Tridentina Synodus non uno loco repetendam censuit: (29.) *Quod si munus consecrationis intra tres menses non susceperint, ad fructum perceptorum restitutionem teneantur. Si intra totidem menses postea id facere neglexerint, Ecclesiis ipso iure sint privati.*

Domini Episcopi, qui in Capitulis Canonice beneficium obtinent, locum in stallis sibi assignatum occupent, neque a confessu cæterorum seipfos segre-

gent: neque sine rochetto & capucio, Divinis Officiis assistant.

Quod ad Episcopalis Ordinis observantiam in Ecclesia constitutum est, id deinceps servetur: Ut, quo in altari Episcopus consecratus Missæ sacrificium fecit, ne illo die in eodem altari alius Sacrum faciat, nisi ex consensu Episcopi. Præterea, cum solenniter Sacrum fit, (præterquam pro mortuis) cui Archi-Episcopus in habitu interest: quo tempore Gloria, Credo, Sanctus, & Agnus canitur, Canonici, ordine suo servato, ad Archi-Episcopum venientes, una cum ipso recitent. Denique, concionatores, antequam suggestum conscendant, flexis ante sedem Episcopalem genibus, benedictionem petant.

V. Indulgentiarum usus, saluberrimus quidem est, si ex præscripto Ecclesiæ fiat: ne tamen abusus aliquis obtineat, statuimus; ut quæcunque Indulgentiæ Ecclesiis hujus Diœcesis, vel perpetuo, vel ad certum tempus concessæ sunt, aut imposterum concedentur, nullo modo in futurum publicentur, nisi concessio Indulgentiarum ad Vicarium generalem deferatur, qui in librum ad hoc destinatum, ordine inscribi faciat; & tunc demum Ordinario consentiente, fiat publicatio, quod ut accurate observetur, Vicarii erit.

Quoties publicabuntur a Parochis, futuræ in aliquo loco Indulgentiæ, diligenter ac distincte populo explicetur: nihil illis prodesse accursum, si vera in Deum fide, & cordis contritione peccata non detestentur, sed in iis fordescant. Unde, qui tanti thesauri participes esse cupiunt, Confessione prius, ac vera penitentia, animam expiare debebunt.

Caveatur etiam id quod Tridentinum Concilium sancte monet; ne in avaritiæ & quæstus, aut ebrietatis occasionem vertatur Indulgentiarum solennitas. (30.) Proinde, nullo modo tolerari debet, ut in loco Ecclesiæ vicino coquatur, vinum sub hedera propineuiur, saltus, ac aliæ levitates exercentur.

VI. Con-

27.) Eadem verba repetit. Synod. Trid. Sess. 21. c. 6. de Refor.

28.) Trid. Sess. 7. c. 2. 4. & 5. Et Sess. 24. c. 17. de Refor.

29.) Coc. Trid. Sess. 23. c. 2. de Refor. Sess. 7. c. 9.

30.) Trid. Sess. 21. c. 9. de Refor.

VI. Concionandi munus omnes omnino, etiam Canonici, qui donis DEI ad hoc sufficientibus instructi sunt, assidue exerceant quando præmoniti fuerint per Superiores. Imo, cum ad executiones, aut decimas proficiuntur Canonici, & paramenta secum ferant, ut festis diebus celebrare possint, & conciones ad populum huic occasione habeant.

In Concionando vero, hæc præter alia observari debebunt: (31.) I. Ut nemo, etiam Regularium, ad concionandum admittatur, nisi professione Fidei prius facta. Præterea, modo a Tridentina Synodo præscripto, personaliter se coram Ordinario præsentent, benedictione ab eis, & licentia obtenta. II. Ut juxta sacrorum Canonum statutum, qua hora Episcopus prædicat, ne quis alius, cujuscunque Ordinis, illa ipsa hora, in ea urbe, oppidove, etiam in Ecclesia Regularium, aut alias exempta, sermonem, concionemve habeat, nisi facultate ab Episcopo obtenta. III. Ut non curiosa, nova, & admirationem adferentia, sed utilia ac salutaria, pro concione proponant; metum divini judicii, peccatorum detestationem, spiritum pietatis ac timoris DEI, constantiam Fidei, fervorem charitatis excitando.

In vitiis reprehendis ita cauti sint, ut non hominem, sed peccatum videantur arguere: neminem nominatim, aut tacite designantes, insectentur; in nullum ordinem, aut statum, vel vitæ genus ab Ecclesia approbatum, invehantur. Ecclesiasticos, vel civiles Magistratus, cum offensione auditorum, asperius non objurget, sed pie potius admoneant: populumque hortentur, ut fiant obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones, pro omnibus qui in sublimitate sunt. (32.)

VII. Ufu compertum est, non sine magno animarum detrimento, Parochos negotiorum suorum causa, vel ad fora, & nundinas, vel alio, diebus Dominicis ac Festis vis proficisci, sicque concionibus, & Missæ sacrificio populum destitui: Quocirca, serio interdiximus, ne quis

Parochorum diebus Festivis a sua Parochia absit: sed, si quæ forte alio vocent negotia, ad professionem dirigantur feriati dies, quamquam iis quoque diebus raro abesse possint, si fideliter, ac diligenter operi suo intenti esse velint: nam horarum canonicarum recitatio, Missarum celebratio, præparatio ad conciones, ægrorum visitatio, discordium conciliatio, ac Sacramentorum administratio, facile omnes hebdomadæ dies occupabunt.

Obtestamur autem omnes in Sacris constitutos, ne ullo die, Breviarii pensum, adeo rigide a sacris Canonibus præscriptum, intermittant: sed attente, ac devote persolvant. Ac in eo super omnia laborent, ut exsuscitent in se gratiam, quæ data est ipsis per impositionem manus. Nam tepor ille Religionis, imo corrupti ac depravati mores, qui passim in populis regnant, non aliunde incrementa sumpserit, quam quod Pastores animarum ipsi tepent, ac sæpe scandalum præbent.

VIII. In Exorcizandis energumenis, aliqua necessario præscribenda esse, experimenta docent. Itaque: nemo in posterum exorcismum energumenis adhibeat, nisi in scripto obtineat exorcizandi facultatem ab Ordinario, vel Vicario generali. Obtenta facultate, antequam exorcizare incipiat, diligenter investiget; An, qui exorcizari petit, revera Energumenus sit, vel atræ bilis, aut alterius morbi vim patiat? consulto etiam (si opus sit) medico. Ubi certo compertum fuerit, malorum Spirituum vexationem pati: antequam exorcismum aggrediatur, jejunia, ac orationes præmittat, qui exorcizaturus est: populum etiam, & affines energumeni, ut idem faciant, adhortetur. Deinde pura confessione animam ab omni macula purget, & sacrum Missæ sacrificium celebret; ac tunc demum, magna cum humilitate, ac fide, rem aggrediatur: memorque potestatis, quam a DEO accipit, dæmones expellendi, totam spem in hac DEI promissione reponat.

N n n

Ex-

31.) Trid. Sess. 5. c. 2. de Refor.

32.) I. Tim. 2. v. 1.

Extra Templum, aut Sacellum, exorcismus ne adhibeatur. Et licet præsentēs esse debeant honeste aliquot personæ: conferta tamen multitudo admitti non debet.

Præterea, exorcizans, precibus ac ritibus aliis ne utatur, quam qui ritualibus libris ab Ecclesia præscripti sunt.

Ultimo denique, antequam exorcismum aggrediatur, diligenter præmoneat energumenum, ut peccata confessione sacramentali expiet, ac toto corde ad Deum convertatur, assiduque precibus clementiam Divinam conciliet. Neque ullo modo exorcizatio ullius suscipiatur, nisi is, vel reditum ad sanctæ Matris Ecclesiæ gremium promittat, si forte Catholicus non fuerit; vel sacra confessione prius expietur, si Catholicus sit. Cætera etiam, de exorcizandis energumenis in Rituali præscripta, diligenter observabit qui exorcizat.

IX. Ludimagistri in civitatibus, oppidis, & pagis, nullus Parochus admittat, nisi prius Fidei Catholice professionem, ex Concilii Tridentini præscripto, coram Parocho emisierint. (33.)

Diligenter invigilent Parochi, ut Magistri pueros, doctrinam Christianam, pietatem, Deique timorem doceant.

Et quoniam ante, & post conciones, de more Patriæ, cantiones vulgares per Magistros Scholarum præcinentur: nemo Parochorum deinceps permittat, ut ulla huiusmodi cantilena decantetur, nisi quæ à Vicario generali fuerit approbata. Injungitur itaque Domino Vicario, ut adscitis adjutoribus, quos opportunos judicaverit, seligat cantiones, quas Illustrissimus Archi-Episcopus imprimi curabit, ad usum hujus Diœcesis: præter quas aliæ, in Ecclesia, vel processionibus, ac peregrinationibus, non cantentur.

Parochi crebo inculcent pro concione, ne ullus filios, ad scholas acatholicas; nec pro mercatura, vel artificio, aut linguarum usu, ad loca hæretica mittat. Si qui contrarium fecisse dignoscuntur, careant sepultura Ecclesiastica: &

ad Archidiaconum deferantur, ut etiam sub pœna excommunicationis, filios periculo damnationis eximere cogantur.

Præterea, injungat Parochus diligenter parentibus, ut pueros orare doceant: nec ullus sit, cujus tenella proles orationem Dominicam, salutationem Angelicam, Symbolum, & Decalogum, cum sacro Crucis signo, ignoret. Mane igitur statim ac surgunt, & vesperi antequam decumbant, & ipsimet parentes, & ipsorum pueri, Deum orant: sicut & dum cibum capere incipiunt, vel finem refectiōni ponunt, neque enim decet hominem Christianum, opus aliquod ante aggredi, quam Dei auxilium humili prece imploret: siquidem Dei ipsius vox est illa: *Sine me nihil potestis facere.* (34.)

Hæc vero non sufficit semel iterumque inculcasse, sed operam det Parochus, ut in praxim deducantur. Ideoque in confessione, & pro concione, divinam ultionem denunciēt sæpius Parentibus & Dominis, qui filios, & familiam, ad Christianam pietatem non erudiunt, & ad templa non dirigunt.

Parochi, saltem Adventus & Quadragesimæ Dominicis, hora pomeridiana, pueros ac puellas, ad Christianam doctrinam, rudibus necessariam, erudiant: ut nimirum signum Crucis recte formare, orationem Dominicam, salutationem Angelicam, Symbolum Apostolorum, & Decalogum teneant, eorumque simplicem explicationem intelligant.

Et quia sæpe rudis populus, etiam in ætate provecta, hæc non adeo exacte novit: Parochus, ubi defectum adverterit, in fine concionis, signum Crucis paulatim ac distincte sibi imprimat; monendo populum ut aspiat, ac imitetur. Deinde, tarde ac articulate recitet, Pater, Ave, Credo, & Decalogum; monendo, ut populus una cum ipso hæc recitet. Hac enim ratione, non advertentibus ipsismet, paulatim addiscant necessaria.

Mandamus vero & illud omnibus, ac singulis Parochis, ut bubulcos, opuliones,

33.) Trid. Sess. 24. cap. 2. de Reform.

34.) Joann. 15. v. 5.

siones, porcarios, suæ parochiæ, saltem semel in hebdomada, ad audiendum Sacrum cogant: quo tempore, ad captum ipsorum, de rebus Fidei, ac pietate, instruantur; ut condoceriant mentem sæpius ad Deum elevare, rosarium recitare, &c.

X. Ob defectum Sacerdotum, aliquibus locis, præsertim Turcicæ tyrannidi subiectis, Licentiati, & Conversi collocantur, qui Catholicam Postillam populo prælegant, vel sermonem habeant; & necessitate postulante, excerpere possint ea, ad quæ facultatem concessam habent. Statutum est de istis, ut a vicino Parocho Sacerdote habeant dependentiam: ita ut vicinus Parochus, Confessionis, & Eucharistiæ Sacramentum populo administret suis temporibus. Licentia autem prædicta non concedatur licentiatis, nisi ad unum annum. Elapso anno, si novam obtinere licentiam velint (nisi aliunde Ordinario, aut ejus Vicario constiterit, diligentia, & sufficientia Licentiati,) a Parocho vicino testimonium probitatis, ac diligentiae, vel ipsimet adferant, vel si ob nimiam distantiam, & itinerum pericula impediuntur, Archidiacono transmittant, qui obtentam licentiam ipsis deferri curabit. Ultra limites autem concessæ sibi facultatis, non se extendant: sed, prout in formula licentiæ habetur, illud solum in Baptizando, & aliis functionibus faciant, quod proprium ac peculiare Sacerdotum non esse dignoscitur.

XI. Inter multiplices diaboli astus, etiam Superstitionibus irretiri simplex populus solet; adeoque multis locis, superstitionisæ vetularum curationes, & incantationes, sine timore exercentur. Eapropter, Parochi diligenter investigent, tam in Confessione, quam extra illam, num aliqua remedia morbis, aut vulneribus hominum, vel jumentorum adhibeantur, quæ non a medica arte, sed a superstitione proficiantur? Et quos in eo peccare adverterint, modis omnibus avertere curent ab ea vanitate.

XII. Festorum dierum celebrationem, solícite populo præcipiant; diligenter præcavendo, ne quis ad Dei offensam, & animæ perniciem festis abutatur; ne ad commestationes, ebriitates, ac lascivos saltus feriantur: sed si corpus a laboribus continent, multo magis animam a peccatis avocent.

XIII. Simili modo, initio Quadragesimæ admoneant Parochi populum, ut cum per jejunium corpus atteritur, anima peccatis non repleatur: sed dum caro ab alimentis abstinet, mens a culpa jejundet. Orationibus igitur, elemosynis, aliisque piis operibus tunc maxime invigilent. Hoc enim est jejunium, quod Isaïæ ore se delegisse Dominus significat. (35.) Sacramentorum etiam frequentem usum, cum alias semper, tum vel maxime in Quadragesima necessarium esse, declarent.

XIV. Ritus quosdam Christiani populi pietas introduxit, qui, ne negligantur, omnes adlaborent.

Itaque, nimbis ac procellis imminentibus, campanæ pullentur: non tantum ad depellendam tempestatem, Dei virtute, quam preces Ecclesiæ, sacra campanarum benedictione obtinent: sed etiam, ut fideles eo sono excitati, Dei misericordiam implorent.

Columnæ in viis publicis constructæ, cum sacra aliqua imagine, vel Cruce, conserventur: imo, ad excitandam pretereuntium pietatem, sicuti non haberentur, congruis locis de novo erigantur.

Ritus etiam benedicendi segetes; sacros cineres, initio Quadragesimæ; candelas, in festo Purificationis B. Virginis; Palmas, in Dominica Palmarum; aquam, singulis Dominicis, aliæque consuetæ in Ecclesiæ cæremoniæ omnino observentur.

XV. Cum inter alias afflictissimæ hujus Patriæ clades, etiam pestilens Anabaptistarum colluvies aliunde pulla, sedem hic fixerit, quæ Christianos decipere, ac immani sacrilego rebaptizare consuevit: Parochi, viciniore ipsorum

N n n 2

rum

rum domiciliis, diligenter observent, an ullum Christianum seducant. Et confestim Ordinarium admoncant, ut tanto malo obviam eatur, auxilio brachii sæcularis invocato.

XVI. Circa bonorum, ac jurium Ecclesiæ conservationem, hæc maxime necessaria mandamus. Primo: ne (quod hucusque factum experimur) ob ignorantiam jurium, annuorum censuum, reu reddituum, & obventionum ad beneficia spectantium, multa per bellicos motus ad sæculares manus deveniant: omnes & singuli Abbates, Præpositi, Archidiaconi, Canonici, Parochi, Altaristæ, ac universi Beneficiati, qui ad Synodum Diœcesanam Strigoniensem convenire solent, exactum, ac diligenter concinnatum inventarium, seu registrum conficiant, de omnibus prædiis, pagis, juribus, obventionibus, fructibus, jurisdictionibus sui beneficii; specificando, quibus ex locis, quo tempore, & modo, singula percipiant. Et hujusmodi inventarium, manu propria ac sigillo firmatum, ad Illustrissimum Dominum Archi-Episcopum mittant, ut in librum compingi, & a Capitulo Strigoniensi, non alibi, sed conjunctim penes propria privilegia, assevari possint. Quod si qui, usque ad primum Januarii proxime futurum, non transmiserint: citentur per Fiscalem ad Sedem Metropolitanam, & tertia parte proventuum unius anni, in usus pios arbitrio judicis applicanda, priventur. Nihilominus intra unius mensis spatium, registrum modo prædicto producere teneantur, sub pœna consimili. Secundo: Nemo quidquam ex bonis Ecclesiæ alienare, oppignorare, donare, inscribere, infeudare, vel ab oneribus, & servitute Ecclesiæ debitis eliberare audeat, exceptis casibus in jure expressis, sub pœna amissionis beneficii. Et, si quos hucusque aliquid oppignorasse, vel alienasse, aut ab oneribus, & servitutibus liberasse, Fiscalis Illustrissimi Archi-Episcopi cognoverit (ad cujus diligentem investigationem, conscien-

tiam ipsius oneramus:) sine respectu personarum, ad Sedem Metropolitanam evocet. Et nisi ipsimet mature bona oppignorata liberaverint, vel loco venditorum bonorum æquivalentia substituerint, sequestrentur eorum beneficia. Tertio: Ut præjudicia, quæ in decimarum solutione indies crescunt, reprimantur; Parochi omnes, crebro inculcent Concilii Tridentini decretum, in hæc verba: (36.) *Non sunt ferendi, qui variis artibus decimas Ecclesiis obvenientes subtrahere moluntur; aut qui ab aliis solvendas, temere occupant, & in rem suam vertunt: cum decimarum solutio debita sit Deo; & qui eas dare noluerint, aut dantes impediunt, res alienas invadunt. Præcipit igitur sancta Synodus, omnibus, cujuscunque gradus & conditionis sint, ad quos decimarum solutio spectat, ut eas, quibus legitime debentur, integre persolvant. Qui vero eas, aut subtrahunt, aut impediunt, excommunicentur, nec ab hoc crimine, nisi plena restitutione secuta, absolvantur.* Quarto: Juvabit plurimum, ad Ecclesiasticorum bonorum conservationem, si decretum Concilii Tridentini, contra occupantes quovis modo fructus, bona, & jura Ecclesiarum, publice, vulgari lingua, pro concione prælegatur, ex *Sessiois 22. cap. 11. de Reformatione*. Si item legatur, quod idem Concilium, *Sess. 25. cap. 9. de Reformatione*, sancit, contra patronos Ecclesiarum, qui vendunt, aut alio quocunque titulo, in alios, contra sanctiones Canonicas usus transferunt: vel ullo modo, in perceptione fructuum beneficii, quacunque causa & occasione se ingerunt. Tales enim, non solum excommunicatione innodatos, sed jure patronatus privatos, declarat Synodus Tridentina: Quinto: Archidiaconi tempore visitationis indagent, quid, & quomodo a Parochia alienatum? & si fieri potest, transigant de recuperatione. Agant item, ut tenues Parochiæ, liberalitate Parochianorum subleventur, si Parochos idoneos habere desiderant.

XVII. De clausuræ sanctimonialium visitatione, servetur decretum Concilii Tridentini, *Sessione 25. cap. 5. de Regularib.* Similiter, & quod de confessorio extraordinario, ab Episcopo, bis terve in anno, offerendo, habetur, *Sessione 25. cap. 10. de regularibus.*

VIII. Incredibilis Sacerdotum penuria cogit, omnibus ac singulis Beneficia comoda habentibus, serio injungi, ut quilibet Clericos alumnos in studiis habeat. Quod nisi diligenter quisque pro sua facultate præstiterit: vel in futura Synodo Diocesana, vel etiam ante, nos certum, ac determinatum alumnorum numerum præfigimus, quem quisque Beneficiatorum alere tenebitur.

XIX. Cum impossibile sit, Prælatum omnia per semet videre, aut cogitatione assequi: necesse est, ut non solum Vicarius generalis, Archidiaconi, & Fiscalis, quibus id ex officio incumbit, sed cæteri etiam omnes Ecclesiastici, si quid in Clero emendatione dignum adverterint, si quæ scandala notaverint, si qua re puritatem Religionis, ac morum integritatem promoveri posse cognoverint: id Illustrissimo Archi-Episcopo modesto scripto, & si ita videatur, etiam suppresso nomine, detegere teneantur. Ne si in hac parte negligentes fuerint, alieni erati reos se constituent coram DEO, qui mandavit unicuique de proximo suo.

CAPUT IV.

De Visitatione Ecclesiarum.

I. **N**ec crebrius, nec majori diligentia quidquam à sacris Conciliis inculcatur, quam visitatio Ecclesiarum, quomodolibet exemptarum annis singulis peragenda. (37.) Et quoniam in ampla ac late patente Diocesi Strigoniensi, plurium Archidiaconorum ministerio peragi solet hæc visitatio: in iungitur omnibus, ac singulis Archidiaconis, etiam extra Capitulum Strigoniense degentibus, quales sunt Domini Præpositi Posoniensis, & Scepusiensis, ut juxta modum præscriptum a Synodo Provinciali, Anni 1611. cap. 5. singulis annis visitationem omnium Parochiarum, suæ curæ

commisrarum, peragent, & ad festum Paschatis, Archi-Episcopo in scriptis deferant seriem totius visitationis.

Quod si quispiam id facere neglexerit: per Fiscalem Ecclesiæ Metropolitane, ad sedem spiritualem evocetur, & pro delicti gravitate mulctetur: ac nihilominus, ut intra unius mentis spatium visitationem peragat, & scripto exhibeat, eidem injungatur. Quod si tunc quoque neglexerit officium exequi: tunc demum Vicarius generalis, sub amissione Beneficii, & officii, scriptotenus eidem injungat, ut intra spatium unius mentis & visitationem peragat, & relationem exhibeat. Ac tandem, si non obedierit, nullo personarum respectu, officio privetur.

II. Parochorum exemptorum visitationem, ipsemet Dominus Vicarius generalis peragat; vel, si legitime impediat, aliquam Ecclesiasticam personam destinet, literis ac sufficienti instructione communitam: cui Plebani exempti, obedire teneantur.

Non obstante visitatione per Archidiaconos facta, Parochos, præsertim viciniore, etiam non præmonitos, inopinate visitet generalis Vicarius; ut statum ipsorum, ac conversationem exacte cognoscat.

III. Gravis error foret, si quis visitatorum existimaret sufficere, si defectus Parochorum, & negligentiae in rebus ad officium ipsorum pertinentibus, annotentur: finis enim visitationis non alius est, quam ut corrigantur, quæ reprehensione indigent; & promoveantur, quæ ad animarum salutem pertinent. Hunc igitur scopum sibi præfixum habeant visitatores. Præterea, arguendo, obsecrando, increpando, erudiendo, laborent errantes ad meliorem frugem reducere: bene currentes animare, ac, ut ad anteriora sese extendant, incitare.

IV. Curent Archidiaconi, ut singuli Parochi habeant Rituale Strigoniense, & hujus Synodi Diocesane Statuta ac Decreta: qui libri, jussu Illustrissimi Domini Archi-Episcopi, gratis dabuntur unicuique ex Capitulo Strigoniensi.

O o o

Tem-

Tempore igitur visitationis, una cum Parocho, de verbo ad verbum relegant Statuta hujus Synodi; & de singulis in ea præscriptis, status Parochi, & Parochiæ indagetur.

Nominatim vero, solícite efficiant Archidiaconi, ut Magistri scholæ, Fidei Professionem emittant: & pueros doctrinam Christianam, ac DEI timorem doceant, nullas cantilenas hæreticas decantent; indagent etiam, an populus statuto tempore Sacramentis utatur? an filios ad scholas hæreticas mittat? an Parochi vicinum Parochum ægotantem visitent? an generalem Confessionem, & recollectionem, in allocutione Archiepiscopali præscriptam, fecerint? quod si defectum in his compererint; gravi, & solida cohortatione inducant Parochum, & populum, ne hac in parte animam suam lædant, cum æternæ damnationis præsentissimo dicrimine. Cætera etiam singula, in hac Synodo decreta ut observentur, modis omnibus efficiant.

V. Si quæ Parochiæ, vel adeo amplæ sint, ut unus Parochus oneribus ferendis non sufficiat; vel adeo tenues ut nisi cum alia copulentur, alere Parochum nequeant: id Archidiaconi ad Ordinarium deferant, ut juxta decreta Synodi Tridentinæ, opportuno remedio succurri possit. (38.)

Acta tertiæ diei.

Die tertia, modo ac ordine prius observato, simul omnes cum Illustriissimo Archi-Episcopo templum ingressi. Lectum est sacrum de Sancto Stephano Rege, Fundatore Archi-Episcopatus Strigoniensis, per Dominum Archi-Episcopum, cum commemoratione Sancti Adalberti, Patroni Ecclesiæ Strigoniensis; cætera ex ordine Pontificalis, peracta.

Ac demum, Reverendus D. Georgius Lippai, Canonicus Strigoniensis, & Præpositus S. Stephani Protomartyris, peroravit in hæc verba.

ORATIO SYNODALIS,

De Dignitate & Puritate Sacerdotum.

„ Sacerdotale munus & officium no-

„ stris impositum humeris, Illu-

„ strissime ac Reverendissime Archi-
„ præsul, Reverendissimi Prælati, cæ-
„ terique Patres ac Fratres dilectissimi;
„ dubium non est, quemadmodum
„ innatæ dignitatis splendore, ita mo-
„ lis adjunctæ pondere, humana ex-
„ cedere universa. Et quidem, si de
„ dignitate sermo est: consensione u-
„ niverforum, in immenso orbis am-
„ phitheatro, dignitatum omnium ma-
„ jestate summa, potestate amplissima,
„ Regia censetur: quam tamen sacer-
„ dotalis muneris amplitudo, multis
„ paralangis superat splendore, ante-
„ cedit dignitate.

„ Præclare censuit Hugo Victori-
„ nus; divinam sapientiam, quemad-
„ modum in prima mundi infantia, ge-
„ mina regendo orbi præfecit Sydera;
„ quorum alterum, dignitate minus,
„ mutuato lumine obscurius, noctis
„ tenebras moderaretur; alterum, ma-
„ gnitudine præstantius, fulgore cla-
„ rius, diurnis præesset splendoribus:
„ ita in nova mundi ætate, qua cum
„ nascente Deo renatus est mundus,
„ gemina gubernando terrarum orbi
„ erexisse sceptrum: quorum Regium,
„ dignitate inferius, ab auro, a gem-
„ mis, a purpura emendicato lumine
„ obscurius, sæculi nocti, corporibus
„ ad terrena dirigendis, præesset; Sa-
„ cerdotale vero, & majestate amplius
„ & nativo fulgore illustrius, diei, hoc
„ est, animis ad æterna lucis clarita-
„ tem dirigendis, deserviret; quod
„ non a gemmis, non a purpura, non
„ ab extractis e terræ visceribus, fla-
„ ventibus glebis, lucentibus in hac
„ mundi nocte nitedulis, petito lumi-
„ ne, sed cælo delapso splendore & in-
„ time in animis ab artifice divina dex-
„ tra, vere aureo, & admirabili inscri-
„ pto charactere, fulgeret ac luceret.
„ Ut merito Chrysostomus exclamet:
„ non mihi narres purpuram, neque
„ diadema, neque vestes aureas: um-
„ bræ sunt isthæc omnia, vernisque
„ flosculis leviora. Quamquam admi-
„ randus nobis videtur thronus Regius,
„ ob gemmas affixas, & aurum, quo di-
„ stinctus est: tamen rerum terrena-

rum

rum administrationem sortitus est. Verum Sacerdoti thronus in cælo collocatus est; de cælestibus pronuntiandi habet auctoritatem: cujus proinde manibus, capita subduntur Regum, & ad ejus pedes, veniam exorantes supplices procumbunt Imperatores.

Martyr Ignatius, aliam non longe diversam metiendæ hujus dignitatis imitationem, adductis undique, & in unum comportatis, qui usquam a mortalibus æstimantur, honoribus, unam cum omnibus ponderat, & præponderat sacerdotalis ordinis majestatem; quasi hæc, quidquid in humanis dignitatibus nitet, potestatibus valet, splendoribus æstimatur, collectam habeat, & compendiarium honorum omnium universitatem.

Hæc, si parva sunt, nec satis de tanto lumine splendide dicta: atteude divinum oraculum, intemperatæ veritatis fontem; qui ultra humana sublatum, cælestibus inserit, Angelum appellat sacerdotem: non ministerii dumtaxat participatione, sed dignitatis splendore, ac vitæ nitore, inter spiritus censet a mortali concretionem se junctos. Enim vero, si commune inter Deum hominesque exercere commercium; si thus aureo impostum fumigio, divinis ministrare odoratibus; si Dei latus jugi stipare famulatio, Spirituum est cælestium: quidni sacerdos Angelus erit, qui Chrysostomo teste, medius stat inter Deum & humanam naturam? illinc, venientia beneficia ad nos deferens: Deum iratum reconcilians; nos, qui offendimus, vindictæ divinæ subducens?

Sed ne his quidem, licet altis, & ultra humana progressis limitibus, continetur Sacerdotale fastigium: majus quadamtenus, & Angelo potentius est Sacerdos. Sacerdotibus enim datum est, ait Chrysostomus, ut potestatem habeant, quam Deus optimus neque Angelis, neque Archangelis datam voluit. Si enim Angelorum est, ad Paradisi fores flammeo

excubare gladio, prohibere aditum omnibus, indulgere nemini: Sacerdotibus, divinitatis Regiam, beatæ æternitatis adita & penetralia pandere, vel obferare, nexus criminum & catenas verbo disrumpere, reos æternæ damnationis in libertatem asserere, est concessum. Si Angeli cælestes licet aquilæ, mundi Atlantes, cæli fulcra, quibus beatæ perennitatis domus æterno robore firmata est, ad propinquiores divini vultus radios tremunt, vacillant, verspertiliones sunt, ac papilioes: illum ipsum divinum solem, Sacerdos propinquiore contingit accessu, manu contrectat, vultum admovet, intra viscera recondit.

Ut merito dixerit Augustinus: Nulli tam similem dignitate & potestate videri sibi Sacerdotem, quam intemeratæ Virgini Deiparæ: nam & in Sacerdotis manibus, velut in utero Virginis, Dei filius in tremendis mysteriis reponitur, & ejus verbis in altari constituitur: eoque nutritio, candidis specierum facis, quasi infantilibus pannis obvolvitur, vestitur, gestatur ulnis, pectori admovetur: ac denique Sacerdoti, post Virginem concessum, ex delictiarum omnium, ac dulcedinis fonte inexhausto quoties, & quantum libuerit, liquidiffimæ voluptatis haurire ubertatem. Quis hæc non suspiciat? quis non admiretur? extollit Virgo, mirantur Angeli, mortales obstupescunt.

At vero, neque his etiam, tam sublimibus & splendidis nominibus, satis commendatur, & ultimis quasi finibus circumscribitur Sacerdotalis muneris amplitudo: audeo affirmare cum Innocentio, imo cum bono Deo: Dii estis Sacerdotes. Vobis dictum est, Dii estis & filii Excelsi omnes. Iterum: Diis ne detrahes; Deus stetit in Synagoga Deorum. Nam si in hac mortalitatis regione, participatam Dei appellationem meretur aliquis, vos meremini Sacerdotes. Vestra potestas iisdem fere, quibus Dei regna ac ditiones, limitibus

„ tibus continentur: Cælum clauditis,
 „ aperitis: orbem judicatis: inferni
 „ portas æterno infames incendio ob-
 „ feratis: Deus ipse quodammodo orati-
 „ oni vestræ obedit: ad verba vestra in
 „ altaris Sacramento adest: originali sce-
 „ lere inquinatos, ad verba vestra elu-
 „ it: vobis absolventibus, criminum
 „ reos emundat. O dignitatem admi-
 „ randam! o potestatem obstupefcenti-
 „ dam! quæ merito attonitam, & stu-
 „ pore exanimem reddat creaturarum
 „ universitatem.

„ Magna sunt isthæc, fateor, & sub-
 „ limia, neque minus vere quam mag-
 „ nifice de Sacerdotibus dicta: ita tamen
 „ magna, quibus non tam extolli,
 „ quam deprimi, tremere ac formida-
 „ re, in hanc elatos conveniat sublimi-
 „ tatem. Eo enim & ego vobis animo
 „ ad hanc dignitatem extuli, ut ex ejus
 „ magnitudine, puritatem ac sanctita-
 „ tem, qua conversatio, qua vita ve-
 „ stra nitere debeat, metientes, pericu-
 „ lum exhorrescat: eo vos consilio ad
 „ hoc summum fastigium adduxi, ut
 „ præceptum inde vestrum conspici-
 „ atis. Deos vos esse dixi? hoc est,
 „ tanta a vobis exigitur puritas ac san-
 „ ctitas, quæ omnium superet, divinam
 „ quia adæquare non potest, proxime
 „ imitetur sanctitatem; cujus ore di-
 „ ctum est: sancti estote, quia ego san-
 „ ctus sum: perfecti estote, sicut & Pa-
 „ ter vester cælestis perfectus est. An-
 „ gelos appellavi? his enim similes,
 „ limpidi, puri, ab omni carnis con-
 „ cretione, vita & affectione soluti, esse
 „ debetis. Reges constitui? sic regi-
 „ te, quasi quorum moribus vitam sub-
 „ ditorum, ut ceram sigillo imprimi sit
 „ necesse.

„ Serici rasi candorem, quodvis o-
 „ lei punctum inficit, & deturpat; mi-
 „ nimus corporis nævus, magna, in facie
 „ deformitas est: Luna nocti non
 „ officit, splendorem addit; soli tamen
 „ opposita, ejus fulgorem maculat, lu-
 „ ci tenebras offundit, terram caligine
 „ offuscat. Ita non minus Sacerdotalis
 „ animi candorem quævis nota comma-
 „ culat; vitæ elegantiam, quæ facies

„ quædam mystici corporis in alto po-
 „ sita, spectatur ab omnibus, quilibet
 „ nævus deformat; & levissimus in aliis
 „ defectus, Sacerdotali fulgori obdu-
 „ ctus, formidolosam eclipsim parat,
 „ tenebras affert, subjectos populos
 „ horrore complet & caligine.

„ Imo vero si Dei estis, quid admi-
 „ ramini Chrysoptomum aureo into-
 „ nantem ore: necesse est Sacerdotem
 „ sic esse purum, ut si in ipsis cælis col-
 „ locatus, inter cælestes illas virtutes
 „ medius staret; si Angeli: quid suc-
 „ censetis Isidoro, quando risum liberio-
 „ rem prohibet Sacerdoti? Sacerdos
 „ enim, ait ille, DEI omnipotentis An-
 „ gelus est: Angelus vero risum nescit,
 „ DEO cum metu ac pavore minitrans;
 „ si cælestium donorum canales, per
 „ quorum manus in vertices Regum
 „ sanctitudo derivatur: quid indigna-
 „ mini Pelusiotæ acrius inclamanti:
 „ quoniam pacto aliis sanctitatem imper-
 „ tis, profanus ipse, ac nefarius? quo-
 „ nam pacto alios purgas, qui impurus
 „ es? quoniam pacto filios DEI efficis,
 „ qui servili es animo? denique, si Dei-
 „ param officio imitamini, dignitate
 „ æmulamini: quem, obsecro, vitæ ni-
 „ torem, quod sanctitatis fastigium, &
 „ nobis alienum esse arbitramini? quin
 „ potius, ex intemeratæ Virginis puri-
 „ tate, vestram, quanta esse debeat,
 „ ponderatis? hanc enim, ut digne mu-
 „ nus vestrum obiret, adeo nitidam
 „ oportuit esse ac puram, ut nulla un-
 „ quam vel levioris culpæ labe nota-
 „ retur; tam nullo unquam, non di-
 „ co turbidæ, sed vel inutilis cogitatio-
 „ nis velocissimo transitu ac volatu ob-
 „ umbraretur; tam ab omni macula
 „ alienam, ut hanc, nævo etiam hære-
 „ ditario, quamvis alieno, eodem, quo
 „ cæpit instanti, cum omni vestigio de-
 „ leto & expuncto, non licuerit fuisse
 „ maculatam: sed potius, purissimos
 „ quosque ac nitidissimos Angelorum
 „ Principes, imo collectam in unum
 „ Sanctorum omnium & Angelorum
 „ puritatem, vinceret decore, splendo-
 „ re obfuscaret. Tales decuit, ac de-
 „ cet esse manus, quibus intemeratam

„ Chri-

» Christi carnem gestare, attrectare sit
» concessum: candidiores gemmis, ni-
» tidiores stellis, sole clariores.

» Miseros ergo nos, & infelices, si
» vita degeneres, moribus depravati,
» luxu dissoluti, ministerium tantæ pu-
» ritatis, officium Deiparæ, scdamus &
» contaminamus. Perpendite nunc,
» & exhorrescite eorum scelus, qui le-
» thali noxa inquinati, aut impuritate
» libidinosa scædati, tremendam Angelis
» Christi carnem, Beatorum escam, illo-
» tis manibus abominabiles Harpyiæ
» attrectant. Certe si Oza Sacerdos,
» quod olim umbram Sacrosancti Cor-
» poris, testamenti Arcam ad casum in-
» clinatam, auxilium a ministro jure
» exigentem, non criminibus scæda ma-
» nu, sed quo maturaret obsequium,
» incomposito nonnihil attactu, susti-
» nuisset, repentina a DEO, si non
» æterna morte punitus, gravem adeo
» religiøsæ levitatis pœnam exsolvit:
» num existimatis, ei, qui scelere sca-
» tentibus, impuris, libidinosis mani-
» bus, immaculatam DEI carnem attre-
» ctare, & contaminare sacrilego ausu
» præsumpsisset; funestissimum quod-
» vis mortis genus, imo infernales ignes
» ignibus congeminatos, sat grave esse
» posse supplicium?

» Videtis ergo, Illustrissimi ac Re-
» verendissimi Præsules, cæterique Pa-
» tres ac Fratres dilectissimi, in sublimi
» positum, admirabilem dignitatis ve-
» stræ fulgorem: videtis & periculum
» cernitis muneris, ad quod assumpti
» estis, altitudinem: advertitis & præ-
» cipitium. Nunc igitur, prospicite vo-
» bis; & vel ex iis quæ hodie a sapien-
» tissimis Coronæ vestræ Cherubinis
» constituta sunt, ediscite; quibus auxi-
» liis, quibus administrulis, tam sublime,
» tam splendidum Sydus, in suo fastigio
» ac nitore conservari, & mortalium
» animis, ad æternæ felicitatis portum
» deducendis (quem in finem a Divina
» sapientia erectum & constitutum est),
» quam aptissime præluere possit.
» Omnesque vos, quorum ego sacrum
» confessum non aliter intueor, quam
» advocatum totidem Deorum con-

» cilium; recolite mente, Deum stare
» in hac frequentia, in hac Synogoga
» Deorum; & in medio, quam pie
» quam sancte, quam digne unusquis-
» que vestrum, adeo sublimi funga-
» tur munere, Deos dijudicare. Dixi.

Ubi finis orationi positus: jussit Il-
lustrissimus Archi-Episcopus, Synoda-
les constitutiones clara voce legi per
Archidiaconum.

Quæ postquam ab Archidiacono
Cathedrali lectæ fuissent, brevem allo-
cutionem hanc monitoriam habuit Illu-
strissimus Archi-Episcopus.

ALLOCUTIO MONITORIA

Archi-Episcopi, ad Synodum.

» SI quid est, fratres & filii dilectissi-
» mi, quod ego a vobis magnopere
» desiderare debeam, illud est vel ma-
» xime, ut assidue memores sitis voca-
» tionis, ad quam, dignitate Divina e-
» lecti, ac segregati estis. Res enim
» nulla potentius excitare potest cor-
» da vestra, ad omnem pietatis, ac pa-
» storalis sollicitudinis fervorem, quam
» si assidue in oculis feratis, vestræ vo-
» cationis, ac obligationis recordatio-
» nem. Vos enim estis lux mundi;
» quorum doctrinæ ac morum splen-
» dor, errorum ac vitiorum tenebras
» eliminare debet. Vos estis sal terræ;
» quorum pietas suavissimo condimen-
» to, & insipida condiri, & corruptio-
» ni ac putredini obnoxia, ab omni fla-
» gitiorum marcere præservari debent.
» Vos mysteriorum Dei dispensatores
» estis; quibus Deus, non terrena ac ca-
» duca concredidit, ut Regibus sæculi,
» sed, quo nihil in mundo charius ha-
» bet, pretium sanguinis Filii sui, ani-
» mas redemptas morte Unigeniti,
» commisit.

» Si ergo supra reliquos homines
» vos erexit Dei vocatio; si animarum
» Curatores, ac Pastores constituit: ag-
» noscite dignitatem vestram, & dege-
» neri conversationi ministerium sub-
» lime ne involvitæ. Tanto enim vita
» vestra probatur, sanctior conversa-
» tio, mores insigniores esse debent:

P p p

» quan-

„ quanto gradus vester, mundanas ex-
„ cedit sublimitates.

„ Cogitate igitur, filii charissimi,
„ in vobis, ac vitæ vestræ exemplis si-
„ tum esse, ut vel reformetur, vel de-
„ formetur plebis conversatio: Ideo-
„ que spiritualium rerum meditationi,
„ orationi, sacrarum literarum lectio-
„ ni, vos dedite; quo promptius, ad
„ tantæ vocationis officia digne pera-
„ genda, uberem vobis apparatus
„ colligatis. Præscripta in Rituali Stri-
„ gonienſi circa Sacramentorum admi-
„ nistrationem, exacte servate: Synodi
„ hujus Diœcesanæ ordinationes ac sta-
„ tuta, in omnibus adimplete.

„ Induite zelum animarum. Co-
„ gitate Christum Dominum triginta
„ tribus annis in summa egestate (ne-
„ que enim vel locum habuit, in quo
„ caput reclinaret,) summis & conti-
„ nuis laboribus conflictatum; denique
„ omni opprobriorum & cruciatuum
„ genere exaggerata morte, vitam pro
„ animabus, curæ ac fidei vestræ com-
„ missis, deposuisse. Reflectite ani-
„ mos ad Sanctissimorum Apostolorum,
„ ac aliorum innumerabilium Sancto-
„ rum exempla, qui in frigore & nu-
„ ditate, in fame & siti, egentes, an-
„ gustiati, afflicti, extremis periculo-
„ rum, molestiarum, ac laborum cum-
„ mulis pleni, pro animarum salute
„ defudarunt: & horum exemplis, ex-
„ cutite languorem aut torporem, si
„ quis est in vobis.

„ Spe retributionis æternæ, quæ
„ post brevissimam hujus vitæ usuram,
„ a Principe Pastorum fideliter laboran-
„ tibus reddetur, animos incitate, ad
„ partes officii vestri sancte & ad amu-
„ ſim exequendas.

„ Identidem animo revolbite, quam
„ gravis a DEI judicio vindicta sit ex-
„ spectanda Pastoribus, quorum dete-
„riori exemplo, aut neglectu, animæ
„ Christianorum æternæ damnationi ad-
„ dicentur.

„ O si hæc, ac similia, in ipsa cor-
„ dis nostri intima penetrarent! O si
„ altas in animo radices agerent! quanta
„ vitæ innocentia, quanta morum in-

„ culpatæ probitas, quantus in Eccle-
„ siasticis rebus fervor, quanta salutis
„ animarum sollicitudo, refloresceret?
„ sed (prohi dolor!) quantus nunc in
„ horis Canonicis perſolvendis negle-
„ ctus? quam perfunctorius in admini-
„ stratione Sacramentorum languor?
„ quanta in moribus corruptela, in con-
„ versatione levitas? qualis in Ecclesia-
„ sticis functionibus tepor, ac torpor?
„ videre est in multis, nihil, præter ha-
„ bitum, esse Sacerdotale: in plerisque,
„ nihilo majorem, quam in communi
„ plebe, pietatem.

„ Non sic in posterum Fratres mei,
„ non sic: sed piis meditationibus re-
„ rum cælestium, animas vestras sagi-
„ nate: Breviarii preces integre, & at-
„ tente, quotidie recitate: Missæ Sacri-
„ ficiū frequenter celebrate: taber-
„ nas, aut sæcularium computationes
„ diligenter fugite: studiis, quæ con-
„ fessario necessaria, tempus leponite:
„ conciones non perfunctorie, nec mo-
„ ris ergo, facite: sed omnes hebdo-
„ madæ dies in iis apparandis impen-
„ dite: vitia, & quæ vitiorum detesta-
„ tionem, pietatis ac timoris DEI sen-
„ sum populo imprimant, pro Concio-
„ ne proponite: ægros visitate: diur-
„ nis, ac nocturnis horis, ad Sacramen-
„ torum administrationem, præſertim
„ moribundis, prompti estote: Magi-
„ stris scholarum attendite, ut pieta-
„ tem, ac fidem Catholicam pueris in-
„ stillent: & quod rei caput est, ita aliis
„ invigilate, ut quisque monitum Apo-
„ stolicum animo circumferat: *Attende*
„ *tibi*. Neque in negotio salutis quis-
„ quam vobis charior sit, quam vos
„ ipsi. Ita igitur in aliorum salutem
„ procurandam incumbatis, ut vestram
„ vel maxime queratis, ac multiplices
„ Diaboli laqueos evadatis.

„ Ab omni specie mali abſtineatis:
„ ebrietas, impudicitia, scurrilitas, nec
„ nominentur in vobis: nullas feminas
„ suspectas in ædibus vestris habeatis:
„ nulla odia, nullas cum ullo hominum
„ simultates exerceatis; Sol non occi-
„ dat super iracundiam vestram. *Quia*
„ & alios, si quos dissidentes adverteri-
„ tis,

„tis, conciliare laboretis. Proximi Pa-
 „rochi, ægotantem in vicinia Paro-
 „chum assidue visitent, consolentur,
 „moribundo assistant; mortuum DEO
 „precibus ac Sacrificiis commendatum,
 „terræ reddant.

„Crebro confiteamini: & si (quod
 „ablit) gravioris peccati conscii, ex
 „officio Pastoralis Missam celebrare de-
 „beatis, nec adsit copia Confessarii;
 „contritionem, & propositum confi-
 „tendi habentes, ita celebretis, ut ex
 „Concilio Tridentini decreto, sine ulla
 „dilatione, statim ac Sacerdotem ha-
 „bere poteritis, confiteamini; neque
 „enim in hoc casu differri potest Con-
 „fessio, sine peccato.

„Sciatis, Filii charissimi, eam esse
 „peccati naturam, ut nisi cito expie-
 „tur, suo pondere ad alia peccata tra-
 „hat: nec ulla re ad obstinatam mali-
 „tiam, & desperatam nequitiam, pro-
 „clivius perveniri, quam si Confessio
 „vel negligatur, vel non recte fiat. Id-
 „circo, Paterno affectu monemus om-
 „nes ac singulos, ut quolibet anno,
 „semel generalem Confessionem faci-
 „ant, duobus tribusve diebus antea hic
 „Tyrnavienses recolligendo; quo tem-
 „pore, & locus pro habitatione, & vi-
 „ctus gratuitus per nos designabitur.

„Et licet animus erat annum
 „hanc, duorum triumve dierum recol-
 „lectionem, inter ipsa Synodalia man-
 „data referre: experiri tamen placuit
 „usque ad futuram Synodum, an mo-
 „nitioni nostræ absque præcepto locus
 „dabitur. Quicunque igitur Parochorum
 „hanc recollectionem facturum est,
 „Vicarium nostrum generalem adeat,
 „qui de necessariis providebit. Ipse
 „vero Vicarius, Sacerdotum catalogum
 „nobis exhibeat, qui hanc sanctam re-
 „collectionem peregerint; ut eorum
 „ratio haberi a nobis possit.

„Cætera, quæ per me dici possent,
 „Unctio docebit unumquemque ve-
 „strum: quibus ego Paternum affectum
 „defero: ac ut me quoque Divinæ bo-
 „nitatis, orationibus assidue commen-
 „dent, etiam atque etiam, majorem in
 „modum rogo.

Finito alloquio, Hymnus: *Te Deum*
laudamus, solenniter decantatus.

Hymno dicto, advocatus Fiscalis
 Illustrissimi Archi-Episcopi confurgens,
 hunc in modum locutus est:

*Cum nonnulli bujus Diœcesis Strigo-
 nienſis Eccleſiaſtici Viri, qui de Jure ac
 more, Concilio Diœceſano intereſſe deberent,
 neſcitur negligentiane vel contumacia, aut
 Canonico impedimento detenti, ad Synodum
 non venerint: Idcirco pro officii mei ra-
 tione, inſto apud Illuſtriſſimam Dominationem
 Veſtram, ut eos qui abſunt, nec legiti-
 me abſentia cauſam conteſtati ſunt, ju-
 beat coram Tribunali Spirituali compare-
 re, & juxta formam Juris, & ſacrorum
 Canonum præſcriptum, puniri.*

Ad quam petitionem Illustrissimus
 Archi-Episcopus respondit: *Se commit-
 tere, & jubere, ut more consueto citati,
 compareant.*

Postmodum Archi-Diaconus Cathedra-
 dralis, conſenſo ambone, futuram Syno-
 dum Diœceſanam his iſtis verbis intimavit:

*Illuſtriſſimus ac Reverendiſſimus in
 Chriſto Pater, Petrus Pázmány, Miſeratione
 Divina Archi-Epiſcopus Eccleſiæ Metro-
 politanæ Strigoniienſis, &c. Omnibus & ſin-
 gulis, qui Synodo Diœceſanæ Strigoniienſi,
 quacunque ratione intereſſe debent, ſigni-
 ficat, & denuntiat, proximam ſequentem
 Synodum Diœceſanam (ſi Deo viſum fue-
 rit) celebrandam, Anno 1630. die 4. Octob-
 ris, hoc eodem loco. In ea vero Synodo, quæ
 (ſi ita videatur) uno alterove die perfici
 poterit; primum omnium, ſtatuta præ-
 ſentis bujus Synodi perlegi, & an in uſum
 deducta ſint, perveſtigari debebunt. Quam-
 obrem, omnes & ſingulos Paterno affectu
 monet Illuſtriſſimus Archi-Epiſcopus, ut
 nominato die hic adſint; niſi diem celebra-
 tionis Synodi gravi ex cauſa, prorogan-
 dam, vel anticipandam, ex literis ipſius
 intellexerint.*

His peractis; Illustrissimus Archi-
 Episcopus dicta ultima oratione, ac be-
 nedictione, in Pontificali præscriptis,
 per Archidiaconum Cathedralem, ex
 ſuggeſtu, publicari fecit indulgentias,
 hoc modo:

Illustriſſimus ac Reverendiſſimus in Chriſto Pater PETRUS PAZMANT, Archi-Epiſcopus Strigoniensis, &c. Omnibus, qui Synodo interfuerunt, ſi præmiſſa confeſſione, ac Sacro devoto celebrato, oraverint pro Diœceſis Strigoniensis conſervatione, ac continuo proſpectu in timore & amore divino, indulgentiam juxta Canones ampliſſimam concedit.

Post hæc idem Archidiaconus, alta voce intonavit: *Recedamus in pace; & ſic finis Synodo impoſitus; deductusque eſt ab omnibus in domum tuam Illuſtriſſimus Dominus Archi-Epiſcopus, ubi omnibus, ac ſingulis præſentibus egit gratias, quod laborem pro gloria Dei, & Eccleſiæ emolumento non ſubterfugerint; ſed ad hanc Synodum peragendam, prompta voluntate concurrerint.*

Nomina Dominorum (k*) Abbatum & Præpoſitorum, qui Synodo ſubſcripſerunt.

QUAMVIS Diœceſanæ Synodo ſubſcribere eos, qui interfunt, neceſſe non ſit: quia tamen ſacri Canones non prohibent ejuſmodi ſubſcriptionem; viſum eſt expedire, ut hanc primam Diœceſanam Synodum, ſyngraphis firmarent, qui adſuere: nullo tamen dignitatis ordine ſervato, ſed prout quiſque acceſſit.

EGO Petrus Pázmány, Archi-Epiſcopus Strigoniensis, confirmavi.

Joannes Piber, nominatus Epiſcopus Agrientis, ſubſcripſi, *tanquam Præpoſitus Major, nomine Capituli Strigoniensis.*

Emericus Loſi, nominatus Epiſcopus Varadiensis, *tanquam Præpoſitus Veteris Buda, & Præpoſitus Sagienſis, ſubſcripſi.*

Stephanus Szent-Andráſi, nominatus Epiſcopus Tranſylvaniensis, *tanquam Præpoſitus Cſorbenſis, ſubſcripſi.*

Georgius Draskovith, nominatus Epiſcopus Quinque Eccleſienſis, *tanquam Præpoſitus S. Stephani Regis de Bozók, Præpoſitus S. Thomæ, & Abbas in Porno, ſubſcripſi.*

Paulus David, nominatus Epiſcopus Vacienſis, *tanquam Præpoſitus Poſoniensis, & Abbas de Skalka, & de Ludany, ſubſcripſi.*

Joannes Poſgai, nominatus Epiſcopus Boſnenſis, *tanquam Præpoſitus Felbeviaienſis, ſubſcripſi.*

Georgius Dubóſki, nominatus Epiſcopus Chanadienſis, *tanquam Præpoſitus B. Virginis de Vj-bety, ſubſcripſi.*

Joannes Ivánczi, nominatus Epiſcopus Tinniniensis, *tanquam Abbas Pécb-Varadienſis, ſubſcripſi.*

Gregorius Nagy-falvai, nominatus Epiſcopus Sirmienſis, *tanquam Abbas de Szalavár & Kapornak, ſubſcripſi.*

Georgius Himmelreich, Abbas S. Martini de Saſco Monte Pannonia, ſubſcripſi.

Matthias Senkviczi, Præpoſitus S. Georgii de Viridi Campo, ſubſcripſi.

Georgius Lippai, Præpoſitus Sancti Stephani de Caſtro Strigoniensi, ſubſcripſi.

Thomas Fülei, Abbas de Piliffio, ſubſcripſi.

Stephanus Frányafi, nomine Præpoſiti Scepuſienſis; item, nomine Abbatis de Scharnik, legitime abſentiam excuſantibus, *tanquam eorum delegatus, ſubſcripſi.*

Ego idem Stephanus Frányafi, nomine Capituli Scepuſienſis, ſpecialiter miſſus, ſubſcripſi.

Stephanus Bolerázi, Abbas Circenſis, ſubſcripſi.

Gabriel Bánoczki, Canonicus Agrientis, nomine Præpoſiti Jaſzouienſis: nomine Abbatis trium fontium de Beel: & nomine Præpoſiti S. Stephani de Promontorio Varadienſis, & de Arad, qui abſentiam legitime excuſarunt, ſubſcripſi.

Georgius Vaſvári, Abbas de Sarpe Györgyós, & de Földvár, ſubſcripſi.

Stephanus Baklái, Abbas S. Mauriti de Bakon-Beel, & Abbas de Lébery, ſubſcripſi.

(l*) Michaël Vereſmarti, Canonicus Poſoniensis, nomine Capituli Poſoniensis, ut Abbas de Báta: Item, nomine Abbatis de Simigio, & de Siſiſo, legitime abſentis, ſubſcripſi.

Wolff-

k*) Epiſcoporum. l*) D.Semberi, Abbas de Paſzto per inadvertentiam non fuit vocatus.

Wolfgangus Ersek-újvári, *Abbas de Lekér, & Sacbégény*, subscripsi.

Joannes Somogyi, Canonicus Zagrabiensis, *pro Reverendiss. Episcopo Zagrabienfi, tanquam Abbate de Topoljaka*, subscripsi.

Abbas de Gyát, Præpositus Albenfis, Præpositus Castriferrei, Præpositus de Lelész, & de Thérje, iustas causas suæ absen-

tiae attulerunt; ob quas eorum absentia, pro hac vice, excusata fuit.

Franciscus Baboti, *Abbas S. Trinitatis prope Soklyós*, subscripsi.

Domini Canonici Venerabilis Capituli Strigoniensis, & Posoniensis; Parochi item permulti, hoc est, omnes, qui præsentés fuere, syngraphis suis, omnia hujus Synodi Diocæsanæ Decreta & Statuta, acceptarunt.

APPENDIX PRIMA,

DE

DIOECESI STRIGONIENSI.

PETRUS PAZMANY,

ARCHI-EPISCOPUS STRIGONIENSIS.

Lectori Salutem.

ACerbissimas inter Ungarici Regni clades, quibus integro sæculo consistamur, non postremam existimavi semper Archivorum jacturam, Quum enim immanis Turcarum potentia, torrentis instar, uno quasi impetu, eoque inopinato (unius etenim diei inconsultus ad Mohacium conflictus, simul omnia pessumdedit) Regem, una cum flore Ecclesiastici, ac sæcularis Ordinis obruisset, totamque vastitate compleisset Ungariam: quisque salutis suæ, quam scripturarum, potiorum curam gerens, fuga sibi consulendo, curas chartarum insuper habuit. Exusta igitur, disjecta, discerpta, quæ thesauri instar servata oportebat.

Hinc factum, ut licet diu multumque operam posuerim, in exquirendis vetustarum monumentis scripturarum, e quibus Ecclesiastici Ordinis in Ungaria, plena & exacta notitia hauriri, posterisque communicari posset: frustra tamen laborem insumpsi, frustra aliorum opem imploravi. Pulcherrimæ siquidem structuræ rudera, nobilissimi operis fragmenta, illustres ædificii male coherentes parietinas dumtaxat reperi, easque sparsim disjectas, quæ vix compagem ferre, certe nobilissimi corporis lineamenta referre, haudquaquam possent.

Incredibile dictu, quam multa, quam illustria, quam a Sanctis Regibus bene dotata fuerint in Ungaria, servorum Dei examina. Archi-Episcopatus amplissimi, Episcopatus Principatibus pares; Capitula, doctissimorum simul ac sanctissimorum Virorum Seminaria, Cœnobita, sanctitate ac doctrina florentissimorum ordinum, velut castrorum acies ordinatæ, velut excubantium pro domo Dei militum stativa, denso plena robore, totum Regni Ungarici sinum compleverant: & ita quidem, ut quoquo obtutum verteres, ædes Deo sacræ, Claustra Religiosa, Deo dicatarum Virginum Monasteria, Præsulum ac Pastorum domicilia, occurrerent.

Nunc (proh dolor!) quantum degeneravimus? inter has fidei rixas, inter Othomannicæ tyrannidis gurgites, vix vestigia avitæ religionis superant: & quam Ecclesiæ Ungariæ Hierarchiam ante hos centum annos vidisse felicitas erat, nolle hodie voluptas esset. Sed, hanc ipsam ejusmodi voluptatem, invidit nobis fortunæ novercantis iniquitas.

Cogitarem ego, vel omnium, vel saltem Strigoniensi Ecclesiæ annexorum Episcopatum, quique in eorum Diocæsis olim floruerunt Religiosorum, catalogum texere; annexis omnibus,

Qqq

quæ

quæ plenam statum Ecclesiastici notitiam generare possent: sed conatum, successus destituit. Nihil enim uspiam reperi, quod animum expleret. Fragmenta duntaxat reperi, & in quorundam Religiosorum ordinum libris male descripta Monasteriorum nomina, quæ nec intelligi ab Ungaris possint.

Quocirca, persequi cætera cum nequeam: de Diœcesi Archi-Episcopatus Strigoniensis, quæ comperta habeo, breviter receptabo. Ad quæ mihi facem præferunt, Statuta Capituli Strigoniensis, Anno 1397. firmata: Antiquissimæ item, ac bonæ fidei scripturæ. Harum unam, vetustate attritam, ante annos septuaginta authentice descriptam, triumque Notariorum syngraphis firmatam, ad manum habeo; quæ ordine recenset catalogum Præpositorum, Abbatum, Decanorum, Parochorum exemptorum, qui Synodo Diœcesanæ Strigoniensi interesse debebant. (*) Altera, similem Catalogum, additis nonnullis, complectitur. Tertia, antiquissimæ & ipsa notæ, regestum est, quo consignantur Parochiæ omnes, quæ Archidiacono cuique subiectæ erant.

His igitur adminiculis suffultus, etsi veterem faciem exprimere nequeam Illustrissimi hujus Archi-Episcopatus, tenuia tamen lineamenta ducam: non solum ut ex his, veluti vestigiis, amplitudo illius quadamtenus cognoscatur; verum etiam, ut præsentium temporum collatione cum veteribus facta, quantum ab antiquo flore decesserit (vix enim decimam Diœcesis partem, Turcæ & sectæ residuam fecerunt) gemebundi recognoscamus: & magnum illum Patremfamilias ardentem exoremus, ut & operarios idoneos ad suam messem mittat; & feram singularem, quæ polluit Templum sanctum Dei, & posuit carnes Sanctorum bestiis terræ, conterat: fidem avitam postlimino restituat; ac sparsas, rabidorumque luporum faucibus attritas oves, ad unum illud oviarium reducat, ex quo solo aditus æternæ felicitatis panditur.

Suffraganei Archi-Episcopi Strigoniensis.

Archi-Episcopus Strigoniensis habet Suffraganeos sex: *Episcopum Agriensem, Quinque-Ecclesiensem, Veszprimiensem, Jauriensem, Vaciensem, Nitriensem.* Quorum quilibet, amplissimam, & unius humeris vix ferendam habuit Diœcesim.

Agriensis enim Episcopus habet *Archidiaconos*; I. *Cathedralem*: cuius est vilitare Comitatum Borsodiensem. II. *Præpositum B. Virginis*: qui vilitat Comitatum Zemleniensem. III. *Præpositum S. Petri*: qui vilitat Comitatum Bereg, & partem unam Comitatus Szabolch, in districtu Kis-várda. IV. *Archidiaconum de Bankotta*: qui vilitat Comitatum Szaránd. V. *Archidiaconum de Tarasaf*: qui vilitat Comitatum Saaros. VI. *Archidiaconum de Abaujvár*: qui vilitat Comitatum Abaujvár. VII. *Archidiaconum de Patba*: qui vilitat partem Comitatus Heves. (m*) VIII. *Archidiaconum de Szabolch*: qui vilitat Comitatum Szabolch, districtu Kis-várdenti dempto. IX. *Archidiaconum Hevesiensem*: qui vilitat districtum Heves, dempto districtu Pathaiensi. X. *Archidiaconum Ung-váriensem*: qui vilitat Comitatum Ung-váriensem. Novem istis amplissimis Comitatibus, Agriensis Diœcesis continetur, quorum quilibet, Episcopi unius diligentiam exhaurire posset.

Sed quia solius Archi-Episcopatus Strigoniensis Diœcesim mihi pertexere propositum: aliorum Episcopatum Jurisdictionem, propriis locorum Ordinariis enucleandam relinquo, & ne negligant, rogo. Illud tamen certum est, singulorum Episcoporum Diœcesim, ad plures Comitatus vastissimos extensam fuisse. Nam Episcopus *Quinque-Ecclesiensis*, *Comitatum Baronya, Valko, Tolna*; Episcopus *Vacienensis*, *Comitatum Kis-Négrad, Pest, Congrad, Szolnok* exteriorem, complectebatur: sicut & alii Episcopatus, alias Provincias. Neque enim Comita-

m*) Quinque-Ecclesiensis habuit Comitatus Baronya, Tolna, Simigium, Posga, Valpo. *) Dedimus hunc Catalogum pag. 148.

mitatus apud nos aliud sunt, quam totidem Provinciæ, Principatibus pares.

Capitulum Strigoniense.

Capitulum Strigoniense, olim habuit Canonicos 38. prout Statuta Capituli habent: nunc residui sunt 23.

Quatuor Columnæ: *Præpositus Major, Lector, Cantor, Custos.*

Tres Præpositi: quorum quilibet Canonicos habuit. I. *Præpositus S. Georgii de Viridi Campo Strigoniensi, qui est etiam Archidiaconus Cathedralis: habuitque Canonicos Odo.* II. *Præpositus S. Stephani Protomartyrio de Castro Strigoniensi: habuit Canonicos Sex.* III. *Præpositus S. Thomæ Martyris de Promontorio Strigoniensi: habuit Canonicos Sex.*

Archidiaconi, præter Cathedralem, sunt Novem: *Nitriensis, Nogradienfis, Gómoriensis, Hontensis, Barsienfis, Comaromiensis, Sasváriensis, Zolienfis, Tornensis.*

Canonici simplices, sunt septem: qui locum in choro, & vocem in Capitulo, secundum tempus receptionis suæ, habent.

Præter hos, est unus vacans Canonicatus: cujus proventus, pars media organisatæ, media Rectori scholæ datur.

Beneficia extra Capitulum.

Præpositus Pofoniensis: habet Capitulum Canonicorum 14., fungiturque officio Archidiaconi in comitatu Pofoniensi, visitando, ac dirigendo Parochos.

Præpositus Scepulienfis: habet Capitulum Canonicorum 12. Collatio Canonicatum, tam in Pofoniensi, quam Scepulienfi Capitulo, spectat ad Archi-Episcopum: sicut & collatio altaria S. Ladislai, in curia Pofoniensi.

Præterea, in statutis Capituli Strigoniensis, anno 1397. stabilitis, Versu: *Ad Sextum.* Hoc ordine recensentur Beneficia extra Capitulum, quæ Archi-Episcopi Strigoniensis jurisdictioni subiecta sunt. PRÆPOSITURÆ SÆCULARES: Præpositus S. Martini de Po-

sonio: cujus Præpositura, Canonicatum, & præbendarum collatio, spectat ad Dominum Archi-Episcopum Strigoniensem Præpositus S. Martini de Scepusio: Veteris Buda: Tisliensis: Orodienfis: Cibiniensis. PRÆPOSITURÆ REGULARES: Præpositus de Leleſz: de Promontorio Varadinensi: de Bozók: de Saag: de Sámbo: de Iász: de Turóc: de Been: de Hatvan: Cháb. ABBATIÆ: Abbatia de Péchvárad: de Secárd: de Báta: de Simigio: de Szala: de Beel: de Földvár: de Zobor: de Ludány: de Kolos: de sancto Benedikto: de Lekér: de Thelki: (n*) de sancto Andrea iuxta Visegrad: de Kolos: Monasteria, in partibus Transilvania: de Cbanadino: de S. Iob: de Szabegeny. Item, DECANATUS: Cibiniensis, & Brassoviensis, partium Transilvania. Item, PLEBANIE: de Buda: de Pest, de Visegrad: de Patak: de Lampert-baza: de Szálós: de Vj-bely: de Segesd: de Aranyas: de Nagy-komár: de Galambok: de Apacza-Vásárbely: de Kiskaz: de Lővöld: de Pápa. ET MULTÆ ALIÆ PRÆPOSITURÆ REGULARES, ET SÆCULARES, ABBATIÆ, ET PLEBANIE, in Diocesi sua, & aliorum, de jurisdictione ipsius Ecclesiæ Strigoniensis existunt: prout in Regesto, penes ipsum Dominum Archi-Episcopum habito, plenius continentur.

Hæc ad verbum habentur in authenticis Statutis Capituli Strigoniensis, ante annos 232. stabilitis, & ab eo tempore usu receptis.

Festa, quibus Archi-Episcopus Missam solemniter cantat.

Nativitatis Domini, Epiphaniæ, Resurrectionis, Pentecostes, Corporis Christi, Assumptionis B. Virginis, & S. Adalberti festivitatibus.

Præter hos dies, ad beneplacitum celebrat solemniter Archi-Episcopus: in festo Circumcisionis, Omnium Sanctorum, Purificationis, Palmarum, S. Stephani Regis, & feria quinta Cænæ Domini.

Q q q 2

NO.

n*) Thelki, inter Göntz & Thelki Banya: in Comitatu Aba-Ujvariensi per Ferdinandum I. Stephano Dobo in mille florenis inscriptum, postea jure mediantē, a Göntz avulsū; possidetur a D. Saros-Patak in prædicta summa. Literæ existant in Conventu Jászov.

NOMINA ABBATUM ORDINIS SANCTI BENEDICTI,

Et Cisterciensium, qui Synodo
Diocesanae Strigoniensi interesse so-
lent, ordine Alphabetico descripta:

Titulus horum est, Venerabilis ac Religioſe.

A Bbas S. Andreae prope Visegrád: de
Beel Trium fontium. S. Benedicti de
Iuxta-Gron: de Bibar: de Bilzerre, alias
Kizerre: Bács: de Bors-monoſtra. Circen-
ſis, alias de Zirch: de Chanadino: de Cba-
nik: de Egres. de Földvár: de S. Gotbar-
do: (o*) de Ianoſi: (p*) de S. Iob, prope
Varadinum: de Kapornak: de Kolor: de
Koloſ-monoſtra, in Transilvania: de Lebe-
ny: de Lekér, prope Levam: de Ludány.
de Madacſa: S. Martini de Monte Pan-
nonia: S. Mauritiu de Bakon: de Pecb-
váradya: de Pilisſio: de Pornou: de Saag:
de Saar, prope Gyóngyós: de Szerencb: de
Siliſio: de Simigio: de Skalka, prope Tren-
cbinium: de Szalavár: de Széplak: de Szé-
keſvár: de Suebegény: de Tereskő: de To-
póſzka, in Sclavonia: de Telky: de Tiba-
ny: S. Trinitatis, prope Soklyós: de Zobor.

Nomina Præpoſitorum Regularium: Præmonſtratenſium, & S.

Auguſtini, Alphabetico ordine
diſgeſta.

Quorum Titulus idem, qui Abbatum.

DE Been, in Comitatu Strigoniensi: de
Bozók: de Cborna: de Cbúth: de
Harvan: de Iaſzo: de Leleſz: S. Micha-
lis in Inſula Leporum: de Pápoz: de Rajk,
de Saag: de Sambok: S. Stephani de Pro-
montorio Varadinenſi: de Thurdca: de
Thoub, Canonicorum Regularium: de Tyr-
le, nunc Türje: de Vj-bely, Canonicorum
Regularium.

Nomina Præpoſitorum Sæcularium: quibus ex Can- cellaria Archi-Epiſcopi Titulus datur: Venerabilis Frater.

Præpoſitus Poſoniensis, cum Capitulo:
Veteris-Budæ, Scepuſienſis, cum

Capitulo Titeliensis: Alba Regalis: Oro-
diensis, Demienſis: S. Trinitatis, de
Superioribus Aquis calidis, vulgo Fel-bé-
viz, Budensibus: Novæ Ecclesie B. Vir-
ginis de Buda. Præpoſitus de Harvan:
Præpoſitus Cibiniensis: Præpoſiti tres
in Capitulo Strigoniensi, videlicet S. Geor-
gii, S. Sephani, & S. Thoma: Præpo-
ſitus Caſtriferrei S. Michaelis.

Nomina Decanorum.

Decanus Braſſoviensis, Cibiniensis,
de Kiſſ, de Sasin.

Nomina Plebanorum Exempto- rum, ordine Alphabet. (38.)

Titulus, Honorabilis, &c.

PLebanus, de Achk: Alba Regalis,
ad B. Virginem, & ad S. Jacobum:
Al-Keſzi: S. Antonii: Apati prope Szatb-
már: Aranyas. Bábaſzeg: Bacbuzo: Bá-
ta: Bank: Baka-bánya: Bereg: Bereg-
ſzáſz, alias Lampert-bánya: de Buda ad
B. Virginem, ad S. Mariam Magdale-
nam: In Suburbio Budenſi ad S. Petrum,
ad S. Martinum, & ad S. Gerardum:
S. Trinitatis, ad Superiores Aquas cali-
das: Bulubu. Cſeek. Cbör. Cremnicia. San-
ſta Cruce, Damás Regali: Deák Demer,
Diluva. Dobronya. Domanik. Dorog. E-
pel. Fel-Keſzi. Galambok. Gilnicza, in
Scepuſio. Hereg, alias Zereg. Iaſzo: Iaſſi-
Berény Ieklen, in Scepuſio, Illova, alias Il-
ſova. Izkaan. Karos. Keſztőlen. Kőveſz:
Komán om majori: Korpona. Korompak, in
Scepuſio. Künigr-perg. Lekér. Lipche Teu-
tonicali: Lipche Sclavonicali. Lővöld. Ly-
beta. Marus: Monte Regio: Monialium
Foro. Nama, alias Mana: Szakmar-Né-
meti. Novi-zolio, alias Monoſſolo. Olafzi,
alias Villa Latina. Örs Regali: Örs Archi-
Epiſcopali. Pápa. Pálſucz. Peſt. Perbár. Po-
vik, alias Panity. Prink-falva. Píſpóki,
prope Poſonium. Roſemberg. Roſno. Sajo-
Szent Péter: Szákólcza. Salmar. Samtok:
Sárospatak. Sáſad. Segeſd, alias Segöd:
Smelnica, alias Szomólnok: Semnicia: Sol-
na. Somogyi. Sullok, alias Sullab: Szanto
Abbat. Szaaſz-Berény. Szent-Kirdy. Szé-
pi.

o*) De Gyák. p*) Janoſi. in comitatu Kis-Hontenſi, prope Rima-Szombat, mo-
lendinum habet. Ultimus Abbas a molitorē occiſus in molendino; virorum fide digno-
rum relatio eſt. 38.) Num. 107.

pli. Sziget-fő. Szőlő, prope Máramaros. Tamás-várallya. Tardos, prope Hereg: Tardos, prope Márton-Vásár. Taxon. Tberennye. Tbelk. Tyrnavia. Torna Varsány. Verőcse. Veteri-zolio, ad S. Nicolaum, & ad S. Elisabet. Vj-bely. Vissegrad. Zela, alias de Omnibus Sanctis. Zelimba, alias Helimba. Zob.

Archidiacono Cathedrali sub-
sunt Plebani. (39.)

PLebanus de Bartb. de Ben. de Ebed Capituli. Kakat. Keer. Kéménd. Kis-Tata. Kőbőlkut. Kúraty. Kúrt. Libad. Musfa. Magyar-Szögyén: Német Szögyény. Nana: Nova Civitatis sub Castro Strigoniensi. Ölyved. Páld. in Strigoniensi Civitate, S. Nicolai S. Laurentii. S. Crucis. S. Petri. S. Maria Magdalene.

Archidiacono Nitriensi in Co-
mitatu Nitra, Turóc, Arva, sub-
sunt Plebani, ordine Alphabetico
descripti. (40.)

PLebanus de Aardan, aliás Lárdan: Apony: Aranyas: Sz. András: Artrak. Baab. Bajnocz: Bán-kefai: Bánya. Banka: Bosány. B. Virgine. Benus. Baak. Sz. Benedek: Bood: Bori: Borsban: Cseste: Cberman: Cbalád: Czettény: Czizich. Dawar: Deitbe: Dior. Eger-füeg: Egybáz-füeg: Elefant: Emőke majori: Ezdege. Farkas: Fedemes. Gajdel: Sz. György: Gálócza: Galicz: Gimes: Gug: Givég. Hederbely: Hemel-lebora: Hind Jafon: Ilmer: Ivánka: Izbég. Kajch: Komjáti: Keer, Kevith: Kiraly-Falva: Kalon: Kőrő superiori: & inferiori: Kört-vélyes: Kofot: Kovács: Krénevecz. Lapaacz: Lakácsbi: Lédeez: Lenete: Liponok: Ludány: Lumika. Sz. Marton: Maniga: Mast. Megyer: Merecze: Mező-kefai: Sz. Mibáti: Modor: Sz. Mibáti secundo, Nagy-Lány: Nefápal: Nemchak: Nyárbid: Novák, Nova Ecclesia. O-falu. Pata: Perjer: Sz. Peter Pereszlény: Sz. Pál: Pöstyén: Privigya: Pro-na: Paczola. Radnok: Ranch: Raspicb: Rébe, Sársó: Sellye: Sempre: Siis: Sucán: Szakdllos: Szelmicza: Szekvár: Szekles: Szobosizcba: Széplak: Szerdabe-

ly: Szőlő: Szolcsan. Tapolejan: Tardos-keddi. Várad superius: Udvarnok: Végvár: Verešvár: S. Vid: Vecbe: Verbov: Vesztenicz: Vicsáp: Viklucb: Vitencze: Vjlak: Vj-bely Præpositi: de S. Cruce: krmény: úróg: Závoda: Zela.

In Arva Plebani.

In Magna Villa: Rubny: Tvar-
doffin: Krifina: (q*) Robova. (r*)

Archidiaconus Nogradienfis ha-
bet sub se Plebanos: (41.)

PLebanum de Andras-falva: Sz. Anna. Batka. Balsa. Berege. Berén. Berzencze. Berekenye. Beryen Boldog-Afzon-falva. Bolk. Bodony. Bussa. Cbalat. Cbesatve. Cbinek.-falva. Drab. Deitar. Dévény. Deberchen. Dobrocz. Dolyan. Dvoronchan. Ebecuk. Endre-falva. Sz. Ersebet. Farkas-falva. Filek. Galcb. Gyarmart. Halap. Hartyan. Homok-Terenye. Horpác. Hugyag. Sz. Ianos-falva. Isend. Karach-allya. Kaland. Kanar. Kelecheny. Kesz. Kerezatur. altero Keresatur. Kis-Darocz. Kisföld. Kúrt. Kurús. Lapintó. Limolcz. Litke. Lonya-Banya. Loffoncz. Loen. S. Lőrincz. Lúdn. Lucbyn. Marchali. Sz. Marton. Mas-falva. Megyer. Mobora. Nagy-Darocz. Nagy-Libercze: Nandor. Nagy-Orosz-falu. Nagy-Szőlő. Nograd. Patat. Pelys. Pestyén. Sz. Peter. Pincz. Polchar. Püspöki. Raap. Ragyon. Réti-Ság. Robman. Saag. Samson-báza. Sklabonya. Savol. Szakal. Széchen. Stergar. Stregova. Szenna. Svinye-Banya. Soori. alias Cboori. Somolya. Sög. Tamasi. Tarjan. Tarnocz. Tél-falu. Terbeled. Tereske. Tolmacb. Turcza. Vad-kert. Felső. Kőzép. & Alfó. Varbo. Varjan. Vj-falu. Vilykee. Vhorka. Vadyn. Zabora.

Archidiaconus Gömörienfis, ha-
bet sub se Parochos: (42.)

PAruchum de Aba-falva. Ag-relek. Almad. Apáti. Bakor. Balog. Baracha. Baradna. Bast. Beje. Berzete. Budik-falva. Bufonya. Cbetnek. Cbia. Cbóto. Sz. Demeter. Derenben. Deresk. Dobólcza: Dopfina. Feled. Fiche, alias Fige. Gálósa
R r r
feu

39.) Num. 50. 40.) Num. 128. 41.) Num. 110. 42.) Num. 84.

q*) Trifina. r*) non Robova, sed Dobova.

feu Kálósa. Geczél. Gede-allya. Geleşte : Gortva. Hajnácb-kő. Hamva, alias Hamba. Hangán. Harmacb. Hósfűtű-szű. Imolya. Iaanosi. Iseep. Kálno. Kápolna. Kraf-na-borka, sive Vár-allya. Kerepech. Kelemér. Kecbő, aliter Ezisibe. Kerék-Gede : Kietbe. Kővi. Léndárd-falva. Litbe, alias Linczo. Lörincz-falva. Múlad. Mehi. Melterbe. Olab-pataka. Olthma. Panity. Pöl-sűcz. Putnok. Ragaly. Raas. Ratko. Restler. Rima-Scech. Runya. Sáros-Zabar. Sájó, Felső & Alsó: Skarus. Szent-Király. Szent-Lélek. Sz. Simon. Simete. Simány. Stors. Sűrűg. Szabafő. Sutorb. Szuba, alias Sz. György-Szuba. Tornallya. Vaal. Velkenye. Vésa-verés. Vj-fálu. Vi-vasár. Zubog.

Archidiaconus Hontensis, sub quo est & Liptoviensis Comitatus, habet Parochos (57.)

Parochum de Sz. Andreas: Sz. Anna. Balog. Baat. Bersen, sive Bessen: Brezo. Bernecz. Boda. Bobrovicz: Boldog-aszon-falva. Cbaab. Cbaal. Chalamia. Czank. Cberbeczeg. Dalmad. Demiend: Drégely. Dovaova. Dubrava. Egybán-Beel. Egeg. Fegyvernek. Gyarmat, alias Ersek-Gyarmattya. Gyűrűk. Hrano. Hegymeg. Hiba, alias Gaib. Hid-vég. Hont. Hunfeza. Iván. Sz. István. Sz. Ivan. Krafko. Keszű. Sz. Kereszt. Keszű secundo. Kemenecze. Kis-Sarlo. Kővesd. Laan. Legyen. Lefenye. Leled. Lipto-Sz. Miklos. Liszka-falva. Livva. Lubelya. Ludany. Sz. Márton. Marót. Mind-Szent. Sz. Mibaly. Sz. Miklós. Nádas. Nagy-Palugya. Nyék. Neny. Nemti. Ofgyan. Páld. Palast. Palugya. Páfz-tou: Palojta, Felső, & Alsó: Pefűk. Pesezen. Perechen. Pesején. Sz. Péter. Pribel. Prosfack. Pokorad. Rima-Szombat. Rima-Banya. Rokava. Rosfemborg. Szalka. Szakallos. Sásd. Skal-nok. Szlebe. Szmerceban. Szemeréd. Szle-eben. Szecbleb. Sember. Sipek. Alsó & Felső. Szőlő. Suba. Tépla. Terek. Terjén. Tészter. Ternovecz. Terencbén. Tifűcz. Tölgyes. Tót-Baka. Túr. Vámos-Mikola. Vacban. Varjan. Veske. Visk. Zeberje. Zetbe.

Citra Tyssam, nomina Villarum: (44.)

Azszony-falva. Bacha-szállás. Benek-szállás; Benator. Chongele. Ferenc-szállás. Iakab-szállás. Kaara. Kerek-Egyhán. Majus-szállás. Minte-baza-szállás. Orgovány. Szabad-szállás.

Ultra fluvium Tyssam:

Aszony-szállás. Babacbka. Cbent. Cborba. Eched. Etbér. Fabian-Sebetyén. Hegyes. Homok-szállás. Kolba-fűg. Kolba-szállás. Maria-laka. Sz. Márton. Madarás. Marót. Nagyp. Orgoná-Sz. Miklos. Pakat. Raba. Turkon-szállás. Vj-szállás.

Archidiaconus Barsiensis, habet sub se Parochos: (45.)

Parochum de Apáti. Aarma. Bars. Barataka. Bernecz. Sz. Benedek. Barogyan. Cheke. Cbejk. Chifár. Damás. Endréd. Farnad. Fűr. Gelednek. Sz. György. Gyűred. Herestyén. Iantreba. Kálna. Raproncza. Kemenicz. Kenesich. Sz. Kereszt. Keszű. Kristinen. Kofatoldn. Kováci. Lánd. Lekeer. Léva. Malas. Molonya. Sz. Márton. Marót. Merlek. Mikola. Nemti. Neveg. Novavilla. Ofalán. Peel. Rendve. Saaro. Sarlo. Sarnicza; Semte. Sember. Szelvds. Simoni. Szőlő. Tapolcbán parva. Tbesár. Trubyn. Várad. Verebety. Velyka-polya. Vezekény. Villa Andree. Vgrócz.

Archidiaconus Comaromiensis, habet sub se Parochos: (46.)

Parochum de Afoan-tó. Afoan-to secundo. Bajcb. Bávdn-fakállós. Bilcbu. Cbiza. Egybázás-Szakallos. Ekel. Gyál. Guta. Herbén. Hedre-vára. Ifza. Karva. Keszű. Komárom. Kúrt. Leel. Madár. Maracel-báza. Martos. Medve. Megyer. Mócb. Nándor. Nasvad. Néma. Olthva. Patb. Sz. Pál. Sz. Pál secundo. Perberbe. Piski. Radoany. Számol. Szászfalu. Tan. Tőnye. Vámos. Vég. Sz. Vid. Várdard.

Arch-

57.) Num. 110. 44.) Num. 34. Hi Pagi sunt Cumanorum, qui a Roberto, Archi-Episcopo Strigonicnsi, fuerunt baptizati, tempore Belæ Quarti. Vide Bzovium, in continuatione Baronii.

45.) Num. 60. 46.) Num. 42.

Archidiaconus Saf-variensis, habet sub se Parochos : (47.)

PLebanum de Brotka. Cbacov. Doycb. de S. Georgio. de S. Georgio secundo. Holich : Iablonica. Iablonove. (s*) Kyripóls. Kubinya, alias Konyba. Latus foris : Levár. De S. Nicolao. de S. Nicolao sub Derrekó. de S. Petro. de S. Petro sub Monte. Pernek. Rárbok. Saf-vár. Straf-Szekula. Villa Petri. Vnyin.

Archidiaconus Zolienfis, habet sub se Parochos : (48.)

Parochum de Badyn. Bulcho. Hajnyik. Libérba. Lipche. Mika-falva. S. Nicolai de juxta Gron. Olchorva. Oszrotuka. Omnium Sanctorum. Ponik. Radvány. Szalatbna. Szelmice. Ternye. Tberend.

Archidiaconus de Thorna, habet sub se Parochos viginti quinque ; quos non invenio nominatim consignatos.

Præpositura Posonienfis habet sub se Plebanos (49.)

PLebanum de Sz. Abraham. Acbaz. Sz. Andras falva. Alfo-dombo. Bazin. Bábhony. Beke. Brestovany. Bistritz : Boleraz. Bogdanocz. Boburnicz. Boldogfalva, alias Villa Marie. Böds. Chakany. Cataj. Cbeleszse. Cheklész. Cziifer. Chórtótk. Czúkar¹. Dejte. Dévény. Dio-fueg. Egybáz-Baa. Egybáz-karba. Egybáz-kürt. Egybáz-Paka. Eberhard. Parkas-bida. Feel. Feir-egybbáz. Gajar. Galánta. Gelye. Gerencbér. Grinava. Sz. György. Sz. György secundo. Gomba. Grueb, alias Gurab. Gutor. Hakan. Hellendorff. Hochsteten. Igran. Ilka-Szigete. Ioka. Kápolna. Carcha. Kereszt-Vr. Kiliti. Korompa. Felső. Or Alfo-Laab. Lak-Paka. Limpach. Lipolt-

falva. Longa Villa, alias Hofzu-falu. Majtén. Magyarad. Sz. Márk. Sz. Márk secundo. Miserd. Sz. Mibaty-falva. Modra. Náddar. Nabácb. Nagy-Fedémcs. Nagy-Magyar. Nagy-Leek. Nagy-Machid. Nemet-Dios. Ottenthal. Paka. Pracha, alias VVejner. Sz. Péter. de Posonio San-cti Martini, S. Micháëlis, Or S. Laurentii. Pruk. Pudmeritz. Réche. Rokoviecz. Rosenthal, alias Rosendel. Schwansbak. Samaria. Sarmania, alias Cbeszse. Sarsu : Spacza. Sueli. Szerda-heli. Szemcz. Senquitz. Sui jl. Simberg. Szomotyan. Stomfa. Suur. Tot-Dios ; Shrnach, alias Szuba. Vajka. Vasar-ut. Varkony. Vedred. Víz-kelet. Vistok. Villa Bógardi. Villa Nova Sclavonicas, alias Horvat-Vj-falu. Villa nova Teutonicas, alias Nemet-Vj-falu. Vszor. Ki-falu secundo. Zavar. Zavar secundo. Zobor. (t) -

Præpositus Scepusiensis, habet sub se Plebanos multos, juxta subsequentem signaturam. (50.)

Prima Parochia est, S. Martini Collegiate Ecclesie. Ad quam spectant Pagi : Atmas, Luchka, Pautyan, Namessan, Kolcova, Karbon, Kolbach, Baldota, Hostota, Hinczocz, Bibaroca, Gebel-falva, Granca, Petrócz.

Secunda Parochia est, Leucobovens, S. Jacobi.

Tertia. Késmark.

Reliquæ Ecclesie in hoc Comitatu, divisæ sunt per Fraternitates.

I. FRATERNITAS, viginti quatuor Regalium Oppidorum : tredecim Oppida a Polonis possessa ; undecim ad arcem Sceputiensem spectantia.

II. FRATERNITAS, inferioris fluvii Hernad, continet Pagos : Körvelyes, cujus filialis est Viskocz, Ragyolcz, R r r 2 Görgö,

47.) Num. 23. 48.) Num. 16.

49.) Num. 116. 50.) Num 147.

s*) Hæc loca ad Posoniensem Præpositum pertinent.

t*) In antiquissimis regestis visitationum, additi sunt papi sequentes : Baar. Boka. Bernesdorff. Dienefdi. Egyházfalva. Sz. Erőbet. Sellye. Sz. György. Ivány, alias Aycha. Lámács. Magyarbci. Moderndorff. Macfad. Nyáradf. Pald. Ponisá, seu OO. SS. Samat. Sonperg. Ultimus locus in MS. legi fere non poterat. In vetustis visitationibus habetur, quod Præpositus Posonienfis visitaverit Beneficiatos Tyrnavienses. Item : Bognya. Fanczal. Kripoliz. Kirelo, seu Malaczka. Kuchina. Sárcentstein. Korlákú. Pernek. Alaas. Szecskut. Rorbach. Levár, seu Schyzen. Sz. Miklos. Sz. Péter. Szilincs. Taxon. Veteleny. Zeneth. Zylji.

Görgö, Zlatvina, Ricbno, Bethania, Domanyocz, Dienes falva, Harakotz, Brutocz, alias Szents Lőrincz: Polyan-ka, Felső Saalok, Répas superiorem, & inferiorem: Olšovitzna, Markus-falva, Haraſat, Porach, Korotnok.

III. FRATERNITAS, superioris fluvii Hernád, continet Pagos: Zmisan, Lotbon, cum filiali Szent-Ianos: Tamaf-falva, Aknold, Grenitzna, Vagendreffel, Beslen-falva, Leukofalva, Abraham-falva, Pik-falva.

IV. FRATERNITAS, inferioris fluvii Poprad, habet Pagos: Toporcz, Vitzen-dorff, Maldar, Hundert-mark, Pausendorff, Lomniza minorem, Kallas-Lomniza, Holi-Lomniza, Hundsdorff, Szent-Kerent, Rokus, Bier-brun, Krig, Tot-falva, Néver, alias Straja: Valdorff, Landek.

V. FRATERNITAS, districtus Dunajecz, habet Pagos: Laps, Hanyf-falva, Kata-vinkel, Krompach, Vi-Béla, O-falu, Máté-falva, Lechnicza: Medicza, Frid-man, Losnacza, Reich-vald.

VI. FRATERNITAS, superioris fluvii Poprad, habet Pagos: Vafvetz, Siirba, Batiff-falva, Gerlaki, Sonava superiorem, & inferiorem: Luchicza, Menkus, Kobach, Kriványi, Krávoyni, Ofacletz Svábotz, alias Schwabsdorff: Farkas-falva, Szent Andráš, Gan-falva.

VII. FRATERNITAS, districtus Lüblo, habet Oppidum Podoloncz, Pagos Rusabach utrumque, Antiquam Lüblo, Novam Lüblo, Ginaad: Hopff-gart.

Hæc est amplissima Diœcesis Strigoniensis consignatio. Tenebræ tamen mihi non uno loco: nam & pagorum nomina alicubi geminata, & literulæ flexu mutata, aut minus distincte expressa videntur. Quid si & aliquid per incuriam omissum? sed addere his, aut corrigere, difficile non erit, sicubi erratum. Ego enim veteris Scripturæ fidem integram conservavi.

Cæterum, quoties animo concipio, Episcopatum Hungariæ latissime patentes Diœceses, non magna me subit admiratio, quod Hæreses, & ex ea ortæ morum corruptelæ, tam repente, tam valide invaluerint! præterquam quod

enim, nulla in tota Ungaria Universitas, aut celebrius studium publicum fuerit, ex quo viri docti, ad animarum curam admoventur: tam ampla etiam erat cujusvis Episcopi Diœcesis, ut uni alicui, quantumvis eximio viro, omnibus aliis curis vacuo, vix fuerit possibile tot animarum salutem invigilare. Inter tot vero publicas Regni curas, quas Episcopatus Ungariæ, tam bello quam pace annexas habent, vel titulo supremorum Comitum, vel ex officio Senatorio, vel ex iudiciorum, Comitiorumque Regni assiduis occupationibus; impossibile omnino videtur, ita Pastoralis officii partes, in tam vasta Diœcesi exequi; ita omnibus attendere, ita universos instruere, ac regere, ut rei magnitudo ac necessitas postulat.

Quocirca, ejus ego semper animi fui, si quæ in Ungaria veræ Religionis incrementa videre velimus, idipsum faciendum esse, quod sapientissimus ævi nostri Principum, Philippus secundus, Hispaniarum Rex Catholicus, in Belgicis Provinciis fecit. Amplos enim Episcopatus, ex sententia summi Pontificis, in plures partitus est, ut attendi ab unoquoque ad suum gregem posset. Et, ne nimium tenuis esset Episcoporum sustentatio, addidit de suo pius Princeps, quod deerat.

Et, ut de cæteris Diœcesibus taceam, ingenti bono Archi-Episcopatus Strigoniensis, quatuor in Diœcesi Strigoniensi Episcopatus novi, erigi possent. Primus, *Scepusiensis*: nam & antea Episcopum illic fuisse, veteres scripturæ produnt. Huic, præter Comitatum Scepusiensem, & Præposituram, Comitatus Lipto & Arva, adiungendi essent, una cum Decimis: ac tribus hisce Comitatibus Diœcesim clauderet. Secundus, *Gömöriensis*: cui pro residentia, assignari posset oppidum Rosnó-bánya, una cum dominio temporali oppidi, & pagorum quatuor, quos illic possidet Archi-Episcopus. Decimas item Comitatum Gömör, & Torna perciperet, eorumque Comitatum limitibus Diœcesim terminaret. Pro Capitulo lex Canoniorum, posset redimi beneficium aliquod

aliquod Ecclesiasticum, olim oppignoratum secularibus. Tertius, *Turocensis*: qui Comitatum *Turóc*, & *Zólyom*, cum Decimis obtineret; & bona Præposituræ, quæ in Comitatu *Turocensi*, *Liptovienſi*, *Zolienſi* habentur. Seliens tractu, pro scholis *Tyrnaviensibus* reservato: sicut & duobus pagis ad eandem Præposituram spectantibus, quos nunc possidet Abbas *S. Martini*. Quartus, *Nogradensis*: qui Comitatum *Nógrad*, una cum Decimis, obtineret: bona item *Archi-Episcopatu*

tus Dregenliensis, cui etiam *Sagienſis* Præpositura incorporari posset.

Quatuor his Episcopatibus idoneos Antistites nominare, *Archi-Episcopi* esset. Atque ita, octo Comitatibus divulsis ab *Archi-Episcopatu*, reliquis attendi facilius posset. Neque vero per hanc Episcopatum erectionem, ita immuarentur facultates *Archi-Episcopi*; ut dignitatem suam sustinere non posset. Et licet aliquid deforet in temporalibus, id uberius pensaretur lucro spirituali.

APPENDIX SECUNDA.

DE

RELIGIOSIS ORDINIBUS,

Qui olim in Ungaria florere.

Nihil in Archivis nostris, de Religiosorum Ordinum Domiciliis, ac numero signatum reperi: Ut tamen Majorum pietatem degener posteritas norit, breviter attingam, quæ investigare de his licuit.

Abbatix Ordinis S. Benedicti.

Plurimorum nobilissimi hujus Ordinis Cœnobiorum certum indiculum ad manum non habeo: Notabo tamen, quæ consignata sparsim reperi: nihil dubitans, plures longe fuisse Abbatis Benedictinorum.

Abbatiarum omnium prima ac potentissima in Ungaria fuit: *S. Martini de sacro Monte Pannonia*, a *S. Stephano Rege* fundata, Anno *Cristi* 1002. cujus Regii diplomatis originale exemplar, *Sancti Regis manu subscriptum*, vidimus apud Abbatem modernum. Cætera (quantum, notare potui) ordine Alphabeti, hæc fere sunt:

Abbatia de *Almad B. Mariae Virginis*, in Comitatu *Szaladiensi*, *Zagrabiensis* Diocesis. (u*) *Apát-falva*, prope *Agriam*. *S. Andreae*, prope *Vissegrad*; quæ postmodum Anno 1494. sub *Mathia Rege*, data est *Paulinianis*.

De *Babólcha*, in *Sigimienſi* Comitatu. *Bakon-Beel*, *S. Mauriti*, in *Vesprimienſi*.

mienſi Diocesi: a *S. Stephano Rege* fundata, circa Annum Domini 1030. *Báta S. Michaëlis Archangeli*, in Diocesi *Quinque-Ecclesiensi*, Comitatu *Tolnensi*. *Bela S. Margarethæ. S. Benedicti de Iuxta Gron*, in *Strigonienſi* Diocesi; fundata a *Geisá I.* Anno Domini 1075. *Bibar*, in *Varadienſi* Diocesi. *Biszere*, in *Orienſi* Comitatu. *Borchi. Bors-Monostira*, prope *Kölzeg*, in *Jaurienſi* Diocesi.

De *Cbandá, S. Georgii Martyris*; fundata sub *S. Stephano Rege* a *S. Gerardo*, primo Episcopo *Chanadiensi*. (vv*) *Cbatar, B. Mariae Virginis*, in Comitatu *Szaladiensi*. *Sancta Crucis de juxta Mura*, alias *Kerefas-úr*, in Comitatu *Szaladiensi*.

S. Demetrii, de Sirmio, juxta *Savum* fluvium; fundavit *Rado Palatinus* *Hungariæ*, in Diocesi *Quinque Ecclesiensi*, circa Annum 1057. *Dómdék*, in Comitatu *Szaladiensi*. *Dombo*.

Egeres, filialis Abbatia ad *Kolos Monastor*.

Föld-vár, ad *Danubium* fluvium.

(x*) *Garab*, Abbatia filialis ad *Szekizárd*.

S. Jacobi de Siliſſo, in Diocesi *Vesprimienſi*, Comitatu *Szaladiensi*: fundata ab *Athya*, *Palatino* *Ungariæ*, tempore

S s s

u*) Comitatus *Szaladiensis* pars una *Vesprimienſi*, alia *Zagrabiensi* subest.

vv*) Vide *Breviarium Strig.* x*) *S. Georgii* de *Gyak* in Comitatu *Caltri ferrei*.

pore Salamonis Regis, Anno 1064. (y*) *Jánosfi, Iafat*, in Albenfi Comitatu: fundata a Laurentio Duce de Ujlak. *Ivan B. Mariae Virginis*, Diocesis Quinque-Ecclesiensis, in Comitatu Tolnensi.

Kapornak, S. Salvatoris, Vespriemienfis Diocesis, in Comitatu Szaladiensi. *Kolos, B. Mariae Virginis*, Strigoniensis Diocesis, in Comitatu Nitriensi. *Kolos-Monoflor, B. Mariae Virginis*, Transilvaniensis Diocesis, in Comitatu Colofienfi. *Koppán-Monoftra, B. Mariae Virginis*, in Comitatu Walko. (z*)

Lébény, S. Iacobi, Diocesis Jaurienfis, in Comitatu Mosonienfi. *Lékér, S. Trinitatis*, Strigoniensis Diocesis, in Comitatu Aarliensi. *Ludany, SS. Cosmae & Damiani*, Diocesis Strigoniensis, in Comitatu Nitriensi, in possessione Apátfalva.

S. Mariae in Monte Giffing, alias Német Új-vár: fundata a Wolféro Comite, anno 1157. *Madocba. Monoflor, Sancti Spiritus*, Quinque Ecclesiarum Diocesis, in Comitatu Valko. *Monyoród*, in Comitatu Pestienfi: viguit anno 1474. *Monoflor*, supra Comaronium, Jaurienfis Diocesis.

Pécb-várád (alias de Várád ad radicem Montis Ferrei) *B. Mariae Virginis*, Diocesis Quinque Ecclesiensis fundata a S. Stephano Rege, anno 1007.

Quinque Ecclesiis, S. Benedicti: viguit anno 1070.

Ratony, juxta Danubium.

Saari (alias Saar-Monoftra) prope Gyöngyös, Agriensis Diocesis: fundata ab Aba Rege, ubi & sepultus est. *Szala, S. Adriani Martyris*, Vespriemienfis Diocesis: a S. Stephano Rege fundata. *Szent-György. Szerencb*, in Agriensi Diocesi, *Széplak*, in Agriensi Diocesi: viguit anno 1217. *Szécsárd, S. Salvatoris*, Diocesis Quinque Ecclesiensis in Comitatu Tolnensi: fundata a Bela I. ubi etiam se-

pultus jacet. *De Simigio, S. Aegidii*, Vespriemienfis Diocesis: viguit anno 1302. *Szalka*, (alias de Rupibus) *S. Benedicti Martyris*. (b*) Strigoniensis Diocesis, in Comitatu Trenchinienfi. (c*) *Szabógyén*, Strigoniensis Diocesis: viguit anno 1251.

Taplóczá (alias Taplóczá) penes Miskólcz, Agriensis Diocesis. (d*) Viguit anno 1217. *Tata, SS. Petri & Pauli. Telki. Tereske*, seu Terecke. *Tibary, S. Aniani Episcopi & Confessoris*, ad lacum Balathon: fundata ab Andrea I. anno 1055. ubi etiam sepultus jacet. *S. Trinitatis de Soklyós*, Diocesis Quinque Ecclesiensis in Comitatu Baronienfi: viguit anno 1249.

Vaska-Szent-Márton, ad Dravum fluvium; Quinque Eccles. Diocesis (alias S. Martini de Vaska.)

Zobor, S. Hippolyti Martyris, Nitriensis Diocesis, a S. Stephano Rege fundata. Postea est applicata ad Episcopatum Nitriensem.

Abbatiae Ordinis Cisterciensium.

Monasteriorum hujus Ordinis Syl-
labum accepi, partim ex Catalogo Monasteriorum Ordinis Cisterciensis in clauistro S. Trinitatis Neostadii in Austria reperto: partim ex R. P. F. Chrysostomi Henricque, fasciculo Sanctorum Ordinis Cisterciensium: in quo multa habet de provinciis, & coenobiis hujus Ordinis: partim ex libro antiquo manuscripto, quem D. Abbas Runensis, anno 1622. mihi exhibuit.

Abbatia de *Abran* (sive Abraham.) *B. Mariae Virginis*, in Comitatu Bodrogiensi, Diocesis: Colociensis: fundata a Moyse Palatino Hungariae, & ejus fratre Comite Alexandro, anno 1270. circiter. (51.)

De

y*) S. Jacobi de Heremo. z*) Abbatia de Raach in Comitatu Borsfodiensi, Patroni fuere ex familia Thibold. de Barocz (forte Darocz) per quos possideret violentur. In libro S. Joannis Capituli Agriens. habetur, quod A. 1566. possedit Canonicus quidam Agriens. a*) Porofzlo, Abbatia in Comitatu Hevesienf. cujus mentio est in privilegio Episcopi Agriensis super Eörs. b*) Pone Confessoris. c*) Olim fuit Strigoniensis Diocesis. E-
recto Episcopatu Nitriensi, Trenchinienfis Comitatus eidem cessit. d*) Post eadem Mo-
hacs Georgius Bebek occupavit occiso crudeliter Abbate, iste enim mediodenus in ter-
ram defossus, globis petitus est. Ante dirutum monasterium aqua calida multis salutaris
fuit. e*) Pone Colocensi. 51.) Nulli nunc in Ungaria Cisterciens.

Bela Fontis in Diœcesi Vespriemien-
fi: (e*) fundata 1152. *De Beel Trium*
Fontium B. Mariæ Virginis Assumptæ (a-
lias Trium Fontium de Beel Cumano-
rum.) Agriensis Diœcesis: fundata 1232.
De Bocconio, Vespriemienſis Diœcesis (a-
lias Bučtati:) fundati 1182. *Benedictio-*
nis Dei.

De Candelis fundata 1216. *Chavnik*
52 (alias Schavnik B. Mariæ Virginis,
Strigonienſis Diœcesis, in Comitatu Sce-
puſienſi. *De Casa Nova*: fundata 1150.
Cikdôr, B. Mariæ Virginis, Diœcesis
Quinque Eccleſienſi: fundata 1142. S.
Crucis: fundata anno 1201.

De Egres: fundata anno 2200. ab
Andrea II. ubi etiam ſepultus jacet.
Ercbi, S. Nicolai Confessoris. Vespri-
emienſis Diœcesis, in Comitatu Albenſi:
fundata a Thoma Palatino Hungariæ,
circa annum 1260. Quam poſtea anno
1499. poſſederunt Eremitæ S. Auguſtini.

De S. Gothardo, B. Mariæ Virginis,
Jaurienſis Diœcesis, in Comitatu Caſtri-
ferrei: fundata 1183. *Gotho*, in Poſega-
no Comitatu.

S. *Helena*, in Sclavonia: fundata
anno 1170.

S. *Iacobi*, in *Inſula Danubii*: funda-
ta 1274. *De Ilda*, in Sclavonia.

Biers Colban (alias Koblan) in Scla-
vonia: fundata anno 1174. *De Lucen-*
tia: fundata anno 1190.

S. Mariæ Abbatia, in *Sepuſio*: fun-
data 1222. S. Mariæ in *Regali loco*: fun-
data 1282. *Melli fontis*, in Hungaria. S.
Michaëlis, in *Inſula B. Virginis*, juxta
Budam: viguit anno 1302. *De Monte S.*
Mariæ: fundata 1198.

Nova Abbatia, inter Hungariam &
Poloniam.

De Páſutó, B. M. Virginis, in Agri-
enſi Diœceſi: fundata anno 1190. *De Pe-*
tri Varadino, in Comitatu Valko; fun-
data anno 1203. *De Pitliſo*, B. Mariæ
Virginis, Vespriemienſis Diœcesis: fun-
data anno 1384. *De Pôrno* (alias Bernau):
fundata 1235. (f*)

De Strigonienſi Campo.

De Topóſſaka (alias Toplicza) B.
Mariæ Virginis, Diœceſis Zagrabienſis:
fundata anno 1135. *Teg Tiſiboi*: funda-
ta 1269.

Vallis S. Mariæ. Vallis Honeſtæ: fun-
data 1232. *Vallis Paradifi*: fundata anno
1172. *De Vespriſio* fundata 1184.

De Zam (alias Nam:) viguit anno
1219. *De Zagrabienſi Campo. Zirch* (alias
Circenſis) B. Mariæ Virginis, Vespri-
emienſis Diœceſis: fundata anno 1198.

Reperi inſuper Abbatias aliquot
in veteribus Privilegiis & Scripturis,
quæ cujuſnam Ordinis fuerint,
non liquet. (53.)

Abbatia *de Aparei. De Bela*, B. Ma-
riæ Virginis, in Sclavonia. *Beruc-*
cio: viguit Anno 1217. *Bifavria*: viguit
Anno 1222. *Búch*, prope Caſtrum So-
lymos; viguit 1477. *De Caſar Cbolt*:
viguit 1217. *Curru*, in Varadinenſi Diœ-
ceſi, juxta fluvium Körös: viguit 1216.
De Drufna (ſeu Duzma.) *De Gyêrô*
Monoſtor, in Tranſylvanienſi Diœceſi.
Gabrielis, in Varadienſi Diœceſi: vi-
guit 1217. *De S. Henrico*: viguit 1219.
De Heuviz: viguit 1221. S. *Jacobi*, in
Simigienſi Comitatu S. *Iob*, B. Mariæ
Virginis, in Varadinenſi Diœceſi, Co-
mitatu Biharienſi. (g*) *Monoſtor*, in
Vacienſi Diœceſi, non procul a Vamoſ-
Gyürk poſſeſſione. *Prinou*, in Strigo-
nienſi Diœceſi, viguit Anno 1252. *Pan-*
kota, in Agrienſi Diœceſi: viguit An-
no 1218. *Porofalo*, in Comitatu Maro-
maros: viguit 1216. *Pétur*, in Simigien-
ſi Comitatu: viguit 1218. *Salamon S.*
Seraphini Monaſterium, alias de Lekeer.
Tritſakai: viguit 1216. *Vbod*: viguit
1219. *Zeer-Monoſtra*: viguit An. 1315.

Præpoſituræ Sæculares.

Eſt in Appendice priori nonnulla-
rum Præpoſiturarum, tam Sæcu-
larium, quam Regularium facta ſit men-
tio: tamen hic ſeparatim aliquas, quas
olim in Hungaria fuiſſe, ex Scripturis
S s s 2 veteri-

f*) De Saaros, Diœceſis Agrienſis juxta Eperjes.

g*) Abbas S. Martini dicit fuiſſe Benedictinorum.

53.) Num. 24.

veteribus habemus, vifum est fubjungere.

Præpofitura Sæcularis, *Albæ Regalis*, *S. Mariæ Virg.* in Vefprimienfi Diœcefi: fundata a S. Stephano Rege *S. Adalberti*, in Jaurienfi Diœcefi.

Bacbienfis, *S. Pauli Apoftoli* viguit 1252. *Budæ Veteris*, *S. Petri Apoftoli*, Vefprimienfis Diœcefs: fundata a Sancto Ladislao Rege. (h*)

Caſtri-ferrei, *S. Michaelis Archangeli*, Jaurienfis Diœcefs. *Cbaſmenſis*, *B. Mariæ Virginis*, Diœcefs Zagrabienſis.

Demſienſis, *S. Margarethæ Virg. & Marr.* in Vefprimienfi Diœcefi: fundata ab Almo Duce Ungariæ.

Eccleſiæ Novæ B. M. Virginis, ante Caſtrū Budenſe, Vefprimienfis Diœcefs.

Hantenſis, *S. Michaelis Archangeli*, in Vefprimienfi Diœcefi. *De Haj, Sancti Laurentii*, alias *Háj Sz. Lörintz*,) viguit Anno 1330.

S. Joannis Baptiſtæ, in Caſtro Quinque-Eccleſienſi *S. Irenæi*, in Bodrogienſi Comitatu, Diœcefs Sirmien.

De Kô, *S. Stephani Protomartyris*, ad Tibiſcum fluvium: viguit 1317.

S. Nicolai, ex. ra Muros *Albæ Regalis*, Vefprimienfis Diœcefs.

Orodienſis, *S. Martini*: viguit Anno 1217. *Omnium Sanctorum*, de Caſtro *Vefprimienſi* viguit 1464.

Polonienſis, *S. Salvatoris*, ſive *Sancti Martini*, Strigonenſis Diœcefs. *De Poſega*, *S. Petri Apoftoli* Diœcefs Zagrabienſis.

Scepuſienſis, *S. Martini*. Strigonenſis Diœcefs. *S. Sigifmundi*, Budæ: fundata a Sigifmundo Imperatore & Rege Hungariæ, Vefprimienfis Diœcefs.

Tirelienſis, *S. Sapientiæ*, (i*) ad Tibiſci & Danubii confluentiam.

Habent inſuper fere ſingulæ Cathedrales Eccleſiæ, ſuis Eccleſiis incorporatas aliquas Præpofituras: de quibus hic exigua fit mentio.

PRÆPOSITURÆ REGULARES.

Ordo Canonicorum Regularium S. Auguſtini, qui etiam Superpelli-

C Anonicorum Regularium de *Tboub*; & de *Uj-bely B. Mariæ Virginis*, Diœcefs Strigonenſ. in Nitrienſi Comitatu; ſupra meminimus, pag. 86.

His addenda Præpofitura de *Devlich*: quæ viguit anno 1292. & *S. Ladislai* in Simigienſi Comitatu, Diœcefs Vefprimienſis. Nec aliam de ipsis mentionem reperi; licet non dubitem plures hunc Ordinem in Hungaria habuiſſe Præpofituras.

Præpofituræ Præmonſtratenſium.

I N commentario regulæ S. Auguſtini, auctore P. Servatio de Layruels, Ord. Præmonſtratenſium Vicario Generali; & in Optica Præmonſtratenſium Sandecii in Polonia deſcripta, hæc Præpofituras recenſeri video Præmonſtratenſium. (55.)

In Diœceſi Varadinenſi: Præpofitura *S. Stephani Protomartyris*, de Promontorio *Varadinenſi*. Fuit primum cœnobium hujus Ordinis in Hungaria. *Aiska* (ſive *Ochka*) *Rutbenis*, (ſeu *Rucenſis*.) *S. Pauli*. *Abrahām*. *Adon*.

In Diœceſi Strigonenſi: *De Been*. *Saag*, *B. Mariæ Virginis*. *Bozok*. *S. Regis Stephani*: fundata anno 1139. a Comite Lamberto, & uxore ejus *Sophia*, ſore S. *Ladislai* Regis *Türd* (ſeu *Türne*.) *Grába*. *Thiers*, ſeu *Thurda*, *B. Mariæ Virginis*: fundata anno 1252. a *Bela IV*. *De Inſula Leporum*. *Chât*, *S. Euſtachi*: fundata a *Bela IV*. Data eſt Paulinianis a Pontifice, anno 1475. *Matthia I*. Rege Hungariæ inſtante. *Saga*. *Steinbach*. *Schida*, vel *Schajdun*. *Landek*, (56.*) in Scepuſio (k*)

In Diœceſi Jaurienſi: *Cborna*, (ſive *Schirna*) *S. Michaelis Archangeli*. *Iurle* (ſive

h*) Cibinienſis, de qua infra. 54.) Num 4. Nulli nunc in Hung. Præpoſiti Regul.

i*) Seu de Erdöd. 55.) Nunc nulli Præmonſtratenſes in Hungaria.

56.) *Poſſidere dicitur familia *Polochai*.

k*) Apparet poſterioribus temporibus Præpofituram de *Landek* ad crucigeros pertinuiſſe. Nam & hodie crucigeri *Mechovienſes* ſemper ibi habent Parochum ex fratribus ſui Ordinis,

(five Türje) *B. Maria Virginis. Kocheniti. Horpász.*

In Diœcesi Vespriemienſi: *Chôppe-fô. Rátôld. Rajk. B. Maria Virg.* Fundata a Majoribus Dominorum Banſiorum de Alſo-Lindva, circa annum Domini 1255. in Comitatu Szaladienſi.

In Diœceſi Quinque Eccleſienſi: *Inſula Lazari. S. Auguſtini.*

In Diœceſi Vacienſi: *S. Crucis. Pontis Ioannis. Albei. Dornau. S. Michaëlis. Harvan. (1*) Chuchnis. Graba.*

In Diœceſi Agrienſi: *Iſſo. S. Ioannis Baptiſta. Oera. Leleſz. S. Crucis. Cudan. Miſſle. (m*) Schlangen-mund. Topiſſa. Drozo,* Sororum Præpoſitura.

In Diœceſi Colocenſi: *Gaidel. Zemlin, Magodlin.*

In Diœceſi Zagrabienſi: *Ivancia* Cœnobium Sororum in Slavonia.

Præter has Præpoſituras a Servatio notatas reperimus in vetuſtis Scripturis Cœnobium *S. Lamperti*, Sororum Ordinis Præmonſtratenſis, in Oppido Váſárhely, Diœceſis Vespriemienſis; *Sámbok, Sancti Joannis Baptiſta*, Vespriemienſis Diœceſis; quæ ad Regis Matthiæ petitionem, data eſt Paulinianis a Sixto IV. Pontifice. An. 1475. *Mayk* in Strigonienſi Diœceſi: viguit Anno 1252. *Moritz-bida*, in Diœceſi Jaurienſi. *Kapus-fô, S. Benediſti*, in Comitatu Bodrogienſi.

Ordo Canonicoꝝ S. Sepulchri Hieroſolymitani.

H Abuit Ungaria, & Slavonia Præpoſituras aliquot Canonicoꝝ Regularium Eccleſiæ Hieroſolymitanæ, five Fratrum S. Sepulchri Dominici Jeruſolymitani (qui poſtea, vulgo Cruciferi Canonici S. Sepulchri vocabantur,) ſub Regula S. Auguſtini: & im-

mediate ſpectabant ad Eccleſiam Hieroſolymitanam, ut ex quadam Bulla Urbani IV. liquet. Ex his fuerunt.

Præpoſitura *B. Maria Virginis de Glogonczá*, Zagrabienſis Diœceſis, in Comitatu Criſienſi: fundata ab Andrea II. Anno 1207.

Item: *de Bienko*, Zagrab. Diœceſis. Item: *de Marchbia*.

Eorundem Generalis Viſitator per Hungariam, & Slavoniam Anno 1332. fuit Frater Nicolaus Præpoſitus de Glogontza.

Hic Ordo iisdem Privilegiis gaudēbat in Hungaria, quibus Cruciferi Jeruſolymitani, & Templarii.

Fit præterea mentio nonnullarum Præpoſiturarum in antiquis literis: quas, cum nondum ſim certus, num Sæcularium, an Regularium fuerint? hic ſubjunxi.

Præpoſitura *S. Benediſti*, in Simigienſi Comitatu. (58.) *de Eôrs, S. Mariae Magdalene*, Vespriemienſis Diœceſis. *De Oront*, in Bachienſi Diœceſi: viguit Anno 1286. *De Paportz, S. Salvatoris*, & *B. Mariae Virginis*, Jaurienſis Diœceſis. *De Thend*, in Vacienſi Diœceſi. *De Samſon*, in Simigienſi Comitatu, Diœceſis Vespriemienſis.

Ordo Carthuſianorum. (59.)

F uere plura & horum Sanctiſſimorum Patrum Cœnobia: ſed in Catalogo Clauſtrorum ab ipsis edito, & in rerum Hungaricarum monimentis, hæc ſolum notata reperi.

Domus *Lapidis Refugii S. Joannis Baptiſta*, in Scepuſio. *Vallis Auccilii*, in *Tárkány*. (n*) *Vallis S. Michaëlis*, in *Lôvöld*, a Ludovico I. fundata. *Vallis S. Antonii in Lechnitz*, (60.) in Scepuſio.

T t t

Ordo

(1*) In Comitatu Heves: exſtant literæ in Capitulo Agrienſi, datæ in Conventu Hiarvanienſi.

57.) Num 3. Nulli nunc tales in Ungaria.

58.) Num. 7.

59.) Num. 4. Nullus nunc horum in Ungaria.

60.) Poſſidet nunc M. D. Paulus Rakoczi.

n*) In Comitatu Borſod Diœceſis Agrienſis. Bona ejus quædam poſſidet Familia Figedy (hoc nomen vix licuit diſcernere) prope Agriam: quædam Epiſcopus Agrienſis.

Ordo Cruciferorum S. Joannis
Jerosolymitani, qui olim Hospi-
tarii quoque vocabantur.

Equites olim Rhodienſes, nunc Me-
litenses dicti, Prioratus insignes
habuere ſub Corona Hungariæ: *Prio-
rem per Hungariam, & Sclavoniam, Co-
mitem Dubicæ, Priorem Caſtri Aurane
in Dalmatia.* (61.)

Conventus per multos numerarunt,
quos ipſi Præceptoratus nominabant.

Conventus de *Ban-Monoſtra*, in Sir-
mienſi. Datus poſtea Fratribus Mino-
ritis. De *Charano*, S. *Margaretæ de
Chorgo*, in Simigienſi Comitatu: cujus
Præceptor habebat titulum Caſtellani
de *Bela Caſtro*, in S. *Crucis*, Strigoni-
en. Comitatu. S. *Elisabethe de Kelem-földe*,
alias de Kreenfeld. S. *Elisabethe*, Stri-
gonii S. *Joannis Baptiſtæ de Sopronio*. S.
Joannis Baptiſtæ, in Varadinenſi Diœ-
ceſi: vixit Anno 1190. S. *Martini*, in
Sclavonia prope Lûpoglavam. De *No-
va Curia*, (62.) alias Uj-Udvar, prope
Chák-tornya Caſtrum: vixit Anno
1277. S. *Nicolai de Peſt*. S. *Regis Stepha-
ni de Alba*. S. *Regis Stephani de Strigo-
nio*. De *Serrab* in Agrienſi Diœceſi: vi-
xit Anno 1219. S. *Spiritus*, ſupra Bu-
dam in ſuburbio. S. *Trinitatis de Supe-
rioribus Calidis Aquis Budenſibus*. De
Tolmác: vixit Anno 1270. De *Varaſd*,
datus poſtea Minoritis. De *Zumula*, &
de *Zirak*: vixerunt Anno 1270.

Ex Urbani III. Bulla, confirmante
Anno 1187. Immunitates Eccleſiæ, &
Domus Cruciferorum S. Stephani Re-
gis de Strigonio conſtat. (63.)

Domum Hospitalarium *Fratrū
Hungarorum* fuiſſe in *Accone Civitate*,
ſita in littore Maris Mediterranei, in
Paleſtina.

Item, Geiſam II. Regem Hungariæ
extruxiſſe *Jerofolymis* pro hoc Ordine
Cruciferorum *Eccleſiam B. Mariæ Vir-
ginis, Sanctique Regis Stephani*, ac Do-
mum Hoſpitalem pro Peregrinis.

Eundem Geiſam II. fundaviſſe ſupra-
dictam Eccleſiam S. *Regis Stephani de*

Strigonia una cum Domo Hoſpitali
eorundem de *Obom*.

Ibidem enumerantur Eccleſiæ eo-
rundem Hoſpitalariorum, ad quas ſe
extenderunt Immunitates prædictæ, vi-
delicet: Eccleſia S. *Stephani Protomarty-
ris prope Strigonium*. Eccleſia S. *Trini-
tatis de Calidis Aquis*. Eccleſia S. *Mar-
garetæ de Taat*. S. *Thomæ de Sidád*. S.
Stephani Regis de Pulcbro Pradio. S. *Ni-
colai de Weiſteb*. S. *Mariæ de Thout*.
S. *Mariæ de Szokol*. S. *Mariæ de Cha-
racba*. S. *Andræ de Torſol*. S. *Crucis
de Keureu*. S. *Joannis Baptiſtæ de Cbu-
ra-Szombat*.

Cruciferos quoque B. *Mariæ Vir-
ginis*, quos *Teutonicos* vocant; uti &
Frates Beate Mariæ Virginis, Ordinis
Carmelitani, in Hungaria olim habitaf-
ſe, apparet ex Bulla quadam Papali,
Anno 1434. ſcripta, & in Strigoni-
enſi Capitulo aſſervata.

Ordo Guilelmitarum (64.)

IN literis antiquis mentio eſt clauſtri
Fratrum Guilelmitarum SS. *Cofmæ &
Damiani*, in *Villa Komár*, in Comitatu
Szaladienſi tempore Belæ IV. extru-
cti pro Guilelmitis: uti & alterius eorum-
clauſtri. de *Kürmend*; in literis Dionyſii
de Oklich Palatini Ungariæ, tempore e-
juſdem Belæ IV.

Conventus Dominicanorum.

Dominicani, ſub annum 1230. ve-
nere in Ungariam. Quorum Con-
ventus, ordine recenſet Ioannes Michæl
Pius Bonofienſis, libro de viris Illuſtri-
bus Ordinis Prædicatorum, edito Ro-
mæ, anno 1607. Ipſo igitur auctore,
Monafteriorum hujus Ordinis catalogus
ſubſequens textitur. Licet nos, ex certa
rerum Hungaricarum notitia, paucula
ab ipſo prætermiſſa Monafteria, adjun-
xerimus.

Sub corona Ungariæ, fuere duæ
Provinciæ, una Dalmatiæ, cujus cœ-
nobია hic referre non attinet; altera,
Ungariæ, in qua fuere cœnobია: (65.)

In

61.) Num 24.

62.) Poſſident Comites Zriniani.

63.) Num. 16.

64.) Num. 2.

65.) Num. 38. Nulli nunc Dominicani in Ung.

In Alba Regali, in Pest, ad S. Antonium. Buda, ad S. Nicolaum. Strigoni ad S. Martinum. Zagrabia, ad S. Nicolaum. Iaurini. Quinque Ecclesiis. Vespriimii, ad S. Catharinam. In S. Martino. In Castro Ferreo, S. Crucis. In Bibach, sive Bich, in Croatia. Tyrnavia ad S. Ioannem Baptistam. Cassovia. (o*) Budorach. Agria, prope Ecclesiam S. Michaelis. (p*) Alba Iulia, B. Maria Virginis. Cibinii. Bistricii. Szegedini. In Temesvár. (q*) Claudiopoli, in Veteri civitate. Veróvicia. Szekbénii. (r*) Bereg-Sászfű. In Insula Leporum, ad B. Virginem. In Csobor-Szent-Mibály. Afferficutis, hoc est, Székely-Vásárbely.

Recentet idem auctor, Monialium S. Dominiciclaustra; Alba Regalis. Quinque Ecclesiis. In Bereg-Sászfű. In Némethi. Vespriimii ad S. Catharinam, ubi B. Helena floruit. In Insula Leporum, ad B. Virginem, ubi B. Margareta filia Belæ Quarti, vixit, anno 1260. S. Margareta Virginis & Martyris de Hábold, in Peleske; fundavit Comes Arnould, ex familia Banfiorum de Alfo-Lindva, anno Christi 1234. Item, B. Maria de Angelis, in Lábatlan: vixit anno 1492.

Monasteria Ordinis S. Francisci.

Innumera propemodum fuere huius Ordinis domicilia in Ungaria, ut partim ex Bartholomæi Pisani conformitatum libro, edito anno 1383. partim ex Francisci Gonzagæ Episcopi Mantuani opere quadripartito, de origine Ordinis S. Francisci, edito Venetiis, anno 1603. Partim ex signatura R. P. F. Joannis Váradi, pridem Provincialis Ministri in provincia S. Salvatoris; & ex aliis fide dignis scripturis liquet.

Nam, ut Gonzaga memorat, sub corona Hungariæ habuit hic Ordo provincias quatuor: Dalmaticam, quæ Conventus 22. Bosnicam, quæ 41. Rag-

finam, quæ 9. & Hungaricam, quæ 70. hoc est, in universum 142. Monasteria numerabat. De tribus aliis provinciis nihil dicam.

In Ungaria duas hic Ordo provincias habuit: S. Mariæ & S. Salvatoris: quarum prior, octo custodias numerabat; posterior vero decem. Et singulæ custodiæ sua habebant certo numero Monasteria. (66.)

Nos utriusque provinciæ Monasteria pro majori legentium commoditate in ordinem Alphabeticum digessimus, nulla custodiarum habita ratione.

Monasterium Agriense fundatur per Clerum, Episcopum Agriensem, circa tempora S. Francisci. Alba Regalis: fundatum a Ladislao III. anno 1280. De Arya, S. Spiritus, Quinque Ecclesiensis Diocesis. De Alsan, de Atbyna, B. Mariæ Virginis, in Sclavonia: fundatum a relicta Comitissæ Ivani de Corbavia, & a relicta Jobi de Gara, sororibus. Alba Ecclesiæ, alias Fejér-Egyháza, (67.) in Transylvania. Aracha: olim fuit Abbatia. Datur Minoritis, ab Elisabetha Regina Ungariæ, anno circiter 1370.

Bacbiense. Banensè, alias Bán-Monostira, in Sirmio. Olim Crucigerorum. Bereg-Sászfű: extructum ab Elisabetha Regina anno 1370. De Báthor: fundavit familia Báthori. Brassó, seu Coronense, in Transylvania. Bako, in Moldavia: fundatum ab uxore Vajvodæ Moldavi, filia Vajvodæ Transylvani. Béreny, Agriensis Diocesis, in Comitatu Heves. Bicsvicia, in Transylvania: datum ab Episcopo Transylvaniæ pro Minoritis, anno 1336. De Buda, ubi quatuor loca habuit hic Ordo: unum S. Ioannis Evangelistæ, a Bela IV. extructum, anno 1267 in Inferiori Civitate. Alterum, fuit in ipso castro Budensi, &c. in Diocesi Vespriimienfi.

Cassoviense: (s*) fundatum a familia

T t t 2

o*) SS. Philippi, & Jacobi.

p*) Hoc Claustrum Agriæ conversum fuit in ædificium arcis.

q*) S. Ladislai.

r*) Quod tamen postea videtur transiisse ad Franciscanos.

s*) S. Nicolai, ut patet ex Bulla Pontificis Jaszoviz.

66.) Num. 142. Quindecim Monasteria habent hodie Franciscani de Observantia, sub Corona Ungariæ: Conventuales nullum.

67.) In Bonis Dominorum Haller.

lia Prinyi *Castri Ferrei*: olim alterius Ordinis: restauratur pro Minoritis a familia de Kanifa. *Claudiopolitanum*, in Transylvania. A Mathia I. Rege fundatum. *S. Catharina in Eremo. Cbabol, alias Kobol*, Diocesis Bachienfis. *Chanadiense*: olim fuit Abbatia S. Benedicti: sub nomine S. Georgii. *Chákár. Cbeke. Cberienfe. Gibiniense*, in Transylvania. *Cicum-fori*, in Metis Tartariæ. *Grófii, S. Mariæ Virginis* in Slavonia.

Debrecinense: extructum sub Carolo I. Rege Hungariæ. *S. Demetrii*, olim Abbatia Benedictorum fuit. *Diacojense*.

Eger-váriense: fundatum anno 1511. *De Ersek-Uj-vár, alias de Nova Arce, S. Francisci*: fundatum anno 1626. *De Eude*.

(t*) *De Franca Villa. Falkós. Fori Siculorum, alias Székely-Vásárhely*: datum observantibus. anno 1446. Olim Conventualium fuit. *Filekienne. Fel-falu*, in Transylvania, in Bonis Dominorum Kendi. *Futak*: ad Danubium fl.

De Galgócza, Omnium Sanctorum; quod Dominus Ugnót, nocte fratribus intus quiescentibus, igne apposito exuri mandavit. Et quamvis iterum restauraverint Fratres; tamen ob nimiam hæreticorum insolentiam eos divexantium, ibidem permanere nequiverunt. *De Gerger. Gerla*: fundavit anno 1533. familia Abrámi: *Gorbonak*: fundatum anno 1294. per Belam de genere Keren. *Gyöngyös, B. Mariæ Virg. Visitata, Agriensis* Diocesis, in Comitatu Hevesiensi: fundatur a Familia Bathori. *Gynkenfe*. (u*)

Haroniense. Hederbely. Homonense. Hunyadiense, alias de Vajda-Hunyad, B. Mariæ Virginis: quod Joannes de Hunyad pro Eremitis S. Augustini inchoaverat; sed Matthias Rex absolvit, & a Paulo II. obtentum, dedit observantibus,

Jauriense de Ivancz, in Slavonia. De S. Irenæo. De Ienó. De Insula Leporum: extructum a Bela IV. & Stephano V. Regibus, Anno circiter 1272.

De Kanifa: Fundatur a Reverend. Archi-Episcopo Strigoniensi Joanne Kanisai, Anno 1418. *Kaproncza*: Ab Henrico Bano Slavoniæ fundatum Anno 1292. Restauratur ab Elisabeth Regina, circa Annum 1372. *Karan-sebes. Kerekbegy. Keszat*: extructum a Stephano Vajvoda Transilvaniæ. *Kévi. Kővész. Kostanitzna. Kóltud. Kufat*, in Szilagien. si tractu, Diocesi Varadinensi.

S. Ladislai. Leutschboriense. (vv*) De Lipcza, (x*) seu Liptoviense. S. Nicolai: fundatum a Comite Danch, tempore Caroli I. Regis Hungariæ. *Lippa, S. Ludovici Episcopi*: fundatum An. 1327. a Ludovico I. Rege Hungariæ, Sancti prædicti consanguineo. *Ludbreg* extructum a quodam devoto Joanne Güz, Anno 1373.

Medgyesiense, de Megyes-allya. De Monastor.

De Nekcze, alias Neficze: fundatum Anno 1373. *Nitriense*, viguit Anno 1248.

De Orfóra: Fundavit D. Pius de Orfóra, Comes Temesiensis sub Martino V. *De Ormosfa. alias Fridav, S. Mariæ de Conceptione*: fundavit D. Jacobus Székely. *Orfuiense*, ad Portam Ferream.

Patakienne, B. Mariæ Virginis, alias de Sáros-patak: olim Conventualium: datum observantibus, sub Nicolao V. Papa, Anno 1447. (y*) *Papense. de Palota. Pakos. Pereczek*. fundavit Philippus Korongi, sub Joanne XXIII. *Petrőz. Pestienne, B. Petri*, in Vacienfi Diocesi: olim Conventualium: datum Fr. Observantibus, Anno 1448. *Polyancza, Pösega, Pösoniense B. Mariæ V.* fundavit Ladislaus III. Rex Ungariæ, post victoriam ab Ottocaro obtentam.

Péka-

t*) Eperiesiense, in Comitatu Sáros.

u*) Hálafz. B. V. in Comitatu Borfod.

vv*) Tituli. S. Galli.

x*) Quæ Asterisci continent deleta sunt. Horum loco sequentia ponuntur. Si ve Okolichan in Comitatu Liptoviensi prope S. Nicolaum.

y*) Ex hoc claustrum diruto ædificata est arx Sáros-Patak, nam ubi fuit Claustrum Monialium, ibi sunt nunc scholæ Calvinianæ.

Pika-falus, olim Eremitarum Paulinorum: datum observantibus, An. 1497.

Quinque-Ecelsiense: Anno 1301. fundatum a familia Kóródiorum.

De Ratiscba, in Moraviæ finibus, *Remetincza*, in Sclavonia: fundavit Joannes Corvinus junior. *De Rivulis Dominarum*, alias *Bánya*, sive *Nagy-Bánya*.

Sabariense: olim fuit hospitale infirmorum. Colomanus Episcopus Jaurienfis fecit ex eo Conventum pro Minoritis, anno circiter 1360. (2*) *Szakmár*: fundavit Elisabeth Regina, anno 1370. *Százszécsény*, in Transylvania: fundatur ab Elisabetha Regina, anno 1370. circiter. *Szabolcsense* de *Compassione B. Mariæ Virginis*: fundatum a vicinis Dominis, anno 1464. *Szalárd*. *Szántó*. *Szánti Spiritus*, in Szaladiensis Comitatu. *Severinense*, infra Belgradum. *Selliense*. *Szent-Grod*. *Szegedienfe*, *S. Mariæ ad Nives*, in Chanadiensis Diocesis: anno 1301. fundatum. Quod cum a Turcis, anno 1525. esset exustum; restauratum est ab iisdem Turcis ad instantiam Civium Szegediniensium pro sex Fratribus. *Scepus superius*. *Scepus inferius*. *Segešd*, in Simigienfis Comitatu: anno 1295. extructum ab Andrea III. Rege. *Szemenye*, *B. Mariæ Virginis*, in Szaladiensis Comitatu: fundavit Comes Michaël ex familia Baniorum de Alfo-Lindva pro Conventualibus anno 1248. *Szébéniense*: fundavit olim Comes Frank de Széchény, pro Conventualibus: datum observantibus anno 1466. *Szeg-lak*, alias *Szudlak*: extructum, anno 1494. *Szölös*, alias *Nagy-Szölös*, *Kanko* vocatum: fundavit familia Priniorum. *Szintba*: ex eleemosynis oppidi illius extructum, anno 1494. *De Széna*. *Sirmienfe*, sive de *Szerem-Ujlak*, *B. Mariæ Virginis*: fundatum olim a Duce Ugrino: datum observantibus anno 1451. In hoc fuit sepultus B. Joannes Capristanus. (a*) *Strigoniense*, *B. Mariæ Virginis*: Bela IV. fundavit pro Conventualibus. Ibidemque jacet sepultus una cum uxore. Datum observanti-

bus, anno 1448. *De Sziget*. *Soproniense*: fundavit Ladislaus III. Rex Hungariæ, anno 1280. *De Somlyo*, *B. Mariæ Virginis Visitata*, in Chikiensii Sede Siculo-rum, in Transylvania. *Szavár*.

De Tadvá. *Tatenfe*. *Talad*. *Tárnok*. *Trencbiniense* sub Castro: datum Minoritis anno 1301. *Temti*, in Transylvania. *Tergoviscba*, in Transalpina, Diocesis Agriensis. *Telegdienfe*: olim Templariorum: restauravit, & dedit Franciscanis anno 1335. Chanadinus Archi-Episcopus Strigoniensis. *Tóvis*, in Transylvania: extruxit Joannes de Hunyad, ob victoriam de Turcis obtentam ad S. Emericum, prope Albam Juliam. *Tyrnaviense*: olim fuit Ordinis alterius. Datum Minoritis a Ludovico I. Rege.

Varasdiense olim fuit Cruciferorum. *De Varano*, in Diocesi Agriensis: tempore Matthiæ I. Regis, a quodam Dn. Rivolt fundatum. *Vamosiense*. *Varaliense*. *Varadinense*, *S. Spiritus*, in Comitatu Bihariensis: fundatum anno 1301. *De Verőcze*, *S. Mariæ Virg.* in Sclavonia: datum Minoritis ab Elisabetha Regina Ungariæ, anno circiter 1370. *De Udvar-bely*, in Transylvania. *De Veteri Buda*, sive *Sicambriense*, *B. Mariæ Virginis*, anno 1301. extructum. *De Vissegrad*, fundavit Sigismundus Rex Ungariæ, ex Regia capella S. Georgii. *De Vorašino*.

Zagrabiense, *Szánti Francisci*. *Zemlinense*.

Hodie distinctæ quidem sunt duæ illæ provinciæ: sed, quod sciam, provincia S. Salvatoris in Hungaria Conventus plures non habet, quam in Gyöngyös, Szeged, Széchény, Fék, Szabolcsa, Somlyó in Chik Sede, in Transylvania: licet in Moravia aliquid adnexum habeat. Provincia vero S. Mariæ, Monasteria habet; Pofonii, Sopronii, Varasini, Zagrabiæ, Ormosdi, Tyrnavia, Iaurini, In Nova Arce Archi-Episcopi. In Eremo S. Catharina. Crispi B. Mariæ Virg. Assumptæ, in Sclavonia: quod prius fuit Eremitarum S. Augustini: datum observantibus, anno 1628.

U u u

Ordo

z) In Szentó Comitatus Aba-Ujvár.

a) Narrant corpus S. Joannis fuisse translatum in Nagy-Szölös, & ibi per Stephanum Joannem, filium Joannis Szapoly ruinis templi obrutum.

Ordo Eremitarum S. Pauli Pri-
mi Eremitæ.

H Abuit hæc Religio Vicarias 21. Prioratus 43. & amplius in Ungaria. Quorum Catalogus ex veteri manuscripto, in Thál asservato, sic habet : (68.)

I. Vicarius, *de S. Laurentio supra Budam* : fundatur anno 1310. Habuit Priores ; *de S. Cruce in Pilisio*, prope Szánto. Hoc claustrum a B. Eusebio extrui cœptum, anno 1251. Fundatum anno 1263. *De S. Spiritu, in Pilisio*, prope Strigonium : fundatur anno 1265. *S. Ladislai de Kékes*, in Baranienfi Comitatu. Extruxit Magister Conradus de O-vár, anno 1205. *De Veres-mart, S. Ioannis Baptiste, & S. Sixti* : fundatur per Dominum Chobanka de genere Abba anno 1302.

II. Vicarius, *B. Mariæ Virginis de Násfatre* : fundatur a Ludovico I. anno 1352. Habuit Priores : *de Rena, de Pósonio, in Thal, B. Mariæ Virginis. De Tornaltya, de Elefant, S. Ioannis Baptiste.*

III. Vicarius, *de Diós-Gyér, S. Spiritus*, Agriensis Diœcesis, in Comitatu Borlodianfi : fundatur anno 1312. Sub quo, Prior *Deder, S. Spiritus. & de Agria, S. Mariæ Magdalene* : fundavit anno 1347. Nicolaus Episcopus Agriensis.

IV. Vicarius, *de Gomba-Szeg, B. Mariæ Virginis*, prope Sajó fluvium in Comitatu Gömörienfi : fundatur anno 1371. a Dominis Georgio & Ladislao Bebék de Pölsütz. Sub quo Prior *de Nyárd : de Három-begy, prope Szendrő.*

V. Vicarius, *de Ládá, penes Onod*. Castrum : fundatur anno 1387. a Dominis Petro, & Gregorio Czudar. Sub quo Prior *de S. Anna, & de Tobý* : fundatur anno 1469. a Domino Emerico de Zapolya.

VI. Vicarius, *de Új-bely, S. Aegidii* : fundatur anno 1355. Sub quo Prior *de S. Catbarina : de Gónca : de SS. Philippo, & Iacobo*, supra Horváti : fundatur anno 1319.

VII. Vicarius, *de Ung-vár, Corporis Christi* : fundat familia Drugeth, anno

1384. Sub quo Prior *de Effen*, ad Tili-
scum fluv. in Agriensi Diœcesi, Comita-
tu Szabolch.

VIII. Vicarius, *de Beregb*, prope Munkách Castrum, Diœcesis Agriensis, sub quo Prior *de Maromaros.*

IX. Vicarius, *de Kápolna* prope Varadinum : restauratur a Luca Episcopo Varadinensi anno 1398. Sub quo Prior *de Szilágy*, prope Nagy-falu. *De S. Hieronymo prope Varadinum* : fundatur per Nobiles de Fügi anno 1335. *De Kalodva, B. Mariæ Virginis*, in Orodenti Comitatu.

X. Vicarius, *de Erdély*. Sub quo Prior *de Székely-báza, B. Mariæ Virg.* in Transylvania : fundat anno 1416. Ladislaus Præpositus Cibiniensis. Hoc claustrum postea datum Fratribus de Obervantia. *De Tör-falud (alias de Sz. Mihály-Kőve)* prope Albam Juliam : fundatur per Goblunum Episcopum Transylvaniae anno 1384. augeturque per Emericum Episcopum ejus Successorem.

XI. Vicarius *de Baranya*. Sub quo Prior *de S. Salvatore, ad portum Drave* in Comitatu Baranienfi : fundatur Anno 1280. *de Patach, S. Jacobi*, in Quinque-Ecclesienfi Diœcesi. Fuitque primum hujus Ordinis Monasterium in Ungaria, a Bartholomæo Episcopo Quinque-Ecclesienfi, pro Eremitis exstructum, Anno 1225.

XII. Vicarius, *de Töld* in Simigienfi Comitatu : cujus foundationem auxit Relicta Domini Nicolai Zambo, Anno 1395. Sub quo Prior *de Szerdahely, S. Ladislai*, in Simigienfi Comitatu : fundavit Magister Nicolaus filius Ders Comitis Anno 1335. *de S. Paulo, in Tolna, de Vatabida, de Mindszent.*

XIII. Vicarius, *de S. Petro in Simigio* : auxit ejus foundationem familia Dominorum de Kanisfa. Sub quo Prior *de S. Dominico*, in Szakáchi : fundatur Anno 1270.

XIV. Vicarius, *de Garigy*. sub quo Prior *de S. Benedicte*, in Sclavonia : fundatur Anno 1300. a Comite Salamone ; restauratur per familiam Banfiorum de Alfo-

68.) Num. 68. Nunc vix decem domicilia habent sub Corona Ungariæ.

Alfo-Lindva, de *Dobra-küsty*, a *S. Anna*, in Comitatu Crisien. fundatur a Magistro Benedicte, Anno 1411.

XV. Vicarius, de *Zagrabia Beatae Mariae Virginis*: fundarunt Capitulares Zagrabientis Ecclesiae. Sub quo Prior de *Strecza* in Sclavonia: fundatur per Magistrum Joannem Befenyei Castellanus de Fehér-kö, Anno 1374. de *Kamonsza*.

XVI. Vicarius, de *Cák-tornya*, ad *S. Helenam*: fundavit Stephanus Vajvoda Transylvaniæ, & Stephanus Magister Agazonum, cum Dionysio fratre suo, Anno 1376. Sub quo, Prior de *Lhpoglava*: restauravit a Turcis exustum hoc Claustrum, Joannes Corvinus Junior, Anno 1481. ubi & sepultus est.

XVII. Vicarius, de *Gyúrad*: restauravit, Anno 1476. Frater Stanislaus ex Polonia.

XVIII. Vicarius, de *Eörményes*, a *S. Mariae Magdalene*: fundatur An. 1266. in Vespriemensi Diocesi, juxta Insulam Elek. Sub quo, Prior de *Enyere*, a *S. Mariae Virginis*, in Szaladiensi: fundatur An. 1339. a Nobilibus de Enyere.

XIX. Vicarius, de *Ienő*, (alias *S. Mariae Magdalene de Torna*:) fundatur a Nicolao Episcopo Jaurinensi. Anno 1321. sub quo, Prior, *S. Jacobi de Szala*, in Comitatu Szaladiensi.

XX. Vicarius de *Chatka*, in Vespriemensi Diocesi: fundatur per Nicolaum Kont Palatinum, anno 1361., sub quo, Prior de *Porva*.

XXI. Vicarius, de *Eüvesd*, sub quo, Prior de *Istria* ad Lacum: extrui fecit Frater Conradus anno 1287 De *S. Salvatore* in littore maris, in Dalmatia. Erexerunt Cives Segnienſes, anno 1411. vulgo vocatur Sz. Zpaas. De *S. Helena*, fundatur anno 1265. in insula Pilup. De *Csirquinicza*: de *S. Joanne*: de *Lyka*.

Huic veteri catalogo, visum est adſcribere alia quædam hujus Ordinis claustra, collecta ex libello F. Gregorii Gyöngyöſi, quem de vitis Fratrum S. Pauli I. Eremitæ, ante annos centum conscripſit: quorum in præmiſſo catalogo nulla facta est mentio.

De *Alba Ecclesia*, a *S. Mariae Virginis*: fundatur a Mathia I. Rege Hungariæ prope Budam anno 1484. Quam Ecclesiam omnium primam Carolus Magnus in Ungaria pro Catholicis Ungaris, tunc ex Gentilismo conversis, extruerat. *S. Andreae*, de *Villegrad*: olim fuit cænobium Ordinis S. Benedicte. Datum Eremitis Paulinianis a Thoma Cardinali Strigoniensi anno 1494. *Annunciationis B. Mariae Virginis* penes castrum Bolondocz: fundatur a Striborio de Striborith anno circiter 1430.

De *Boldog-kő*, ultra Temes fluv. De *Busan* in Dalm. Fundatur anno 1453. per Nobiles ejusdem provinciæ. De *Báránd*.

S. Crucis, de *Bodrog-Szigete*, prope Dravum fl. Fundatur anno 1287. De *Cbalad*, a *S. Mariae Virginis*, in Barſienſi Comitatu. De *Chht*, a *S. Euſtachie*: olim fuit Præmonſtratenſium: datur Paulinianis a Matthia I. Rege anno 1463.

De *Dubicza* in Dalmatia prope patriam S. Hiernonymi: anno 1270. Extruxit Frater Iquirinus. Vaſtatur a Turcis anno 1394.

De *Elisabetha*, in *Ideſſije*: fundatur anno 1265. *S. Emerici*, in *Latere Montis Bodochum*: fundatur anno 1268. De *Eczék*: est fundatio Nicolai Kont Palatini Ungariæ.

De *Gatbal*, ultra fluvium Temes: vaſtatur a Turcis, anno 1394. *Szent-György*: olim fuit Abbatia. Datur Eremitis Paulinianis, anno 493 a Sixto IV. Papa. *S. Helena* in littore maris Adriatici in Dalmatia: fundatur anno 1411 a Civibus Segnienſibus.

In *insula Pili*: ubi Bela IV. Paulinianis dedit palatium: ex quo Ladislaus III pro iſdem extruxit clauſtrum.

In *insula Hernadi*, in *Aba-Ujvár* Comitatu circa vallem Közép-Nemeti: extruxit Frater Egidius anno 1319. In *Ienő Majori*: fundavit Fr. Georgius anno 1452.

De *Kökút*, a *S. Mariae Magdalene*, in Szaladien. in finibus Sclavoniæ: fundatur anno 1266.

SS. *Ladislai & Sigismundi Regum*, in *Kir-Batbe*, alias *Gerben*: auxit clauſtrum
U u u 2

strum hoc proventibus M. D. Nicolaus Zámbo anno 1398.

S. Michaëlis de Torczai in Baranienfi Comitatu.

S. Nicolai, de Sub-Burgó, in Diœcesi Varadinensi prope Sólyom-kő castrum. S. Nicolai, de Simigio. De Sub-Novi, in Dalmatia: fundatur a Martino Comite de Frangepanibus anno 1453.

De Paumgart non procul a Landsee castro. De Patbalan, seu Patblan in Transylvaniæ partibus: fundatum anno 1382. a Dn. Chibak de Mindtzent. S. Petri juxta Szalonkemen; vastatur a Turcis anno 1394. S. Petri de Salatkagora: fundavit Fr. Gerdas circa annum 1300. Vastatur a Turcis anno 1394.

S. Spiritus, de Monte Vja ad fluvium Egreg, in Szaladiensi Comitatu. Slajnik, alias Szalonok in terminis Ungariæ versus Styriam: fundatur anno 1475. a Dn. Andrea Paumkircher. De Sambok, S. Ioannis Baptiste: antea fuit Præpositura Præmonstratensium. Data est Paulinianis Eremitis a Matthia Rege anno 1475. His addi potest Ecclesia S. Stephani Rotundi Romæ; quæ olim a S. Stephano Rege pro Collegio duodecim Canoniorum Ungariæ nationis fundata fuerat. Sed iis deficientibus data est a Nicolao V. Papa Eremitis Paulinianis Anno 1448.

De Tbalad in Szaladiensi Comitatu. de Torpa, in Agriensi Diœcesi. de Terebes in Agriensi Diœcesi: fundavit Emericus Prinyi Palatinus Hungariæ; ibidemque est sepultus Anno 1519.

De Villye, in Agriensi Diœcesi, Comitatu Ung-variensi. de Váson: fundatum a Paulo Kinifi in Vesprimiensi Diœcesi Anno 1483.

De Iróg, B. Mariæ Virginis Assumptæ prope Q. Qeccl.

Non desunt, qui affirmant, multo plura fuisse hujus Candidæ Religionis

Domicilia: quorum ego tamen notitiam non habeo.

Ordo Eremitarum S. Augustini.

Fuisse & hos in Ungaria comperitum habeo partim ex libro Constitutionum Ordinis Fratrum Eremitarum S. Augustini, edito per R. P. F. Nicolaum Cufenium, ejusdem Ordinis Bavaricæ Provincie Visitatorem, & Commissarium Generalem; partim ex Privilegiis antiquis. (69.)

Is inter Ordinis prædicti Provincias habet etiam Ungariæ Provinciam, in qua collocat hos novem Prioratus:

Agariensem. Deescoavensem. Haropkovensem. Carensensem. Saranum. (c) Marcebensem. Pápocziensem. Strigonensem. (S. Annæ Matris Mariæ.) & Alba Regalis.

His addendi sequentes Proratus: de Borob, B. Mariæ Virg. in Comitatu Walko. Crisii B. Mariæ Virg. Zagrab. Diœcesis, in Slav. datus postea Observantibus Anno 1628. S. Elisabethæ Viduæ, sub Arce Scepus. S. Elisabethæ in Komár, in Simigiensi fundatur a Bela IV. pertinetque ad Capitulum Veteris Budæ. S. Nicolai Conf. de Ercebi: (70.) fundatus a Thoma Palatino Ungariæ tempore Belæ IV. in Vespr. Diœcesi de Verőczæ in Sclavonia: viguit Anno 1521. (d)

Sunt insuper notata aliquot Monasteriorum sub Corona Regni Ungariæ olim existentium nomina: quæ, cum nondum constet cujusnam Ordinis fuerint, in calcem hujus Appendicis rejecimus. (71.)

Claustrum S. Annæ, Monialium Varadini 1419. Bartfense in Sáros Comitatu. Colociae, anno 1327. Cassovie Monialium in Suburbio. Claudiopoli, Monia-

b*) Adde: ex privilegiis antiquis, partim

c*) Sár in valle Bene.

d*) Item Monasterium Bartfense in Comitatu Sáros, fuisse Augustinianorum comperi, habuitque tredecim pagos, quos nunc cives Bartfenses possident.

69.) Num 15. Nulli nunc in Ungaria.

70.) Hoc claustrum est in Cisterciensium Catalogo: Sed Eremitas S. Augustini illud possedisse Anno 1499. ex Privilegio autentico, constat.

71.) Num. 34.

Monialium. *Debró*, vigit anno 1217. *Drávetz*, (72.) prope Leutſchoviam, in Scepuſio. *Eperjeſini*, in Saaroſien. Comitatu. *Gagy*, (73.) ☩ in Comitatu Aba-úvár Agrienſis Diœceſis. *Gilnicza*, in Scepuſio verſus Gömörienſem (e*) Comitatum. *Geerb* in Baraniênſi: pertinuit ad caſtrum Zár-Somlyo; vigitur anno 1288. (f*) *Harabko*, (74.) in Saaroſienſi Comitatu, verſus Scepuſium. *Hunſdorff*, (75.) ☩ in Scepuſio: dicitur fuiſſe Crucigerorum. *S. Ioannis Baptiſta*, Monialium ſupra Varadinum. *Kirúd*: vigit anno 1222. *Komárom*, SS. *Philippi & Iacobi*. *Kereſut-úr*, ſive *S. Crucis*, in Q. Qeccl. Diœceſi: anno 1190. vigit. *Kéſmarkenſe*: Monialium. *De Peel*, *S. Michaëlis*, in Baraniênſi Comitatu. Vigit anno 1289. *S. Pantaleonis in infula Danubii*: juſ Patronatus illius habet Archi-Epiſcopus Strigonien. vigit 1261. *Rikno*, prope Krompak, in Scepuſio: applicatum ad arcem Scepuſien. *Sráska* (ſive Stráfa) *alias Neerer*, (76.) in Scepuſio: ex quo olim literæ etiam emanabant more Capitulorum, & Conventuum quorundam. Dicitur fuiſſe Cruciferorum. (g*) (*De Saaros*. (77.) ☩ Agrien. Diœc. juxta Eperjeſ Civitatem;) *S. Spiritus*, Q. Qliis, Monialium *S. Stephani Regis*, prope Loſfontz. 1479. *S. Stephani Protomart.* in Suburbio Buden. (h*) *Stola*, *S. Ioannis Bapt.* (78.) *alias Batiz-falva*, in Scepuſio, verſus Comit. Liptovien. *Szeremcz*, in Veſprim. Diœc. *Tapalcza*, Moniali-

um, prope Criſium in Slav. anno 1521 vigit. *Turda*: vigit anno 1222. *Tornova*, Monialium, in Barſien. Vigit anno 1521. *De Vgra*: vigit anno 1217. *Vigles* (79.) in Strigonienſi Diœceſi. Dicitur fuiſſe Cruciferorum (i*)

Hoc eſt, amice Lector, fragmentum Religioſorum Domiciliorum, quod eruere potui ex hac ſylveſcentis ruinæ materia. (80.) Me quidem certe ſola recordatio pulcherrimi ſtatus Patriæ dulciſſimæ reſcit. Quid enim, vel ad aſpectum jucundius, vel ad ſecuritatem tutius eſſe potuit, quam videre tot caſtrorum acies ordinatas, pro ſalute Ungariæ excubantes, quot fuere Religioſorum cœnobia? hi nimirum oratione, lachrymis, jeſuniis, omnibus vitæ Religioſæ exercitationibus, *DEI* favorem impetrabant, iram avertabant, murum ſe pro domo *DEI* opponebant. Ita in pulchritudine pacis, in requie opulenta, in protectione *DEI* cœli, commorabatur gens noſtra. Nunc (proh dolor!) diſſipatis lapidibus Sanctuarii, (81.) pulſis Religioſorum virorum examinibus, deſtruſtis Monaſteriis, migravit una *DEI* favor; ac indignatio Omnipotentis, innumeris cladibus, tanto jam ſæculi tractu, patriam hanc merſit, & adhuc manus ejus extenta. Rogemus omnes, quæ ad pacem ſunt patriæ, ac ut juxta dies priſtinos fiat nobis, *DEI* præpontentis clementiam exoremus.

X x x

AP.

- 72.) Poſſident Nobiles Tlukienſes, alias Dravetzki diſci.
 73.) Poſſidet Nob. Nicolaus Eúlo.
 74.) Poſſident nunc Nobiles Hedri, & Bertoldi.
 75.) ☩ Poſſident Balthaſar Horvath, aliter Stanvith.
 76.) Idem Balthaſar Stanſitha nunc poſſidet.
 77.) (Poſſident nunc M. D. Rakozii.)
 78.) Poſſident Nobiles Marjaſi.
 79.) Poſſidet familia Proganyi.
 80.) Præter ſupra dictos Religioſorum Ordines, fuiſſe in Ungaria, etiam Clunia-
 een. Grandimontenſ. Vallis Umbroſæ, Camaldulenſe. Calatraven. ac Humiliatorum; ex
 Literis Chanadini Archi-Epiſ. Strig. conſtat, Anno 1331.
 81.) Non legibus excluſi; ſed metu irruentis Turcæ, a trepidis fugientib. vacua
 reliſt. Monaſt. & inter Regum pro Corona pugnas a Viris ſæcularibus occupata ægre non
 nulla per Clerum recuperata.

e*) Læge Saaroſienſem.

f*) Monialium in Gyöngyös.

g*) Hæc inter Parenteſum deleta ſunt.

h*) Præpoſitura S. Petri de Sajo Szent Péter in Comitatu Borſod.

i*) Anno 1636. Vigles jure perennali datum Ladislao Cſaky. Obſiti quantum potui.

APPENDIX TERTIA,
DE

NONNULLIS PRIVILEGIIS

Archi - Episcopi Strigonienſis Metropolitanì, Primatis,
Legati Nati.

Quæ Scripturis authenticis ſignata invenimus, de uſu ac praxi jurisdiſtionis Archi - Episcopi Strigonienſis antea 82. recenſuimus; ſtudioſe huc reſervando Summorum Pontificum Diplomata, in Archivo Archi - Episcopali aſſervata robur, ac lumen ſcripturis antea memoratis aſſerentia.

Et quoniam magnæ molis eſſet, in unum faſcem colligere Archi - Episcopi Strigonienſis Privilegia; Pauca e multis conſignabo.

NUMERO I.

Privilegia Jure communi Eccleſiaſtico attributa.

ET numero plurima, & amplitudine maxima ſunt immunitatum, ac prærogatarum examina, quibus a Jure Canonico, & generatim Status Eccleſiaſticus, & ſpecialiter Episcopalis; ac Archi - Episcopalis dignitas, exornantur. Quæ tamen univerſa miſſa faciens, notabo dumtaxat nonnullas Metropolitanì, Primatis, ac Legati functiones. (k*) Nam de Archi - Episcopo quidem conſtat, ipſius eſſe, Suffraganeos ad Synodum cogere; cauſas Suffraganeorum cognoscere; ſi vel ob infantilem ſenectam, vel ob amiſſum totaliter rationis uſum, aut captivitatem, &c. quiſpiam Suffraganeorum omnino inhabilis redderetur ad Eccleſiaſticum regimen cum conſenſu Metropolitanì providere de Vicario, & Oeconomo, ne vel Eccleſia detrimentum patiatur, vel Episcopus rebus neceſſariis deſtituatur.

METROPOLITANI prærogativa eſt, quod cogere poſſit omnes Eccle-

ſiarum totius Provinciæ Rectores, eundem in Pfalendo tenere modum, quem in Metropolitanì ſede cognoverint inſtitutum; nec aliqua diverſitate cujuſvis ordinis, vel officii a Metropolitana ſede diſcrepare; contra facientes pœnitentiæ cenſura corrigere: *Diſt.* 12. c. 13. *de iis.* (83.) Præterea Episcopi ceteri nihil eorum, quæ ad ſtatum communem pertinent, agere poſſunt ſine præſcitu Metropolitanì: *Cauſa* 9. *quaſt.* 3. c. 1. 2. Ad hæc Metropolitanò non conſcio Ordinatio Episcopi fieri non poteſt: *Diſt.* 64. c. 1. 5. 6. Et ſi quis præter ſententiam Metropolitanì fiat Episcopus, non habetur Episcopus: *Ibid.* c. 8. Deinde Metropolitanus eſt Iudex ordinarius omnium Episcoporum Provinciæ: *Gloſſa Diſt.* 99. c. 1. Itaque querelæ contra Episcopos ad Metropolitanum deferendæ, & Metropolitanus tenetur eos coërcere: *Cauſa* 10. *qu.* 3. *cap.* 6. *Quia.*

PRIMAS, & PATRIARCHA unam formam tenent, licet diverſa ſint nomina: ad Primatem appellant Episcopi: Metropolitanì, & Archi - Episcopi obedire debent Primati: *Diſt.* 99 *cap.* 1. (84.) Ubi Gloſſa hæc addit: *Metropolitanus eſt Iudex Ordinarius omnium Episcoporum provinciæ; Primas tantum Archi - Episcopi: unde ſecundum hoc major eſt Patriarchis.* Abſque Primatis conſenſu Metropolitanus non poteſt ordinare Episcopum: *Diſt.* 65. *can.* 4. 5. Cauſas etiam Episcoporum, quas Metropolitanus finire non poteſt, Primas definit: *Cauſa* 6. *qu.* 4. *cap.* 3.

LEGATI prærogativam expreſſit Alexander III. *Lib.* 1. *Decretal. Gregorii.* tit. 30. *cap.* 1. ad Suffraganeos Archi - Episco-

82.) Vide ſupra pag. 80.

83.) Verba juris ſunt.

84.) Sunt verba juris.

k*) Hæc quæ virgulæ continent, deleta ſunt.

piscopi Cantuariensis, hæc verba scribens: *Licet Archi-Episcopus Metropolitico jure audire non debeat causas de Episcopatibus vestris, nisi per appellationem deferantur ad eum: legationis tamen obtentu, universas, quæ per appellationem, vel querimoniam perveniunt ad suam audientiam, audire potest, & debet; sicut qui in provincia sua vices nostras gerere comprobatur.*

NUMERO II.

Privilegia Archi-Episcopi Strigoniensis, legibus Ungariæ expressa.

Privilegia, quæ generatim Ecclesiastico statui, utpote (85.) digniori, legibus patriæ tributa sunt, longum esset recensere.

Archi-Episcopo Strigoniensi, hæc nominatim data:

I. Archi-Episcopus Strigoniensis, est Comes perpetuus Strigoniensis: *In fine Articulorum Ludovici I. anno 1351 Et in fine confirmationis Decretorum Andree II. Regis, per Mariam Reginam, 1384.*

II. Ex antiquis privilegiis Ecclesiæ Strigoniensis Archi-Episcopus est Primas Ungariæ, Summus & Secretarius Cancellarius Regius, Personalis Præsentia Regiæ Majestatis: & (86.) † unus ex Judicibus Regni Ordinariis: *Art. 15. anno 1536.* Circa quæ

Sciendum: quod cum Archi-Episcopus, negotiorum mole pressus, judiciis assidue interesse non potuerit, prout Personalis Regiæ Majestatis Præsentia interesse tenebatur: primo substituti sunt Locumtenentes, ut plurimum spirituales personæ; (87.) quemadmodum habetur *Decreto 6. Matthiæ, art. 18. Decreto 1. Uladislai, art. 37.* Et in conclusione *Decreti 5. Uladislai*, legimus Episcopum Sirmiensem fuisse Locumtenentem Personalis Præsentia. Postea, ut in causis criminalibus, & capitalibus sententiis proferendis, major esset libertas, statutum est, ut sæcularis persona eo officio fungeretur: *Decreto*

6. Uladislai, art. 4. Et Decreto 7. art. 55. quod & hodie fit: vocaturque Personalis Præsentia in judiciis Locumtenens.

Sed & hoc non ignorandum: præter sigillum Annulare, habuere Reges Ungariæ quatuor sigilla: Bullam Auream, & sigillum duplex Archi-Episcopus asservat: (88.) sigillum Judiciale, Personalis Præsentia Locumtenens: qui sigillum secretum in aula Regia habet, in veteribus privilegiis, & articulorum clausulis Vice-Cancellarius nominatur, vel aulæ Cancellarius.

Sub sigillo duplici expediebantur insignia nobilitatis, immunitates, & donationes bonorum: quæ statutione peracta, & nullo contradictore apparente, possidebantur. Unde in omnibus donationibus, sub sigillo secreto emanatis, hæc clausula addi solet: *Quas nos in formam privilegii redigi facimus, dum nobis in specie fuerint reportata.* Hujusmodi enim literæ sub duplici sigillo expeditæ, vocantur privilegia. Cæterum diuturna vacatio Archi-Episcopatus, effecit, ut minoris sigilli usus invaluerit. Præterea Nicolaus Istváni, qui Secretarius fuerat Archi-Episcopi Olahi, narrare solebat: quoties Archi-Episcopus Strigoniensis ad aulam Regiam ibat, auctum sigillum quoque secretum a Vice-Cancellario ad ipsum deferrebat, honoris causa.

III. Illud quoque legibus Ungariæ expressum est, ut duo homines Archi-Episcopi Strigoniensis, judicio Tabulæ Regiæ interfint: *An. 1557. art. 13. An. 1566. art. 26.*

Præterea: ut Archi-Episcopus (89) nunquam teneatur Personale juramentum in judicio deponere, sed per Officiales juret: *An. 1550. art. 64.*

Adhæc: illud quoque inter leges Ungariæ habetur, ut Archi-Episcopus, etiam in beneficiis in aliena Diœcesi existentibus, jurisdictionem secundum privilegia sua exerceat: *in fine editi Ferdinandi I. An. 1590.*

X x x 2

Deni-

85.) Tripart. part. 1. ti. 2. Part. 3. tit. 2.

86.) Item habetur Decreto 6. Matthiæ, Art. 68. Decret. I. Uladislai Art. 42.

87.) Vide Lit. Archi-Epif. Capla X. n. 16. 88.) Ita habetur Decreto 3. Math. art. 3.

89.) Vide inter Literas Archi-Episcopi: Capla DD. n. 2. Capla A. n. 11. & 33.

Denique legibus sancitum est, ne Rex noster patiatur vacare Archi-Episcopatum Strigoniensem: *An. 1550. art. 18.*

IV. Decretum & illud est, ut Archi-Episcopus Pisetarium habeat Cremnicii: *An. 1522. art. 19. An. 1553. art. 23. An. 1557. art. 15. An. 1562. art. 73.*

Deinde ut ex Dicis, Pisetum item accipiat a singulis Marcis: *Caroli I. Decreto, ad finem.*

V. Ne subditi Archi-Episcopi Telonia solvant: *An. 1557. art. 16. An. 1563. art. 59. sancitum.*

VI. Nobiles Archi-Episcopales perinde, ac Nobiles alii a Tricelmarum, & Teloniorum solutione liberi pronuntiantur: *An. 1563. art. 59.*

NUMERO III.

Privilegia, Archi-Episcopo a Summis Pontificibus, & Regibus data.

Ingenti volumine opus esset, si cuncta Archi-Episcopatus Strigonienfis Privilegia excudenda forent: pauca e plurimis attingamus.

§. I.

Privilegia circa Jurisdictionem.

In Archivo Archi-Episcopali aservatur Bulla Pontificis Bonifacii Noni, Sigillo Plumbeo pendenti munita: quæ ad verbum sic habet. (90.)

„ Bonifacius Episcopus Servus Ser-
 „ vorum Dei ad futuram rei me-
 „ moriam. Et si quibuslibet personis
 „ Ecclesiasticis ex injuncto nobis A-
 „ postolicæ servitutis officio assistere
 „ defensionis præsidio teneamur: ad
 „ illorum tamen Jurium & Privilegio-
 „ rum conservationem præstantius in-
 „ tendere nos convenit, qui in partem
 „ sollicitudinis assumpti, potioris sunt
 „ dignitatis titulo insigniti. Dudum si-
 „ quidem ad nostram notitiam dedu-
 „ cto, quod de antiqua, & approba-
 „ ta, & hætenus pacifice observata
 „ consuetudine, Péchvaradiense, &

„ Sexardienſe, (91.) ac de Báta, & de
 „ Föld-vár, nec non de Kolos-Mono-
 „ ſtra, ac Sancti Andree de Juxta Viſ-
 „ ſegrad, & Sancti Gerardi de Chana-
 „ dino, & Tihaniense, ac Simigienſe,
 „ nec non Szaladiense, & Sancti Job,
 „ ac de Beel; nec non de Sambok, &
 „ de Chút, & sanctæ Crucis de Leleſz,
 „ ac de Iáſzo, & Sancti Stephani de
 „ Promontorio Varadinensi: sancti Be-
 „ nedicti, & Præmonſtratenſis Ordinum
 „ Monasteria; nec non Demesienſis, &
 „ Titulienſis, ac Orodienſis, & Veteris
 „ Budenſis, ac Cibirienſis, Collegiata-
 „ rum Eccleſiarum Præpoſituræ: nec
 „ non sanctæ Mariæ Virginis, & sanctæ
 „ Mariæ Magdalene de Caſtro; & ſan-
 „ cti Petri Martyris, nec non sancti Ger-
 „ ardi, de ſuburbio oppidi Budenſis,
 „ alias Novi Montis Peſtienſis, & Peſti-
 „ enſis, ac Vacienſis, & de Keizü, ac de
 „ Eürs prope Budam, & de Saſad, ac
 „ Alba Eccleſia sanctæ Mariæ prope Ve-
 „ terem Budam, ac de Komáron, & de
 „ Viſſegrad, ac de Nagy-Patak, & de
 „ Apacza-Somlyo, necnon de Fápa, ac
 „ de Levöld, & de Segeſdino, ac de
 „ Uj-hely, & Lampert-háza, ac de
 „ Szölös, & de Aranyas, ac de Bereg,
 „ & de Nemeti, Parochiales Eccleſiæ; ac
 „ Cibirienſis prædictæ, & Braſſovienſis
 „ Eccleſiarum Decanatus, (92.) &
 „ Quinque Eccleſienſis, Veſprimienſis,
 „ Varadinenſis, Tranſylvanienſis, Co-
 „ locenſis, Chanadienſis, & Iaurienſis,
 „ Diœceſium; cum certis Parochialibus
 „ Eccleſiis, & Plebaniis, ac Decanati-
 „ bus, quorum nomina præſentibus
 „ haberi volumus pro expreſſis, in di-
 „ cta Tranſylvanienſi, olim Albenſi
 „ Diœceſi, alias ubilibet conſiſtentibus,
 „ prædictis Decanatibus immediate ſub-
 „ jectis, ſub omnimoda juridiſtione in
 „ ſpiritualibus Archi-Episcopi Strigo-
 „ nienſis pro tempore exiſtentis ple-
 „ no jure fore dignoſcebantur: & quod
 „ Prælati, ac perſonæ Monasteriorum,
 „ Præpoſitarum, Decanatum, &
 „ Eccleſiarum, prædictorum, nullum a-
 „ „ lium

90.) Originalis habetur Capsula L. n. 15.

91.) De Abbate S. Martini, & præpoſito Albenſi capſa L. n. 11. 12. 13.

92.) NB. Enumerat Pontifex quæ extra Strigon. Diœceſ. ſubſunt Archi-Episcopo, nam non erat dubium de Diœceſanis.

„lium, præter Archi-Episcopum in eo-
 „rum Superiorem habere, & recog-
 „noscere; & eidem Archi-Episcopo,
 „tanquam immediato Superiori, &
 „nulli alteri, obedientiam, & reveren-
 „tiam debitas exhibere; ac ad Syno-
 „dum ejusdem Archi-Episcopi, quo-
 „ties illa per ipsum Archi-Episcopum
 „celebrari contingeret, accedere; &
 „pro procurationibus Legatorum, ac
 „provisionibus Nuntiorum Sedis Apo-
 „stolicæ persolvendas, ac aliis oneri-
 „bus supportandis, contributionem
 „debitam facere confueverant: & quod
 „tam Venerabilis frater noster Ioan-
 „nes, quam prædecessores sui, Archi-
 „Episcopi Strigonienses, qui fuerunt
 „pro tempore, in pacifica possessione,
 „vel quasi juris exercendi Superiorita-
 „tem, & jurisdictionem hujusmodi, in
 „Monasteria, Præposituras, Decana-
 „tus, & Ecclesias, prædictæ, eorumque
 „personas, & loca, a tanto tempore
 „fuerant, cujus contrarii memoria non
 „extabat. Nos consuetudinem eam-
 „dem, sicut abolim laudabiliter intro-
 „ductam, & extunc pacifice observa-
 „tam consistebat, & quæcumque inde
 „secuta, rata habentes, & grata, ea au-
 „thoritate Apostolica, ex certa scien-
 „tia, per alias nostras literas confirma-
 „vimus, & ipsarum literarum nostrarum
 „scripti patrocinio communivimus:
 „supplentes omnes defectus, si
 „qui forsân intervenissent in eisdem;
 „prout in ipsis literis plenius continetur.
 „Cum autem, sicut accepimus,
 „ab aliquibus asseratur, Nos, aut
 „aliquem prædecessorum nostrorum
 „Romanorum Pontificum, ad alicujus,
 „seu aliquorum instantiam, vel preces
 „importunas, aliqua ex Monasteriis,
 „Præposituris, Decanatibus, & Ecclesiis,
 „Prælati seu personis hujusmodi, a jurisdictione
 „& potestate Archi-Episcopi Strigoniensis
 „pro tempore existentis, hujusmodi exem-
 „pisse, & etiam liberasse, vel in posterum
 „eximere, & etiam liberare; & contra præmissa,
 „vel aliquod ipsorum, aliquas literas
 „Apostolicas concessisse, ac etiam e-

„manasse, seu delegasse: nos eidem
 „Joanni, & successoribus suis Archi-
 „Episcopis hujusmodi super his pro-
 „videre volentes: motu proprio, non
 „ad alicujus super hoc nobis oblatæ
 „petitionis instantiam, sed de nostra
 „mera liberalitate, ex certa scientia,
 „omnes & singulas hujusmodi exem-
 „ptiones Monasteriorum, Præpositurarum,
 „Decanatum, Ecclesiarum, Prælatorum,
 „& personarum prædictorum; ac concessiones quascunque,
 „si quæ a nobis, sive prædecessoribus
 „nostris hujusmodi, aut de mandato
 „nostro, vel prædecessorum nostro-
 „rum, in genere vel in specie, sub
 „quacunque forma vel expressione
 „verborum, etiam proprio nostro
 „motu forsân emanaverint, vel etiam
 „emanari contingeret, etiam si de illis,
 „eorumque totis tenoribus, in præ-
 „sentibus, specialis & expressa men-
 „tio foret habenda; ac etiam literas
 „quascunque, si quæ super ipsis exem-
 „ptionibus, & concessionibus, ac
 „delegationibus confectæ appareant,
 „vel in posterum apparere contingat,
 „motu simili, tenore præsentium re-
 „vocamus, cassamus & irritamus, ac
 „nullius esse volumus roboris vel mo-
 „menti, perinde ac si exemptionum,
 „& liberationum, ac delegationum
 „literarum hujusmodi a nobis minime e-
 „manassent. Et insuper, ut Prælati,
 „& personæ hujusmodi, in præmissis
 „se erga dictum Joannem Archi-Epi-
 „scopum, & successores suos hujusmo-
 „di, eo fidelius & devotius gerere,
 „ipsique Joannes Archi-Episcopus, &
 „successores hujusmodi, jurisdictionem
 „eodem eo quietius exercere possint,
 „quo majori fuerint libertate muni-
 „ti: Prælatos, personas, Monasteria,
 „Præposituras, Decanatus, & Ecclesias
 „antedictas cum omnibus bonis
 „spiritualibus & temporalibus, quæ
 „in præsentiarum obtinent, & in
 „futurum dante Domino iustis modis
 „poterunt adipisci, ab omni jurisdic-
 „tione, dominio, potestate, subje-
 „ctione, & visitatione Archi-Episco-
 „porum, & aliorum ordinariorum

Y y

Judi-

„ Judicum quorumcunque, præterquam
 „ dicti Joannis Archi-Episcopi, & suc-
 „ cessorum suorum Archi-Episcopo-
 „ rum Strigonientium pro tempore e-
 „ xistentium, autoritate Apostolica,
 „ tenore præsentium motu simili to-
 „ taliter de novo eximimus, & perpe-
 „ tuo liberamus, ac sub eorundem
 „ Joannis Archi-Episcopi, & successo-
 „ rum protectione suscipimus, ac ex-
 „ emptos, immunes, atque liberos,
 „ ipsique Joanni Archi-Episcopo, &
 „ successoribus suis hujusmodi, & nulli
 „ alteri volumus immediate subiacere:
 „ ita quod Archi-Episcopi, Episcopi,
 „ vel Judices supradicti, aut alia quævis
 „ persona Ecclesiastica vel mundana,
 „ quacunque præfulgeat dignitate,
 „ præter Joannem & successores suos
 „ Archi-Episcopos hujusmodi, in eos,
 „ & bona prædicta, utpote prorsus
 „ exempta, non possint excommuni-
 „ cationis, suspensionis, vel interdicti
 „ sententias promulgare, aut alias e-
 „ tiam ratione delicti, vel contractus,
 „ aut rei, de qua ageretur in Judicio,
 „ vel extra, ubicunque committatur
 „ delictum, vel ineatur contractus,
 „ aut res ipsa consistat, jurisdictionem
 „ seu potestatem aliquam exercere; de-
 „ cernentes omnes & singulos proces-
 „ sus, ad excommunicationum, sus-
 „ pensionum, & interdicti sententias,
 „ quos & quas, etiam forsân prætextu
 „ exemptionum supradictarum, vel al-
 „ ias contra hujusmodi nostræ revo-
 „ cationis & exemptionis tenorem
 „ promulgari contigerit, vel fuerint
 „ promulgati seu promulgatæ, irritos
 „ & inanes, ac etiam ex nunc irritum
 „ & inane, si secus super his a quo-
 „ quam, quavis auctoritate, scienter
 „ vel ignoranter contigerit attentari.
 „ Nulli ergo omnino hominum liceat
 „ hanc paginam nostræ revocationis,
 „ cassationis, irritationis, voluntatis
 „ exemptionis, liberationis, sus-
 „ ceptionis, & constitutionis infrin-
 „ gere, vel ei ausu temerario contrai-
 „ re. Si quis autem hoc attentare
 „ præsumpserit, indignationem Omni-

„ potentis Dei, & beatorum Petri, &
 „ Pauli Apostolorum ejus se noverit
 „ incursum. Datum Romæ apud S.
 „ Petrum, Kalendis Maji. Pontifica-
 „ tus nostri Anno undecimo.

P. de Zambecariis.

Pius II. Anno 1464.. Confirmavit
 litteras Bonifacii Noni, additis nonnul-
 lis scitu perquam necessariis. (93.)

„ **P**ius Episcopus Servus servorum
 „ Dei ad perpetuam rei memori-
 „ am. In supremæ dignitatis specula li-
 „ cet immeriti, disponente Domino
 „ constituti, et si quibuslibet personis
 „ Ecclesiasticis ex injuncto nobis Apo-
 „ stolice servitutis officio, defensionis
 „ præsidio assistere teneamur: ad illo-
 „ rum tamen, qui in partem sollicitu-
 „ dinis assumpti, potioris dignitatis ti-
 „ tulo sunt insigniti, jurium & consue-
 „ tudinum approbatarum, privilegio-
 „ rum conservationem, præstantius in-
 „ tendere, eorumque honori & com-
 „ modo opportune providere nos con-
 „ venit, quo ipsi facilius multorum o-
 „ dia incurrunt, & graviores patiuntur
 „ insidias; cum Pastorale officium exer-
 „ cendo, nequeunt omnibus compla-
 „ cere, positi sunt tamquam signum ad
 „ sagittam. Nuper siquidem dilectus fi-
 „ lius noster, Dionysius, et. sancti Cy-
 „ riaci in Thermis S. R. E. Presbyter
 „ Cardinalis, qui ex dispensatione Apo-
 „ stolica Strigonienti Ecclesiæ præesse
 „ dignoscitur, nobis insinuare curavit;
 „ quod de antiqua, & approbata, ha-
 „ bitusque observata consuetudine,
 „ Péch-Varadinensê, de Bátha, Sexar-
 „ diensê, de Föld-vár, Madacha, Sze-
 „ begen, & Búlch, Somogyvár, de Ko-
 „ los-Monostira, sancti Iob, sancti Ger-
 „ ardi in Chanadino, Simigienſe, Szala-
 „ diensê, Tihanienſe, de Beel in Bakon,
 „ & sancti Andreæ juxta Vissegradum;
 „ nec non de Chút, de Sambók,
 „ Hatvan, sancti Michaëlis de Insula
 „ Leporum, de Iálzo, S. Crucis de Le-
 „ leſz, & sancti Stephani in Promonto-
 „ rio Varadinensi, ac sancti Antonii de
 „ „ (94.)

„ (94.) Darócz, in Scepus : sancti Bene-
 „ dicti & Præmonstratensis Ordinum
 „ Monasteria, & domus. Item Deme-
 „ sienfis, Polonienfis, Veteris Budenfis,
 „ sanctæ Trinitatis de superioribus Ca-
 „ lidis Aquis, Orodienfis, Titulienfis
 „ seu de Erdöd, ac Scepusienfis, Cibi-
 „ nienfis, Collegiatarum Ecclesiarum
 „ Præposituræ : nec non Beatæ Mariæ
 „ Virginis, sanctæ Mariæ Magdalenæ
 „ in oppido Budenfi, alias in Novo
 „ Monte Pestienfi ; sancti Petri, & san-
 „ cti Gerardi Martyrum, in suburbiiis
 „ ejusdem, ac Beatæ Mariæ Virginis
 „ Pestini, nec non de Sálad, de Eürs,
 „ & de Keszü prope Budam, & Alba
 „ Ecclesia sanctæ Mariæ Virginis juxta
 „ Veterem Budam, sancti Iacobi, ac de
 „ Visegrad, sancti Martini de Marusio,
 „ de Zob, de Aalemba, de Nagy-Patak,
 „ de Uj-hely, Lampert-háza, Bereg,
 „ Szöllös, de Nova villa, Tamás-Váral-
 „ lya, Aranyas, Galambok, Szatmár-
 „ Németi, de Segesdino, de Komáron
 „ in Szala, de Apácsa-Somlyo, de Pá-
 „ pa, & de Leveld, Eürs, Tardos, He-
 „ reg, Boros-lenö, Parochiales Eccle-
 „ siæ : ac Cibinienfis, & Brassovienfis
 „ Ecclesiarum Decanatus, (95.) Co-
 „ locenfis, Quinque Ecclesienfis, Ves-
 „ primienfis, Jaurienfis, Vacienfis, A-
 „ grienfis, Varadinenfis, Transylvani-
 „ enfis, Chanadienfis, & Nitrienfis, Diœ-
 „ cesium, cum aliis Parochialibus Ec-
 „ clesiis, & Plebaniis, & Decanatibus,
 „ quorum nomina præsentibus habere
 „ volumus pro expressis in dicta Tran-
 „ sylvanienfi, olim Argensi & Milkoni-
 „ enfi Diœcesibus, & alias ubilibet con-
 „ sistentibus, prædictis Decanatibus im-
 „ mediate subiectis : quæ sub omnimo-
 „ da jurisdictione in spiritualibus, Ar-
 „ chi-Episcopi Strigonienfis, pro tem-
 „ pore existentis, de simili consuetudi-
 „ ne, pleno jure fore dignoscuntur, si-
 „ mul cum Ecclesiis eisdem subiectis :
 „ & quod illarum Prælati, & personæ
 „ Monasteriorum, Præpositurarum,
 „ Decanatum, & Ecclesiarum, prædi-
 „ ctarum, nullum alium præter dictum

„ Archi-Episcopum (Romano Pontifi-
 „ ce salvo) in eorum Superiorem reco-
 „ gnoscere & habere, ac eidem Archi-
 „ Episcopo, tamquam eorum immédia-
 „ to Superiori, & nulli alteri, obediên-
 „ tiam, & reverentiam debitas exhibe-
 „ re ; ac Synodum ejusdem Archi-Epi-
 „ scopi, quoties illam per ipsum Archi-
 „ Episcopum celebrare, aut celebrari
 „ facere contingeret, accedere ; & pro-
 „ curationibus Legatorum, ac provi-
 „ sionibus Nuntiorum Sedis Apostolicæ
 „ persolvendis, ac aliis oneribus sup-
 „ portandis, contributionem facere
 „ consueverunt : & quod tam præfatus
 „ Dionysius, quam prædecessores sui
 „ Archi-Episcopi Strigonienfes, qui fue-
 „ runt pro tempore, in pacifica posses-
 „ sione, vel quasi, juris exercendi Su-
 „ perioritatem, & jurisdictionem hujus-
 „ modi, in prædicta Monasteria, Præ-
 „ posituras, Decanatus, Ecclesias Paro-
 „ chiales, eorumque personas, & loca
 „ a tanto tempore fuerunt, prout præ-
 „ fatus Dionysius etiam actu existit,
 „ cujus contrarii memoria hominum
 „ non existit. Quam quidem consue-
 „ tudinem, olim felicitis recordationis
 „ Bonifacius Papa Nonus, prædecessor
 „ noster, motu proprio, & ex certa
 „ scientia, per suas certi tenoris literas
 „ confirmasse dicitur, & etiam appro-
 „ basse. Quare, pro parte dicti Dio-
 „ nylii Cardinalis, nobis fuit humiliter
 „ supplicatum, ut prædictam, & quas-
 „ cunque alias laudabiles consuetudi-
 „ nes, & authoritates, & jurisdictiones,
 „ nec non omnia, & singula privilegia,
 „ concessiones, literas, & indulta, tam
 „ per Romanos Pontifices, quam Im-
 „ peratores, & Reges, Ecclesiæ Strigo-
 „ nienfi, sub quacunque verborum
 „ forma concessa, in quorum pacifico
 „ usu, & possessione dictus Cardinalis,
 „ aut Ecclesia sua Strigonienfis existit,
 „ confirmare, & approbare, aliasque
 „ super hoc opportune providere, de
 „ benignitate Apostolica dignaremur.
 „ Nos igitur, pacem & quietem singu-
 „ lorum Christi fidelium continue pro-

Y y y 2

„ curan-

94.) Slavonice Dravecz.

95.) Pontifex solum meminit Diœcesis alienæ, non Strigonienfis.

„ curantes, & cuiuslibet jura illæsa,
 „ quantum cum Deo possumus, præ-
 „ fervare nitentes, hujusmodi supplica-
 „ tionibus inclinati prænarratam, &
 „ quascunque alias laudabiles consue-
 „ tudines, & authoritates, ac jurisdic-
 „ tiones, privilegia, concessiones, literas,
 „ & indulta, in quorum pacifico usu, &
 „ possessione, vel quasi, tam in spiritua-
 „ libus, quam temporalibus prædictis
 „ Cardinalis, aut Ecclesia sua Strigoni-
 „ ensis esse dignoscitur, auctoritate Apo-
 „ stolica, tenore præsentium, ex certa
 „ scientia ratificamus, confirmamus, &
 „ approbamus, ac præsentis scripti pa-
 „ trocinio communimus, ac perpetu-
 „ am roboris firmitatem obtinere de-
 „ cernimus, & illa de novo, ex simili
 „ scientia concedimus; decernentes ex
 „ nunc, omnes & singulos processus,
 „ contra consuetudines, privilegia, con-
 „ cessiones, indulta, & literas hujus-
 „ modi habitas, & promulgatas, aut
 „ habendas, & promulgandas, ac literas
 „ Apostolicas, per nos forsan, vel præ-
 „ decessores nostros, sub quacunque
 „ verborum forma in contrarium con-
 „ cessas, etiam si de illis, eorumque to-
 „ tis tenoribus de verbo ad verbum
 „ habenda esset præsentibus mentio spe-
 „ cialis, irritas & inanes, nulliusque
 „ roboris vel momenti. Non obsta-
 „ ntibus præmissis, ac suppressionibus de
 „ hujusmodi dignitatibus, vel aliqua
 „ ipsarum, eadem auctoritate forsan
 „ factis: ac constitutionibus & ordina-
 „ tionibus Apostolicis, cæterisque con-
 „ trariis quibuscunque. Nulli ergo om-
 „ nino hominum liceat hanc paginam
 „ nostræ ratificationis, confirmationis,
 „ approbationis, communionis, con-
 „ stitutionis, & concessionis infringere,
 „ vel ei ausu temerario contraire. Si
 „ quis autem hoc attentare præsump-
 „ serit, indignationem Omnipotentis
 „ Dei, & beatorum Petri, & Pauli Apo-
 „ stolorum ejus se noverit incursum.
 „ Datum Romæ apud sanctum Petrum:
 „ Anno Incarnationis Dominicæ, Mil-
 „ leesimo quadringentesimo sexagesimo

„ quarto. Pridie Idus Iunii. Pontifica-
 „ tus nostri anno sexto.

G. de Piccolomini.

Exstat in eodem Archivo, (96.) Bul-
 la Originalis Nicolai Quinti, in *Capsu-
 la L. n. 16.* Quod Archi-Episcopus Stri-
 gonienſis, tanquam Legatus Natus,
 in toto Regno Ungariæ, & partibus il-
 li annexis, visitare, & reformare pos-
 sit in Spiritualibus & temporalibus,
 Monasteria, & loca Ecclesiastica, etiam
 exempta, in capitibus, & membris.

§. II.

Privilegia circa Dignitatem Ar- chi-Episcopi Strigoniensis.

I.

Privilegium fuit; quod ipse, & non
 alius, possit & debeat Reges Un-
 garie coronare. Qua de re extat pri-
 vilegium originale inter Archi-Episco-
 pales literas, *Capsula K. n. 30.* Simi-
 liter, quando Regina coronanda est,
 Unctionem, & reliqua omnia, ex præ-
 scripto Pontificalis peragit Archi-Epi-
 scopus Strigoniensis; & Regiam Coro-
 nam (quæ capitibus scæminarum non
 imponitur) humero Reginæ applicat.
 Eodem vero tempore, Reverendissi-
 mus Episcopus Vesprimienſis, acce-
 dens ad Altare, imponit Reginæ Coro-
 nam, quam ipsa sibi Regina procura-
 vit. Ita factum Sopronii, in Corona-
 tione modernæ Majestatis Reginalis; &
 Posenii, dum Regis Mathiæ secundi
 conjux coronaretur.

II. Magnus semper honor est habi-
 tus a bonis omnibus Ordini Ecclesiasti-
 co: (97.) Quocirca legibus Ungariæ de-
 claratum est, Ecclesiasticas personas sæ-
 cularibus digniores haberi. Sed & San-
 ctus Rex Stephanus, (98.) post Regium
 fastigium, ac Ecclesiam, tertium digni-
 tatis locum obtinere jussit Episcopos;
 quartum vero, Principes, Barones, Co-
 mites, ac Nobiles. Unde, usque in
 diem hodiernum, in Literis Regiis,
 quibus Nobilitas conceditur, vel publi-

cue

96.) Circa An. 1444. Videtur scribendus an. 1447. vel eo posterior.

97.) Tripart. part. 1. tit. 2.

98.) Decretum S. Steph. lib. 1. c. 3. 4.

cæ Regni constitutiones roborantur, primo loco Episcopi collocantur. (99.) Neque unquam derogare existimatum est sæculari dignitati, si Sacerdotio honor haberetur. Unde & in sacro Romano Imperio, Electores Ecclesiastici, quacunque domo oriundi sint, Serenissimos Electores sæculares, tot potentissimorum Imperatorum sanguine progenitos, absque ulla dignitatis imminutione, præcedere solent. Et in vicina Polonia Archi-Episcopus Gnesnensis, Principes ac Palatino, sine competentia, antecedit. Et, quod mirare, inter Sacramentarios Angliæ (quos nostri Calvinistas vocant) Cantuariensis Archi-Episcopus, Duces ac Principes omnes in Senatu Regio, ac Parlamentis, confessu & suffragio antecedit. Audi Saraviam Calvinistam Anglum, suis verbis loquentem, libro de diversis Ministrorum gradibus, cap. 24. *Archi-Episcopo Cantuariensi*, Proëdria ante omnes Principes, & magnos Regis Officiarios est attributa; & Primus Par Regni dicitur. (100.)

Idipsum Jus fuit Archi-Episcopi Strigoniensis. Et quia exemplis comprobari potest (ut apparuit postremis comitiis Soproniensibus, in facto oppignorationis Frakno & Kis-Martony) Reges Ungariæ, in rebus gravioribus a se ordinatis, assensum quoque Summi Pontificis impetrare consuevisse. Idcirco a Nicolao quinto, Ladislaus Rex noster, approbari & sub interminatione indignationis Divinæ, mandari petiit, ut hæc Archi-Episcopi Strigoniensis, tanquam Primatis Ungariæ, Prærogativa firmiter custodiretur. Cujus quidem approbationis, & mandati, verba hæc sunt: (1.)

„ Nicolaus Episcopus, Servus servorum Dei, ad futuram rei memoriam. Excellens Apostolicæ Sedis providentia, Ecclesiarum dignitatem, & merita considerans personarum, illas non indigne uberioris dono gratiæ, & honoris prærogati-

„ va attollit, quas dignitatis præmi-
„ nentia, & vetusta consuetudo, cæte-
„ ris efficit anteponi. Sane charissimus
„ filius noster Ladislaus Ungariæ Rex
„ Illustris, nobis nuper exposuit, quod
„ licet Archi-Episcopus Strigoniensis,
„ pro tempore existens, Primatiæ, &
„ Legationis Natæ officio & honore
„ fungitur; nosque jurisdictione Prima-
„ tiæ, & Legationis prædictarum, au-
„ thoritate Apostolica approbantes &
„ confirmantes, dilecto filio nostro, tt.
„ sancti Cyriaci in Thermis, S. R. E.
„ Prelbytero Cardinali, qui ex dispen-
„ satione Sedis Apostolicæ, etiam ip-
„ sius Ecclesiæ Strigoniensis Archi-Epi-
„ scopus existit, suisque successoribus,
„ quod in singulis Regni Ungariæ, &
„ partium illi, de jure vel consuetudine
„ subiectarum & subjiendarum, Cathedra-
„ libus etiam Metropolitanis, &
„ aliis licet exemptis Ecclesiis, circa e-
„ arumque personas, ac eisdem quo-
„ modolibet subiectas & subjiendas,
„ tam Ecclesiasticas, etiam exemptas,
„ quam mundanas, omnimoda potestate
„ Primatiæ, & Legationis earundem,
„ tam in foro conscientiæ, quam contentioso, cum honoribus, oneribus,
„ & prærogativis debitis & consuetis,
„ perpetuis futuris temporibus uti &
„ gaudere, jurisdictionemque, & Lega-
„ tionem prædictas, libere & licite ex-
„ exercere valerent, eadem autoritate
„ concesserimus; prout in nostris su-
„ perinde confectis literis plenius continetur. Quia tamen a nonnullis
„ curiosis revocatur in dubium, an præ-
„ fatus Archi-Episcopus, Primas, &
„ Legatus Natus, extra suas civitatem
„ & Diocesim, crucem ante se deferri
„ facere; & de causis, quæ ad ipsum, &
„ Sedem Strigoniensem, præsertim per
„ simplicem querelam deferuntur, cognoscere, illasque coram eo, & apud
„ dictam Sedem verti facere possit: nos,
„ ad hujusmodi ambiguitatis dubium
„ submovendum, modernum, ac pro
„ tempore existentem Archi-Episcopum
„ Strigoniensem, sicut post Re-
„ Z z z
„ gem

99.) Vide etiam Artic. 15. Anni 1536.

100.) Vide Contzen in Matth. 20. v. 25. q. 1. 1.) Originalis habetur in Cap. A. n. 4. Transumpsit Capit. Strig. An. 1504. quod habetur A. n. 18.

„ gem præfatum ; primus existit , ita
 „ etiam in Parlamentis , & quibufvis a-
 „ liis actibus egregiis , post ipsum Re-
 „ gem , primū locum , & primam vo-
 „ cem obtinere debere : quodque infra
 „ limites suæ Legationis , cæteris Præ-
 „ sulibus , si quos adesse contingat , in
 „ ea re cessantibus , solus ubique ante
 „ se crucem deferri facere ; ac de causis ,
 „ quæ infra limites Legationis hujus-
 „ modi , etiam per simplicem querelam ,
 „ coram eo , & apud dictam Sedem ,
 „ moveri & verti contigerit cognosce-
 „ re , & cognosci facere , causaque hu-
 „ jusmodi committere , cæteraque om-
 „ nia & singula , quæ auctoritatem , of-
 „ ficiū & honorem Primatiæ , & Le-
 „ gationis hujusmodi , de jure & con-
 „ suetudine , aut alias quomodolibet
 „ concernunt , facere & exequi , ac ab
 „ universis & singulis personis , *tam Ec-
 „ clesiasticis , etiam Religiosis , licet exemp-
 „ tis* , quam mundanis , infra dictos li-
 „ mites , pro tempore existentes , *quod*
 „ *decreverit per Censuram Ecclesiasticam ,*
 „ *autoritate Apostolica , in hac parte sibi*
 „ *specialiter attributa* , firmiter observa-
 „ ri facere posse libere & licite , tenore
 „ præsentium declaramus . Non obstan-
 „ tibus quibuscumque privilegiis , ex-
 „ emptionibus , & indultis , quibufvis
 „ personis cujuscumque status , gradus
 „ & conditionis fuerint , seu eorum lo-
 „ cis , per nos , aut Sedem Apostolicam
 „ concessis ; quibus quoad hoc specia-
 „ liter derogari volumus , & expresse
 „ derogamus , cæterisque contrariis qui-
 „ buscumque . Nulli ergo omnino ho-

„ minum liceat hanc paginam nostræ
 „ declarationis , voluntatis , & deroga-
 „ tionis infringere , vel ei ausu temera-
 „ rio contraire . Si quis autem hoc at-
 „ tentare præsumpserit , indignationem
 „ Omnipotentis DEI , & beatorum Pe-
 „ tri & Pauli Apostolorum ejus , se no-
 „ verit incursum . Datum Romæ , apud
 „ S. Petrum ; Anno Dominicæ Incarna-
 „ tionis *Millesimo quadringentesimo quin-
 „ quagesimo secundo* . Decimo Kalendas
 „ Maji . Pontificatus nostri Anno sexto .

Res accidit notatu digna , Anno
 1622 . Postquam enim Augusta Impera-
 trix diademate exornata esset : in epulo
 Regali , ad mensam Cæsareæ Majestatis ,
 Archi-Episcopus Strigoniensis , ex ordine
 Mareschalci Aulae Cæsareæ , superiori lo-
 co ante Dn. Palatinum assedit (sicut &
 Pofonii factum ante fuerat , cum post
 Coronationem felicissimam Ferdinandi
 II. ad mensam Regiam accumberetur .)
 Ægre fuit id Domino Palatino : & a Se-
 cretario (neque enim Cancellarius au-
 læ subscripsit) decretum nomine Cæsa-
 reo extraxit ; quo declarabatur ; Palati-
 num deinceps locum præcedentiæ ha-
 bere debere .

Scriptum hoc , capsulis , quibus di-
 plomata Regni asservantur , clam inclu-
 sum fuit .

Ubi Cæsarea Regiaque Majestas , non
 sine displicentia , decreti hujus expediti-
 onem , prorsus alienam a sua mente ,
 cognovisset : sub sigillo Regio , per Do-
 minum Cancellarium aulae , declaratio-
 nem de verbo ad verbum hic annexam ,
 mihi consignavit . (*)

Illustrissimo ac Reverendissimo in Christo Patri, Do-
mino Petro Pazmány, Archi-Episcopo Strigoniensi, Locique
 ejusdem Comiti perpetuo, Primati Ungariæ, Legato Nato, ac Summo
 per Ungariam Secretario Cancellario, nec non Intimo nostro Con-
 siliario, sincere nobis dilecto. (2.)

„ **C**um in generalibus Regni Un-
 „ gariæ Comitibus , peracta feliciter
 „ inauguratione Serenissimæ Romano-
 „ rum Imperatricis in Reginam Un-
 „ gariæ , postmodum in convivio Regali ,
 „ ratione sessionis & præcedentiæ ,

„ difficultatis aliquid incidisset , atque
 „ inde ad instantiam D. Comitis Pala-
 „ tini Regni Ungariæ , decretum e Can-
 „ cellaria Regia emanasset , quo Cæ-
 „ sarea Regiaque sua Majestas benigne
 „ declarabat , eam quæ isthic importu-

„ ne

2.) Decretum hoc , una cum Paribus Decreti prioris in Archivo Archi-Episcopali ,
 Capla A. n. ult. habetur . *) Ausim addere : *Vigilantibus jura* .

„ ne fuerat exorta controverſiam ſibi
 „ minime placuiſſe, neque mentem
 „ vel ſententiam ſuam eſſe vel fuiſſe,
 „ ut illo actu, Palatinali dignitati &
 „ præ eminentiæ, quæ eidem compe-
 „ tere poſſet, ullo modo præjudicaretur;
 „ idipſum vero decretum, per
 „ incuriam fortasſe Secretarii, aliis ver-
 „ bis, quam quæ ſentui Majeſtatis ſuæ
 „ Cæſaræ Regiæque hac in parte ad
 „ amuſſim reſponderent, conceptum,
 „ inde vero per D. Palatinum publica-
 „ tum fuiſſet: unde Reverendiſſimus
 „ D. Archi-Epiſcopus Strigoniensis de
 „ tuenda Eccleſiæ ſuæ dignitate & præ-
 „ rogativa ſolicitus, veriſimiliter ſu-
 „ ſpicari poterat, ne præmemoratum
 „ decretum, in diminutionem & præ-
 „ judicium juriſ, ſibi, dictæque
 „ Eccleſiæ ſuæ Metropolitanæ compe-
 „ tentium, etiam præter vel contra
 „ intentionem Cæſaream Regiamque
 „ futuro aliquando tempore, allegari
 „ contingeret. Idcirco Sacraſſima
 „ Cæſarea Regiæque ſua Majeſtas, Do-
 „ minus noſter Clementiſſimus, uniuf-
 „ cujuſque, præſertim vero Eccleſiaſti-
 „ corum & Eccleſiarum indemnitati ſuf-
 „ ficienter proſpicere cupiens; ad po-
 „ ſteritatis etiam memoriam, vigore
 „ hujus decreti ſui Cæſ, mentis ſuæ
 „ ſenſum ulterius explicat: eum ſcili-
 „ cet fuiſſe, ſemperque futurum, ut
 „ memorati Domini Archi-Epiſcopi,
 „ ejuſque Sedis Archi-Epiſcopalis Præ-
 „ eminentia, & privilegia ſarta teſta
 „ conſerventur; neque illius juriſ
 „ fortasſe melioribus, proutcunque
 „ ſibi competunt, aut competere poſ-
 „ ſunt ex verbis, vel ſenſu antedi-
 „ cti primi decreti, ullum ſive nunc, ſive
 „ olim præjudicium generetur.

*Per Sacraſſ. Cæſ. Reg. Majeſtatem
 Sopronii, die 8. Menſis Aug. 1622.
 Valentinus Lépes &c. Aulæ Cancel.*

§. III.

Privilegia circa Proventus Archi-Epiſcopales.

I. IN Cameris omnibus totius Coronæ;
 in locis item, quibus pecunia cude-

batur, ex qualibet marca auri & ar-
 genti, cuſi vel non cuſi, Piſetum unum
 (vulgo *Nehezék*,) hoc eſt, tertia pars
 uncie, ſeu quadrageſima octava pars
 unius Marcæ, Archi-Epiſcopo Strigo-
 nienſi dabatur: Ita in *Capſa A. n. 2. &*
20. Capſa B. n. 2. 4. 57. Capſa I. n. 1.
 Itaque Ferdinandus Rex mandavit Ca-
 meræ Rivuli Dominarum, ut juxta ve-
 terem foundationem, Archi-Epiſcopo
 ſolvat Piſetum: *Capſa A. n. 7. 5. 6. 17.*
 Sigilmundus Rex mandat Monetario
 Budenſi, ut Piſetum pendat Archi-E-
 piſcopo: *Capſa A. n. 20. 21. 26.* Ca-
 mera quoque Cibinienſis, Piſetum ſol-
 vere conſueverat: *Capſa A. n. 42.* Ca-
 mera item Sirmienſis & Quinque Eccle-
 ſienſis: *Capſa A. n. 24.*

II. Bulla Aurea Mathiæ Primi, in
Capſa A. n. 1. habet: Ordinatione San-
 cti Stephani, & S. Ladislai, ac Apo-
 ſtolico mandato receptum eſſe, ut ex
 omnibus proventibus Regalibus, quo-
 quo modo habitis, vel habendis, Rex
 decimam ſolvat Archi-Epiſcopo Stri-
 gonienſi. Idem habent alia Privilegia,
 in *Capſa A. n. 25. 27. 28.* ſicut & *n. 9.*
12. 13. 14. 16. 17. 19. 22. 23. Et *Capſa*
B. n. 9. 10.

Itaque præter Piſetum, etiam De-
 cima ſolvebatur Auri, Argenti, Plum-
 bi, Cupri: ut habetur *Capſa A. n. 39.*
Capſa B. n. 6. Capſa C. n. 46. 47. Et
 declaravit Bela Rex, Decimas ſolven-
 das ex Lucro Cameræ, etiam ultra Dra-
 vum: *Capſa T. n. 58.*

III. Quoties ſubſidium Regi præ-
 ſtandum (ſeu Dica) imponebatur per
 Regnum: ex bonis Archi-Epiſcopi Stri-
 gonienſis, non Regi, ſed Archi-Epi-
 ſcopo, colligebatur ejuſmodi ſubſi-
 dium: *Capſa A. n. 38.*

IV. Si quas Fodinas Auri, Argen-
 ti, in bonis ſuis Archi-Epiſcopus repe-
 riſſet, eas ipſe pro ſe laborari facere
 poterat: *Capſa O. n. 2. & 4.*

Cætera perſequi longum foret:
 itaque hic finem facio.

LAUS DEO.

Zzz 2

INDEX

INDEX

ACTORUM ET DECRETORUM SYNODI

DIOECESANÆ STRIGONIENSIS.

I ndictio Synodi Diœcesanæ. Pag.	233.
<i>Litteræ Parentes ad valvas Ecclesiæ Tyrnaviensis appensæ.</i>	234.
Litteræ Ill. Archi-Episcopi, seorsim ad singulos Abbat. & Præposit. &c. inscript. 235.	
Litteræ Ill. A-Ep. ad Præposit. Poson. & Scep. tanquam Archidiaconos Comitatus Poson. & Scepusiensis.	235.
Litteræ, quas D. Vicarius, jussu Illust. D. Archi-Episc. scripsit singulis Archidiac.	236.
Litteræ, quas D. Vicarius, jussu Illust. D. Archi-Episc. scripsit ad Plebanos exemptos.	236.

A cta primæ Diei.	237.
Oratio ad Synodum habita.	Ibid.

A cta Secundæ Diei.	245.
----------------------------	------

S tatuta & Decreta Synod.	246.
----------------------------------	------

Cap. I. <i>De Sacrament. administrat.</i>	Ibid.
Cap. II. <i>Quid in Parochiarum, & aliorum Beneficiorum adeptione & resignatione observandum.</i>	249.
Cap. III. <i>Quibus in rebus Reformatio efficax requiratur.</i>	250.
Cap. IV. <i>De Visitatione Ecclesiarum.</i>	257.

A cta tertiæ Diei.	258.
---------------------------	------

Oratio Synodalis, de Dignitate & Puritate Sacerdotum.	Ibid.
Allocutio monitoria Archi-Episcopi ad Synodum.	261.
Nomina DD. Abbatum, & Præpositorum, qui Synodo subscripserunt.	264.

APPENDIX PRIMA.

De Diœcesi Strigoniensi.	265.
Suffraganci Archi-Episcopi Strigon.	266.
Capitulum Strigoniense.	267.
Beneficia extra Capitulum.	Ibid.
Festa, quibus Archi-Episcopus Missam solemniter cantat.	Ibid.
Nomina Abbatum Ordinis S. Benedicti, & Cisterciensium, qui Synodo Diœcesanæ interesse solent.	268.
Præpositorum Regularium: Præmonstratensium, & S. Augustini.	Ibid.
Præpositorum sæcularium.	Ibid.
Plebanorum exemptorum.	Ibid.
Archidiacono Cathedrali, subiecti Plebani.	269.

Archidiacono	Nitriensi, in Comitatu Nitra, Thuróc,	
	Arva, subiecti Plebani.	269.
	Nogradicensi, subiecti Plebani.	Ibid.
	Gömörïensi, subiecti Parochi.	Ibid.
	Hontensi (sub quo est & Liptoviensis Comitatus) subiecti Parochi.	270.
	Citra & ultra Tibiscum Villæ Cumanorum.	270.
	Barfienſi subiecti Parochi.	Ibid.
	Comaromiensi subiecti Parochi.	Ibid.
	Salvariensi subiecti Parochi.	271.
	Zolienſi subiecti Parochi.	Ibid.
	Thornensi subiecti 25. Parochi.	Ibid.
	Præposituræ Posoniensi, subiecti Plebani.	Ibid.
	Præposit. Scepusiensi subiecti Plebani.	Ibid.

APPENDIX SECUNDA.

De Religiosis Ordinibus, qui olim in Hungaria floruerunt.

Abbatæ Ordinis S. Benedicti.	273.
Abbatæ Ordinis Cisterciensium.	274.
Aliæ quædam Abbatæ.	275.
Præposituræ Sæculares.	Ibid.
Præposituræ Regulares.	276.
Ordo Canonicorum Regularium S. Augustini.	Ibid.
Præposituræ Præmonstratensium.	Ibid.
Ordo Canonicorum S. Sepulchri Jerolymitani.	277.
Ordo Carthusianorum.	Ibid.
Ordo Cruciferorum S. Joannis Jerolymitani, qui & Hospitalarii dicuntur.	278.
Ordo Guillelmitarum.	Ibid.
Conventus Dominicanorum.	Ibid.
Monasteria Ordinis S. Francisci.	279.
Ordo Eremitarum S. Pauli I. Eremitæ.	282.
Ordo Eremitarum S. Augustini.	284.
Alia quædam Monasteria.	Ibid.

APPENDIX TERTIA.

D e Privilegiis Archi-Episcopi Strigoniensis, Metropolitani, Primatis, Legati Nati.	286.
Nro. I. Privilegia Jure communi Ecclesiastico attributa.	Ibid.
Nro. II. Privilegia Archi-Episcopi Strigoniensis, Legibus Ungariæ expressa.	287.
Nro III. Privilegia Archi-Episcopo Strigoniensi, a Pontificibus, & Regibus data.	288.
§. I. Privilegia circa Jurisdictionem.	Ibid.
§. II. Privilegia circa Dignitatem Archi-Episcopi Strigoniensis.	292.
§. III. Privilegia circa Proventus Archi-Episcopales.	295.

SYNO-

SYNODUS NATIONALIS

Celebrata

Sub FERDINANDO II. Cæsare, Hungariæ Rege, &
PETRO PAZMANY S.R.E. Cardinale, & Archi-Episcopo
Strigoniensi, Tyrnaviæ XIV. Aprilis. Anno MDCXXX.
Ex M.S.

NARRATIO PRÆVIA.

I.

Ovis auctus honoribus Pazmanus, majorem una laborum messem sibi oblatam viderat, cum autoritate increfcens, gratulationes publicas in occasionem vertit, optima, qua posset ratione, vulnera Ecclesiastici ordinis refanandi. Fructum igitur, quem ex anni præterlapfi Concilio non sine gaudio spectavit, augere volens; subactam semel terram, commisso rursus semine exerce-
re non destitit, ut dignos cælesti Patrefamilias manipulos reddere quotannis consuefceret.

II. Justus quidam animi dolor Ferdinandum habuit, cum animadverteret, ejecto nuper e numero vivorum, justa DEI vindicta Bethlenio, sectam Calvinii, & Lutheri, ad summum progredi, facesque belli domestici per sectarios ubique subjici. Differre tamen cogitationes suas, de tollendo stirpitus malo, ob perfractæ audaciæ homines, Succorum auxilio fretos cogitur, ne seditionem in Transylvania per Georgium Rakoczium succensam, ad Provincias suas provocaret. Constituerat hortante Pazmano Optimus Cæsar, ut Archi-Episcopus in Synodo Patres consuleret, quo medio corruptores Divini Verbi Urbibus ejicerentur; futurum indubie, ut profligatis Magistris, populus novitia doctrina, & tumultu sibi temperaret. Id vero, quia Catholicæ rei majora præfagiebat pericula, vi autem nulla, tanto discrimini, occurri jam posset, ad communiendas interim bonis legibus, Episcoporum regiones, & orthodoxa sacra a perniciosiis corruptelis, quæ clam invaserant, repurganda Synodum celebravit.

III. In hanc, quod acta referent, quidquid fere disciplinam inter arma collapsam; occupatos, perditosve Ecclesiarum fundos, commixtos Diæcesum limites, jura præprimis, & præro-

A a a a

gati-

gativas Primatis Hungariæ contigebat, qua poterat accuratione digessit, & nihil omnino a munere suo deesse passus est, quod non eruditione magis, quam probatissimis rationibus tueretur. Ita nempe, cum per vitam licuit, totum se Regi, Patriæ, & Ecclesiæ impendit. Prodeunt acta ex M. S. a nullo usque in præsens memorata. Qui coegerint Synodo, adscripti non sunt: ex syllabo eorum, quos ad fundandas Clericorum domos permoverat, Synodi vero narrationem elaudent, multos assedissee coniecerim. Utere benevole lector ad commodum dignitatis tuæ, opella nostra, & plura in commodum Ecclesiæ Hungariæ nobis suggere.

Indictio Synodi Nationalis. (*)

„ **N**OS Petrus, Miseratione Divina
„ S. R. E. Presbyter Cardinalis
„ Pazmany, Metropolitanæ Ecclesiæ
„ Strigoniensis Archi-Episcopus, ejus-
„ demque loci Comes perpetuus, Fri-
„ mas Hungariæ, Sanctæ Sedis Aposto-
„ licæ Legatus Natus, Summus Secre-
„ tarius & Cancellarius, ac Sacræ Cæsa-
„ reæ Regiæque Majestatis intimus Con-
„ siliarius.

„ Reverendissimis, Rñdis, Venera-
„ bilibus, Honorabilibus Dñis Archi-
„ Episcopis, Episcopis, Abbatibus, Præ-
„ positis Ecclesiarum Cathedralium &
„ Collegiatarum Canonicis, qui jure
„ Metropolitano, Primatiæ ac Legatio-
„ nis ad Synodum Provinciale per
„ nos convocari possunt, ac debent,
„ etiam si alias quomodolibet exempti
„ sint. Salutem, & Paternam in Dño be-
„ nedictionem.

„ Neminem vestrum latet Fratres
„ charissimi, quanto pietatis, ac Reli-
„ gionis Catholicæ promovendæ zelo
„ Sacra Oecumenica Synodus Triden-
„ tina Sess. 24. cap. 2. inculcet Metro-
„ politanis, ut quolibet saltem triennio
„ post octavam Paschæ, Synodum in
„ provinciis suis cogant, quo Episcopi,
„ & alii omnes, qui de jure, vel con-
„ suetudine interesse debent, conveni-
„ re omnino teneantur. Pænas etiam
„ sacris Canonibus sancitas incurrere
„ declarat, qui in his negligentibus fue-
„ rint. Atque ut evidentius intelliga-

„ mus, quantopere hæc res cordi sit
„ Ecclesiæ universali; in ipsa quoque
„ Episcopali consecratione, jurisjuran-
„ di Sacramentum præstari voluit ab
„ omnibus Episcopis, quod ad Syno-
„ dum vocati, venire non negligent;
„ magnum liquidem in eo positum est
„ momentum ad Ecclesiastici regiminis
„ felicem progressum, ut collatis in
„ communi consiliis, multorum preci-
„ bus, ac judiciis concurrentibus, salu-
„ taria decernantur. Et licet nunquam
„ defuerit nobis prompta voluntas ad
„ sanctam Synodum celebrandam: quia
„ tamen toto decennio præterlapso, ut
„ undam unda pellit, sic bella, ac sedi-
„ tiones, assidue patriam hanc dive-
„ xarunt, ac in statum Ecclesiasticum
„ maxime incubuerunt: unde exilia,
„ bonorum direptiones, ac sibi cohæ-
„ rentia vitæ discrimina, non unus, vel
„ alter nostrum, sed omnes in univer-
„ sum adivimus: quæ causa fuit, cur Syn-
„ odus necessario differri debuerit.

„ Quia vero Divina clementia, a-
„ liquam quietis partem nobis quoque
„ misericorditer concedere dignata est,
„ merito omnium nostrum curæ eo fle-
„ sti debent, ut quod necessitate cogen-
„ te hucusque neglectum fuit, ardenti
„ studio, ac sedula diligentia sarciantur.
„ Idcirco, vos omnes & singulos
„ Dominos & Fratres nostros, qui com-
„ moramini intra limites provinciæ,
„ cui Metropolitanæ, Primatis, & Legati,
„ nati

*) Tò. *Provincialis*, in autographo litura induxit Pazmanus, inscripsitque manu sua Tò. *Nationalis*.

„ nati jure licet indigni præsumus, hor-
 „ tamur in Domino, & in virtute etiam
 „ sanctæ ac salutaris obedientiæ manda-
 „ mus, ut ad diem 14. Aprilis, hoc est
 „ ad Dominicam secundam post Pascha,
 „ hic Tyrnaviæ adesse, ac Synodo Pro-
 „ vinciali (*) interesse debeatis. Interim
 „ vero, non solum preces, ac orationes
 „ publicas, ubique fieri curetis, ad im-
 „ plorandam Spiritus sancti gratiam,
 „ verum etiam, vos ipsi diligenter &

„ attente consideretis, quidquid ad fi-
 „ dem Catholicam promovendam, ad
 „ mores Cleri, & populi corrigendos,
 „ & ad omnem pietatem propagandam,
 „ utile videbitur, ut id totum sacerdo-
 „ tali zelo, Synodo repræsentare possi-
 „ tis. Quibus omnibus nos a Deo ube-
 „ rem gratiam precamur, ac Paternam
 „ benedictionem impertimur. Datum
 „ Tyrnaviæ 13. Februarii, Anno
 „ MDCXXX.

**Copia literarum Missilium, quibus adjuncta fuit Sy-
 nodi indictio ad Reverendissimos Episcopos, Capitula,
 Abbates, Præpositos,**

„ **O**bligationis nostræ ratio exigit,
 „ ut juxta sacrorum Canonum
 „ præscriptum Provinciale Synodum,
 „ eorum omnium, qui jure Primatiæ,
 „ ac Metropolitæ, nec non Legati Na-
 „ ti, ad Archi-Episcopatum Strigoni-
 „ensem, tanquam matrem omnium
 „ Ecclesiarum Hungariæ, spectare di-

„ gnoscuntur, indiceremus; idcirco
 „ Reverendissimæ Dominationi Ve-
 „ stræ transmittimus copiam indictio-
 „ nis Synodi, ut illi sese accomodare
 „ possit. Cui de cætero uberem a Deo
 „ gratiam exoptamus. Tyrnaviæ 20.
 „ Februarii 1630.

A C T A

**Nationalis Synodi Tyrnaviensis ab Illustrissimo ac
 Reverendissimo Domino Petro Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Presby-
 tero Cardinale Pazmany Archi-Episcopo Strigoniensi, Primate Hungariæ,
 Legato Nato &c. Cæterisque totius Hungariæ Prælati celebratæ
 Anno Domini MDCXXX. Die XIV. Aprilis,
 & duobus subsequentibus diebus.**

Acta primæ Diei.

Die Synodo præfixa 14. Aprilis, ho-
 dra sexta matutina, dato signo cam-
 panæ in Ecclesia majori, conventum
 est ad Aulam Archi-Episcopalem, unde
 Illustrissimus Dominus Cardinalis ro-
 cheto & caputio indutus, cruce præ-
 lata, ab aliis omnibus Illustrissimis ac
 Reverendissimis, nec non Admodum
 Reverendis Dominis ad Synodum con-
 vocatis, similiter rochetis & caputiis
 indutis, & præcedentibus, ad summum
 templum deductus est, ubi idem Illu-
 strissimus Dominus Cardinalis Pontifi-
 calibus indutus, Missam de Spiritu San-
 cto solenniter decantando peregit: qua
 finita, ad ædes Archi-Episcopales redi-

tum est, ac ad tractanda negotia Syno-
 dalia confessum. Et primum quidem,
 Illustrissimus Dominus Cardinalis, o-
 mnibus ad sacram Synodum congrega-
 tis, bene precatus, ac paterne gratu-
 latus est; deinde in summum Synodi
 Secretarium electus est: Reverendissi-
 mus Dominus Emericus Losj, electus
 Episcopus Varadiensis, idemque Vica-
 rius præfati Illustrissimi Domini Cardi-
 nalis in spiritualibus Generalis, adhibi-
 tique eidem, Admodum Reverendi Do-
 mini Georgius Lippay, Præpositus San-
 cti Stephani, & Canonicus Strigoniën-
 sis, & Nicolaus Böythe, Lector, & Ca-
 nonicus Jaurinenfis; & quia ordinatus

*) Ita M. Stum; sed erronee.

Patrum confensus, ad ornatum & venerationem S. Synodi non nihil facere videbatur, placuit, ut juxta Dist. 17. Cap. 7. finale. & Dist. 18. 19. Cap. 1. in consensu consecrati Episcopi non consecratos, seu electos duntaxat præcederent: inter consecratos vero similiter, & inter electos haberetur ordo antiquitatis consecrationis, seu promotionis ad Episcopatum. Circa aliorum vero sessionem & ordinem in ferendis sen-

tentiis ac subscriptione visum est, non esse operæ pretium, aliquid constituere aut decernere; moniti solum omnes sunt, ne in eo cuiquam præjudicetur, vel juris aliquid acquiratur ex præsentia actu.

His ita constitutis Illustrissimus Dominus Cardinalis, propositiones suas, scripto comprehensas, Synodo exhibuit, ac per alterum Synodalem Secretarium, intelligibili voce legi curavit in hæc verba,

Illustrissimi ac Reverendissimi Domini Petri Pazmany
Miseratione Divina S. R. E. Presbyteri Cardinalis,
Archi-Episcopi Strigoniensis &c.

Propositio ad consultandum exhibita Synodo, Anno 1630.

Tyravie celebrata.

DEo Optimo Maximo, quas concipere possunt angustiae pectoris mei, gratias ago, quod post funestas patriæ calamitates per decennium sævientes, post tantam Ecclesiastici Ordinis stragem proscriptionibus asperatam, in hanc Synodum Rndissimas, & Admodum Rndas D. D. Vestras congregarit, ut juxta sacrorum Canonum præscriptum, moribus moderandis, corrigendis excessibus, controversiis componendis, sacerdotalem operam in timore Dei locaretis, cæteraque ab Oecumenico Concilio Tridentino Synodis Provincialibus demandata, fidelissime perageretis.

Arduum omnino ac difficile negotium suscepistis, sed Dei bonitatem affuturam sanctis conatibus, certo confido. Ego vero ut aliqua in parte laborem vestrum sublevarem, qua potui brevitate, in unum veluti fasciculum conjeci, quæ Sacrosancta Tridentina Synodus, Provincialibus Conciliis sancienda ordinavit, ut ex his uberem deliberandi, ac salutaria constituendi materiam habeatis.

I. Ita sancta Synodus mandat: Præcipit sancta Synodus Patriarchis, Primatibus, Archi-Episcopis, & omnibus aliis, qui de jure vel consuetudine Concilio Provinciali interesse debent, ut in ipsa prima Synodo Provinciali omnia

& singula quæ ab hac sancta Synodo definita & statuta sunt, palam recipiant; veram obedientiam summo Romano Pontifici spondeant; hæreses omnes publice anathematizent.

II. Præcibit Concilium Tridentinum, ut si gravior aliqua quæstio de abusibus incidat, Provincialis Synodus eam examinet; ita tamen, ut nihil inconsulto Romano Pontifice novum, aut in Ecclesia hætenus inusitatum decernatur.

III. Committit, ut quæ ad debitum in Divinis officiis regimen spectant, deque congrua in his canendi ratione, simulque de omnibus Ecclesiæ Ministris, &c. quæ necessaria erunt, & si quæ hujusmodi, Synodus Provincialis certam formam præscribat. Qua quidem in re, dissimulare non possum, quin Reverendissimis Dominationibus vestris represententem considerationes, quæ mihi obversantur, circa Breviaria, & Missalia Strigoniensia. Licet enim Pius V. in Bulla Romano Breviario præfixa non abroget Breviaria, ante ducentos annos recepta, permittit tamen, imo optat, ut Romanæ Ecclesiæ omnes se conforment: unde videmus omnes fere Europæ Ecclesias nobiliores, jam se Romano conformasse, additis duntaxat Propriis Sanctis: ita in Passavienti, Cracoviensi, aliisque Ecclesiis factum.

Si

Si igitur Romanum Breviarium toties reformatum vidimus, quid ni, & nos meliora capeſſamus? accedit, quod omnes ad unum Prælati Ungari (quantum ſcio) Breviario ac Miſſali Romano utantur. Imo & Canonici omnes omnium Eccleſiarum (uno forte excepto) id ipſum ſequuntur. Mutavimus ergo Breviarium, & relicto veteri, Romanum acceptavimus; neque enim paucorum capellanorum, vel cantorum uſus tanti eſt, ut conſiderationem mereatur. Ad hæc, in ipſo uſu cantus, ac cæremoniæ, maxima eſt varietas: nam Poſonii fere ad nutum cantoris ſæcularis, pleraque ritu Paſſavienſi peraguntur: alibi aliter. Num igitur melius foret, retentis Sanctorum Tutelarium officiis, in reliquo Romano, imo Prælatorum omnium Ungariæ morem, & ritum ſequi? nec eſt quod de gradualibus & ſimilibus libris ſolicitiſſimus: nam & pauci ſuperſunt apud nos hi libri, ac uſu attriti: & nunc Venetiis impreſſos ſimiles libros haud magno coemere licet. Quid igitur hac in re Rñdiſſimis D. D. veſtris videatur, diſpiciant, ut ſummo Pontifici nomine Synodi, res tota proponi poſſit.

IV. Tridentina Synodus, ſerio inſunxit reſidentiam Prælatiſ, declaravitque exigui temporis abſentiam ſingulis annis, ſive continuam, ſive interruptam, non debere excedere duos, aut ad ſummum tres meſes. Declarat tamen; ob Chriſtianam charitatem, debitam obedientiam, ac evidentem Eccleſiæ & reipublicæ utilitatem, licite nonnullos abeſſe poſſe; has vero juſtas abſentiæ cauſas, a Pontifice vel Metropolitano, aut eo abſente, Suffraganeo antiquiori in ſcriptis eſſe approbandam: ac deinde jubet, ut Metropolitanus, cum Concilio Provinciali, judicet de licentiis a ſe, vel Suffraganeo datis, & errantes pœnis Canoniciſ puniantur.

V. Synodi Provincialiſ judicio committit Concilium Tridentinum, Primo: an Metropolitanus viſitare debeat aliquam Eccleſiam conprovincialem: & qua pœna plectantur Viſitatores, qui amplius accipiunt, quam ſtatutum eſt.

Secundo: ut examinatores Parochorum, rationem (ſi opus erit) reddere teneantur Synodo Provinciali, an legitime proceſſerint, & munera nulla acceperint: & ut circa formam examinationiſ a Concilio præſcriptam, addere, vel remittere poſſit Synodus Provincialiſ. Dignum igitur videtur conſiderare, quænam forma ſequenda ſit in examine Parochorum: ſiquidem alio loco Tridentinum Concilium mandat, ut in Provinciali Synodo præſcribatur propria examiniſ faciendi forma, Pontificiſ arbitrio approbanda.

VI. Poſtquam Concilium ſtatuifſet, in ſinguliſ Eccleſiis Cathedralibuſ, Seminaria erigi, & ex fruſtibus Menſæ Episcopaliſ, Capituli, dignitatumiſ, Abbatiarum, Prioratuum &c. portionem detrahi: Beneficia aliquot ſimplicia cujuſcunque qualitatiſ, etiam ante vacationem, Collegio applicari, & incorporari ſubjungit: Si Cathedralium Eccleſiarum Prælati in hac Seminarii erectione, & conſervatione negligentes fuerint, & ſuam portionem ſolvere tardaverint, Episcopum Archi-Episcopum, Archi-Episcopum Synodus Provincialiſ cogere debet.

Si vero aliqua Eccleſia tanta paupertate laboret, ut Collegium erigere non poſſit, Synodus Provincialiſ ex fruſtibus duarum, vel plurium Eccleſiarum, Collegium erigere curabit. Item: Synodus Provincialiſ decernere poteſt, quæ ad talium Seminariorum erectionem neceſſaria ſunt. Circa hanc rem, maximi momenti, diſpiciendum eſt; *Primo*: quid, ubi, quove modo in hac re fieri poſſit. *Secundo*: mobilia mortuorum Prælatorum, quomodo applicanda? quive ordo tenendus, ne diſſipentur, & nominatim, de nuper defuncti Reverendiſſimi Jaurienſiſ mobilibuſ, quid agendum? *Tertiò*, de pecunia pro Sancto Gothardo data, quid agendum? *Quarto*, en ex præſcripto Concilii Tridentini Poſonii poſſit vel debeat erigi Seminarium, ex plurium contributione, & quorum, quove modo?

VII. Si quid executioni demandatum non esset, circa Decreta Synodi Tridentinæ, de Monialibus, & Regularibus, Concilia Provincialia suppleant.

VIII. Statuit Sancta Synodus, in singulis Conciliis Provincialibus, aut Diœcesanis, aliquot personas designari, ut præter ordinarios locorum, iis etiam possint delegari, causæ ad forum Ecclesiasticum pertinentes.

IX. Postquam locationes bonorum Ecclesiasticorum anticipata solutione factas, irritasset Concilium, subiungit: Locationes Ecclesiasticarum rerum, etiam autoritate Apostolica confirmatas, irritas esse, si Synodus Provincialis, vel ab ea deputati in damnum Ecclesiæ, contra Canones contractas iudicabunt. Circa quod decretum, necesse est cognoscere, an aliquæ oppugnationes, vel quod pejus esset, venditiones factæ sint, per aliquos Ecclesiasticos. Neque abs re futurum existimarem, si in singulis Capitulis quolibet anno semel legeretur decretum Conc. Trident. Sess. 22. Cap. 11. De Refor. quod incipit. *Si quem Clericum*, &c.

X. Provincialia Concilia, pro moderandis moribus, corrigendis excessibus, controverſiis componendis, celebranda sunt. *Trid. Sess. 24. c. 2.* Itaque de his omnibus, dignum est salutaria deliberare.

XI. Ad Concilium Provinciale spectat, dispicere, an aliqui Episcopatus tam tenues sint, ut uniri debeant, & Pontifici significare. *Sess. 24. cap. 13.* Hic Reverendissimis Dominationibus Vestris propono considerandam cogitationem meam, circa erectionem Episcopatum in Diœcesi Strigoniensi, juxta formam in Synodo Diœcesana impressam.

Quibus auditis; ad cognoscendas, & quantum temporis ratio admitteret, decidendas causas & quæstiones, quæ forte occurrerent, pro iudiciis Synodalibus nominati sunt: Reverendissimi D. D. Emericus Losj Varadiensis, Gregorius Nagyfalvai Sirmienſis, Electi Episcopi; Admodum Reverendi D. Geor-

gius Himmelreich Archi-Abbas S. Martini, Stephanus Telekessy Præpositus Leleſienſis, Georgius Vasváry Vicarius & Cantor Jaurinenſis. Deinceps Reverendissimus Dominus Stephanus Senyey Episcopus Jaurienſis, Cæsareæ Majestatis Aulæ Cancellarius, recentius feriem restitutionis Capituli Ecclesiæ Vespriemienſis, & Præposituræ Beati Michaelis de Hantha, & produxit transactionem inter se, ut Episcopum tunc Vespriemensem, & dictum Capitulum non ita pridem initam, hunc tenorem continentem.

„ **N**Os Stephanus Szent-Andráſy de
 „ Csik-Amadefalva, Episcopus
 „ Transylvanienſis S. Salvatoris de Pa-
 „ pocz, & S. Michaelis Archangeli de
 „ Clôrna Præpositus, Venerabilis Ca-
 „ pituli Ecclesiæ Jaurinenſis Canonicus,
 „ ac Sacræ Cæsareæ Regiæque Majesta-
 „ tis Conſiliarius. Item Sigismundus
 „ Eörſy, Illuſtriſſimi Domini Comitis
 „ Nicolai Eſzterhazy de Galantha, Re-
 „ gni Hungariæ Palatini &c. Familia-
 „ ris, ac præfatæ Sacræ Cæsareæ Re-
 „ giæque Majestatis Capitaneus Cam-
 „ peſtris. Memorix commendamus
 „ tenore præſentium ſignificantes, qui-
 „ bus expedit univerſis; quod nos in
 „ vigilia feſti Epiphaniæ Domini, pro-
 „ xime præterita, una cum nonnullis
 „ Reverendis, Generoſis, Egregiis &
 „ Nobilibus Dominis in hoc Præſidio
 „ Vespriemiensi exiſtentibus, conſtituti,
 „ Generoſis, Egregiis, Nobilibus, item
 „ Strenuis, Agilibus, Stephano Kört-
 „ véleſy Capitaneo, Duſtoribus, Cen-
 „ turionibus, Decurionibus, Vexilli-
 „ feris, cæterisque utriuſque ordinis
 „ Equeſtris, & Peſtris militiæ ſtipen-
 „ diariis militibus, in dicto præſidio
 „ Vespriemiensi conſtitutis, vigore pa-
 „ tentis mandati, præfatæ Cæsareæ
 „ Regiæque Majestatis, ad eosdem ſo-
 „ nantis & directi Viennæ die decima
 „ nona Menſis Decembris proxime
 „ præteriti, ſub ſecreto ſigillo, & pro-
 „ priæ manus ſubſcriptione ſuæ Maje-
 „ ſtatis emanati, in noſtri præſentiam
 „ convocatis & accerſitis, nomine ſuæ
 „ Ma-

„ Majestatis Sacratissimæ serio ac fo-
 „ lenniter declaravimus. Quod po-
 „ steaquam sua Majestas pro suscepti
 „ sui Regiminis officio, suæ curæ in-
 „ cumbere agnoscat, ut Ecclesiis DEI
 „ providere ac prospicere, ac quæ in-
 „ juria temporum desolatæ & pessun-
 „ datæ essent, quantum uspiam tempo-
 „ rum ratio admitteret, Divino freta
 „ auxilio, iterum in usum revocaret,
 „ & in eis Divinum cultum resuscitare
 „ intenderet. Hinc sua Majestas, Ca-
 „ pitulum quoque Wesprimiense re-
 „ staurare, & ipsum Clerum suis bo-
 „ nis temporalibus potiri volens, dedit
 „ in commissis Reverendissimo Domi-
 „ no Stephano Sennyey de Kis-Sennyey,
 „ loci utpote hujus Episcopo, & suæ
 „ Majestatis Consiliario, ac per Re-
 „ gnum Hungariæ Aulæ Cancellario,
 „ ut is ea, quæ circa restaurationem
 „ Pastoralis suæ curæ incumbunt, rite
 „ perageret & ordinare debeat.

„ Pro eo, nos nomine Suæ Maje-
 „ statis annotatos Dños Præsidarios
 „ hortati sumus, eisdemque serio ac
 „ firmiter commisimus & mandavimus;
 „ quatenus præfatum loci hujus Epi-
 „ scopum, atque ipsum Capitulum
 „ Wesprimiense, pro Domino hujus
 „ loci terrestri habere, tenere, & a-
 „ gnoscere teneantur, neque personas
 „ Ecclesiasticas, sive quoad mansionem,
 „ & residentias, sive quoad bona sua
 „ temporalia inhonestare, inquietare, &
 „ injuriare præsumant, quin potius il-
 „ lis omni ope, & auxilio semper a-
 „ adesse, & occurrere velint, ac debe-
 „ ant. Quin etiam intimavimus, de-
 „ fensionem & protectionem bonorum
 „ dictæ Ecclesiæ Wesprimiensis per
 „ Suam Majestatem prætitulato Domi-
 „ no Palatino injunctam & commissam
 „ esse.

„ Qua quidem nostra intimatione
 „ & declaratione percepta, memora-
 „ tus quidem Dominus Episcopus, cum
 „ debitæ gratitudinis declaratione, Suæ
 „ Majestati, publice, decentes confe-
 „ ssim egit gratias: annotati autem
 „ Dominus Capitaneus, cæterique hu-
 „ jus loci Præsidiarii præmissis Suæ Ma-

„ jestatis mandato, sese humilime ob-
 „ temperaturos responderunt.

„ His peractis jam fatus Rndissimus
 „ Dominus Stephanus Sennyey, Pon-
 „ tificibus indutus, in & ad desola-
 „ tam Ecclesiam suam Cathedralē, in
 „ hac arce Wesprimiensi fundatam,
 „ sese contulit, ibidemque mox admo-
 „ dum Rndum Dñum Joannem Ka-
 „ posy in Præpositum majorem, &
 „ Canonicum ejusdem Ecclesiæ ipsemet
 „ investivit & installavit; Rndos au-
 „ tem Stephanum Cserhovium in Præ-
 „ positum B. Michaëlis Archangeli de
 „ Hantha, Martinum Zenttimrei,
 „ in Archidiaconum Zaladiensē, Be-
 „ nedictum Acladi, & Stephanum Er-
 „ dös, medio præfati Præpositi ma-
 „ joris in Canonicos investiri, instal-
 „ larique fecit; reliquarum autem di-
 „ gnitatum, & Canonicatum collatio-
 „ nem, tam diu distulit, quoad Deo
 „ bene propitio, idoneæ personæ ad id
 „ oblatæ fuerint, illisque conferendos
 „ esse judicaverit. Denique die post
 „ dictum festum Epiphaniæ immediate
 „ sequenti, de bonis & juribus posses-
 „ sionariis prætitulatus Rndissimus D.
 „ Episcopus, cum Capitulo suo, hoc,
 „ qui sequitur modo, invicem transege-
 „ runt.

„ Quod ex quo bona & jura pos-
 „ sessionaria ipsius Capituli paucissimis
 „ exceptis, una cum nonnullis bonis,
 „ & juribus possessionariis Episcopali-
 „ bus, inter cætera autem telonio, &
 „ totius anni educillo Wesprimiensi, in
 „ & pro decem millium florenorum
 „ Hungaricalium summa, generoso
 „ Dño Paulo Zichy, alias hujus Præ-
 „ sidii Wesprimientis supremo Capita-
 „ neo, per Suam Majestatem inscripta
 „ fuerunt, eademque bona Episcopa-
 „ lia, pariter & Capitularia, jam fatus
 „ Rndissimus D. Stephanus Sennyey Epi-
 „ scopus Wesprimiensis, expetitis
 „ alibi mutuo decem millibus florenis,
 „ eidemque annotato Paulo Zichy eli-
 „ beravit: ideo universi & singuli pro-
 „ ventus, & utilitates eorundem bo-
 „ norum Episcopaliū, pariter & Ca-
 „ pitularium, tam diu in unum colli-
 „ B b b b 2 „ gan-

„ gantur , & percipiantur , quamdiu
 „ nempe prænotatam summam decem
 „ millium florenorum non attigerint ,
 „ debitumque modo præmisso contra-
 „ ctum , exolutum non fuerit : qui
 „ quidem proventus omnes & singuli ,
 „ ex bonis quidem Capitularibus im-
 „ mediate , ex Episcopalibus autem
 „ mediate , per manus scilicet provisō-
 „ ris Episcopi , manibus Præpositi ma-
 „ joris , & unius alterius Canonici ,
 „ qui residentiam ipsorum ordinariam
 „ hic Wesprii habebant , per eosdem
 „ fidelissime asservandi , assignari de-
 „ beant. Ubi porro Deo propitio ejus-
 „ dem debitum plenarie persolutum
 „ fuerit , extunc bona quidem Episco-
 „ palia , dicto Episcopo , Capitularia
 „ vero Capitulo possidenda emanebunt.
 „ Interea vero temporis , quoad nem-
 „ pe debitum præscriptum exolvatur ,
 „ ex proventibus perceptis , singuli
 „ Domini Canonici annuatim singulos
 „ viginti quinque , Dominus Præposi-
 „ tus vero major , quinquaginta flore-
 „ nos Hungaricos habebunt. Postre-
 „ mo , si forte præfata Cæsarea Regia-
 „ que Majestas , pro innata sua clemen-
 „ tia & oblatione , præscriptam decem
 „ millium florenorum summam , præ-
 „ titulato Rndissimo Domino Episcopo
 „ Wespriemensi , sive in toto , sive in
 „ parte donare dignata fuerit , eam i-
 „ dem Dominus Episcopus paterne &
 „ liberaliter in contentationem sui cre-
 „ ditoris convertet , & sic quidquid
 „ medio tempore ex proventibus col-
 „ lectum fuisse comperietur , id totum
 „ in fabricam Ecclesiæ ipsius Cathedra-
 „ lis , aliasque pias necessitates conver-
 „ tetur. Nec hoc prætermisso : quod
 „ si quidpiam ex bonis vel per Episco-
 „ pum possessis , ad Capitulum , vel
 „ per Capitulum tentis , ad Episcopum
 „ pertinere dignoscetur , id totum abs-
 „ que longiori litis processu , ad solius
 „ Archi-Episcopi Strigoniensis , & sibi
 „ adjungendorum arbitrariam revisio-
 „ nem invicem resignare debeant ac te-
 „ neantur : signanter autem integrum
 „ erit Rndissimo Domino Episcopo in
 „ territorio oppidi Wespriemensis u-

„ num molendinum , pro mensa sua
 „ construi facere , ex quo olim etiam
 „ in fundo Venerabilis Capituli certum
 „ molendinum habuisse constat. In quo-
 „ rum fidem & memoriam præsentem
 „ literas testimoniales , præfatis Reve-
 „ rendissimo D. Episcopo , & Capitulo
 „ Wespriemensi extradendas duximus
 „ & concedendas , communi suadente
 „ justitia. Datum in dicto Præsidio
 „ Wespriemensi , præscripta secunda
 „ die post dictum festum Epiphaniæ
 „ Domini , Anno millesimo , sexcen-
 „ tesimo , trigésimo.

Episcopus , qui supra.

Sigismundus Eörfy.

Quæ sic audita & intellecta , lau-
 davit & approbavit sancta Synodus , re-
 servatis tamen juribus , tam pro Epi-
 scopo , quam Capitulo , si quæ forte
 in bonis stabilibus , vel etiam mobili-
 bus invicem prætereendere possent , coram
 Metropolitanano , vel ejus Vicario acqui-
 rendis.

Hac occasione destinati sunt ad col-
 ligenda , & in scripturas redigenda no-
 mina bonorum Ecclesiasticorum impi-
 gnoratorum , Rndissimi D. D. Geo-
 rgius Draskovithius Quinque Ecclesien-
 sis , & Paulus David Wacienfis Episco-
 pi : eisdem adjunctus D. Dionysius A-
 griensis , Præpositus Orodientis.

His itaque actis , soluta est prima
 sessio ; & secunda præfixa est , hora se-
 xta matutina sequentis diei.

Acta secundæ diei.

Quæ ubi illuxit eadem solennitate ,
 & ordine , quo pridie , itum est
 ad Ecclesiam ; ubi Illustrissimus ac Re-
 verendissimus D. Joannes Telegdy Ar-
 chi-Episcopus Colocensis , Pontificali-
 ter indutus , Sacrum de Beata Virgine
 solenniter operatus est. Quo finito ad-
 modum Reverendus D. Valerianus Ed-
 mundus , Canonicus Ecclesiæ Metro-
 politanæ Strigoniensis , & Archidiaconus
 Neogradientis , de vigilantia Epi-
 scopali peroravit ,

Dein-

Deinde Admodum Reverendus Dominus Mathias Senkuicz, Archidiaconus Cathedralis, & Præpositus Sancti Georgii de Viridi Campo, juxta formam a Tridentina Synodo præscriptam, fidei professionem clara voce prælegit, cæteris omnibus Synodo præsentibus, eam pronuntiantibus, & in eam manibus supra Evangelium Sanctum positus, jurantibus.

Quibus finitis, more consueto redditum est ad aulam Archi-Episcopalem, ubi Patribus rite loca occupantibus, Illustrissimus Dominus Thelegdy Archi-Episcopus Colocensis, cum omni lenitate & mansuetudine declaravit: se quidem ad præsentem Synodum celebrandam, ab Illustrissimo Domino Cardinale invitatum, convenisse; nihilominus de prærogativa sua Archi-Episcopali, quam sibi, suisque successoribus conservatam vellet, eandem facere intendere protestationem, quam Præde-

cessor illius Illustrissimus quondam Demetrius Napragy, Archi-Episcopus Colocensis; in actis Synodi Provincialis Anni 1611. celebratæ, fecerat. Quo audito Illustrissimus Dominus Cardinalis, haud minori cum charitate, & mansuetudine retulit, tam inter se & dictum Illustrissimum Colocensem, benevole & amice concordatum esse, & commissum adhuc pridie nonnullis Reverendissimis Dominis Episcopis, ut revolutis juribus Canonicis, & Doctorum sententiis circa decisionem & complanationem præsentis quæstionis laborarent, ac sententiam suam coram Synodo referrent; antequam tamen iidem deputati Reverendissimi Domini, aliquam superinde relationem Synodo fecissent, sua Illustrissima Celsitudo, reproduxit illas in scriptis rationes, quas pro parte sua dictis Reverendissimis Dominis pridie assignaverat, & intelligibili voce perlegi curavit, in hæc verba.

Reverendissimi Domini, Fratres observandissimi.

„ Nihil attinet causas recensere, ob
„ quas non solum Reverendissi-
„ mos Suffraganeos Archi-Episcopatus
„ Strigonienfis, sed reliquos etiam Præ-
„ latos Coronæ Regni Hungariæ, con-
„ vocandos censuerimus: constat enim
„ omnibus, quantam ruinam passa sit
„ Religio Catholica in Regno Hunga-
„ riæ; cui proinde faciendæ, merito
„ omnes operam commodare debent.

„ Solum igitur propono confide-
„ randas rationes, quibus adducor, ut
„ existimem, jure Primatiæ, potuisse
„ ad hoc Concilium vocari Illustrissi-
„ mum Archi-Episcopum Colocensem
„ cum suis Suffraganeis. Nam etsi li-
„ benter Sanctæ Sedis Apostolicæ judi-
„ cio rem hanc totam committere sim
„ paratissimus; ne tamen vel ambitio-
„ ne, vel novandi studio quidquam
„ fecisse existimer, consignabo, quæ
„ mihi sparsim lecta de Primatis au-
„ thoritate.

„ Quod igitur Primas alicujus Re-
„ gni, ita præsit Archi-Episcopis ejus-
„ dem Regni, quemadmodum præ-

„ sunt Archi-Episcopi suis Suffraganeis,
„ liquido constat.

„ Primo ex eo, quod Archi-Epi-
„ scopi teneantur obedire Primati, tan-
„ quam Judici ipsorum ordinario. S.
„ Anacletus Papa Epist. 1. quæ est ad
„ Episcopos Italiæ, & refertur dist. 99.
„ cap. 1. sic decernit: *Patriarchas, vel*
„ *Primates* (qui unam formam retinent,
„ licet diversa sint nomina) *leges Divi-*
„ *ne & Ecclesiastica poni, & esse consti-*
„ *tuerunt; ad quos Episcopi (si necesse*
„ *fuert) confugerent, eosque appellarent:*
„ *& ipsi Primatum nomine fruerentur;*
„ *& non alii: reliquæ vero Metropolitanæ*
„ *civitates, haberent Metropolitanos*
„ *suos, qui prædictis jure obedirent Pri-*
„ *matibus; qui non Primatum, sed aut*
„ *Metropolitanorum, aut Archi-Episco-*
„ *porum nomine fruerentur; in quem*
„ *locum Glossa hæc habet: Metropolitanus*
„ *est Judex ordinarius omnium E-*
„ *piscoporum Provincia; Primas tan-*
„ *tum Archi-Episcopi: unde, secundum*
„ *hoc, major est Patriarchis: Initio ve-*
„ *ro illius distinctionis hæc verba ha-*
„ *bentur. Ab Archi-Episcopis, Episcopi*
„ C c c c ad

„ ad *Primates* appellant; debent ergo
 „ Primatibus obedire *Archi-Episcopi* in
 „ omnibus, quæ sibi ab eis iuste fue-
 „ rint imperata.

„ *Secundo*, ex eo, quod *Archi-Epi-*
 „ *scopi* per suos subditos conveniri pos-
 „ sunt in iudicio, coram *Primate*; ita
 „ habet *Can. 9. Concil. Chalchedonen.*
 „ *Relatus Ca. 11. quæst. 1. cap. 46. Si*
 „ *contra ipsius Provinciæ Metropolitan-*
 „ *um, Episcopus, sive Clericus babeant*
 „ *controversiam, pergant ad ipsius Dîe-*
 „ *cesis Primatem, ut eorum ibi negotium*
 „ *terminetur.*

„ *Tertio*, Ex eo, quod omnes sub-
 „ diti *Archi-Episcoporum*, appellare
 „ possunt ad *Primates*; id in prima
 „ ratione audivimus, & expresse defi-
 „ nit *Bonifacius*, *Epistola ad Episco-*
 „ *pos Galliæ. Relatus Ca. 6. q. 4. c. 3.*
 „ *Si inter Episcopos ejusdem Concilii du-*
 „ *bitatio emerferit de Ecclesiastico jure,*
 „ *vel de aliis negotiis, primum Metro-*
 „ *politanus eorum cum aliis in Concilio*
 „ *considerans rem dijudicet; & si non*
 „ *acquiescat utraque pars judicatis, tunc*
 „ *Primas Regionis inter ipsos audiat, &*
 „ *quod Ecclesiasticis Canonibus, & legi-*
 „ *bis vestris consentaneum sit, hoc desi-*
 „ *niat. Et nulla pars calculo ejus valeat*
 „ *contradicere. Hoc ipsum probat no-*
 „ *tatio, capiti citato præmissa, ex*
 „ *novella. 123. cap. 34. apud Julianum*
 „ *antecefforem.*

„ *Quarto*, ex eo, quod *Anicetus Pa-*
 „ *pa*, *Epistola ad Episcopos Galliæ* his
 „ verbis sancit: *Si aliquis Episcoporum*
 „ *proprium Metropolitanum suspectum*
 „ *habuerit, apud Primatem Dîceseos,*
 „ *aut apud banc Sedem Apostolicam au-*
 „ *diatur. Ubi prima quoque instantia*
 „ *Episcoporum suffraganeorum Archi-*
 „ *Episcopi conceditur Primati*

„ *Quinto*, ex eo, quod *Primate*
 „ conceditur *authoritas* multo major
 „ in *Archi-Episcopo* judicando, quam
 „ *Archi-Episcopo* in judicando suos suf-
 „ fraganeos. Nam posteaquam *Ana-*
 „ *cretus Papa* in *Epistola ad Episcopos*
 „ *Gallicæ* sanxisset, illa, quæ refert
 „ *Gratianus causa 9. q. 3. c. 5. Quod*
 „ *Archi-Episcopus nihil de causis suffra-*

„ ganeorum constituat, absque cun-
 „ ctorum *Suffraganeorum* consilio; ad-
 „ didissetque illud, quod eadem causa
 „ 9. q. 3. c. 6. refert.

„ Quod si *Metropolitanus*, sine
 „ omnium *Conprovincialium* præsen-
 „ tia, vel consilio *Episcopum* gravare
 „ voluerit, ab omnibus corrigatur;
 „ & si inobediens apparuerit, ad Se-
 „ dem *Apostolicam* deferatur; hæc tan-
 „ dem verba subiungit: *Si autem propter*
 „ *nimiam longinquitatem, aut temporum*
 „ *incommoditatem, vel itineris asperita-*
 „ *tem, grave fuerit ejus causam ad hanc*
 „ *Sedem referre, tunc ad ejus Primatem*
 „ *causa deferatur, & penes ipsum hujus*
 „ *sanctæ Sedis auctoritate, diiudicetur.*

„ *Sexto*, ex eo, quod quemadmo-
 „ dum *Episcopus* suos *Dîcesanos*, *Ar-*
 „ *chi-Episcopus* *Suffraganeos* *Episco-*
 „ *pos*, convocare potest ad *Concilium*,
 „ ita *Primas*, tam *Episcopos*, quam
 „ *Archi-Episcopos* vocare potest ad
 „ *Concilium* totius *Nationis*.

„ Id quam certum, & evidens sit,
 „ vel ipsorum *Hæreticorum* assensione
 „ docet his verbis *Bellarminus lib. 1.*
 „ *de Conciliis cap. 12. Convenit inter*
 „ *nos, & adversarios, Concilia Dîce-*
 „ *sana ab Episcopo, Provincialia ab Ar-*
 „ *chi-Episcopo, Nationalia a Patriarcha,*
 „ *vel Primatibus convocari debere: Id enim*
 „ *cum Augustino Epistola 217. Catholici*
 „ *omnes fatentur; Idem fatetur Calvi-*
 „ *nus, Illiricus, & ceteri; & eodem*
 „ *lib. 1. de Conciliis cap. 4. ita scribit*
 „ *Bellarminus: Nationalia Concilia di-*
 „ *cuntur, in quibus conveniunt Archi-*
 „ *Episcopi, & Episcopi unius Regni, vel*
 „ *Nationis, quibus præest aliquis Pa-*
 „ *triarcha, vel Primas. Ea licet distin-*
 „ *cta sint a Generalibus, & Provinciali-*
 „ *bus, tamen utrorumque nominibus ap-*
 „ *pellantur interdum.*

„ *Septimo*, ex eo, quod *Primas*,
 „ caput est *Gentis* suæ, & ceteri *Epi-*
 „ *scopi* sine eo, multa facere non pos-
 „ sunt. Ita habet *Canon. 35. (alias*
 „ *34.) Apostolorum* (Episcopos gentium*
 „ *singularum scire convenit, quis inter*
 „ *eos primus babeatur, quem velut ca-*
 „ *put existiment, & nihil amplius præ-*

* Apud *Coriolanum*, *summa Conciliorum fol. 131.*

„ter ejus conscientiam gerant, quam illa
„sola singuli, qua Parochia propria, &
„villis, quæ sub ea sunt, competunt.

„Oſtavo, ex ipſo Primatis nomi-
„ne id ipſum liquet. Nam ſi nomina
„rem ipſam indicant, manifeſtum eſt
„præſeſſe Primates Archi-Epiſcopis: ſi-
„quidem ſtriſto jure vetitum eſt, ne
„Primates ſe nomen Archi-Epiſcopi.
„Anicetus Papa epiſtola ad Epiſcopos
„Galliæ; & refertur diſt. 99. cap. 2. ita
„habet: *Nulli Archi-Epiſcopi Primates*
„*vocentur, niſi illi, qui primas tenent*
„*Civitatis, quarum Epiſcopos Apoſtoli,*
„*& ſucceſſores Apoſtolorum regulariter*
„*Patriarchas, & Primates eſſe conſti-*
„*tuerunt; niſi aliqua gens deinceps ad*
„*fidem converſatur, cui neceſſe ſit prop-*
„*ter eorum multitudinem, Primatem*
„*conſtitui. Reliqui vero, qui alias Me-*
„*tropolitanas ſedes adepti ſunt, non*
„*Primates, ſed Metropolitanani nomen-*
„*tur.* Cum enim vacat Metropolita-
„na Sedes, Primatis eſt conſtituere
„de rebus ad Metropolitanum perti-
„nentibus. Id ipſum a Gregorio VII.
„definitum refertur initio cap. 2. diſt.
„99. Et ex eadem diſt. 99. c. 1. hoc
„idem audivimus in prima ratione.
„Et ut hæc omnia taceantur: certum
„eſt, jure Legati Sedis Apoſtolicæ,
„poſſe per Archi-Epiſcopum Strigo-
„nienſem convocari omnes omnino
„totius Coronæ Ungariæ Prælatos.
„Cur vero hac in re difficultas movea-
„tur, cauſam aliam non video, quam
„quod in Synodo Tyrnavienſi Anno
„1611. proteſtatio D. Colocenſis ad-
„miſſa fuerit. (a)

„Cæterum proteſtatio cuivis Ji-
„bera eſt: neque per illam vel aquiri-
„tur juſ proteſtanti, vel juſ alterius
„legibus Eccleſiaſticis nixum, infrin-
„gitur. Et ſi quid per inadvertentiam
„juris admittitur, id expreſſis legi-
„bus jam recitatis, derogare non po-
„teſt. Cum itaque ex ipſa hujus Con-
„cilio indiſtione conſtet, Synodum
„hanc, non pro iis tantum congrega-
„tam eſſe, qui Archi-Epiſcopali jure,

„Suffraganei ſunt, ſed pro omnibus,
„qui commorantur intra limites Pro-
„vinciæ, cui jure Primatiæ, & Legati
„præſumus, merito ad hanc Synodum
„convocari debuit Dominus Colocen-
„ſis. Neque alio ſenſu hanc Synodum
„Provincialem nominavimus, quam,
„quo audivimus a Bellarmino, Natio-
„nalia quoque Concilia ſæpius vocari
„Provincialia. (b)

Quæ ubi ab omnibus attente audi-
ta, & intellecta ſunt, Reverendiſſimus
Dominus Stephanus Sennyey, Epiſco-
pus Jaurienſis retulit; ſe, cæterosque Re-
verendiſſimos Dominos ad id deputa-
tos, rationes illas, etiam perluftratis ea-
rum fontibus ſedulo examinaviſſe, at-
que comperiſſe, Illuſtriſſimum Domi-
num Cardinalem non Archi-Epiſcopa-
tus, ſed Primatiæ jure, tam dictum D.
Archi-Epiſcopum Colocenſem, quam
Suffraganeos ejusdem ad Synodum ex-
tra omnem diſputationem convocare
potuiſſe. Id ipſum viſum eſt ſanctæ Sy-
nodo; cui etiam tandem Illuſtriſſimus
Dominus Colocenſis acquievit, ac ab om-
ni deinceps proteſtatione ſuperſedit.

Dum hæc geruntur, Reverendi Pa-
tres Societatis Jeſu Georgius Dobrono-
ky Tyrnavienſis, Georgius Kaldy Poſo-
nienſis, & Daniel Váſárhely Jaurienſis
Collegiorum Rectores, ad audientiam
a S. Synodo admiſſi, nomine totius So-
cietatis porrecto ſupplici libello inſtite-
runt, ut Patres ad Synodum congrega-
ti, adeoque totus Eccleſiaſticus Un-
gariæ Status, in futuris regni comitiis,
quo meliori poſſet modo pro abrogan-
dis ſtatutis regni in præjudicium Socie-
tatis ab anno præſertim 1607. paſſim e-
ditis, quibus bona ſtabilia in hoc regno
Societas poſſidere prohibetur, collabo-
rare dignaretur. Quorum petitio, ut
juſtiſſima, ab omnibus admiſſa eſt, æquiſ-
ſimumque judicatum, ut omni conatu
ad tollenda hujusmodi ſtatuta ab uni-
verſis concurratur.

Inter hæc Dominus Georgius Him-
melreich, Archi-Abbas S. Martini de ſa-
cro monte Pannoniæ, in comprobatio-
nem tituli ſui, non Abbatiae ſolum,

C c c c 2

ſed

a) Quam vide pag. 202.

b) Suſtulit dubium, quo nomine præſens Synodus habenda ſit.

ted Archi - Abbatiae, produxit aliquot summorum Pontificum Bullas, quibus praedecessoribus suis, & omnibus ejus loci Abbatibus, Archi - Abbatiae titulus collatus fuit. Quod etiam Illustrissimus Cardinalis, & S. Synodus agnovit, & ratum habuit.

Quibus sic gestis legi ceptae sunt, & discuti propositiones, ex quibus sacra Synodus haec, quae sequuntur, edidit decreta, statui moderni temporis accommodata.

STATUTA ET DECRETA SYNODI.

Primum: Licet neque sacro-sancta, & Oecumenica Synodus Tridentina, neque Sedes Apostolica abrogaverit usum Breviarii, & Missalis, juxta antiquum, & receptum ritum Ecclesiae Strigoniensis, & ordinem, utpote, quae ante trecentos, & amplius annos recepta esse, & usu immemorabilis temporis confirmata, dignoscuntur. Nihilominus, quia animadvertit sancta Synodus, non paucos, nec leves in hujusmodi Breviariis, & Missalibus psallendis defectus contingere: inter quos, non ultimum locum tenet, quod omnes fere totius Ungariae Clerici (uno duntaxat alterove excepto) privatim in recitandis horis canonicis, ac celebrando Missae sacrificio, Romano Breviario, ac Missali, non vero Strigoniensi utantur, cum in Ecclesia in horis decantandis, ac Missa, Strigoniensis Breviarii ritus observetur. Quod, an citra laesionem conscientiae fieri possit, timorato cuivis merito in dubium, ac scrupulum venire potest. Videt etiam S. Synodus, omnes fere Europae Ecclesias, saltem nobiliores, rejectis propriis particularibus Romani Breviarii ritum in officio Divino canendo, & psallendo amplexas esse. Ipsa quoque Romanae Ecclesiae, utpote Matri, ac Matrici suae conformare se quam proxime studens, statuit, primum quidem per aliquot pios, ac doctos viros, & rerum Ecclesiasticarum gnaros, patronorum hujus regni peculiarium proprias missas, officia, lectiones, responsoria, cum suis festis, & eorum octavis, in unum colligi, ac compilari, ac sic collecta Sedi Apostolicae proponi, quae si hujusmodi regni Sanctorum Tutelarium officia, ac missas, suis festis, ac temporibus celebranda admiserit, decernit S. Synodus, se quo

que Romanae Ecclesiae conformare, ac relicto veteri suo Strigoniensi Breviario, ac Missali, Romanum amplecti, & juxta ritum Romanum in Ecclesiis psallere, & officium divinum decantare. Si vero Sedes Apostolica, patronorum officia rata habere nolle, eligit S. Synodus antiquum usum retinere, quam a pietate ac devotione erga patronos suos, ac tutelares sanctos recedere. Ad colligenda porro hujusmodi Sanctorum festa, officia, ac missas, deputati sunt, Reverendissimi Domini Episcopi Waradiensis, Quinque-Ecclesiensis, & Bosniensis; quae etiam ubi Sedis Apostolicae auctoritate approbata fuerint, imprimi, & ad calcem Breviarii Romani apponi oportebit.

Secundum: Juxta praescriptum sancti Concilii Tridentini injungit S. Synodus residentiam Praelatis; ita ut eorum a suis residentiis absentia, duorum, aut trium mensium spatium non excedat. Si, qui tamen eorum ob Christianam charitatem, debitam obedientiam, ac evidentem Ecclesiae & reipublicae utilitatem, ultra praescriptum a suis residentiis absint, eorum justas absentiae causas, a Pontifice, vel Metropolitano, aut eo absente, a Suffraganeo antiquiori in scriptis esse approbandas, ac deinde Metropolitanus cum Concilio Provinciali de hujusmodi licentiis a se vel Suffraganeo datis judicet: qua in parte errantes, poenis canonicis puniantur.

Tertium: Canonici a suis ordinibus propter paucitatem parochorum, & penuriam Sacerdotum ad parochias administrandas missi, ob idque a capitulis suis absentes, redditibus canonicis minime priventur: quod in priori quoque Provinciali Synodo constitutum renovat, & observari mandat S. Synodus.

Quar-

Quartum: Inhærens eadem S. Synodus generalis Concilii decretis, elegit, qui formam examinandi sacerdotes ad parochias mittendos conficiant, Reverendissimos Dominos Tinniniensem, & Sirmiensem electos Episcopos. (c)

Quintum: Postquam Sacratissima Cæsarea, Regiaque Majestas, pro sua in Deum pietate, paternaque erga clerum Ungariæ propensione, peculiari suo diplomate indulgit, ut mobilia bona Prælatorum defunctorum, ad erectionem, & intertentionem seminariorum convertantur; sacra Synodus decrevit, ut quam primū una ferrea cista capax compareretur, in conservatorio Capituli Posonienſis collocanda, clavibus illius penes Capitulum Strigoniensē manentibus, ut in eam quicquid pecuniarum ex ejusmodi mobilibus prælatorum bonis confuari potuerit, comportetur: tam diu, donec circiter decem millium florenorum summa excreſcat, quam in censum statim locare oportebit, & censum in educationem, & studia Clericorum convertere, in quibus ad alumnatum ex hujusmodi censu erigendum suscipiendis, habebitur ratio illius Capituli, vel Ecclesiæ, ex cujus potissimum bonis, summa capitalis ad censum data, corrogata fuit, & pro rata cujusque portione plures, vel pauciores ex ejus diocesi juvenes in alumnatum admittentur. Porro, pro receptione & erogatione illius pecuniæ in censum, deputati sunt, Reverendissimi Domini Stephanus Sennyey Jaurinensis, Paulus David Vacienſis, Georgius Draskoviczius Quinque-Ecclesiensis, Episcopi, qui tamen prædictam cistam aperire non possint, nisi duo ad minus ex ipsis præſentes fuerint, cum consensu tertii, & scitu Illustrissimi Archi-Episcopi Strigoniensis. Ut vero ex sæpedita pecunia eo citius & commodius constans, & stabilis alumnus erigi possit, Illustrissimus D. Cardinalis pro ardentissimo suo erga Deum, & Ecclesiam zelo, & effusa liberalitate, statim libenter, ac sponte obtulit, ac fundatione facta, defacto dedit, & applicuit domum suam Viennensem olim Aurei Montis vocatam e regione monasterii,

ac Templi S. Laurentii sitam, ut in eo institueretur quamprimum, & fundaretur dictus Clericorum alumnatus, at domus eidem alumnatui cederet. Placuit etiam, ut pecunia quoque pro Abbatia S. Gothardi data, in eadem cista collocaretur, sequeſtratis ex ea pro Admodum Reverendo Domino Michaelē Ramocſaházy Abbate de Tyhan ducentis florenis hungaricis, qui ad modernum dictæ Abbatie S. Gothardi statum non sine labore, ac sumptibus propriis, viam videtur aperuisse. Denique quantum ad bona mobilia nuper defuncti Reverendiss. Domini Jaurienſis Episcopi attinet; decernit S. Synodus, ut ea juxta testamentariam ipsius ordinationem disponantur, ita tamen ne pro seminario plus, quam medietas (si aliter fieri nequiverit) etiam cum defalcatione legatorum, deponatur. Si vero a legatis plus, quam medietas super fuerit, id etiam in seminarii usum cedere debeat.

Sextum: Quamvis hætenus quoque pro viribus sunt enixi domini hujus regni Prælati, ut aleret quisque juvenes, & erudiri curaret ad Statum Ecclesiasticum promovendos, ex quorum penuria, non minimam ruinarum partem in Ecclesiam Hungaricam emerſisse constat: nihilominus, quia advertit ne sic quidem adhuc tot destitutarum, & in dies per DEI gratiam ad gremium Ecclesiæ redeuntium parochiarum necessitatibus satis provisum: Idcirco placuit Sacre Synodo novam ab omnibus hujus regni Prælati contributionem, & beneficiorum taxationem fieri, quæ non præſentes modo, sed & eorum successores ad solvendam quot annis hujusmodi sponte susceptam, seu etiam impositam pensionem, obliget, & quibus in unum collectis alantur clerici, & in pietate, ac literis instituantur alumni ad Statum Ecclesiasticum obligati: cui ante omnia Illustrissimus Dominus Cardinalis libenter, ac sponte obtulit quandam domum suam Tyrnaviæ, nunc quidem majori ex parte desolatam, sed propediem sumptibus ejusdem Illustrissimi Domini reædificandam, ac erectioni dicti alumnatus deputandam, Cæteri

D d d d

c) *Reperi in M.S. banc notam:* Hic inferenda est forma examinis.

teri vero Illustrissimi, ac Reverendissimi Domini Prælati, benevole, ac libenter citra læsionem aut grave onus suorum successorum, aut beneficiorum, se resolverunt, ad contribuendum in hunc modum.

Illūmus D. A. Ep. Coloc. hung. fl. 100. (d)

Rdssimus D. Episcop. Agriens. fl. 100.

Rdssimus D. Vacienfis fl. 25.

D. Archi-Abbas S. Martini fl. 32.

D. Præpositus Scepusiensis fl. 100.

D. Præpositus Pofonienfis fl. 12.

D. Præpositus Lelehsienfis fl. 10.

D. Præp. & Custos Albenfis fl. 10.

D. Præpositus de Jaszov fl. 20.

D. Præpositus Veteris Budæ fl. 25.

D. Præpositus Castriferrei fl. 5.

D. Præpositus de Sáagh fl. 25.

D. Præpositus Felheviziensis fl. 10.

D. Præpositus Türiensis fl. 2.

D. Abbas de Porno fl. 20.

D. Abbas de Tapolcza fl. 10.

D. Abbas Piliensis fl. 10.

D. Abbas de Lében & Bakonbél fl. 10.

D. Abbas Trium fontium fl. 8.

D. Abbas de Lekér fl. 5.

D. Abbas de Szkalka fl. 5.

D. Abbas de Gyák fl. 5.

Altarista S. Ladislai fl. 5.

Capitulum Scepusense fl. 150.

ratione beneficii Lapidis refugii, ut non teneatur deinceps alumnos intertenere.

Ad eorum Alumnorum intertentionem ex beneplacito pro persona sua, & ad dies vitæ, non obligando videlicet suos successores promiserant:

D.D. Abbas de Földvár, & Saár fl. 18.

D. Abbas de Promont. Varadien. fl. 5.

D. Abbas S. Trinitatis fl. 4.

Præpositus minor B. Virginis de Ca-

pitulo Agriensi fl. 8.

Omnes item Prælati Diœcesis Jaurienfis polliciti sunt quilibet, alumnum unum intertenere in Seminario seu alumnatu Jaurienfi, ad dies vitæ videlicet non obligando successores.

Septimum: Cum extra controversiam sit, de jure canonico & Ecclesiastico causas, & lites circa decimarum solutiones excitatas, ad forum spirituale, judicemque Ecclesiasticum pertinere,

nec parum libertati Ecclesiasticæ, regni leges præjudicasse, cum hujusmodi causas ad forum sæculare, judicesque transulerunt; idcirco præcipit sacra Synodus, ut Ecclesiastici omnes, in quæstionibus, & controversiis circa decimas, quartas & sedecimas, inter se ortis, quoties utraque pars litigantium Ecclesiastica fuerit, in foro spirituali litigent: eorumque causæ, non nisi coram iudice Ecclesiastico, sive Ordinario agitentur, & revideantur; & si quis id detrectaret, poenis jure canonico statutis in eos procedatur.

Octavum: Omnes Abbates, & Præpositi, Altaristæ, aut quicumque alii, beneficia a patronis sæcularibus accipientes, ante adeptionem beneficiorum sistant se, & præsentent, ut institutionem, seu confirmationem ab Ordinario in scriptis obtineat, prout & defecto, qui id facere neglexissent hæctenus, stante sessione Synodali Illustrissimo Cardinali se se præsentarunt, ab eoque confirmationem & benedictionem acceperunt.

Nonum: Relatum est etiam ad Synodum, quosdam ex Religiosis, in ea, quæ ad curam animarum, & conciones ad populum habendas spectant, se se absque Ordinarii facultate ingerere, & cum ad ordines sacros promovendi sunt, examini Ordinarii subjacere nolle: præcipit itaque locorum Ordinariis, ut jure suo hac in parte utantur, nec patiantur quemquam eorum sine benedictione sua, & consensu, curam animarum agere, cum existent de his omnibus Concilii Tridentini decreta: & præsertim de examinandis Religiosis, cum ad ordines promoventur.

Decimum: Solent ex vicinis Germaniæ, Poloniæque Provinciis, extranei Religiosi ad eleemosynas colligendas, & Ecclesiastica munia obeunda regnum ingredi, a quibus multa sæpe scandala committi est animadversum: quandoque vagabundi, & fictis etiam literis eleemosynas colligentes reperti. Ut igitur his abusibus occurratur, statutum est, ne hujusmodi Religiosi in Diœ-

d) *Florenus Hungarialis* ad monetam, nunc currentem Germanicam dissolutus, habet in valore 50. *Cruciferos*, ut dicimus, nummos.

ceſibus Hungariæ mendicare, vel Eccleſiaſtica munera exercere permittantur, niſi prius locorum Ordinariis, aut eorum Vicariis ſe ſiſtant, literas obedienciales, & teſtimoniales exhibeant, atque ab iisdem facultatem in ſcriptis obtineant; quod ſi neglexerint, puniri, ac etiam detineri ab iis, ad quos ſpectat, poſſint.

Undecimum: Mota etiam liſ fuit coram Sacra Synodo, inter Admodum Reverendum Stephanum Telekeſſy Præpoſitum Leleſienſem & Capitulum, Caſtriferrei, ratione Præpoſituræ de Türe; quæ Præpoſitura Domino Stephano Telekeſſy adjudicata, & tota contraverſia placide, ac bonis modis decifa & compoſita fuit.

Duodecimum: Inter maxima Eccleſiæ Ungariæ damna merito cenſeri debet literalium instrumentorum amiſſio, quibus Eccleſiaſtica privilegia continebantur, & bonorum poſſeſſiones fulciebantur, ad quod deinceps evitandum, mandat Sacra Synodus, omnia ejuſmodi literalia instrumenta, quorumcunque beneficiorum, quæ præ manibus privatis Dominorum Prælatorum haberentur, ad Capitula in originalibus deferri, eorumque fideli cuſtodiri, & committi: quæ ſi ita videbitur, in ciſtis eorum, ad quos ſpectant, propriis reponi, retentiſque apud ſe clavis, ita in Capitulo aſſervari poſſunt. Similiter & de clenodiis Eccleſiarum deſolatarum, & Sacris reliquiis agendum eſt.

Decimumtertium: Quandoquidem Admodum Reverendus Dominus Præpoſitus Capituli Scepuſienſis in juridiſtione Præpoſituræ ſuæ, quam in Comitatu Scepuſienſi de jure antiquo habuit, per Reverendiſſimum Dominum Episcopum Cracoviienſem impeditur, viſum eſt hanc controverſiam Sedi Apoſtolice decidendam proponere; quod ut commodius, ac utilius fieri poſſit, placuit, ut prius ad inſtantiam dicti Domini Præpoſiti vigore mandatorum, tam ſæcularium, quam Eccleſiaſticorum inquiſitio, ac teſtium collectio peragatur: reveideantur etiam, & examinentur lite-

ralia instrumenta D. Præpoſiti eam in rem deſervientia: ac ſic demum res tota, ad Sedem Apoſtolicam deferatur; ad faciendam vero præſentem inquiſitionem, & revidenda literalia instrumenta, nominati ſunt: Reverendiſſimus D. Quinque - Eccleſienſis Episcopus, Admodum Reverendi Domini Præpoſitus Major Capituli Agrieniſis, Nicolaus Böythel Leſtor Jaurienſis, Michael Gyöngöſy Cuſtos Nitrienſis.

Decimumquartum: Qui Eccleſiaſticorum ex conſuetudine, & uſu antiquo teſtari in Ungaria conſueverunt, eorum teſtamenta Ordinario ad confirmandum offerantur: Ordinarius autem ea confirmet, niſi legibus contraria, aut manifeſte ſint inofficioſa. De rebus autem eorum, qui in teſtati decedunt, quidquid exſolutis debitis, famulorum ſervitiis, & honeſta ſepultura ſuperfuerit, habita etiam condigna ratione maxime egentium conſanguineorum, reliquum Ordinarius cum Capitulo, in pios uſus, alumnorum præſertim intertentionem convertat.

Decimumquintum: Cum Episcopi, & minores Prælati omnes, juſtam medietatem bonorum ſuorum mobilium, poſt deceſſum ſuum applicuerint ſeminario ex bonis eorum erigendo, æquitati valde conſentaneum viſum eſt, ut alii quoque opulentiores Canonici ſemper aliquid pro ſua quiſque pietate, ac ac devotione poſt deceſſum Seminario relinquant, quod etiam ſe facturos lubentes promiſerunt.

Decimumſextum: Reverendiſſimi Ordinarii meminerint in Concilio Tridentino rigidiſſimum exſtare præceptum, de celebrandis annuatim Synodis Diœceſanis, quod ipſum etiam in Concilio Provinciali anni 1611. ſtatutum fuit. Idcirco Sacra Synodus admonet Ordinarios, ut memores officii ſui, in hujusmodi Synodis celebrandis ſint induſtri nec niſi, ex juſtis, & gravibus cauſis intermittant.

Decimumſeptimum. Ultimo, quæ ad mores recte inſtituendos, & corrigendos ſpectant (quod unum erat inter ea, quæ in Synodis Provincialibus tra-

stari debent) cum satis de iis in Synodis Provinciali anni 1611. actum sit, & de eorum remediis provisum, statuta illius in præsentī quoque Synodo læta sunt, & de novo confirmata, & ab omnibus sedulo, ac diligenter observari demandata.

Acta tertiæ Diei.

His omnibus sic unanimi consensu statutis, ac conclusis, tertia demum die Synodi, hora sexta matutina, in aula Archi-Episcopali simul omnes convenerunt, ubi rochetis, & caputiis de more induti, ad continuandam Synodi celebrationem confederunt. Ac primum quidem læta sunt per notarios clara voce statuta, & constitutiones Synodales: quæ cum universis placuissent, & nemine dissentiente approbatæ fuissent; visum est eas, omnium ad Synodum convocatorum manus subscriptione roborari, & confirmari, cui proinde ordine infra scripto subscripserunt, (*) ac demum consueta solennitate

Illustrissimum Cardinalem ad templum deduxerunt, ubi Reverendissimus Dominus Agriensis Episcopus pro gratiis divinæ bonitati referendis, rem divinam peregit, decantatum *Te Deum laudamus*, dataque ab Illustrissimo Domino Cardinale solenni benedictione, & indulgentiis in celebratione Synodi, concedi solitis, reditum est ad aulam Archi-Episcopalem.

Ad extremum Illustrissimus Dominus Cardinalis Patribus ad Synodum congregatis paterno affectu gratias egit, cui vicissim omnium nomine, Illustrissimus Dominus Colocenſis, pro indefessis ejus erga semirutam Ecclesiam suam laboribus, ac sollicitudinibus, in quibus censeſſi non ultimo loco debuit præſens Synodi celebratio, immensas retulit grates, faustaſque omnia, ac felicia a Deo immortalī brevi oratione est apprecatus, ac sic demum Congregatio soluta, & Sacræ Synodi celebratio feliciter Deo bene propitio peracta est, ac optato fine terminata.

Copia Literarum ad suam Sanctitatem scriptarum, ab Illustrissimo Cardinali: circa Breviarium Strigoniense.

Beatissime Pater, ac Domine Domine benignissime.

Cum ex sacrorum canonum præscripto, omnium totius Ungariæ Episcoporum Synodum indixissem, inter alia, quæ pro religionis incremento, ac divini cultus augmento Synodi consensu sancita sunt, illud fuit; quod in omnibus quoad fieri potest, Matri nostræ, ac omnium matri, sanctæ Romanæ Ecclesiæ nos conformaremus; licet igitur hucusque, Breviariis, ac Missalibus propriis Strigoniensis Ecclesiæ usæ fuerit, quibus multo ante trecentos annos, officia divina perſolvebantur, nunc tamen libenti animo Romanum Breviarium, ac Missale acceptare volumus; ita tamen, si (quod in aliis Ecclesiis est factum) clementer Sanctitas Vestræ as-

ſenſerit, ut Sanctos patriæ Tutelares, qui in Breviario, ac Missali Romano non recensentur, peculiari officio, seorsim ad calcem impresso, venerari possimus, cum octava etiam eorum, quorum nunc octavas solenniter colimus. Confido in vestræ Sanctitatis clementia, quod hanc Ungarico Clero consolationem largietur. Alioqui enim tanta est omnium ordinum Ecclesiasticorum in suos Patronos Tutelares devotio, ut antequam illorum venerationem intermittant, vetera omnia retinere constitutum habeant.

Pedes Sanctitatis Vestræ demisse veneror, ac pro diuturna incolumitate vota concipio. Tyrnaviæ 6. Apr. 1630.

Sanctitatis Vestræ.

*) Subscriptiones non reperimus.

SYNODUS DIOECESANA

Celebrata

Ab eodem PETRO PAZMANY Tyrnaviæ Anno
MDCXXX. die IV. & V. Octob. ex M.S.

NARRATIO.

Onsecta Synodo Nationali, Diœcesanam rursus habuit, ut decreto Tridentini de cogendo quot annis Episcopali sacro comitio, a se nuper Patribus congregatis tantopere commendato, satisfaceret. Erant nonnulla, quæ in Diœcesi sua peculiarem curam poscebant, neque in universum pro cæteris regionibus statui poterant. Itaque cum totius reipublicæ salutis legibus quibusdam necessariis providisset, exemplo suo Episcopos monuit, ut ad cives quisque suos reversus, domesticis singulorum morbis occurreret, & privatas veluti ædes a ruina tutas faceret. Antistites enim Duces sunt uni duntaxat legioni gubernandæ admoti: ut militi, cui præsumt, animos ingerant, armis instruant, curent corpora, disciplina rudes excolant, aptentque; qui sociatis demum viribus conflato jam exercitu in hostem moveant, & belli Imperatorem secuti communi studio Ecclesiam servent.

Acta primæ Diei.

De Synodo præfixa, dato campæ signo, convenit Clerus universus ad aulam Archi-Episcopalem, unde Eminentissimus, ac Reverendissimus D. Cardinalis, capucio solenniter & rochetto indutus, a clero superpelliceis vestito, cum processione, ductus est ad summum templum, ubi ipsemet Eminentissimus Dominus Missæ sacrificium de Spiritu Sancto, solenniter operatus est.

Quo peracto moniti sunt omnes per Archi-Diaconum Cathedralē, auctoritate Eminentissimi Domini, ne quispiam existimet, juri suo aliquid decedere, vel alteri jus aquiri ex eo, quod forte quempiam in hac Synodo, non suo loco sedere, aut ad sententiam dicendam nominari contigerit.

Deinde omnia juxta ritum Pontificalis Romani, usque ad allocutionem: *Venerabiles.* ab Eminentissimo Domino sunt peracta. Postmodum Reverendus D. Joannes Püsky Archi-Diaconus Torrensis, & Canonicus Strigonienfis, de dignitate sacerdotali, peroravit.

Oratione finita, quia in superioris anni 1629. diœcesana Synodo publicatum fuerat decretum Sacræ Synodi Tridentinæ de *residencia Prælatorum*, retulit se nunc quoque sacra Synodus ad eam publicationem: monens omnes, & singulos, ut illud decretum ex impresso libro Synodi anni præteriti, præ oculis semper habeant, diligenterque observare studeant.

Similiter in decreto ejusdem Tridenti-

Eccc

denti-

dentinæ de eligendis parochorum examinatoribus publicato, in libello Synodi anni præteriti, retulit se sacra Synodus ad libellum prædictum, reliquitque suo loco, & confirmavit electos præcedenti anno, ad examen ejusmodi Parochorum.

Judices quoque Synodales constituti sunt iidem, qui præsentibus reperti sunt ex iudiciis anni præteriti.

Post hæc Secretarius Synodalis, alta voce dixit: *Legatur decretum generalis Concilii Tridentini de fidei professione, quam in Synodo Diœcesana emitti præcipit.* Et lectum est ab Archi-Diacono decretum. Eoque finito, omnes, qui antea Synodo non interfuerant, aut ab ultima Synodo Diœcesana beneficia, siue Parochias adepti fuerant, professionis fidei formulam genibus flexis pronuntiarunt, præeunte ex Pontificali Archi-Diacono Cathedrali, ac tacto demum pro more in manibus Eminentissimi Domini Cardinalis sacrosancto Evangelio, ad ejusdem fidei professionem juraverunt.

His ita actis Synodalis Secretarius

STATUTA SYNODI.

Primo: ut dies celebrandæ Synodo deputata, quæ hætenus festum S. Francisci fuit, ob incidentes in id tempus occupationes vindemiales, aliasque complures incommoditates, ac difficultates, mutetur: ac deinceps dominica prima post octavam festi Corporis Christi, sit quot annis dies celebranda Synodo constituta, ac deputata, quæ cæteris commodior, & aptior est iudicata.

Secundo: constitutio ea Synodalis anni præteriti strictissime observetur, in qua cautum est, ne quis parochorum abscedat, suamque parochiam, in aliam commigrando deferat, absque licentia expressa, ac in scriptis obtenta, vel ab Eminentissimo Cardinale, vel ab ejus Vicario generali. Nec quispiam a plebe aliisve sæcularis status hominibus, curam, administrationemque animarum suscipiat, cum eam conferre, non sæcularis potestatis, sed Ecclesiastici sit muneris, ac spiritualis dignitatis.

Tertio: Instant quandoque impor-

alta voce edixit; ut ad Synodalia negotia commodius pertractanda omnes convocati ad aulam Archi-Episcopalem, debito ordine se conferant. Quod ubi præstitissent, ac in dicta aula ad celebrandam rite Synodum contedissent; primum omnium Eminentissimus, ac Reverendissimus D. D. Cardinalis, vivum, & efficacem ad præsentibus de zelo, & cura animarum sermone habuit, quo sacerdotes omnes, ac parochos cumprimis, sui officii commonefecit, eosque ad vitam dignitati, & vocationi suæ consonam, studiaque, quibus animarum salus utiliter, & cum amplissimo apud Deum meritorum cumulo administratur, est cohortatus; cui finem ubi imposuisset, lecta sunt statuta Synodi Diœcesanæ anni præteriti, quidve in eis observatum hætenus, quid omissum fuerit, investigatum, libere proponendi omnibus, quæ occurrerunt pro bono Ecclesiæ, facultas concessa. Ac demum, constitutionibus superioris Synodi Diœcesanæ, hæc adjungenda Eminentissimus Dominus Cardinalis decrevit,

tune parentes, ut in baptismo puerorum, plures uno, alterove patrini adhibeantur, contra Ecclesiæ usum, ac Tridentinæ Synodi præceptum; parochi igitur parentes hujusmodi instruant, reddantque capaces, non esse sibi integrum, adversus superiorum suorum decreta, & Ecclesiæ institutionem, patrinos multiplicari, qui tametsi adhiberentur, non plures eorum, quam unus, alterve spirituales cognationem contraheret. Non ergo plures, quia duæ personæ in baptismo infantis unius, in patrinos admittantur, & libris baptismalibus parochorum inscribantur.

Quarto: In renovandis sacris li- quoribus, seduli sint quotannis parochi, ac diligentes, a quibus nihil in hujusmodi liquorum acceptione, a Capitulo exigatur; si qui tamen sponte suæ ceræ aliquid pro candelis, aliudve pium munus Ecclesiæ offerre voluerit, non arceatur.

Quinto: Non parum anxios, ac soli-

solicitas quarundam conscientias tenuit abusus, qui temporum injuria locis pluribus invaluit, ut in benedictis cæmeteriis, Deoque sacratis templis, mortua hæreticorum corpora, etiam contra prohibitionem, & resistentiam parochorum, tumulentur, ædesque, ac loca sacra commaculati videantur. Qua in re visum est, nostri quidem muneris esse, qua possumus diligentia in impediendis abusus hujusmodi adlaborare, & pro viribus ne fiant, obfistere; si tamen patronis Ecclesiarum Acatolicis, aliisque in potestate constitutis, reluctari non possit Parochus, & periculum est, vi etiam funus importandum, cum violatione Ecclesiæ, dissimulari cum iis poterit; ita tamen, ne Parochus ipse funus hujusmodi deducat. Neque vero ob hanc sepulturam, missarum solennia, aliaque divina officia, in eodem templo celebrare definat Parochus: sed in suo munere pergat.

Sexto. Multi etiam ætate jam proVecti, & adulti, in pagis remotioribus, Sacramento confirmationis consignati non sunt: plerique vix aliquam hujus Sacramenti notitiam habent. Ut igitur his quoque consulatur, & tanti thesauri Christi sanguine parti reddantur compotes; nominabit Eminentissimus Cardinalis in singulis districtibus Diocesis, principales pagos, vel oppida, tempusque designabit, quo illuc venire possit. Quive Parochi, ad quemlibet locum accedere debeant cum suo populo, bene prius instructo de tanti Sacramenti dignitate, ac percipiendi modo.

Septimo. Assiduis bellorum tempestatibus exagitata Ungaria, inter alias ruinas non ultimo loco numerat ædium Deo sacratarum, quarum vix rudera compluribus locis, & nudi testis parietes exstant, in quibus tamen, ne penitus animarum cura, ac rerum spirituum usus intercidant, rem divinam peragi per sæpe necesse est. Cum vero semiruta hujusmodi templa sacro Missæ Sacrificio celebrando admodum incommoda sint, ob ventorum flatus, nives, pluvias, aliasque aëris injurias; ideo

monet sacra Synodus templorum hujusmodi Parochos, ut deputent sacro Missæ Sacrificio hyemali, aliove incommodo tempore celebrando, in pago locum aliquem honestum, in quo quantum fieri potest, nec habitetur, neque alia impertinentia negotia exerceantur, sed huic solum usui deserviat; quod si fieri nec hoc quidem potest, ac nihilominus urgens cogat necessitas, Eminentissimus D. Cardinalis, etiam autoritate, ad hoc specialiter a Sede Apostolica ipsi attributa concedit Parochis hujusmodi, in domo aliqua honesta, atque decenti, ac mundo, Sacrificium Missæ peragere, præsertim diebus festivis, & ægrorum communione id exigente.

Octavo. In hujusmodi item desolatissimis templis, & Ecclesiis, cum difficultas sit non modica in conservandis pro tanti Sacramenti dignitate, ac reverentia, particulis sacris pro usu morientium; monentur Parochi, ut saltem in Sacrificiis, quæ ut plurimum testi aliquid, & fornicis habere solent, vel cistis mundis in sacristia repositis, decenter, ac religiose Sacramentum aservetur.

Nono. Non parva fidelium esse solet frequentia, ac devotio in Ecclesiis, quæ indulgentiarum thesauris, certis diebus, ac festivitibus dicantur, ita ut excipiendis pœnitentium confessionibus complures etiam Sacerdotes vix sufficiant; in hujusmodi igitur fidelium concursu, si tanta sit multitudo; ut alias peccata confiteri, & Eucharistiam summere omnes non possint, liceat confessariis, alienæ etiam, præter suæ Parochiæ pœnitentes audire, & absolvere, prius tamen Parochum, vel superiorem Religiosum loci indulgentiarum, præmonendo.

Decimo. In locis, ubi ob Sacerdotum penuriam Parochi non habentur, viciniore Parochi erit pœnitentiæ aliaque Sacramenta in necessitate administrare, ubi requisitus fuerit.

Undecimo. Tenue alias Parochorum ad vitam sustentandam subsidium, magis extenuatur, & subtrahitur, ab iis,

qui decimas a Prælatiſ coemunt : & quamvis in arendatoriis decimarum, expreſſe caveatur, quartas, & ſedecimas iis, ad quos de jure ſpectant, perſolvi, tamen id ſtocci pendentes, ſedecimis ſuis Parochos aut privant omnino, aut certe defraudant. Præcipit quoque ſacra Synodus Dominos decimarum, qui eas vendere, & arendare ſolent, ut ſubtrahentibus ſedecimas Parochorum, qui moniti reſpiciere, ſequere emendare nolunt, deinceps non arendent: ſed vel aliis vendant, qui Parochorum juſtam obventionem exſolvant; vel ipſimet decimas percipiendo, Parocho, quod debetur, reddant.

Duodecimo. Quibuſdam locis, ubi major populi frequentia, ad indulgentias percipiendas confluit, non ſine gravi indecentia, prope aditum templi, & vinum ſub hædera propinari, & ad ipſas fores templi nundinationes, coſturæ, ac rerum diverſarum venditiones, intra ſepta cæmeterii exerceri ſolent, magna cum indecentia. Præcipit igitur ſacra Synodus, hujusmodi vinorum propinationes, longius a templo removeri, & venditiones non intra, ſed extra cæmeterii ambitum haberi, ne ſacra profanis, devotionesque fidelium, computationibus tabernaculis miſceantur.

Decretis hiſce ab Eminentiſſimo Cardinali propoſitis, ac perlectis, moniti ſunt omnes, Synodum præſentem, ob graves, ſurgentesque cauſas, extendi longius non poſſe, ſed die ſequenti Deo bene propitio, peracto divino officio, mature finem imponi oportere, ut quiſque ad ſua reverti poſſit. Atque ita ſeſſio primæ diei finem habuit.

Acta ſecundæ diei.

De ſecunda, more ſolito conventum eſt in aula Eminentiſſimi Domini, ubi quemadmodum priori die, ſuperpelliceis linteati, omnes Eminentiſſimum Dominum, pariter rochetto

ſuo, & caputio ornatum, ad templum ſunt proſecuti; ubi Reverendiſſimus Dominus Joannes Piber Epiſcopus Agrienſis &c. Miſſæ Sacrificium de Beata Virgine ſolenniter peregit. Quo finito, Eminentiſſimus Dominus pontificalibus indutus in ſalditorio ſuo conſedit, ac primum quidem per Archidiaconum Cathedralẽ, indulgentias, juxta ſacrorum canonum præſcriptum præſentibus omnibus promulgavit, & conceſſit. Synodum item diœceſanam ſequenti (ſi Deo viſum fuerit) anno 1631. celebrandam edixit. Diemque eidem Synodo, non quartam Octobris ob incommoditates varias, ſed Dominicam primam poſt octavam Corporis Chriſti, alta per Archidiaconum Cathedralẽ voce, præfixit.

Deinde inchoatum, ac decantatum *Te Deum laudamus*. Ac demum data eſt ab Eminentiſſimo D. Cardinale omnibus ſolennis benediſtio.

Tandem Fiſcalis Eminentiſſimi Domini, prodiens in medium, alta voce inſtitit apud eundem Eminentiſſimum, ut a Synodo abſentes, ſibi ad ſedem ſpiritualẽ citare, in pænique canonicis convincere liceat: cujus etiam juſtæ petitioni aſſenſum præbuit Eminentiſſimus Dominus Cardinalis.

Demum ad aulam Archi-Epiſcopalem reditum eſt, de more. Ubi Eminentiſſimus Dominus omnibus præſentibus, quod mandato ſuo obſequentes adeo ſeduli, ac frequentes, ad Synodum celebrandam convolarint, paterne gratias egit.

Eidemque viciffim Eminentiſſimo, Reverendiſſimus Dominus Emericus Loſy Electus Epiſcopus Waradienſis, & Vicarius ejuſdem, nomine omnium, humiles pro inexhauſtis ſuis erga Eccleſiam laboribus, & curis, retulit gratias. Sicque Deo bene propitio huic Synodo finis impoſitus eſt, diſceſſumque ab omnibus, ac ad ſua redditum eſt.

Ad laudem DEI Omnipotentis, &
Gloriam.

Nomi-

Nomina eorum, qui huic Synodo interfuere.

Canonici Metropolitanæ Strigoniensis Ecclesiæ personaliter interfuerunt.

Canonici Ecclesiæ Posoniensis, loco Capituli missi.

Jacobus Kapolnay, &
Leonardus Aman.

Pro Canonicis Scepusiensibus.

Andreas Beniczky, ad hoc specialiter missus.

Nomina Parochorum sub Archiepiscopo Posoniensi.

Leonardus Aman, Parochus Posoniensis.
Stephanus Sarlai Parochus Püspökien-
sis. *Exemptus.*

Michael Somogyi Pudmericzien-
sis.

Casparus Benitzky, in S. Georgio.

Georgius Mohácsy, in Nagy Bár.

Joannes Száfzy, Waikayensis.

Joannes Janeczka, Decanus Malaczen-
sis.

Benedictus Molerus, in Gajar.

Matthæus Somogyi, in Egyházaspaka.

Nicolaus Urbanicz in Bisztritz.

Stephanus Székely, in Kürth.

Michael Ugroczi in Warkony.

Simon Scultetus, in Stompha.

Matthæus Menzlik, in Láb.

Stephanus Szmuto, in Bohonicz.

Joannes Beitei, in Krefztur.

Pater Martinus Obrizlanith Parochus
in Cheste.

Christophorus Laurman, in Cottental.

Jacobus Guett, in Boleraz.

Georgius Szomoliany, in Wistok.

Mathias Ripniany, in Bogdanocz.

Petrus Tislarich, in Tottaissgrub.

Joannes Bolerazy, in Büor.

Matthias Matthæides, in Stepanou.

Joannes Mattuska, in Szent-György.

Georgius Fabri, in Vivim. *Legi non
poterat.*

Georgius Kolosffy, in Svandorff.

Joannes Helleri, in Nahacz.

Wolfgangus Melzer, in Tott-dios.

Nicolaus Nahacz, in Bosin, & Gri-
naw.

Martinus Apathy, in Szomolian.

Gabriel Molitoris, in Szuha.

Joannes Stomphay, in Szolohicza.

Joannes Witkovith, in Sárffio.

Matthæus Hesner, in Nemet-dios.

Hieronymus Zolnensis, in Bresztovany.

Paulus Luca, in Rossindeli.

Matthias Palia. S. Stephani.

Paulus Zalufzky, in Hochstet.

Sub Archiepiscopo Nitriensi.

Stephanus Symandi, Parochus Sellien-
sis.

Ambrosius Sculteti, in Szolczan.

Michael Massiar, in Ludan.

Nicolaus Tapolczensis, in Urménz.

Lucas Deitti. Vicegerens, in Perefzlény.

Michael Szmuto, in Radossnia.

Christophor. Olzoroczy, in Krakovany.

Joannes Dives, in Radosocz.

Valentinus Thamy, in Nagyker.

Nicolaus Puczek, in Izbegh.

Laurentius Ebedeczky, in Prassicz.

Gabriel Koszak, in Nagy-Wendég.

Matthias Scultetus, in Nagy Tapolchan.

Andreas Jaszay, in Tardoskid.

Josephus Baghy, in Uyvár.

Daniel Friccius, in Rowensko.

Georgius Zurkovich, in Deithe.

Andreas Fischerus, in Czeten.

Paulus Mossoczy, in Lancsar.

Franciscus Littvarczy, in Merosicz.

Stephanus Szölöffy, in Hynoran.

Joannes Szkaczany, in Riben.

Daniel Bogdanoczy, in Sárfeü.

Stephanus Hinorany, in Nayia.

Andreas Baraviay, in Deaky.

Martinus Szomoliani, in Witencze.

Andreas Bartonius, in Wezenicz.

Andreas Novák, in Novák.

*Sub Archiepiscopo Neogradien-
si.*

Joannes Bisztriciany, Parochus in Ma-
kossalva.

Matthæus Werboi, in Nagyzelö.

Martinus Rimaféchy, in Sáágh.

Georgius Nigri, in Fülek-pülpöky.

Andreas Kaffay, in Szakal.

Joannes Soprony, Gyarmathien-
sis.

ffff

Sub

318 *Synodus Diœcesana sub Ferdinando II. C. Hung. Reg.*
Sub Archi-diacono Comaromiensi. *Nomina Licentiatorum sub Archi-*
diacono Cathedrali.
 Michael Baicfy, Parochus in Guttha.
 Gabriel Zawar, in Nafzwad.

Sub Archidiacono Hontensi.

Georgius Gretsmerus, Vicegerens Pa-
 rochus Szebeleben.
 Tobias Bricciades, in Nadas.
 Balthasar Moravus, in Paloita.
 Zacharias Thessinnius, in Pecfevecs.
 Abrahamus Palotai, in Palast.

Sub Archidiacono Barsiensi.

Daniel Lapidica, in Nemethy.
 Georgius Kopchany, Vicegerens in Szö-
 lös.
 Stephanus Ofztroziczky, in Welcziz.
 Joannes Benjö, in Nagy-Veszekeny.
 Martinus Marothy, in Császár.
 Adamus Bartho, in Nagy-Maroth.
 Joannes Baimoczy, in Nemchen.
 Jacobus Jancsóvicus, in Szentkereszt.
 Martinus Jurkovics, in Nagy Locza.
 Michael Antonides, in Trubin.
 Martius Szkaczany, in Jetztrabe.
 Franciscus Thuroczy, in Lutyla.
 Joannes Posgay, in Kis Tapolczan.
 Martinus Mayda, in Kreftenyen.
 Michael Kalinai, in Kofztolyan sub Gy-
 mes.
 Andreas Fabricius, in Werekély.

Sub Archidiacono Zoliensi.

Michael Cserency, in Szelmicz.

Sub Archidiacono Sasváriensi.

Joannes Vrmenczy, in Závád.
 Joannes Geörgy, in Doyez.
 Tobias Bolerazi, Decanus Sassinienfis.
 Martinus Sartorig, in Holicz.

Sub Archidiacono Strigoniensi.

Joannes Pap, Parochus Mosnanienfis.

Sub Archidiacono Pofoniensi.

Paulus Architectoris, in S. Nicolao.
 Nicolaus Lengyel, in Zerdahely in insu-
 la Csaloköz.

Sub Archidiacono Hontensi.

Martinus Marothy, in Nempte.
 Georgius Szentkeresztzy, in Nagyszuh.
 Martinus Sculteti, in Szwehenke.
 Andreas Uyvary, in Eghegh.
 Georgius Sebanovich, in Kemencze.
 Joannes Zvonchaufzky, in Thur.
 Martinus Seratoris, in Tolsmak.
 Fabianus Italus, in Gerghe.

Sub Archidiacono Neogradienfi.

Moyfes Termienfis, in Terbely.
 Joannes Zafzay, in Polybolk.
 Isaac Kallius, in Dolman.

Sub Archidiacono Comaromiensi.

Michael Nitrienfis, in Szent Péter.
 Albertus Was, Kurtenfis.

Sub Archidiacono Barsiensi.

Georgius Sartorius, in Merlek.
 Paulus Laurentii, in Czyfzar.
 Stephanus Szalay, Lehenienfis.

Sub Archidiacono Tornensi.

Mathias Szloneczius, in Zavvoda.

Finit Synodus.

SYNO-

SYNODUS PROVINCIALIS

Indicta, sed prorogata.

Indicta sub FERDINANDO II. Cæsare, Hung. Reg.
a PETRO PAZMANO S. R. E. Card. A. E. Strigoniensi
Tyrnaviam anno MDCXXXII.

NARRATIO.

Pura de profectione Romam, quam Orator Pazmanus ad Urbanum PP. jubente Ferdinando tot calamitatibus circumfesso susceperat, in vitæ chronico ad annum 1632. contigimus. Antequam itineri se daret, evocatos ad Synodum, per literas deprecatus est, causamque rejecti in annum alterum Concilii, attulit; adstrictis pro muneris ratione Episcopis, de omnibus, quæ se absente evenirent in Ecclesia, edoceri voluit. Romæ autem ut prodesset, nihil providentiæ in se desiderari passus est. Cui interea Dominici gregis curam commisit, dicere non habeo. Nomina verit sine dubio unum aliquem, qui Vicaria potestate Diocesim gubernaret. Nunc *litteras missiles, & revocatorias* legamus.

Indictio Synodi pro anno MDCXXXII.

Reverendissimis Episcopis: *Varadiniensi, Vacienſi, Nitriensi, Sirmienſi, Tinniniensi, Jaurinensi, Zagrabienſi, Vespriemiensi, Quinqu-Ecclesiensi, Csanadienſi, Transylvaniensi.*

Reverendissime Domine.

Concilii Provincialis, proximo evoluti anno Domini, hic Tyrnaviæ celebrati decretum, unanimi omnium consensu, gravissimis rationibus editum, continebat, officium divinum, tam sacrosanctæ Missæ, quam horarum canonicarum Ecclesiæ Hungariæ, conformari debere officio Romani Missalis, ac breviarii, retentis Divorum Tutelarum officii.

Quum autem, ex eodem ipso concilio literas ad summum Pontificem dedimus, ac officia patronorum (delectorum ad eam rem Prælatorum, ac

curata revisione præmissa) transmiserimus, sua Sanctitas officia prædicta approbavit: atque insuper ex specialigratia, sancti Regis Stephani cultum, toti Christianitati injunxit, adjuncto Sancti illius cultu Romano Breviario.

Ut igitur, & hujusce receptionis Romani officii, Synodalis constitutio salubrius peragatur: & alia Ecclesiastica negotia ad Dei gloriam feliciter ordinentur, certas & graves ob considerationes, Synodum Provinciale Dominicæ secundæ, proxime venturæ Quadragesimæ, hoc est: diæ octavæ futuri mensis

FFFF 2

Mar

Martii, & quatenus pro aliis Ecclesiæ necessitatibus res ita postulaverit, proximis diebus immediate sequentibus, hic Tyrnaviæ celebrandam deputavimus.

Quocirca Dominationem vestram Reverendissimam paterne in Domino hortamur, & mandamus, ut ad prædictum diem, hic Tyrnaviæ comparere

non prætermittat: quod si autem eandem ob impedimentum canonicum, abesse oporteret, suum mittat plenipotentiarium, qui ipsius nomine in commune conferre, & consulere possit: sub pœna a jure constituta. De cætero Reverendam Dominationem vestram feliciter valere peroptamus.

Capitulis. *Strigoniensi, Agriensi, Nitriensi, Posoniensi, Jaurinensi, Scepusiensi, Vesprimiensi, Zagrabiensi, Varadiensi.*

Venerabiles in Christo Fratres, &c. *omnia ut supra usque:* celebrandam deputavimus &c.

Quocirca fraternitates vestras paterne in Domino hortamur, & mandamus, ut ad prædictum diem hic Tyrnaviæ, per suos e medio sui expeditos

plenipotentiariorum comparere non prætermittant, qui ipsorum nomine in commune conferre, ac consulere possint: sub pœna a jure constituta. De cætero fraternitates vestras feliciter valere peroptamus.

Præposito Posoniensi.

Omnia ut supra usque: celebrandam deputavimus. &c.

Quocirca fraternitatem vestram paterne hortamur, & mandamus, ut ad prædictum diem, hic Tyrnaviæ comparere non intermittat: quod si autem eandem ob impedimentum canonicum abesse oporteret, suum mittat plenipotentiarium, qui ipsius nomine in commune conferre, & consulere possit: sub pœna a jure constituta. Quia vero Præpositus Posoniensis, ex antiquo Archiepiscoporum Strigoniensium privilegio, officium quoque Archidiaconi exercet;

Idcirco fraternitati vestræ committimus ac mandamus, ut acceptis præsentibus, suæ jurisdictioni subiectis Parochis hanc Synodi Provincialis celebrationem insinuet, eisque serio injungat sub censuris, ac pœnis Ecclesiastico jure constitutis, ut pridie diei Synodi celebrandæ, ante Vesperas cum vestitu decenti, superpelliceis mundis, birettis, & coronis sacerdotalibus, hic in templo Tyrnaviensi se sistant. Diligenter interim annotando, si quæ singulis occurrerint, Ecclesiæ profutura, Valeat fraternitas tua, & pro nobis Deum exoret.

Præposito Scepusiensi.

Venerabilis in Christo Frater. Salutem in Domino: *formula priori usque:* Tyrnaviæ celebrandam deputavimus.

Quocirca fraternitatem vestram paterne in Domino hortamur, & mandamus, ut ad prædictum diem hic Tyrnaviæ comparere non prætermittat: quod si autem eandem ob impedimentum canonicum abesse oporteret, suum mittat plenipotentiarium, qui ipsius nomine in commune conferre, & consulere possit: sub pœna a jure constituta.

Quia vero Præpositus Scepusiensis

ex antiqua Archiepiscoporum Strigoniensium constitutione, Archidiaconi Scepusiensis officio fungitur; idcirco fraternitati tuæ committimus, & mandamus, ut acceptis præsentibus, convocatis suæ jurisdictioni subiectis Parochis, quæ ad ipsorum utilitatem spectant, inquiratis. Et cum ipsi Parochi huc venire non possint, quæ ab ipsis proposita fuerint, quæque ad reformationem illarum Ecclesiarum spectare dignoscuntur, nobis repræsentetis. Valeat &c.

Lite-

Literæ Domini Vicarii ad Archidiaconos.

Admodum Reverende Frater in Christo observantissime.

Meminisse V. D. A. R. potest, quod Eminentissimus, ac Reverendissimus in Christo Pater Dominus Petrus S. R. E. Presbyter Cardinalis Pazmany, Archi-Episcopus Strigoniensis Prælatuſ noster gratiosissimus, celebrationem Synodi suæ Provincialis, a Dominica proxima post octavam Corporis Christi, in aliud tempus prorogaverat, in illud nimirum, quo officia patronorum regni nostri Hungariæ, ex curia Romana, quo pro approbatione transmissa fuerant, afferrentur: cum igitur officia illa divino beneficio, cum sanctæ Sedis Apostolicæ approbatione allata jam sint, dictamque Synodum prorogatam, Dominica secunda quadragesimæ, hoc est die octava mensis Martii, idem Eminentissimus Dominus Cardinalis celebrandam constituerit, ejusdem Domini Eminentissimi Cardinalis jussu, inter reliquos Dominos Archidiaconos eam celebrationem D. V. A. R. intimandam esse volui, monens eandem, ut Dominis Parochis sui Archidiaconatus,

hoc ipsum quamprimum intimare non prætermittat, serio, ac districte eis præcipiendo, ut ad prædictum diem, hic Tyrnaviæ omnes comparere teneantur, nisi velint, poenis canonicis severe puniri. Ut autem fructuosius quisque in prædicta Synodo comparere, ac ea, quæ pro cura, & animarum salute, proque Ecclesiarum emolumento necessaria videbuntur, in medium proponere possint, committendum erit Dominis vicemgerentibus, ut sui districtus Parochos convocent, ac in commune de necessariis consulant, eaque, quæ in prædictis viderint, consignent, ac ad me ante Synodi celebrationem transmittant, ut mature Domino Eminentissimo Cardinali per me consignari queant; moneri super eo quoque Domini Parochi debebunt, ut cum Epithogiis (*) mundis, birettis, ac cum corona sacerdotali in capite pridie annotatæ Dominicæ ad primas Vesperas compareant. De reliquo valeat in Domino feliciter.

Ad Capitulum Strigoniense prorogatio indictæ Synodi.

Venerabiles in Christo fratres.

Salute, & nostri commendatione præmissa. Indixeramus generalem Synodum Provincialem ad octavam diem futuri Mensis Martii Tyrnaviæ celebrandam; verum præter omnem nostram opinionem sua Majestas Imperatoria publico bono Christianæ reipublicæ necessarium esse existimavit, ut nos ad suam Sanctitatem legatione extraordinaria fungeremur. Et licet ætas senilis, & frequentia sanitatis incommoda, merito nos excusare a tam longa professione poterant, non potuimus tamen declinare, qui bono publico vitam hanc senilem devoveremus. Quum itaque sine mora nos itineri daturi simus, vestris fraternitatibus significare volumus, nos præfatam Synodum Pro-

vincialem ad aliud commodius tempus si Deo visum fuerit, post reditum meum celebrandam, distulisse. Neque enim longam ibi fore moram existimamus. Interim tamen quia sua Sanctitas officium proprium Sanctorum Hungariæ benigne approbavit, jamque sub prælo constitutum typis mandatur (gratis unicuique, ubi perfectum fuerit, distribuendum) nos in nostra Metropolitana Strigoniensi ad festum Paschatis proxime futurum, divinum officium ritu Romano recitandum proponemus. His nos fraternitatum vestrarum precibus, ac Sacrificiis commendantes, easdem feliciter valere desideramus. Tyrnaviæ. 8. Februarii 1632.

Quæ in hac agenda fuerant sequens dabit Synodus.

Gggg

SYNO-

*) Id est: Superpelliciis.

SYNODUS NATIONALIS,

Habita

Sub FERDINANDO II. Cæsare, Hungariæ Rege,
& PETRO PAZMANY, S. R. E. Card. A. E. Strigoniensi

Tyrnaviæ 23. Aprilis anno MDCXXXIII. ex M.S.

NARRATIO PRÆVIA.

I.

Auci a reditu ex Urbe dies intererant, quum Pazmanus solita officii sui munia resumeret tanto alacrius, quanto existimationem sui & amorem in toto regno accrevisse, certius didicerat. Nemo erat, qui patris optimi monita non audiret, imo animis ad obtemperandum prorsus compofitis, ultro mandata sibi dari non exposceret. Synodum itaque anno (e) superiore remissam, novo edicto 23. Aprilis constituit.

II. Duo præcipue capita materiam amplam colloquio præbuerunt. Invaluerat jam ab incunabulis Ecclesiæ Hungariæ, cum nempe a Pataviensi Metropoli avelleretur, ut in Episcoporum regionibus, pro numero veteris Pannoniæ indigetum festorumque dierum, peculiari populi devotione habitorum, diverso inter se ritu Sacerdotes psallerent, aut ad aras litaturi uterentur; Quod videre est in (f) *Ordinario Strigoniensi, Colocensi, Agriensi, Jaurinensi, Cruciferorum de Alba, Varadinensi*, libellis ætate sua & canitie trium fere sæculorum veneratione dignis; in quibus dies designatos invenias, Provinciæ cuilibet privato cultu celebres. Pazmanus plurium annorum meditatione concordem redditurus Clerum, in iis etiam, quæ sine orthodoxæ religionis offensione exteriore quodam habitu discrepabant, ad Romanam regulam ab Urbano Papa nuper præscriptam, cæremonias omnes, præcumque solitarum ordinem per totam Hungariam, definiri præcepit. Sola Zagrabienfis Diœcesis candidæ vetustatis tenacior, inito Diœcesano Concilio ab Urbano Papa, Bulla Apostolica posita

e) Monendus Lector, Synodum præsentem Nationalem modo, modo Provincialem in decursu nominari.

f) Nunc *Directorium* dicimus.

stea castigato, voce, scripto, & consuetudine a prima sui origine non interrupta, reclamavit, nihilque a cæpto dudum ritu, Roma demum æquis ex causis consentiente, avelli, aut mutari hodieum voluit. Huc spectat *Mandatum* Synodo præmissum, quod Pazmanus cum Episcopis communicavit; ut eadem psalmodia, quemadmodum hodie usus obtinet, cultus divinus ubique exerceretur.

Mandatum de Romano ritu a Suffraganeis recipiendo.

Meminisse Vestra Reverendissima Dominatio potest superiorum annorum curiculis, in recitatione Divini officii in Ecclesia Hungarica, Prælatos quidem omnes Romanum ritum secutos: paucis duntaxat Minorum Ordinum Clericis, veterem Strigoniensem ordinem retinentibus. Ut igitur in omnibus Ecclesiis uniformis DEI cultus vigeat, ac Matri & Matrici Romanæ Ecclesiæ conformemur universi, nec ad arbitrium, capita Ecclesiarum & membra discreparent, votis concordibus in Synodo Provinciali constitutum fuisse, ut Prælatorum Ungariæ, adeoque Romanæ Ecclesiæ usum, cæteri omnes in Hungaria sequerentur. Atque etiam in sanctorum Hungariæ Patronorum officia, majori dignitate peragantur, a Sede Apostolica ex ipsa Synodo petivimus, ut auctoritate Pontificia, propria Sanctorum Ungariæ officia ac Missæ approbarentur. Quod cum Divino beneficio, perfectum jam omnino sit, accedenteque Sedis Apostolicæ consensu ac confirmatione, ea officiorum ac Missarum recitatio, non solum in Metropolitana Ecclesia nostra Strigoniensi, sed & in plerisque aliis Ecclesiis Hungaricis in usum & praxim recepta inveniatur: hortamur ac monemus Dominationem Vestram Reverendissimam, ac nihilominus serio etiam committimus, ut in ea quoque sua Ecclesia N. hunc morem psallendi ac recitandi Divina officia ac Missas, sedulo recipi mandet, ac procuret. Qua in re id facturam Vestram Reverendissimam Dominationem, quod disciplina Ecclesiastica postulat, uniformisque psallendi, ac preces DEO exhibendi ratio exigit, non ambigimus. His Reverendissimam Dominationem feliciter valere desideramus. Sellyæ 14. Augusti Anno MDCXXXII.

III. Alterum, quod magna contentione Pazmanus firmatum erat, erat diploma Ferdinandi Cæsaris de potestate testamenta condendi Clero Hungariæ concessum anno 1625. quod ærarii Regii curatores vehementer impugnabant, volentes, ut pro libitu suo de fortunis mortuorum disponere possent. Ortæ hinc lites molestæ admodum, non sine læsione auctoritatis Regiæ. Quid ad componendas has altercationes arcendasque iniquas ædium rapinas sacra Synodus pœnis non minus, quam æquis legibus Pazmano hortante, edixerit, ex actis patebit. Quæ antequam ex M. S. Eminentissimi adferam, mandatum V. Capitulo Jaurinensi & Vespriemensi ea in causa submissum audiamus.

Mandatum per D. Abbatem de Szkalka transmissum post mortem Reverendissimi Vesprimiensis.

NOS Petrus miseratione Divina &c. Cum Divina sapientia rerum omnium, & mortis præsertim humanæ, secreta, & inscrutabilis arbitra & moderatrix, ex hac vita evocaverit Reverendissimum Dominum Paulum David Episcopum Wesprimiensem &c. sollicita cura & industria providere volentes, ut Privilegium Sacræ Cæsareæ Regiæque Majestatis ac diploma Ecclesiastico in Hungaria statui, de rebus ac bonis mobilibus Prælatorum defunctorum conceptum, decreta quoque Synodi Nationalis illæse custodiantur & observentur: Mittimus Admodum Reverendum Dominum Joannem Püsky, Abbatem de Szkalka, Ecclesiæ nostræ Strigoniensis Canonicum, ac S.D.N. cubicularium. Mandantes, & committentes serio tam ipsi, quam iis, ad quos negotium hoc spectaverit, ut juxta hanc ei datam instructionem & ordinationem nostram procedant & exequantur. Curet itaque exequias pie defuncti Reverendissimi Domini Pauli David Episcopi Wesprimiensis; nec non inventet res omnes mobiles ejusdem, & cognoscat num aliquas, & quas dispositiones testamentarias, five alias quasunque fecerit & ordinaverit. In quibus procedet (sicut & in reliquis) habita mutua intelligentia cum Domino Præposito & Capitularibus Ecclesiæ Wesprimiensis. Quia diploma suæ Majestatis a dispositione in rebus & bonis mobilibus Prælatorum defunctorum exclusit Cameram. Idcirco cavebit diligenter, ne aut sibi vendicat, aut aliquam dispositionem Camera faciat, in rebus ejusmodi & bonis mobilibus dicti Episcopi; & si necesse esset etiam sub denuntiatione excommunicationis, autoritate nostra ipsos prohibeat. Eidem obtemperabit tam Capitaneus arcis Simegh, quam reliqui milites & Provisores, & Officiales, nec non alii cujuscunque ordinis servitores defuncti Domini Episcopi, ubicunque constituti, usque ad tempus sepulturæ; cum diploma suæ Majestatis super rebus defunctorum Prælatorum Regni Hungariæ concessum, mandet eos omnes defuncti Prælati proferri debere, injungat omnibus servitoribus, & cogat eos ad producendas fideliter omnes res mobiles, item proventus omnes qui restarent, & ubicunque hærent. Quibus omnibus productis & inventatis, & in tuto & securo loco constitutis, fiet deinceps, juxta ordinem diplomatis suæ Majestatis prout nos ordinaverimus ac disponemus. Debita quoque, si quæ restarent Domini Episcopi, inquirenda sunt diligenter, & super his instrumenta literalia, si quæ reperiuntur, ut eo facilius exigi possint. Privilegia etiam & literas Episcopatus cum omni sollicitudine & industria conservabit. Interea donec exequiæ peragantur familia debite interteneatur, absque profusione vel prodigalitate, neque salaria vel stipendia restantia ante sepulturam funeris persolvantur. Exequiæ, quidem honeste & decenter procurentur absque superfluis sumptibus: de tempore autem & die sepulturæ nos reddet mature certiores. Præpositus & Capitulares habeant curam diligentem, ne quid in rebus Divinis, Episcopali Sede vacante desit. In aliis etiam omnibus, quæ occurrerint, juxta diploma Majestatis Cæsareæ, de rebus mobilibus Prælatorum defunctorum, & juxta constitutiones Synodales procedet. Quæ omnia ut observentur, diligenter mandamus, & committimus, omnibus & singulis, cujuscunque Status & ordinis hominibus, autoritate nostra & Sacræ Cæsareæ Majestatis in supradicto diplomate suo; & privilegio expresso. Tyrnaviæ 20. die Januarii Anno 1633.

Alterum autem sic habet:

Monito-

Monitorium per Capitularem Posoniensem transmissum Capitulo Jaurinenli.

Petrus S. R. E. Tituli S. Hieronymi Illyricorum Presbyter Cardinalis Pazmány. &c. Honorabilibus Dominis, Capitulo, ac nominatim singulis Canonicis Ecclesiæ Jaurinenlis, salutem & paternam Benedictionem. Recentī memoria tenetis, quam gravis abusus irreperat circa mobilia Prælatorum, vita decedentium: Quum enim omnia vel per Fiscum occupabantur, vel per familiares, ac domesticos diripiebantur, interdum vix honestæ sepulturæ sumptus suppetebant. Graviterque & DEUS offendebar, & scandalizabatur mundus, publica hac, ac sacris Canonibus contraria Ecclesiasticorum bonorum direptione. Ut igitur huic malo obviam iremus, adhibito Reverendissimorum Prælatorum Ungariæ gravissimo iudicio, longo ac difficili labore, a sua Majestate obtinuimus, ne quid tale deinceps admitteretur; prout ex diplomate Cæsareo, singulis vestrum constare scimus. (*) Pœna quoque sancita est, non tantum a Prælatīs Ecclesiastica, sed & a sua Majestate in eos, qui diploma illud transgrederebantur. Gravis omnino calamitas foret, si qualemcunque hanc libertatem Ecclesiasticam, nos Ecclesiastici convelleremus: & ea animæ onera, quæ antea ex usurpatione hujusmodi rerum, inter sæculares hærebant, ad Ecclesiasticos derivarentur, quod Deus clementer avertat. Cum igitur vigore diplomatis memorati tres ex Capitulo vestro quoque deputandi fuerint, qui mortui Prælati res omnes, fideliter inventarent, ut juxta Prælatorum ordinationem, seminariis applicari pars rata possit: non dubitamus vos, huic obligationi satisfecisse. Proinde vobis omnibus, & cuivis vestrum nominatim, in virtute sanctæ & salutaris obedientiæ, & sub pœnis in diplomate expressis præcipimus ac mandamus, ut res omnes mobiles, utpote pecuniam, argentum, pretia frumenti, vini, equorum, ac aliarum rerum quæ vendi poterant, quæque post mortem Reverendissimi Domini Nicolai Dallos reperta fuere, per certos vestros nuntios ad Synodum Tyrnaviensem, jam antea a nobis intimatam, deferatis, ut communi illic Prælatorum sensu, applicentur una cum aliis pecuniis jam collectis, quo videbitur opportunum. Similiter quid quid ex pretio domus ac cæteris mobilibus Reverendissimi Domini Csiky, vel Reverendissimi Domini Pauli David ad manus vestras devenit, illud quoque integre per eosdem vestros nuntios, ad diem præfixum Synodo, Tyrnaviam mittatis. Si quis prætensionem aliquam in eas res habere se dixerit: in Synodo collecta Prælatorum universitas, secundum Deum & justitiam rem declarabit, ac unicuique suum reddet. Nam in causâ propria, nemo in hac re jus sibi dicere potest. Secus non feceritis. Datum Posonii 10. Mensis Martii An. 1633.

Indictio Synodi Nationalis pro Anno 1633. die 30. Martii.

Reverendissime Domine Frater observandissime.

Necessarium non existimamus longiori oratione percensere, quot, ac quantis difficultatibus conflictetur Ecclesia Ungarica. In omnium enim oculis incurunt emergentes quotidie incommoditates: cum igitur & negotiorum mole prægravati, & ætatis ac morborum pondere pressi, sine fraterno Reverendissimæ Dominationis vestræ, ac cæterorum Dominorum Præ-

latorum consilio & auxilio, sufficienter omnibus difficultatibus occurrere haud possimus; ut & obligationi nostræ, & sacrorum Canonum Decretis satisficiamus, Synodum Provinciarum, Primatiæ nostræ annexarum, Deo auctore ac fautore celebrare constituimus: In qua communibus suffragiis, tuendæ Catholicæ Religionis, ac Ecclesiasticæ disciplinæ necessaria, decernantur: quæque

antea

*) Diploma istud in Mantissa dabimus.

antea decreta fuere, executioni demandentur. Diem autem pro Synodo inchoanda Sancti Adalberti Patroni nostri octavam, hoc est, trigessimam Mensis Aprilis presentis anni; locum vero, Tyrnaviam destinavimus.

Quocirca Reverendissimam Dominationem vestram paterne in Domino hortamur, ac mandamus, ut juxta promissionem tempore consecrationis suæ Deo factam, ac sacrorum Canonum præscriptum, die 29. Mensis Aprilis proxime affuturi, hic Tyrnaviæ comparere non omittat.

Quod si autem impedimento Canonico detineretur, quo minus adesse posset, suum mittat Plenipotentiarium, qui & de canonico impedimento Synodum sufficienter edocere, & ejusdem nomine in commune consulere possit, sub pœna a sacris Canonibus constituta: Reverendissimæ Dominationi vestræ Divinam benedictionem ex animis precamur, nosque eidem paternum affectum deferimus. Tyrnaviæ 28. Januarii Anno 1633.

Ad Abbates & Præpositos.

Venerabilis, Nobis honorandus.
Reliqua ut supra.

ACTA ET STATUTA SYNODI PROVINCIALIS ANNI MDCXXXIII.

ANno Virginiei partus, MDCXXXIII., in octava festi Beati Adalberti, Episcopi & Martyris Ecclesiæ Metropolitanæ Strigoniensis, adeoque totius Incltyti Regni Huugarie Tutelaræ & Patroni, in Regia, Liberaque civitate Tyrnaviensi, die nempe & loco, per Eminentissimum ac Reverendissimum Principem, ac Patrem in Christo, Petrum, miseratione Divina sanctæ Romanæ Ecclesiæ tituli sancti Hieronymi Illyricorum Presbyterum Cardinalem Pazmány, prædictæ Metropolitanæ Ecclesiæ Strigoniensis Archi-Episcopum, locique ejusdem supremum perpetuumque Comitem, dicti Regni Hungariæ Primatem, S. Sedis Apostolicæ Legatum Natum, summum Secretarium & Cancellarium, ac Sacræ Cæsareæ Regiæ.

QUOCIRCA mandamus, ut juxta obligationem a sacris Canonibus impositam, die 29. mensis Aprilis proxime affuturi, hic Tyrnaviæ comparere non omittas.

Quod si autem impedimento canonico detentus adesse non posses, plenipotentiarium mittas, qui & de canonico impedimento Synodum sufficienter edocere, & suo nomine in commune consulere possit: sub pœna a sacris Canonibus instituta. Divinam benedictionem tibi ex animo precamur. Tyrnaviæ 28. Januarii 1633.

AD CAPITULA.

QUOCIRCA vobis in Domino precipimus, ut juxta obligationem a sacris Canonibus impositam, ad diem 29. mensis Aprilis, proxime affuturi, delectos e numero vestro huc Tyrnaviam ad Synodum mittatis, qui Synodum de rebus illius Ecclesiæ informare, & salubriter decreta fideliter ad vos referre possint. Secus non facturi sub pœna a sacris Canonibus constituta. De cætero Divinam benedictionem vobis ex animo precamur, nosque ejusdem paternum affectum deferimus. Tyrnaviæ 28. Januarii 1633.

que Majestatis intimum Consiliarium &c. celebrandæ Synodo destinatis, circa horam sextam matutinam, resonante campanili majoris Ecclesiæ, convenit in palatium Archi-Episcopale, collecta isthic Reverendissimorum, ac admodum Reverendorum Dominorum Prælatorum universitas. Ubi Eminentissimus Cardinalis habito in conclavi, cum prædictis Reverendissimis Dominis Prælatibus consilio, declaravit in Secretarium Synodi admodum Reverendum D. Nicolaum Bøyte, Venerabilis Capituli Ecclesiæ Jauriensis Lectorem, & Canonicum; eidemque injunxit, ut omnium imminentium sessionum, totamque actuum Synodalem seriem fideliter consignaret; cui tandem adjuncti sunt admodum Reverendi Domini

MI-

Michaël Kopcsány, Abbas S. Martini de Bakonbél, Cathedralis; & Mathias Vörös de Nyék, Cruciger Soproniensis, Mossoniensis Archidiaconus dictique Capituli Jauriensis Canonici.

Audita hora Eminentissimus Cardinalis, amplissimo Dominorum Prælatorum comitatu deductus in dictam majorem Ecclesiam, ob temporis compendium, submissa duntaxat voce sacris operatus est. Mox omnibus ad normam Pontificalis Romani exacte peractis, admodum Reverendum Dominum Joannes Püski, de Rupe sancti Benedicti Abbas, de eminentia sacerdotalis ordinis habuit orationem. Qua finita, Secretarius Synodalis: *juxta præscriptum* (inquit) *Oecumenice Synodi Tridentinae, & Pontificalis, legatur decretum de residentia Prælatorum.* Eoque per admodum Reverendum Dominum Benedictum Kyßy, Archidiaconum Cathedralem dictæ Ecclesiæ Strigoniensis, clare perlecto: idem Secretarius, *perlegatur* (ait) *decretum generalis Concilii Tridentini, de Fidei professione, quam in Synodo emittendam idem Concilium præcepit.* Quo itidem perlecto: *accedant* (inquit *demum idem Secretarius*) *ad emittendam Fidei professionem ii, qui post ultimam Synodum Provinciale, adeptis aliquibus dignitatibus, eam non emisissent.* His confestim ea, qua par erat, promptitudine obsecundantibus; itum est postmodum in majus sacrarium Ecclesiæ; ubi præsidente Eminentissimo Cardinali, Patribus utrinque subsellia occupantibus, sua Eminentissima Celsitudo, medio Secretarii edixit: quod si cui contingerit in hac Synodo non suo loco, aut ordine sedere, incedere, subscribere, vel in suffragiis exquirendis nominari, nemini per hoc jus ullum aquiri; nec exinde quicquam ulli de jure decedere: sed omnia in eo statu permanere, quo ante hanc Synodum fuisse compertum erit.

Ad revisionem porro, & discussionem causarum, in Synodo hac forte judicandarum, destinati sunt Judices: Reverendissimi Domini, Emericus Lofy Varadiensis, Joannes Juancy Tinni-

niensis; Gregorius Nagyfalvay Sirmien-sis, Episcopi; Georgius Himmelreich Monasterii sancti Martini sacri montis Pannoniæ Archi-Abbas, Stephanus Telekely, Præpositus Lelefsiensis, & Thomas Füley Abbas Pilisfien-sis.

His præmissis, Eminentissimus Cardinalis, habita brevi quidem sed gravi, eaque paterna erga Patres salutatione, & congratulatione, „Præpotenti Deo, „(inquit) gratiæ, qui Reverendissi- „mas ac Reverendas Fraternitates Ve- „stras, in Spiritu Sancto congregavit: „Castra Dei hæc sunt ad hæreses ex- „tirpandas, ad reformandos in vitæ „sanctioris frugem fideles Christi, ad „Ecclesiam sanctam propagandam con- „gregata. Quocirca vos ego fratres „dilectissimi, diligenter in Domino „hortor ac moneo, ut non solum ani- „mo contrito, & humiliato cælestis lu- „minis Patrem, a quo omne bonum „procedit, exoremus, ut cogitatus & „actus nostros in hac sacra Synodo, ad „sui nominis gloriam, ac utilitatem „Ecclesiæ Hungariæ dirigat, verum „etiam ut sacerdotali zelo, ac religiosa „modestia proponere non intermit- „tant, quæ divino honori augendo, „ac totius Cleri, & populi Ungarici „spirituali commodo, intervire adver- „terint. Atque ut exemplo præeamus „proponimus fraternitati vestræ gene- „ralia quædam, sed opinione nostra „apprime necessaria, & opportuna ad „finem nobis propositum, salutem ani- „marum.

Ex quibus quidem suæ Eminentissi- mæ Celsitudinis propositionibus, ad majorem DEI optimi maximi gloriam, hæc quæ sequuntur decreta, totius Synodi unanimi consensu condita sunt & statuta.

I. Sacri Canones & sacra Triden- tinæ Synodus, *Sess. 24. de reform. cap. 2.* injungunt Reverendissimis Episcopis, ut annis singulis Diocæsanam Synodum ce- lebrent. Licet enim olim charitate fer- vente, quotannis bis soliti fuerint hu- jusmodi Synodum celebrare: postea ta- men, *dislinct. 18. cap. 7.* statutum est, ut semel in anno celebretur. Idcirco, Synodus hæc nationalis injungit: Reve-

Hhhh 2

ren-

rendissimis Episcopis, ut memores salutis animarum suarum, obligationi huic satisfaciant, postpositis omnibus excusationibus; Metropolitani vero suos suffraganeos etiam poenis Ecclesiasticis, ad hujus tam necessariorum functionis executionem cogant.

II. Qui ex Reverendissimis Episcopis Dioecesim suam in partibus infidelium habent, si tuto accedere possunt ad aliquem locum suae Dioecesis, illuc Synodum indicant. Si id fieri non possit, alicui demandent, qui sufficienti instructione edoctus, nomine Episcopi, Synodo, qualis celebrari potest, praestet: & de rebus necessariis Episcopum edoceat; ut hac ratione Ecclesiasticarum personarum cura, quae haberi potest, non negligatur, & animarum saluti propicietur.

III. In hac vero primitus celebranda Dioecesana Synodo, imo & ante illam, si forte aliquantum differretur, tenentur Reverendissimi Domini Episcopi, statuta Synodorum Provincialium, sive Nationalium in sua Dioecesi publicare; ut videre licet *distin.* 18. *cap. finali*. Quamobrem omnes & singuli Reverendissimi Episcopi statuta Synodi praesentis, & praeteritarum exscribi curent, ac in Cathedralibus, vel quasi, Ecclesiis, & Parochiis publicari faciant. Et de publicatione facta Eminentissimum Cardinalem tanquam Primatem reddant certatiorem.

IV. Archidiaconi licet pluribus decretis obstricti sint ad visitandas quotannis Parochias suas, & tam Parochos, quam populum in spiritualibus & temporalibus juvandos, faciendamque Praelato relationem de modis, ac mediis, corrigendi mores, ac promovendi religionem; in eo tamen munere nonnulli apparent defectus. Itaque haec sancta Synodus remedio efficaci hac in parte utendum censet. Omnibus itaque & singulis Archidiaconis, & Praepositis, quibus officium visitandi Parochos incumbit, injungit haec sancta Synodus in virtute sanctae obedientiae, & sub poena amissionis beneficiorum, ut quotannis per se ipsos, & non per substitutos Sa-

cerdotes visitationem omnium Parochiarum suae jurisdictionis peragant, & scripto exhibeant Praelatis seriem visitationis suae. Quod si vel morbo, vel inevitabili aliquo casu impediuntur, ordinarii sui testimonium de hoc impedimento scripto obtineant: alias excusationes omnes inefficaces habeantur.

V. Monentur autem serio hoc loci Domini Visitatores, ut diligenter attendant, ne quovis modo graventur ii, qui visitantur, & in prima serie visitationis consignent consuetudinem locorum, tam in hospitalitate, seu procuratione, quam in solvendo cathedralico vigentem. Atque inter caetera, sibi incumbentia negotia, noverint Domini Visitatores ipsorum muneris esse, ut serio moneant Parochianos, ne ea, quae pie legata sunt, vel aliter obvenerunt Ecclesiis, in profanos usus convertere praesumant.

VI. Praecipua calamitas spiritualis Ecclesiae Ungaricae ortum habere videtur ex defectu sacerdotum. Nam in plurimis locis nulli habentur sacerdotes; in nonnullis vel indocti vel scandalosi habentur. Hi vero defectus fontem ac originem inde habent, quod SS. Tridentinae Synodi decretum *Seff.* 23. c. 29. de seminariorum erectione minus sollicite observetur. Nam si seminares essent, ex quibus annuatim prodirent docti ac bene morati sacerdotes, necesse non esset, vel rudes, vel minus idoneos ad sacerdotium promovere, vel profugos religiosos Parochiis admovere. Quocirca publicat sancta Synodus, rursum decretum Tridentinae Synodi antea memoratum; ac Episcopos caeterosque Praelatos, obligationis suae commonet, ut postpositis aliis minus necessariis erogationibus serio adjiciant animum ad curam seminariorum erigendorum.

VII. Praecipit item, ut decretum quintum Synodi Provincialis Tyrnaviae celebratae, Anno 1630. circa mobilia Praelatorum decedentium observetur, & juxta concordata Cleri cum sua Majestate poenis Ecclesiasticis ac temporalibus in diplomate Regio expressis, subiaceant, quicumque ab illius concordati

ti tenore recefferint. Neque quisquam ex iis, quibus cura executionis incumbit, quidquam pro se, vel aliis usurpare aut distribuere valeat ex ejusmodi mobilibus, nisi ad debita solvenda, & moderatas erogationes in pauperes, pro refrigerio animæ defuncti, idque cum præfatu Metropolitani.

VIII. Et quia in nonnullis Ecclesiis morte Prælatorum interveniente, res hujusmodi mobiles remanserunt, quæ in usum Seminarii applicari debent; idcirco tam eorum, quæ jam collata sunt, quam quæ in futurum colligentur, directores deputantur, Reverendissimi Domini, Georgius Draškovic, Vacienfis, & Gregorius Nagyfalvay Sirmienfis, Episcopi, ac admodum Reverendi Domini, Mathias Senquizy Strigoniensis, Nicolaus Böyte Jaurienfis, Stephanus Bolerazy, Nitrienfis, & dictus Thomas Bielavius, Posonienfis, Capitulum Canonici. Quorum munus erit, non solum attendere, ut collecta per deputatos in singulis Capitulis Canonicos, fideliter administrentur, sed etiam ut diligenter dispiciant, quonam & qualiter utiliter collocanda sit pecunia collecta, ut alumni sustentari exinde possint; & cum præfatu Eminentissimi Cardinalis, vel Archi-Episcopi pro tempore existentis, tuto ac securo loco pro censu situent, ac alumnos, quando fieri poterit, nominent, juxta statutum quintum Synodi Nationalis Anni 1630. Et hoc officium Minorum Directorum, durabit usque ad Synodum aliam Nationalem. Si vero interim quis forte præfatorum Minorum Directorum moreretur, eorundem Directorum erit absque mora alium substituere, salva manente interim plena potestate, ut Domini Prælati in testamento condito, proprios executores, quos voluerint, pro parte suorum Legatorum, constituere possint.

Ut vero in posterum omnis inconvenientia præcaveatur, & fideliter administrentur hujusmodi mobilia Prælatorum decedentium, statuit sancta Synodus in quolibet Capitulo, in forma

juramenti Capitularis addenda hæc verba: juro item, quod concordatum Cleri Ungarici cum sacra Regia Majestate, diplomate Regis nostri piissimi Ferdinandi secundi, Anni 1625. contentum observabo, & pro meo posse observari curabo.

IX. Cum juxta decreta sanctæ Synodi Tridentinæ *Seff. 24. cap. 12. de reformat.* Synodus Provincialis Anno 1630. Tyrnaviæ celebrata, decreto primo sanxerit, receptionem Romani ritus in divino officio; atque etiam defuncto in Ecclesia Metropolitana Strigoniensi, aliisque pluribus Ecclesiis prædicetur: Reverendissimos Dominos, locorum ordinarios obligat, hæc sancta Synodus, ut in suis quoque Ecclesiis recipi, & prædicari faciant, superatis omnibus difficultatibus. Quocirca & suaviter, & pœnis etiam, censurisque Ecclesiasticis, imo si opus sit privatione & ejectione ex Capitulo, omnes cogant ad uniformitatem hanc Ecclesiæ Romanæ observandam. Imo eisdem Dominos ordinarios serio hortatur Synodus, ut introducant (si forte alicubi intermissa esset) matutini officii, cæterarumque horarum Canonicarum, in choro DEO perfolvendi devotionem. Efficiantque, ut matutino quidem, & aliis horis, semper unus ad minimum Canonicorum interfit. Ac matutinum quidem, ordinarie hora quinta matutina poterit inchoari.

X. Et si ad evitandam violationem præcepti Ecclesiastici, de Sacro audiendo, non solum hic Tyrnaviæ, sed in nonnullis aliis locis, abrogata est consuetudo de foro hebdomadario Dominica die celebrando; ubi tamen contrarium fieret, Episcopi efficiant, ut dictum forum vel anticipetur, vel postponatur, ne totius anni Dominicis diebus populus ad forensia distrahatur. Et præterea ne diebus Dominicis, vel festivis judicia celebrentur.

XI. Reverendissimi Domini Episcopi, ac alii Prælati, Præpositi, Abbates, Capitula, Conventus, & alii Beneficiati, in bonis Ecclesiasticis quosdam subditos libertate fundi donare dicun-

tur : declarat igitur sacra Synodus , juramento Episcopali & obligationibus sacrorum Canonum, licitum non esse libertates perpetuas, seu infeudationes hujusmodi, intuitu servitii personalis, vel sanguinis, & pretii, in bonis Ecclesiasticis fieri. Et quia sacra Tridentina Synodus *Seff. 25. cap. 11.* cujus initium : *Magnum &c.* Synodo Provinciali committit, ut irritare hæc talia possit; idcirco declarat sacra Synodus, & factas hucusque & deinceps faciendas hujusmodi infeudationes, vel locationes, irritas esse. De oppignoracionibus vero servetur decretum Concilii Tridentini *Seff. 22. cap. 11. de reformatione*, quod incipit : *Si quem Clericorum &c.*

XII. Parochorum, qui ab intestato moriuntur, libri, & sacra supellex propria maneat Templo Parochiali, in qua moritur. Monentur vero Parochi, ut etiam si testamentum condant, hæc talia Parochiis legare pro animæ refrigerio teneantur.

XIII. Sæpe magnum patiuntur defectum Ecclesiæ Ungariæ, eo quod Episcopatus titulares, qui antea in Capitulis erant, extra regnum constitutis conferantur. Nam nec in Synodis, ac comitiis eorum opera uti possumus; nec in Sacramento Ordinum ac Confirmationis administratione, aliisque Episcopaliibus functionibus, levamen ab iis habemus. Quocirca per Reverendissimum aulæ Cancellarium roganda est sua Majestas, ut in posterum iis conferre dignetur, qui in Ungariæ Capitulis resident. Et ubi vacatio contigerit, teneatur Dominus Cancellarius pro tempore existens, id Majestati suæ efficaciter in memoriam revocare; ut ita deinceps sua Majestas, cætera quoque beneficia ut plurimum & ante alios, illius Dioceseos Sacerdotibus conferre dignetur, in qua beneficia conferenda sita esse dignoscuntur.

XIV. Statuta præcedentium Synodorum Provincialium, ac Nationalium, sicut & Diocesanarum hic Tyrnaviæ superioribus annis celebratarum, sacra Synodus hæc recipienda, & in praxim de-

ducenda statuit, cum hac, quæ sequitur declaratione.

Quod tametsi licitum sit cum charitate, ac debita reverentia cuique proponere, si quid forte addendum, vel explicandum videatur in statutis Synodorum factis, vel deinceps faciendis; licitum tamen non esse, ut semel stabilita aliquis rejiciat. Nam nulla utilitas vel necessitas esset Synodorum, si cuique fas esset, quod ipsi grave, aut injucundum videtur, rejiceret. Quocirca statuit sancta Synodus, quod si quis deinceps id attentare præsumpserit, juxta Canones puniatur, ac nihilominus ad observationem statutorum Synodaliū a superioe suo cogatur pœnis Ecclesiasticis,

Quibus hoc ordine peractis ac decretis, placuit Eminentissimo Cardinali, & Patribus, ut sessio prima solveretur. Futuræ igitur sessioni præfixa est hora sequentis diei sexta matutina: Et solenni benedictione ab Eminentissimo accepta, discessum est.

Acta secundæ diei.

Altera igitur die, quæ fuit memoriæ Beatorum Philippi & Jacobi Apostolorum solennis, hora, modo & ordine prænotatis, Eminentissimus Cardinalis Ecclesiam ingressus sacrum Missæ officium peregit, præmissisque, ex dictamine pontificalis Romani præmitendis, cum Patribus consistorium ingressus, posteaquam decreta primæ die accurate ruminari jussisset, monuit Patres, ut si qui amplius quidpiam haberent, sive scripto, sive cogitatione conceptum; de quo Synodus præfens aliquid statuere deberet, observata sacerdotali reverentia, proponerent.

Posteaquam igitur, sancta Synodus animadvertisset, repertos esse quosdam, qui in apprehensione beneficiorum Ecclesiasticorum, nihil minus observassent, quam decretum octavum Anno 1630. in Synodo Tyrnaviensi præscriptum; verum sola collatione patronorum secularium freti, absque ulla ordinariarum, vel eorum ad quos alias de jure spectat, confirmatione, & institu-

stitutione, beneficia apprehendissent : Idcirco

XV. Statuit, ut per eos, ad quos beneficiorum Ecclesiasticorum confirmatio & institutio pertinet, contra decreti prænotati prætergressores, præmissa citatione coram competente iudice, canonice procedatur. Si qui porro deinceps in beneficiis obtinendis, aliter quam decretum idem præscribit, processisse fuerint deprehenfi, ipso facto sint indigni ad illud beneficium, neque collatio sæcularis ipsis suffragari possit.

XVI. Relatum denique est ad Synodum, non modo Parochos, sed & Canonicos quosdam, nulla penitus legitima resignatione præmissa, acceptaque ab Ordinariis licentia, vel commendatione, stationes pro suo duntaxat arbitrio mutare solere, atque de una Diœcesi in aliam migrare. Decernit itaque sancta Synodus, ut quicumque deinceps hanc vitam secuti fuerint, ipso facto ad obtentas Parochias, vel Canonicatus sint inhabiles. Verum, si qui priorem sedem mutare in animo habent, id non nisi præmissa canonica resignatione prioris conditionis facere possint. Reverendissimi autem Episcopi ejusmodi non recipiant, nisi constet de dimissione, & honesta talium conservatione.

XVII. & ultimo. Ut uniformitas servetur in Parochorum examine, investitura, & juramento; placuit sacre Synodo, ut ad finem Synodaliū constitutionum, una cum brevi examine ordinandorum, formula investituræ & juramenti subnectantur. Ac ut in singulis Capitulis asserventur peculiares libri, quibus nomina talium Parochorum inscribantur.

Acta tertiæ diei.

Tertia die, hora, solennitate, ordineque prius observatis, Eminentissimus Cardinalis prodiit, & Ecclesiam ingressus, posteaquam rite sacrificasset; habita cum Patribus in consistorio consultatione mandavit, ut acta

& decreta superiorum dierum, scripto per Secretarium comprehensa, clara, intelligibilique voce perlegerentur. Quæ postquam perlecta fuissent, ac nemine dissentiente, universis pariter & singulis placuissent, visum est ea, ad majorem firmitatem, futuramque memoriam Patrum Chirographis roborari. (g)

Denique Eminentissimus Cardinalis, Divinæ primum bonitati (quæ ad peragendam rite præsentem Synodum vires suppeditavit) gratias de more actis, Patrum promptitudinem, studia, obsequiaque uberrime contestata, vehementer collaudavit, iisdemque gratias agens valedixit.

Excepit tantam suæ Eminentissimæ Celsitudinis benignitatem, nomine sanctæ Synodi, Illustrissimus ac Reverendissimus Dominus Joannes Thelegdy, Colocensis, & Bachiensis Ecclesiarum canonice unitarum Archi-Episcopus, Administrator Episcopatus Nitrentis, locique & Comitatus ejusdem supremus ac perpetuus Comes, ac præfata Cæsareæ Regiæque Majestatis Consiliarius &c. qui prætitulato Eminentissimo Cardinali, pro pastoralis, invictissimæque ejus erga Ecclesiam Ungaricam sollicitudine, atque cura, gratias actis, suæ Eminentissimæ Celsitudini Divinam benedictionem, diuturnamque prosperitatem conprecatus est. Atque demum, præsens Synodus eadem qua ceperat felicitate, observatis juxta Pontificale Romanum observandis, est soluta.

Formula Juramenti a Parochis voce & scripto faciendi.

EGO N.N. Parochus Ecclesiæ N.N. juro per Deum vivum, Beatissimam Virginem Mariam, & omnes Sanctos & Electos DEI, quod Reverendissimo Domino Ordinario meo, ejusque successoribus legitimis, nec non Vicario Generali pro tempore constituto, fideliter obediens ero, & sanctæ Matris Ecclesiæ prædicti Ordinarii mei NN. ac successorum, Vicarii que pro tempore constituti, mandatis parebo, prædictæque Parochialis Ecclesiæ in spiritualibus

& temporalibus, ac in Divinis bene & laudabiliter deserviam, oneraque ipsius Ecclesiæ debite supportabo, juraque Cathedralia ac Archidiaconalia persolvens, terras, domos, & alias possessiones, juraque præannotatæ Ecclesiæ Parochialis manutenebo, & defendam pro posse, nihilque quod ad Ecclesiam dictam pertineat, alienabo, vendam seu distraham; sed alienata, distracta, vel vendita, ad jus & proprietatem dictæ Parochialis Ecclesiæ reducam pro posse, & reduci procurabo. Item quod Ecclesiam præfatam Parochialem, sine licentia præfati Ordinarii mei successorumque ejusdem, vel Vicarii Generalis pro tempore constituti, non permutabo nec deferam. Sic in Deum adjuvet, & hæc sancta Dei Evangelia, quæ corporaliter ac manibus tango.

Forma litterarum super collatione Parochiæ.

Petrus &c. Tibi in Christo honorabili N.N. salutem & divinam benedictionem. Inducti sufficientia tua, prævio Dominorum examinatorum scrutinio reperta, ad præsentationem eorum, quorum intererat, recepta a te Catholice fidei professione, nec non juramento, quod Domino Ordinario tuo, ejusdemque successoribus, nec non Vicario Generali pro tempore constituto, ac Ecclesiæ fidelis eris, obedientiam & reverentiam debitam exhibebis. Item quod jura Ecclesiæ Cathedralia, ac Archidiaconalia persolvendo, in spiritualibus & temporalibus, in divinisque bene & laudabiliter deservies, oneraque Ecclesiæ Parochialis feres, ac debite supportabis, terrasque, domos, & alias possessiones, juraque Ecclesiæ pro posse manutenebis, & defendes, nihilque quod ad Ecclesiam pertineat, abalienabis, distrahes, aut vendes; sed potius alienata, distracta, vendita, ad jus & proprietatem Ecclesiæ Parochialis reduces & reduci procurabis. Item quod Ecclesiam Parochialem sine licentia præfati Domini Ordinarii tui, successorumque ejusdem, vel Vicarii Generalis pro tempo-

re constituti, non permutabis, neque deferes. Autoritate sæpefati Domini Ordinarii, te in Parochia N.N. canonice instituimus, & confirmamus: dantes & concedentes, tibi eandem Parochiam, ejusdemque administrationem, tam in spiritualibus, quam secularibus. Volumusque, ut per Archidiaconum N.N. in realem prædictæ Parochiæ, pertinentiarumque ejusdem possessionem vigore præsentium introducaris. Datum &c.

Forma litterarum, quæ a Domino Vicario Licentiatas dari consueverunt.

Petrus &c. universis & singulis præfentes literas nostras viſuris, lecturis, aut legi audituris: damus pro memoria, quod nos inducti necessitate, & gravi Sacerdotum penuria, nec non commendatione piorum hominum, dilectum nobis in Christo N. Diocesis Strigoniensis in piis ac sacris libris & orationibus, populo in possessione N. & Comitatu N. existente prælegendis, per unius integri anni spatium licentia verimus, hac tamen adjecta obligatione, sub fide DEO debita, ne idem N. ullo unquam sub prætextu ejusmodi Sacramentorum administrationi se immisceat, quæ pro legitimo ministro Sacerdotii ordinem requirunt, ut sunt sacra Missæ celebratio, Confessionum audiendarum, & absolutionis ministerium, Extremæ unctionis administratio; ac ne fines licentiæ suæ ulla ratione excedat, sed suorum Superiorum ordinationi se conformet. (h) Quod attinet ad Baptismi administrationem, si necessitate postulante eam exercere oporteat, id ut in absentia, vel longiori Sacerdotis distantia facere possit, volumus: observatis iis, quæ in casu necessitatis observari ab eo debebunt, omisſis exorcismis, & inunctionibus. Quæ licentia ita conceditur, ut si vitam, moresque suos Licentiatas non ita componeret prout decet, nec licentiam debito modo perageret, admonitusque non se emendaret, ipso facto licentia concessa cessare intelligatur harum no-

strarum

h) *Hæc in margine:* Ordinatur, ut togam nigram, largam, clericalem habeant; ea & superpelliceo induantur, quando administrant Sacramenta.

strarum vigore & testimonio literarum mediantē. Datum &c.

Formula collationis Parochiæ pro Religiosis.

Emericus Lofi electus Episcopus Vardiensis, Ecclesiarum Veteris Budæ & Sagienſis Præpositus, sacre Cæsareæ Regiæque Majestatis Consiliarius, ac Eminentissimi & Reverendissimi in Christo Patris Domini Petri S. R. E. Presbiteri Cardinalis Pazmány, Archiepiscopi Ecclesiæ Metropolitanæ Strigoniensis Vicarius, generalisque causarum auditor, ejusdemque Ecclesiæ Metropolitanæ Strigoniensis Lector & Canonici, Honorabili nobis in Christo dilecto Fratri Patri Martino Ozlanicz, Ordinis S. P. Primi Eremitæ professo Sacerdoti, salutem & Divinam benedictionem. Magna existente necessitate ac penuria Sacerdotum Catholicorum sæcularium in Ecclesia Hungarica, qui a circumlatrantibus lupis gregem Christi tueri, eundemque salutaribus paſcuis reficere possint, cogimur ex or-

dinibus quoque religiosis eos, qui utiliter ac salutariter hujusmodi curam amplecti volunt, benevole adſciſcere. Cum igitur intelligamus te a tuis superioribus facultatem habere, ut Parochiam Cſefſtenſem in Dioceſi Strigoniensi, cum utilitate Spiritualis Christi fidelium ejus Parochiæ regere & administrare possis, autoritate prædicti Eminentissimi, ac Reverendissimi Archiepiscopi, ad præſentationem Patronorum prædictæ Parochiæ, te in eadem Parochia instituimus & confirmamus, dantes & concedentes tibi eandem Parochiam, ejusque administrationem, tam in spiritualibus, quam temporalibus: volumusque ut per R. D. Vicesgerentem Domini Præpositi Potoniensis in eadem prædicta Parochia, pertinentiarumque ejusdem Parochiæ possessionem, vigore præſentium introducaris. Datum Tyrnaviæ sub sigillo officii Vicariatus nostri, die 25. Novembris Anno MDCXXXIX.

Ex his quinque Synodorum Decretis perſpicuum eſt, quantum de Ecclesia Hungarica Pazmanus ſit meritis. Vitæ probatiſſimæ, & inter adverſa æqui rectique tenacis animi testimonio, armis ſuis exuti Aſcatholici, nihil non in ejus laudem ſcribere coguntur. Acta porro Synodorum, occaſionem quidem sæpius nobis obtulerunt plura incognita interſerendi: Sed quemadmodum ſua cuique ſæculo vitia ſunt & virtutes, atque ipſa Reipublicæ facies, omni fere ætate in aliam abit, ita moderamini ſuis eſſe debet locus, ut ad veritatem quidem omnia, ſed nihil ad offenſionem producat. Multa ſane in quæſtionem venerunt hucusque, quæ his in Synodiſis Eminentiffimus Præful dudum decidit, abſolvitque. Solamur proinde nos, quinque Synodorum Decreta ex M. S. nunc in meridiem vocata, apud æquos eruditionis Eccleſiaſticaæ æſtimatores, bonum genium inveniffe.

Kkkk

SYNO-

SYNODUS DIOECESANA A G R I E N S I S

Habita sub FERDINANDO II. Cæsare, Hung. Rege
PETRO PAZMANY S. R. E. Cardinale, A. E. Strigoniensi
& EMERICO LOSY Episcopo Agriensi Jászovizæ MDCXXXV.
ex M. S.

NARRATIO PRÆVIA.

I.

Anno

1338

V

Aluisse Pazmani Metropolitæ exemplum apud cæteros Hungariæ Antistites Synodus ab Emerico Losy Episcopo Agriensi coacta testatur. Incubuerat adhuc tum Agriæ Turca, & regionem omnem obtinebat. Lufurum se operam in consociandis ad Conventum, de more Patribus, dicebant alii, alii hostem ferro, flammisque circum incurrentem metuebant. Superior metui Emericus Synodum constituit Jászovizæ, Præpositura S. Joannis Baptistæ candidi ordinis Præmonstratensium. Repetuntur in ea sanctiones aliquot, anno MDCXI. ab Eminentissimo Francisco Forgách, & anno MDCXXX, ab Eminentissimo Petro Pazmano in usum communem compilatæ, interjectis monitionibus, consiliis, legibus, Ecclesiæ Agriensi domi, forisque afflictæ peropportunitis. Quas autem dotes, & merita in Emerico Losy Roma, Cæsar, & Pazmanus invenerit, *ex processu*, seu examine pro Strigoniensi Sede apud Nuntium Apostolicum habito docemur. Omnia iisdem verbis expingemus. Non deerunt forte, qui novi Concilii thesaurum compendio sibi apertum gratulentur.

Anno 1637. 27. Julii, factus est processus ab Illustrissimo. D. Malatesta Balcano Episcopo Pisarense, Urbani VIII. Nuntio de Reverendis. D. Emerico Losy Episcopo Agriensi ad Archi-Episcopatum Strigoniensem, absente nominato.

Emericus Losy Episcopus Agriensis residebat in Jászo, cum Agriam Turca cepisset. Visitavit suam Diæcesim etiam in partibus a Turca

EMERICUS. I. LOSY.
ARCHI- EPISCOPUS. STRIGONI.
Obijt Posonij XIII Martij. Anno MDCXLII.

IG. Rugendas sculpsit.

pag. 134.

Turca occupatis: fuit per tres & amplius annos Episcopus Agriensis: absolvit totam Philosophiam, & Theologiam Romæ. Discipulus in Poesi P. Guilielmi Lamormaini S. J. deinde Confessarii Ferdinandi II. sanctæ memoriæ Cæsaris. Fuit per annum Cancellarius Hungariæ. Dicitur fuisse Lutheranus, sed conversus a P. Lamormaini: per 16. annos fuit Vicarius Generalis Petri Pazmány Archi-Episcopi Strigoniensis. Fuit ante 31. annos Canonicus Nitriensis; ante 30 Posoniensis: ante 26. Strigoniensis. Concubinatum sacerdotum, tempore Hæresis inductæ invalescentem, penitus eradicavit,

Anno 1607. 25. Octobris per Franciscum Forgách A. E. Strigoniensem transfertur a Canonatu Nitriensi ad Posoniensem.

Anno 1611. 5. Novembris eidem confert Franciscus Forgách, Archi-Episcopus Strigoniensis Canonatum Strigoniensem, & Archi-Diaconatum Nitriensem.

Anno 1623. 15. Septembris Eidem tum Electo Episcopo Chaniadiensi, collata fuit Abbatia Tapolczensis, vacans per mortem Ladislai Deaky, Electi Episcopi Bosnensis.

Anno 1623. 20. Septembris fuit nominatus Episcopus Chaniadiensis, qui vacavit per mortem Mathie Herovitii.

Anno 1624. 22. Decembris Eidem confert Rex Præposituram veteris Budæ vacantem per mortem Ladislai Maithery Episcopi Sirmiensis.

Anno 1625. 24. Octobris Idem annorum 45. ab Episcopatu Chaniadiensi transfertur ad Varadinensem, vacantem per translationem Joannis Pyber ad Episcopatum Agriensem.

Anno 1628. 7. Julii Eidem confert Cæsar Præposituram Saabgiensem, vacantem per mortem Domitrovichii E. Zagrabiensis.

Anno 1631. 28. Aprilis Eidem tum Præposito veteris Budæ confert Petrus Pazmány Archi-Episcopus Strigoniensis Præposituram majorem Strigoniensis Ecclesiæ, vacantem per spontaneam resignationem Joannis Pyber.

Anno 1631. 21. Junii consecratus per Petrum Pazmány in Episcopum Varadinensem Tyrnaviæ in Ecclesia Cathedrali, assistentibus Joanne Telegdy A. E. Coloc. & Joanne Pyber Episcopo Agriensi.

Michael Maurovitiis Abbas trium fontium de Beel, Præpositus major, annorum 55. & Joannes Pásky Abbas de Szalka Præpositus S. Thomæ annorum 40. testes pro hoc processu.

II. Compegimus in hanc synopsis plurium annorum merita, cum in sequente Synodo Tyrnaviensi, quam Archi-Episcopus Strigoniensis solenni congressu egerat, pleraque repetenda venirent. Illi Agriensis Ecclesia in acceptis refert, novam indutam faciem, & novis insitionibus vineam Domini exultam.

Cæterum adhortationem in Patrum corona dictam omni adhibita industria reperire aut impetrare non potui. Decreta, pro legentium commodo in capita, & hæc in membra studiose redegitur. Retinet gratam memoriam Emerici, Agriensis Regio, quam mira comitate, devinctis Turcarum animis ab excidio liberavit, & posthabita corporis imbecillitate ipse perlustravit, instauravit. Sequuntur.

ACTA ET DECRETA

Synodi Diœcesanæ Almæ Ecclesiæ Cathedralis ac Diœcesis Agriensis, Anno Domini MDCXXXV. Jaszoviæ per Illustrissimum ac Reverendissimum Dominum Emericum Lofi præfatæ Ecclesiæ Agriensis Episcopum pro festo S. Joannis ante Portam Latinam indictæ ac celebratæ.

Acta diei primæ.

IN ipso festo S. Joannis ante Portam Latinam Canonici Ecclesiæ Cathedralis, cum Clero Diœcesis Agriensis conveniunt ad horam sextam matutinam in castro Præposituræ Jaszoviensis, indutique habitu Ecclesiastico, quisque pro sui status & ordinis conditione deduxerunt, cum solenni processione Illustrissimum ac Reverendissimum Dominum ad Ecclesiam S. Michaëlis Parochialem Jaszoviensem, Cathedralē Ecclesiam Agriensem pro præsentī tempore representantem. Ubi dictus Reverendissimus D. Episcopus per unum ex Dominis Canonicis pro festi solennitate concionem haberi voluit. Habita concione ipsemet Reverendissimus Dominus Episcopus, solennem Missam S. Joannis ante Portam Latinam Ecclesiæ Agriensis Patroni cum devotione peregit. Sacræ Missæ officio solenniter peracto, ea postea acta sunt, quæ in Synodorum celebratione a Pontificali Romano præscribuntur, præter Litanias, quæ in ipsius Domini Pontificis solenni deductione publice fuerant peractæ, intuitu devotionis aliarumque necessitatum Ecclesiæ Dei.

Ea autem ubi debito modo peracta fuissent, mox Secretarius Synodi, quem Reverendissimus D. Episcopus jam constituerat, monuit R. Dominum Archidiaconum Cathedralē in hæc verba :

Legat Dominus Archidiaconus Cathedralis decretum sacro - sancti ac Oecumenici Concilii Tridentini de Synodorum celebratione. Quo audito D. Archidiaconus Cathedralis ad Dominum Reverendissimum accedens e manibus ejusdem Concilium Tridentinum recepit, consensuque suggestu prædictum decretum ea voce, qua omnes audire, & intelligere possent, legit ex Sessionis 24. cap. 2. sic incipiendo: Provincialia Concilia sicut omissa sunt, pro moderandis moribus, corrigendis excessibus, controversiis componendis, aliisque ex sacris Canonibus permixtis renovantur &c. Synodi quoque Diœcesanæ quotannis celebrentur; ad quas exempti etiam omnes, qui alias cessante exemptione interesse deberent, ne Capitulis generalibus subdantur, accedere sentantur: ratione tamen Parochialium ac aliarum Ecclesiarum secularium etiam annexarum debeant ii, qui illarum curam gerunt, quicumque illi sint, Synodo interesse; quod si in his tam Metropolitanam, quam Episcopi negligentes fuerint, penas a sacris Canonibus sancitas incurrant.

Mox idem Secretarius monuit eundem Dominum Archidiaconum, ut legat decreta, quæ sequuntur in hunc modum: *Legantur decreta, quod nulli præjudicetur in sedendo in præsentī Synodo: item de querelis, & excusationibus audiendis; dum ut præsentē in Synodo sua*

sua nomina describi omnes curent. Quæ omnia legit Dominus Archidiaconus Cathedralis prout sequuntur.

Emericus Lofi Episcopus Agriensis, Supremus ac perpetuus Comes Comitatum Heves, & exterioris Szolnok decrevit, ac declaravit quod si quem contingat in hac Synodo suo loco non incedere, aut federe, aut alium quempiam actum exercere, ex eo nemini ullum jus aquiri, vel acquiritum esse, vel ullatenus decedere debeat, sed omnia in eodem statu permaneant, in quo ante hanc Synodum reperiabantur.

Decrevit item & constituit, ut ad evitandum impedimentum quo graviorum rerum cursus retardari posset, causæ, querelæ, ac accusationes singulorum, aut etiam absentium exculationes referantur ad Rndum D. Vicarium suum Generalem; item ad Reverendos Dominos Lectorem, Cantorem, Custodem Archidiaconumque Cathedralis Ecclesiæ hujus suæ Agriensis, quos ad hoc judices deputavit: audianturque hujusmodi causæ, querelæ, ac accusationes quotidie hora prima, pomeridiana, & deinceps: quæ autem causæ finiri sub Synodo non possent, ea ad audientiam Domini Vicarii consueto juris cursu redigi intelligantur. Vult insuper & severe præcipit, ut omnes, qui Synodo interfunt, nomina sua describi faciant per Secretarium Synodi hodie per totum, ut nominatim crastina die vocari omnes possint, ac hac ratione deprehendi quoque possit, quinam a Synodo hac absunt, pænis a sacris Canonibus injunctis, vel ob contumaciam, vel ob negligentiam ferendi.

His prima die Synodi peractis promotor causarum Synodi institit apud Rssimum Dñum Episcopum de terminanda prima sessione Synodi, & sequentis diei sessione indicenda in subsequenter modum & formam. *Ego (i) bujus Synodi Diœcesane ab Ilmo & Rssimo D. Episcopo meo deputatus Promotor, inflo apud eundem Ilmum ac Rssimum Dñum Episcopum, ut bodierna diei sessionem termina-*

tam esse velit, ac alteram crastina diei sessionem indicat, ac publicet. Ad cujus instantiam D. Episcopus respondit in hæc verba: Cum divina benedictione finis esto bodierne sessioni; crastinae autem diei sessionem publicamus, indicimusque ad boram sextam matutinam, mandantes, ut ad eam boram omnes in hoc loco convenire debeant, ac teneantur.

Istis sic expeditis, monuit, & adhortatus est universum Clerum Rssimus D. Episcopus, ut sancte, religiose, frugaliter, ac modeste habeant sese universi, & singuli, meminerintque omnes in sacra hac Synodali actione maxime esse Spiritus Sancti gratiam invocandam, qua adjuvante utilia ad promovendam divinam gloriam, procurandamque salutem animarum ordinari, complerique possint. Adjunxit autem non transiturum quemquam sine gravi animadversione, si scandalum aliquod præbuerit malo suo exemplo sub hac sacra Synodali congregatione. Jussit etiam causas & querelas ad Dominos Judices deputatos deferri in eo loco, quem illi ordinaverint, easque, quas necessitas postulaverit, deferri ad Synodum.

Demum data solenni benedictione soluta est sessio primæ diei.

Acta secundæ diei.

Altera die Synodi, venienti Rssimo D. Episcopo ad prædictam Ecclesiam S. Michaelis, occurrit eidem Clerus totus deducendo eundem ad dictam Ecclesiam, ubi postquam unus ex Dominis Canonicis missam planam ob tempus pro Synodali actione lucrandum celebrasset, Dominus Episcopus sumpto pluviali ea peregit, quæ in Pontificali Romano pro secunda Synodi die habentur: quibus finitis unus e clero orationem Synodalem habuit. Ea autem oratio, ubi finem habuit, mox Secretarius Synodi monuit D. Archidiaconum Cathedralis in hæc sequentia verba: *D. Archi-Diaconus Cathedralis ex præscripto Oecumenici Concilii Tridentini, ac juxta exigentiam Pontificalis Romani legat decretum de residentia Prælatorum. Quod decretum accepto e manibus Reveren-*

LIII

diffi-

i) Nomen Promotoris insertum non fuit.

diffimi Domini Episcopi Concilio, & e consensu suggestu legit D. Archidiaconus Cathedralis *ex cap. 1. Sess. 23.* in hæc verba: *Cum præcepto divino mandatum sit omnibus, quibus animarum cura commissa est &c.* Quo decreto totaliter perlecto dictus Synodalis Secretarius iussit legi decretum de professione fidei his verbis: *Legatur decretum dicti Concilii Oecumenici Tridentini de professione fidei.*

Illud autem mox lectum est *ex cap. 2. Sess. 25. de Reformatione* sic incipiente. *Cogit temporum calamitas, & invalescentium Hæresum malitia &c.* & sequentia usque ad verbum *exclusive.* Cujus decreti lectione finita præfatus Archidiaconus Cathedralis, nomine Rssm̃i Domini Episcopi sic monuit totum Clerum præsentem :

Ut bujusmodi decreto Oecumenici Concilii Tridentini debita executione satisfiat, præcipit Dominus Rssm̃us Episcopus, omnibus, & singulis ex Clero hic præsentibus, ut in hac Synodo Diœcesana, quæ post plurimos annos prima est in hac Diœcesi, omnes, & singuli ad suam Amplitudinem accedendo in manibus ejusdem fidei professionem emittant.

Qui postquam vocati accessissent, & prælegente Archidiacono Cathedrali fidei professionem fecissent, postremo singuli eorum tactis sacrosanctis Evangeliiis jurarunt in manibus Rssm̃i Dñi Episcopi ad constantem observationem factæ professionis fidei. Emisâ professione fidei, juramentoque præmisso modo præstito, legendum dixit sæpius satus Synodi Secretarius Decretum Concilii Tridentini de eligendis examinadoribus

eorum, qui ad Parochiales Ecclesias promoveantur, sic dicens: *Legatur Decretum Oecumenici Concilii Tridentini de eligendis Examinadoribus Parochorum.* Quod decretum legit mox alta voce D. Archidiaconus *ex cap. 10. Sess. 24.* incipiente. *Expediit maxime animarum salutis &c.* usque ad verbum : *peracto deinde.*

Lectione dicti decreti peracta, mox idem Archidiaconus Cathedralis subjunxit, *Rssm̃us D. Episcopus bujus decreti executioni satisfacere volens proponit, & nominat pro Examinadoribus bujusmodi, Rados Dños Albertum Czeglédi Vicarium suum Generalem Præpositumque B. Mariæ Virginis. Samuellem Kalmanczy Custodem Ecclesiæ bujus Agriensis. Nicolaum Ladenci Archi-Diaconum Cathedralem. Joannem Aytbai Archidiaconum Pankotensem, ac Gabrielem Banovszki Archidiaconum Szabolcsensem, interrogatque, an placeant vobis.* Secretarius autem vota exquirendo dixit: *Si quis est, cui non placeant, accedat ad Rssm̃um D. Episcopum.*

Hoc facto mox deputati vocati sunt, ac in manibus Rssm̃i Dñi Episcopi jurarunt in sequentem modum: *Ego N. in hac Synodo ad eorum examen deputatus, qui ad Ecclesias Parochiales fuerint promovendi, juro me fideliter hoc examinandi munere perfuncturum, seposito quovis humano respectu. Sic me Deus adjuvet, & sancta Dei Evangelia.*

Post ista sæpe dictus D. Archidiaconus Cathedralis promulgavit statuta, & decreta, quæ Rssm̃us D. Episcopus pro præsentī Synodo ab omnibus observanda condidit, ita prosequens:

STATUTA & DECRETA SYNODI.

Publicatio Decretorum in Synodis Provincialibus Ecclesiæ Primitialis, ac Metropolitanæ Strigoniensis editorum.

IN Synodo Provinciali Ecclesiæ Metropolitanæ Strigoniensis Anno Domini MDCXI. Tyrnaviæ sub felicis recordationis Francisci Forgács Archi-Episcopi Strigoniensis, & Presbyteri Cardinalis S. R. E. regimine celebrata, edita fuerant nonnulla Statuta, & Decreta.

Item alia in Synodis similiter Provincialibus ejusdem Ecclesiæ Metropolitanæ Strigoniensis sub regimine moderni Eminentissimi, ac Reverendissimi Domini Cardinalis, ac Archi-Episcopi Petri Pazmany similiter Tyrnaviæ A. Dom. MDCXXX. ac MDCXXXIII. cele-

celebratis, quæ cum hætenus in nulla Synodo Diœcesana hujus Ecclesiæ, ac Diœcesis Agriensis publicata fuerint, ea nunc in præsentī Synodo Diœcesana hujus Ecclesiæ publicamus, & publicata esse volumus, ad ea observanda Ecclesiam hanc nostram Agriensem Diœcesimque obligantes.

CAPUT I.

De recipiendo Breviario & Missal Romano.

§. I.

INter reliqua autem receptum usum rituum, officiorumque Breviarii ac Missalis Romani, ubique in Diœcesi Agriensi concorditer servari volumus, & ita quidem ut in concionibus quoque publicis, Evangelia Dominicarum & festorum dierum juxta ordinem ac præscriptum Breviarii, ac Missalis Romani prout in Metropolitana Ecclesia Strigoniensis fit, quam suffraganea Ecclesia Agriensis sequi tenetur, legantur, ac exponantur.

§. II. In Sacramentorum quoque administratione non alio rituali, quam Strigoniensi quemquam uti permittimus, memores hujusmodi Decreti Concilii Tridentini: *Si quis dixerit receptor, & approbator Ecclesiæ Catholice ritus, in solenni Sacramentorum administratione adhiberi consuetos, aut contemni aut sine peccato a Ministris pro libitu omitti, aut in novos alios per quemcunque Ecclesiarum Pastorem mutari posse, anathema sit.*

§. III. Quoniam autem indultum læticiis ovitque vescendi diebus jejuniorum, supplicatione Concilii Provincialis pro tota Hungaria Regnisque illi annexis a summo Pontifice impetratum est, nolimus alibi in nostra Diœcesi hac Agriensi in disputationem controversiamque vocari, an hic usus licitus sit; si qui autem devotionem habuerint jejunandi, absque esu læticiuniorum, ac ovorum concessio, id fieri non vetatur; modo cum esu prædictorum jejunantes non contemnuntur, ab iis, qui prædicto modo sine esu ovorum, & læticiuniorum jejunare voluerint.

§. IV. Diœcesanarum quoque Sy-

nodorum Ecclesiæ Metropolitanæ Strigoniensis statuta, & decreta in hac Ecclesia, ac Diœcesi nostra Agriensi recipimus, eaque observari mandamus: præter illa autem ex usu, & experientia aliqua alia necessaria statuimus & decernimus.

CAPUT II.

De Residentia.

§. I.

Cum Episcopis Ecclesiarum Dei strictissime præcipiatur residentia in suis Ecclesiis, ut hac ratione opportune in iis vigilare, ac de necessariis providere possint, par est, ut aliorum quoque necessariam residentiam quam diligentissime curent iidem Domini Episcopi.

Quocirca nos iis, qui curam animarum habent in nostra Diœcesi residentiam tam sedulo, ac strictè injungimus, ac præcipimus, ut si qui eam neglexerint, ac non curaverint, poenam sacrorum Canonum sola facti veritate inspecta, irremissibiliter sumus irrogaturi, non admitta alia, quam justa, legitima, ac rationabili excusatione.

§. II. Quod attinet ad alios, qui curam quidem animarum non exercent ex officio, verum alia habent onera, quales sunt, qui dignitates & Canoniciatus in Ecclesia nostra Cathedrali obtinent, quorum præsentia, & officio non solum Ecclesiæ cultus, divinaque ministeria, sed & administratio Episcopalis plurimum augetur, & ornatur; hi quidem, si pro suo libitu absque legitima rationabilique causa abfuerint ab Ecclesia, suumque officium per se non exercuerint, ac potissimum tempore sacri majoris, vesperearumque abfuerint a choro, taxata suorum proventuum quantitate, pro modo absentiae multabuntur. Domini sane Præpositus Major, Lector, Cantor, Custos, ac Archidiaconus Cathedralis cum personarum industria in illis videatur electa, residentiam penes Ecclesiam, præsentiamque in Ecclesia vel maxime curare debent. Qui autem ex Dominiis Canonicis ob sacerdotum summam inopiam ad regendas Parochias emittentur,

tur, illi, quia proventus Canonicales percipiunt, ad onera ipsorum ferenda supportantes, suos ex aliis Dominis Canonicis habeant, nam alioquin aliorum onera ex proventibus eorum supportari demandabuntur, defectusque si qui admissi fuerint, condigna multa compensabuntur.

§. III. Non minor requiritur autem præsentia Capellanorum quam Dominorum Canonicorum in Ecclesia, ob ea, quæ ab iis in Divino servitio peragi debent. Rectoratus Capellarum, ac Altarium non solum ob id fuerant instituti, ut qui eos obtinent, certarum piarum tantum foundationum onera statim temporibus ferrent; sed ut eorum numero præsentia, ac assistentia ornaretur, & augetur cultus Divinus in Ecclesia: hi autem Rectoratus, quamquam in præsentia ob injuriam temporum per solos Dominos Canonicos administrantur, constituimus tamen, ut si quis non Canonicus in posterum hujusmodi Rectoratum in gremio, ac corpore hujus Ecclesiæ Agriensis fundatum obtineret, is nullo modo eum possidere, fructusque percipere valeat, nisi residentiam in Ecclesia, ac penes eam faciat.

§. IV. Alii porro, qui Rectoratus hujusmodi extra corpus Ecclesiæ Cathedralis fundatos obtinent, ut eorum curam habeant, oneraque foundationum adimplere non prætermittant, mandamus. Quod & de Præposituris, ac Abbatibus extra gremium Ecclesiæ Cathedralis constitutis intelligi volumus, ut eas, qui earum titulos obtinent, curare non negligant; quin ut una cum bonis, & juribus ad suam integritatem, quantum fieri poterit, eas reducere conentur, & satagent, & fundatorum quoque intentioni piæ satisfacere non intermittentes, dum aliquos eorum redditus percipiunt; animadversionem iucursuri, qui in hac parte negligentes fuerint reperti.

§. V. Qui autem de novo beneficia quævis obtinuerint, canonicam institutionem & confirmationem petere ab iis, quorum interest, non prætermittant; nam alias legitimo titulo possessionis

destituti habebuntur; testimoniales autem literas habeat quivis super hujusmodi institutione, ac confirmatione canonica legitime peracta.

CAPUT III.

De admissione ad beneficia, professione neque fidei ante ingressum possessionis emittenda.

§. I.

Non solum autem provisi de Canonicatibus juxta Concilii Tridentini decretum, professionem fidei in Capitulo facere teneantur, verum alii quoque, qui beneficia curam animarum habentia obtinuerint, eandem fidei professionem emittere obligati erunt. Imo ii quoque, qui alia quæcunque beneficia consecuti fuerint. Atque hoc de iis quoque, qui *Licentiatii* vocantur, & qui ob Sacerdotum penuriam quibusdam in locis præsertim Turcarum subditis, ad habendos pro populo sermones, piosque libros prælegendos admittuntur, sicut & de scholarum Rectoribus intelligendum esse volumus; ita ut nulli horum ad obeundum munus suum absque fidei professione admittantur.

§. II. Quemadmodum autem ii, qui Canonicatus consequuntur, literas super hujusmodi sua provisione habere tenentur, ita & ii qui Parochialia beneficia obtinebunt, literas suæ provisionis habere debebunt: & ad tollendum abusum, quo de Parochiis in Parochias quivis pro suo libitu transmigrat tempore provisionis cum professione fidei juxta eam formam, quam Dominus Vicarius noster in sua instructione præscriptam habet, quilibet de Parochiali beneficio provivus promissionem solennem facere tenebitur; qua promissione præmissa institutio Canonica fiat, prout in eadem instructione continetur, literæque juxta ibidem descriptas formas concedantur.

§. III. Literæ porro *Licentiatii* ad annum duntaxat usum concedantur, ut deprehendi possit, an ejusmodi licentia recte utantur, expediatque ulterius eam concedi, quam ad certum quoque

que Parochiæ alicujus locum restringi volumus, ita ut in alio loco non debeat suffragari; addito eo, quod licentia talis mox expirasse intelligatur, si ea Licentiatum male & non recte utatur.

Horum autem Licentiatorum erit diligentissime curare, ut Sacerdotem ad Sacramentorum administrationem legitime approbatum, inter eos, inter quos Licentiatorum nomine pro præfenti rerum necessitate, Sacerdotumque penuria versari permittuntur solite advocent, qui infirmis, aliisque præcepto ad usum Sacramentorum obstrictis, rite legitimeque succurrere possint, in quos a Dominis Archidiaconis studiosissime invigilandum erit.

§. IV. Cætera de Parochiarum, ac aliorum beneficiorum adeptione, vel re-signatione ex Synodo Diocæsana Strigoniensi anni MDCXXIX. petenda, & habenda decernimus.

CAPUT IV.

De vita, moribus, honestate, ac studiis Clericorum.

Multa de his habentur ordinata in prædictis Conciliis Provincialibus, ac Diocæsana anni MDCXXIX. Ecclesiæ Metropolitanæ Strigoniensis, quæ omnia in usum ac praxim revocari debere in hac Ecclesia ac Diocæsi nostra Agriensi, volumus.

CAPUT V.

De administratione Sacramentorum, cautelisque in ea observandis.

DE administratione quoque Sacramentorum, in ea observandis existant multa salutaria statuta, ac decreta in præannotatis Synodis, quibus Ecclesiam hanc nostram suffraganeam Agriensem decet se conformare. Quapropter eadem decreta in tota nostra Diocæsi, quam exactissime observari præcipimus, & mandamus; præcipientes Dominis Archidiaconis nostræ Ecclesiæ, ut earum ac Conciliorum Provincialium decreta describi curent, ac in suis districtibus distribuant. (*)

(*) Huic decreto editione nostra succurrimus.

CAPUT VI.

De bonis Ecclesiarum, ac de iis, in quibus Reformatione efficaci opus est.

Quæ ab iisdem Synodis Provincialibus, & Diocæsanis Strigoniensis Ecclesiæ in hoc genere præscribuntur, abunde sufficere existimamus: quocirca ad ea nos referendo decernimus, ut earum Synodorum decreta, & constitutiones a nostræ hujus Agriensis Ecclesiæ, ac Diocæsis clericis omnino habeantur, assidueque volvantur & observentur.

CAPUT VII.

De Festorum Dierum celebrationibus.

Festorum dierum celebratio, quam sancte & religiose fieri debeat, præscribit Synodus Diocæsana Strigoniensis, prædicta Anni MDCXXIX. c. 3. n. 12. id itaque observari volumus.

Qui autem Festi dies celebrari debeant, recenset Concilium Provinciale Strigoniense præfatum Anno Domini MDCXI. Tyrnaviæ celebratum: quos nos quoque eodem modo, & ordine in hac Ecclesia Diocæsique nostra Agriensi ubique celebrari decernimus. Quibus adjunctum esse jubemus festum diem S. Joannis ante Portam Latinam die 6. mensis Maji quot annis celebrandum; qui quidem dies tanquam summi Patroni hujus Ecclesiæ nostræ Agriensis, celeberrimus olim per totam hanc Agriensem Diocæsim habitus fuisse reperitur, decetque, ut similiter nunc quoque habeatur, fiatque ejus sicut aliorum festorum promulgatio. Prædictorum festorum catalogum quisque ut habeat strictè injungimus: & quia intelligimus alibi fieri, ut translato officio alicujus festi proprio, illud festum in choro, etiam in foro illud transferri, id amplius fieri non debeat; sed ad forum celebrari ejusmodi festum, & die, in quem incidit, debeat.

CAPUT VII.

De Visitatione.

§. I.

Sub obtestatione Divini judicii mone-mus Archidiaconos Ecclesiæ hujus nostræ

Mmm

nostra

Agriensis, ut Parochiis, ac Parochis nec non aliis, sub Archidiaconatum ipsorum districtibus constitutis, sedulo ac diligenter super invigilent: Archidiaconi oculi Episcoporum esse dicuntur; ut igitur oculi nostri vigilent, merito monemus, quin sub severa etiam animadversionis poena præcipimus, ut vigilando, quæ correctione indigent, vel corrigant ipsi, vel corrigendum ad nos referant.

§. II. Concilium Provinciale Anni MDCXI. ac Diœcesana An. MDCXXXIX abundanter continent, sicut & reliquæ postea Synodi Ecclesiæ Metropolitanæ Strigoniensis, quæ ad visitationem pertinent; ea itaque diligenter a nostræ Ecclesiæ Dominis Archidiaconis observari mandamus, hoc addito: quod sicut in partibus Turcicæ ditioni subiectis, per se visitationem ob Turcarum metum obire non possent, in casu hujusmodi necessitatis, exploratæ pietatis, prudentiæ, ac doctrinæ Vice-Archidiaconos constituent, qui Parochis, Parochianis, ac Parochiis diligenter superintendant, visitationemque in iis peragant, ac eam Dominis Archidiaconis transmittant, iique nobis præsentent, cujus neglectus quovis anno debita poena, a nobis emendabitur. Præter causam autem hujusmodi necessitatis, ipsi

per se, & non per alios Domini Archidiaconi, ex decretis Concilii Tridentini visitationem peragere recte, legitime ac fideliter tenentur.

His decretis perlectis, institit Promotor causarum Synodi in hunc modum: *Instituto apud Illustrissimum ac Reverendissimum Dominum Episcopum, ut bodierna sessioni finem imponi jubeat, ac pro continuatione Synodi sessionem crastinam indicat.* Ad cujus instantiam finem imponi jussit Illustrissimus, ac Reverendissimus Episcopus hujus diei sessioni, his verbis: *cum gratiarum actione finiri jubemus bodiernam sessionem: Crastinam autem in hoc eodem loco indicimus ad bonam sextam matutinam.*

Postmodum adhibita monitione de frugali victu, ac de modesta conversatione, terminata est sessio cum solenni Pontificis benedictione.

Acta diei tertiæ.

Tertia Synodi die venienti Reverendissimo Domino Episcopo, eodem modo occurrit Clerus, quo occurrerat pridie; celebratumque est sacrum plenum; ac Reverendissimus Dominus Episcopus peragendo ea, quæ in Pontificali Romano habentur, gravi oratione allocutus est Clerum, hunc in modum:

Adhortatio Synodalis ad V. Clerum, Reverendissimi Domini Episcopi.

„ Dilectissimi Fratres, filii in
„ Christo charissimi. Apostoli-
„ cis verbis, quibus ille Corinthios o-
„ lim allocutus fuerat, vos ego hodie
„ alloqui constitui: quæ verba quam-
„ quam paucula esse videantur, com-
„ prehendunt tamen muneris, ac offi-
„ cii vestri rationes abundanter, & co-
„ piose: intentos vos esse cupio.

„ Videte vocationem vestram fratres:
„ hæc sunt verba S. Apostoli Pauli ad
„ Corinthios Epist. I. cap. I. Nemo
„ esse debet ex Christiano populo, qui
„ vocationis suæ, ac muneris sui ratio-
„ nes videre, nosse, atque intelligere
„ non debeat: alioquin enim non nisi
„ perperam, ac temere ager omnia: si

„ quis vel in secularibus ignoret, quæ
„ sint sui muneris, haud dubie fatuus,
„ nulliusque pretii homo judicabitur;
„ quanto magis, si Christianus quispi-
„ am deprehendatur non videre, non
„ scire, non nosse, quæ sint Christia-
„ ni hominis partes, judicabitur vanus
„ potius homo, quam bonus, ac pius
„ Christianus? pertinet itaque brevis
„ hæc S. Pauli Apostoli adhortatio ad
„ omnes omnino Christianos: Videte
„ vocationem vestram fratres. Cæterum
„ ad vos potissimum, quos hic con-
„ venisse intueor, arbitror pertinere.
„ Vestrum sane est quam mage nosse,
„ videre & intelligere, quæ sint partes
„ muneris, ac officii vestri: alii enim

ex

„ ex populo Christiano, si non norint
 „ perfecte sui status, ac conditionis ra-
 „ tiones, vos estis; qui eos docere,
 „ & erudire tenemini: nam Christus
 „ Dominus, ubi post tot devictos hos-
 „ tes humani generis, illud in liberta-
 „ tem afferuisset, mandassetque sibi
 „ pretioso sanguine suo populum acce-
 „ ptabilem, sectatoremque bonorum
 „ operum, abiturus gloriose in Cœ-
 „ lum, visibilemque suum aspectum
 „ populo redempto subtrahatur, ne
 „ eum visibili, ac externo regendi, di-
 „ rigendique modo destitutum relin-
 „ queret, ex ipsismet hominibus Re-
 „ ctiores aliquos, ac Pastores deligere
 „ voluit, qui reliquum populum exem-
 „ plo ipsius tanquam summi Pastoris,
 „ ac Rectoris regerent, gubernarent,
 „ ac moderarentur visibiliter: a qui-
 „ bus quis dubitare potest, quin ex-
 „ ctam notitiam sui hujusmodi officii,
 „ ac muneris voluerit habere? ex ho-
 „ rum autem numero censemini vos
 „ esse fratres, & filii in Christo charis-
 „ simi: quapropter quod vos peculia-
 „ ri ratione sancti Pauli Apostoli ad-
 „ hortatio, nimirum: *Videte vocatio-
 „ nem vestram*, concernat, dubitare
 „ minime potestis. Amplissimus sane
 „ honor, dignitasque excelsa, ac su-
 „ blimis est, quam sortiti estis, dum
 „ ejus muneris constituit vos partici-
 „ pes, princeps Pastorum Christus
 „ Dominus Unigenitus Dei Filius, quod
 „ ipsemet in carne humana gessit. Po-
 „ pulum ipse, quem suo sanctissimo
 „ sanguine in ara crucis redempturus
 „ erat, verbo suo, ac doctrina sanctis-
 „ sima, vitæque innocentissimæ e-
 „ xemplis admirabilibus in via salutis
 „ erudiebat, ac docebat, instituens
 „ sanctissima Sacramenta, in quibus,
 „ ceu quibusdam sacris vasis fructus
 „ passionis, redemptionis, mortis, ac
 „ resurrectionis ipsius, ad humanam
 „ salutem necessari, abunde contine-
 „ rentur; propter quod, intuitu o-
 „ vium suarum dicebat: *Ego veni, ut
 „ vitam habeant, & ut abundanter ha-
 „ beant*: in his vos ministros, & coo-
 „ peratores suos constituit: horum re-

„ spectu dicimini: *Dispensatores myste-
 „ riorum Dei, ac pro Christo legatione
 „ fungī*: Unde facile colligere potestis,
 „ an non monitioni huic Apostoli soli-
 „ cite studioque attendere debeatis:
 „ *Videte vocationem vestram fratres.*
 „ Dispensator thesaurorum terreni ali-
 „ cujus Principis, si quis sit, nec in-
 „ tendat huic suo muneri diligenter,
 „ quid fiet? ceu villicus ille, & dispen-
 „ sator Evangelicus removebitur ab of-
 „ ficio, & turpiter ejicietur. Legatus
 „ Regis alicujus terreni, si legationis
 „ munia non obeat diligenter, sed per-
 „ functorie, & cum Principis detrimen-
 „ to, quid consequetur? gravem
 „ Principis indignationem, & meri-
 „ tas poenas. Eadem omnino de vo-
 „ bis cogitate, si thesaurorum Divino-
 „ rum Cœlestis Principis incurri di-
 „ pensatores reperti fueritis: si lega-
 „ tionis Divinæ, ac Cœlestis functio-
 „ nes oscitanter, negligenterque obi-
 „ veritis; *Qua hora non putatis, Do-
 „ minus vester veniet*; dividetque vos,
 „ sicut senem illum evangelicum, ac
 „ cum hypocritis ponet partem vestram,
 „ ubi eris fletus, & stridor dentium.

„ Obsecro vos fratres, & filii in
 „ Christo dilectissimi, per viscera mi-
 „ sericordiæ Dei altissimi, & scientiam
 „ ac doctrinam, quam status ac ministe-
 „ rii vestri functiones exigunt, nolite
 „ negligere; sed eam assiduis sacrorum
 „ librorum lectionibus, piamque ac diligen-
 „ ti in lege Dei meditatione comparare
 „ studete: vulgare nostræ gentis dictum
 „ est: *Jó Pap bóltig tanul.* (*) Gravissi-
 „ mam comminationem nomine Dei
 „ profert Oseas Pr. contra negligentem
 „ scientiam sui status: *Quia tu scientiam
 „ repulisti, repellam te, ne sacerdotio fun-
 „ garis mihi*: Si Sacerdos scientiam non
 „ habeat, quis speret populum habi-
 „ turum? cum, ut Malachias dicit: *La-
 „ bia Sacerdotis custodiunt scientiam, &
 „ legem requirunt ex ore ejus; quia An-
 „ gelus Domini exercituum est.* Unde
 „ putamus evenisse id, quod Isaias po-
 „ pulo accidisse dicit: *Captivus ductus
 „ est populus meus, quia non habuit sci-
 „ entiam, nisi ex negligentia Sacerdo-*

Mmm 2

tum,

*) Mors sola a libris Sacerdotem dividit.

„tum, qui populum illum docere sci-
 „entiam vel ignoraverant, vel nolue-
 „rant. Non fiat sic vobiscum charissi-
 „mi in Christo fratres: Custodiant la-
 „bia vestra scientiam, non frustra, sed
 „cum effectu ac fructu requirat ex ore
 „vestro populus legem divinam. De-
 „prehensores esse aliquos inaudivi, qui
 „ignorarunt administrationem divino-
 „rum Mysteriorum, formulamque ea
 „administrandi, & tamen ausi sunt per-
 „peram eorum administrationi se in-
 „gerere. O sacrilegos tantorum My-
 „steriorum prophanatores! Mirum,
 „quod ultrices manus non extenderit
 „contra eos statim divina potentia; de
 „quibus non immerito dixeris illud S.
 „Pauli ad Hebræos: *Rursum crucifigen-
 „tes sibi ipsi Filium Dei, & ostentui-
 „babentes*: Quid enim aliud hoc est
 „quam illudere Christo in suis sanctis
 „Mysteriis histronico more absque ve-
 „ra administratione, ea tractando?

„Vos estis, quos lucis nomine Ve-
 „ritas insigniri voluit, eo quod lumen
 „veritatis & lumen scientiæ rerum di-
 „vinarum a Vobis in alios derivari de-
 „beat. Sed quomodo id fieri poterit,
 „si lux scientiæ in vobis non fuerit re-
 „perta? *Si lumen, quod in vobis est, te-
 „nebra sunt*, ipsæ tenebræ, Veritate at-
 „testante, quantæ erunt? si ob igno-
 „rantiam scientiæ ac doctrinæ lumen in
 „tenebras in vobis vertuntur, in quan-
 „tis tenebris populum versari debere
 „putatis, qui a Vobis illuminari de-
 „beret? Obscurone, ac densis tene-
 „bris obvoluto, illuminari id, quod
 „magis obscurum, ac tenebrosum est,
 „ratione aliqua poterit? Nullus, qui
 „vel parvo intelligentiæ lumine præ-
 „ditus sit, id asseveraverit.

„Cavete Fratres ne id de vobis me-
 „rito dici possit, quod de Phariseis
 „Christus Dominus dicebat: *Sinite il-
 „los; cæci sunt, & duces cæcorum: cæ-
 „cus autem, si cæco ducatum præstat am-
 „bo in foveam cadunt*. Certe, si igno-
 „rantia rerum ad salutem pertinentium
 „vos teneat, in iis merito cæci dici
 „potestis, & cum ex officio duces si-
 „tis constituti, cæci duces, cæci popu-

„li id est ignorantis, optimo jure dici
 „valebitis: quid autem hinc futurum
 „sperare poteritis, quam ut vos cæci
 „duces, cum cæco populo vestro in al-
 „tissimam damnationis æternæ foveam
 „cadatis? a quo ut defendamini, obse-
 „cro vos, *videte vocationem vestram*.
 „Videte, & intelligite, qua scientia,
 „& doctrina pro oratione officii & mu-
 „neris vestri, vos præditos esse oport-
 „teat, eamque assidue lectionibus, me-
 „ditationibus, ac contemplationibus,
 „ut jam monui, acquirere, & compa-
 „rare non prætermittatis. Vitæ quo-
 „que sanctioris exempla doctrinæ, ac
 „scientiæ conjungite Matth. 5.: *Sic lu-
 „ceat lux vestra coram hominibus, ut
 „videant opera vestra bona, & glorifi-
 „cent Patrem vestrum, qui in cælis est*:
 „*Vos estis, quos constituit Dominus, ut
 „auferatis errorem cæcorum*. Vos, sa-
 „lis nomine Christo Domino asserente
 „vocamini: qua ex causa putatis cha-
 „rissimi fratres? non ex alia certe,
 „quam ut per vos Christianus popu-
 „lus, sicut salæ cibi, condiantur, atque
 „a putredine peccati conferventur. E-
 „leganter S. Gregorius in salis nomine,
 „& proprietatibus, Sacerdotis officium
 „exponit. *Si igitur, ait, sal sumus,
 „condire mentes fidelium debemus*: Vos
 „igitur, qui pastores estis, pensate,
 „quia animalia Dei pascitis, de quibus
 „profecto animalibus Deo per Psalmi-
 „stam dicitur: *Animalia tua habitabunt
 „in ea*. Et sæpe videmus, quod pe-
 „tra salis, brutis animalibus anteponi-
 „tur, ut ex eadem salis petra lambe-
 „re debeant, & meliorari; quasi ergo
 „inter bruta animalia debet esse Sacer-
 „dos in populis; curare namque Sacer-
 „doti est necesse, quæ singulis dicat,
 „unumquemque qualiter admoveat, ut
 „quisquis Sacerdoti jungitur, quasi e
 „salis tactu æternæ vitæ sapore condia-
 „tur. Pergit porro idem S. Gregorius,
 „& dicit: *Sal etenim nos sumus, si cor-
 „da audientium nos condimus; quod con-
 „dimentum ille veraciter proximo impen-
 „dit, qui predicationis verbum non sub-
 „trahit; sed tunc alius recta voce predi-
 „camus, si dicta rebus, & exemplis o-*
 „*stendit*.

„*stendimus. Videte igitur vocationem*
 „*vestram fratres in salis nomine ac pro-*
 „*prietatibus, quam si videre nolitis,*
 „*ac sic infatuati fueritis, audietis: quod*
 „*si sal evanuerit, ad nihil valet ultra, ni-*
 „*si us mittatur foras, & conculcetur ab*
 „*hominibus: atque utinam ab homini-*
 „*bus conculcaremini tantum, sed con-*
 „*culcabimini a bestiis infernalibus æter-*
 „*no, ac nunquam terminabili crucia-*
 „*tu.*

„*Vocati ergo estis fratres ad sum-*
 „*um & excelsum Ministerium, voca-*
 „*tio vestra summa & eximia est: vi-*
 „*videte eam semper quam diligentissi-*
 „*me: attendite & considerate, quod*
 „*cooperatores, & coadjutores Christi*
 „*Domini sitis in æterna hominum sa-*
 „*lute procuranda, quam ita digne pro-*
 „*curabitis, si propriam animarum ve-*
 „*strarum salutem procurare non ne-*
 „*glexeritis.*

„*Sub amissione salutis animarum*
 „*vestrarum obstricti, & obligati estis,*
 „*ut pensum horarum canonicarum*
 „*singulis diebus exacte persolvatis;*
 „*hunc nullo modo prætermittatis:*
 „*ut divini verbi salutarem annuntia-*
 „*tionem plebi, vestre curæ subiectæ,*
 „*non negligatis, obstringit vos vestra*
 „*vocatio: huic igitur obligationi, ut*
 „*satisfaciatis, videte Sacramentorum*
 „*administrationem populo vobis com-*
 „*misso, ut rite, recte, legitimeque fa-*
 „*ciatis, & vestra & populi salus sub*
 „*gravi reatu requirit; hic quoque vi-*
 „*detur vestram vocationem. Ut divi-*
 „*norum, & quid quid salutis æternæ*
 „*est, majorem curam, ac diligentiam*
 „*habeatis, quam ullarum rerum tem-*
 „*poralium, ac terrenarum, stricta*
 „*vos obligatio tenet: quapropter mo-*
 „*neo vos, ut digne ambuletis vocatione,*
 „*qua vocati estis. Hortamur vos ne in*
 „*vacuum gratiam Dei recipiatis. Re-*
 „*vocate in mentem, quæso, quod*
 „*tempore ordinationis vestræ graviter*
 „*vobis his verbis inculcatum est. Ita-*
 „*que filii dilectissimi, quos ad nostrum*
 „*adjutorium fratrum nostrorum arbi-*
 „*trium consecrandos elegit, servate in*
 „*moribus vestris castæ, & sanctæ vitæ*

„*integritatem. Agnoscite quod agitis,*
 „*imitamini, quod tractatis; quatenus*
 „*mortis dominicæ mysterium celebrantes,*
 „*mortificare membra vestra a vitiis, &*
 „*concupiscentiis omnibus procuretis: sit*
 „*doctrina nostra spiritalis medicina po-*
 „*pulo Dei; sit odor vitæ nostræ, dele-*
 „*lamentum Ecclesiæ Christi, ut pradi-*
 „*catione atque exemplo edificetis do-*
 „*mm, id est familiam Dei; quatenus*
 „*nec vos de promotione, nec vos de tanti*
 „*officii susceptione damnari a Domino*
 „*sed remunerari potius mereamur: quod*
 „*ipse nobis concedat, per gratiam*
 „*suam, Amen.*

Qua oratione finita institit Promo-
 tor causarum ut finiri jubeat Reveren-
 dissimus Dominus Episcopus Synodum
 in hæc verba: *Cum omnia, quæ ex præ-*
scripto Concilii Tridentini Pontificalisque
Romani in Synodi celebratione requirun-
tur, peracta, ac confecta reperiantur,
insto apud Reverendissimum Dominum E-
piscopum, ut eadem Synodus terminetur
clerusque ad suas Ecclesias, muneraque
sua obeunda, nec non ad observationem
Decretorum Synodaliū dimittatur.

Reverendissimus autem Dominus
 Episcopus ad hanc instantiam respondit:
ad laudem & gloriam Dei omnipotentis
cum magna gratiarum actione finis impo-
natur Synodo.

Idem Promotor institit demum, ut
 absentes a Synodo absque causa justa
 & rationabili, citarentur ad sedem Ec-
 clesiæ istius Cathedralis, punirentur-
 que juxta canonicas sanctiones, quate-
 nus absentiae suæ causas iustas, & ra-
 tionabiles dare non possent; faciebat
 autem instantiam in hæc verba: *quoniam*
non pauci inveniuntur, qui absentes a
Synodo vel per negligentiam, vel per con-
sumaciam deprehensi sunt; insto, ut Re-
verendissimus Dominus Episcopus eos ci-
tari ad suam sedem committat. Respon-
dit autem Reverendissimus Dominus
Episcopus? committimus eos citari.

Post hæc, Synodum sequentis anni
 indixit Reverendissimus Dominus Epi-
 scopus in hæc verba: *Synodum anni se-*
quentis, si Deo ita visum fuerit indici-
mus ad hunc eundem locum, & diem,
 Nnnn nisi

nisi literis nostris de alio celebrationis die, ac loco fuerit ordinatum.

Hoc dicto accessit Reverendissimus Dominus Episcopus, & incœpit Hymnum: *Te Deum laudamus*, cantare: quo decantato, & versiculis, ac oratio-

ne prout in pontificali est dictis, dataque solenni benedictione Dominus Archidiaconus Cathedralis alta voce dixit: *Recedamus in pace*; respondentibus omnibus: *In nomine Domini, Amen.*

SYNODUS PROVINCIALIS

Habita

Sub FERDINANDO III. Cæsare, Hungariæ Rege, & EMERICO LOSI Archi-Episcopo Strigoniensi, Tyrnaviæ Anno MDCXXXVIII ex M.S.

NARRATIO PRÆVIA.

I.

D

12

57

Esponderat se novæ dignitati Emericus Losi, dum plurium inceptorum, & infularum, quas gessit, approbatione primis Ecclesiæ nostræ honoribus Tyrnaviæ 1637. ornatus est. Annum suæ Sedis sextum auspicatus, die 13. Martii, columbini candoris Antistes, beatam æternitatem adiit. Bellum illi frequens cum heterodoxis; quorum machinationes qua calamo, qua comi authoritate semper prævertit; tum præcipue, cum templa per sectarios ere-

pta, in ditione sua Catholico ritui assereret. Limen porro ad tanta pro vindicanda domo DEI facinora, provide aperuit Concilio Provinciali, cui maxima pars Cleri Hungarici interfuit, Tyrnaviæ anno 1638. congregato. Eminuit inter cæteros Nicolai Eszterházy Regni Palatini peculiare ampliandi divini honoris studium. Patres enim ad Synodum collectos epistola sua cohortatus est, ut nihil in consiliis, & sanctionibus deesse patiantur, quod communi bono, præprimis vero evellendæ hæresi necessarium viderent. Memoriz, ac utilitatis causa, literas appono. *Inscriptio fuit:*

Illustrissimis, Reverendissimis, Venerabilibus, Admodum Reverendis Dominis N.N. Archi-Episcopis, Præpositis, Abbatibus, aliisque ad præsentem Synodum Tyrnaviensem congregatis &c. Dominis amicis, Fratribus observandissimis.

Illu-

Illustrissimi, Reverendissimi, Venerabiles, & admodum Reverendi D. D. amici, & fratres observandissimi:

Licet quidem ad terminum congregationis Dominationum vestrarum pro quibusdam summe necessariis, bonum publicum, ac promotionem Catholicæ religionis concernentibus oretenus præsentandis, interesse animitus cupiverim, ob certas tamen, & inevitandas necessitates, moras agere cogor. Quas considerationes suggerendas judicavi, brevi calamo constrictas hæc inclusas submitto. Obtestans unice, cum prava hæresis non solum intrinseca occupaverit, verum etiam in ipsas medullas Ecclesiæ nostræ Apostolicæ, Regni quondam sanctissimi Hungarici pervenerit, nullis parcendo laboribus, enitantur ad majorem Dei gloriam, Spiritus sancti gratia refecti, concludere, statuereque, quidquid in exemplum proximi, mutuam charitatem, regni tranquillitatem, avitæ religionis reductionem, salutem errantium, & resipiscentiam hæreticorum conducere necessum erit; subjiciens tamen omnia altiori judicio, & discretioni Dominationum vestrarum Illustrissimarum Reverendissimarum, Venerabilium, ac admodum Reverendarum; quorum precibus, & sacrificiis me cætero commendo.

Quæ autem D. Palatinus S. Synodo in epistola proposuit, hæc sunt.

I. De conservanda animorum concordia in Clero. II. Ne plura beneficia uni conferantur, cum in comitiis, numerus votorum minuat. III. De reducendis ad loca sua Religiosis, bellorum occasione pulsis. IV. Ut Episcopi, & Beneficiati ob conservandos, colendosque fundos partim, partim vero ovium suarum instructionem in locis suis resideant. V. De permutatione beneficiorum sine causa. VI. De visitatione Parochiarum. VII. De beneficiis civitatis Soproniensis. VIII. De ordine Episcoporum, Abbatum &c. in sessionibus Dietarum deinceps observando. IX. Collationes Episcopatum, & beneficiorum sine præfinito, & informatione a Metropolitano petita, non debere fieri. X. Ut in Episcopatu Vacienti magna parte Turcis subiecta, duo ad minus Sacerdotes constituentur, qui plebi miseræ, obsequio spirituali succurrant. XI. De Episcopatu Transylvaniæ, & aliis Episcopatibus per Turcam avulsis, ut de his apud Sanctissimum agatur.

Quæ omnia sic finit:

Conscientiose tamen protestor coram Dominationibus vestris Illustrissimis, Reverendissimis, Venerabilibus, admodum Reverendis, Metropolitano Strigoniensi, & tota Venerabili Synodo, quod hæc non eo animo suggeram, quasi ego vellem in his disponere, aut animo inimico ductus intendam aliquos tactos, declaratosve. Verum quod solum Deum præ oculis, & fidei Catholicæ propagationem gerens, pro quibus vitam cum sanguine fundere paratus sum, in commune dulcis patriæ commodum, statusque Ecclesiastici, & ejus jurisdictionis promotionem hæc breviter perstrinxerim. Et hæc habui ex charitate Christiana, zelo propagationis religionis Catholicæ, conservationis publicæ tranquillitatis, ac mutui veri Christiani amoris Dominationibus vestris Illustrissimis Reverendissimis, Venerabilibus, & admodum Reverendis suggerenda, obtestans, ut sedulo, pie, & sancte, in hoc suo instituto progrediantur, cum necessitas, leoque rugiens, & nunc intima depascens sufficienter ovili Domini prospiciendum censet. Datum in curia Heffleinfi II. Junii Anni 1638. Earundem Dominationum vestrarum: Servitor, Amicus, & Frater paratissimus

Comes Nicolaus Eszterházy.

Modesta hac adhortatione integerrimi animi sui sensu Pro-Rex explicuit, nihil se omnino præter incrementum Religionis orthodoxæ, quietam publicam, & restitutam Ecclesiæ Hungariæ Sanctitatem desiderasse.

II. Alter subinde supplex libellus a Mathia Santich sacre Synodo oblatus est, quo iniquiora facta, injuriasque a familia Hagymási Lutero dedita, sed Deo vindice, hac in nepotum serie jam extincta Præp. de Thurie (Thyrle) illatas recenset, & contra infautores a S. Synodo remedium, auxiliumque expetit. Ut refricarem dictæ Præposituræ historiam, & rudem aliquam Præpositorum tabellam effingerem, narrationem ipsam Matthiæ Santich appono:

Illustrissimi, ac Reverendissimi, admodum Reverendi Domini, Domini, & Patroni gratiosissimi.

COgor explicare meæ miserandum statum Præposituræ, quam Illustrissimus quondam Dionysius Banus de S. Gerardo fundaverat, & bonis possessionibus donarat, uti statutorie anni 1241. docent. Acus ejusdem Comitis soror 1255. Magister Philippus de S. Gerardo, Bessenyo Sz. György donavit 1335. Præter præmissos, ista Præpositura nullum habuit benefactorem. Familia vero Hagymási de Berekszo nec decem denarios contulit; sed innumeris injuriis, violentiis vexavit, afflixit Præpositos, Colonos, Præposituram. Taceo superiores, & antiquas insolentias: saltem eas adferam, quas Christophorus, & Eustachius Hagymási de Berekszo patrarunt, qui ab anno 1541. usque ad 1545. vexarunt hoc claustrum; cellas, cœmeterium, S. Annæ templum funditus destruxerunt, ut litera Conventus S. Salvatoris de Kapornak testantur, postea Christophorus, & Nicolaus Hagymási de Berekszo hoc monasterium denudarunt, omnes res hinc asportando: officialem Georgium Németh captum incarcerationem 1605. Tunc Christophori Hagymási de Berekszo famulus, Michael Csábi Præpositum Turie in arce Symegh, utpote Ludov. Uilaky Ep. Vesp. decollaverat. (k) Ultimatum idem D. Hagymási genitricem admodum R. D. Stephani Telekeiy, & uterinum fratrem Franciscum Telekesy ex hac Præpositura ejecerant 1623. & violenter per duos annos possederunt; postea vero Capitulo Castri-ferrei remisierunt. Itaque ab anno 1567. usque ad 1609. Reverendissimi DD. Episcopi Vesprienses Turie possidebant; custodes ex Symegh mittebant; solvebant sub Reverendissimis Episcopis. Quare Hagymási de Berekszo, etiam violenter nec per tres dies Turie possederunt, ut attestationales manifestant. Ad hæc: donec Reverendissimi Episcopi Vesprienses Turie tenuerunt, medietatem tributi in oppido Sz. Grott D. D. Hagymási de Berekszo violenter usurparunt; & hodie usque injuste tenent, & in suos convertunt usus. Unde singulis annis ultra 200. imperialium valorem Præposituræ damnum inferunt. Eadem D. Stephanus, Joannes, Petrus Hagymási de Berekszo committunt; qui Stephanus Hagymási de Berekszo colonum meum Blasium Juhász captivavit, & ultra quatuor menses in dira captivitate detinuit. Joannes item Hagymási meum militem Andream Végh cæperat, & crudelissime per captivos Turcas percussit; relicta Nicolai, mater vero Petri Hagymási subditum meum Nicolaum Geleért captum armis, & veste spoliavit; insuper meis sylvis, terris, tanquam hæreditariis uti voluit; ligna tam pro foco, quam pro ædificiis secare nituntur: unde maxima damna mihi, colonis, militibus meis inferunt, & ad inopiam trahunt: Nam 1636. ultra

k) Crudele hoc facinus pluribus narrat Nicol. Istvanfi. Lib. XXXIV. pag. 509.

ultra, quam in 200. imperialibus me damnificarunt, quos ex glandiferis sylvis potuissimè percepisse. Tales autem damnificatores, persecutores, spoliatores pro Patronis sacri non agnoscunt Cauones, sed potius excommunicant.

Alia ratio etiam est, Dominos Hagymáfy de Berekszo Præposituræ, Turie non esse Patronos, neque collatores, quia ullum unquam constituerunt Præpositum. Non fratrem Andream, floruit 1478. non fratrem Martinum, vixit 1531. non fratrem Michaellem Czitzkay, 1566. præmissi enim omnes juxta sacrorum statuta Canonum ex consensu communi fratrum, Præpositi facti, & creati fuerunt. Mortuo Michaelle Czitzkai non contulit Reverendissimo Andreæ de Köves Episcopo Veszprimienli 1567. Non Joanni Lifthio 1569. hoc Jaurinum promotò vacavit Episcopatus Veszprimienlis, & Præpositura Turie ultra duos annos. Non Stephano Fejérkövi 1575. Non Francisco Forgách 1588. Non Andreæ Monózlai: 1596. hujus post obitum vacavit Episcopatus Veszprimienlis, & Præpositura Turie duobus annis, & duobus mensibus, ut G. D. Joannes Viszkeleti tunc Officialis Symegh Arcis existens collateraliter falsus est. Non Ludovico Ujlaky 1602. Non Demetrio Napragi 1607. Non Valentino Lépes 1609. Hi etenim omnes Regiæ Majestatis donatione sicut Episcopi Veszprimienles, ita & Præpositi Turie creati fuerunt. Valentino Lépes in Episcopatu Veszprimienli Franciscus Ergelius; in Præpositura Turie A. R. Stephanus Telekely successit 1610. etiam donatione Regia: quia in foro contradictorio Sedis Metropolitanae Strigontiensis adversus Reverendissimum D. Franciscum Ergelium, Stephanus Telekely defendit, & retinuit. Hi itaque omnes Episcopi Veszprimienles, & Præpositi Turie Regia donatione fuerunt, ut liber Regius fatetur; excepto, quod trium Episcoporum in libro Regio nulla legitur mentio, veluti: Demetrii Napragi, Valentini Lépes, Francisci Ergelii, tanquam non fuissent Episcopi Veszprimienles; ob id nec Stephani Telekely in libro Regio legitur nomen. Itaque sub tota rebellionè Botskai etiam violenter vix per octo dies Hagymáfy Turie possidebant, sed Gregorius Némethi Botskaiani Exercitus Generalis, post hunc Illustrissimus Comes quondam Franciscus Bottyáni Symegh arcem, & Turie habebat; hoc resignante statim Regia Majestas Demetrio Napragi contulit, ut sæpius dictum est. Itaque Christophorus, Nicolaus, Stephanus, Joannes, Petrus Hagymáfy de Berekszo non fuerunt, nec sunt Patroni, minus collatores Præposituræ Turie, nec aliquid in Turie possederunt, ut collateralis manifestat attestatio. Insuper metales literas privilegiales, & reliqua literalia instrumenta in damnum, & præjudicium Præposituræ violenter tenent. *Et reliqua.*

Quid eam in rem S. Synodus constituerit, cum acta recensuero, Lectorem commonebo.

III. Huic suum etiam petitem addidit Præpositus de Kapornak, rogans confusos, commixtosque limites Præposituræ suæ cum fundis Abbatia de Szalavár, certis terminis notari, & dispesci. Sic autem Concilium alloquitur:

Illustrissimi ac Reverendissimi, Venerabiles, ac Admodum Reverendi Domini Domini Archi-Episcopi, Episcopi, Abbates, Præpositi Capitulorum, Conventuumque Nuntii, cæterique ad hanc sacram Synodum in Spiritu Sancto congregati Domini Patroni, & Fratres in Christo benignissimi, colendissimi, atque charissimi.

Orationum mearum devotarum humillima suffragia cum perpetua obsequiorum subiectione. Lege, & natura dictante jus, in cineres fere, in oblivionem redactæ Præposituræ Sancti Salvatoris de Kapornak expetit, ut ego minimus prædecessorum meorum successor (*intercedunt pauca*) orem humillime Illu-

O o o o

strissi-

striffimas, Reverendiffimas Dominationes Vestræ, ut pro ratione eminentis potestatis a Deo sibi clementer clargitæ, in hac sacra Synodo dignentur modum advenire, quo confusionem Jurium, ac Possessionum dictæ Abbatiæ cum Præpositura mea ob diuturnam unionem centum, & decem annorum circiter dirimere, ac in ordinem redigi facere valeant, ac possint, pro cæpto Ecclesiæ bono, ac comodo afflictæ gentis nostræ ibidem existentis, in hoc mundo etiam gravi tyrannide hæreseos, ac barbaræ gentis Turcarum oppressæ: quibus ego cum jactura rerum mearum, ac extremo vitæ periculo Deo sic volente, ac superioribus disponentibus, talento desuper concessō deesse minime volo. Itaque ut pii operis hujus ratio iniri queat, necessaria erit & reliqua.

Ista durante Synodo suggessere alii. Nunc in quas leges redacta sint omnia, audiamus. Si licet, gloriamur in Domino, ignoti rursus Provincialis Concilii acta novis natalibus honorari.

ACTA ET DECRETA

Synodi Provincialis Anno MDCXXXVIII.

Per Illustrissimum ac Reverendissimum Dominum Emericum Losi, Archi-Episcopum Strigoniensem, Primatem Hungariæ, Legatum Natum S. Sedis Apostolicæ, Summum & Secretarium Cancellarium, intimumque Sacræ Cæsareæ Regiæque Majestatis Consiliarium Tyrnaviam indictæ, ac ibidem celebratæ, feria secunda, ac diebus sequentibus, post Dominicam primam octavæ Corporis Christi, quæ inciderat in diem XIII. Junii.

Prima die, hoc est, XIV. Junii.

Totus Clerus, hora sexta matutina, convenit in Curia Archi-Episcopali, atque inde suo quisque habitu Ecclesiastico, rochetto nimirum, & capucio indutus, deduxit solenniter Illustrissimum ac Reverendissimum Dominum Archi-Episcopum, in templum Parochiale sancto Nicolao sacrum, Ecclesiamque Metropolitanam Strigoniensem repræsentans, ibique ante omnia solennis Missa de Spiritu Sancto celebrata est: peractisque iis, quæ in Pontificali habentur, constituti sunt Secretarii Synodales, Reverendissimus Dominus Georgius Jakusith electus Vespriensis: eidem adjunctus D. Michael Kopcsáni, Præpositus Posonienfis, ac Georgius Szelepcséni Abbas de Földvár, atque hic postremus, Synodi Secretarius, promulgavit decretum, de eo, quod nulli præjudicium in incessu, sessione, ac suffragio ferendo generabitur per acta & gesta præsentis Synodi, in hac, quæ sequitur forma: *Sacra Synodus statuit, ac decrevit, quod si acciderit aliquos debito loco non in-*

cedere, sedere, ac votum ferre, & alios quoscunque actus facere, hac Synodo durante, nulli propterea præjudicium generetur: nec ulli novum jus aquiratur; quo decreto promulgato subjunxit idem Synodi Secretarius: decrevit insuper ac statuit sacra Synodus, ut omnes ac singuli, ea, quæ ab eis proponenda ac dicenda erunt, ita dicant, ac proponant, ut cum summa mansuetudine, ac tranquillitate temperata esse reperiantur, nec offendantur iis quispian, vel recti judicii acies ullo modo perturbetur.

His decretis publicatis habita est oratio Synodalis ad Patres Concilii per prædictum Georgium Szelepcshény. Oratione habita, Secretarius Concilii alta & intelligibili voce evocavit D. Archidiaconum Cathedralē, Ecclesiæ Metropolitanæ Strigonienfis, his verbis: *Legat Dominus Archidiaconus Cathedralis decretum Concilii Tridentini de conciliis habendis, ex cap. 2. de reform.*

Qui accedens ad Illustrissimum ac Reverendissimum Dominum Archi-Episcopum.

piscopum Strigoniensem, accipiensque e manibus ejus codicem Concilii Tridentini, voce clara & intelligibili, legit publice ex suggestu caput: *Provincialia Concilia sicuti omnia sunt pro moderandis moribus, corrigendis excessibus, controuersis componendis, aliisque ecclesiasticis canonibus permixtis, renouentur. Quare Metropolitanus per se ipsos, seu illis legitime impeditis, Co-Episcopus antiquior, intra annum ad minus, a fine presentis concilii, & deinde quolibet saltem triennio post octauam Pasche Resurrectionis Domini nostri JESU Christi, seu alio commodiore tempore, pro more Provincia, non pratermittas Synodum in Provincia sua cogere; quo Episcopi omnes & alii qui de jure, vel consuetudine interesse debent, exceptis iis, quibus cum imminente periculo transfretandum esset, conuenire omnino teneantur. Nec Episcopi comprovinciales prateruictu cuiuslibet consuetudinis, ad Metropolitanam Ecclesiam inoposuerim accedere inuicti compellantur. Idem Episcopi, qui nulli Archi-Episcopo subijciuntur, aliquem vicinum Metropolitanum semel eligant, in cujus Synodo Provinciali cum aliis interesse debeant, & qua ibi ordinata fuerint, obseruent, ac obseruari faciant. In reliquis omnibus, eorum exceptio, & privilegia, salva atque integra maneant. Synodi quoque Diocesanae quotannis celebrentur; ad quas exempti omnes, etiam, qui alias cessante exemptione interesse deberent, nec Capitulis generalibus subdantur, accedere teneantur: ratione tamen Patrocinialium, aut aliarum secularium Ecclesiarum etiam annexarum, debeant ii, qui illarum curam gerunt, quicunque illi sint, Synodo interesse. Quod si in his tam Metropolitanus, quam Episcopi, & alii suprascripti, negligentes fuerint, penas sacris canonibus sancitas incurrant.*

Eo decreto publice lecto, idem Secretarius iussit legi ejusdem concilii decretum de professione fidei, ex Sess. 25. cap. 2. de reformatione.

Ugit temporum calamitas, & invalenscentium haeresum malitia, ut nihil sit pratermittendum, quod ad populorum edificationem & Catholice fidei praesidium

videatur posse pertinere. *Præcipis igitur sacra Synodus, Patriarchis, Primatibus, Archi-Episcopis, Episcopis & omnibus aliis, qui de jure vel consuetudine in concilio Provinciali post finem presentis concilii habendo, ea omnia & singula, quæ ab hac sancta Synodo definita & statuta sunt, palam recipiant, nec non veram obedientiam summo Romano Pontifici spondeant, & profiteantur, simulque haereses omnes, a sacris Canonibus & Generalibus conciliis, praesertimque ab hac eadem Synodo damnatas, publice detestentur, & anathematizent; idemque inoposuerim quicunque in Patriarchas, Primates, Archi-Episcopos, Episcoposque promovendi, in prima Synodo Provinciali, in qua ipsi interfuerint, omnino obseruent; quod si quis ex supradictis omnibus (quod absit) renuerit, Episcopi comprovinciales, statim summum Romanum Pontificem admonere, sub pena divina indignationis teneantur, interimque ab ejusdem communione abstineant. Cateri vero omnes, siue in presenti, siue in futurum beneficia Ecclesiastica habituri, & qui in Synodo Diocesana conuenire debent, idem ut supra in eadem Synodo, qua primo quoque tempore celebrabitur, faciant & obseruent; alias secundum formam sacrorum canonum puniantur. Ad hæc omnes ii, ad quos universitarum, & studiorum generalium cura, visitatio & reformatio pertinet, diligenter curent, ut ab eisdem universitatibus, canones & decreta bujus sanctæ Synodi integre recipiantur, ad eorumque normam, Magistri, Doctores, & alii in iisdem universitatibus, ea, quæ Catholice fidei sunt, doceant & interpretentur, seque ad hoc institutum, initio cuiuslibet anni, solenni juramento obstringant: sed & si quæ alia in prædictis universitatibus, correctione & reformatione digna fuerint, ab eisdem ad quos spectant, pro religionis & discipline Ecclesiasticae augmento emendantur & statuuntur. Quæ vero universitates immediate summi Romani Pontificis protectioni & visitationi sunt subjectæ, hæc sua Beatitudo, per ejus delegatos, eadem, qua supra ratione, & prout illis visum fuerit, salubriter visitare, & reformari curabit.*

Quo lecto juxta decretum prædictum, qui de novo fuerant, quoad Archi-Episcopatus, Episcopatus, & alia beneficia provisi, nec post provisionem professionem fidei in Synodo emisserant, juramentum professionis fidei emisserunt, in manibus Illustrissimi ac Reverendissimi Domini Archi-Episcopi Strigoniensis.

His peractis jussit sæpe dictus Secretarius Synodalis, perlegi decreta sancti & Oecumenici Concilii Tridentini, de Residentia ex Cap. 1. & 2. Sess. 6. cap. 3. Sess. 7. cap. 1. Sess. 23. quæ quia continebantur omnia & singula in constitutione S.D.N. Urbani VIII. edita Romæ die 12. Decemb. Anno 1634. ea, loco eorum lecta, ac observari præcepta est, quæ incipit.

„ Sancta Synodus Tridentina, sub recolendæ memoriæ, Paulo Papa III. prædecessore nostro, ad disciplinam Ecclesiasticam restaurandam provide statuit, ut omnes, quacunque dignitate, gradu & præminetia fulgentes, Patriarchalibus Primatialibus, Metropolitanis, & Cathedralibus Ecclesiis quibuscunque, quovis nomine & titulo Præfetti, apud eas personaliter residere deberent; alias si per sex menses continuos abessent, amissionis quartæ partis fructuum unius anni pœnam, ipso jure incurrerent.

„ Quod si alios sex menses in absentia perseverarent, tunc aliam quartam partem hujusmodi fructuum eo ipso amitterent; crescente vero contumacia Romanus Pontifex suprema autoritate in ipsos absentes animadvertere, & Ecclesiis ipsis de pastoribus utilioribus providere posset. Deinde sub felic. recor. Pio IV. etiam prædecessore nostro, eadem Synodus declaravit omnes eisdem Patriarchalibus, Primatialibus, Metropolitanis, & Cathedralibus Ecclesiis Præfectos, etiamsi S.R.E. Cardinales forent, obligari ad personalem residentiam in sua Ecclesia vel Diœcesi faciendam abesse non posse, nisi ob legitimas causas in scriptis approbandas.

„ Et in eorundem concilii decretorum executionem idem Pius IV. prædecessor per suas sub plumbo, sub dat. VII. Kalend. Decemb. Anno MDLXIV. expeditas literas monuit eosdem, præfatis Ecclesiis præfectos, in virtute sanctæ obedientiæ, ac ultra pœnas in eodem Concilio contentas, sub privationis eorum a regimine, & administratione ipsarum Ecclesiarum ac ammissionis facultatum testandi & disponendi aliisque pœnis suo, & Romani Pontificis arbitrio imponendis, & mandavit eisdem, ut in Ecclesiis præfatis omnino personaliter residere deberent.

„ Denique certior factus, quod multi eorundem Præfectorum erant inobedientes, motu suo proprio, commisit Cameræ Apostolicæ Auditori Generali, ut contra illos usque ad sententiam procederet, & sibi deinde referret, ad effectum in eos privationis & depositionis sententiam in suo consistorio secreto pronuntiandi: successive alii etiam Romani Pontifices, contra non residentes diversæ edicta publicari ferunt; ac piæ mem. Gregorius XIII. etiam prædecessor noster, per suum decretum consistoriale decrevit, decreta ejusdem Concilii de personali residentia in Ecclesiis prædictis facienda, etiam in S.R.E. Cardinalibus locum habere, quocunque titulo illis præessent, ita ut a reatu & pœnis in dicto concilio statutis, non excusarentur; nisi absentia causæ in scriptis approbatæ forent, scientiaque vel tolerantia non excusaret eosdem Cardinales, nec alios Episcopos. Similiter quoque mem. Clemens Papa VIII. etiam prædecessor noster, per simile consistoriale decretum, pro observantia residentie personalis, ab eodem concilio ordinatæ, addidit pœnam inhabilitatis ad majores dignitates, & Ecclesias obtinendas; et prout in præfatis concilii, & literis Apostolicis, consistorialibusque decretis latius continetur. Cumque etiam nos, edicta contra non residentes sæpius publicari fecerimus, & tamen præteritis

„ teritis mensibus aliqui, etiam S. R. E.
 „ Cardinales, Metropolitanis, seu Ca-
 „ thedralibus Ecclesiis ex concessione
 „ Apostolica præfæti, suæ obligatio-
 „ nis ad personalem residentiam in eis
 „ faciendam immemores, in grave ani-
 „ marum suarum detrimentum, ac o-
 „ vium sibi creditarum præjudicium,
 „ ab eisdem Ecclesiis abesse continua-
 „ rent, etiam sub prætextu suorum ti-
 „ tulum Cardinalatus præferim Ep-
 „ scopalem, prope Urbem seu in Ur-
 „ bis districtu respective consistentium,
 „ & quod in eadem Urbe, in conspe-
 „ ctu, & præsentia nostra moram tra-
 „ herent. Nos pro nostro pastorali de-
 „ bito, nedum animarum præfatarum,
 „ sed etiam Ecclesiarum indemnitati
 „ providere volentes, in consistorio
 „ nostro secreto declaravimus eisdem
 „ S. R. E. Cardinales, qui aliis Ecclesiis
 „ Metropolitanis & Cathedralibus præ-
 „ erant, & apud eas non resederant,
 „ nec residebant, non fecisse, nec fac-
 „ cere illarum fructus suos, etiam sub
 „ prætextu, quod alicui ex præfatis
 „ Ecclesiis Episcopalibus, quibus Car-
 „ dinales in ordine priores præesse so-
 „ lent, præfideant, & ibi, vel in Ur-
 „ be commorentur, aut cujusvis tole-
 „ rantia vel facultatis, præterquam
 „ per Breve speciale nostrum, vel Ro-
 „ manum Pontif. pro tempore existen-
 „ tis sibi concessæ. Ideoque eisdem
 „ Cardinales monuimus pro prima vi-
 „ ce, ut ad residentiam hujusmodi sta-
 „ tim se conferrent, sub pœna amif-
 „ sionis fructum eo ipso incurrenda, &
 „ aliis Canonicis pœnis, animo etiam
 „ procedendi ad ulteriora, si non pa-
 „ ruissent, & prout in decreto nostro
 „ consistoriali plenius habetur.

„ Quia vero ab-inde citra non om-
 „ nes prout tenebantur, nostra man-
 „ data executi sunt, nos, ut omnino
 „ debitum agnoscant, & animabus sub-
 „ jectis quantum nobis ex alto conce-
 „ ditur, magis consultum sit ulterius
 „ providere volentes, Concilii Tridenti-
 „ ni decretis & literis Apostolicis mo-
 „ tuique proprio ac consistorialibus de-
 „ cretis præfatis inhærentes illorumque

„ tenores, ac si de verbo ad verbum
 „ infererentur pro plene insertis & ex-
 „ pressis habentes, motu simili & ex-
 „ certa scientia, ac matura deliberatio-
 „ ne nostra, deque Apostolicæ ple-
 „ nitudine potestatis, præfata Concilii
 „ decreta, literaque Apostolicas, ac
 „ primo dictum motum proprium de-
 „ cretaque consistorialia præfata, &
 „ in eis contenta quæcunque, hac no-
 „ stra constitutione perpetua, confir-
 „ mamus & approbamus, & quatenus
 „ foret opus, adversus quemcunque
 „ prætensum non usum, vel contrari-
 „ um usum innovamus, & plenissimo
 „ restituiamus. Insuperque omnes & sin-
 „ gulos Ecclesiis Patriarchalibus, Pri-
 „ matialibus, Archi-Episcopalibus, &
 „ Episcopalibus quocunque nomine,
 „ seu titulo, præfatos etiam S. R. E.
 „ Cardinales, a præfatis suis Ecclesiis
 „ absentes, in virtute sanctæ obedien-
 „ tiæ, ac sub interdicti ingressus Eccle-
 „ siæ, amissionisque tam fructuum ea-
 „ rundem Ecclesiarum, pro tempore
 „ quo absentia duraverit, quam fa-
 „ cultatum testandi, & disponendi de
 „ bonis suis, a Sede Apostolica sibi a-
 „ lias concessarum, eo ipso absque alia
 „ declaratione incurrendis, nec non
 „ privatione a regimine & administra-
 „ tione suarum Ecclesiarum hujusmodi,
 „ aliisque pœnis, nostro, & Romani
 „ Pontificis pro tempore existentis, ar-
 „ bitrio insignendis, districte præcipien-
 „ do monemus, ut omnibus postpo-
 „ sitis, quanto citius in Romana curia
 „ videlicet moram trahentes intra u-
 „ num, extra eam vero in Italia intra
 „ duos, extra vero Italiam existentes,
 „ intra quatuor menses a die publica-
 „ tionis præsentium, in locis infra scri-
 „ ptis faciendæ computandos, quos tri-
 „ bus canonicis monitionibus perem-
 „ ptoriisque dilationibus & terminis re-
 „ spectu eis assignamus, & assigna-
 „ tos esse volumus, se itineri commit-
 „ tere, & legitimis itineribus ad Ec-
 „ clesias seu Dioceses suas proficisci, &
 „ se personaliter conferre, ac ibidem
 „ ut tenentur, residere debeant; eis-
 „ demque præfæctis, postquam perso-
 „ nali-
 „ ter

P p p p

nali-
ter

„ naliter ad residendum se contulerint,
 „ nec non quibuscunque aliis apud suas
 „ Ecclesias quandocunque personaliter
 „ residentibus, sub eisdem pœnis, etiam
 „ eo ipso respective incurrendis injun-
 „ gimus, ne ab eorum Ecclesiis disce-
 „ dant, nisi prius obtenta nostra &
 „ Rom. Pont. pro tempore existentis
 „ per Breve seu literas missivas licen-
 „ tia: illos etiam qui in posterum, per
 „ nos, seu Rom. Pont. successores nos-
 „ tros, alicui præfatarum Ecclesiarum
 „ Patriarchalium, Primatialium, Me-
 „ tropolitanarum, Archi - Episcopa-
 „ lium, Episcopaliū, quovis nomi-
 „ ne vel titulo Præfati fuerint, etiam-
 „ si S. R. E. Cardinales quandocunque
 „ fuerint, vel sint, sub eisdem pœnis
 „ etiam eo ipso respective incurrendis,
 „ debeant, & quilibet ipsorum debeat
 „ infra præfatum tempus, a die eorum
 „ promotionis ad aliquam Ecclesiarum
 „ præfatarum inchoandam, quod eis
 „ pro tribus monitionibus & dilationi-
 „ bus ut præfertur ex nunc assignamus,
 „ pariter se itineri committere, & ad
 „ Ecclesias sive Diœceses sibi commissas
 „ ad personaliter in eis residendum
 „ conferre. Et respective postquam re-
 „ sidere inceperint, ab illis non disce-
 „ dere, nisi obtenta prius a nobis &
 „ Rom. Pont. pro tempore existente,
 „ licentia præfata. A quarum pœna-
 „ rum incurſu nolumus posse aliquem
 „ se excusare prætextu, & ratione cu-
 „ juscunque servitii quomodolibet præ-
 „ stiti, & præstandi, pro gerendis &
 „ tractandis negotiis, quorumcunque
 „ Principum, etiam Imperatoris & Re-
 „ gum, aut Rerumpublicarum, Regno-
 „ rum, ac Provinciarum, nec ratione
 „ prosecutionis seu defensionis qua-
 „ rumcunque litium, seu controver-
 „ siarum etiam Ecclesiasticarum, vel
 „ ineundi fœderis, aut cujuscunque
 „ alterius negotii, etiam gravissimi, &
 „ speciali mentione digni tractandi,
 „ vel distantiae locorum, aut brevitatis
 „ temporis, ob quam non videatur
 „ expectanda Sedis Apostolicæ licentia
 „ præfata, antequam a suis Ecclesiis,
 „ & Diœcesibus discedant, aut ratione

„ cujuscunque alterius causæ, vel oc-
 „ casionis etiam publicæ, vel alias fa-
 „ vorabilis & æque piæ; etiam cujusli-
 „ bet utilitatis sive necessitatis Ecclesia-
 „ rum & personarum præterquam per-
 „ sonalis interessentiæ in Synodis Pro-
 „ vincialibus, vel congregationibus,
 „ seu assambleis generalibus, in quibus
 „ Ecclesiastici intervenire solent, vel
 „ ratione muneris, aut Reipublicæ of-
 „ ficii, Episcopatibus, vel Ecclesiis
 „ majoribus præfatis adjuncti, cujus
 „ ratione ad certum tempus occupari
 „ solent, & tunc pro tempore, quo
 „ illæ, Synodus, congregationes, &
 „ asssemblæ, exercitiumque, muneris
 „ seu officii publici, ipsis Ecclesiis ad-
 „ juncti actu duraverint; quibus fini-
 „ tis recto tramite ad Ecclesias præfa-
 „ tas sibi commissas, se conferre de-
 „ beant.

„ Nec etiam a prædicta residentia,
 „ & pœnarum præfatarum incurſu vo-
 „ lumus excusari S. R. E. Cardinales
 „ nunc & pro tempore existentes, a-
 „ licui præfatarum Ecclesiarum Præ-
 „ fectos, seu præficiendos, etiam si tan-
 „ quam in ordine priores, aliquem ex
 „ dictis titulis Episcopalibus, prope Ur-
 „ bem, vel in ejus districtu consistenti-
 „ bus obtineant, & in posterum obti-
 „ nuerint, & in prædictis Episcopalibus
 „ titularibus Urbi proximis resederint,
 „ vel in Romana curia in suis titulis re-
 „ spectively, etiam nobis ac Romanis Pon-
 „ tificibus successorum nostrorum con-
 „ niventia, taciturnitate, & quarum-
 „ cunque functionum, & actuum Pon-
 „ tificialium, etiam publicorum, & lo-
 „ cennium celebratione, receptione &
 „ admissione, unquam tueri se possint.
 „ Et pro præmissorum, & infra scri-
 „ ptorum inviolabili observatione com-
 „ mittimus, & mandamus dilecto filio
 „ cameræ Apostolicæ generali auditori,
 „ nunc & pro tempore existenti, qua-
 „ tenus contra omnes, & singulos præ-
 „ dictos tam in Urbe quam alibi, & u-
 „ bique locorum, nunc & pro tempo-
 „ re commorantes, & in suis Ecclesiis
 „ ac Diœcesibus non residentes, per af-
 „ fixationem ad valvas Ecclesiæ S. Petri,

„ ac

ac in acie campi floræ, & quoad præ-
sentes in Romana curia, ad abunda-
torem cautelam, etiam domi dimissa
copia procedat, & constituto sibi quan-
tum sufficere videbitur, summarie
simpliciter, & de plano, sola veritate
inspecta, & de manu Regia, de
contraventione, & inobedientia præ-
fatis, usque ad sententiam exclusive
procedat; & deinde nobis & Romano Pontifici, pro tempore existenti
referat; ut nos, ac Romanus Pontifex
pro tempore existens in consistorio
ad sententiam declarationis incur-
sus poenarum, ac respective privationis,
seu depositionis, aliarumque punitionum
præfatorum inobedientium valeamus,
& ipse Romanus Pontifex pro tempore
existens valeat procedere. Volumus tamen
Episcopos, Archi-Episcopos, Metropolitanos,
Primates & Patriarchas, etiam S. R. E.
Cardinales citra montes, vel mare ex-
istentes, per quatuor, alios vero ultra
montes, vel mare existentes, degentes,
per septem menses continuos a residentia
in præfatis Ecclesiis, facienda, ad effectum
visitandi limina SS. Apostolorum Petri & Pauli,
juxta sacros Canones, ac Apostolicas
constitutiones pro qualibet visitatione
excusari, ita tamen, ut tunc illis duran-
tibus, visitationis hujusmodi munus
explere teneantur, nec ad alios actus
se divertant. Cardinalibus vero nunc
& pro tempore existentibus, qui in
casu vacationis Sedis Apostolicæ ad
electionem Romani Pontificis facien-
dam accedere solent ad locum con-
clavis ad hoc designati, concedimus li-
centiam discedendi ab Ecclesiis præ-
fatis sibi commissis, habita tamen prius
certa notitia vacationis ipsius Sedis
Apostolicæ. Et extra residentiam in
loco, in quo electionem hujusmodi
celebrari continget, commorandi &
permanendi, usque ad peractam ele-
ctionem, ac etiam postea per duos
menses, postquam Romanus Pontifex
coronationis suæ insignia suscepit.
Quo tempore elapsi, præfati Cardi-
nales, nisi illico, ut præfertur ad Ec-

clesias præfatas, quibus præsidere eos
contigerit, se contulerint, subjaceant
poenis supradictis.

Præfentes quoque literas, omnia
que & singula in eis contenta, de sub-
reptionis, obreptionis, ac cujuscun-
que nullitatis, aut invaliditatis vitio,
intentionisque nostræ, ac quocun-
que alio defectu, quantumlibet sub-
stantiali, etiam ex eo, quod in præ-
missis quomodolibet interesse habentes
vel prætendentes & præsertim iidem
Ecclesiis prædictis, nunc & pro
tempore Præfati, etiam ejusdem S.
R. E. Cardinales præmissis non con-
senferint, nec ad ea vocati, & audi-
ti solennitatesque, & quævis alia
servanda, & adimplenda, nullatenus
servata, & adimplenda, & causæ
propter quas præfentes emanaverint
adductæ, verificatæ, seu alias suffi-
cienter, aut etiam in aliquo justifi-
catæ non fuerint, ac quocunque alio
colore, pretextu, occasione, & cau-
sa, etiam in corpore juris, clausulis
& alia quæcunque, quantumvis ratio-
nabili, justa & privilegiata, etiam ta-
li, quæ ad effectum validitatis præ-
missorum necessario exprimenda foret,
a quoquam notari, impugnari, in-
validari, retractari, in jus vel con-
troversiam vocari, aut ad terminos
juris reduci non posse, nec sub qui-
buslibet similibus vel dissimilibus
constitutionum, sive dispositionum, etiam
motu scientiæ, & potestatis pleni-
tudine paribus, etiam consistorialiter, aut
alias quomodolibet, per quoscunque
Rom. Pont. prædecessores & successores
nostros, ac etiam per nos factarum
& faciendarum, revocationibus,
suspensionibus, limitationibus, aut
aliis contrariis dispositionibus, pro
tempore quomodolibet factis com-
prehendi, sed semper ab illis excepta,
perpetuoque valida firmaque & effi-
cacia existere, & fore, suos plenarios,
& integros effectus sortiri, & obti-
nere, ac per omnes & singulos, ad
quos spectat, & quomodolibet specta-
bit, in futurum inviolabiliter, obser-
vari sicque & non aliter in præmissis

omnibus & singulis, per quoscunque
Judices ordinarios, & delegatos etiam
causarum Palatii Apostolici Audito-
res, Nuntios & prædictæ S. R. E. Car-
dinales, etiam de latere legatos, ac
quoscunque alios, quavis authorita-
te & potestate fungentes, sublata eis,
& eorum cuilibet, quavis aliter judi-
candi, declarandi, & interpretandi,
& diffiniendi facultate, ubique diffi-
niri debere; ita ut si unquam aliquod
dubium aut hæsitatio, super præmis-
sis, seu aliquo eorum oriri vel susci-
tari contingat, nullus præter nos, ac
Rom. Pont. nostros successores pos-
sit præfentes literas, quovis modo in-
terpretari & declarare ac irritum &
inane, si secus a quoquam quavis au-
thoritate contigerit attentari, decer-
nimus. Non obstantibus præmissis,
& constitutionibus, ac ordinationibus
Apostolicis, etiam in Conciliis uni-
versalibus, generalibus, & Synoda-
libus editis & edendis, ac Cancellarii
Apostolici regulis, etiam primæ & cu-
juslibet secundæ editionis, & quate-
nus foret opus, etiam de non tollen-
do jure quæsito; statutis quoque etiam
juratis, & consuetudinibus etiam diu-
turnis & immemorabilibus Ecclesi-
arum præfatarum, & cujuslibet earum
& licentiis, alias quam, ut præfetur
impetratis, ac privilegiis & indultis
etiam Apostolicis eisdem Ecclesiis, ea-
rumque præsulibus, quomodolibet &
ex quacunque causa, hic forsân de
necessitate exprimenda, concessis et-
iam motu, scientia, ac potestatis ple-
nitudine paribus, etiam consistoriali-
ter, ac alias quomodolibet emanatas,
ac quocunque juramento per eosdem
Ecclesiis hujusmodi Præfatos sub quo-
vis prætextu vel causa, præfesto ac
præstando, quod fuisse ac fore, nul-
lum ac irritum, & minime ob stare,
neminique suffragari, quo minus ab
integra observatione præsentium in
aliquo excusari possit, declaramus, &
quatenus opus sit, decernimus, nec
non omnibus & singulis, quæ Præde-
cessores nostri præfati, in suis literis
& decretis præfatis voluerunt, non

ob stare: quibus omnibus & singulis,
eorum omnium & singulorum teno-
res præsentibus, pro plene & suffi-
enter expressis & insertis habentes,
ad effectum præsentium plenissime,
specialiterque & expresse derogamus,
cæterisque contrariis quibuscunque.
Volumus etiam quod ii, qui duabus
vel pluribus Ecclesiis præfatis, ex ea-
rum unione, vel alias ex concessio-
ne, seu dispensatione Apostolica, quo-
cunque nomine vel titulo, Præfati
sunt, vel pro tempore erunt, a resi-
dentia & pœnis hujusmodi excusen-
tur, dummodo in earum altera, in
qua de jure residere debent, vere &
personaliter resideant. Exceptis ta-
men ut præfetur, Ecclesiis Episcopa-
libus, Urbi proximis, quibus Cardi-
nales in ordine priores præesse solent.
Residentia enim, si quæ apud præfa-
tas Ecclesias titulorum Cardinalium,
fieret, aliquam excusationem eisdem
Cardinalibus, ut præfetur, non præ-
staret, quo minus ipsi in alia, vel in
aliis Ecclesiis præfatis, quibus eos et-
iam pro tempore præfici contigerit,
residere omnino teneantur: quodque
ut præfentes & in eis contenta quæ-
cunque, ad omnium notitiam amplius
deducantur, & ne aliquis de eis ig-
norantiam prætereendere possit, eadem
præfentes, per aliquem seu aliquos,
ex Curforibus nostris, ut præfetur
in valvis Basilicæ, Sancti Petri & in
acie campi floræ affigantur, & pu-
blicentur. Quæ sic affixæ & publi-
catæ, omnes & singulos, quos con-
cernunt, afficiant & arceant, ut præ-
mittitur, perinde ac si unicuique eo-
rum personaliter intimatæ & notifi-
catæ fuissent.

Datum Romæ apud S. Petrum,
sub annulo pîcatoris die XIII. De-
cembriis MDCXXXIV. Pontificatus
nostri Anno XII.

Post hæc nominati sunt Judices Syn-
odales, qui durante Synodo causas &
accusationes, querelæque audirent,
judicarent & determinarent, in præsen-
tiam Domini Vicarii Metropolitani eas
remittendo, quas terminare minime
possent;

possent: nominati autem sunt Reverendissimi Domini Episcopi, Georgius Draskovith Jaurinensis: Ladislaus Hofzuthoti electus Waradiensis: Georgius Nagyfaluai electus Vacienfis. Stephanus Simandi electus Transylvanienfis: item admodum Reverendi Domini Joannes Keöfzegi Vicarius Strigonienfis. Albertus Csegedi Vicarius Agrienfis: Mathias Senkvicz Præpositus Orodienfis, & Stephanus Rohonczi Abbas de Szalavár.

Qui postquam fuissent nominati, interrogavit Patres Synodi, Secretarius Synodalis placeretne electio, & nominatio prædictorum Judicum? responderuntque: placere; jussimque est dictis Dominis Judicibus, ut tempus & locum designent, ad causas querelas accusationesque audiendas. Postquam vero dies primæ sessionis visa fuisset satis excurrisse, institit Secretarius Synodi, apud Illustrissimum ac Reverendissimum Dominum Prælidem, cæterosque Patres Synodi, ut finis primæ sessioni imponeretur, ac sequens sessio indiceretur.

Placuitque exhibitis certis capitibus ad condenda statuta Synodi pertinentia, sessionem secundam indici, ad horam sextam matutinam sequentis diei, hoc est XV. mensis Junii.

Secunda die.

Hora sexta matutina ad solennem campanæ pulsus convenit rursus totus clerus in curia Archi-Episcopali, ac comitatus est prædictum Illustrissimum ac Reverendissimum Dominum Archi-Episcopum, in præfatum templum sicut hesternæ die, ibique celebrata sacra Missa, receperunt se Patres Synodi, ad sacrificium templi, examinaturi literas excusationis absentium, & tractaturi ac deliberaturi super capitibus statutorum ac constitutionum Synodaliū, ac audituri relationes Judicum Synodaliū, cæteraque quæ viderentur pro publico Ecclesiæ Dei bono occurrere.

Primo itaque: Illustrissimus ac Reverendissimus Dominus Metropolita-

nus brevi præmissa exhortatione absentium Patrum excusationes perlegi fecit, interrogavitque sacram Synodum, an Illustrissimi ac Reverendissimi Domini Archi-Episcopi Colocenfis, annexa ægritudinis ac ætatis senilis ratio sit sufficiens excusatio absentiæ? ac ruminata re, decrevit eadem sacra Synodus, rationem quidem ægritudinis, si ea subsistat, ac ætatis senilis sufficiens pondus habere; vicinitas tamen loci videbatur occasionem veniendi præbere potuisse.

Secundo: perlectæ sunt literæ similiter excusatoriæ Reverendissimi Domini Episcopi Zagrabienfis, statuitque sacra Synodus, excusationem ejusdem respectu ætatis senilis, expensarum, locique distantie habere speciem tantum apparentem, sed non sufficientem; nihilominus indulgendum fore pro hac vice, & cum hac cautela, ne secundo ipsi similis, vel alteri excusatio suffragari possit.

Tertio: Productæ sunt literæ Reverendissimi Domini Administratoris Archi-Abbatie sancti Martini de sacro monte Pannoniæ, declaravitque S. Synodus unanimi consensu: licet ipse a sacra Cæsarea Regiæque Majestate, necdum obtinuisse donationem, obstringi tamen ad comparandum in Synodo, non obstantibus illi Archi-Abbatie, ab antiquo concessis privilegiis, indultis ac quibuscvis, quoquo modo prætenfis exemptionibus, quæ omnes per Oecumenicum Concilium Tridentinum sublatæ, ac penitus annihilatæ dignoscerentur, sicut etiam per Provinciales aliquot Synodos, quibus Archi-Abbas interesse debuit. Meruisse proinde eundem penas canonicas, a quibus nisi eundem Illustrissimum Dominum Primatem complanaverit personaliter, se in posterum obedientem fore, nulla ratione esse absolvendum.

Quarto: demum accessere literæ Præpositi Lelesienfis; cujus excusatio omnium judicio approbata quidem est, cautum tamen, ne in posterum simili in casu loco sui aliquem deputare inter-

STATUTA ET CONSTITUTIONES SACRÆ SYNODI.

CAPUT I.

Circa fidem, & quæ ad eam pertinent.

I.

Totius ædificii spiritualis, quod ideo molimur, ut ex eo ascensus & ingressus pateat in Cælum, fundamentum fides est; hanc si quis tanquam lampadem, lucernamque ardentem in manibus non habuerit, frustra iter versus Cælum arripuerit: accedentem enim ad Deum, credere oportet; & sine fide impossibile est placere Deo: quæ cum ex auditu sit, eam docere necesse est. Qua in re Concilium Tridentinum providere volens, inprimis constituit, ut in Ecclesiis Cathedralibus Theologales præbendæ habeantur. Itaque statuit sacra hæc Synodus, ut singuli Reverendissimi Domini Episcopi Theologalem præbendam constituent, isque qui huiusmodi præbendam habuerit, obligatus sit statim horis quotidie, ad docenda fidei mysteria. Non desunt autem rationes, quas Reverendissimi Domini Episcopi, in hoc genere sequantur, ex Concilii prædicti consiliis & rationibus, si præbendis ejusmodi Theologalibus Ecclesiæ ipsorum destitui videantur: In hac re sacra Synodus onerat conscientias Dominorum Ordinariorum. Monasteria quoque & Conventus, ut in hac parte sibi non desint, attendant Domini Ordinarii etiam, tanquam sedis Apostolicæ delegati.

II. Ut Rudimenta fidei festivis diebus, non solum in Cathedralibus ac Collegiatis, sed & in omnibus Parochialibus Ecclesiis doceantur, pueritiaque, quæ seges est Ecclesiæ, in his quam diligentissime erudiatur, adhibeant omnem operam Reverendissimi Domini Ordinarii, alique Prælati minores, ac Domini Archi-Diaconi. Expedi autem, ut doctrinæ sodalitates Christianæ ubi fieri potest, erigantur.

III. Fidei ac divini verbi prædicatione, præter lectiones prædictas, pertinet ad Dominos Primates, Archi-Epi-

scopos, Episcopos, qui si legitime impediuntur, obligantur idoneos alios ad hoc munus adhibere.

IV. Controversias fidei pro concione ii tractent, qui in iis versatissimi sunt aliis; qui minus periti sunt in iis, satis est si articulos fidei simpliciter tradant, nec se in huiusmodi controversiarum tractationem frigide & sine fructu immergant.

V. Eorum examen, qui ad fidei, & divini verbi prædicationem adhibentur, ut ante susceptum ejusmodi prædicationis munus, juxta Concilii Tridentini decreta, præcedat, nec sine eo audeat quisquam ejusmodi munus suscipere, etiam si religiosus fuerit, severe præcipit, & mandat sacra Synodus.

VI. Porro quia frustra effunditur sermo, de fide, ac verbo divino, nisi adsit auditus, incassumque abit labor, & industria prædicantium, nisi audientium adhibeatur attentio; sedulo ac diligenter debet populus admoneri, imo quodam modo suaviter compelli, non solum a verbi divini præconibus, sed etiam a confessariis, aliisque sacerdotibus, ad sacras conciones & Evangelicas voces, attentis animis, puro corde, spirituque ferventi audiendas; ob oculos ponendo, quod licet homo sit, qui ex suggestu verba divina proponit, Deus tamen est, qui ex cælesti sua cathedra ea annuntiat. Ad quod plurimum facit, si diligenter eidem populo inculcetur, teneri & obligari, unum quemque scire communiter ea, quæ sunt fidei, vel universalium juris præceptorum. Singulos insuper ea tenere debere, quæ ratione status, ac officii sui ad ipsos pertinent, quorum supina negligentia & ignorantia, peccato omissionis, ac reatu ejusdem, eos involvet, ac immerget haud dubie.

VII. Sanctus Paulus Apostolus inculcat, quod certe creditur ad justitiam, ore autem confessio sit ad salutem; non solum igitur interiori animo fides retinenda est, cuivis Christiano, sed

sed ubi necessitas postulat, seposito quovis humano respectu, ac periculo, etiam exteriori professione manifestanda est. Quibusdam tamen ratione officii, ac muneris, quod ineunt, ac gerunt, peculiaris obligatio est, palam fidem, & publice profitendi, testimoniumque hujus suæ professionis edendi. Quo in genere quam habeant obligationem promovendi ad Cathedrales Ecclesias, habetur in sess. 24. c. 1. Concilii Tridentini.

Professio autem fidei emitti debet, juxta formam a Pio IV. ordinatam, quam & Archi-Episcopi ac Episcopi in Synodo Provinciali prima, cui interfuerint, juxta eandem formam emitte tenentur. Eadem formula ii quoque, qui in Cathedralibus vel Collegiatis Ecclesiis, Canonicatus, ac dignitates obtinent, toties quoties de novo fuerint provisi, professionem fidei emittere tenebuntur; nec licebit alia formula, quoad hoc, in ulla Ecclesia amplius uti; salva alia formula, quæ præter hanc in observatione privilegiorum, statutorum, ac laudabilium consuetudinum consuevit usurpari.

VIII. Hoc ipsū intelligatur de Ecclesiis, in quibus seculares sacerdotes conventuales, intertenentur, sicut & de Rectoribus Parochiarum ac aliorum beneficiorum quorumcunque.

IX. Imo & de publicis Professoriis Academiæ cujuscunque, Gymnasiorum item ac ludorum literariorum, ut ii quoque fidei professione præmissa, munus suum suscipiant, & obeant. Testimonium autem præstitæ fidei professionis, per publicum notarium fiat, ejusmodique testimonium in archivis Archi-Episcopaliis & Episcopaliis asservetur.

X. Ne in agrum Dominicum zizanias falsorum, ac erroneorum dogmatum irrepant, curabunt Domini Reverendissimi Ordinarii quod plerumque per erroneorum librorum lectionem, ac per cantilenas erroneas fieri in his partibus consuevit: quapropter ut fidelis populus ab hujusmodi lectione, can-

tilenarumque admittance arceatur, enitendum est quam diligentissime, proponendo, quod lectio librorum erroneorum ac prohibitorum, excommunicationem secum trahat. Ac ut abutius hic facilius tollatur, deputati sunt a sacra Synodo, qui cantilenas tales in urum collectas, diligenter ab omni hæreseos labe expurgent, ac typis mandent.

XI. Impressionem librorum, quorumcunque, sicut & cantilenarum sine approbatione, nullibi permittant Domini Reverendissimi Ordinarii.

XII. Ultra prædicta omnia, summa diligentia invigilandum est, contra illa, quæ Catholicæ fidei veritatem ac lumen obfuscare, lædereque quovis modo possunt, quales sunt superstitiosæ observationes, divinationes, ac judiciaræ artes; item blasphemias, perjurias, sacrarumque rerum irreverentias, ac id genus similia, sanctis ac divinis legibus prolixè damnata & prohibita. Imponitur hic Episcopo Jaurinensi ut Calugeros (1) Rascianorum amoveat, qui non solum de nova hæresi sed etiam de proditione sunt suspecti.

CAPUT II.

Circa Divina Officia.

I.

Divinorum officiorum, quæ ad altissimum Dei omnipotentis nomen colendum, & invocandum pertinent, magnam curam haberi voluit in Synodis Provincialibus sacrosanctum Concilium Tridentinum Sess. 24. cap. 12. mandans, ut pro cujuscunque Provinciæ utilitate, ac moribus, certa formula præscribatur, tam quoad congruam canendi, seu modulandi rationem, quam, quoad certam in choris conveniendi legem, simulque de omnibus Ecclesiæ Magistris. Cum autem Provincialium Synodorum autoritate, ac dispositione, accedente S. Sedis Apostolicæ assensu constitutum jam habeamus, ut officia divina ritu ac forma Breviarii, ac Missalis Romani, non solum

Qqqq 2

lum

1) Calugeri apud gentem Rasciam, dicuntur, qui sacra ministeria obeunt.

lum in Metropolitana, quam sequi aliæ Ecclesiæ tenentur, sed in omnibus aliis quoque Ecclesiis peragantur, hunc ritum ubique observari, sub gravi animadversione mandat sacra Synodus, ac nominatim Illustriissimus ac Reverendissimus Archi-Episcopus Colocenſis, & Zagrabienſis, qui hucusque antiquo suo ritu utebantur, eo adjuncto, ut in Cathedralibus, ac Collegiatis Ecclesiis horæ canonicæ, a matutino usque ad completorium integre decantentur quotidie, quod quidem, si in aliquibus Ecclesiis hæcenus factum non fuisset, uti in Ecclesia Jaurienſi, statim a reddito ex hac Synodo Provinciali fieri debet sub pœnis gravissimis. Nam vel ipſo horarum Canonicarum nomine, Canonici ad id præstandum, se se obligatos, invenire possunt.

II. Sacræ quoque Miſſæ officium bis quotidie in prædictis Ecclesiis, haberi cantando debet, mane videlicet, & hora nona. Sicubi autem utrumque cantando haberi non poſſet, matutinum sacrum habeatur legendo, horæ autem nonæ sacrum cantando.

III. Episcopi, cum ab eorum exemplo reliqui pendeant, in sacra Miſſæ actione ac celebratione etiam diebus non festis frequentes se se exhibeant. Hoc alii sacerdotes si viderint, agnoscent facile, quid ab ipsis præstari debeat. Dum autem sacrificium miſſæ ipſimet celebrare non poterunt, ut id audiant, statuiſſorum ratio id postulat.

IV. Pontificales autem Miſſas, consuetis suarum Ecclesiarum festis diebus nullo pacto omittant. Illi quoque, qui canonicatus ac dignitates in Ecclesiis obtinent, ut suorum Prælatorum exemplum secuti, in frequenti Miſſarum celebratione, præsertim in Cathedrali, vel Collegiata Ecclesia se se exercent, conveniens ac expediens est interiori pietati, adjungendo exteriorem quoque devotionem.

V. Qui vero Reſtoratus altarium, ac capellarum habent, obligantur in hac parte, piorum fundatorum intentioni satisfacere cum omni pietate & devotione.

VI. Quod attinet ad Parochos, ii diebus festis, pro populo, qui ad audiendum sacrum Miſſæ officium præcepto Ecclesiæ obligatur, ejusdem Miſſæ sacræ celebrationem intermittere minime poſſunt, absque reatu peccati: quorum damnabili consuetudini, quod occasione nundinarum, vel aliarum levitatum, populum diebus festis deferunt, summopere invigilandum est, Dominis Ordinariis, & Archidiaconis gravi in tales animadversione adhibita; in quos in eo quoque serio animadvertendum est, quod ad tanti sacrificii celebrationem, rarius per sacram confessionem conscientias suas expurgare ac præparare soleant.

VII. Ignoti, peregrini, vagique sacerdotes, sine testimonialibus ac commendatiis literis, ad sacra facienda non admittantur.

VIII. Qui mithræ ac baculi privilegio ac usu gaudent, in alienis Ecclesiis ac Diœcesibus, Pontificalia, absque licentia Ordinarium locorum exercere minime debeant, & audeant, ipſisque Ordinariis præsentibus eorum licentia solennem benedictionem dent.

IX. Quibus in Ecclesiis, vel Cathedralibus vel Collegiatis Miſſarum decantatio per seriem incumbit, hi diligentiam omnem adhibeant, ne quis in hujusmodi decantatione defectus admittantur: alias ob defectum in singulis Miſſis pœna & multa constituantur. Quod & de iis intelligatur, qui hebdomadariorum loco canonicis horis decantandis interesse ex capitularibus per seriem debent.

X. In pontificalibus miſſis, præter Canonicos, aliosque choro intervenientes tot etiam alios majorum minorumve ordinum clericos, ad altare ipſum convenientibus ornamentis indutos assistere oportet, quod veteri Ecclesiarum ritu institutum est; atque ii, qui ex more Ecclesiarum ad hujusmodi assistentiam pro sui status ac ordinis ratione, deputati inveniuntur, in propria persona assistere non intermittant.

XI. In aliis miſſis, quas conventuales vocant, tot assistant, quot probata

bata Ecclesiarum consuetudo laudabiliter observare consuevit.

XII. Cum non debeat Pontificem, seu Præsulem in habitu pontificali altissimum Sacerdotem, Christum videlicet Dominum referentem, ac populum suum Deo conciliare nitentem, elque solenniter benedicere volentem, absque frequentia populi, ejusdemque præsentia, mysteria sacra pertractare, curandum est, ut hoc tempore primarii & nobiliores loci advocentur, moneanturque in tempore, quantum deceat hujusmodi sacris & solennibus actibus interesse; & quod non tantum harum solenniorum actionum tempore, sed etiam sub privata sacrarum missarum celebratione, ingentem fructum spirituales, populus plebsque fidelis consequi possit, debeatque proinde curas suas ita ordinare, ut quotidie missas audire valeant.

XIII. Missæ non nisi in templis, ac oratoriis autoritate Ordinariorum ad hoc deputatis celebrentur, nisi ex gravi necessitate permisso Ordinarii ad id facultatem habente, aliter fieri debeat: sub dio celebrare nunquam licet. Pontificales autem & conventuales, seu solennes missæ, præsertim diebus festis ad altare majus celebrentur, nisi ex veteri Ecclesiarum ritu, ac populi devotione, secus fieri consueverit, altariaque pro sui solennitate aliud exegerint.

XIV. Tempus celebrandarum missarum ordinarium post auroram est, & non antea, præter casus a jure permisos: In Ecclesiis vero Cathedralibus ac collegiatis Missæ ita disponantur, ut tunc matutino tempore usque ad undecimam, qui volet quotidie, missam audire possit, servata hora consueta missarum majorum ac publicarum. In Parochiis porro ruri existentibus, habeatur Missa, cum populus frequentior interesse potest, nec patiantur Parochi aliqua importuna sollicitatione, se ab ejusmodi celebrationis hora abduci.

XV. Dum Concio sacra habetur in aliqua Ecclesia, eo tempore abstinetur a celebratione missarum in eadem Ecclesia, etiam in separatis capellis, ne populi distractio fiat.

XVI. Sacramentum quoque Eucharistiæ, tempore concionum ad infirmos non efferatur e templis, ne tam Concionator ipse, quin populus per hoc impediatur.

XVII. Quando missa pro defunctis est celebranda, ea celebratio ita ordinetur, ne missa diei conveniens intermittatur.

XVIII. In Cathedralibus Ecclesiis sicut & in collegiatis quibusdam, chori moderatio & directio ad eos pertinet, qui cantoralis dignitatis munus obtinent: illorum erit itaque directioni chori, ita diligenter ac solícite semper intendere, ut nec circa libros, nec circa cantum, nec circa alios quosunque chori ministros aliqui defectus admittantur.

XIX. Ornamentum autem, totiusque cultus ac ornatus Ecclesiarum cura concernit eos, qui custodum seu thesaurariorum dignitate fulgent. Ne igitur vel in sacristiis vel in Ecclesiis hacin parte ullus defectus, vel enormitas inveniatur, curare ii, quam diligentissime debebunt; eritque Dominorum Ordinariorum, ut hos ad suum munus solícite obeundum compellant, sicut & alios similes in aliis obligationes habentes.

CAPUT III.

Circa venerationem, invocationem reliquiasque ac imagines Sanctorum.

I.

UT Episcopi, cæterique docendi munus sustinentes, curamque animarum habentes, juxta Apostolicæ & Catholicæ Ecclesiæ usum a primævis Christianæ Religionis temporibus receptum, ac juxta Sanctorum Patrum consensionem, & sanctorum conciliorum decreta, de intercessionem, invocationemque Sanctorum reliquiarum, eorundem honore, & legitimo imaginum usû fideles, quam diligentissime instruant, mandata ac præcipit sacra Synodus Tridentina Sess. 25. cap. de invocatione, Ven. & Rel. in Concilio Provinciali decidendum ordinans, si dubius aliquis ac difficilis abusus videretur extirpandus, vel gravior aliqua quæstio, in his rebus exoriretur; ita tamen, ut nihil inconstit-

Rrrr

to

to Romano Pontifice, novum aut in Ecclesia inusitatum decernatur. Hanc igitur Oecumenici Concilii Tridentini constitutionem accurate observari præcipit, præfens Synodus Provincialis, publicatque decretum sacræ rituum congregationis, servandum in recipiendis informationibus pro causis beatificationum & canonizationum servorum Dei, quod sic habet:

„Cum in tota Ecclesiæ gubernatione, nihil majus, nihil sit augustius, beatificatione & canonizatione Sanctorum, utpote homines jam mortuos & cum fama sanctitatis, & miraculorum declaratione pro sanctis eosque uti tales colendos venerandosque decernere; Sacra rituum congregatio, ut hæc res plane amplissima, atque gravissima, rite sancteque conficiatur, prohibet omnibus ac singulis personis Ecclesiasticis, tam secularibus quam regularibus, etiam S. Joannis Jerosolimitani, Societatis JESU, vel aliorum quantumvis specialiter nota dignorum, ne audeant ipsi per se, aut per alios capere informationes super sanctitate, aut miraculis aliquus defuncti, neque ullo modo exquirere atque obtinere ad hunc effectum, extra judiciales testificationes, aut subscriptiones, sub poenis arbitrio S. Congregationis infligendis.

„Quod si superiori sacristiæ, seu alteri officiali illius Ecclesiæ, in qua requiescit corpus ipsius defuncti, vel alterius etiam Ecclesiæ fuerint revelata aliqua miracula, sive prophetiæ dona, possint ea recipere sub sigillo secreti ab ipsis tantum relatoribus, in quorum gratiam contigisse narrabitur. Teneantur tamen, quam primum commode poterunt, eadem deferre, vel obsignata transmittere Episcopo loci, cum expressâ declaratione, quod relationes sic ut supra receptæ, non faciant aliquem probationis gradum, etiam cujusvis longissimi temporis cursu.

„Quod decretum cum fuerit ad notitiam, S. D. N. Urbani Papæ VIII. deductum, sua Sanctitas illud appro-

„bavit, ac imprimi & ubique publicari curavit, die duodecimo Martii Anno millesimo, sexcentesimo, trigesimo primo.

Ep. Portuens. Card. Pius.

(L.S.)

*T. Tegrinius Ep. Assisens.
Secretarius.*

„die & anno supra dicto. Affixum, & publicatum fuit supra dictum decretum ad valvas curiæ, ac in acie Campani floræ ac in aliis locis solitis & consuetis, ut moris est, per me Andreæ Scalmanum S. D. N. Papæ Cur. Romæ ex Typographia Cæmæ Apostolicæ. MDCXXXI.

II. In singulis Ecclesiis, ut Patroni, ac tutelares Sancti ejusmodi Ecclesiarum, dum eorum festa redeunt, ex more Ecclesiæ singulari honore & reverentia colantur, & ad hoc faciendum populus fidelis, diligenter instruat, ab his quorum hoc muneris erit, optat simulque, iisdem jubet S. Synodus; quorum imagines quoque super ostio cujusque Ecclesiæ, ac altari majori depictas oculis fidelium offerre vehementer expedit, ut eo facilius reducatur in memoriam intercessionis aut auxilii eorum apud Deum imploratio, quod in frequentioribus visitationibus, valde erit inculcandum populo, præsertim hisce perditis temporibus, quibus religiosus Sanctorum Dei cultus, acerrimos reperitur habere impugnatores.

III. Festa autem Sanctorum religionis & venerationis cultu, ita debent celebrari, ut opera etiam servilia, aliæque sacris constitutionibus agi eo tempore prohibita, omnia devitentur, intermittanturque.

IV. Extant autem consignata festa, quæ in provinciis regni hujus Hungariæ, sub præcepto, una cum vigiliis, ac jejuniis celebrari consueverunt sub N. XIII. capitis primi constitutionum Synodi Provincialis Anno Domini millesi-

Iesimo sexcentesimo undecimo celebratæ, eaque festa ac jejunia, juxta eam consignationem publicari vult, ac decernit sacra Synodus, prohibens ne secus a quoquam fiat.

V. Sanctos in Cælo cum Christo regnantes, venerandos & colendos esse jussit semper sancta mater Ecclesia Catholica. Sed nec ipsorum reliquias, in hoc genere prætermitti voluit, imo debitam reverentiam ac honorem, iis quoque deferri voluit. Quapropter mandat S. etiam hæc Synodus Provincialis, ut in magna ea veneratione ubique habeantur & quam decentissime asserventur, & quando eæ publice exponendæ sunt, cum magna religione, & quidem per eos, qui in clericali statu constituti sunt, exponantur. Novæ autem reliquiæ, non nisi Episcopo recognoscente & approbante uspiam publice exponantur.

VI. Reliquiæ omnes vel in arculis, vel in tabernaculis honorifice, ac decenter reconditæ, ut in Ecclesiis aliquem peculiarem asservationis locum designatum habeant, qui Reliquiarii nomine vocentur, ac prope eum suspensa lampas ardeat, exigit populi Christiani devotio. Itaque commendat sancta Synodus hujus rei curam Dominis Episcopis, ac Prælatiis sedulo ac diligenter.

VII. Sacras imagines Christi Domini, Deiparæ semper Virginis, aliorumque Sanctorum, licet hoc calamitoso tempore vehementer infestentur adversarii Catholicæ religionis, ipsa tamen Catholica Ecclesia, semper id de iis tenuit, & tenet, quod magnum ex iis percipere possit fidelis populus fructum spirituale, dum nimirum eas intendo revocare mentem ad prototypa potest, ac in iis Dei beneficia recognoscere, animumque ad pietatis studia festanda vehementius excitare, ac accendere valet. Si qui tamen in his abusus irrepsissent, ac minus decencia invenirentur, ea sacra Synodus Tridentina emendanda ac reformari præcipit. Minus decenter sculptas, vel pictas imagines, ne risum excitent potius, quam devotionem, præstat omnino submovere.

VIII. Prophanis autem imaginibus, in Sanctuario Dei non expedit locum concedere: sicubi igitur abusus in hac re irrepsisse reperirentur, ii extirpentur; commendatque hanc rem Synodus Dominis Prælatiis, enixe ac studiose. Domum enim Dei decet sanctitudo, adversariiisque amputanda est, criminandi occasio.

IX. Sacræ crucis signum eo sine erigi consuevisse in vicinis quibuscumque provinciis, ut ei facinorosæ ac probrosæ personæ alligentur, alligatæque virgis ibi cædantur, aliisque pœnis afficiantur, inaudivit S. Synodus. Quod cum vehementer adversetur piæ Constantini Magni Imperatoris constitutioni, vetanti: ne crux ad ullum supplicium adhibeatur inter Christianos, ac reverentiæ quoque illi, quam Christianus populus sanctæ cruci adhibere solet, sit contrarius, ac alioquin gens Ungarica insignia sua sanctam crucem duplicatam habeat, ab Ecclesia Hungarica abusus ille infamis procul erit arcendus, nec ullibi erit admittendus, imo enitendum erit, ut extra regnum quoque ubi viget infamis ille abusus, qui per hæresim credi potest, quod sit intraductus, aboleatur.

CAPUT IV.

Circa indulgentias.

I.

Sicut indulgentiarum usum, tanquam populo Christiano maxime salutarem, & sacrorum Canonum auctoritate probatum in Ecclesia retinendum esse, sacrum Concilium Tridentinum præcipit, ita abusus, si qui in his irrepsissent, omnino abolendos esse mandat; injungitque Dominis Episcopis, ut eos colligant, ac in prima Synodo Provinciali referant, ut aliorum Episcoporum sententia cogniti, statim ad Romanum Pontificem ferantur. Si quos igitur hujusmodi hætenus non sublato Domini Episcopi vel alii Prælati collectos haberent, juxta prædictam Concilii sanctionem referant in nomine Domini, curentque si quæ loca essent, quæ pientissime frequentarentur a populo;

Rrrr 2

ut

ut quantocyus a Sede Apostolica indulgentias obtinere possint.

II. Ut intima animi Religione, Christianæque pietatis operibus, eo accuratius fidelis populus, sacro indulgentiarum thesauro dignum se exhibere possit, noverint Domini Episcopi, ac Prælati, eorum officii pastoralis esse, ut eundem populum, de summo ac uberrimo indulgentiarum fructu, quam frequentissime ac quam diligentissime instruant, ac erudiant, ob oculos ponendo, qua devotione, quibus præstitis, aut qua conscientie emundatione, earum fructum salutarem consequi possit, & quod frustra itinerationes, pro earum fructu consequendo suscipiantur, si desit mentis per sacram poenitentiam, ac confessionem emundatio.

III. Indulgentiæ, quæ a Romano Pontifice, cujus est summa in harum dispensatione autoritas, vel ab aliis, qui participatam habent concedendi facultatem, impetrantur & obtinentur, nulli sine ordinariorum licentia, gratis & in scriptis danda publicentur, ne fraus aliqua in publicatione intervenire possit. Quapropter impetratæ indulgentiæ pro aliquo loco, antequam promulgentur, ad Episcopum vel ejus Vicarium deferantur, ac bene examinatæ publicari permittantur. Serio injungendum Parochis, ac curam animarum habentibus, ut indulgentias diligenter interpretentur populo, exponantque, quæ committuntur agenda, reservatis copiis indulgentiarum pro Archivis Episcoporum, in peculiari ad hoc destinato libro.

IV. Episcopi ex ordinaria potestate præscriptam habentes facultatem, certorum dierum indulgentiam concedendi, ea facultate ita utantur, ut Populus ipsis subiectus, hujusmodi indulgentiarum fructu spirituali gaudere, ac religiose uti possit. In iis igitur solennioribus actionibus, quibus ea concessio fieri solet, indulgentias pie ac salutariter faciant publicari.

V. Synodus Diocesana Ecclesiæ hujus Metropolitanæ Strigoniensis, Anno 1630. celebrata, animadvertit, &

decretum, in contrarium edidit, quod in quibusdam locis, in quibus ob indulgentias frequentior populi concursus haberi consuevit, non sine gravi indecentia prope aditum templi, & vinum sub hædera propinari, & ad ipsas fores templi nundinationes, cocturæ, ac rerum diversarum venditiones, intra septa cimiterii exerceri solent. Hoc igitur decretum renovat hæc sacra Synodus, atque hæc a templo rem otius arceri, ac submoveri vult, ne sacra profanis, devotionesque populi computationibus misceantur.

CAPUT V.

De Synodis Diœcesanis, singulis annis habendis.

I.

SYNODOS Provinciales singulis saltem trienniis, Diœcesanas vero quot annis habendas esse, sacrum Concilium Tridentinum præscribit. Domini itaque Episcopi, huic postremæ Oecumenici Concilii sanctioni satisfacere omnino studeant, & quando legitima causa hoc per se se præstare, Synodumque Diœcesanam cogere minime possent, saltem per Procuratorem, vel Vicarium suum Generalem, cum mandato sufficienti perficere nullo pacto intermittant. Cui Synodo omnes subditi alias exempti, per edictum vocati interesse tenentur, & qui legitima causa cessante interesse omitterent, vel postquam advenerunt, ante finem Synodi procederent, nec obtenta licentia, arbitrio ordinarii etiam usque ad suspensionem officiorum vel beneficiorum mulctari poterunt.

II. Omnes autem, qui beneficia obtinent, vel qui alias Synodo interesse tenentur, professionem fidei in ipsa Synodo emitte obligantur. Promulgari etiam Provincialis Concilii decreta, in Synodo hac debebunt, quæ unusquisque ut habeat, necesse est, ne eorum ignorance se excusare valeant. Moderationes quoque missarum ac alias reductiones, quæ ex piis foundationibus constitutæ sunt, hic fieri possunt; ita tamen, ut saltem per commemorationes

nes

nes fundatorum, ac relinquentium votis commode satisfiat.

III. Examinatores etiam Parochorum hic erunt deputandi, quorum examine prævio idonei Ecclesiarum Parochialium Rectores promoveri possint.

IV. Decretorum Pauli III. ac Pii IV. de residentia promulgationem hujusmodi, non debet intermittere Synodus Diocesana.

V. Insuper omnia illa, quæ pro temporis ratione ad augendum vel confirmandum cultum divinum pertinere videbuntur, tractari in hac Synodo debebunt.

VI. Constitutiones, quæ in Synodis Diocesanis fiunt, ita publicari in Diocesis debent, ut nullus ex Clero eas ignoret, cum eæ sub pœnis ac censuris observari, ac executioni a quovis mandari debent. Quæ, ut concordent cum Concilii Provincialis decretis præsentari in eo debebunt, ut si quid fortassis discordare videretur, id juris ratione, in conformitatem reduci, per idem concilium possit.

VII. Expediet ordinationem fieri in Synodis Diocesanis, ut in singulis districtibus Vice-Archidiaconatum, si non singulis mensibus, saltem in qualibet quarta parte anni congregationes Parochorum habeantur, in quibus de casibus conscientiarum de cura animarum, de cultu Ecclesiarum, de plebis ædificatione juvanda, de modo regendi Ecclesias, administrandi Sacramenta, ac de aliis ad promovendum cultum Divinum pertinentibus, piæ consolationes ac collationes fiant, & instituantur. Quod ut per Vice-Archidiaconos non negligatur, diligenter attendant Domini Archidiaconi, quos ad hanc curam Domini Episcopi aut Vicarii eorum compellere non intermittant.

CAPUT VI.

Circa visitationem.

I.

Episcopi nomen, inspectorem, ac speculatorem sonat. Vel ex hoc solo igitur nomine suo, animadvertere possunt Domini Ordinarii, qua sollicita inspectione ac visitatione ipsos versa-

ri circa suum gregem oporteat, Episcopus sane debitor est sapientibus, ac insipientibus, pusillis ac magnis: & cum multa sint, eaque plane dissimilia, quæ pro temporum, rerumque varietate, ab eo præstari debent, non solum mentis vigilantiam, sed & corporis sensus, manus oculosque adhibere ad ea, præsentiaque corporali, ac aspectu, pleraque lustrare debet: vulgo dici solet: oculos Dominorum equos saginare; morbi quoque bene inspecti ac cogniti commodius a medicis sanari possunt. Perinde itaque ut S. Canones visitationem Dominis Episcopis, S. hæc Synodus præcipit; & cum multitudo eorum, quæ hujusmodi visitationi subest, tanta sit, ut brevibus verbis comprehendere haud possint, ea in aliquot capita revocabuntur.

II. *Primum* caput complectitur personas, quas visitare oportet: hæc vero sunt varii generis, ordinis, conditionis; sunt namque Præpositi multi, Abbates, sunt Plebani, Parochi, sunt simplicia beneficia obtinentes, capellarum ac altarium Rectores, de quorum moribus, studiis, vita, ac conversatione, quid indagandum quid animadvertendum, quid statuendum, quid corrigendum sit, pro sua sapientia pietate, ac zelo, facile Domini Episcopi cognoscere ac dijudicare poterunt; longissimi enim temporis esset particularia præcepta in his præscribere.

III. Cathedralium quoque Collegiarumque Ecclesiarum suarum capitula visitare Domini Episcopi debent, & quidem per se, si legitime non impediuntur, alias per suos Vicarios.

IV. Abbatis, Præposituras, Prioratus, in quibus non viget regularis observantia, ac quæ in commendam possidentur, visitare tenentur.

V. Monasteriorum quoque, ac aliorum beneficiorum Regularium Superiores, ut visitationem non prætermittant, salutariterque in ea procedant, admonere Dominus Ordinarius debet, & curare ne defectus in hoc genere admittantur.

VI. Attendant ad administrationes, quoque piorum locorum Episcopi, quo-

Ssss

quocunque nomine ea vocentur, ne contra pias foundationes, proventus tallium locorum perperam dissipentur.

VII. Sanctimonialia, quæ sub regularium cura sunt, in iis, quæ ad clausuram pertinent, juxta Concilii Tridentini decreta visitare licebit Ordinariis.

VIII. Indagandum etiam in visitationibus erit: quinam præcepto annuæ confessionis, ac communionis non satisfecerint, qui notorii excommunicati, publici usurarii, fortilegi, blasphemii, ac alii criminosi habeantur, ut iis congrua admonitio, ac correctio possit adhiberi.

IX. Infirmorum, carceri inclusorum, a dæmone correptorum, aliisque miseriis oppressorum curam habere, eosque solari, pastoralis sollicitudinis est, non solum corporaliter eis subveniundo sed spiritualiter potius, salutis rorem perpetua præsentia ac benedictione eis instillando.

X. *Secundum* caput, eorum, quæ visitari debent, complectitur loca: sacras videlicet ædes, aliaque Deo dicata loca, quoad situm ambitum, & structuram, ne in his, inde eorum aliquid, ac vetustate collapsum admittatur, injuriisque Cæli ac hominum subsint. Visitabit igitur Episcopus Cathedralem, & Collegiatis Ecclesias suas, Parochiales item, ac ædes canonicas, domosque Parochorum, Monasteria præterea commendata, oratoria, sacella, aliaque sacra loca, ac ubique prospiciat, quæ emendatione ac restauratione indigeant, curetque ista perfici per eos, quorum interest.

XI. *Tertium* caput, visitandorum continet res omnes, ad Ecclesiasticum jus, rationem, ad usum pertinentes, suppellectilem sacram totam, Sacramenta, vasa horum, reliquias sacras locaque ad hæc deputata, ornamenta Altarium, habitusque sacros, Pontificales ac sacerdotales, omniaque hujus generis; qua enim cura ac diligentia ista omnia asserventur, ac custodiantur: quid desit necessarium, diligenter inspicendum est, & præcipiendum, ne quid in necessariis desideretur. An ad-

sint etiam libri necessarii, & an baptizati, an matrimonio juncti, certis libris inscribantur, examinari debet; ac injungendum ut habeantur, puniendique erunt, defectus in hac re. Proventus quoque, ac jura Ecclesiarum diligenter investigari debebunt; ac modus præscribendus erit, quo conserventur, quorum possessio salva manet, ac quomodo recuperentur quorum possessio alienata invenietur; ac ne etiam proventus ac redditus Ecclesiarum perperam consumantur, rationesque eorum minimæ existant, sollicitè providendum erit.

XII. *Quartum* caput, definitionem temporis, ad visitandum complecti deberet; verum quia necessitas hanc definitionem regit, ex necessitatis ratione eam Dominis Episcopis S. Synodus relinquit, nil dubitans, quin necessitate exigente, statim sese ad hujusmodi necessarium opus suscipiendum accincturi sint. Quia vero ita amplæ habentur Diœceses, ut per se hanc visitationis curam ex toto difficulter suscipere semper Domini Episcopi possint; per Archidiaconos tanquam oculos suos, aliosque viros prudentes, ac peritos perfici nequaquam omittant, persuasum habentes, quod inspectoris, ac speculatoris nomen, nemo absque hoc munere rite vindicare possit.

XIII. In partibus Turcis subjectis, visitationem hanc committant peritis, ac bene instructis Catholicis, in iis partibus libere agentibus, Parochis ac Sacerdotibus, qui fidem teneantur reddere, ac facere relationem de emendandis ac corrigendis.

XIV. Archidiaconi sciant, quod in Synodo Provinciali, An. MDCXXXIII. celebrata, sub pœna amissionis beneficiorum habeant sibi in secundo decreto injunctum, ut singulis annis visitent suos districtus; caveant igitur, ne ommissione visitationis hanc pœnam declarentur incurrisse.

CAPUT VII.

De examine eorum, qui in Parochiis curam animarum admoventur.

I. *S*acrum Concilium Tridentinum de examine curatorum in hunc sensum

um edidit decretum: „ Si Episcopo , aut Synodo Provinciali pro Regionis , more videbitur magis expedire , per edictum etiam publicum vocentur , qui vellent examinari; caveant examinatores , ne quicquam prorsus occasione hujus examinis , nec ante nec post accipiant , alioquin Simonie vitium , tam ipsi quam alii dantes incurrant. Et de his omnibus non solum coram Deo , sed etiam in Synodo Provinciali rationem reddere teneantur. Licebit etiam Synodo Provinciali , si qua in supradictis circa examinationis formam , addenda , remittenda esse censuerit , providere. Hæc in decreto prædicti Concilii habentur. Atque utinam is esset status rerum in Hungarica hac Ecclesia , ut per edictum publicum evocatio examinandum , ac sic examen per concursum fieri posset; & cum ob Ecclesiasticarum personarum paucitatem ac raritatem , examen hoc per concursum pro præsentis temporis statu praticari haud possit , id nullo modo prætermitti debet: quin in Synodis Diocesanis examinatores deputentur , iique promovendos , qui curam animarum , diligenter ac conscientiose examinent. Brevis autem examinis forma consistit in examine natalium: nam illegitimi ad curam animarum sine dispensatione Papali admitti nequeunt. De ætate ac ordine; nam absque legitima ætate , ac absque sacris ordinibus cura animarum committi non debet. De professione: Religiosi enim ordinis homines , nisi indubitam suorum Superiorum habeant licentiam , quæ ipsis concedatur facultas ad suscipiendam curam animarum , nequaquam admitti debent , & solícite circa hos indagandum est , an non ob crimen aliquod : Religioso ordine ejecti sint? vel ob notorium aliquem contagiosum? vel deertores sint habitus , ac Religionis suæ; nam hi puniendi sunt , ab Ordinariis juxta Concilii Tridentini decreta , non ad curam animarum admittendi. Hæc & similia in examine talium diligenter advertenda sunt. De secularibus Sacerdotibus: An bona venia superiorum

discesserint? Clericus enim certæ Ecclesiæ adscriptus , a nullo Episcopo est recipiendus , sine sui Ordinarii licentia: & qui locum suum inconsulto Episcopo deferuerint , eis sacrorum exercitium interdicitur , juxta dictum Concilium Tridentinum.

An tales obtinendi beneficii causa , vel pro præsentatione aliquid promiserint vel dederint , præsertim partem proventuum beneficii , petierintque necdum vacans beneficium? quicumque enim hujusmodi beneficium acceperit , poenas a Concilio Tridentino statutas incurrit. An habeat alibi beneficia curata vel incompatibilia? vel onera , ac obligationes , per quæ retrahatur a residentia ac debitis servitiis Parochiæ? nam qui ad utrumque festinat , neutrum bene peragit. An habeat familiam probatam & non suspectam , cum qua honeste ac modeste vivat , nec sit periculum , quod famæ ac honoris sacerdotalis detrimentum apud populum sit incursurus? an libros habeat ad suum statum ac officium necessarios? qui quidem quales debeant esse , scient Domini examinatores , sicut & eos quos visitare debent & ex quorum lectione excommunicatio possit contrahi. Interrogationibus ac responsionibus in prædictis , præmissis , veniendum est ad examen doctrinæ ac scientiæ , potissimum quo ad eam , quæ administrationem Sacramentorum , ac directionem conscientiarum concernit; ignorans enim in his ignorabitur , & qui scientiam repellit , repellitur a Deo , ne sacerdotio fungatur. Labia sacerdotis dicuntur custodire sapientiam , & quod ex ejus ore requiratur lex: quomodo autem hoc in sacerdote , Parocho , adimplebitur , si ei sufficiens doctrina ac scientia defuerit? expediret sane , si omnia divinæ legis mysteria nosset , ac difficiles quæque legis quæstiones explicare posset promovendus. Tolerari tamen poterit , si ejus sit scientiæ , ut in quotidianis norit , quid agere juxta officii sui partes debeat , ac in difficilioribus sciat ad superiores recurrere , vel ad eos , qui in tota lege divina , versatiores sunt Sa-

cramentorum numerum, naturam, virtutes & effectus nosse debet parochus, & ita juxta Concilii Tridentini Præceptum, ut pie prudenterque etiam lingua vernacula, hæc populo explanare valeat. Quemadmodum & articulos Symboli, orationem Dominicam, decem præcepta legis, peccatorum capitalium, numerum, distinctionem peccatorum mortalium a veniali. Primaria præcepta Ecclesiæ, quin & controversiarum fidei Catholicam expositionem, ac defensionem, hoc exulcerato, ob hæretes tempore, ut dextre suscipere possit Parochus, ad conservationem suorum Parochianorum ab erroribus in fide, valde est necessarium. Atque in hunc finem, ut ante alios libros, Catechismum Romanum habeat promovendus, injungi ipsi per examinatores, severe debet.

II. Postquam prævio examine admittitur promovendus, literæ provisionis, vel per Ordinarium, vel per ipsius Vicarium dari illi debebunt. Priusquam autem ad possessionem Ecclesiæ Parochialis aditus ipsi pateat, vel coram Ordinario, vel ejus Vicario professionem fidei juxta formam a Pio IV. editam, ac juramentum quoque Parochiæ facere debet; sine his autem possessio ac fructus adipisci non possunt. Executor autem esse debebit, utpote Archidiaconus, vel aliquis loco ejus idoneus Ecclesiasticus qui ad Parochiam cum proviso accedens, cum in realem, corporalem, & actualement possessionem Parochiæ immittat. Hujusmodi autem possessio capitur, per ingressum Ecclesiæ, aspersionem aquæ benedictæ, osculum Altaris majoris, tactum fontis baptismalis, pulsus campanæ. Quod si autem Parochia in partibus Turcicis haberetur, ac quoad admissionem in possessionem prædicto modo tutus admissus minime haberi posset, tradi poterit possessio, acquirereturque Ecclesiæ, ac omnium ad eam pertinentium possessio, ac jus per traditionem alicujus instrumenti, utpote annuli, pilei, vel alterius similis.

III. Non sine gravi displicentia in-

telligit sacra Synodus, quod missionarii quidam importune, & absque necessitate ingerunt se in jurisdictionem Ordinariorum, prætextu facultatum & indultorum sibi a sacra de propaganda fide, congregatione concessorum. Quare cum tales pervertere potius bonum ordinem Ecclesiæ, quam promovere dignoscantur, ita ut rudis plebecula non parum scandalizetur; roganda erit sacra Congregatio de propaganda fide, ut cum similibus facultates, ac indulta concesserit, conditionem apponat, ne absque Ordinariorum scitu, & requisitione, prædictis facultatibus uti, ac curam animarum suscipere præsumant.

CAPUT VIII.

De Seminariis.

I.

Erectionem Seminariorum, in Ecclesiis præsertim Cathedralibus ac Collegiatis districte præcepisse Concilium Tridentinum notissimum est Dominis Episcopis ac Prælati, quod & in superiorum annorum Synodis Provincialibus agitatum est ac definitum. Nisi enim seminaria habeantur, ex quibus prodeant sacerdotes, bene morati ac docti, qui regere Parochias, cum ædificatione ac fructu spirituali possint, perseverabit rudium, indoctorum, scandalosorum, ac profugorum Religiosorum administratio, in Parochiis cum summa animarum jactura: in quam plurimis autem locis deerunt, qui esurientibus frangant panem, & ministrant victum spiritualement, cum obligatione Prælatorum, ad severas rationes reddendas in his coram tribunali justitiae Dei. Quapropter quia sic habet Concilium prædictum Tridentinum: quod si Cathedralium, ac aliarum majorum Ecclesiarum Prælati, in Seminariorum erectione eorumque conservatione negligentes fuerint, ac suam portionem solvere detrectaverint, Episcopum Archi-Episcopus, Archi-Episcopum & superiores Synodus Provincialis, acriter corripere, eosque ad omnia (de Seminario scilicet) supradicta cogere debeat, & ut quamprimum hoc sanctum

ac

ac pium opus ubicunque fieri potest, promoveatur, studiose curabit: idcirco neglectum aliquorum hac in re sancta Synodus acriter corripit, ac præfenti statuto sub indignatione Dei omnipotentis, ac sub pœna suspensionis per Illustrissimum Dominum Archi-Episcopum Strigoniensem Regnique Primatem infligenda; irremissibiliterque coactionem adhibet, si iidem Prælati pro suo quisque statu, saltem de uno aliquo communi Seminario erigendo non providerint, in quo videlicet singularium Diœcesium, tot numero admittantur, & educantur proportionaliter, quot nimirum pro ratione fructuum, a cuiusque Diœcesis Prælo conferendorum alii & educari poterunt.

II. Statutorum de mobilibus Prælatorum decentium, in Synodis Provincialibus editorum, meminisse debent Domini Prælati: in quibus severe cautum habetur, ne quisquam ex eis, quæ juxta concordata cum Clero felicissimæ recordationis, Ferdinandi secundi, in usum seminarii applicari debent, quidquam pro se, aut pro aliis usurpare, aut distribuere valeat, nisi vel pro debitis extolvendis, vel pro refrigerio animæ defuncti, atque id quoque moderate, & cum præcitu Metropolitanæ; caveturque istud sub pœnis Ecclesiasticis, ac temporalibus, in Diplomate regio, Anno 1625. expressis, ac declaratis. Domini autem, qui ad directionem in his fuerant deputati, utpote: Reverendissimi Domini, Georgius Draskovith, Georgius Nagysfalvai, Nicolaus Beöythe, ac admodum R. Mathias Senkoviczi, & Thomas Bielavius, obligationem habent referendi in hac S. Synodo quo modo se habeant status ejusmodi mobilitum, ubi, & per quos sit in ejusmodi mobilibus, admissus vel defectus, vel excessus. Nam sub pœnis præmissis emendatio, ac correctio adhiberi debet. Ut enim totus Clerus de prævaricatione concordati, ac diplomatis Regii, a secularibus ob unius alteriusve defectum, vel excessum argui possit, nequaquam est admittendum.

III. Circa bona Prælatorum demor-

tuorum idem statutum est, quod in præteritis Synodis, de officiis directorum, ac executorum; hoc superaddito: ut Domini Directores, qui in bonadictorum Prælatorum se illicite ingererent, non observato diplomatis rigore in jus attrahi debeant, per fiscalem Ecclesiæ Metropolitanæ Strigoniensis. In præfenti autem S. Synodo declarati sunt pro Directoribus: Reverendissimi Domini, Georgius Draskovith, Episcopus Jaurienfis, Joannes Püsky electus Episcopus Chanadiensis, item Admodum Reverendi Domini, Michael Kopcsány, Præpositus Pofonienfis, Mathias Senkoviczi Præpositus Orodienfis, Thomas Bielavius Abbas SS. Trinitatis prope Soklios, Canonicus Pofonienfis. Pro executoribus autem testamentorum in diversis Capitulis, tam Cathedralibus, quam Collegiatis designati sunt hoc ordine & numero: ex Capitulo Strigoniensi, Admodum Reverendi Domini, Mathias Senkoviczi, Præpositus Orodienfis, Benedictus Kiski, Præpositus B.V.M. de Hatvan, Joannes Pálfalvai, Præpositus S. Stephani Archidiaconus Cathedralis, Canonicus Ecclesiæ Metropolitanæ Strigoniensis.

Ex Capitulo Agriensi: Admodum Reverendi Domini, Albertus Cségledi Præpositus Major, Joannes Aitai, Gabriel Banovsky. Canonici ex Capitulo Jauriensi: Admodum Reverendi Domini Joannes Beny, Archidiaconus Cathedralis, Petrus Mariani, Martinus Alberti, ejusdem Ecclesiæ Canonici.

Ex Capitulo Pofonienfi: Reverendi Domini Michaël Kopcsány Præpositus Pofonienfis, & Abbas S. Mauriti de Beel. Thomas Bielavius, Abbas SS. Trinitatis prope Soklios, & Canonicus Pofonienfis.

Ex Capitulo Nitriensi: Admodum Reverendi Domini, Sigismundus Zongor Abbas S.S. Cosmæ & Damiani de Ludany, Michael Baichi, in spiritualibus Vicarius, Joannes Szelecz Custos & Canonici ejusdem Ecclesiæ.

Ex Capitulo Vesprimiensi: Admodum Reverendi Domini, Joannes Szalai Archidiaconus Albenfis, Benedictus

T t t t

Acfa-

Acsadi, Joannes Francisci ejusdem Ecclesiae Canonici.

Ex Capitulo Scepusiensi : Admodum Reverendi Domini Andreas Beniczky Lector, Thomas Beberi, Michaël Antonides ejusd, Eccles. Canonici.

Ex Capitulo Zagrabienfi : A. R. DD. Martinus Bogdan Præposit. Major, Franciscus Jancovics Lector, & Petrus Petrevics ejusdem Ecclesiae Canonici.

Ex Capitulo Castriferrei : Admodum Reverendi Domini Joannes Kaposi Præpositus, & Franciscus Gorup, Abbas de Rayfi, ejusdem Ecclesiae Canonici.

IV. Quemadmodum autem in Synodo Provinciali Anni 1633. decretum fuerat, ut in quolibet Capitulo in forma juramenti Capitularis addantur hæc verba: Juro item, quod concordatum cleri Hungarici cum sacra Regia Majestate Diplomate Regis piissimi, Ferdinandi II. Anni 1625. contentum observabo, & pro meo posse observari curabo: Ita nunc denuo S. Synodus idem decernit, mandatque Dominis Ordinariis, ut hoc statutum a Capitularibus effectivè observari faciant.

CAPUT IX.

De Residentia ac beneficiorum adeptione.

I.

STatutum fuerat juxta præscriptum S. Concilii Tridentini in Synodo Provinciali Anno 1630. celebrata, de residentia Prælatorum, ita ut eorum a residentiis suis absentia duorum, aut trium mensium spatium non excedat. Si qui tamen eorum ob Christianam charitatem, debitam obedientiam, ac evidentem Ecclesiae, ac reipublicæ utilitatem ultra tempus præscriptum, a residentiis suis absint, eorum justas absentiae causas, a Pontifice, vel Metropolitano, aut eo absente a Suffraganeo antiquiore in scriptis esse approbandas, ac deinde Metropolitano cum Concilio Provinciali de hujusmodi licentiis a se vel a suffraganeo datis judicet, errantesque in hac parte, poenis canonicis puniantur; quod statutum deinceps strictissime observari S. Synodus præcipit, decernitque proferri nunc debere, causas absentiae, nonnullorū, ut de illis judicium haberi possit.

II. In alia Synodo Provinciali anni 1633. animadversum fuerat, non absque defectu Ecclesiae Hungaricæ fieri, quod Episcopatus Titulares, qui antea in Capitulis erant, extra Regnum constitutis conferuntur; nam nec in Synodis, nec in comitiis eorum opera uti possumus, nec in Sacramentorum ordinis administrationibus, levamen ab iis habemus; ac proinde roganda censebatur sua Majestas, interventu Reverendissimi Domini Cancellarii Aulæ, ut in posterum iis conferre dignetur, qui in Hungariæ Capitulis resident, & ubi occasio contigerit, teneatur Reverendissimus Dominus Cancellarius pro tempore existens, id suæ Majestati efficaciter in memoriam revocare; ita ut deinceps sua Majestas cætera quoque beneficia, ut plurimum & ante alios illius Diocesis Sacerdotibus conferre, ac quæ oppignorata sunt, in redimendis iis, clementi sua gratia optulari dignetur: Quod ipsum S. Synodus nunc quoque renovat, & ut per Dominum Cancellarium observetur, constituit. Ita namque Diocesis, & cura animarum in iis juvari poterunt, si beneficiati quique in suis Diocesisbus resideant; quod ut fiat Domini Ordinarii omnem adhibebunt curam.

III. Omnes, qui Abbatis, Præposituras, Canonicatus, altariaque ac alia beneficia a Patronis consequuntur, ut ante adeptionem possessionis ejusmodi beneficiorum, juxta S. Canones, canonicam confirmationem ac institutionem ab Ordinario in scriptis obtineant, constitutum fuerat in Synodo anni 1630. addito in altera Synodo anni 1633. ut si qui porro in beneficiis obtinendis, aliter processisse fuerint deprehenfi, ipso facto sint indigni ad illud beneficium, neque collatio ipsis suffragari possit: quæ decreta renovat S. Synodus, addendo, quod tales statim ac beneficium apprehenderint, teneantur præstare juramentum de non abalienando, seu deteriorando beneficio, vel coram Illustrissimo Domino Metropolitano, vel coram Ordinario; & eos, qui contra venissent, nisi stante Synodo legitime se se excusa-

re potuerint, in statuti poenam incidisse declarat; statuitque præterea ne Episcopi canonicatum aliquem suæ Diocesis pro se retinerent.

IV. Illi, qui sine dispensatione incapaces sunt beneficiorum, nosse debent, quod non debeant in eorum adeptionem importune se se ingerere; quod ubi fecerint, condignam contra ipsos habendam animadversionem juxta Canones infallibiliter noverint. Regulares potissimum, qui suo ordini obstricti habentur, priusquam dispensationem Apostolicam obtineant, quæ non consuevit sine magna necessitate, ejusque accurata consideratione concedi, diligentissime attendant in hac re, ne id in hoc genere attentent, quod condigna castigatione emendari debet. Roganda erit sua Majestas Cæsarea, ut apud suam Sanctitatem, & Cardinalem Protectorem confirmationem electorum Episcoporum promovere dignetur. Quæ quia ob defectum sumptuum, maxime vero propriæ a Cardinale Protectore exigî cæptæ, differtur in dies; grave inde animarum detrimentum sequitur, cum in toto Regno vix aliqui consecrati habeantur.

V. Sacri Concilii Tridentini verba sunt: Quod ordo Ecclesiasticus pervertatur, quando unus plurium officia occupat Clericorum, unde sacris canonibus cautum fuit, neminem in duabus Ecclesiis conscribi debere. Verum quia multi improbæ cupiditatis affectu se ipsos non Deum decipientes, ea, quæ bene constituta sunt, variis artibus eludere, & plura simul beneficia obtinere, non erubescunt, sancta Synodus debitam regendis Ecclesiis disciplinam restituere cupiens, præsentî decreto, quod in quibuscunque personis, quocunque titulo, etiam Cardinalatus honore fulgeant, mandat observari, statuit, ut in posterum unum tantum beneficium Ecclesiasticum singulis conferatur; quod quidem si ad vitam ejus, cui confertur, honeste sustentandum non sufficiat, liceat nihilominus aliud simplex sufficiens, dummodo utrumque personalem residentiam non requirat, conferri: Hæc

que non modo ad Cathedralis Ecclesias, sed etiam ad alia omnia beneficia, tam secularia quam regularia, quæcunque etiam commendata, pertineant, cujuscunque tituli ac qualitatis existant. Hæc Tridentina Synodus. Leges autem Regni Hungariæ usque adeo hanc pluralitatem beneficiorum evitandam conlueverunt, ut plura statuta existent in contrarium, ut patet ex decretis Alberti, art. 8. Decret. 13. Math. art. 13. Uladislai Decret. 3. art. 56. Decret. Ferdinandi I. Anni 1548. art. 6. & si quando necessitas aliter suaderet, publico statuto opus erat, ut est exemplum in Episcopo Bosnensi, in præfato art. 56. Vlad. ac alibi exemplum alterius Episcopi super Præposituræ SS. Trinitatis de superioribus a quibus calidis Budensibus, libera retentione. Et quidem vel ex ea causa, quod ex pluralitate beneficiorum vota in comitiis diminuantur, iustissime vitari pluralitas beneficiorum suadetur. In hac igitur re inheret S. Synodus decreto S. Concilii Tridentini, ac legibus etiam patriis Regni.

VI. Religiosi ordines, qui sua Monasteria ac claustra e Regno profugientes sponte sua deseruerunt, nec in eorum conservatione, quidpiam laboris impenderunt, sed clerus secularis maximis periculis ac laboribus, ea pro Ecclesia Dei, plurimisque expensis conservavit, ac sibi optimo jure acquisivit, ut sibi pro libitu usurpare possint, & e manu cleri secularis, simpliciter sibi appropriare valeant contra jus, dum præscriptum, nulla æquitatis ratio permittit. Quapropter oranda est, sua Sacratissima Majestas Cæsarea, Regique, ut clerum sæcularem, tanquam supremum Ecclesiarum Patronus conservare dignetur in suo jure, in hoc genere.

VII. Esse aliquos ex beneficiatis, refertur ad sacram Synodum, qui propria autoritate, sed tamen nominatenus beneficia in alios transferant, proventus interea, eorumque usum sibi reservando. Quod cum in gravem animarum perniciem fiat, animadvertendum erit diligenter, & collusores hu-

iusmodi gravissima poena erunt coërcendi.

VIII. Frequentes Episcopatum mutationes, gravia incommoda secum trahere videntur. Nam inprimis debita cura circa bona ac residentias negligitur, dum mentis ac oculorum intentio alio dirigitur, sollicitudoque circa regimen penitus languescit; oranda itaque sua Majestas erit, ut in mutationibus Episcopatum clementem suam moderationem adhibere dignetur.

IX. Statuitur, ut cum Episcopus canonicatum, alicui contulerit, eundem capitulum acceptare debeat. Ac si Canonicum impedimentum habuerit, illud ipsi Episcopo, vel Metropolitano debeat.

X. Innotuit sacre Synodo, bona quedam immobilia, Patrum Franciscanorum esse abalienata, & dividenda per Dominum Episcopum Jauriensem. Statuit itaque S. Synodus, ut idem prefatus Reverendissimus Dominus Jauriensis prædicta bona Ecclesiastica, quanto citius recuperet, atque id ipsum in similibus erit faciendum.

CAPUT X.

De foro Judiciali Dominorum Episcoporum.

I.

Judices causarum in foro Dominorum Episcoporum, Vicarii eorundem, in spiritualibus generales esse consueverunt; unde etiam auditores causarum nominantur. Hi ut periti sint in jure canonico, legibusque aliis ac præsertim Patriis, necessarium est, neque enim absque horum notitia causarum adjudicatio expedita haberi potest. Quapropter adhibeant omnem Domini Ordinarii operam, ut prædicti eorum Vicarii, Juris scientia exornati habeantur, qui in tractandis, terminandis, ac definiendis causis, aliorum quoque jurisperitorum consilio uti debebunt. Neque debebunt deesse ex gremio Ecclesiæ, aliquot assessores, qui una ad audiendas, ruminandas, ac decidendas causas semper cum eo confideant, consultantque, ac deliberent in commune circa allegata, disputata, producta, pro-

bata causantium, ac litigantium consilio suo maturo adjuvantes definitivam sententiam ipsius Vicarii.

II. Esse autem debet penes Vicarium præfatum, ad minus unus Jurgatus Notarius, seu Actuarius, qui acta, & processus causarum fideliter conscribat, ac Prothocolon horum diligenter, fidelissimeque asservet. Qua in re quia notabilem defectum Sancta Synodus animadvertit, stricte præcipit Dominis Ordinariis, ut neglectum, qui in hac re hætenus existit, serio emendent, ac in suis processibus Ecclesiæ Metropolitanæ se se conformet.

III. Archivum certe, in quo literarum monumenta quævis, ad Ecclesiam pertinentia fideliter conserventur, ut habeantur omnino e re est. Quocirca nullius Ordinarii, quin etiam aliorum Prælatorum Ecclesiæ eo destituantur, diligenter erit curandum.

IV. Sacrum Concilium Tridentinum, ut litium, ac controversiarum longiori protractioni obviatur, severe cautum esse voluit, demandando hanc curam Concilio Provinciali. Idcirco S. hæc Synodus monet Dominos Episcopos, eosdemque in Domino hortatur, ut diligenter invigilent, ne causæ, ac lites in eorum foro, ultra tempus a Concilio Tridentino præscriptum, protrahantur, irritatione totius adhibita, si secus factum fuerit, absque legitima causa. Et quia Procuratorum variis, ac inutilibus exceptionibus protractio longior intervenire solet, eas quam diligentissime reprimi, et amputari mandent Domini Ordinarii.

V. Appellationibus non nisi a definitiva, vel definitivæ vim habente, vel cujus gravamen per appellationem a definitiva reparari non potest, quatenus jura permittunt, deferatur, facta in tempore legitima appellatione, extractisque intra fatales dies Apostolis,*) qui negari non debent.

VI. Taxæ literarum, ac scripturarum conformentur taxis Metropolitanæ Ecclesiæ Strigoniensis; nonnulli enim abusus in hac parte irrepisse, quibusdam in locis, perhibentur.

VII.

*) *Apostoli* dicuntur acta utriusque partis litigantis coram iudice producta, ejusque lata sententia.

VII. Moderatio in salariis quoque adhibeatur Procuratorum, ne causantes nimium ab eis onerentur. Providendum etiam erit; ne ita aliquis procuratores omnes preoccupet, ut litiganti ex adverso non supersit procurator, qui ejus causæ defensionem præesse possit. Imo miserabilium personarum intuitu, ita erit res ordinanda, ut per vices earum causæ agantur, ac defendantur per procuratores.

VIII. In expensis quoque litium moderatio facienda est, ne præter graves labores, ipsis quoque expensis nimium aggraventur. Qui in judiciis disceptant, quemadmodum victor suis legitimis expensis fraudari minime debet, ita victus quoque ultra condignum, expensarum onere gravari haud debet.

IX. Solent nonnulli, extortis per multas importunitates indultis Ordinariorum mediis prætermisiss, in superiore sede, suas causas frequenter solius vexationis causa movere, quorum importunitati ne indulgeant Domini Ordinarii, serio admonentur: aliud esset si gravis legitima, ac inevitabilis necessitas indulta concedi suaderet.

CAPUT XI.

Circa constitutiones ac decreta Synodorum Provincialium & Diocesinarum superioribus annis celebratarum.

PRæter renovatas in particulari superiorum annorum constitutiones, in Provincialibus ac Diocesanis Synodis editas univerlim, alias quoque constitutiones earundem Synodorum renovat, & observari præcipit sacra Synodus hæc Provincialis.

**Acta tertiæ diei nimirum
16. junii.**

PRout prioribus diebus hora sexta matutina convenit totus Clerus in Curiam Archi-Episcopalem, indeque Illustrissimum Dominum Archi-Episcopum superius conscripto modo deduxit in templum, ubi celebrata missa plana ob lucrum temporis, peractisque iis, quæ in Pontificali habentur, habitus est sermo ad Patres Synodi. Quo finito pro

diversis deliberationibus, ad commune bonum Ecclesiæ habendis, itum est ad sacrificium templi, atque ibi post nonnulla, Synodalibus constitutionibus præcedentis diei superaddita, compositæ sunt varix differentix, revisæque rationes mobilium, Prælatorum defunctorum ordinationesque circa eæ factæ sunt; item quomodo circa beneficiatos suæ diocesis Domini Ordinarii procedere deberent. Ac, quod specialiter Reverendissimus Dominus Vacienfis, vel ipsemet Neogradii residere, vel aliquem Vicarium gravem, prudentem, sapientem, ac expertum virum in Sacerdotio constitutum intertenere deberet. Item ut fundi controversi Jaurini inter Capitulum, Reverendissimum Dominum Episcopum, ac Patres Societatis Jesu, in hoc statu manerent; ut in recognitionem dominii, census annui ab iis, perperuis temporibus Capitulo penderentur.

Atque his, multisque aliis peractis, tandem Synodo finem esse imponendum visum est. Indictioque similis Synodi ad Dominicam simili modo primam post octavam corporis Christi, si divinæ bonitati ita placuerit pro anno 1640. indicta est. Qua indictione facta, postquam Illustrissimus Dominus Archi-Episcopus brevi sermone Patres allocutus fuisset, commemorans quanto affectu eorum in Synodo præsentiam complexus fuisset, & quantopere desideraret, ut labor eorum gratus Deo, ac hominibus, utilisque Ecclesiæ Dei fieret, ac ut pluribus quoque aliis Synodis cum grandi animarum fructu interesse possint: Tandem fiscalis Ecclesiæ Metropolitanæ Strigoniensis eam, quæ sequitur, fecit, apud Illustrissimum ac Reverendissimum Dominum Archi-Episcopum & Primate instantiam.

Cum nonnulli videantur inveniri, qui Synodo huic Nationali de jure, ac de more interesse debuerant, nec tamen interfuerunt, ac rationes quoque suæ absentix haud ullas dederunt, quod an negligentia, an contumacia, an vero Canonico impedimento intercedente, factum sit, ignoratur. Idcirco pro officii mei ratione insto apud Illustriss. Domi-

Uuuu

natio-

nationem vestram quam diligentissime, ut ii ad Metropolitanam Sedem citentur, & qui se minime excusare, ac defendere potuerint, pœnis canonicis afficiantur.

Hac Fiscalis instantia exaudita ac admiffa, mox egressi sunt omnes Synodi Patres ex sacristia in templum, atque ibi decantato solenniter Hymno: Te Deum laudamus, ac solenni benedictione per Dominum Archi-Episcopum, ac Primatem data, publicatisque indulgentiis, reductus est toto Clero comitante, Do-

minus Illustrissimus Archi-Episcopus & Primas, ad suam curiam Archi-Episcopalem, ubi nomine totius Synodi gratias egit eidem Domino Archi-Episcopo & Primati pro laboribus in Synodum impensis, Reverendissimus D. Georgius Draskovith Episcopus Jaurienfis, red-dente vicem eodem Illustrissimo ac Reverendissimo Domino Domino Archi-Episcopo & Primati. Atque ita de-mum Synodus dissolvi in nomine Do-mini cepit cum magna omnium satisfacti-one.

Subscriptiones, & approbationes Patrum Concilii hoc ordine in authographo leguntur.

Emericus Lofy Archi-Episcopus Strigoniensis, Primas Regni Hungariæ, Legatus natus &c. de assensu & consensu Reverendissimorum Dominorum Co-Episcoporum definiens subscripsi m. p.

Georgius Draskovith Episcopus Jaurienfis consentio, & subscribo.

Georgius Lippay, Episcopus Agriensis subscribo.

Ego Ladislaus Hofzutothy, Episcopus Varadiensis consentio & subscribo.

Ego Gregorius Nagysalvay, Electus Episcopus Vacienfis consentio & subscribo.

Ego Stephanus Simandy, Electus Episcopus Transylvanienfis consentio & subscribo.

Ego Georgius Jakosits, Electus Episcopus Wespriemienfis consentio & subscribo.

Ego Nibolaus Böythe Elect. Epif. Sirmienf. & Præpos. Saaghie. subscripsi consentiens. mpp.

Ego Joannes Püsky Elect. Epif. Chana-dienf. consentio, & subscribo.

Ego Matthias Senkvicz Præpos. Oro-dienf. subscripsi.

Ego Michaël Kopcsány Præposit. Pofon. & Abbas S. Mauriti de Beel consentio & subscribo.

Ego Thomas Füley, Abbas de Pilis subscripsi.

Ego Stephanus Rohonczy, Abbas de Szalavár mpp.

Ego Joannes Kűszegy, Præposit. S. Eustachii subscripsi.

Ego Michaël Kaldy de Fölsö-káld, Prior Ecclesiæ S. Spiritus de Papocz, & Præposit. major Capituli Jaurienfis, nomine Capituli, & Prioratus, subscripsi.

Wolfgangus Ersek-Nyveri Abbas S. Salvatoris de Lekér.

Ego Georgius Szelepcsény Abbas de Földvár, subscripsi.

Ego Sigismundus Zongor Abbas Sanctorum Cozmæ & Damiani de Ludán, nomine meo & Vener. Capituli Nitrienfis, subscripsi.

Ego Michaël Baycsy Canonicus Nitrienfis & in spiritualibus Vicarius, & Auditor generalis; Illustrissimi Archi-Episcopi Colocensis & Administratoris Ecclesiæ Nitrienfis nomine ejusdem, subscribo.

Ego Nicolaus Işzdecny Archidiaconus Ungvarienfis suo, & Venerabil. Capituli Agriensis nomine subscripsi.

Ego Gabriel Banoczy Archidiaconus Szabolcsensis, suo & Vener. Capituli Agriensis nomine subscripsi.

Ego Georgius Milišcz, Vener. Capituli Agriensis nomine subscripsi.

Ego Georgius Forro, S. J. Collegii, & Universitatis - Tyrnavienfis Rector, nomine Præpositi Thuroczenfis subscripsi.

Ego Joannes Lippai Societatis Jesu Collegii Jaurienfis Rector, nomine Ab-batis

- batis Sancti Jacobi de Lyben, subscripsi.
- Ego Nicolaus Szentgály, Præpositus S. Salvatoris de Kapornak consentio, & subscribo.
- Ego Michaël Antonides, Ecclesiæ Scepusiensis Canonicus, nomine Capituli, subscripsi.
- Ego Petrus Petretics Canonicus Zagrabienfis nomine A. R. D. Joannis Sümogi Abbatis Székfzardientis consentiens subscripsi.
- Ego Joachimus Lufynzky Canonicus Scepusiensis nomine Vener. Capituli subscripsi.
- Ego Joannes Csech Electus Epif. Quinque-Eccles. Abbas Tapolcz. & Præposit. Mislenfis subscribo.
- Ego F. Georgius Bielavics Elect. Tininienfis, Ordinis S. Francisci Strictioris observantiæ subscribo.
- Ego F. Raphael Levakovics, Croata, Sedis Apostol. in Germania, & Polonia pro terra sancta Commissarius Generalis, nominatus Episcopus Samandrienfis, Ordinis Min. strictioris observantiæ, subscribo.
- Ego Benedictus Kiski Præpositus B. M. V. de Hatvan, Cantor, & Canonicus Ecclesiæ Metropolitane Strig. consentiens subscripsi.
- Ego Albertus Czeghledy, Præpositus Major, & Canon. Capituli Ecclesiæ Agrienfis, nec non Abbas de Saar, nomine pro. subscripsi.
- Ego Michaël Gyöngyösi Abbas S. Jacobi de Silistio, nec non Archidiaconus Nitrienf. & Canon. Strigon. nomine proprio subscripsi.
- Ego Joannes Palfalvay, Præpositus S. Stephani de Promontorio Varadin. Canon. Strigon. Archidiac. Cathed. nomine proprio subscripsi.
- Ego Thomas Bielavius Abbas SS. Trinitatis prope Soklyos, & Canonicus Poson. nomine meo, & Ven. Cap. Poson. subscripsi.
- Subscripsi etiam ego Michaël Verefmarti, Abbas de Bata Canon. Poson. meo, & Ven. Capit. Poson. nomine, ut ejusdem delegatus.
- Ego Stephanus Bošnyák Præposit. S. Stephani Regis de Bošzok, nomine proprio subscripsi.
- Ego Georgius Szecsény Præposit. B. V. de Uyhel Canon. Strigon.
- Ego Georgius Telegdy Archidiaconus Zolienf. Canon Strig. nomine ejusd. Ven. Capit. subscripsi.
- Et ego Stephanus Mihály Canon. Strig. nomine ejusdem Capituli consentiens subscripsi.
- Et ego Joseph. Baghi S. Sedis Apostol. Protho-Not. Abbas de Monte Zebegegy, Archi-Diac. Comar. Can. Strig. consentiens subscripsi.
- Et ego Joannes Kapor Albæ Regalis, & Castriferrei Præpositus, & Custos subscripsi.
- Et ego Joannes Szalay Canonic. Vespriemienf. & Archidiaconus Albenfis nomine Capituli subscripsi.
- Et ego Mathias Santicus Abbas de Gács B. V. M. de Thyrie, & S. Petri de Sato Præpos. subscripsi.
- Ego Franciscus Gorup, Abbas B. V. de Rayk, Lector & Canon. Ven. Capituli Castriferrei, suo & ejusdem Cap. nomine subscripsi.
- Ego Franciscus Jandrievics, Lector & Canon. Eccl. Zagrab. nomine Rssini Ep. & Cap. Zagrab. consentiens omnibus, salvo, quod super ritu Zagrab. sua Sanctitas requiratur, subscribo.

SYNODUS NATIONALIS,

Habita

Sub FERDINANDO IV. Hungariæ Rege, &
GEORGIO LIPPAY Archi-Episcopo Strigoniensi, Tyrnaviæ

14. Septembris Anni MDCXLVIII.

NARRATIO PRÆVIA.

I.

N

E quinque lustra Georgii Lippay (totidem enim in Archi-Episcopatu Strigoniensi egerat) a viro jam alias de analibus Hungariæ præclare merito conscripta, (*) hoc loco repetamus, illud de eo commemorasse sufficiat, quingenta omnino millia flor. in pias, ut dicimus, causas munifica manu tota Hungaria dispersisse. Fidem superaret anemine hæctenus traditum, si e secreto codicillo nobis non innotuisset. Cætera, cum vitæ synopsis dudum præoccupaverit, liberam nobis de Synodo, pauca dicendi paginam faciunt.

Celebrata hæc est magna frequentia, & utili admodum consilio; quum illinc a Sueco, hinc a Transylvania graves procellæ imminerent. Animum tamen nactus est metu, & omni hostium comminatione superiorem Georgius, in quo malevolorum calami, & invidia subactæ incusationes nihil profecerunt. Apostolica itaque fortitudine Synodum aggressus est sequenti ad Episcopos epistola.

Reverendissime Domine.

GRaves admodum Ecclesiæ nostræ Hungariæ necessitates, nec minus sacrorum Canonum instituta, Pastoralem curam, & sollicitudinem nostram admonent, urgentque, ut Synodum Provincialem Nationalem, universis Ecclesiasticis Ordinibus, & Prælati Regni Hungariæ, Regnorumque & Provinciarum eidem annexarum indicamus: quam quidem Deo juvante ad 14. Septembris, & consequentes aliquot dies præsentis anni 1648. in Civitate Tyrnaviensi celebrare instituimus. Reverendissimam Dominationem Vestram fraterne in Domino requirimus, & hortamur, ac nihilominus autoritate Primatis, qua fungimur, præcipimus, ut die constituto, & loco personaliter, vel si canonice impedita fuerit,

*) Prodiverunt Tyrnaviæ anno 1723.

GEORGIUS. VI. LIPPAY.
ARCHI-EPISCOPUS STRIGONI.
Obijt Poronij III Ianua. Anno MDCLXVI.

I GRugendar sc Poron.

pag. 378

rit, per suum Legatum adesse, atque ea, quæ ad gloriam Dei, & emolumentum Ecclesiæ suæ, oportuna judicaverit, apponere, & una cum cæteris in medium consulere velit, ac queat. Quam in reliquo benevalere cupimus. Posonii die 10. Julii anni 1648.

Valvales porro habent :

NOs Georgius Lippay, miseratione Divina Archi-Episcopus Ecclesiæ Metro-
politanae Strigoniensis, locique ejusdem Comes perpetuus, Primas Hunga-
riae, sanctæ Sedis Apostolicæ Legatus Natus, Summus Secretarius & Cancellarius,
ac Sacratissimæ Cæsareæ Regiæque Majestatis Consiliarius Intimus. Universis,
& singulis Illustrissimis, Reverendissimis, Reverendis, Venerabilibus Dominis
Episcopis, Abbatibus, Præpositis, Capitulis, cæterisque personis Ecclesiasticis,
& Regularibus, Primatiæ nostræ subiectis, qui de jure, vel consuetudine Synodo
Provinciali Nationali interesse debent, Salutem & Paternam in Domino benedictionem.
Gregis a Domino curæ nostræ commissi custodiæ paterna solitudine intenti,
cum advertamus, eum tanta occurrentium difficultatum mole premi,
& necessitatum pondere laborare, quibus sublevandis multorum humeris,
& unanimi concursu, ac virium conjunctione sit opus. Quocirca sacrorum quoque
institutis canonum, ac S. Tridentinæ Synodi decretis admoniti, universis Regni
Hungariæ Prælatibus, ac Ordinibus Primatiæ nostræ subiectis, Provinciale Synodum
indicendam, ac celebrandam decrevimus. Quapropter universos, & singulos
prædictos Dominos, & fratres nostros in Domino hortamur, ac in virtute sanctæ,
& salutaris obedientiæ injungimus, ut ad diem 14. proxime affuturi mensis
Septembris anni præsentis 1648. singuli Tyrnaviæ comparere, & eo die vespere
interesse, ac sequentibus postmodum diebus ad templum majus convenientes,
implorata prius humillimis votis Spiritus Sancti gratia in commune consulere,
spirituales necessitates, ac pericula Ecclesiarum proponere, & communibus votis
de modo juvandi eas deliberare, in Domino possint. Datum in aula nostra
Archi-Episcopali Posoniensi die 28. mensis Augusti Anno 1648.

II. Acta, quod attinet, sincera producimus. Mihi quidem, ut ut in Ecclesiæ nostræ rebus seu detegendis, seu ornandis parte aliqua jam circumacto, nihil hucusque sub manum venit confirmatum, & ætati illi congruum magis, præ sacræ Synodi hujus sententiis; quæ nulla formidine cohibita, primos morborum fontes explare, & quaqua demum vi possit, divertere conata est. Ad rigorem Concilii statutum nihil invenio; ea tamen, quæ ad consultationem inter Patres habitam relata sunt, ex voluntate sacri comitii, conscripta reperi hoc ordine: (m)

PROPOSITA

In sacra Synodo Nationali Tyrnaviæ anno 1648.

ANte omnia in hac sacra Synodo dis-
spiciendum venit sollicite, ac diligenter, an ea, quæ præteritorum temporum, & annorum Synodis laudabiliter non minus, quam pie constituta sunt, observentur; signanter autem Synodi Provincialis Anni 1611. & alterius
eiusdem Provincialis Synodi Anni 1630.

demum etiam Diocesanae Synodi anni 1629. quæ a Provincialibus acceptata fuit, ac per omnes Diöceses Dominorum Episcoporum observari promissa: frustra enim illa tam sancte, & utiliter statuta sunt, si non observentur. Quid prodest optime consulere, ac decernere, si decreta, Atheniensium more pessime

X x x x

ex.

exequantur. Et quidem ea, quæ in prænominatis Synodis, quoad mores, vitam, & honestatem Clericorum instituta sunt, maxima prudentia, & tanta industria collecta esse apparet, ut vix quidquam iis addi, demi vero nihil oporteat. Observatione solum, & effectuactione indigent, prout & illa, quæ circa administrationem Sacramentorum pro directione sacerdotum diligenter adnotata fuere. Restat igitur, ut quis Dominorum Episcoporum, quando juxta decretum Concilii Tridentini post hanc Provincialem Synodum, suas proprias Dœcesanas habituri sunt, in iis præter præsentis, etiam illas perlegi, & observari curent diligenter. Habentur alia quoque in iisdem Synodis ad officium Ecclesiasticum, & utilitatem Ecclesiarum Dei spectantia, ex quibus nonnulla, quæ majorem judicio meo observantiam exigere videntur, excerpte, & adnotare placuit, & illis adjungere, quæ in præsentis sacro senatu tractanda erunt, ac decernenda.

I. Igitur constitutum habetur in Synodo anni 1630. Sedisque Apostolicæ autoritate stabilitum, ut in omnibus Ecclesiis officium divinum, ritusque, & ceremoniæ Romano more fiant; sicubi defectus eatenus reperiatur, sepositis quibusvis aliis considerationibus observetur decretum Synodi, & Sedis Apostolicæ.

II. Matutinum, omnes horæ, & vespere decantandæ sunt in singulis Ecclesiis Cathedralibus, & Collegiatis, regente uno ex Canonicis, etiam cum assignatione proventus, pro Choralistis, sive illi Ecclesiastici sint, sive sæculares.

III. Ut Domini Episcopi Dœcesim habentes celebrent quotannis Synodos Dœcesanas, nostras, & Concilii Tridentini Concilii decretis injungitur.

IV. Ejusdem Concilii Tridentini præcepto, Archidiaconi peragere visitationes tenentur quotannis, Synodus nostra anni 1638. (*) poenam addit amissionem beneficiorum.

V. Ut investituræ Parochorum eo ritu, & modo fiant, prout in Synodo

Dœcesana præcipitur, severis sanctionibus ordinatur.

VI. Ut ad beneficia promoti a sæcularibus patronis præsententur, vel se præsentent, & investituram in scriptis accipiant, addit Synodus anni 1638. alioquin pro indignis habeantur.

VII. De bonis mobilibus defunctorum Prælatorum Cæsareum existat diploma, & constitutiones anni 1630. in quibus multa non observari cum evidenti damno Ecclesiarum, & jactura animarum adverto. Et I. quidem non observatur ipsum concordatum cum sua Majestate: quando non tantum de medietate, sed de plerisque rebus suis condunt testamenta Prælati, ad alias etiam causas; cum vi diplomatis medietas cedat semper erectioni seminarii, de medietate sit solum licita dispositio. II. Habetur, ut sint memores confinium: quod observandum est, vel maxime ad roborandum diploma, & ne habeant causam conquerendi sæculares, & sua Majestas privilegium cassandi. III. Tanto labore obtento diplomati non respondet fructus: vix enim aliquid ex iis pro seminariis applicatum conspicimus. IV. An non expediret, nominari duos ex Reverendissimis Dominis Episcopis, qui penes Archi-Episcopum Strigoniensem rationes exigent, pro decretis Prælatorum testamentis. V. Tres probatæ fidei viri ex singulis Capitulis nominentur, qui conscribant, & conservent res Prælatorum, ut loco promotorum, vel mortuorum Archi-Episcopus possit alios substituere. VI. Surripiunt famuli, & etiam alii bona Prælatorum: habetur quidem in Bulla, quod ejusmodi tanquam fures, & latrones castigentur; interim tamen nec processus, neque judex nominatur. VII. Habetur in Synodo anni 1930. ut Prælatorum ab intestato decedentium bona sequestrata, pro alumnis media parte, reliquum in usus pios, juxta dispositionem Ordinarii, & Capituli convertatur; libri, & suppellex sacra Ecclesiæ cedat. Quo in genere si se ingerant consanguinei, quid faciendum? VIII. Constitutum fuerat in Synodo anni

*) Id est: Archi-Episcopalis, sub Emerico Losi celebrata.

ni 1630. ut cassa aliqua capax comparatur Posonii asserenda, claves detineant tres Canonici Strigonienses &c. an, & quid in ea parte factum, an in cassa aliquid habeatur, quid ibi positum, quo erogatum fuerit? ac deinceps num iste, vel alius modus sit observandus, dispiciendum.

VIII. Conclusum etiam fuerat de Archivo Generali, ut literæ, & Privilegia Abbatum &c. in Capitulis conserventur. Et ut apud Cancellarium habeatur Catalogus omnium pagorum ad Ecclesias pertinentium, ne sæcularibus per inadvertentiam eas donari contingat.

IX. Quam operose jam tum laboraverit Ecclesia nostra Hungarica, ut Seminaria, & Alumnatus Clericorum erigantur, videre est in actis Synodi anni 1611. ubi Domini Prælati ad intentionem Alumnorum, quisque pro facultatum suarum proportionem contribuere promiserunt certam quotannis pecuniam, in universum se se extendentem ad 2200 florenos: paulo post interveniente summi Pontificis auctoritate ad erigendum stabile aliquod seminarium applicata fuit Abbatia Széplakienfis Tyrnaviensis Alumnatus, tempore Cardinalis Forgách Archiepiscopi. Cujus successor Cardinalis itidem Pazmany, pro sua summa sapientia, & in Deum pietate, animadvertens Alumnatum institutiones usque adeo necessarias esse, ut hæresum vulneribus curandis, & restaurandæ Ecclesiasticæ disciplinæ unicum sit remedium, & abique ea frustra sint alia omnia, ingenti quantumvis studio, ac sollicitudine suscepta, totum se in Alumnatus erigendos, & Collegia effuderat. Primum quidem Viennæ amplissimum Alumnatum fundavit; eodem modo Tyrnaviæ S. Stephani Regis, applicata Præpositura Felhevizienfis. Insuper in Synodo anni 1630. cohortatus est fratres ad promovendum adeo salutare institutum; qui etiam pro zelo incitati, promiserunt certam annuam pecuniam Alumnis intertenendis. Quin neque eo contentus; reliquit media successoribus, quibus itidem Posonienfem institueretur semina-

rium. Laudabile horum exemplum secutus pie defunctus quondam Episcopus Jaurinentis Nicolaus Dallos, fundavit pro Diocesi sua duodecim Alumnos. Zagrabienfem Capitulum Viennæ non contemnendum Alumnatum instituit; similiter etiam Dominus Illustrissimus quondam Archi-Episcopus Joannes Thelegdy instituit Alumnatum sex Alumnorum Tyrnaviæ. Conatus est Dominus Archi-Episcopus pro Alumnatu Agriensi partim de sua paupertate, partim ex proventibus Præposituræ Jaszo-vienfis fundationem erigere.

Verum quam hæc omnia non sufficiant vastæ necessitati hujus Regni, & amplissimis ruinis Ecclesiæ restaurandis, testantur vacantes undique tot Parochiæ, messes uberrimæ operariis destitutæ; clamant parvuli fame æcti, petentes panem, & non est, qui frangat eis: hanc penuriam, & egestatem spiritualem, quis Dominorum Prælatorum non advertit, aut doloris affectu non sentit, pastoralis prorsus caret sentiu. Adnitendum igitur omnibus viribus existimo, ut tantæ Ecclesiæ necessitati per amplius subveniatur; modi, ac media disquirantur, quibus Alumnatus, aut veteres augeri, aut novi institui possint.

Et quidem cum Patrum consensu statuitur, ut hic Tyrnaviæ Seminarium Universale erigatur, in quo alantur, & recipiantur ex omnibus Diocesisbus Juvenes, juxta proportionem fundationis; recipiantur etiam ii, quos pro sua quisque, sive Ecclesiasticorum, sive sæcularium pietate alendos ad statum Ecclesiasticum propriis sumptibus voluerit. Ad quod me non invitare solum, sed omnino cogere videntur: I. Necessitas ingens Ecclesiæ & Religionis. II. Cum enim secundum præceptum Concilii Tridentini quælibet Diocesis fundare proprium alumnatum nequeat, habeat hic, unde possint alumnos depromere & clericalem militiam restaurare. III. Tametsi posset quilibet Episcopatum decem vel duodecim juvenum alumnatum instituere, eorum nihilominus cura, & educatio difficillima est; nec sufficiunt Patres Societatis in tot se partes

XXXX 2

dividere. IV. Non minus necessaria est Juvenibus in bonis moribus, quam in literis institutio: ne igitur Clerici liberi hinc inde vagentur, malosque mores induant, & societate corrumpantur, expedire judicatur, ut simul habitent, mutuoque exemplo, & conatu se invicem ad virtutem excitent. V. Ut Domini minores Prælati, vel etiam alii non habentes alumnatum, quin & ipsi seculares, habeant commoditatem propriis pecuniis intertenendi unum, vel alterum alumnatum. VI. Denique, quia hæc fuit semper intentio tam suæ Majestatis Cæsareæ in diplomate liberæ dispositionis de rebus mobilibus Prælatorum defunctorum, quam Synodi Provincialis anni 1630. cui ut omnino satisfiat, enitendum est.

Pro hujus igitur Seminarii generalis institutione paratus est Illustrissimus ac Reverendissimus Dominus Archiepiscopus inprimis quasi pro fundamento unire unum ex duobus suis seminariis, hic Tyrnaviæ fundatis. II. Cum sua Majestas Præposituram veteris Budæ in eundem usum destinaverit, pro alumnis Episcopatus Vesprimiensis, etiam eo applicatur. III. Bona mobilia Illustrissimi quondam Archiepiscopi Emerici Losy, quorum circiter 20000. in censum suæ Majestati Cæsareæ elocata sunt. IV. Similiter ex Bonis aliorum defunctorum Prælatorum, Domini utpote Vacienfis Episcopi Nagyfalvay, quæ remanserunt, aut in censum data sunt 7000. circiter fl. & alia 7000. quæ suæ Majestati dedi. V. Res defuncti quondam Domini Nicolai Böythe. VI. Si quid pecuniæ in cassâ communi reperiretur. VII. Eidem alumnatus Thelegdianus sex alumnorum uniatur inter Clericos, u Clerici commodius, quam inter seculares juvenes educantur. Item fundatio Domini Poklofty Præpositi Sáagiensis, Domini Præpositi Leleffienfis, & Baxay Nagy-Mihalianæ; Et si quæ alia media occurrant, ad promovendum adeo salutare institutum.

X. Semper mihi & illud obversatur animo, quam indignum sit, Sacerdotes emeritos, qui vel senio confecti, viribus exhausti, vel morbis corru-

pti, & inutiles redditi, laborare amplius nequeunt, cum omnem vitam laudabiliter Ecclesiæ Dei impendissent, omni ope & auxilio destitui, mendicato vivere, quin etiam rerum omnium penuria affligi, vel penitus interire; quod omnino charitati & pietati, qua nos præsertim Ecclesiasticos invicem complecti oportet, repugnat, offensionem etiam est, non sine causa secularibus: censerem igitur pro talibus quoque instituendam esse habitationem aliquam hic Tyrnaviæ Ecclesiæ vicinam, ubi haberetur eorum cura, essetque tantula, quæ posset, fundatio: Ut ad hoc quoque tam pium opus Domini Prælati concurrerent, ex quorum Diocæsis recipere etiam hujusmodi deficientes Sacerdotes.

XI. Demum, quia nonnulli ex Sacerdotibus reperiuntur ita incorrigibiles, ut adhibitis etiam quibusvis remediis obtineri ab iis nequeat, ut ad frugem meliorem revertantur, neque offensionem & scandalo sint fidelibus & infidelibus; ad terrorem etiam eorum, qui virtutis amore corrigi nequeunt, sed formidine pœnæ coercentur; & ut gravissima, quæ interdum admittuntur, delicta puniri pro meritis valeant, destinandus videretur locus aliquis etiam pro ipsis, quod judicio & arbitrio sacre Synodi relinquo ulterius considerandum & determinandum.

XII. Animadversum est, vix aliud præsentius, ac utilius remedium, erroribus in hoc Regno ac hæresibus extinguendis, nobilitatque ad fidem Catholicam reducendæ, quam seminaria juvenum Nobilium, ubi adinstar hujus Tyrnaviensis alantur gratis juvenes seculares, & in scholis Patrum Jesuitarum erudiantur, qui religione in ætate tenera suscepta, bonisque moribus, ac literis imbuti plurimum, operæ Catholicæ Ecclesiæ præstare valeant. Quare hortamur sacram Synodum, ut quilibet Dominorum Prælatorum, & Ecclesiasticorum cordi sumat tam utile institutum, in eoque innitatur, ut si propria ope non posset, Dominos Sæculares aliosque inducat, ad tam utile ac pium opus promovendum.

XIII. Norunt Reverendissimi Domini

mini Episcopi, quam gravis illis incumbat obligatio, & pœna, ut a sua Majestate nominati, & electi quantocyus apud Sedem Apostolicam suas procurent confirmationes: excusant non immerito quosdam impediti in curia Romana confirmationum progressus, postulata onera annatarum; verum id non obstat, quo minus processus suos conficiant, & Romam transmittant; quod veremur, ne a quibusdam negligentiae, vel forte etiam avaritiae vitio omitti contingat.

XIV. Similiter etiam, qui ab una Sede Episcopali ad aliam translati sunt, memores sint a sua Sanctitate impetrare confirmationem; si enim ad priorem Ecclesiam fuerint confirmati, Matrimonium, quod intercedit eis, cum illa Ecclesia, dissolvi, nisi Pontificia auctoritate, non potest; & consecratio Episcopalis non tribuit illis jurisdictionem, in aliam Ecclesiam, ad quam Regia auctoritate fuere translati.

XV. Circa quas quidem Episcoporum, seu Episcopatum confirmationes, quales in Curia Romana moveantur difficultates, & petantur annatæ a singulis Episcopis, constare non dubito plerisque, & uberius ex scriptis, quæ exhibeo, intellecturæ sunt; quarum summa videtur sequentibus punctis comprehendi. I. Non vult Romana Curia, confirmationes Episcopatum nostrorum, uti hactenus ab annis centum factum est, gratis, & sine annatarum solutione expediri. II. Postulat certam pecuniæ summam antiquo more a singulis annati nomine solvi. III. Confirmationes nostras per viam ordinariam, non ut hucusque per viam secretam expediri. IV. Cardinalis proponens exigit propriam suam ad instar veteris annatæ, quando erant Episcopatus integri, & salvi. V. In Cancellaria Nuntiaturæ aliquot jam aurei petuntur a Secretario pro redimendo duntaxat processu; in quibus omnibus, quid porro sanctæ Synodo videatur faciendum? an instandum ulterius apud Sedem Apostolicam pro gratuita expeditione; an vero conveniendum pro certa aliqua levi summa titulo Annatæ,

an etiam Romæ certus aliquis agens habendus, ac de provisione ejusdem?

XVI. Frequentes mutationes Episcopatum præsertim Dioceses habentium, nocivas esse Ecclesiis præteritarum Synodorum querelis, & experientia evadit manifestum. Quibus satis dubito an hoc tempore oportuno aliquo remedio obviari possit, nisi forte expediret, in habentibus Diocesim, & residentiam, puta Agriensi, Jauriensi, Nitriensi, Vespriemiensi nullam, nisi ad Archi-Episcopatum fieri mutationem: quicquid tamen sit de istis, circa res mobiles in his mutationibus, dispositionem aliquam faciendam Synodali auctoritate censem: animadverto enim in similibus migrationibus dissidia, & mutuas querelas inter Dominos Prælatos oriri; proventus enim necdum perceptos, qui plerumque sunt decimales, prætereundum solent, si festum S. Georgii attigerint emigrantes, properant vendere, donant familiaribus, quicquid possunt in suam utilitatem convertere etiam cum damno successoris non negligunt; proventus quoque industriales, potissimum seminaturas frugum, & frumenti, prætendunt metere seminantes, aut saltem medietatem eorum. Suppellex domus extincto Episcopo manet successori: hanc quoque vivi migrantes Prælati auferre, domosque & arces mundare dicuntur; similiter & allodiaturam omnem, greges armentorum, pecorum majorum, & minorum penitus auferunt. An non modus aliquis hac in parte, & quis statuendus videatur, ut regula aliqua certa charitatem inter eos conservet, & scandala procul amoveat.

XVII. Ut nihil loquamur de habentibus Diocesim, Episcopatus titulares sunt complures in hoc Regno, atque etiam necessarii propter vota, tum propter decorem & jus conservandum, si quando placeret divinæ bonitati eos e manibus infidelium eripere; hi tamen ita pauperes plerumque sunt, ut gradum suum, & honorem sustinere non possint, unde fiunt postea sæcularibus contemptui, & ludibrio. An non expediret eatenus, suæ Majestati humillime

Y y y y

me

me repræsentare combinationes cujusvis titularis Episcopatus, cum exstantibus adhuc Abbatibus, fructuosisque beneficiis, ut sic quilibet Episcopatus titularis ex adjuncto beneficio quadantenus esset provifus?

XIII. Non ignorabit sacra Synodus quid proximis temporibus Romæ actum fit; ad importunam enim instantiam quorundam, qui titulo Episcopali in partes Regni Hungariæ Turcis subjacentis profecti, impetrarunt a Sede Apostolica, ut erigerentur ibi duo Episcopatus, unus quidem Episcopatus Belgradienfis, alter vero Archi-Episcopatus Oczidenfis, in præjudicium titularium Episcoporum, & juris-patronatus suæ Majestatis.

XIX. Exstant in Civitate Sopronienfi, Diœcesi Jaurienfi, complura simplicia beneficia, & altariæ, quæ passim in remotissimas Regni partes, & in quasvis Diœceses possidentur: unde fit, ut neque obligationibus annexis missarum celebrationi, & aliis fiat satis, imo ne fiant quidem eæ, aut investigentur, nec minus in temporalibus domus eorum, & vineæ defolentur; ferunt etiam denuo cives quædam beneficia ex illis pro se occupasse, aut Prædicantibus attribuisse; in quo prohibendo an omnem Reverendissimus Dominus Ordinarius adhibuerit diligentiam, & an adhuc, quisve sit modus ea recuperandi; Quid ulterius de talibus beneficiis statuendum sit, subjicitur calculo sanctæ Synodi, decidendum.

XX. Occurrunt etiam in benedictione Abbatum considerabiles difficultates: licet enim insignia Episcopalia attributa fuerint olim Abbatibus Religiosis, an vero ea extinctis domibus regularibus, & ordine in Regno, transiverint in possessores Ecclesiasticos sæculares, dubitari satis potest; sed ut ut sit de hac quæstione, in qua ego hætenus majorum usus potius, & auctoritati obsecutus sum, quam rationi, omnes jam fere Abbates, & Præpositi regularia beneficia possidentes, pariter gaudere vel videntur Episcopalibus insignibus, & benedictione; cum tamen constet, neque religiosorum tempore omnes æqua-

liter gavisos esse. Domini etiam Episcopi noverint Abbates non posse benedici, nisi vel autoritate Ordinarii, si illis sint subiecti, vel autoritate Apostolica, si sint exempti: omnes vero exempti, subiecti fuerunt, in hoc Regno Archi-Episcopo Strigoniensi, ut patet ex ejus privilegiis; tales igitur exempti non essent benedicendi sine autoritate in scriptis obtenta.

XXI. Habetur in Synodo anni 1630. commissum fuisse Domino ejus temporis Scepusiensi Præposito, ut facta inquisitione, seu testium collectione, causa illa, & querela quod Cracoviensis Episcopus sibi vindicare interdum Parochias velit, tredecim oppidorum alioquin Præposito Scepusiensi, & Archi-Episcopo Strigoniensi subiectas. Quæ res etiam ad Sedem Apostolicam, uti ego informor, delata, propter absentiam, & non comparitionem partis nostræ, adjudicata fuit; quid eatenus faciendum, ulterius sacra Synodus existimet?

XXII. Auditur etiam quosdam esse Ecclesiasticos, & Canonicos in partibus Sclavoniæ, & Croatiæ, qui advocatos, & procuratores causarum agant publice, mercede conducti; quod cum sacris canonibus adverfetur, & plura secum trahat animarum pericula, autoritate sanctæ Synodi prohiberi expediret, nisi forte quispiam talis jurium peritus pro solis Ecclesiasticorum causis agendis, nullus autem sæcularium esset destinatus.

XXIII. In Scepusio, præsertim vero in Agriensi Diœcesi ostium non leve apertum est, convertendis, & ad unionem S. Matris Ecclesiæ adducendis Ruthenis Schismaticis: quorum sacerdotes non pauci jam ad Ecclesiæ gremium confuxerunt; invitantur hi præsertim, si eos privilegiorum status Ecclesiastici, ac libertatis participes effecerimus; si Domini terrestres ipsos pro exemptis a laboribus ad minus personalibus habuerint, & aliis quibusdam ulterius declarandis, quos paternis ulnis excipiendo existimarem, accomodando omnia, & singula, unioni reliquorum Græci ritus

ritus non Schismaticorum, & usui vicinarum Polonicarum Ecclesiarum in eadem natione.

XXIV. Præcipit Sancta Synodus Tridentina, in Provincialibus Synodis nominari iudices, quibus causæ apellationum delegentur; nominandi itaque tres, quatuorve tales ex Reverendissimis Dominis Episcopis.

XXV. Mandavit etiam sua Sanctitas Bullas quasdam suas, ad determinationes Apostolicæ Sedis publicari, quæ hac opportunissima occasione sacræ Synodo proponuntur.

XXVI. Prædicta sacra Synodus Oecumenica Tridentina præcipit in Synodis Provincialibus investigari: an aliqui elocationes bonorum Ecclesiasticorum contra sacros Canones, & in præjudicium Ecclesiarum fecerint, vel etiam quod absit, bona Ecclesiastica omnino alienassent?

XXVII. Neque illud latere debet, qualemnam protestationem Rev. Pater Joannes Ferrarius Professor Ordinis Præmonstratensis, nomine ordinis sui de

bonis, & beneficiis Ecclesiasticis olim ad ipsos pertinentibus non pridem in Posoniensi Capitulo fecerit.

XXVIII. Demum statutum illud anni 1630. quo cautum reddebatur: ne lites occasione decimarum, & quararum suarum emergentes, alibi, quam in spirituali, suo videlicet competenti foro, Ecclesiastici prosequerentur, semper laudabile visum est, ut ad conservandam mutuam charitatem, vitandasque inconvenientes coram sæculari us Ecclesiasticorum rixas, non modo observandum, deinceps quoque accurate censent, sed extendendum etiam ad alias res mobiles, violentias, limites, & metas inter Ecclesiastica territoria, ac bona, quin etiam ad alia bona stabilia inter quosvis Ecclesiasticos, idque in sede Metropolitana (nisi causæ sint Parochorum, & Altaristarum in aliis Diocesisibus existentes, quæ coram tribunali Ordinarii ventilentur, & determinantur) juxta jura Regni, sacros Canones, & in suis terminis competentibus prosequi.

Beneficium præterea longe maximum ab hoc consensu accepit Societas JESU, quam omnium suffragio Ecclesiastico suo corpori, ut membrum legitimum, & utile associare Clerus Hungariæ dignatus est. En testimonium publicum.

Georgius Lippay miseratione Divina **Archi-Episcopus Strigoniensis**, locique ejusdem Comes perpetuus, Primas Hungariæ, Sedis Apostolicæ Legatus Natus, Sacræ Cæsareæ Regiæque Majestatis per Hungariæ Regnum, Summus, ac Secretarius Cancellarius, & Intimus Consiliarius &c. &c.

PRO Archi-Episcopali, quo fungimur munere, sollicitudinem conceditæ nobis a Deo Ecclesiæ gerentes: Parochiali quoque, seu Primatiali auctoritate spiritualibus hujus Regni Hungariæ emolumentis, & commodis invigilantes, indixeramus proxime elapso mense Septembr. Anni 1648. Nationalem Synodum, in libera hac, Regiæque Tyrnaviensis Civitate, ut dispiceret mature, & constitueret salubriter, quæ facere judicaret calamitosi his Christianæ reipublicæ temporibus, pro animarum salute, disciplina Cleri, bo-

noque spirituali universi Cleri Regni; ne dum Catholica Ecclesia, in qua nos misratio divina Pastores constituit, undique vexatur, & premitur, nos otiosi calamitatum tot spectatores, qui propugnatores illius, & seduli custodes esse debemus, distictam Deo rationem, si aliquid per nostram pateretur ignaviam, vel per nostram Pastoralem se non erigeret vigilantiam, aliquando reddere deberemus.

Cum igitur ex universi Regni Prælati majoribus, & minoribus dicta Nationalis Synodus legitime collecta, mul-

Yyy y 2

ta

ta variaque pro bono spirituali animarum nobis commissarum tractaret; placuit eidem sacrae Nationali Synodo, de Venerabilibus quoque, & eximiis Ecclesiae nostrae membris, ac sedulis pro gloria Dei excubitoribus Societatis JESU Patribus suam declarare sententiam.

Inhærendo itaque vestigiis Illustrissimorum, ac Reverendissimorum quondam felicitis recordationis Archi-Episcoporum prædecessorum nostrorum, Reverendissimorum Episcoporum, & reliquorum Prælatorum, qui cum alias tum anno 1608. singularem suum in P.P. dictæ Societatis JESU affectum, publicis sunt testati instrumentis, utque eosdem P.P. ac universam Societatem JESU arctius nobis in Domino adstringeremus, sacra Nationalis Synodus, in hæc formalia verba convenit:

„ Sicut neque hætenus in dubium
„ revocavit Status Ecclesiasticus, ita in
„ præsentī quoque sacra Synodus re-
„ cognoscit, Societatis JESU Patres,
„ vera, & legitima Cleri, Statusque Ec-
„ clesiastici in Regno Hungariæ, ejus-
„ demque annexis regnis, & Provin-
„ ciis esse membra.

Quæ sacra Nationalis Synodi declaratio, ut testator fieret, ac futuris etiam temporibus omnibus cujuscunque status, conditionis, & præeminentiæ, id ipsum innotescere possit, hæc auctoritate publica, Sigillo & subscriptione nostra munitas dedimus. Tyrnaviæ 2. Decembris Anni Millefimi, sexcentefimi, quadagesimi octavi.

*Georgius Lippai Archi-Episcopus
Strigoniensis. mpp.*

Nomina Patrum, qui Acta Synodi comprobarunt, hac serie se excipiunt, ex Authographo.

Georgius Lippay, Archi-Episcopus Strigoniensis, Primas Hungariæ, Sedis Apostolicæ Legatus Natus, tanquam Præfidentis hujus sacrae Synodi, subscripsi, m.p.

Ego Benedictus Kiski Electus Episcopus Agriensis consentiens, m.p. subscripsi.

Ego Georgius Szécsény Electus Episcopus Vespriemensis consentiens subscripsi.

Ego Sigismundus Zonger Electus Episcopus Varadiensis nomine proprio, & Capituli Strigoniensis subscripsi.

Joannes Püsky El. Ep. Vacientis, & Præpositus Posoniensis, & Saghienensis subscripsi.

Ego Georgius Szelephény El. Episcopus Nitriensis consentiens subscripsi m.p.

Petrus Mariani El. Episcopus Sirmien-
sis, Præpositus S. Thomæ & Canonicus Strigoniensis consentio & subscribo m.p.

Ego Franciscus Gorup El. Episcopus Novensis consentio, & subscribo m.p.

Ego Paulus Hoffman El. Episcopus Quinque-Ecclesien-
sis consentio, & subscribo m.p.

Ego Mathias Tarnoczy Elect. Episcopus

Chanadiensis, Præpositus Scepusien-
sis consentiens subscripsi m.p.

Franciscus Hyacinthus Macripodari ex ordine Prædicatorum El. Episcopus Scopientis, subscripsi m.p.

Ego Stephanus Rohonczy Abbas de Zalavár subscripsi m.p.

Joannes Ajthaj Abbas trium fontium de Beel, nomine Ven. Capituli Agriensis consentiens subscripsi m.p.

Ego Franciscus Somogi Abbas S. Laurentii de Pátoh nomine Vener. Capituli Agriensis, & Nicolai Ifzdenczi Abbat-
tis de Sár tanquam Plenipotentarius consentiens subscripsi m.p.

Ego Georgius Rattkay Lector, & Canonicus Zagrabiensis, nomine Reverendissimi Episcopi, & Ven. Capituli Zagrabiensis, salvis ejusdem consuetudinibus, subscripsi m.p.

Ego Michael Mattkovicz Archidiaconus Chafmenfis, Canonicus Zagrabiensis, & Abbas S. Crucis de juxta Mura, nomine Ven. Capituli Zagrabiensis, & Chafmenfis, nec non proprio subscribo.

Ludovicus Bedekovich Episcopus Varadiensis, & Canonicus Zagrabiensis, Reverendissimi Episcopi Zagrabiensis

in

- in particularibus ejusdem negotiis ablegatus m. p.
- Ego Andreas Placidus Magger tanquam Archi-Abbas S. Martini Sacri Montis Pannoniæ, subscripsi.
- Ego Joannes Pálfalvay Abbas S. Petri de Topolcsa subscripsi.
- Ego Nicolaus Posgay tanquam Abbas de Földvár, & Præpositus Orodienfis subscripsi m. p.
- Ego Joachim Ludenszky, Abbas de Monte Zebegen subscripsi m. p.
- Ego Mathias Vöres de Nyék Præpositus S. Salvatoris de Pápocz subscripsi m. p.
- Franciscus Paczer Societatis JESU, nomine Thomæ Jaszberény Societatis JESU Collegii Ungvariensis Reëtoris, & Præpositi Mislensis subscripsi m. p.
- Stephanus Gofztoni Societatis JESU, Residentiæ Scepusiensis Superior, & Prior Lapidis Refugii S. Joannis Baptistæ, subscripsi m. p.
- Joannes Lippay Societatis JESU, Residentiæ Trinchinienfis Superior, tanquam Ab. Szkalkensis, subscripsi m. p.
- Michael Fanzi Societatis JESU, nomine Georgii Hölgyi Residentiæ Sopronienfis, & Abbatis Pornenfis.
- Franciscus Ingerer Societatis JESU, Jaurini Reëtor tanquam Abbas Lybensis subscripsi m. p.
- Ego Stephanus Crispini, nomine Conventus S. Benedicti de juxta Gron subscripsi.
- Ego Joannes Kozmási nomine Episcopi Transylvaniensis, & Præpositi Lelesiensis, ac Conventus subscribo m. p.
- Georgius Rezeny Canonicus Pofonienfis, & Abbas de Lekér S. Salvatoris m. p.
- Georgius Moháczy Canonicus & Custos Capituli Pofonienfis, & Præpositus de Chutt subscripsi.
- Jacobus Adáczy Præpositus de Been, Archidiaconus Comaromienfis, Canonicus Strigoniensis.
- Georgius Sulla Ven. Capituli Pofonienfis Canonicus nomine ejusdem Capituli subscripsi.
- Franciscus Banthy Præpositus Titheliensis & Canonicus Pofonienfis.
- Andreas Pécsé Quinque - Ecclesiensis & Canonicus Pofonienfis.
- Georgius Dianchevich Ordinis S. Pauli Pr. E. Abbas S. Mauritii de Bakonbél.
- Franciscus Emericus Seiffrid Ordinis S. P. Benedicti Abbas Demölkienfis, subscripsi.
- Georgius Sós, Præpositus B. M. V. de Lipto, & Ablegatus Capituli Scepusiensis, subscripsi.
- Petrus Philippadics, Abbas S. Salvatoris de Kapornak consentiens subscripsi.
- Franciscus Martinus Borkovics Ordinis S. Pauli P. E. indignus Generalis, sine præjudicio successorum.
- Andreas Lonyai, Præpositus S. Stephani de Promontorio Varadiensi subscripsi m. p.
- Ego Joannes Szalay, Præpositus Albæ Regalis subscripsi m. p.
- Ego Georgius Berdoczy, tanquam Præpositus B. Mar. Magdaleniæ de Fölső Eörs subscripsi m. p.
- Ego Joannes Beny Abbas SS. Trinitatis de Soklyos, Præpositus Major Ecclesiæ Jaurinenfis nomine meo, & Capituli subscribo.
- Ego Franciscus Szent-Györgyi Abbas S. Margaretæ de Bela, subscripsi.
- Ego Georgius Cyriacus Hortensis, Abbas de Madocsa, Præpositus S. Adalberti in Jaurino, sacre Synodi Secretarius, & Ablegatus Capituli Jaurinenfis subscribo m. p.
- Ego Stephanus Mihály, Abbas Pécsvaradiensis subscripsi m. p.
- Ego Marcus Senkvicz, Archidiaconus Gömörienfis nomine Ecclesiæ Metropolitanæ Strigoniensis subscripsi m. p.
- Ego Joannes de Hedervara, Baro, Abbas B. V. M. de Zircz, & Canonicus Pofonienfis propria manu subscripsi.
- Ego Stephanus Kereštes Societatis JESU Collegii Tyrnavienfis Reëtor, titulo Præposituræ Turocziensis p. m. subscripsi.
- Ego Joannes Száfzy, Præpositus Dömöfienfis, & Lector Nitrienfis nomine meo, & Capituli Nitrienf. subscripsi.
- Ambrosius Hauser, Abbas de Rayk suo, & Capit. Veszpr. nomine consentiens, subscripsit m. p.

SYNODUS DIOECESANA

Habita

Sub LEOPOLDO I. Hungariæ Rege, & GEORGIO
LIPPAY Archi-Episcopo Strigoniensi Tyrnaviæ 2. Junii
MDCLVIII. ex M. S.

NARRATIO PRÆVIA.

Ecennio amplissimis curis Ecclesiæ incrementa promoverat Georgius, Præfulum Hungariæ decus, & Catholicæ religionis, si quisquam alius sua ætate defensor acerrimus ac columen. Incubuerant in comitiis, uno agmine Procerum a se dissidentium discordiæ, quæ merito occinere tritam illam, infaustamque regulam poterant: *non esse de tempore*, ut aras, & Divini cultus promotionem tueretur, ubi de foro civili vix tuto consilia capere liceret; sed mentem gerebat Magni Athanasii exemplo ad omnia malorum genera obfirmatam. Quidquid odium, & invidia calumniis, obtreffatione, & iniquissimis apud Regem querelis se valere putaverat, in cautem incidit. Vellem, ut Lector, vacuo sibi otio vulgatam typis vitæ synopsis percurreret, quo de incomparabili hoc Antistite seu scribere, seu loqui nosset. Evoluto itaque annorum decem intervallo, Synodum Dioecesanam confecit Tyrnaviæ, Sanctiones, & monita, in alveum unum collaturus, unde suffraganeorum quoque Dioecesefes oportune irrigarentur. Nemo vulnera Ecclesiæ & religionis candidius, nemo apertius detexit. Latebant multa, Catholicorum dissimulatione, & assensu pessimo, in vulgatos jam morbos atque inde fere in legem publicam exitura. Frangenda erat petra scandali, in quam Ecclesiastici ordinis dignitate semel allisa, mores ipsi crescente Hæreticorum audacia offenderant. Lippajus certe tum in priori, tum hac Synodo altius penetravit, & Apostolica fortitudine usus, contra adversariorum criminationes consiliis & decretis Synodi triumphavit. Primum igitur literas publicas, ea deinde, quæ sua manu in adversaria, & in sacri Concilii tabulas exploratis singulorum opinionibus retulit, exponemus.

Promul-

Promulgatio Synodi Diœcesanæ valvis majoris Templi Tyrnaviensis affixa.

NOs Georgius Lippay &c. Universis, & singulis Reverendissimis, Reverendis, Venerabilibus, Honorabilibus, Dominis Abbatibus, Præpositis, Ecclesiarum tam Cathedralis, quam Collegiatarum Canonicis, Archidiaconis, Vice-Archidiaconis, Plebanis, Altarium, & Hospitalium Rectoribus, cæterisque Personis Ecclesiasticis in Diœcesi, vel extra Diœcesim Ecclesiæ nostræ Metropolitanæ Strigoniensis constitutis, qui de jure, vel consuetudine Synodo Diœcesanæ hujus Ecclesiæ interesse debent, etiam si alias exempti essent. Salutem, & Pater-nam in Domino Benedictionem.

Cum sacrorum Canonum institutis, Oecumenici Concilii Tridentini decretis, uti & plurium hujus Regni Nationalium Synodorum statutis injungatur Prælati, & locorum Ordinariis: ut Synodum Diœcesanam, ad moderandos mores, excessus corrigendos, controversias componendas, aliaque jure Ecclesiastico præscripta, quot annis celebrare audeant. Nos quoque dictis SS. Concilii Tridentini decretis, ac sanctionibus Canonicis debito modo conformare cupientes, Diœcesanam Synodum indicendam, & publicandam decrevimus.

Quapropter vos omnes, & singulos, Dominos & Fratres nostros Diœcesi nostræ Strigoniensi subjectos, qui nostrorum beneficiorum, aut alias de jure, vel consuetudine, aliaque ratione Synodo prædictæ interesse debetis, hortamur, & monemus: imo in virtute sanctæ, ac salutaris obedientiæ, & sub pœnis sacrorum Canonum a jure institutis, vobis committimus, & mandamus, ut ad secundam diem, proxime affuturi mensis Junii, quæ erit Dominica infra octavam Ascensionis Domini, huc Tyrnaviam vos conferatis, quod pridie illius diei vespere interesse, ac ipso demum die dominico hora septima matutina ad Templum majus convenire, ibique sequentibus etiam, si opus fuerit, diebus implorata sancti Spiritus gratia, in commune una nobiscum consulere, ac annotatas prius diligenter Ecclesiarum vestrarum, & populorum fidei vestræ commissorum difficultates, pericula, & necessitates proponere possitis: ut tandem divina freti ope, & misericordia ea pertractemus, & promulgemus, quæ ad animarum salutem, Ecclesiasticam disciplinam, divini cultus augmentum, totius Diœcesis reformationem, ac Catholicæ Religionis incrementum, opportuna, & necessaria videbuntur. Volumus, & mandamus, ut Dominus Vicarius noster peculiaribus litteris Archidiaconos, & Parochos exemptos admoneat, ac instruat de hac Synodi Diœcesanæ celebratione, cujus admonitioni omnes, & singuli parere teneantur. Datum in Curia nostra Archiepiscopali Tyrnaviæ die 14. Aprilis Anno 1658.

Literæ seorsim ad singulos Abbates, & Præpositos expeditæ.

Venerabilis in Christo Frater nobis honor.

Salutem in Domino. Palam est Ecclesiasticis sanctionibus, ac SS. Concilii Tridentini decreto injungi locorum Ordinariis, ut Diœcesanam Synodum quotannis celebrare non intermittant. Unde licet nos quoque Pastoralis nostro muneri, & officio pro posse respondere, ac decretis Conciliorum satisfacere desiderantes, sæpius dictam Synodum in Strigoniensi hacce nostra Archi-Diœcesi indicare, ac celebrare statuerimus, eam tamen intestini motus, ac diversa gravia impedimenta non sine maximo animi nostri dolore præpediverunt. Commodiorem itaque hoc tempore Deo auxiliante, nacti occasionem, indiximus Synodum Diœcesanam ad diem secundam proxime affuturi mensis Junii, seu Dominicam infra octavam Ascensionis Domini.

Zzzz 2

Quia

Quia vero Abbas quoque Ecclesiæ N. ex vetustis privilegiis, & consuetudine hujusmodi Synodo Diœcesanæ Ecclesiæ nostræ Metropolitanæ Strigoniensis interesse solet, ac tenetur; præter generalem dictæ Synodi indictionem, particularibus hisce literis nostris, celebrationem ejusmodi Synodi Fraternitati vestræ intimare volumus, ac nihilominus sub pœna quoque sacrorum Canonum eidem committimus, ut postpositis alijs curis, & negotiis pridie dictæ diei secundæ Junii pro celebratione Synodi præfixæ, hic Tyrnaviæ compareat. Quod si autem inevitabili aliquo impedimento detineretur, ob quod fortassis ejusmodi Synodi celebrationi personaliter interesse haud posset, de tali impedimento, legitimaque excusatione per literas, nuntiumque suum ad Synodum destinandum edoceri volumus. Porro, si quæ ad morum reformationem, vitia extirpanda, ac bonum Ecclesiæ promovendum salubriter in Domino Fraternitati vestræ occurrerint, ea tempestive nobis significari, & intimari cupimus: de cætero Fraternitatem vestram feliciter in Domino valere cupientes Tyrnaviæ die 14. Aprilis An. 1658.

Ad Præpositos Pofonienfes & Scepusienfes, eodem tenore scriptæ sunt, usque ad illa verba: *intimari cupimus*; post addita sunt subsequencia.

Quoniam autem Præpositus Pofonienfis (Scepusienfis) Archidiaconali munere fungi consueverit; Fraternitati vestræ ulterius etiam injungimus, ut omnes suæ jurisdictioni subiectos Parochos, de hac Synodi celebratione quantocius certificet, iisque in unum aliquem locum convocatis, ea cum iisdem consultet, quæ ad promovendum commune Ecclesiæ commodum prodesse videbuntur. Imo eisdem serio injungat, ut pridie Synodi ante vesperas decenti vestitu, suppelliceis mundis, biretis, & aliis requisitis instructi in Templo Tyrnaviensi compareant, nisi forsitan ob loci distantiam, vel alia legitima impedimenta adesse nequirent, nuntiatis tamen de casu per Fraternitatem vestram, si quid considerabile haberent, suis votis & sensibus. De cætero eam feliciter in Domino valere desideramus. Tyrnaviæ die 14. Aprilis Anno 1658.

Literæ pro Capitulo Pofonienfi, ac Scepusienfi expeditæ sunt sequenti formula.

Honorabiles in Chrifto Fratres. ut supra.

Quia vero Vestræ quoque Fraternitates, ex veteri jure, & consuetudine Ecclesiæ nostræ Metropolitanæ Strigoniensis hujusmodi Synodo interesse solent, ac tenentur, easdem paterne in Domino hortamur, & requirimus: imo sub pœna quoque sacrorum Canonum eisdem committimus, ut postpositis alijs curis, & negotiis pridie dictæ diei secundæ Junii pro celebratione Synodi præfixæ hic Tyrnaviæ compareant. Si quæ autem ad majorem morum reformationem, vitiaque extirpanda, ac bonum Ecclesiæ promovendum salubriter in Domino Fraternitatibus vestris occurrerint, ea tempestive nobis significari, & intimari cupimus. De cætero easdem feliciter in Domino valere desiderantes. Tyrnaviæ 14. Aprilis Anno 1658.

PROPOSITIONES

Georgii Lippay Archi-Episcopi Strigoniensis in Synodo Diœcesana Tyrnaviæ Anno 1658.

Cum post tot, ac tam diuturnas Patriæ calamitates, Clerique oppressio- fiones nimis multa quotidie animo nostro obversentur animarum detrimenta,

ta, & Ecclesiastici quoque status incommoda, ac disciplinæ laxitas, neque tamen ob hos continuatos per decennium bellicos motus, Synodo celebrandæ spatium sit concessum; volumus cum Reverendissimis, & Admodum Reverendis D. D. V. V. de Archi-Episcopali, ac Reverendissimorum Suffraganeorum Diocæsisbus adjuvandis consilia communicare. Et invocato primum S. Spiritus auxilio, collatisque opinionibus singulorum ad Dei gloriam, & Ecclesiæ emolumentum salutaria consilia capere.

Et quamvis juxta præscriptum nostrum, vestras quoque Reverendissimas, & Admodum Reverendas Dominationes collegisse non dubitamus, quæ in commune proponant; nos quoque tamen hæc subsequenda puncta idcirco communicanda volumus, ut quod consultissimum videbitur, id omnium votis roboratum, firmitus, ac efficacius observetur.

I. Igitur, cum passim grassetur gravissimum scandalum sacerdotum concubinariorum, quid, & quo ordine debeat fieri, ut tanto malo obviam eatur?

II. Quomodo Archidiaconi dirigendi, ut visitationes non pro forma, & censu cathedralico exigendo peragant, sed instruant, reformat, erudiant populum, & Parochos?

III. Parochi iua iponte, cum volunt, locum mutant: ex una Diocesi in aliam eunt, contra Canones, & decreta Ecclesiæ. Quid statuendum, & observandum, ne id deinceps fiat?

IV. Quomodo Parochi contineri possint, ne ad opimiores extra Regnum Parochias eant?

V. Inopie Plebanorum, quomodo succurri possit, & debeat?

VI. Alumnos pro Clericatu, ut quisque alat in studiis, quomodo limitandum? & qui non alunt, quomodo cogendi?

VII. Transilvania conqueritur, sicut & Hungaria superior, quod nullus ibi sit Episcopus. Itaque nec Confirmatio, nec Ordinatio administrari potest. Imo vasa sacra, & alia deficiunt. Et Clero

quoque necessaria esset Prælati alicujus ibi præsentia, & residentia.

VIII. Romæ negliguntur res nostræ: Episcoporum expeditiones tardæ sunt. Antea quoque communi sumptu Romæ unus intertentus: nunc quoque id fiat. Et limitetur, quid quisque per annum contribuat. In confirmationibus, & taxis Episcoporum, ac aliis, difficultates sunt; per neglectum, abusus timendus. Quid ergo & hic agendum?

IX. Pluralitas beneficiorum, residentiam requirentium, stricto jure prohibita est. Quomodo præcaveatur, ne in ea re erretur?

X. Ubi beneficiatæ domus, & altaria sunt, ibi interdum non servantur beneficiati. Quomodo & hic medendum? & ne vineas, ac cætera desolari patiantur, obviandum?

XI. Archivum Ecclesiasticum haberi deberet, in quo asservarentur omnium beneficiorum, & officiorum commoda, proventus, pagi & decimæ. Nam cum libri pereant sæpe, ingens inde sentit detrimentum Ecclesiæ. Videatur ergo, ubi, per quos, quomodo confici debeat, & qualiter quisque teneatur consignationem mittere ad custodes Archivi? In eo autem Archivo consignari debet status Ecclesiarum, tam quoad spiritualia, quam temporalia: Urbaria, Statuta, Parochiæ &c. Ex Camera quoque suæ Majestatis peti posset subsidium.

XII. Si qui oppignorarent bona Ecclesiastica, quomodo cum iis procedendum? an privari debeant de facto, vel sequestrari, donec redimantur?

XIII. An sint aliquæ graves causæ, ob quas inter has Patriæ fluctuantis tempestates Synodus Provincialis celebrari debeat? quando autem, & ubi celebrari conveniat?

His igitur expeditis, quæ mihi Patris sensus, & sollicitudo omnium Ecclesiarum suggessit, huic sacræ Synodo proponenda erant ad determinandum.

Restat nunc, ut sublati operimentis detegam, & aperiā vulnera, quæ hisce disturbiorum temporibus, & proxime præteritis comitis turbulentis (n) Religioni, & Ecclesiæ Dei manu adver-

A a a a a

tario-

fariorum, nimis gravia sunt inflicta, ea intentione, & animo; primum quidem, ut advertamus quantum acceperit detrimenti, curæ nostræ, & custodiæ concreditum pretiosum Christi depositum, ac fidei commissum; ex quo si quid negligentia nostra, & culpa deperit, gravissimum coram tremendo Dei tribunali nobis imminet iudicium: deinde, an morbo sic deprehenso aliquod occurrat remedium, & emplastrum, utiliter, ac fructuose applicandum, id quoque perpendendum sacræ Synodo propono; demum si medendi spes nulla appareat, qualiter, & qua ratione mitigari, aut leniri, vel etiam alio modo compensari valeant accepta detrimenta.

Porro, non est mihi animus hic vultiora commemorare, quibus in pacificatione Viennensi, Diœta anni 1608. & 18. aliisque labefactata est, & læsa Catholica religio: neque recensere, quasnam licentias, & libertates extorserit, & obtinuerit, ferro & flammis hæresis, libere suos errores, ac dogmata profitendi, & in ovile Domini sine cuiusquam impedimento grassandi. Ea solum recensere, quæ Catholicæ religioni cum libertate Ecclesiastica conjunctæ inflicta esse vulnera perferentis.

I. Ecclesiasticus status grave præjudicium accepit ex eo, quod in articulo quinto asseritur, *universos status, & ordines acceptasse diploma religionis*: quasi vel illud, quod contradicente Clero (primo videlicet statu) decerneretur, nihilominus universorum statuum conclusio dici mereatur; (o) vel deinceps quoque liceat quidvis invito Clero sanciri, idque pro statuto Regni & lege haberi.

II. Tot ædes sacræ, ac templa Catholicis adempta, & hæreticis tradita satis testantur, abominationem desolationis stantem in loco sancto; supellex sacra, monstrantiæ, calices, chrismate delibuti, in profana vasa conversi, violati, contaminati.

III. Jus Patronatus Ecclesiarum in propriis bonis Ecclesiasticis duplici jure debebatur: id quoque illis ademptum, & contra Regni libertates ac jura, in colonos ac rusticos, verbo hæreticos trans-

latum; quo vel ipso, similes favores, materno filiis propriis affectu ab Ecclesia concedi solitos, amittere fuissent promeriti.

IV. Clamant leges nostræ, quod statuta contra sacros Canones vim nullam obtineant: eo non obstante geminum institutis Ecclesiasticis contrarium prorsus, gravi sub pœna appositum est præceptum.

Quorum primo; jubetur campanas in Ecclesiis Catholicorum pro hæreticis pulsari, non sepeliendis modo, & tumultandis, verum etiam juxta sentum plurimorum, ad quævis ministeria, concionesque eorum. Altero; tametsi gravi legum sacrarum præcepto cautum sit, in locis consecratis, ac templis Catholicorum, hæreticos sepeliri, alioquin sacris ea interdici, & profanari: novellæ tamen hæc leges severissime injungunt, eos in templis nostris humari, ac sepeliri. Unde non leve quorundam exsurgit dubium; quid inter hæc sit minus? an ut Sacerdos Orthodoxus hæreticum sepeliat; vel vero intromittat in templum Prædicantem, more suo funus tumultantem, conciones non raro blasphemias, aliaque ritu profano peragentem.

V. Nec minoris est illud considerationis, quod in articulo 10. præcipitur, *ut Domini terrestres locum pro structura templi, & scholæ, hæreticis in propriis fundis assignent*. Quod ut ut sit, de secularibus, in Ecclesiasticis peculiarem videtur habere considerationem, qui neque Domini sunt fundorum suorum, ut ea in libertatem asserere, vel alienare fas sit, neque cogi possunt, ut his directis mediis hæreses ab ipsis promoveantur.

VI. Quid non Articulus 14. continet in Ecclesiasticas personas injuriarum? *Ubi Ecclesiastici subduntur judicio Vice-Comitis secularis*, contra Concilii Tridentini, aliorumque sacrorum Canonum decreta, *sedibus suis Episcopalibus per eorum Vice-Comites spoliantur*: *Comitatui traduntur sumulvarie, & ad libitum castigandi*, idque propter denegata hæreticis templa, vel alia in articulo recitata, quæ salva conscientia facere non possunt. Denique *in negotio religionis*

gionis totaliter non modo secularibus, sed etiam hæreticis criminaliter iudicandi subijciuntur Episcopi, Archiepiscopi, alique Ordines sacri.

VII. Exstat præjudicium in articulo 17. ubi eo detorqueantur decreta Ludovici & Vladislai, ut liceat Ecclesiasticis bona ulla intuitu Ecclesiarum suarum comparare; ex quo deteriores reddimur omnibus nobilibus, quibus licet tenere ac possidere; idque ne viribus nostris post tantam cladem assurgere, & vel ex propriis facultatibus erigere nosmet possumus.

VIII. Proventibus suis, ac sustentatione Parochi exuuntur, quando subtrahunt ea nobiles, quæ de vetusta institutione, aut quovis alio modo Catholicis Plebanis pendere tenebantur. Et cum rustici hæretici ab omni solutione Parochorum Catholicorum absolvantur: sit etiam, ubi vel plures in pago sunt hæretici, vel etiam pari numero; subtrahitur bolus Parocho, & migrare cogitur necessarium defectu, ipsique rustici Catholici, vel sic alieno adhærere, taciteque ac facile in hæresim degenerare compelluntur. Quæ majorem, cum vix alia ex enumeratis, cladem Ecclesiæ DEI ne inferat, prospiciendum est in hac sacra Synodo, ut qui spiritualia ministrant, temporalibus non destituantur.

IX. Non contenti (p) minoris gradus Sacerdotes bolo suo, & pane sibi dato privasse, majorum quoque facultates agrediuntur: decimas, præcipuos Ecclesiasticorum proventus, quis enumerare queat, quot modis attenuarunt, ademerunt, involverunt? Ut enim taceam, judicia eorum (q) prioribus temporibus contra leges Regni, & sacros Canones, ad sæculares translata; novis istis constitutionibus sancita præjudicia recensabo. 1. Statutum est decimarum pretia augeri non posse: quasi non sit æque libera Ecclesiasticis dispositio, ac secularibus de propriis. 2. Ut quæ hætenus in specie non fuerunt collecta, deinceps quoque in pecunia tantum exigantur: unde quantum detrimenti in Ecclesiasticis redundet, norunt optime ii, qui hæc sustinere coguntur. 3. Ut decimas

vendere teneamur, deposito apud Vice-Comitem pretio; Ex quibus fontibus evadit facile, ut omnes decimæ in fumum abeant cum damno nostro incomparabili. 4. Ad libitum secularium avelluntur, & lacerantur cultelli cum præjudicio non levi Ecclesiasticorum.

X. Quis itidem satis explicare possit, quot modis jurisdictionem Ecclesiasticam, seu judicatum lacerarunt, decurtarunt, pene exstinxerunt? fuerunt olim lege Hungarica fori spiritualis plurimæ. Vetusta fides, & cana pietas, non modo spiritualium, sed & temporalium in multis judicium, animarum suarum Rectoribus deferre non erubuit; nunc sublata etiam spiritualia, & in sæculares translata, nihil fere integrum, nihil non lacerum in Ecclesiastico foro superesse voluerunt. Proximis temporibus avulsis cæteris, duæ pene remanserant Ecclesiasticis, Matrimoniorum & Testamentorum; quorum posterius usque adeo jam ante restrinxerant, ut ad mandata judicum declinatoria, sub amissione beneficiorum, & officiorum ad sæculare forum transmitti oportuerit; Nunc peramplius relicta duntaxat solennitate, sive testium sufficientia Ecclesiasticis, cætera ad forum sæculare transtulerunt; imo & facultatem dederunt Magistris Protho-notariis, eo non obstante, testamenta ad libitum convellendi.

Matrimoniales causæ manserant præ cæteris integræ hucusque præ manibus Ecclesiasticorum; sed & illas multis modis contaminarunt, dissiparunt; Primo quidem, jus hoc cum hæreticis commune fecerunt. Secundo: id est lege lata concessum, ut per eos fræna laxentur adulteriis beneficio divortiorum, nec ullum Matrimonii vinculum sit securum, quo minus per eos ad libitum dissolvatur: lata via incœstibus quoque patefacta, quando spirituales cognationes sublata, sine ulla regula, ulla lege ad libitum judicia faciendi, cum sacros Canones illi non agnoscant, proprias nullas certas habeant, & mutant quotidie leges.

XI. Non secus etiam causas dotum, ac paraphernorum accessorias Matrimo-

p) Hæretici, in comitiis q) Ecclesiasticorum.

AAAA 2

nia.

nialium ad forum sæculare, iudicesque transtulerunt.

XII. Neque contenti, iudicatum nostrum ita mancum, ita nullum reddidisse, personas insuper nostras sæculari iudicio pariter cum laicis, profanæque potestati subjecerunt. Præter superius dicta, legat cui placet, Articulum 16.

XIII. Quando fulminatoria mandata Ecclesiasticis prohibuerunt, stramineaque fore declararunt, quid aliud egerunt, quam potestatem non a Regno, sed a Deo cum sacro munere nobis concessam, gladium videlicet sacrum e manibus eripere, facultatem excommunicandi subtrahere cupiunt? Ut tileam hic illud, ne quis excommunicaretur, nisi iudicio convictus; quo partem alteram excommunicationis, quæ latæ sententiæ seu ipso facto appellatur, abolere nituntur: clavem videlicet a Deo nobis traditam, qua non modo aperire, sed & claudere cælum nostræ est potestatis, avellere conati sunt.

XIV. An non id quoque merito hic commemorari potest, cum in omnes alios licentia Regi concedatur, eligendi quos voluerit Consiliarios, in Episcopos titulares denegatur. Longum esset singula commemorare, in quibus læsa autoritas, dignitas, potestas Ecclesiastica, adnitentibus, qua armis, qua armatis Comitiorum tractatibus, fidei nostræ æmulatoribus, usque adeo, ut nihil fere integrum, nihil illæsum remansisse, merito queri, & lamentari possimus.

Sed neque his contentos fore hæreticos, non inani conjectura metuo, quibus familiare est, quo plura aggesta sunt, eo ampliora desiderare. Ex multis pauca attingam, quæ in proxime futuris comitiis postulaturos prælagit animus. (r) *Primum* quidem votis exui pterosque Abbates, & Præpositos. Se-

cundo. Excludi Episcoporum quosdam ex numero confessus Prælatorum. *Tertio*. Alios exui officio Consiliariatus: & his tribus modis plurimum atteri, ac debilitari vota, ac vires Ecclesiasticorum. *Quarto*. Pecuniaria imponi onera, & solutiones confinium importabiles. *Quinto*. Nobilitatis (s) vota augeri, ut Catholicis pares sint aut potiores. *Sexto*. Demum in eo serpens antiquus adnitetur plurimum, omnesque exeret vices, ut Jesuitarum scholas eliminet, & Regno pellat utilissimos Ecclesiæ Dei ministros; quorum ope eludi videt omnes machinas suas, Regnumque vastari ad internecionem. Quos, si aliter non potuerit, bonorum stabilium ademptione submovere contendet. Perniciolis hinc conatibus, & malignis machinationibus, pari corde, & animo, totaque virium facultate *obnitendum* nobis præsertim Ecclesiasticis non immerito est, animoque revolvendum, quæ facies rerum foret in hoc Regno inter tot damna, & detrimenta fidei illata, tot insuper alios, atque alios insultus, si literis; ac pietate, quibus horum Patrum beneficio imbuatur, quasi anima, & vita destitueretur.

Duo erant, si recte perpendimus media, quibus comoda tuebamur nostra, & adversas potestates destructum ibamus, copiosam in horrea magni Patrisfamilias messem convehentes, numerosos seductarum ovium greges in caulam Domini reducentes. *Unum*: jura Patronatus Dominorum, potestasque in vassallos: *Alterum* Gymnasia Patrum Jesuitarum: *primum* feliciter, & ad votum suum evertit, manibusque extorsit inimicus; potenter *secundum* aggressus, vota virium mole invasit: si eriperit, plenam enim vero de Religione referet victoriam, obtinebit palmam. *Desinunt Propositiones.*

Decreta utriusque Synodi in publicum, non exiverunt. Erant, quod superius præmonui, qui fomitem turbis, eorum publicatione, obtinentibus aures ubique Acatholicis, subijci dicebant. Calamitas turbata Patriæ, opprimendæ Orthodoxæ religionis pericula, succisa Ecclesiæ Procerum autoritas, erectæ contra Principem sectariorum similitudines, quemadmodum Archi-Episcopi zelum exci-

r) Anni 1649. s) Acatholica.

GEORGIUS. VII. SZELEPCSENY.
ARCHI-EPISCOPUS. STRIGONI.
Obyť Lilovity XIV Ianuarij .Anno MDCLXXXV.

IG Rugendas sculpsit.

pag. 393

tarunt, ita ad multa æquo animo ferenda cogeant. Ex his quorundam scriptorum suscipio, an odium promanavit: qui Lippajum culpæ, nescio cuius, insimulare non sunt veriti; ignorant scilicet, non aliunde Lippaio sinistri rumoris aliquid adhæsisse, quam quod iniquis postulatis, Deo, religioni & Ecclesiasticæ potestati adversantibus, in comitiis æque ac privatis conventibus, nullo metu præmiove subvertendus, subscribere, aut assentiri recusaverit.

SYNODUS ZAGRABIENSIS DIOECESANA,

Habita sub LEOPOLDO I. Hung. Reg. GEORGIO
SZELEPCSÉNY A. E. Strig. & MARTINO BORKOVICS
Episcopo Zagrabienfi Anno MDCLXIX. ex M. S.

NARRATIO PRÆVIA.

I.

Ellem apud Diœceses singulas ea contraxisse nomina, quæ me ad hoc monopolium merentem, Ecclesiæ Zagrabienfi obstrinxerunt. Certe, partem monumentorum eidem debeo. Quapropter accuratatione Zagrabienfes Episcopi disciplinæ servandæ, arcendisque erroribus intenderint, succedentes pulchra serie Synodi commendant. Habentur illæ inter fascēs memoriales Venerabilis Capituli. Constitutiones breviori sententia collectæ sunt, & ad ve-

tera instituta se remittunt.

II. Martinus Borkovics ex ordine S. Pauli Primi Eremitæ, cui annos duodecim summa cum laude præfuit, natus in oppido Domasovitz, annis sexaginta duobus major, die XIX. Novembris anno MDCXLVII. ad Episcopi sedem assumptus est. Prima illi curarum, ut malum funestissimum, hæresim, in bellico tumultu, clam se finibus Regni Croatiae obtrudentem, procul arceret. Capituli ærarium recuperatis fundis iterum refecit, & quinque Conciliis Diœcesanis, populum & Clerum suæ regionis, publicatis superiorum annorum sanctionibus, aut novo legum subsidio munitis, in doctrinâ optimisque moribus confirmavit. Statuta singularum Synodorum eo ordine, quo accepimus ex M. S. typus referet.

Bbbbb

III. Of-

III. Officioſæ demum voluntatis cauſa, quin imo merito, & gratitudine id expoſcente, vota noſtra adſicere libet; ut quemadmodum ſacrum Eccleſiæ Zagrabienſis Collegium, tum vero unus ex eo, virorum ſolertiſſimus, præmature obitu, bonis literis & amicitia meæ Viennæ ereptus, varia Conciliorum ſuppelleſtile nos ditavit, ita ſtudia noſtra quam gratiſſima ſibi accidere patiatur.

CONSTITUTIONES

Synodi I. Zagrabienſis Anni M. DC. LXIX.

CAPUT I.

De Sacramentorum adminiſtratione, doctrina, & ſcholis.

I.

Parochus, per cujus incuriam ſine confeſſione, & communionem moritur parochianus, ſuſpenditur ab officio, aut parochia privatur.

II. Species eſt Simonia, quod Sacramentum Extremæ Unctionis, non niſi certo pretio aliqui adminiſtrare velint; pro qua quod datur, accipitur; alioquin in eo probatus uſus ſervetur: ſed a pauperibus nihil omnino petatur. Contra facientes Archidiaconus denuntiet Epifcopo.

III. Nundinae & foriſationes per Dominos Parochos non frequentandæ. Pater, Ave, Credo, Præcepta Decalogi clare, & diſtincte præoret Parochus diebus dominicis, & Feſtis, & tenetur populum inducere, ut eadem ſinguli poſt ipſum repetant.

IV. Sine miniſtro, præcipue diebus ſerialibus, non celebrent; & curent Parochi, ut ſint Magiſtri, & ſcholæ, in quibus literæ, & ſingulariter, quæ fidei ſunt inſtruantur. In eo negligentes ex relatione Archidiaconorum poenam arbitrariam ſubibunt.

CAPUT II.

De oblatis ad Cathedralam, & Altare.

I.

Medium integrum ſcutatum, & groſſior pecunia ſoli Eccleſiæ; in minutiore, tertia parochia; duæ partes Eccleſiæ cedunt.

II. Marhamæ, (t) & ſtrophia apta pro altaris ornamento ſoli Eccleſiæ; alia vero in duabus, Eccleſiæ; in tertia parochia. Volatilia, caſei, panes, vituli, oves, agni in duabus Eccleſiæ; in tertia parochia; majora vero animalia ſoli Eccleſiæ, niſi in præmiſſis ipſe offerens aliter ſe velle explicet, obveniant. Quæ autem non ad Cathedralam, ſed ad altare offeruntur, pro ſola Eccleſia totaliter manent.

CAPUT III.

De Sacro pro defunctis Sacerdotibus.

Pro ſingulo hujus Diœceſis ſacerdotis demortuo, per alios una miſſa: de Requiem, dicenda. Mortem demortui ſignificent ſuo ordine per Diœceſim Vice-Archidiaconi, Archidiaconi, Epifcopus.

CAPUT IV.

De mulieribus ſuſpectis non tenendis.

Parochi non amovescentes a ſe perſonas ſuſpectas, ſuſpentionem incurrant; per Archidiaconum, re communicata cum Epifcopo denuntiandi. In alios etiam tales Dominus Epifcopus animadvertet. Et poenæ juris in eo confirmantur, cum iis, quæ executionem præcedere debent.

CAPUT V.

De vicinarum domuum emptione, & Parochialium inſtauratione.

Domus parochiales, & quæcunque Eccleſiæ bona, mature reſtauranda ſunt: ſine præſcitu Domini Epifcopi emptæ domus vicinæ, pro ſubſidio cedant pauperum Sacerdotum infirmorum.

CAPUT

v) Species linæ ſuppelleſtilis.

CAPUT VI.

De choreis, litigiis, ebrietatibus, templo, & sacristia.

Clericus saltans cum sœminis tertia parte proventuum privatur. Non sit litigiosus, ebriosus, in tabernis bibens, aut venator. Vestes statui inconvenientes non portet, nec anulum sub amissione ejusdem. In templo, aut sacristia clamantes, & post monitionem non emendati, ab Episcopo puniantur. Otium, chartifolia, & similes occupationes fugiant, sed potius studeant, aut orent.

CAPUT VII.

De erectione domus pro sacerdotibus deficientibus.

CAPUT VIII.

De Patribus Franciscanis.

Patres Franciscani sine licentia Episcopi in privatis domibus non celebrent, nec domus in præjudicium parochi benedicant, aut baptizent, vel matrimonio assistant, alioquin suæ Sanctitati accusandi.

*****

SYNODUS II. DIOECESANA ZAGRABIENSIS

Ejusdem Illustrissimi & Reverendissimi Domini MARTINI BORKOVICS Episcopi, Anno MDCLXXIII.

CAPUT I.

De corrigendis non recte celebrantibus.

Diffamati Parochi, aut Presbyteri, quod recte non celebrent, probentur coram Archidiacono, aut alio idoneo; & non se corrigentes suspendantur a celebratione usque ad informationem Domini Episcopi, vel ejus Vicarii.

CAPUT II.

De non significata morte sacerdotum, annua visitatione, & Sacris pro Episcopo.

I.

Vice Archidiaconi negligenter significantes Domino Episcopo sacerdotum suorum mortem, vel aliorum sub se positorum, priventur Vice-Archidiaconatu, aut alias condigne puniantur.

II. Archidiaconi vero in hoc delinquentes, severius redarguantur ab Episcopo, vel Vicario, qui etiam quotannis visitent. Pro Episcopo mortuo quilibet duo Sacra tenetur dicere, & e-

jus immediatus successor anniversarium celebrare.

CAPUT III.

De Patribus Franciscanis, Calugeris, & eorum Episcopo.

I.

Iterum admonentur Patres Franciscani, ne jura Parochorum violent: alias ad Romanum Pontificem deferendi. Insinuaturn etiam Rascianorum calugeris, & Parochis, ne Parochis nostris præjudicent.

II. Episcopus Szvidnicensis, & Placentis, est Suffraganeus Episcopi Zagrabienensis, quoad Rascianos; eique obedire tenentur ex suæ Majestatis, Regis Apostolici, mandato.

CAPUT IV.

De Ecclesiis filialibus, & promulgatione Indulgentiarum.

Dominus Episcopus ex informatione Archidiaconorum determinet, quoties frequentandæ capellæ; ne populo, aut Ecclesiæ Matrîci præjudicetur,

Bbbbb 2

tur. Indulgentiæ ordinariæ non vocentur *Ximsta Spowedi*: (u)

CAPUT V.

De Personis suspectis.

Clerici non teneant personas suspectas, aut suspicionibus causam dan-

tes: item mulieres solitarias, vagabundas, a suis maritis profugas, vel antecedenter alibi mala fama notatas. In hoc faciant executionem Archidiaconi, & quibus incumbit, sine omni respectu.

SYNODUS III. DIOECESANA

Ejusdem D. Episcopi Zagrabienfis.

CAPUT I.

De quibus populus sapius instruendus est.

I.

Pater, Ave, Credo, decem Decalogi, & quinque Præcepta Ecclesiæ: septem peccatorum capitalium, ac peccati mortalis, & venialis gravitas ad minus certis diebus ex cathedra proponantur.

II. Item de concionibus, & missis audiendis, qualiter, & quomodo. De pueris, & familia instruendis; & compellendis ad scienda eâ, quæ sunt fidei, & universalium præceptorum. Archidiaconi non deferentes Parochos, qui hæc negligunt, puniantur.

CAPUT II.

De Parochiorum studio, & quæ vitare debeant.

Parochi tempus, quod ultra functiones parochiales habent, non in lusu, commensationibus, potationibus, obambulationibus, sed in studio quo plebem pascant, infumant. Fugiant speciem usuræ, & avaritiæ.

CAPUT III.

De Altaris beneficiis, & Simonia.

I.

Non sunt minuendæ, aut immutandæ obligationes Altarium in toto, vel in parte. Tabula obligationes representans, in conspicuo loco teneatur. Non assumantur onera insuperabilia. Non implens onus, peccat, & fructus correspondentes amittit; & post admonitionem, Altaria per Ordinarium privandus.

II. Vineas, aut domus si beneficiati negligant, facta prius admonitione,

u) Id est: Confessio Romana. x) Nempe Pazmani, quam require superius.

y) In his tribus Synodis actum fuit de retinendo ritu veteri Eccles. Zagrab. quem Sedes Apost. iustis ex causis approbavit, & confirmavit. Quid ea in re actum sit, inveniet lector pag. 226. alia dictarum Synodorum decreta in præsentibus repetuntur.

Dominus Episcopus ex fructibus eorum reparet. Promittens, aut dans pro beneficio, punitur juxta Concilium Tridentinum Sess. 24. c. 14. Beneficiatus beneficii pertinentias sub juramento non audet abalienare, vel deteriorare ex Synodo Nationali 1633. (x)

CAPUT IV.

De denario in Confessione, vel Communione.

I. Nemo occasione Sacramenti poenitentiae inulitatas taxas ab infirmis exigit: & qui denarium in actuali communionem exigit, ipso facto sit suspensus, & ante absolutionem alia poena puniendus.

II. Utantur discretione etiam in iustis exigendis. Negans confessionem annuâ, nisi dato denario, poena arbitraria puniatur.

CAPUT V.

Renovatio Decreti III. An. MDCLXIX.

& Decret. V. An. MDCLXXII.

Archidiaconi significant in Diocesi demortuos sacerdotes suis Vice-Archidiaconis sub poena simili. Et quicumque Clericus est suspectus, non teneat.

CAPUT VI.

Relatio indicitur quoties apud Capellas sit Sacrum.

Reverendi Domini Parochi durante Synodo, scripto notificent, quoties ad aliquam Capellam celebratur.

CAPUT VII.

Confirmantur præcedentium Episcoporum res Synodi.

Synodus Ergeliana, Draskoviciana, & Vinkovichiana (y) ac præcedens 1669. Borkovichiana confirmatur.

SYNO-

SYNODUS DIOECESANA JAURINENSIS

Habita sub LEOPOLDO I. Cæsare, Hungariæ Rege,
GEORGIO SZELEPCSÉNY Ar. Episcopo Strigoniensi, GEOR-
GIO SZECSENY Archi-Episcopo Colocensi, & Administratore Episco-
patus Jaurinensis Anno MDCLXXIX.

NARRATIO.

Quanta animo fingebar, quæ pollicebar, cum Syno-
di Jaurinensis indicium in codice Vaticano 6419. fol.
346. repereram! Orbem pene Hungaricum emen-
sus, nihil impetravi. Quorsum acta evaserint, an la-
teant? ignoro. Ne itaque domi nostræ ignota sit,
protrahenda tuit testimonio apertissimo. Georgius Szecsény, qui
Jaurinensem Episcopatum procurabat, alicubi in Diœcesi Synodum
habuit. Fructum in rem Catholicam ex ea susceptum, longe maxi-
mum fuisse, responsum eidem Georgio Roma missum ostendit,
quod ita habet:

Reverendissime Domine,

Magna animi lætitia, ex literis Dominationis Vestræ Reverendissimæ percepi;
Synodi Diœcesanæ Ecclesiæ suæ Jaurinensis indicationem, & exitum talem
existisse, qualem boni omnes pro Catholicæ religionis præsidio, & incremento
optare potuerunt, & semper ego speravi a singulari Dominationis Vestræ Re-
verendissimæ prudentia, & pietate. Unde facile intelligi potuit, quanta incommo-
da in Ecclesiam Dei fuerint inducæta, nostra, cæterorumque Prælatorum neglig-
entia; cum vigilantia & sollicitudo Dominationis Vestræ Reverendissimæ, suæ Ec-
clesiæ Christi fidelibus tantam utilitatem pepererit. Interno gaudio commotus
facere non potui, quin literas Dominationis Vestræ Reverendissimæ S. Domino
nostro communicarem; qui & vehementer gavisus est Catholicos tantum firmita-
tis in istis partibus accepisse, virtute, operaque Dominationis Vestræ Re-
verendissimæ; ac summopere laudat ejus prudentiam, religionem, constantiam, in
causa fidei tuendæ, disciplinæque Catholicæ retinendæ studium. Ex quibus, ut
speramus, uberrimos fructus in agro Domini colligendos, ita mihi jucundissi-
mum erit hæc cognoscere per literas Dominationis Vestræ Reverendissimæ; Cui
& studia mea defero, & diuturnam incolumitatem a DEO precor ad sui Nominis
gloriam, Sedis Apostolicæ dignitatem, & Dominationis Vestræ Reverendissimæ
perpetuam felicitatem. Romæ 11. Octobr. 1679. Dominationis Vestræ Illustris-
simæ & Reverendissimæ, &c.

Certum ergo vestigium habemus celebratæ Synodi. Quid
autem de illa porro?

Ccccc

SYNO-

SYNODUS ZAGRABIENSIS DIOECESANA IV.

Habita sub LEOPOLDO I. C. H. Rege, GEORGIO SZECSÉNY Archi-Episcopo Strigonienſi, & MARTINO BORKOVICS, Eleſto Colocenſis & Bachienſis Eccleſiarum canonice unitarum Archi-Epiſcopo, Locique ejuſdem, & Comitatus Supremo Comite, Epiſcopo Zagrabienſi, Abbate B. V. M. de Topozka S. C. R. M. Intimo Conſiliario, An. MDCLXXXVII. die XII. Maji ex M.S.

NARRATIO PRÆVIA.

Ultimam Illuſtriſſimi ac Reverendiſſimi Martini Borkovics Synodum producimus, qua merita ſua, laudem omnem & vitam abſolvit. Abuſus, illapſamque populo ſibi concedito licentiam, optimis monitis cohibuit. Superest magni huius viri in Eccleſia Zagrabienſi felix memoria, quam exhaustis pro domo DEI laboribus, & exacta eregno toto hæreſim, oriens XXXI. Oſt. an. celebratæ Synodi, apud Clerum non minus, quam Provinciam totam reliquit. Delabimur ad

DECRETA & CONSTITUTIONES SYNODI.

CAPUT I.

De Fide & ad eam pertinentibus.

I.

Cum ſine fide impoſſibile ſit placere Deo, & regnum iſtud per intemperateſſimam Catholicam fidem, ſub obedientia ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, omnium Eccleſiarum Matris, & Magiſtræ illibate conſervatam Deo omnipotenti placere, uſque in præſens ſtudit; ea propter ſacra hæc Dioceſana Synodus univerſas hæreſes, & falſa dogmata damnando, & rejiciendo, Archidiaconis, & Eccleſiarum paſtoribus, ſub diſtinctione divini iudicii mandat, & præcipit: quatenus intra Archidiaconatus ex parte hac Dravi ſitos, diligenter inveſtigent; an quipiam huiusmodi labe infectus fixum domicilium locaverit, vel alias perni-

cioſa dogmata intra oves Chriſti diſſeminaverit, vel diſſeminet; & ſi quempiam reperiſſent, ſine ulla mora, & dilatione Illuſtriſſimo & Reverendiſſimo Domino Ordinario deferant, ut ejuſmodi zizania debitis, & oportunitis remediis in tempore eradicentur. In Archidiaconatu porro de Bexin, quia ab olim peccatis id exigentibus, hæreſis invaluerat, quæ Dei beneficio his temporibus decreſcere, & eliminari cæpit, Archidiaconus, & animarum curatores agent, ut ſalutaribus monitis, eruditis controverſiarum de fide ſermonibus, ac aliis modis, & mediis, ſignanter vero Clericorum vitæ odore, & exemplo, errantes oves ad ovile Chriſti reducantur. Quem in ſinem Prædicantes ibidem etiamnum commorantes, vel latitantes

ut

GEORGIUS. VIII. SZECSENY.
ARCHIEPISCOPUS. STRIGONI.
Obyt. Posony XVIII February Anno MDCLXXXV

IG Rugendas sc. Brong.

pag. 393

ut regia autoritate pellantur, Illustrissimus D. Ordinarius pro pastorali suo zelo adlaborabit: ut tandem Diœcesis hæc velut sponsa immaculata, sine omni ruga, & macula in conspectu Salvatoris compareat.

II. Et quia ad relationem Archidiaconi Varasdinensis sacræ huic Synodo innotuit, Stephanum Jankovich hæretica labe infectum vilipendens longanimitatem, & tolerantiam, qua sæpius etiam privatim, & publice monitus, ut ad unitatem Ecclesiæ Christi per demissam, & veram reconciliationem rediret, diuturno tempore toleratus fuit; ille vero non solum in perfidia sua proterve, & contumaciter etiamnum perseveret, verum etiam proles suas veneno hæreseos inficiendo, ad scholas Lutheranorum Legradinum amandasse diceretur, ut sic innocentes animas perimat, & virus malitiæ suæ diffundat: ideo decernitur, ut sacra Sedes contra eundem Jankovich ad instantiam Fisci spiritualis, velut contra hæreticum notorium missis consuetis monitoriis procedat, & si sic ad paternas ejusmodi monitiones hæresim suam abjuraverit, ac ad gremium sanctæ Matris Ecclesiæ redierit, bene quidem; sin minus, veluti contumax, & protervus hæreticus per omnes Cathedras ab omnibus Christi fidelibus vitandus denuntiatur, atque apud Celsissimum Dominum, & Regem nostrum Apostolicum juxta dictamen sacrorum canonum, & regni hujus leges, mandatum pro brachio seculari expetatur; quo hæc perfida pestis e regni limitibus ejiciatur, & tutela prolium cuiuspiam pio Catholico, qui eodem in scholis Catholicis erudiri faciat, ac in recta fide, & timore Dei educabit, commendabitur.

CAPUT II.

De Celebratione Fæslorum.

I.

Quia dies dominicus, velut Domino specialiter consecratus, in quo lucem condidit, a mortuis resurrexit, & Spiritum Sanctum in discipulos misit, dies etiam festi, solennitates sunt Sanctorum, qui sunt viva membra Christi,

& ut Apostolus ait: templum Spiritus Sancti; proinde iidem dies, ipsa sua institutione exigunt, ut in iisdem divinæ misericordiæ largitatem, & fervorem, Christi Passionem, vitam, & merita meditantes, prout idem Apostolus Timotheo præcipit, obsecrationes, orationes, postulationes, & gratiarum actiones offeramus Deo Patri; ideo gravi cum dolore sacra Synodus intellexit, in ejusmodi solennitatibus ad Ecclesias, & memorias Sanctorum, concursum populi fieri, non ut preces Deo reddantur, sed ut quæstus, commensationes, & potationes sub ipsorum divinorum sacra celebratione exercentur.

II. His accedit perniciofa eorum impietas, qui si labores manuales exercere non præsumant, nihilominus damnosa suarum conscientiarum fraude, cum sacri Missæ Sacrificii neglectu longinquas vesturas, & deductiones diebus festivis instituunt; quibus scandalis, ut prius præmissa per omnes Cathedras (ut sacra Synodus mandat) parochiales de vitandis hujusmodi scandalis monitione, ut ubi Parochi locorum ante, vel sub divinorum officiorum celebratione tales quæstus, vel venditiones exercitari animadverterint, si id quidem ante divina inchoatum fuerit, ibidem eo die sacrum missæ officium eo die non celebrant, nisi id sine gravi incommodo fieri non posset, verum ad aliam vicinam Ecclesiam, vel Capellam pro hujusmodi celebratione discedant. Si vero sub ipso sacro Missæ Sacrificio id factum fuerit, ex tunc tali in Ecclesia, vel Capella, divina non peragantur, donec ab Illustrissimo Domino Ordinario super eo specialis licentia obtineatur.

III. Non intendit porro sacra Synodus iis nundinis præjudicari, quæ in locis nominatis ab antiquo, consuetæ, & regia autoritate institutæ sunt; prout & foris publicis, ac forizationibus ab immemorato tempore inductis: in iis enim post mature lecti sacri auditionem, venditionem, & emptiones, dummodo sine templi, locique sacriurbatione fiant, non prohibentur. Quoad vesturas vero, & alias prohibitas, ac serviles operas, consuetudo in hujus-

Ccccc a

modi

modi puniendis ſcandalis uſitato in ſtatu permittitur.

CAPUT III.

De Communione Paſchali.

I Nolevit contra Eccleſiæ præcepta pernicioſus abuſus, ut ubi vicinæ ſunt Civitates, & Religioſæ domus, populus parochialis ſub prætextu indulgentiarum, quæ ſacro jejunii quadrageſimalis tempore in iisdem Eccleſiis occurrere ſolent, annuam confeſſionem peragere, & ſacram Paſchalem ſynaxim recipere ſoleant, ac per hoc præmiſſis Eccleſiæ præceptis ſe ſatisfacere indubitate exiſtiment; cum autem veteri, novoque Tridentini Concilii jure, ac diverſis Eminentiffimorum Congregationis ejusdem Concilii reſolutionibus conſtet, præceptis præmiſſis, niſi Parochi conceſſio, & licentia accedat, per talem Sacramenti ſuſceptionem non ſatisfieri; ideo, ut remedium pro ſalute animarum provideatur, & Parochi de ovium ſuarum ſtatu certi eſſe poſſint; decrevit ſacra Synodus, ut Domini Archidiaconi Religioſas domus in parochiis exiſtentes accedant, & cum ſuperioribus eorundem concludant, quatenus certas ſchedas ad id ſpecialiter conſectas, tempore quadrageſimali confeſſarii poenitentibus conſignent, in teſtimonium peractæ Confeſſionis, ad requiſitionem Parochi per eosdem poenitentes Parochis ipſis exhibendas, ut qui hujusmodi teſtimonium caruerit, debita Eccleſiæ poena ad ſalutis viam deduci poſſit.

CAPUT IV.

De jejuniorum obſervatione.

I.

A Deo fervor ille Chriſtianæ pietatis, qui cum primitiva Eccleſia per corporis macerationem, ac jejunium, carnem ſpiritu ſubjicere conſueverat, hiſce noviffimis temporibus in cordibus fidelium cæpit languere, ut plerique etiam viri otio dediti, ſe jejunio ſatisfeciſſe credant, ſi ſemel refectionem certorum ciborum ſumant, & interea tota die commellationibus aliorum eſculentorum, & computationibus indulgeant; Ideo ea-

dem S. Synodus in virtute ſanctæ obedientiæ præcipit omnibus & ſingulis Eccleſiarum paſtoribus, quatenus Dominicis quadrageſimæ, quinquageſimæ, & prima quadrageſimæ, prout tertia Pentecoſtes dominicis; item ante quatuor tempora Septembris, & Adventus Domini de merito, neceſſitate, & utilitate jejunii, prout & de modo jejunandi populum ſibi commiſſum pro concione edoceant, ac ad obſervantiam ejusdem jejunii ſub divini judicii, & poenæ corporis ac animæ comminatione hortentur; qui docere & hortari omilerit ad Archidiaconi relationem, ſevere per Illuſtriſſimum D. Ordinarium punietur.

II. Et quia ſancta olim conſuetudo fuit, ut tres dies, qui Rogationum vocantur ante Aſcenſionem Domini, cibis quadrageſimalibus tranſigerentur, prout id etiam Capitulo; *Rogationes diſt. 3. de conſecratione* præceptum exiſterat, & in Synodo huius Diœceſis ſub Reverendiſſimo olim Nicolao Szelnichey Epifcopo Zagrabienſi (2) eadem abſtinentia Clero, & populo indiſta fuit; Ideo, ut inſtituta majorum reintegrare valeamus, & ſimul lytaniis, ac orationibus abſtinentiam carnis injugando, & quod ori ſubtrahitur in pauperes erogando per orationem, jejunium & eleemoſinam apud æterni Patris Filium, in Aſcenſione ſua pro petitionibus noſtris ſingulari legatione fungentem, adipiſci illud pro boni publici incremento valeamus: *quidquid petieritis Patrem in nomine meo, fiet vobis*, hortatur ſacra Synodus fidelem populum, ſingulariter vero Clericali charactere in ſortem Domini vocatos tanquam aliis Chriſti fidelibus pro exemplo, & uti lucernas in candelabro poſitas, ut eodem lytaniarum, & orationum dies, ſi non ſtriſto & formali jejunio, ad minus abſtinentia, & delectu ciborum obſervare velint, habituri obedientia, & ipſo facti merito a Deo petitionum ſuarum reſpectum.

II. Præterea ad conteſtandam ſingularem devotionem in glorioſam, & ſemper immaculatam Genitricem Mariam, quæ eidem veluti poſt Deum ſummæ Patronæ, & Domine hæc Diœceſis ſeſe

2) Hæc Synodus quæſita, ſed reperiri non potuit.

fese obstrictam, humillime recognoscit; licet passim omnium ejusdem glorioſæ Virginis feſtivitatum pervigilia, a fideli populo jejunio coli conſueverint; nihilominus ſpeciali hoc decreto ab omnibus Synodo præſentibus gratiſſime acceptatur, & conſtituitur, ut dies pervigilii feſti Immaculatæ Conceptionis ejusdem ſanctiſſimæ Matris, jejunio de præcepto ab omnibus regularibus, & ſæcularibus utriusque ſexus in hac Diœceſi commorantibus obſerventur.

CAPUT V.

De feſtorum in Eccleſia Cathedrali & Diœceſi hac receptione.

QUONIAM vero divina bonitas in Sanctorum ſuorum honoribus honoratur, ac noviffimis hiſce temporibus certorum Sanctorum ſuorum gloriam veluti ultimum, & dia pro fidelibus ſuis cuſtoditum contra inimicos ſuos viſibiles, & inviſibiles ſcutum ſervaverit, eandem gloriam recenter ſignis manifeſtando, prout idem in divo Joſepho nutrito filii ſui, & Genitricis ejusdem ſponſæ, mirifice declarare voluit; Ideo ejusdem ſancti Joſephi feſtum foro, & ſancti Quirini Epifcopi Szefzienſis, (a) & Mart. itidem feſtum, choro Eccleſiæ Cathedralis tantum ſub ritu ſolenni; Sanctorum vero Antonii de Padua, Ignatii de Lojola, & Francisçi Xaverii ſub ritu feſti ſimplicis, lectionibus, & oratione ex Romano breviario deſumendis, & in fine Zagrabiensis breviarii imprimendis, reliquis vero antiphonis, hymnis, & reſponſoriis ex Zagrabiensi applicandis, celebranda eadem ſacra Synodus decrevit. Quia vero feſtum ſancti Quirini ſub corona Hungariæ ritu duplici ad libitum celebratur, quo ſanctus Eccleſiæ hujus velut Szifzio Zagrabiam translate fuit Antifceſ; ideo, ut ejusdem feſtum quarta Julii ſub eodem ritu duplici celebretur, ſtatuitur.

CAPUT VI.

De vita, & honeſtate Clericorum.

I.

QUÆ circa vitam, & honeſtatem Clericorum obſervanda ſint, ſatis jure veteri, & novo Tridentini decla-

ratur, ac definitum eſt: ſiquidem vero ab honeſtate Clericorum totius populi dependet diſciplina; adeo, ut quod vident in principibus populi illicitum, impune fieri id ſibi licere ſubjecti omnino exiſtimant. Unde diſtrictus iudex, cauſam in Clerum ſæviendi æquiſſimam habet, *quando eos* (ut divus Gregorius ait: *quos ad aliorum correptionem poſuit, dare de ſe pravitatis exempla cernit*; quando ipſi peccamus, qui compeſcere peccata debuimus. Cum autem ruinam ſpiritualiem Cleri vel potiſſimum eſſe, non devitatis periculofis occaſionibus ſuboriri longa experientia conſtet; quæ occaſio non minime ſacerdoti tunc, quando mulieres ab hypocauſtis, & cameris, ubi Parochus, vel Sacerdos verſari ſolet, & ciſtis, ac armariis inibi habitis, claves, & recluſoria deportant, & familiariter, ac licentioſe loca ejusmodi pro ſola perſona Parochi deputata ſubintrant, vel vero, ubi domus pro ſacerdote, in eadem, deputata cum familia, eſt contiguatione: Ideo, ut occaſio ſcandali hujus, quod ex certorum Archidiaconorum relatione habetur, uſque in præſens per inadvertentiam tolerata, penitus reſcindatur; in virtute ſanctæ obedientiæ prohibetur omnibus Clericis cujuſcunque gradus, aut dignitatis exiſtant, quatenus nullus ab hinc claves ab hypocauſtis, domibus, cameris habitandis, aut ciſtis, ſeu quibuſcunque locis, ubi Clericus hujusmodi ordinarie verſari ſolet, mulieribus aſſignet; verum & hucuſque aſſignatas omnes recipiant, etiamſi eadem mulieres ſanguine eidem junctæ ſint. Nec enim advenis conjunctio hæc conſanguinitatis conſtat; ſed ex non ſuſpectis, etiam ſuſpiciones ſolum formant, & imaginantur. Qui vero contra hanc conſtitutionem peccaſſe deprehenſus fuerit, ad Archidiaconi loci, vel cujuſcunque Eccleſiaſtici, aut ſæcularis deſolationem, comperta rei veritate, per Illuſt. & Rev. D. Ordinarium, vel ejusdem in ſpiritualibus Vicarium ſevere punietur; perſona vero talis ſimilem familiarem ingreſſum in manſione Parochi habens, illico amandabitur.

D d d d d

II. Hinc

a) Lege: *Sifzienſis*.

II. Hinc multo magis prohibetur, ne ſacerdotes cum ſervitricibus ſuis ad unam menſam cibum ſumant, vel eodem curru vehantur; qui ſecus feciſſe convictus fuerit, pro prima vice fructibus medii, pro ſecunda, totius animi mulctabitur: & pro tertia beneficio poſſeſſo mulctabitur, & privabitur; qui vero beneficio carent arbitraria pœna puniuntur: interim mulier illico ab eodem anandabitur.

III. Decernitur quoque, ut Domini Parochi intra unius anni decurſum procurent, quatenus in eadem contiguatione domus, cum familia non habitent: ubi vero ſecunda contiguatione erigi nequiret, fiat in area remote ab habitatione parochi, domus familiæ, ita, ut in vicinia cameræ pro ſacerdote ordinatæ, nulla mulier hoſpitetur. Qui vero intra præſinitum tempus id exequi neglexerit, ad relationem Archidiaconi de eodem, Illuſt. D. Ordinarius decernet, quod in Domino iudicaverit decernendum.

CAPUT VII.

De habitu Clericorum.

I.

ETſi habitus non faciat Monachum, uti Concilium Tridentinum Seſſ. 14. c. 6. ait: oportet tamen Clericos, proprio congruentes ordini veſtes ſemper deferre; & quidem forma, & colore, ac modalitate, quam loci conſuetudo, & ordinationum, ac conſtitutionum, Conciliorumque Provincialium, ac Dioceſanorum conſtitutiones præſcribunt. Hinc, quia non a longo tempore ſubrepiſit quidam in hac Dioceſi inſolitus, & inconſuetus circa formam, & colorem habitus clericalis modus; ideo volens ſacra Synodus huiusmodi inconſuetudini obviare, in virtute ſanctæ, & ſalutaris obedientiæ mandat, ut nemo ex clero cujuſcunque is dignitatis, aut præeminentiæ, etiam in Cathedrali Eccleſia exiſtat, veſtes quidem ſuperiores longas, alterius, quam nigri coloris, cum nigris incolaribus, ac aliis revolutionibus, prout & nodis, ſi adhibiti fuerint, utatur; in-

feriori vero habitu, ſeu tunica niger, vel violaceus, & non vero mæſeus, vel quocunque modo ad rubrum, flavum, aut alium quempiam colorem tendens admittitur: quod idem de pileo, & cingulo conſtitutum intelligitur.

II. Nodi vero, & revolutiones manicarum, & colaris, prout & ſericum, quo conſuetur, nigri, vel violacei, & nullatenus rubri, vel alterius ſit coloris. Veſtis autem hyemalis itineraria, chlamis vocatur, coloris ſit nigri, vel violacei, prout & nodis, atque ſericum, quo conſuetur; habeatque colare ad minus uno, vel medio palmo latum, ac collo dependens, pelle pro poſſibilitate deferentis cultum; & manicas habeat, vel per modum veſtis hyemalis vulgo *Suba* vocata, vel vero uſque ad volam manus protenſas, & *ibi* æquali linea præciſas. Denique admittitur ille veſtium habitus, qui ante annum milleſimum ſexcentimum ſeptuageſimum ſecundum in hac Dioceſi a probis ſacerdotibus uſurpatus fuit.

CAPUT VIII.

De Translatione beneficiorum, & obtentione beneficiorum.

I.

Renovatur denuo conſtitutio huius Dioceſanæ Synodi ſub Illuſtiſſ. & Reverendiſſ. D. moderno Ordinario celebratæ, ut de una in aliam parochiam nullus migrandi licentiam obtineat, priuſquam, ſi quæ deſolavit, in priori parochia perſolvat, vel de perſolvendis cautionem præbeat: & ut migrantium, ac demortuorum propriæ vineæ loco deſertarum accipiantur. Quod idem decretum extenditur ad altariſticas, vineas altariarum ſuarum deſolantes, vel ædificia deſtruentes, & non reparantes.

II. Statuitur præterea, ut nullus ad aliud beneficium migrandi, vel carens beneficio, quodcunque beneficium obtinendi licentiam habeat, qui Synodi huius vel præcedentium conſtitutionibus per omnia ſe accommodaſſe reperi- tus non fuerit, niſi error ejuſmodi animadverſione debita prius expiatus eſſet;

set; secus etiam post licentiam obtentam ab examine, vel promotione, vel ut actu contumax, & in delicto perseverans, repellatur.

III. Denique, quia nonnunquam in vacantiis beneficiorum indigni advenæ, & imperiti, vel occasione capellaniarum apud sæculares habitarum, vel clancularie in præjudicium proborum sacerdotum indigenarum, ovibus hujus Diœcesis diligenter, & longo tempore servientium, ejusmodi beneficia obtinere solent, vel multi cum derogamine Cleri ad idem beneficium petendum concurrere: ideo, ut confusio hæc

evitetur, interdicatur omnibus Clericis, etiam non beneficiatis, ne beneficium etiam quodcunque simplex petere, & impetrare, absque obtenta prius ab Illustrissimo Domino Ordinario licentia præsumant. Sicut facientes indigne, pœna arbitraria, exteri vero perpetuo ex Diœcesi exilio mulstabantur.

IV. Et ut constitutiones præsentibus omnibus lucidius innotescant, mandatur Archidiaconis, eisdem suis Vice-Archidiaconis, & per eos Parochis, intra spatium duorum mensium commu-

SYNODUS ZAGRABIENSIS DIOECESANA,

Habita sub LEOPOLDO I. Cæsare Hungariæ Rege,
GEORGIO SZECSÉNY Archi-Episcopo Strigoniensi, & IGNATIO ALEXANDRO MIKULICH, Episcopo Zagrabienfi. Anno
MDCLXXX. ex M.S.

NARRATIO PRÆVIA.

I.

Ost ereptum communi moriendi lege Martinum Borkovics, ineunte anno MDCLXXXVIII. Ignatius Alexander, e Baronibus Mikulich, Zagrabienfi Ecclesiæ Episcopus obvenit; quem natales, præcellens doctrina, & mores suavissimi tanto munere dignum reddiderunt. Natus est mundo 21. Febr. Anno MDCXLIX. Patrem habuit Alexandrum, Capitaneum Ivaricensem, Virum belli domique celebrem; Matrem vero Barbaram de Marigold, fæminam vetusta origine, & pietate insignem. Propugnata suo Marte, & Augustissimo Cæsari Leopoldo inscripta Philosophia Viennæ, Bononiam abiit, Theologico studio operam daturus; in quo tanta ingenii felicitate versatus fuit, ut nullo rursus adjutore aut Magistro, in prælectionibus universim tuendis usus, insignia etiam Doctoris acceperit. Redux inde ad suos, per Martinum Borkovics Sacerdotio DEO & Ecclesiæ consecratus est anno MDCLXXI. Succedere deinceps ex merito dignitates. Anno eodem Canonicis Zagrabienfibus adlegitur. Archidiaconus Cathedralis, Abbas B. Margarethæ de Beela, Gubernator Prioratus Auranæ, Lector, Præpositus demum Major Capituli factus, anno MDCLXXXV. Christophoro

D d d d d 2.

Roxas

Roxas ad Neoftadienſem infulam translato, in Tinninienſi ſucceſſit: cui Cæſaris voluntas, Canonicorum preces, & populi totius deſiderium Zagrab. Episcopatum ſubſtituerunt anno MDCLXXXVIII. Antequam Episcopatum adiret, XLVII. Parochias, & CCL. filiales, ut vocant, Eccleſias obivit, & ubique de vita & moribus Parochorum, nitore & munditie Eccleſiarum, doctrina Chriſtiana, præprimis autem, de latentibus Heterodoxis inquiſivit. Multa præterea animo deſignabat, quæ ad utilitatem & ornamentum ſacri Collegii, & Diœceſis facerent: ſed in ipſo ætatis vigore, Episcopatu, & vita ceſſit 11. Maji MDCLXXXIV.

II. Synodum ab eo celebratam invenio unicam. Sexennium, quod Episcopos egit, nulla ſibi indulta quiete, & valetudinis cura, oculatus rerum ad cultum divinum pertinentium cenſor, ſemel adhuc iterumque, quod titulus referet, Concilio Diœceſano ornaverit. Peculiare aliquid habent, quæ ſequuntur

CONSTITUTIONES

Primæ Diœceſanæ Synodi Zagrabienſis.

Sub Reverendiſſimo, & Illuſtriſſimo in Chriſto Patre, & Domino Alexandro Ignatio Mikulich, DEI & Apoſtolicæ Sedis gratia Episcopos Zagrabienſi, Abbate B. M. V. de Thopuzka, Comitatus de Berſenſe Supremo, ac perpetuo Comitæ, S. C. R. Majeſt. Conſiliario, in Eccleſia Cathedrali Divo Regi Stephano Apoſtolo Ungariæ dicata, Anno Dominicæ Incarnationis MDCLXXX. die V. Junii, & duabus ſubſequentibus feriis celebrata.

CAPUT I.

De Cultu Divini Numinis.

SIquidem finis creationis noſtræ pure in id tendit, ut Divinam Majeſtatem, cujus indignæ creaturæ ſumus, omni poſſibili honore, & devotione colamus; eapropter Eccleſiarum paſtores in ſuis concionibus finem hunc creationis ovibus ſuis, veluti totius Chriſtianæ vitæ fundamentum frequentiffime inculcent. Et quia Sanctiſſimum Dei nomen variis blaſphemiis, & irreverentibus diſtictis frequenter proſcinditur, gravitatem hujus piaculi ferventer exaggerent, & ſignanter Dominiſis infra octavam Nativitatis, & Corporis Domini (quibus in collecta diei, Sanctiſſimi Dei nominis ſpecialis fit mentio) ſermonem de honore, & reverentia eidem debita facere teneantur; & ſi quos blaſphemos in Parochia animadverterent, debeant D. Rev. Ordinario deſerre.

CAPUT II.

De Fide Catholica Romana Orthodoxa.

I.

ET quia unitas fidei ſub uno viſibili capite indiſſolubile, & invariabile Chriſti Regnum manifeſtat; hinc mutua dilectio, quæ diſcipulorum Chriſti eſt index, fides conſtans in naturalem Principem, & in omne bonum unita virtus proſciſcitur. Exinde incumbet Rev. & Illuſt. Ordinario noſtro, apud Clementiſſimum Dominum, & Regem noſtrum Auguſtiſſimum Cæſarem intercedere, quatenus ſua Sacraſſima Majeſtas, ita in partibus Diœceſis noſtræ trans Dravanæ, prout & in locis ejusdem Diœceſis recenter de manibus Turci glorioſe recuperatis, omnem hæreſim exterminatam mandare dignetur; quemadmodum in Regno hoc, vel hac prærogativa ſincere ſideli, exterminata eſt; ut ſub unitate Religionis unita in Majeſtatem ſuam fides, & conſtantia perpe-

perpetuo perseveret: nec enim fieri potest, ut Dei hostis, orthodoxo Principi, vero Dei prototypo, fidelis sit.

II. Cum autem fides, & Religio, plurimum oratione a Deo impetrari debeant, ut per Apostolum pro invicem orare jubeamur: ideo pro unitate fidei, & felici statu Catholicæ in hac Diocesi Religionis, ac universi Cleri in utroque homine reformatione, Parochi quidem die Cœnæ Domini, reliqui vero sacerdotes, qui in Cœna Domini celebrare non solent, in festo Corporis Christi sacrum Sacrificium Missæ, & omnia ejus diei merita applicabunt: nihilominus semper ejusmodi intentionis in sacris suis operibus memores esse non intermittent.

CAPUT III.

De Cultu Ecclesiarum, & sacrarum Imaginum.

I.

Cum dolore animadversum est, post Capellarum erectionem, Matrices, & Parochiales Ecclesias non solum ministerio divino, sed & elemosynis, ac debita reparatione destitui, & propter cœmeteria filialium, cincturam Cœmeterii Parochialis desolari. Propterea decernitur, ut singulis visitationibus Archidiaconi, vel substituti visitatores, pro larcendis Parochialium testis, ex paratis, Capellarum portionem æquam sequestrent; ejusmodi sequestrationem pro rati habitione Domino Reverendissimo Ordinario referendo: cœmeteria vero Capellarum tam diu interdiciantur, donec Cœmeterium Parochiale decenter reparatum fuerit.

II. Cruces porro, quæ in locis ineptis constitutæ sunt, vel pecorum accessui patent, jussu Archidiaconorum, & Visitorum succidantur: Imagines autem B. V. Mariæ tam novæ, quam veteres adscititio capillo, & mulierum vestibus, etiam in Ecclesiis exemptorum Regularium non profanentur; ita & pro vestibus ad missam adhibendis (ad alios enim usus Ecclesiæ aptari poterunt) ne materiæ ex vestitu muliebri

acceptæ, adhibeantur, sub pœna suspensionis omnibus inhibetur.

CAPUT IV.

De Celebratione Festorum, & Jejunii observantia.

I.

Abusus ille, qui in plurimis Parochiis irrepsit, ut divinorum officiorum tempore res victuales, & aliæ veniuntur, ferventibus exhortationibus tollendus, & eradicandus est. Quia tamen impii plus temporales pœnas, quam dicta sacerdotum, & animæ ruinam formidant; ideo in publica Regni congregatione instandum erit, quatenus ad normam plurimorum articulorum, transgressores, & violatores debite devotionis, bona modalitate pœna temporalis puniantur; ita in puniendis iis, qui laboribus campi, & aliis servilibus operibus, ac vesturis diebus festivis occupantur, usitata, & practicata usque in præsens consuetudo observetur.

II. Quia porro propter Calendarii veteris usum, quem populus Græci Ritus etiamnum observat, variæ fraudes occurrunt, ut latini Ritus Populi, diebus festis latinis apud Græcos, & Græci Ritus vice versa, diebus Festis Græcorum apud latinos, operas serviles exercere soleant, & sic in fraudem festorum continuis fere laboribus occupentur; ideo supplicandum erit suæ Sacratissimæ Majestati, quatenus introductionem novi Calendarii etiam genti Græci Ritus ad mentem Apostolicarum, & Regni Ungariæ constitutionum, imponi jubere dignetur, ut sic omnis labe, & suspicio schismatis aboleri possit. Jejuniorum porro utilitas, & modus ea observandi, per Parochos, & alios animarum curatores ad mentem priorum synodaliū constitutionum singulis dominicis quatuor tempora præcedentibus, in Pentecoste vero feria tertia, populo in concione ad id specialiter formanda, explicentur.

CAPUT V.

De Sacramentorum Administratione rite, & decenter peragenda.

I. Sacramenta quæ sunt bæses & columnæ Ecclesiæ Dei, quo decen-
Eeeee
tiori

tiori ritu peraguntur, eo majori cum devotione a populo recepta, uberius quoque fructum operantur. Ideo ut uniformitas in eorum adminiſtratione ſervetur, omnes rituali Strigoniensī (donec Zagrabienſe typis edatur) utentur; ita & Sacramentalia, ac alia omnia ceremonialia juxta ritum Eccleſiæ Romanæ peragent, ſublatis quibuſcunque aliis adſcitiſ ceremoniis: ſalvis interea omnibus ritibus, & ceremoniis Cathedralis Eccleſiæ noſtræ, in qua etiam, deficiente propria rubrica, juxta rubricas Romanas ſtatuitur progrediendum. Ut vero uniformitas in omnibus obſervetur, Parochi, & Capellani univerſorum rituum praxim, ante approbationem coram quopiam perito, ad id per Dominum Vicarium delegando, exercebunt, cujus teſtimonio accedente, & non ſecus, approbentur; ita & miſſam coram eodem celebrare tenebuntur.

II. In viſitationibus quoque de his omnibus ſcrutinium ſubibunt. In Sacramentorum adminiſtratione, in cothurnis ſæculari ſtatui communibus, uti & calcaribus non incedent, multo minus ſacrificium Miſſæ celebrare præſument; ſecus facientes poſt trinam monitionem præmiſſam, ab officio ſuſpendantur. Clavis a Venerabili Sacramento in omni Altari, ubi laicis acceſſus eſt, in loco ſecuro & clauſo conſervetur: ita & pro ſacris liquoribus deferendis ciſtula cum ſeratura, cujus clavis ſub Parochi cuſtodia ſit, in omnibus Eccleſiis Parochialibus habeatur.

CAPUT VI.

De Doctrina Chriſtiana.

I.

IN Concionibus formandis, & præcipue coram rudiori populo, plus doctrinæ Chriſtianæ inculcandæ, quam conceptuum ſubtilium ratio habeatur. Ideo de virtutibus, & vitiis diebus Dominicis, feſtis vero de imitatione Sanctorum, quorum ſolennia peraguntur, ſermo inſtituatur, ſemper ut plurimum doctrinam credendorum, & ad ſalutem magis neceſſariorum inſtillando. Ita poſt concionem recitatio orationis Dominicæ, ſalutationis Angelicæ, Symbo-

li fidei ac Decalogi, & Eccleſiæ præceptorum nunquam omittatur. In quadageſima vero, & ante & poſt confeſſionem, ac ſacram Communionem circa modum conſtitendi, & de præſentia Chriſti Domini in ſanctiſſimo Euchariſtiæ Sacramento ſiant exhortationes, ac alia doctrina neceſſaria proponatur: ita & pueri in formanda cruce, & orationibus dicendis examinentur.

II. Quæ ut eo exactius ſiant, ſtudeant omnes animarum curatores, ut Catechiſmum Romanum, ac alios ejuſmodi libros habeant: ita & ſacra Biblia ac Tridentini Concilii conſtitutiones ſinguli teneant; nec omittant ſacram ſcripturam quotidiana lectione ſibi familiarem facere, habituri magnum in intelligendis & formandis concionibus alleviamen; & aliunde hoc eſt animæ pabulum, & ſtatus noſtri proprium exercitium. Committitur proinde Dominis Archidiaconis, & viſitatoribus, ut diligenter notent inter cætera ſuæ viſitationis puncta, quibus utantur libris beneficiati, quorum perſonas viſitabunt; & ſi ſacra Biblia vel Concilii Tridentini conſtitutiones deeſſe animadverſerint, viſitados mediis oportunitis ad eorundem procuracionem compellant.

CAPUT VII.

De vita & honeſtate Clericorum.

I.

CUM DEO Omnipotenti nihil odibilis ſit, quam dum eos, quos in ſortem ſuam vocare dignatus eſt, & aliis vivendi normam, & regulam conſtituere, de ſe pravitatis exempla monſtrare intuetur, dum nos peccamus, qui in aliis peccata corrigere teneremur, & puritatem Angelicam, quam voto promiſimus, tantorum Miniſteriorum venerationi debemus; ſtatus noſter, Cherubimorum ſtatu potentior, a nobis expoſtulatur, turpi libidine contaminamus, ſæcularibus negotiis ſædari non erubeſcimus, & ſpretis ſublimibus miniſteriis, luto, & ſæcibus perverſæ carnis implicamur, unde DEO odibiles, hominibus exoſi, ovibus noſtris contemptibiles evadimus; curandum igitur eſt, ut omnis

omnis occasio contaminandæ fragilitatis humanæ subducatur.

CAPUT VIII.

De conservazione Bonorum Ecclesiasticorum.

I.

II. Proinde constituitur: ut nullus Clericorum servitricis muliebris sexus (præter consanguineas & affines intra quartum gradum) supra duodecimum, nec infra quadragesimum, vel ad minus trigessimum quintum annum in domo sua intertenere præsumat; & tales sint bonæ, non minus honestæ, non solum de præsentis, sed etiam semper continuatæ famæ, & de quibus nulla suspicio habita sit unquam; illis quoque accessus ad cubiculum, in quo Clericus dormire solet, nunquam admittatur, sub poena arbitraria, contra secus facientes efficaciter exequenda. Domus vero familiæ, quæ in contiguitate cum cubiculis Parochorum habentur, omnino juxta priores Synodales constitutiones removeantur. Et ne vel Parochianis in erectione hujusmodi, vel Clericis negligentie locus detur; constituitur, ut nisi intra sex mensium spatium eisdem constitutionibus satisfactum fuerit, populo quidem Ecclesia Parochialis interdicatur, Parochus vero vel alter Clericus personam muliebris sexus cujuscunque ætatis fuerit, tamdiu intertenere non audebit, donec domus pro familia in diversa situatione constructa non fuerit. Ubi vero solum Clericorum, & non populi defectus in eo animadversus fuerit, ex tunc post tertiam monitionem canonicam talis Clericus a beneficio amoveatur, & ab officio arbitrio Ordinarii suspensus sit.

III. Usuræ, quæstus, indecentes mores, per nundinas divagationes a Clero aliena sint: habitus talaris coloris nigri, aut cærulei, sine ornamentis rubris; ita vestis superior colari a secularibus distincta juxta veterem Diocesis hujus usum, & synodales constitutiones deportetur. Arma omnia offensiva, apparatus equorum, secularium fastum, & politicam representantes; ita strophiorum luxus, cultorum in cingulo deportatio, & quicquid decentiam, vel modestiam sacerdotalem non sapit, severissime interdicatur.

Sæpe contingit, ut occasione obitus Parochorum, & aliorum Beneficiorum, literæ, & literaria instrumenta, jus bonorum temporalium concernentia, vel depereant, vel fraude, doloque per interessatos subripiantur; ea propter in Ecclesia hac Cathedrali, loco apto unum armarium construendum statuitur, in quo capsis propriis Domini Archidiaconi suarum Parochiarum literas conservabunt; ubi etiam Urbaria per eosdem proxima visitatione de novo formanda, & singulis decenniis renovanda conservabuntur.

II. Ut vero etiam in litibus promovendis, & juribus Ecclesiarum tuendis opportuna remedia non desint, Procuratores pro toto Clero sumptibus ejusdem conducendi statuuntur, qui ad tuenda Ecclesiarum jura obligati existant. In eorundem exolvendorum subsidium, quia Archidiaconus Camarcensis, Dominus Thomas Augusticus summam florenorum Rh. 500. in curam V. Capituli Zagrabienensis titulo perpetui Capitalis consignare promisit, cujus interesse in promissum finem impendetur, ideo eidem in singulos Annos duodecim Sacra, vita quidem durante pro peccatis; post obitum vero pro ejusdem animæ refrigerio de Requiem per Dominos Parochos, juxta seriem Archidiaconatum legenda ibidem perpetuo deputantur.

III. Ne autem per negligentem etiam æconomiam bona Ecclesiarum depereant, in colendis desides, juxta priorem Synodali constitutionum normam, & subtractionem propriorum bonorum, in defectu vero eorundem post Canonicas monitiones per privationem beneficiorum coerceantur.

IV. Ita pariter, qui libros Ecclesiarum suarum abalienaverint, vel in fraudem Synodali constitutionum proprios distraxerint, ex eorum substantia in duplo recompensentur.

V. Qui vero Ecclesiæ suæ, vel Xc. Eeeee 2 nodo-

nodochii ſacerdotum, & Seminarii Clericorum in ſua ultima diſpoſitione immemores fuerint, eorum teſtamenta pro irritis habeantur; ſed juxta Canonicam diſpoſitionem ex trifaria diſpoſitione pars una Eccleſiæ, altera, quæ pauper eſt Xenodochio, & Seminario præmiſſis applicentur.

VI. Porro ex ſubſtantia defunctorum, vel alias a Parochia diſcedentium, moderatam ligneam, & aliam domus ſuppelleſtilem in curiis Parochialibus, ad mentem etiam Regii diplomatis relinquere demandamus. Circa proventus vero Parochorum, ſapones, utpote in diverſis Parochiis pœne extinctos, ubi hujusmodi gravamina per quemlibet Beneficiatum ſpeciatim producta fuerint, deputabitur coram Domino Vicario conferentia ſingularis, in qua modalitates reformandi hujus defectus, cuiq; beneficio appropriatæ diſcutiuntur, & determinabuntur.

CAPUT IX.

De Uſuris, Perjuriis, & aliis Populi publicis criminibus coercendis.

I.

A Deo appropinquante ſæculorum termino Chriſtiana virtus in peſtoribus hominum reſtrixit, imo & in id omnis impietatis pelagus, animæ pretioſo Chriſti ſanguine redemptæ ultronee prolabantur, ut immanibus quibuscunque ſcleribus ſemet deſedere, & in turpiſſimorum vitiolorum colluvie volutari nil penſi ducant; quod exinde potiſſimum proficiſci videtur, quia Magiſtratum conniventia, juſtitiae rigor remiſſus eſt, ut publice ſcleratum vivere pœne impune ſit, & remiſſa per indiſcretam manſuetudinem pœna, aliis delinquendi exemplum, & incitamentum præbeat. Hinc eſt ut uſuræ publicæ, manifeſta perjuria, cædes, concubinatus, & quam plurima ſclera, propter quæ ira Dei venit in filios diſſidentiae, paſſim frequentata, impunitaque audiantur.

II. Cum autem nobis in his gladium ſpiritualem commiſſum habeamus, quantum in Domino poſſumus, ſeveriſſimis iræ & vindictæ Dei, tam in ipſos delinquentes, quam in eos, quorum

inter-eſt, delicta tolerantes, comminationibus occurrere, & propter privatorum crimina, in communitatem ruentes, Juſtitiae Divinae ſag-gitas denuntiare obligamur. Proinde in hujusmodi piacula omni occasione in concionibus inveſtivæ ſiant, prout & hujusmodi uſurarii, ultra ſex a centum (quod communiter tolleratur) pro intereſſe, vel quocunque titulo, etiam ſponte, cauſa tamen mutui, oblatum recipientes, ſi quidem publici fuerint, ad ſacra Eccleſiæ Sacramenta in vivis, in morte vero ad Eccleſiaſticam ſepulturam, niſi uſuras reſtituerint, & ſe ſe plene emendaverint, non admittantur, facta tamen prius Reverendiſſimo Domino Ordinario loci facti declaratione. Si vero hoc crimen occultum fuerit, & malum eſſet grave, ac inveteratum, abſolutio eiſdem tam diu danda denegabitur, (in quantum ſine ſcandalo fieri poſſe cenſebitur) donec effective ipſas uſuras exſtantibus damniſicatis, iis vero non exſtantibus piis locis, & pauperibus reſtituerint. Quod etiam de iis, qui perjurio cuiſpiam damnum intuliſſent, cenſendum eſt: ſic & aliorum publicorum ſclerum rei publico, occultis vero occulto rigore per ſuos paſtores cum diſcretionem, & prudentia coerceantur, & in viam veritatis reducantur, ſemper in gravioribus habita a ſuperioribus diſſectione, & ordinatione.

III. Quoniam autem ſub prætextu donativi, ut vocant ſpontanei, vel potius titulo coactæ eleemoſinae, Eccleſiarum æditui ultra ſex a centum, non ſolum in natura, ſed etiam in numerata pecunia, ab iis, qui earundem Eccleſiarum debitores ſunt, accipere conſueverunt; hoc autem in ſummum ſcandalum, & frequenter ipſorum ædituorum privatum commodum vergere ſoleat, nec ſæda uſura tam ſpecioſo eleemoſinae titulo decorari digna ſit: Idcirco omnem proventum mutui, qui ſex a centum excedit, per Eccleſias, & earum ædituos accipiendum, ſub pœna reatus divini inhibemus: hujusmodi accipientes, prout & Parochos, ac Viſitatores, qui in tollendo hoc vitio ſegnes fuerint, uſurarios,

ADDITIONAL INFORMATION
FOR THE RECORD
IN THE CASE OF

1944

LEOPOLDUS I COMES a KOLLONICZ.
S.R.E. CARDI. ARCHI. EPPUS. STRIGONI.
Obijt Viennæ Aus. XX Ianua. Anno MDCCVII.

IG Rugenda. sc Pson.

pag 709

rarios, & poenis usurariorum subiacere, nunc pro tunc declarantes, quos etiam in publice reos, & convictos executioni mandari decernimus.

IV. Eleemosynas porro, quos debitores ultra fortem dare voluerint, in defalcationem capitalis accipi, & con-

numerari volumus, ut sic omnis occasio scandali ab Ecclesiis, & Sacerdotibus Dei remota, proprio exemplo sæcularum statum ad virtutes excitet; ut finis unanimiter Regale Sacerdotium, gen^s sancta, & populus acquisitionis, in sæcula sæculorum. Amen.

*****

SYNODUS DIOECESANA BOSNENSIS

Celebrata sub JOSEPHO I. Cæsare, Hungariæ Rege,
LEOPOLDO KOLLONICS S. R. E. Cardinale, Archi-Episcopo
Strigoniensi, & GEORGIO PATATICH, Episcopo Bosnensi, Diacovæ
Anno Domini MDCCVI. ex M.S.

NARRATIO PRÆVIA.

Instituti brevitatis non patitur, ut Bosnensem Diocesim tot annis Turcarum jugo oppressam describendo obeamus. Fiet istud alias. Expedienda itaq; sunt viciniora Synodo. Parte aliqua a Turcis liberum Episcopatum Bosnensem, seu Diacovensem, Ferdinandus post mortem Thomæ Mernyavics contulit Rel. Fr. Mariano Marovics, Ord. Min. Provinciali Bosniæ Argentina 4. Septembris 1650. *cum omnibus castris &c. signanter vero Civitate Diaco, territorioque ejusdem, & aliis cunctis continentibus inter fluvios Savum, & Dravum adjacentibus &c.* (b) Huic 1669. 13. Martii successit Fr. Nicolaus Plumbensis Ord. S. Francisci, Provinciæ Bosniæ Argentina, Actualis Lector Theologiæ Labaci annorum 34. concisus a Rascianis 14. Augusti 1702. Quo sublato Petrus Chernkovics, Canonicus Zagrabienfis sedem adivit 1702. 25. Decembris. Præposituram S. Petri de Possëga 173. annis a Turcis possessam revindicavit, & erexit; Redux a legatione ad Papam suscepta, moritur 20. Febr. 1703. Anno eodem 9. Martii Bosnensi Ecclesiæ præficiatur Georgius Patatich de Zajesda Canonicus Zagrabienfis. Natales suos e Patre Nicolao, & Martha Orschitz, profapia utrinque nobili, & viris Illustribus clara, acceptos, Theologica primum laurea, & vitæ pientissime actæ exemplo, jurium deinde Ecclesiasticorum scientia mire ornavit. Erant sub lite Diœcesis limites, seu neglectu, seu profectionibus a decessore susceptis in partes discepti. Mox ut se Episcopatu admotum, & Papæ consensu stabilitum vidit, in summam pacem & æquitatem omnia composuit. Longior est

F f f f f

Bulla

b) Diploma nominationis.

Bulla, quam 1703. Roma, & diploma, quod a Leopoldo C. non in hortationem modo excolendæ Provinciæ, sed in laudem etiam u-
berrimam nactus est, quam ut hoc loco fufius adducantur. Luculentum Apostolici animi testimonium præbet Synodus, ab eo post duorum sæculorum intervallum celebrata. Vicarius Sirmienfis præfens fuisse adscribitur, quum fines initi, & Rascianorum liberæ de sede in sedem migrationi leges positæ sunt, ut veteres causæ, & vitia populi utrique Dicecesi communia, mutuo assensu declinari, emendarique possint.

ACTA SYNODI DIOECESANÆ

Celebratæ Diacovæ die 18. & 19. Maji. An. 1706.

Sub præsidio Illustrissimi & Reverendissimi Domini Georgii Patatich de Zajesda Episcopi Bosnensis; cui interfuit etiam Reverendissimus Dominus Lucas Natalis Vicarius Sirmienfis cum suis.

Die prima.

De Sacramentorum administratione.

I.

Cum jurisdictio ad Sacramentorum validam & licitam administrationem, perquam necessaria sit, nullus imposterum præsumat Parochiam accedere, in eaque quidquam munii Parochialis exercere, uti nec Neomystæ confessiones audire, nisi prius se sistat Episcopo, & ab eo jurisditionem obtineat.

II. Cum quisque ovium duntaxat sibi commissarum curam habere debeat, nemo in alienam parochiam se ingerat, aut in ea aliquid pastoralis officii exercere audeat.

III. Sacrum oleum infra duas a Paschate septimanas ab omnibus accipi debeat, pro quo scatulæ vascula imposita, & obfignata, etiam per laicum mitti, & deferri possunt.

IV. Sacramentum Pœnitentiæ magna cum circumspeditione administrandum: pœnitentiæ publicæ non nisi pro publicis delictis imponendæ: numerus peccatorum gravium examinandus; & casus reservati sciendi. Illi vero hi sunt: Hæresis externa: Raptus Virginis: Incæstus: Procuratio abortus: Violatio Ecclesiæ: Homicidium voluntarium: Incendium: Parentum percussio: Veneficium: falsa pondera.

V. Singuli Parochi numerum animarum, Sacramento Pœnitentiæ aptarum perspectum habeant, easque ad frequentem confessionem hortentur; ad Paschalem vero etiam cogantur.

VI. Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum, ut majori cum decore tractetur, & reverentia colatur, severe omnibus Parochis interdicitur, & strictissime præcipitur, ne amplius in domibus privatis celebrent; sed pagos ad extructionem oratorii cogant, extra quod præterquam in solo casu infirmitatis mortalis, in domo celebrare nefas sit; tollaturque absolute abusus benedicendi novas domos per missæ celebrationem.

VII. Ad evitandos gravissimos errores, caveant Parochi copulare quemquam, nisi præviis tribus denuntiacionibus per tres continuos dies festos: & quod si sponsi sint ex diversis Parochiis, in utraque denuntiari debent, ac deinde a Parocho sponsæ copulari. Id quoque interdictum severe noverint, & vetitum, temporibus ab Ecclesia prohibitis, ut sunt Adventus, & Quadragesima copulare, aut ex aliena parochia homines matrimonio jungere.

VIII. Vagos vero, & erroneos non nisi strictissimo cum examine copulent, vel potius ad Episcopum remittant; nec ullum, aut ullam unquam conjungere matrimonio præsumant, nisi habita

bita

bita certa notitia de morte alterius conjugis, nihil in hoc suffragante, etiam triginta annorum, absentiae tempore.

IX. Nefandus abusus, quo multi mercari potius, quam ducere uxores coguntur, dum ejus propinquis ingentia donaria dare tenentur, omnibus viribus est abolendus; in id igitur incumbant Parochi, ut tales nequaquam copulent, nisi Synodali taxae, se accomodent, quae praecipit ne similes expensae excedant florenos 10.

X. Procurent omnes Parochi libros habere chartae duos, quorum uni inscribant nomina Baptizatorum, & patrinorum; alteri nomina matrimonio junctorum, testiumque cum die; anno, & loco, videantque, ut copulatio fiat in Ecclesia, & ante meridiem.

Altera die.

XI. **C**oncionari uti omnes ex officio tenentur, ita frequentissime facere conentur, idque ad captum populi potius catechetice, quam scholastice: cumque tenerae aetatis instructio pari modo ipsis incumbat, procurent omni studio eam Christianis praecipis erudire: ideoque ante vel post concionem semper elata voce praerent: Pater noster, Ave Maria, Credo, Praecepta Decalogi, Praecepta Ecclesiae.

XII. Ritus Ecclesiasticos in processionibus, benedictionibus, aliis caeremoniis, quo majori possunt, decore observare procurent; ac ut servetur etiam uniformitas, sanctam Eucharistiam juxta Ritus Metropolitanæ Ecclesiae, die Veneris sancto, & non die Jovis sepulchro inferant. In Ecclesiarum dedicationibus, & conventiculis populo pietate prae luceant, seque ad devotionem potius, quam commensationem venisse ostendant.

XIII. In excommunicationibus ferendis, vel declarandis sint cautiissimi; verum, si quis, quod absit, contingat casus, eum ad Episcopum deferant, cujus est unicum hoc Ecclesiasticae severitatis fulmen moderari, alias vilipendendum, & contemnendum.

XIV. Et si paupertas Patriae non finat, ut pro Sanctissimo altaris mini-

sterio magnifica, prout deceret, adhibeantur paramenta, munda tamen in ipsa paupertate Deo placere clarum est. Omnem igitur diligentiam adhibeant, ut pro reverentia tanti mysterii, utensilia habeant, quam mundissime.

XV. Ut tollatur tanta in festivitatum celebratione diversitas, quae hactenus non sine populi scandalo viguit his in partibus, statuit sancta Synodus has solum festivitates sub praeepto celebrandas praeter festa mobilia.

In Januario: *Circumcisio. Epiphania, & Conversio S. Pauli.*

Februario: *Purificatio B. M. V. & S. Mathiae.*

Martio: *S. Josephi, & Annuntiatio B. V. M.*

Aprili: *S. Georgii, quod celebrandum est 23.*

Majo: *SS. Philippi, & Jacobi, ac Inventio S. Crucis.*

Junio: *S. Joannis Baptiste. S. Ladislai, & SS. Petri, & Pauli.*

Julio: *Visitatio B. V. M. S. Magdalenae, S. Jacobi.*

Augusto: *Transfiguratio, S. Laurentii, Assumptio B. V. S. Stephani Regis, S. Bartholomei.*

Septembri: *Nativitas B. V. M. S. Michaelis, S. Michaelis.*

Octobri: *Sanctorum Simonis & Jude.*

Novembri: *Omnium Sanctorum, S. Martini, S. Catharinae, S. Andreae.*

Decembri: *Conceptio B. V. S. Thome, Nativitatis Domini, S. Stephani, S. Joannis. SS. Innocentium.*

Festa sub praeepto mobilia sunt:

Feria septima majoris hebdomadae, Pascha cum duobus diebus continuis, Ascensio Domini, Pentecostes item cum duobus diebus continuis, & Sanctissimi Corporis Christi. Item festum sub praeepto, est Patronus Titularis Ecclesiae in illa duntaxat Ecclesia, si aliunde non sit de praeepto.

Cætera omnia, quae hactenus aliquibi celebrari consueverunt, uti sunt Ecclesiae S. Francisci. S. Antonii festa, item Ungarica S. Adalberti, Emerici, Elisabethae, Exaltatio S. Crucis; item alia, erga quae populus affectum gerere videtur, in festa devotionis transeunt, nec sub praeepto celebranda sunt.

Fffff 2

SYNO.

SYNODUS DIOECESANA QUINQUE-ECCLESIENSIS

Habita sub CAROLO VI. Cæsare, Hungariæ Rege,
III. CHRISTIANO AUGUSTO Saxonix Duce, S. R. E. Cardina-
le Archi-Episcopo Strigoniensi, & FRANCISCO JOANNE a NESSEL-
RODE Episcopo Quinque-Ecclesiensi, Quinque-Ecclesiis Anno
MDCCXIV. ex M.S.

NARRATIO PRÆVIA.

I.

Q

z6

Uam primam fere Synodum nactus sum, dum de edendis Conciliis Patriis voluntatem susceperam, ultimam, potente id annorum ordine, collectioni nostræ, quanta demumcunque illa sit, apponimus. Fata Quinque-Ecclesiensis Provincia, annales alii, qui bellorum ea in regione tristem memoriam habent, Lectori enarrabunt. Illud autem præceteris nostro dolori serviet; Diocesim nempe hanc ea clade ab hostibus, & neglectu olim a domesticis, deformatâ esse,

ut operam cujusque labor eludat, si nullo hiatu interruptam Episcoporum tabellam, & certam primorum finium designationem inire velit. *Electi* ut plurimum, ad ferendum dignitatis nomen, Episcopatum gesserunt; qui Ecclesiæ suæ jura, prærogativas, & ærarium, ea, quæ decuit cura, examinare aut promovere non poterant. Postquam vero gloriosis Leopoldi M. victoriis jugo Turcico subducta fuit, reparari non nihil capit Ecclesiæ, atque religionis orthodoxæ ruina, & aspirante pace, quidquid hæresis, litesque innumeræ errorum invexerunt, Episcoporum providentia in integrum restituit,

II. Mathiam Radonai (quo adhuc vivente Stephanus Dolni electus quidem, sed a sede Apostolica confirmatus non est) ad mortuos XXIII. Aprilis MDCCIII. abeuntem, eodem anno XXIII. Maji excepit, Franciscus Joannes Bertramus & Baronibus de Nesselrode. Is prosapia vetustissima anno MDCLII. mundo datus, trium Præpo-
fitu-

CHRISTIANUS AUGUSTUS DUX SAXO
NIAE. S.R.E. CARDI. ARCHIEPPUS, STRIGONI.
Obijt Ratisbonae XXIII Aug Anno MDCCXXV

I G Rugendas sc Bron.

pag. 72.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
1977

siturarum honorem Ecclesiæ scilicet Monasteriensis, Leodiensis, & Albenfis in Hungaria, Quinque-Eccles. Sedi Episcopali intulit. Pacatis domi nostræ diffensionibus accolas, religione, ingenio, & morum, quod consequitur, varietate divisos, uni adscribere Ecclesiæ Romanæ satagebat. Non deerant, quæ in illa sæculi fere unus viduitate Concilio Diocesano emendaret, præscriberet. Usus est in eo virorum consiliis, qui incolarum genium familiari usu noverant. Ad horum doctrinam & rationes, leges toti Diocesi constituit. Nos Synodum hanc primos inter rivulos accurrentem, ut animo profus grato admisimus, ita assidentes litori, felix optatumque accinimus Celestina.

ACTA SYNODI DIOECESANÆ QUINQUE-ECCLESIENSIS ANNO MDCCXIV.

PARS PRIMA PATENTES TRANSMISSÆ.

Universis hæc præsentis inspecturis Salutem.

Siquidem nostra Diocesis Quinque-Ecclesiensis, ob diversas temporum injurias, non solum in salutari religionis orthodoxæ cultu, & Ecclesiarum passim dirutarum reparatione, verum etiam multoque magis in debita Parochiarum administratione, cura animarum, ac Parochorum necessaria provisione, adeo disturbata ac confusa esse videatur; ut pœne omnia sine lege & modo convulsa, non absque Ecclesiæ Dei & animarum dispendio, cum molestissimo ejusdem columbæ cælestis identidem suppliantis gemitu, humiliata, ac ferme prostrata intueamur: Ex eo, numine optimo per suas gratias, benignius inspirante, opemque eatenus auxiliarem conferente, conjunctis etiam animorum superinde sensatorum, ac cum prudentia & sapientia cooperantium judiciis, ac deliberationibus, in id, secundum vires nostras intendimus; quatenus omnia in meliorem ordinem, ac statum, tam ex parte Ecclesiarum, quam etiam Parochiarum redigantur.

Quapropter omnes & singulos Dominos Pastores Ecclesiarum, seu Paro-

chos, & Licentiatos in prælibata nostra Diocesi existentes, suoque Ecclesiastico munere fungentes pro die 13. Martii Anni modo labentis in curiam Episcopalem Quinque-Ecclesiensem, adeoque Vicariam, in præsentiam sub obligatione debitæ superioribus obedientiæ certificandos, & convocandos ordinavimus, pro communi & publico Ecclesiarum Dei ac ministrorum earundem utilitate, & salute operam daturi, congruasque dispositiones facturi. Patentes proinde præsentis unusquisque Dominorum Parochorum perfectas continuo in Parochiam sibi viciniorum transmittat: suum tamen prius nomen cum anno & die subscribat, ita ut eadem patentes ad locum, unde exiverunt, ultimatum revertantur. Datum Quinque Ecclesiis die 26. Febr. A. 1714.

Itaque præsentis aderant.

Illustrissimus ac Reverendissimus D. Stephanus Kazo, Electus Episcopus Belgradienfis SS. Theologiæ Doctor, S. C. R. M. Consiliarius decretalis, V. Capituli Cathedralis Ecclesiæ Præpositus, & Canonicus, Abbas S. Salvatoris de Kapornak,

Gggggg

Reve-

Reverendissimus D. Georgius Kapucsii, Præpositus S. Benedicti de Kapos-Fő, n. Cap. Cathedralis Eccles. Quinque-Eccles. Cantor, & Canon. locique ejusdem, & Civitatis Quinque-Ecclesiens. Parochus amplissimus.

Reverendissimus D. Sebastianus Glavinich de Glámóczy, Præpositus Sancti Benedicti de Kapos, Ven. Capit. Cathed. Eccles. Quinque-Ecclesiensis Custos, & Canonicus, ac per inclytum Comitatum Tolnensem Archidiaconus.

Admodum Reverendus Dominus Bartholomæus Antonelli Ven. Capituli Cathed. Eccles. Quinque-Eccles. Decanus, & Canonicus.

Ex sacris Ordinibus in Civitate Quinque-Ecclesiensi degentibus.

Venerabilis Pater Stephanus Cserko, Superior S. J.

Ven. Pater Maximilianus Sedlmar, Conventus S. P. Francisci Quadianus.

Ven. Pater Simon Raifer, Ord. S. Pauli Primi Eremitæ, Director Residentialis.

Ven. Pater Vincentius Hatczinger Ordinis Prædicatorum.

Ven. Pater Hermanus Smauzler, Ordinis Eremitarum S. Augustini.

Ven. Pater Valerianus, Ord. Capucinorum S. P. Francisci.

Ex D. Parochis Diœcesanis.

Illustrissimus ac Reverendissimus Dominus Carolus Josephus L. B. de Zehentner, Abbas S. Martini de Vasika, Parochus Szigethiensis.

Admodum R. D. Stephanus Josephus Morvai, Parochus Ecclesiæ S. Margarithæ in possessione Pellérd.

Admodum R. D. Georgius Stupi Parochus Ecclesiæ B. V. M. Visitantis, in oppido Pinczehely cum filiali Ozora, habente Ecclesiam dirutam B. Margarithæ Virginis & Martyris.

Admodum R. D. Georgius Kriczmarics Parochus Ecclesiæ S. Catharinæ Virginis & Martyris in Possessione Czattol, cum Filiabus S. Őrsébeth, & cum Ecclesia S. Nicolai penitus diruta

in possessione Kémed : similiter cum Ecclesia S. Laurentii Martyris, in possessione Szürgő, & hæc Ecclesia est sine tecto : Item cum aliqua ruinosa Ecclesia S. Georgii spectante ad Belvárd : item cum filiali Helonda sine Ecclesia : item cum filiali Kikkos sine Ecclesia. Præmemorata Ecclesia S. Catharinæ est male tecta ; Ecclesia autem S. Őrsébeth hoc anno est privata molendino ad se pertinente a dominio Pecsváradiensi : ex quo molendino Parochus loci annuatim suos habuit proventus. Etiam possessio Gyula ad hanc Parochiam pertinere dignoscitur.

Admodum R. D. Andreas Rosgó-Ovári Parochus Ecclesiæ S. Martini in possessione Vásáros-Dombó cum filialibus Jágonok, Szekcső, Csikos, Tötös, qui pagus habet Ecclesiam desertam facile restaurandam, cujus nomen ignoratur. Ecclesia autem est in loco deserto nomine Háb. Item in possessione Vafnok filiali, cum Ecclesia B. Mariæ natæ ; item cum pagis appertinentibus Tarrós, Egerfzeg, Varga, in quo exstat Ecclesia S. Michaëlis Archangeli sine tecto, & pavimento. Item Hernyák & Sásd, in quo exstat Ecclesia S. Elisabethæ valde diruta, & pago Mezöd : item Vásár cum Ecclesia ruinosa, cum pagis appertinentibus Tékes, Görényes, & Nagy-Ágh. Huc pertinet etiam filialis Dombóvár, in qua est capella, uti vulgo fertur, S. Ladislai desolata, cum appertinente loco deserto, Nyerges appellato ; in quo fuerat Ecclesia S. Bartholomæi, quæ defacto exstat jam dudum destructa. Habetur etiam locus desertus cum capella desolata, quæ uti dicitur erat S. Helenæ.

Admodum R. D. Martinus Seres, Parochus Ecclesiæ omnium Sanctorum in possessione Mindfzent cum Filiabus, & Ecclesiis uti sequitur, nimirum : Possessio Egyházbél ; hic est Ecclesia tecto destituta, facile reparabili & turrim habet integram : cui autem sit dicata ignoratur ; item Possessio

fessio Bislicza in qua olim erat Ecclesia SS. Apostolis Simoni & Judæ dicata, funditus ruinata, cujus lapides, uti fertur per Turcam erant Szigethum deportati. Item possessio Hagymás, in qua erat Ecclesia Divo Emerico Duci Hungariæ dicata, quæ est funditus destructa. Item possessio S. Catharinæ, cum Ecclesia Divæ Catharinæ Virgini & Martyri olim erecta, cujus modo rudera tantum conspiciuntur: item possessio S. Georgii cum Ecclesia ruinata eidem S. Martyri dicata. Huc etiam pertinent pagi filiales, Gyenő, Gyömölcsön, Tormas, Farkas-fa, Bakócza, Bodolya, Szatina, qui tamen omnes Ecclesiis sunt destituti.

Adm. R. D. Michael Györicz, Parochus Ecclesiæ B. M. V. Visitantis, in possessione Eger-Agh, cum Filiali Szemely, ubi erat Ecclesia, quæ defacto est funditus destructa; cui autem fuerit dicata, non constat. Item possessio Udvard cum Ecclesia diruta, & ignorata uti antecedens. Item possessio Kiskozár cum Ecclesia ruinosa, quæ tamen esset adhuc reparabilis: cui autem fuerit dicata, ignoratur. Item possessio Lothárd cum Ecclesia ruinosa, & quo ad nomen incognita. Item possessio Birján cum Ecclesia ruinosa olim Divo Ladislao Regi Hungariæ nuncupata. Item possessio Magyar-Sáaros cum Ecclesia destructa. Item possessio Nagy - Kozár cum Ecclesia ruinata.

Adm. R. D. Paulus Kovacsics Parochus Ecclesiæ S. Martini in possessione Szalanthia cum filialibus possessionibus Malom, cum Eccl. S. Josephi. Kefző cum Ecclesia testo destituta. Pogany cum Ecclesia nominis ignoti, testo desolata. Kökény sine Ecclesia. Szöke sine Ecclesia. Szilvás sine Ecclesia. Bosta sine Ecclesia. Szökés sine Ecclesia. Item Némethi, tanquam Filiali olim huc spectante.

Adm. R. D. Sebastianus Josephus Csepény Parochus Ecclesiæ Nativitatis B. M. V. in possessione Geresén, cum Filialibus possessionibus Regenye, de-

cto sine Ecclesia, quam tamen olim habebat. Ovczárd sine ulla Ecclesia. Kis-Dér absque Ecclesia, quam tamen ante habuit. Bakfa, ubi exstat Arrianorum aliquod delubrum, seu fanum. Thefény absque Ecclesia: defacto administrat memoratus Dominus Parochus possessiones etiam Tengerin, Babars, Szölös, Bodony.

Ven. P. Michael Lugánovics Ord. S. P. Francisci de Observantia, ex oppido Simon-Tornya: siquidem Venerabiles Patres in Oppido Simon-Tornya degentes administrant Parochiam & Ecclesiam S. Bernardini Senensis Oppidi: pariterque instar Filialium, pagos viciniore, veluti: Kis - Szekély cum Ecclesia S. Georgii. Item Koppan cum Ecclesia S. Catharinæ Virgini & Martyris, quæ tamen Ecclesia pertinet ad Diocesim Vesprimensem. Item pagum Szálec cum Ecclesia diruta Diocesis Quinque-Ecclesienfis.

Ven. P. Joannes Verböczy, Parochus Ecclesiæ sancti Nicolai in possessione Hofszú-Hetény, Ordinis Prædicatorum, cum Filialibus Somogyi, ubi est Ecclesia S. Georgii. Item cum possessione Hird, ubi est Ecclesia Sanctissimæ Trinitatis. Huc pertinet etiam possessio Vafas: item pagus Komló, cum Ecclesia destructa S. Stephani Regis Hungariæ. Item Mártonfa olim ad Ecclesiam possessionis Hird pertinebat.

Adm. R. D. Neo-Parochus Sebastianus Fabianus Spoljánics, in possessione Beremen, habet Filiales: Petárd, Kassád, Nagyfalu, Bolmán, & Harsány &c.

Licentiatum Plebani, qui aderant.

Honorandus Stephanus Váci Plebanus Licentiatum Ecclesiæ omnium SS. Angelorum, in possessione Szék; cum Filialibus possessionibus Barát-Ur, ubi est Ecclesia S. Nicolai diruta: item Ligeth cum Ecclesia ruinosa S. Emerici Ducis Hungariæ. Item Peleske cum Ecclesia SS. Apostolorum Petri, & Pauli testo destituta.

Ggggg 2

Hono-

Honorandus Joannes Horváth Plebanus Licentiatuſ in poſſeſſione Kony prope Koppán; Eccleſia eſt diruta uſque ad fundamenta, & Divina ſunt in certa domo ad hunc finem deſtinata.

Honorandus Paulus Tapolcai in poſſeſſione Janoſi; Eccleſia eſt diruta. Divina ſunt in certa domo, pagus iſte eſt prope Pinczehely.

Honorandus Georgiuſ Szabolci Licentiatuſ Eccleſiæ B. V. M. Immaculatæ Conceptionis cum Filialibus Szilágy, ubi eſt Eccleſia inventionis S. Crucis. Berekál cum Eccleſia diruta S. Martini.

Honorandus Michael Egervári Licentiatuſ Eccleſiæ SS. Apoſtolorum Petri & Pauli in poſſeſſione Simon: cum Filiali Bánfa, ubi eſt Eccleſia S. Martini: item Kacſota; item Szent-Dienes, five S. Dionyſii: pagus iſte ſe tranſtulit in alium locum, ubi nulla eſt Eccleſia.

Honorandus Stephanuſ Berényi Licentiatuſ Eccleſiæ Purificationis B. V. M. in poſſeſſione Szakály, cum Filiali Kovács-Széna, ubi eſt Eccleſia S. Elifabethæ ad imum deſtructa. Item Rákos, item Bános, cum Eccleſia S. Emerici Ducis Hung. penitus deſtructa: paguſ etiam iſte mutavit ſuum antiquum locum, & in alium transmigravit.

Providuſ Joanneſ Kővári Ludimagiſter in poſſeſſione Aranyoſ cum ſacello, ſeu potiuſ ſano ligneo olim Arriánico, deſacto tamen nuncupative S. Ladislai cum filialibus Paſdán & Gadán, ſimulque cum Filiali Sözt, ubi erat Eccleſia, quæ modo eſt plane deſtructa.

Ex Dominis Parochiſ deſiderabantur.

Adm. R. D. Joanneſ Keſzthelyi, Parochuſ Eccleſiæ B. M. V. Viſitantis: habet Filiales poſſeſſiones Cſer-Kút cum Eccleſia S. Joanniſ Baptiſtæ ſine teſto. Item Tötöſ cum Eccleſia S. Nicolai. Item Bakonya, cum Eccleſia ſine teſto. Item Boda cum Eccleſia ſine teſto.

Adm. R. D. Andreas Kazó Parochuſ Eccleſiæ S. Stephani Regiſ Hungariæ in

poſſeſſione Sz. Király; habet Filiales poſſeſſiones Biſſerd cum Eccleſia S. Patriſ Franciſci Seraphici. Item Sz. Iván cum Eccleſia diruta. Item Sz. Gál cum Eccleſia diruta. Item Rugaſd, Gerdi, Varjaſ, Velin, omneſ ſine Eccleſia; propriæ tamen ſunt Filiales Eccleſiæ præmemoratæ poſſeſſionis Sz. Király, ubi etiam ſuaſ habent ſepulturaſ. Adminiſtrat etiam Parochiam Kiſ Aſzfzony, in qua eſt delubrum quoddam ligneum ſtramine teſtum, opuſ Arrianicum; ad hoc pertinent Gilvan-fa, & Ofzód.

Ven. P. Franciſcanuſ & Parochuſ Sikloſienſiſ Eccleſiæ Sanctiſſimæ Trinitatiſ: olim erat Benediſtinorum, adeoque Abbatialiſ. Hæc Abbatia eſt collata Reverendiſſimo D. Franciſco Nikoſ Canonico Jaurinenſi: habet Filialem Gyöd, cum Eccleſia B. M. V. cum ſtatua miraculoſa, quæ tempore diſturbiorum proxime evolutorum erat ablata Eſzekinum ad Templum Patrum Franciſcanorum, quam non volunt ampliſ reſtituere. (c) In hoc pago ſunt meri Calviniſtæ cum Prædicante. Patreſ tamen Franciſcani Sikloſienſeſ adminiſtrant Eccleſiam tanquam Catholicam, populo Catholico aliunde eo concurrente.

Adm. R. D. Pauluſ Lépi Parochuſ S. Lucæ in poſſeſſione Lucſ: habet filiales oppiduſ Baronya-Vár ſine Eccleſia, celebratur in domo communi. Adminiſtrabat etiam Parochiam Bere-men cum Eccleſia diruta S. Laurentii & poſſeſſionem Kaſſád.

Adm. R. D. Mathiaſ Gyüreſiciſ Parochuſ Eccleſiæ S. Petri, exſtructæ ex ſepibus, & arundine conſectæ, in poſſeſſione Iſſep-Szerdánovecz: habet filiales Bodollyán, cum Eccleſia S. Annæ, teſtum non habente. Item Daráſ, ubi Parochuſ habitat, abſque tamen Eccleſia. Item Marok ſine Eccleſia. Item Dalukám cum Eccleſia Nativitatiſ B. M. V.

Venerabileſ Patreſ Franciſcani ex oppido Mohács, qui adminiſtrant in oppido Mohács, Verſend, & Szaika.

Admo-

c) Hæc ſtatua jam eſt reſtituta. Fit ad eam magnuſ populi concurſuſ: diſtat Sikloſino horæ fere uniuſ itinere.

Admodum R. D. Neo-Parochus in possessione Tevel in Comitatu Tolnensi, absque Ecclesia. Hic locus erat desertus, sed nuperrime Suevi advenientes cum aliquo sacerdote ceperunt inhabitare & ædificare.

Venerabilis Pater Franciscanus, a Buda appellatus, Provinciæ Bosnæ, Argentinae, qui in oppido Föld-vár habet residentiam; quo quidem in oppido est Ecclesia Abbatialis S. Helenæ, quæ tamen est desolata; idemque, Parochus Franciscanus administrat oppidum Paks cum Ecclesia diruta olim celebriore.

Admodum R. D. Henricus Mák, Parochus in possessione Tevel in Comitatu Tolnensi sine Ecclesia, uti paulo ante est annotatum.

PARS SECUNDA.

Officium Parochorum, & Licentiatorum.

I.

Potestas, officium, & finis Parochi in eo consistit, ut collata a Christo sibi (mediante ordinante Episcopo) potestate, vinum & panem in salutis Hostiam consecret, & sub utraque specie verum Christi Corpus & Sanguis, adeoque vivus Christus realiter existat. A peccatis vero poenitentes absolvat. Verbum Dei prædicet; Sacramenta administret; populum concionibus, rudis Cathedesi instruat; & demum ut ipse sancte, ac rite decem Præcepta Dei, & Ecclesiæ divinæ sane observando, non tantum populum sibi commissum, verum alios quoque verbo, vel exemplo probos efficiat, justosque in disciplina virtutum conservet, ac promoveat. Quia Pastor animarum est, qui probitate, sobrietate, puritate, prudentia, humilitate, iustitia, honestate, sana doctrina, hospitalitate, misericordia, libertate, fortitudine, zelo divinæ gloriæ & salutis animarum debet eminere, & Deo ac mundo acceptabilis esse.

II. Potestas, officium & finis Licentiatum in eo est, ut Sacro-sanctum Baptismi Sacramentum, saltem ad minimum de peccato gravi contritus, si

(quod Deus avertat) eo gravetur, administret. Ut conciones & preces singulis festis, & dominicis faciat; ut secundum consuetudinem Licentiatorum in adventu & quadragesima, omni die bis, aliquam instructionem, & bis preces seu Könyörgés peragat; ut doctrina Christiana rudiores imbuat; ut copulet, sepeliat, processiones statas perficiat, & reliqua Licentiatum congruentia, maxime in extremo mortis articulo apud ægros non intermittat, ac Deum vera fide agnoscendo serviat; Dei mandata ac Ecclesiæ observet, ita enim Scriptura loquitur: *Deum time, & mandata ejus observa, hoc enim est omnis homo*, ergo sine hoc nihil est omnis homo. Præterquam quod Licentiatum etiam aliis debeat præluere exemplo, ne incidat in illud: *ve homini illi per quem scandalum venit.*

III. Qualitas Dominorum Parochorum, ac Licentiatorum est; summa in illis reverentia, & obedientia erga Reverendissimum Dominum Episcopum Ordinarium, & ejus Vicarium observanda. In advenas, & peregrinos, hospitajitas, & charitas monstranda: in vicinos, pacis conservatio, dilectionis proximi auxilium, amor iustitiæ promovendæ; in mulieres, non familiaris, sed cauta & casta conversatio; in Parochianos, non nimia confidentia, quæ contemptum pariat, neque nimia severitas, quæ honorem aut abalienationem inducat; vini moderatus usus; coquorum potius, quam coquarum intertentio, aut si hoc possibile non sit, pro coqua mulier annoiata aut cognata talis habeatur, quæ suspicionem mali non ingerat. In pauperes propensa, ad minimum verbo, misericordia; in defunctos memoria frequentissima; in infirmos cura exactissima; ne improvisi sine Sacramentis decedant. In æconomia solertia moderata adhibenda, ut & se honeste alere, & aliis bene facere queat: sed tamen in omnibus sit prima cura æternitatis; quia teste Christo Jesu: *nihil prodest homini, si universum mundum lucretur, anima suæ vero detrimentum patiat. Ita igitur aliis luceat,*

Hhhhh

ceat, ut sibi non obtenebrescat; merita quoque pœna delinquentes a malo coerceat, & denique cum S. Paulo omnibus omnia fiat, ut Christum aliis lucri faciendo, ipse quoque eundem induat.

Quæ ut Parochi facilius præstent, cum nemo sine calore caleat, nemo sine albedine albus fiat, nec sine spiritualibus spiritualis efficiatur; iuvabit quamplurimum & necesse erit, ut v. g. *Die Dominico*, media circiter hora, qua tam sublimem sacerdotis dignitatem, qua supra Angelos evectus est, & gravissimam sui status obligationem, qua aliis ad vitam prælucere tenetur, quilibet expendat, uti in officio supra notato numero 1. breviter habetur. Itaque: *Die Lunæ* virtutes sacerdoti necessariæ trutinandæ, ut secundum S. Paulum 1. ad Cor. 3. sit irreprehensibilis, non superbus, non iracundus, non litigiolus, non percussor manu vel lingua, non vinolentus non turpis lucri cupidus, doctrinæ sanæ, castimonie exemplaris, &c. *Die Martis* charitas pastoris boni in suas oviculas, ad imitationem Christi examinanda. *Die Mercurii*, considerandum quali præparatione & conscientie puritate sint administranda Sacramenta, cum faciat Sancta Sanctorum. *Die Jovis*, de sacro Missæ Sacrificio, ac horis Canonicis pie & attente recitandis, meditandum. *Die Veneris*: recolenda peccati mortalis, ac noxæ venialis gravitas. *Die Sabbati*: acerbitas Dominicæ Passionis, cultus B. Matris & Virg. aut aliquod simile pium argumentum proponendum; ut sic animus sua esca qualibet die refectus Deo, & suo Creatori, ac Redemptori invisibiliter junctus adhæreat, eique soli vivat, ut dicere possit: *sive vivimus, sive morimur Domini sumus.*

Cura Templi & apparamentorum.

IV. Templi curam præ suis temporalibus tam quoad munditiam, quam quoad necessaria Templi apparamenta, potiorẽ habebit, ac exercebit quivis Sacerdotum. Omnia ad Sacramentorum administrationem requisita sint absque maculis, sicut & apud Licentiatos, ut

quis adveniẽs ædificari potius, quam nauseam contrahere debeat. Templi ruinæ, & facta testæ per Parochianos, mediante pecunia templi, restaurabuntur, si habeatur; alioquin per Parochianos, & patronos Ecclesiarum erit providendum.

Visitatio Filiarum Ecclesiarum.

V. Tam Parochus, quam Licentiatus debet frequenter suas Filiales Ecclesias, & pagos visitare, eosque tam in publico, quam privato ea, quæ ad salutem necessaria sunt, docere, ut sciant crucem facere, orare, confiteri, contritionem elicere, sacramenta nominare, decem præcepta Dei, & quinque Ecclesiæ, quo ad substantiam enarrare, honorare majores &c.

Licentiatuſ respectu Parochi quid agere debeat.

VI. Ubi Parochus degit (nisi de licentia Parochi) nullo modo baptizare præsumet: Et si cum Parocho in eadem Parochia habitat, eidem in omnibus ad spirituales curam spectantibus subesse debet. Parochus vicissim, ut etiam Licentiatu suo quoad victum honeste præbeantur, sollicitus erit.

Circa sacrum etiam apud Licentiatos.

VII. Non nisi gravissimis de causis dicendum Sacerdos Sacrum intermitteret: sed neque Licentiatuſ cum suis (ubi fieri poterit) diebus festivis & dominicis sacrum audire omittent, sicut & Licentiatuſ concionem, & preces consuetas nullo modo negligent, nisi legitime excusati.

De festis colendis, & jejuniis observandis.

VIII. Festa fori, sive quæ celebrantur in Ecclesia diebus dominicis, secundum Romanum ritum diligenter promulgentur, & delinquentes mulcentur: similiter jejunia secundum ordinationem Romanæ Ecclesiæ observentur.

Baptismus & alia Sacramenta.

IX. In præsentia vel propinquitate Parochi, Licentiatuſ non præsumet vel baptizare, vel copulare, vel introducere, ubi Parochus est; & si in propinquo per Parochum baptizatus fieri possit,

PARS TERTIA.

Proventus Parochorum.

I.

possit, is non per Licentiatum, sed per Parochum administretur. Verum etiam in casu necessitatis, vel etiam quando ejusmodi functiones per Parochum commode fieri non possunt in ejusmodi eventu, Licentiatius loci, aut etiam vicinior alius, omnia diligenter administrabit.

Confessio Paschalis.

X. Obligatur Parochus & licentiatius solerter investigare, an singuli ex Parochianis Paschalem confessionem peregerint, & non confessum monere; & si monitus neglexerit, puniendus omnino erit. Mulctarum vero Ecclesiasticarum universaliter media pars cedit Ecclesiae, media Parocho.

Quid cum infirmo agendum Parocho & Licentiatio.

XI. Ad infirmum si Parochus evocetur, tenetur statim licet remotiore eo, quo fieri potest modo, ad eum propere. Ubi tamen Parochus currere non potest, id Licentiatius prestare debet, orabitque cum vel coram infirmo, tales maxime preces, in quibus actus fidei, spei & charitatis continentur, contritio de peccatis, resignatio voluntatis humanæ in Divinam, & similia ultimo fini congruentia, v. g. de acerba passione Domini, ac ejus sacratissimis vulneribus ingerenda memoria. Et si Parochus vicinus fuerit ad unum vel duo milliaria, vel aliquanto plus, tenetur pro Parocho mittere, vel Licentiatius, vel Parochiani, & quidem tempestive, ut æger confiteri possit; secus facturi incuriæ, & desidia pœnam non evasuri.

Copulatio.

XII. Nunquam fiat copulatio absque terna denuntiatione, neque ad alienam Parochiam pertinens, nisi cum facultate proprii Parochi.

Sepultura.

XII. Nemo absque depositione 5. florenorum in pagis sepeliatur in templo; & hæc pecunia erit templi, habebitque illius curam Parochus vel Licentiatius cum duobus ut vocant filiis Ecclesiæ; exponetur autem in res necessarias Templi, & non Parochi, vel Licentiatii.

Singula paria hospitum conjugatorum sessionatorum (etiam in Filialibus) dabunt tritici simplicis, & ordinarii. occas. 40. in defectu autem tritici flor. 1. vel denarios Hung. centum. Quod si autem in pecunia omnino deficient, præstabit tantundem Parocho in labore æquivalente, aut in alio genere frumenti v. g. Siliginis, Hordei, Pannici, Avenæ, Milii, Kukuriczæ, Pisorum, Lentium, &c.

II. Similiter ab ejusmodi pari hominum, sed hospitum sessionatorum, & sessionatorum denarios Hung. 25. seu grossi 5. Personæ autem viduæ, tum viriles, quam etiam muliebres sessionatæ & sessionatæ, pendunt medietatem præmissorum, hoc est 20. occ. tritici, den. 12½. quod quidem intelligendum in defectu tritici, vel etiam pecuniæ ut præmissum est. Filii autem & filiæ sive hæredes, & successores nondum conjugati, sessionati tamen & sessionati, solvent more viduorum & viduarum prout superius est annotatum. Quod idem intelligendum de advenis, ac quibusvis aliis, qui sessionem aliquam occupant, vineam aut agrum excolunt, ut solvere debeant more viduorum atque viduarum.

III. Quantum porro ad administrationem, executionem & assignationem præmissorum proventuum, Dominis Parochis attribuendorum: imprimis quilibet Parochorum sibi erit providus ac bonus, & ut percipere possit tum ex Cathedrali insinuare poterit, quam etiam cum ædituo, seu Decano Parochiali, per Parochiam circumire, ac exigere licitum erit. Quin imo, si ita opus fuerit officialem Domini requireret, quatenus parochianos ad solvendum compellat. Quod si non succederet cum desiderato effectu, etiam apud Inclytum Comitatum instantiam facturum, executionem contra contumaces urgebit, & impetrabit.

IV. Inquilini conjugati, boves, aut equos habentes, quantum ad triticum,

H h h h h 2

cum, solvent perinde, atque hospites, possessionati, & sessionati paulo superius specificati. Quod idem ad solutionem pecuniarum erit extendendum, ac etiam de laboribus intelligendum in defectu tritici, aut pecuniæ. Inquilini ejusmodi jumenta non habentes pendent tritici occ. 10. de. 12. & laborem unius diei. Si inquilini sint vidui aut viduæ, præstabunt den. 25. aut 2. dies laborum.

V. Tempore vindemiarum, singuli hospites conjugati vineam habentes, de musto præstabunt pintas 5. id est pint. quinque. Vidui autem & viduæ pintas duas & mediam, id est pint. 2. $\frac{1}{2}$. similiter nondum conjugati, & inquilini sive conjugati sint, sive non.

VI. Quilibet hospes possessionatus & sessionatus, qui cum proprio curru egreditur, per annum præstabit duos currus lignorum ad domum Parochialem convehendo; alii autem, qui cum aliis conjungendo currum constituunt, currum unum præstabunt. Qui autem jumentis jugalibus destituuntur, ligna ad domum parochialem convecta concident. In omnibus Parochiis, singula duo aratra pro semine autumnali per Parochum præstandi, ternis vicibus, unum jugerum pro una kila elaboratum inarabunt, ac infeminabunt, componentque more solito. Pro vernali vero itidem duo aratra, pro una kila seminis a Parcho præstandi, terram arabilem præparabunt, & infeminabunt tempore consueto. Et hoc intelligendum est etiam de filialibus. Semper autem erit circumspiciendum, ut terræ arabiles designentur in locis Ecclesiarum, sive Materna sive filialium, ubi magis opportunum videbitur esse ad agriculturam exercendum.

VII. Qui vero jumentis & aratris sunt destituti, labores manuales unius diei præstabunt, prout Parcho necessarium videbitur. Ubi notandum diligenter est: valde distinguendum esse inter vineas, prata, & arabilia, ad solam Ecclesiam pertinentia, & illa quæ ad domum parochialem sunt spectantia. Quando quidem primigenis haud dubie excolenda sint per Parochianos, &

simul cum Parcho & senioribus Parochiæ, convertenda pro necessitate Ecclesiarum inibi existentium, & non debent converti in ulum Parochi, aut Parochiarum necessitatem.

VIII. Quæ vero secundi generis esse dignoscuntur, ea etiam veniunt excolenda per Parochianos, verum tamen pro solo Parcho applicanda, non autem in necessitates Ecclesiarum distrahenda. Proinde ubi domus parochialis antiquos suos fundos, seu agros, vineas, & prata jam ab antiquo destinata haberet, illa utique pro Parcho excolenda & administranda venirent: vice versa autem quæ ab antiquo ad Ecclesiam pertinuisent, ejusdem etiam Ecclesiæ necessitatibus attribuendæ essent.

IX. Quod si vero domus Parochialis ejusmodi beneficiis destituta esset, tum necessario aliunde provideri deberet, interveniente etiam si ita opus foret, dispositione ac consensu Domino terrestrium, ac officialium prævie superinde requisitorum. Universim quæcunque in agris & vineis excolta, demessa, & in pratis falcata, ac cumolata fuerint, unanimi consensu & labore Parochianorum omnia comportabuntur, & in debitum locum deponentur. Similiter etiam vineæ ad domum Parochialem pertinentes, cum omnibus requilitis & laboribus per Parochianos excolentur, ac perficiuntur. Quod si vero Parochus vineas proprias, agros, arabilia, sænilia, & si quæ id genus alia cum proprietate sibi comparata haberet, in iis excolendis, atque elaborandis, ne utiquam Parochiani erunt obligati: verum ipse Parochus suis propriis expensis ac laboribus administrabit.

X. Ubi prata & sænilia proprie ad Parochiam ab antiquo pertinentia non haberentur, sed pro ratione temporis de novo passim essent eligenda ac discernenda pro parte Parochi; in iis singuli hospites conjugati sessionati, & possessionati diem unum falcando præstabunt, vidui autem & viduæ diem medium. Illi porro qui jumentis sunt destituti

stituti sænum cumulabunt : jumentati demum convehent in domum Parochialem ac debite component. Quæ omnia circa labores hætenus descripta, Parochiani suis expensis, & victualibus perficere obligantur.

Sic vineas quoque Parochiales ipsi Parochiani tenentur vindemiare pro Parocho ; uvas exprimere, in vasa infundere, in domum Parochialem convehere. Quod idem intelligendum est de vineis Ecclesiarum pro iisdem Ecclesiis applicandis.

XI. Præterea siquidem Licentiatum Parochi plerumque leviores Parochias administrarent, unde etiam proventus non tantum mediocres, sed etiam longe minores percipi possent, ut eorum statui, & necessitati consulte provideretur ; ac etiam ut jura Parochialia in suo vigore, ac plenitudine permanerent, neve propter inopiam Parochorum, sive carentiam, & penuriam sacerdotum sensim diminui, tandemque aboleri videantur : omnino æquum, ac rectum videtur, ut etiam ipsimet Licentiatum, non secus ac sacerdotes Parochi in omni genere proventuum, laborum & præstationum Parochialium pleno jure gaudeant, ac æquipollent.

XII. Quod etiam vel exinde approbatur ; siquidem Dominis Parochis ad eorum Parochias ratione Sacramentorum administrandorum evocandis humanitatem, & hospitalitatem præstare deberent. Cæterum eisdem Licentiatum Plebanis cura, & cultura suarum Ecclesiarum Parochialium serio commendatur ; ut si eorum proventus ita secum ferre videantur, etiam ad cultum & nitorem Ecclesiarum aliquid velint convertere, pro necessitate earundem. Quem etiam in finem videtur omnino salutare, proficuum, simulque necessarium, quatenus sedecimæ Ecclesiarum Parochis sacerdotibus destinatæ applicarentur, ad ejusmodi Ecclesias ; cum pleræque sint, non tantum debitis apparatus destitutæ, verum etiam muris labentibus fartisque tectis non tantum hiantibus, sed & corruentibus, ni-

si succurratur, in totalem ruinam expositæ, ac desolandæ.

Domus, Parochialis.

I.

Sit debite ac honeste provisæ ac tectæ : area, & horti circumsepti, & ad minus pro Parocho cubiculum debite accommodatum cum fornace interna excacabis, & culinam cum camino : præterea camera & stabulo adjectis, nec non cum alio loco sub finem domus Parochialis, vel etiam alibi convenienter disposito, ac destinato, ubi currus, vasa, & alia domestica utensilia possint reponi. Similiter etiam cellariolum pro vino, frumento, aliisque necessariis reponendis, & conservandis.

II. Ut autem hujusmodi ædificia debite exsurgant, reparentur, ac perficiantur, non tantum referre, sed & interesse videtur, quatenus Parochiani tam jurisdictione Episcopali, & vicariali, quam etiam magisque autoritate, ac mandatis Dominorum terrestrium, ac officialium aliorumque possessorum disponantur, ac compellantur, si Parochiani essent inobedientes, refractarii ac contumaces.

Quod quidem perquam facile ex eo contingere possit, quod nimirum in hac Diœcesi Quinquæ Ecclesiensis, multi sint non tantum hæretici præsertim Calviniani, verum etiam Arriani nuperrime conversi, principiis, ac lumine fidei zeloque religionis orthodoxæ prorsus vacui, & in sua primæva cæcitate, ac duricie perseverantes, præcipue ob defectum Parochorum. Imo illi quoque, qui nomine Catholicorum censentur, potius nominales quam reales esse dignoscuntur. Adeo inveterata illa prioris temporis durities, ac barbaries occupavit populum in hac Diœcesi permanentem.

Stola Parochorum.

I.

A Baptismo grossi quinque, id est 5. quod si autem ex recepta consuetudine hætenus fuisset solitum, ut plus daretur in pecunia, vel ita ut simul cum pecunia etiam gallina & panis, aut

quid aliud tribueretur, ita quidem ut hæc omnia simul sumpta non tantum 5. groslos adæquarent, sed etiam superarent; tum illa consuetudo tanquam antiqua, usque recepta illæsa manebit.

II. Ab introductione den. quinque: ubi autem de consuetudine gallina, panis, aut vinum vel simile quid daretur, quod unum, aut etiam alterum grosfum exequaret, eadem etiam consuetudo permanebit.

III. A Confessione autem, aut communione in Ecclesia prorsus nihil exigendum sive directe, sive indirecte, siquidem hoc esset, populum quodam modo avertere ab usu Sacramentorum. Quod si autem populi devotio quidpiam fuerit elargita, per modum stipendii, aut eleemosinæ poterit acceptari.

IV. Ab extrema unctione den. quinque nisi consuetudo alia esset, plus, vel etiam nihil omnino dandi.

V. A sepultura parvulorum den. viginti quinque, adultorum vero, den. quinquaginta; si sacrum accedat, den. septuaginta quinque: & si adhuc insuper concionetur, tum pro omnibus collectivè sumptis florenus unus: nisi ex consuetudine loci antiqua, plus soleat dari cui non contravenitur: præcipue quando quis honoratur, & locupletior cum exequiis apparentioribus sepelitur.

VI. Consuetudo circa proclamationem observetur, quoad pensionem stolarem in pagis. A copulatione bene habentium florenus unus; mediocriter habentium, den. septuaginta quinque. Infra mediocriter habentium, den. quinquaginta: Accidentalibus autem, puta: panis, caro, vinum, stropholum, & si quæ alia; pro consuetudine locorum retinentur. In Civitatibus autem florenus unus, den. quinquaginta; aut quemadmodum ipsa consuetudo secum fert, vel etiam prout modeste, ac ex charitate convenire potest.

VII. Ab introductione neonuptæ den. quinque, cum suis accidentalibus dari solitis ubi est de consuetudine, & non alibi. Et, si mulier sine introductione post nuptias egredietur ad publicum, mulcta unius floreni punietur; in

mediate pro Ecclesia & in altera medietate pro Parocho cedente. Quod si vero mulier post partum dum introduci in Ecclesiam posset, eo tamen declinet, aut contemnat, in duobus florenis multabitur, quorum unus Parocho, & alter Ecclesiæ cedet. Quod si autem in re non habeat, puniatur, in pelle: si quidem ageret contra Præcepta DEI, consuetudinem Ecclesiæ, & sanctificationem parus. Si sponsa educatur extra Parochiam, tum Parocho plus solvitur, secundum consuetudinem, & conventionem inter ipsos ineundam.

VIII. Universaliter: quancumque aliqua elemosynaria, usu consumptibilia apponuntur ad aram, aut in templo offeruntur, ea, si ad cibum aut potum directe pertineant, cedunt Parocho, pecunia vero ejusmodi collectitia, aut ex devotione populi data, in medietate cedat Parocho, & in medietate Ecclesiæ. Cera vero, tela, mappa, lintheamina, tapetes, annuli, pecunia ex legato proveniens, omniaque alia mobilia & immobilia, quæ testamentaliter, aut alio modo directe & expresse Ecclesiæ donantur aut legantur, soli eidem Ecclesiæ cedunt: quæ ad ea prout Ecclesiæ videbuntur necessaria pie ac fideliter erunt convertenda, secundum mentem testatoris, aut donatoris a Parochis, ædituis, aut illis, qui in testamento pro executione sunt instituti.

IX. Si Parochus in filiali remotiore v.g. medio milliari hungarico, aut uno milliari germanico distante a sua parochia, divina peragat, ita, ut commode nec ad parochiam, sed neque alio se conferre valeat, ubi pro prandio reficiatur; tum in filiali reficiendus erit, panem, mediam vini, & aliquod cibarium apponendo.

Scola Licentiariorum.

OB rationes præmissas numero I. ipsi quoque Licentiatii a Baptismo, introductione, copulatione, neonuptæ introductione, sepultura, funebri concione, stolam eodem modo habeant ordinatam, prout superius pro Parochis est declaratum.

EMERICUS. II. Comes ESZTERHAZY.
 SRI. PRINCEPS. ARCHI. EPPUS. STRIGO.
 ab an: MDCCXXVI. Ætatis . an . LXXVII .
 VIVIT et VIVAT.

I.G. Rugendas. sc. Brong.

pag. 123

De aliorum Proventibus,

I.

DEmum, pro coronide proventuum ad Parochos pertinentium, sunt sedecimæ frumenti & vini ex territoriis & promontoriis earum parochiarum, quæ officio, & functione parochiali administrantur, percipiendæ ex decimis Episcopalibus, capitularibus, & quibusvis aliis, a quibus decimæ frumenti & vini accipiuntur.

II. Patrinus templi, ut vocant, curam solertem templi gerat, advigilando rebus templi cum Parocho; ita, ut patrinus sit conficius acceptorum, & expositorum templi.

III. Decani officium, prout hic nominatur, Decanus seu ædituus habebit curam accendendarum candelarum ac munditiei templi, altariumque: monebit laboratores: operarii templi invigilabit, blasphemos, & immorige-

ros Parocho deferet &c. Contra nubes si necesse sit pulsabit: nuntium subinde Parochi aget. &c.

IV. Ludimagister seu cantor: ipse est docere pueros, sepelire cum Parocho, in templo canere, & reliqua ejusmodi magistris consueta peragere ac exequi. Solutio ipsius est a qualibet domo, tam filialis, quam primariæ Ecclesiæ quadrans frumenti, & den. decem. Item tempore vindemiarum tres vel quatuor pintæ multi. a possessoribus vinearum. Festo trium Regum accidentia consueta; a pueri instructione per 4. singula tempora grossi quinque; a sepultura denar. duodecim; a cantu penes demortuum prout convenit. Item juxta locorum consuetudinem maxime Civitatum qualis, & quanta solutio esse debeat, videat cum parochianis Parochus.

*****

CONGREGATIO

ANTE

SYNODUM,

Habita sub CAROLO VI. Cæsare III. Hungariæ Rege, & Celsissimo, ac Reverendis. S. R. I. Principe EMERICO II. e Comitibus Eszterházy de Galantha, Archi-Episcopo Strigoniensi, Tyrnaviæ XXIII. Maji Anno MDCXXXIV.

Narratio & Acta in Congregatione.

Anus labitur septimus post decimum, quod ab obitu Eminentiss. S. R. E. Cardinalis, Archi-Episcopi Christiani Augusti Saxoniarum Ducis, Sedem Strigoniensem ornet, & Primas Hungariæ Ecclesiam gubernet Celsissimus, ac Reverendissimus S. R. I. Principis Emericus II. e Comitibus Eszterházy de Galantha; cujus gesta munia, meritum amplitudinem, & sapientissimam moderationem, qua animos gentis totius sibi devinctos habet, nostra scribendi brevitate contingere veremur.

II. Cum a dissensionibus unum jam in sæculum extractis, cessatum esset, immortalis Caroli Cæsaris, Regisque Apostolici beneficii

liiii 2

cio in sedes suas rediverunt Episcopi. Facta, deinceps, depulsis jam barbaris, magnæ Catholicæ Ecclesiæ accessio, & novos velut natales in Servia, Temesiensi tractu, Sirmio, & Sclavonia egit Religio. Has inter felices conversiones Superioribus annis inchoatas, Celsissimi Archi-Episcopi eximia providentia, & consilii ubertas, qua sacra & humana jura æqua lance novit expendere, omnia, quæ in controversiam, aut incommodum Ecclesiastici Ordinis erumpere poterant, vel certe ab autoritate poscebant remedium, domesticæ tranquillitatis studio ad summam animorum concordiam legesque Patrias composuit.

III. Restitutæ porro Orthodoxo ritui ædes sacræ, & munificentia ejusdem Celsissimi Primatis, è ruinis partim, nova partim mole ubique in Diœcesi excitata templa quam plurima, Curionibus, fundis, limitibus munienda; tum vero accrescens populi, ad ovile Christi traducti, frequentia, pacis demum, a Superis concessæ, sudum, mentem indidit, ut Synodum Strigoniensis Provinciæ colligeret, atque ab ultima, quam Lippaius A.E. an. MDCXXXVIII. egerat, optimarum legum sæcularem velut memoriam innovaret.

IV. Anno igitur MDCCXXXIV. Archi-Diaconi, eorumque Vicarii, assumpto ex regionibus singulis, quas curæ suæ adscriptas habent, Parocho, Tyrnaviam XXIII. Maji. confluxerunt. Celsissimi Archi-Episcopi præsentiam potestate vicaria explevit, idemque præfedit Excell. ac Reve. D. L. B. Franciscus Klobusiczky, Nemesinus, nunc Transylvania Episcopus. Libet eorum, qui aderant, nomina recitare.

PRÆSES.

Rever. ac Illust. D. Vicarius Generalis
Strigon. *Archi-Diaconus Zoliensis.*

Reverendiss. ac Ill. DD. *Archi-Diaconi, & Ecclesia Metropol. Strigon. Canonici:*

Adamus L.B. Máythény. *Nitriensis, Arvensis, Turocziensis.*

Joannes Belay *Neogradienfis.*

Georgius Schmidt *Gómoriensis.*

Joannes Uyvendéghy *Houtensis & Lipsoriensis.*

Franciscus L.B. Péterffy *Barstensis.* absens, infirmus.

Paulus Comes à Forgách *Comaromiensis.*

Jacobus Raulcher *Sáro-Váriensis.*

Joannes Jelenffy *Thornensis.*

Stephanus Nedeczky, *surrogatus Posoniensis.*

Nicolai Kellio *Cathedralis*, certis ex causis absentis, uti & Franc. L.B. Péterf-

fy vices sustinuit, specialiter ad hoc vocatus: Hieronymus Peverelly.

A. R. Domini Vice-Archidiaconi, & Parochi.

Strigoniensis. Stephanus Szaltz pangh.

Nitriensis. Andreas Zabreczky.

Mathias Kányovics. *Adjunctus.*

Josephus Krácon.

Michael Storoovics.

Ferdinandus Banyovics.

Gregorius Gudics.

Michael Támási.

Ladislav L.B. Maithény.

Joannes Puskás.

Michael Tarhay.

Antonius Simunik.

Martinus Liska.

Neogradienfis. Joannes Herény.

Gómoriensis. Antonius Belány.

Lipto-

<i>Liptoviensis & Hontensis.</i> Paulus Osval- doczy.	<i>Sdr-Variensis.</i> Georgius Agnelli.
<i>Adjunctus.</i> Joannes Matheides.	<i>Zoliensis.</i> Andreas Sinkay.
Andreas Paulikovics.	<i>Tbornensis.</i> Georgius Molitoris.
Georgius Kondlovics.	<i>Pozoniensis.</i> Martinus Szapanczy.
<i>Barsiensis.</i> Andreas Tímálovics.	Ladislaus Fodor.
Andreas Zavodny.	Joannes Naymayr.
Georgius Jelenffy.	Josephus Maczkovics.
Paulus Tomanek.	Mathias Valovics.
<i>Comaromiensis.</i> Joannes Hávor.	<i>Secretarius.</i> Joannes Feja.
Paulus Sági.	<i>Vice-Secretarius.</i> Casparus Ipoly.

Invocato igitur S. Spiritus gratia, die XXIV. Maii hora VIII. matutina, in Aula Archi-Episcopali conventum. Finitis salutationum officiis, Celsissimi, ac Reverendissimi D. D. Principis perfecta est epistola, in qua causas institutæ sacre hujus Congregationis, & quæ in ea tractanda venerint, sequentibus aperuit: *Princeps porro materia consultationum, & conclusionum sit; status cujuslibet Ecclesiæ, status Parochi & Parochiarum, status populi quoad fidem, Sacramenta, & Cathechismum, ac tandem provisio cunctarum necessitatum istarum, unde ordinari valeat, ac debeat.* Quibus intellectis, S. Congregatio, venerationem suam, & in omnibus obsequendi studium per responsum contestata est. Quæstiones postea a diversis exhibitæ sessionem promoverunt; atque altera indicitur pro

XXV. Maii. Hic de decimis, aliisque ad jura Ecclesiarum & Parochorum pertinentibus, magno cum spiritali ovicularum damno, vi, dolove subreptis, aut intercisis pro futura Synodo referenda:ur.

XXVI. Maii. Juste querebantur DD. Archi-Diaconi, quod Catholici, quibus fundi obnoxii sunt, Heterodoxorum gratiam, aut speratum ex eorum amicitia lucrum aucupantes, consilio & adjutorio, cum religionis causa id facere deberent, Parochum ad se recurrentem desituant, & hostium potius iniquis petitis, ac factionibus, quam Ecclesiæ Dei assistant. Examinatæ præterea causæ, quæ errantes ab ovili Christi remorentur, quo minus Catholicorum societati accedant. In utroque opportuna remedia sacro Senatui rei necessitas, & optimus zelus suggestit.

XXVII. Maii, in statum Ecclesiarum & Parochiarum confecta jam prius, & a Celsissimo Archi-Episcopo approbata idæa inquisitum est. Qui nempe, cujus dogmatis, & quantus in Parochiis singulis populus? qui Curiones? quæ templi dos? quæ apparatus sacri necessitas? *reliqua.* cui saluberrimo operi hæc & dies sequens

XXVIII. Maii, ex visitationum tabellis impendi debuit.

XXIX. Maii. Cum Reverendis. ac Illustris. D. Vicarius Generalis cætera, quæ ad futuram Synodum majore cum fructu cele-

brandam, necessaria videbantur expeditisset, & accelerationem indicis ante biduum cæpti, per DD. Archi-Diaconos conscribendi ex jussione Celsissimi Archi-Episcopi proposuisset; de *communione suffragiorum* per Diocesim totam pro mortuis ex ejus V. Clero, deinceps ineunda, idem D. Vicarius sermonem habuit; omnium igitur voluntate collecta ita sancitur:

Cum sancta, & salubris esset cogitatio exorare Deum pro defunctis, ut a peccatis solvantur, ordinatum est; ut Vice-Archi-Diaconi intellecta morte Fratris, certiore immediate per literas D. Vicarium reddant; iste vero DD. Archi-Diaconis, hi autem reliquis, quibus præ sunt, id ipsum significabunt.

Imminebant jam festa Pentecostalia; quæ cum DD. Parochos ad sua munia revocarent, actis Divino Numini gratiis sacer hic congressus dissolutus est.

V. Hæc proinde erant, quæ Celsissimus Archi-Episcopus Emericus Nicolai Olahi, & Petri Pazmani sectatus vestigia, privata in consultatione, Provinciali, aut Diocesano Concilio præmisit, ut multo facile, votis suis in animarum salutem semper expeditis, omnium Curionum, quos in ambitu potestatis censet, bonus Pastor industriam acueret, & totum se in gloriam Dei; ejusque sanctissimæ Sponsæ Ecclesiæ incremento, quod facit, consecraret.

VI. Alter jam annus Concilio celebrando nominabatur; cum alibi in exemptis præcipuè Parochiis ad Daciam usque diffusis, indicia luis pestiferæ deteguntur, ultra Tyrnaviensem postea Urbem magna Parochorum strage, qui peste correptorum salutem procurabant, dilata. Nec vero minor erat belli rursus gerendi suspicio, in apertum Martem abitura. Difficilis igitur habendæ Synodi tradita destinatio quietem ab armis, & sæviente hodiedum malo epidemico suspirat. Pium Numen *flagella iracundiæ suæ* in afflictam Hungariam expedita *avertat!* faciatque, ut *pax Ecclesiarum nulla turbetur tempestate bellorum*: Celsissimum vero Ecclesiæ nostræ Patrem, columenque, in amabilissimum jam senium nobis concessum, constituta moriendi lege sero auferat; ut Ecclesia Romano-Catholica, fundata per Divum Regem Stephanum, diu sibi, quod omnium vota expetunt, superstitem habeat Sacerdotem

Magnum, qui in diebus suis placuit Deo, Archi-Episcopum EMERICVM.

SUPPLEMENTUM.

Liber D. Thomæ de monte D. Georgii, an, MCCCCLXIV, inter *M. S. Bibliotheca Collegii Academici Societatis nostræ Tyrnaviæ ab ejus solertissimo curatore nuper detectus, & ad nos perlatus fuit. Character manuscripti ad seculum XV. referendus videtur. Exstat eo in volumine: Rubrica & Ordinarius Ecclesiæ Strigoniensis. Tractatus Ascetici de custodia quinque sensuum. Liber Bonaventuræ Domini Cardinalis; de doctrinis Clericorum, quibus scire poterunt modum perfecte vivendi quotidie, prout Deo obligantur. De puritate conscientiæ, & septem peccatis Capitalibus. De regimine, & causis pestilentiæ. Modus utiliter prædicandi. &c. Demum: Statuta Synodalia Almæ Ecclesiæ Strigoniensis Demetrii Archiepiscopi; Quæ nos ad annum MCCCCLXXXIII. desiderari dicimus, & pauculis eo reliquiis inter adversaria Tabulæ Zagrabiensis Ecclesiæ reperta, sub finem attulimus. Statuta autem hæc Synodalia, eadem omnino sunt, quæ in Synodo Strigoniensi anno MCCCCXCIII. sub Hippolyto Epherfi Archiepiscopo manca, in Synodo autem Nitriensi sub Antonio Episcopo integra, & sine defectu ad annum MCCCCXCIV. edidimus, demptis declarationibus a Paulo Abstemio adjectis. Ut proinde opera pretium non sit ea rursus iterare; cum in nullo, a nostro Manuscripto ceteri differant, præter prologum sequentem.*

Sicut Doctor summus, & egregius S. Augustinus testatur in libro de fide Christiana Catholica: Ecclesiam per orbem diffusam tribus modis existere comprobatur; quidquid namque tenetur in illa, aut est authoritas scripturarum novi, & veteris testamenti, vel universalis Ecclesiæ traditio, aut institutio propria & particularis existit. Author tate vero Scripturarum totaliter gubernatur: & universali traditione nihilominus regitur ipsa tota; privatis vero constitutionibus, & propriis informationibus pro locorum varietate regitur unaquaque. Eas propter Nos Demetrius, Dei & Apostolicæ Sedis gratia Archiepiscopus Strigoniensis, Aulæque Regiæ Cancellarius, quæ ad informationem morum & Ecclesiarum nostræ Diocesis profectum, ac delictorum coercionem sunt, prudentum participato consilio, & consensu fratrum nostrorum Dominorum de Clero accedente, infra scriptas constitutiones edimus, prout temporum varietate credimus expedire; ipsasque in Cleri notitiâ scriptis præsentibus duximus defendendas; & in hac Synodo publicandas: mandantes easdem, sub poenis adjectis inviolabiliter observari, & super illarum observatione omnes & singulas personas Ecclesiasticas, jure Diocesano, primo & secundo, & tertio, ac peremptorie admonentes, poenasque spirituales, ac quascunque alias insertas ex nunc, prout ex tunc, & ex tunc, prout ex nunc ipso facto publicantes, & proferentes in his scriptis contra ipsarum temerarios transgressores; constitutionesque ipsas interpretandi, & declarandi, & edendi, ac minuendi, & contra ipsas dispensandi nobis nostrisque successoribus facultate plenarie reservata.

Hic incipiunt Constitutiones Synodales & Statuta Almæ Ecclesiæ Strigoniensis.

Charissimi Fratres, Domini Sacerdotes & cooperatores officii nostri, Vos estis. Nos quidem & cæteri Archiepiscopi seu Episcopi licet indigni locum Aaron tenemus. *Reliqua ut in Synodis recensitis.*

SUPPLEMENTUM II.

Scephusienſis Synodi Canones ad annum MCCCCLX. *Parſ prima exhibuit. Manuscriptum paulo ante adductum, cum eorſdem prorsus refert, catalogum una ſeſtorum fori exhibet, ab illo tamen nihil diverſum, quem ſepe in pluribus deinceps conciliis publicatum vidimus; parçitum igitur eſt inutili hoc loco recenſioni.*

SUPPLEMENTUM III.

Illustratam opinionem nostram de Chronico Olabi Archi-Episcopi, quod pagina 182. Appendiculam Synodis feci, deo Bibliotheca, copia & pretio librorum ditissima V. Capituli Srigonienfis Tyrnavia; ex qua ut nonnulla in res meas exscriberem, sacrum ibidem Canonorum Collegium, pro suo in optimas literas desiderio, & erga nos promississima voluntate continuo indulsit. Reperi monumenta inter cetera Breviarium Srigonienfe, mole ac alias majore, Venetiis anno MCCCCLXXXIV. editum; in quo pagina altera, eadem omnino usque ad obitum Matthei I. R. H. seu annum M. CCCC. XC. impressa legas, quæ Chronicon recitat: cum tamen Olabus anno MCCCXCIII. natus sit Cibinii; ac proinde ante Olabi natales fragmentum illud Chronici jam prodierit.

MANTISSA.

Collectionem nostram Mantissa claudimus: quam ea ut spero voluntate Lector admittet, quæ primæ appensam parti completi visus est. Poteramus in ipso Conciliorum cursu quædam adducere: resecta tamen, suoque divisa loco malebant alii, ne ordo rerum sponte fluentium interciperetur. Supersunt quam plurima ejusmodi documenta, quibus tenebræ superioris ætatis in historia Ecclesiastica discutiantur, sed advertente nemine e manibus & memoria fugiunt. Unde fit, ut causarum domi nostræ quondam ætarum notitia destituti quidam, ad partum informis sæpe consilii properent, aut ab hoste petiti cominus, tela scutumque ad religionis, legum, dignitatis tuitionem abesse querantur. Profecto, si filii tenebrarum mutuis inter se studiis tantopere colligati, bistrictis instar, quaquam illos velis contingere, privilegia, concessiones, controversa doctrinæ suæ capita, aversas a reis pœnas publicas, exaggerata hominum, quibus reguntur, pia facinora &c. & si quid ad laudem, memoriam, vindicias societatis initæ accedit, miro plausu conferunt & obijciunt; enitendum nobis est, ut suppetias feramus eruditioni patriæ, & jacentem de Hungaria Catholica cæterarum gentium opinionem excitato ad literarios labores ingenio erigamus.

In bono hospite atque amico questus est, quod sumitur. Et quod in divinis rebus sumas sumptus sapienti lucro est. Pla. Mil. Glo. ac. III.

ORATIONES

Episcoporum Hungariæ ad Patres SS. Concilii Tridentini habitæ.

PRÆMONITIO.

Acta SS. Concilii Tridentini operose compillarunt, & a calumniis Hæreticorum vindicarunt alii. Quid ab Episcopis Hungariæ in illa Patrum celebritate præstitum sit, qua ratione a Ferdinando Cæsare illuc destinati e Clero nostro Oratores, in Synodo Olahi ad annum MDLXI. brevicula narratione sumus complexi. Jucundum porro fuerit Georgium Draskovics Episcopum Quinque-Ecclesiarum, & Andream Dudithium Sbardellatum Tinniniensem Antistitem, utpote Legatos, eo in confesso dicentes audire. Nihil, quod novitate sua laudem & gustum adferat, recudo: ad memoriam duntaxat ista accedunt, ne fugiant cum ætate. Primus itaque ad Patres verba fecit Georgius Draskovics XXIV. Febr. MDLXII. dum literæ Cæsaris de Oratorum autoritate palam legerentur. Quæ laus dicentem consecuta sit, ex responso S. Concilii patebit. Ferdinandi curam in reducenda Ecclesiæ pace, & susceptam in DEI causa operam adpromittit. Alter Andreas Dudithius veterem Ungariæ gentis pietatem, & a primis fundatæ fidei Christianæ rudimentis insitum erga Sedem Apostolicam observantiæ studium enarrat; tum periculum imminens, Patrum concordia avertendum, exponit. Sed nondum Vir eloquentiæ singularis a malo genio agebatur. Secundo, pro Sacerdotum conjugio, & calicis usu dicturus, nervos, vimque omnem acris ingenii adstrinxit, qua voluntates sanctissimi senatus ad assensum propositi sui inflecteret: & quia nonnulli ampliori etiam dignitate insignes, in eadem prorsus vela conspiraverant, orationis genere vehementissimo usus est. Sed nihil minus, quam res Ecclesiæ tranquillæ cordi habuit; id enim, Ecclesiæ postea defector in vita & morte confirmavit.

Kkkkk

Ora-

Oratio habita a Reverendissimo D. Georgio Draskoviczio Episcopo Quinque-Ecclesiensi, Augustissimi D. Ferdinandi Romanorum Imperatoris Electi Consiliario & pro Regno Hungariæ Oratore Tridenti in Generali Congregatione die XXIV Febr. MDLXII.

SI vobis Illustissimi Legati præclaræ domus, quæ est Ecclesia DEI, optimi, firmissimique Cardines, huic Sacrosanctæ generali Synodo divinitus dati, ac donati Præsidentes; vosque Patres, Pastores amplissimi, atque vigilantissimi: si vobis, inquam, Ferdinandi Cæsaris Augustissimi fides, pietas, vita propemodum Angelica, ac in retinenda, defendendaque Christiana Catholica Religione perpetuæ vigiliæ, labores plurimi, indefessumque omni tempore studium, jam antea perspectissima non essent, crederem equidem, me si hæc sciens, tacerem, non modo accusandum merito, verum etiam tanquam omnes impietatis limites dolose transgressum, jure optimo damnum esse. Verum quia optimi, Catholicique Cæsaris raræ, & inauditæ virtutes, vobis notiores sunt, quam ut a me in medium proferri debeant, hæc tanta, tamque præclara, & plane celestia dona, in hoc nobilissimo omnium Christianorum Principum capite, stellarum instar micantia, maxima admiratione veneranda rectius, quam oratione etiam splendidissima celebranda esse merito existimaverim. At nisi hunc talem, tantumque nobis Imperatorem Deus pro sua benignitate dedisset, infelix profecto, infinitis prope malis afflicta hæc nostra tempestas, & esset, & haberetur. Gratias itaque Deo æterno supplex aggere debet; quod illi præter ullum meritum, hic alter Constantinus Catholicus obtigerit: nam per Deum immortalem, nonne verum Constantinum, aut eo etiam majorem dixeris? qui ante aliquot sæcula hæresis, vel schismatis injuria collapsas Ecclesias, imo vero penitus deletas hisce calamitosissimis temporibus nova, liberalique fundatione restaurat. Collegia, & Cænobia everfa, solumque æquata re parat, & nova etiam magna impensa exædificat. Clerum denique ipsum una cum orthodoxa religione, in plerisque locis fere extinctum, non sine maximis curis, & incredibilibus sumptibus pristino splendori restituere omnibus viribus annititur. Sed ne curiosè magis explicare, quam strictim quædam attingere voluisse videar, illud hoc loco dicam, & vere quidem: laudatissimi hujus Imperatoris cura, atque opera perfectum esse, ut multorum scelere deformata religionis nostræ facies, suum decus, suum nitorem recuperare posse videatur. Jam vero quantum illud est, quod ut Christianos e Turcarum faucibus eripere, eosque a sævissima illorum Tyrannide in libertatem asserere possit, nihil eorum, quæ ad hanc rem recte ac laudabiliter gerendam adhiberi debent, omittit; sed continuis bellis, magno studio, incredibili cura, ita se impio illorum conatui opponit, ut quod Germani, quod Itali, quod Poloni, quod aliæ prope omnes gentes securius vivant, id ipsi uni secundum Deum acceptum referre debeant. Quis enim est in orbe Christiano locus, quem non Turcarum rabies jam olim pervagata esset? nisi hic talis, tamque pius Imperator se, suosque clarissimos liberos huic pesti objecisset, ejusque impetum solus ex omnibus Christianis Principibus sustinisset. Sed hæc ejusmodi sunt, ut nullis verbis, nulla ratione satis explicari possint. Atque hunc quidem Imperatorem omnium virtutum heroicarum cumulatissimum thesaurum, si vobis Patres laudatissimi hic coram intueri liceret, verbis exprimi non potest, quanto gaudio perfunderemini: vicissimque ne cogitatione quidem complexi possim, quali, quamque inextinguibili lætitia sua Cæsarea Majestas afficeretur, si in hoc augustissimo loco, in quo olim Paracletus ille Spiritus Sanctus sub igiturarum linguarum forma visibilis apparuerat, vere representante, tot doctissimorum, ac Religiosissimorum, imo vere Apostolicorum locum tenentium Patrum venerandas facies præsens inspiceret: certe temperare non posset, quin in omnium vestrum sancta oscula rueret, imo, quo est in rem Christianam studio, ipsamet

Maje-

Majestas sua hæc libenter venisset, si propter plurimas, easdemque gravissimas S. R. I. Regnorumque, & Dominiorum suorum occupationes, in presentiarum suæ Majestati id facere licuisset. Ne tamen interii quicquam, quod in hac parte muneri Cæsareo incumbit, omitteretur: Vo'uit S. M. Oratores & Commissarios suos ad hoc sacrosanctum Concilium tempestive, & ante omnes alios Christianos Principes mittere, qui & personam suam referrent, & cum plena auctoritate, & mandato, nomineque, & loco M. suæ celebrationi hujus sacræ Oecumenicæ Synodi interessent. Quemadmodum hæc, & alia multa præclara, quæ in mandatis habebant, Reverendissimus Dominus Antonius Muglitius Archi-Episcopus Pragensis, & Mag. D. Sigismundus a Thun M. suæ C. Oratores hic præfentes, vobis Illustrissimi Domini Legati privatim luculenta oratione copiose exposuerunt. Ex his itaque, quæ jam dicta sunt, Antistites Sanctissimi, manifeste apparet, quo studio, quamque propensâ voluntate sit ejus Majestas in hanc sacram Synodum; præsertim vero cum non solum ab eo, qui modo universam illustrat Ecclesiam Pont. Max. vere Pio IV. verum etiam ab aliquot Sanctitatis suæ prædecessoribus Pont. Max. (piæ memoriæ) magna contentione semper petiverit, ut jam tandem majorum suorum exempla secuti, convocato veteri de more Generali Concilio, extirpatisque hæresibus, & veteri Ecclesiastica disciplina restaurata, Christi fidelium salutem prospicerent. Quamvis Sanctissimus quoque D. N. pientiss. Pastor statim in ipso Pontificatus sui felici initio, ante alias omnes gravissimas, urgentissimasque curas, hinc data opportunitate imprimis de congregando universali Concilio, spinisque ex agro Dominico refecandis, pro innata sibi pietate, & sapientia ultro susceperat. Id quod jam in Sanctitatem suam laudatissime, omniumque Christi fidelium mirifico applausu re ipsâ præstare cernimus. Pater cælestis! serva hæc orbis lumina, quæ ad conservandam, tuendamque Rempublicam Christianam, imo vero pretioso Filii tui Domini nostri JESU Christi Sanguine acquisitam Ecclesiam virtutibus, pietatisque studiis cumulata, ita conjuncta esse voluisti, ut alterum in altero cernere liceat. Quod Sanctitatis suæ præclarum, Summoque Pontifice, ac Pastore dignum, universoque orbi Christiano salutare studium, cum non sine magna animi voluptate Christianissimus Imperator videret, sua quoque M. Cæs. tanquam primogenitus Ecclesiæ Catholicæ, Sedique Apostolicæ additissimus filius, hoc Sacrosanctum Oecumenicum Concilium, quod in Spiritu Sancto rite, ac legitime congregatum agnoscit, pro Cæsareo suo munere, quotiescunque res postulaverit, ab omnibus injuriis tueri, manutenere, atque defendere se se promptam, ac paratam benigne offert. Quo autem hanc suam voluntatem ejus Majestas vobis magis testatam faceret, non solum ut Imp. Rom. ac Boh. Rex, & Archidux Austriæ, hos graves, & præstantes, munerique huic obeundo, maxime idoneos viros, quos coram cernitis Oratores suos, huc mittere dignata est, sed etiam quatenus est Rex Inclytæ Hungariæ, antiquissimi illius, & nobilissimi Christiani orbis propugnaculi, me licet immeritum huic Sanctissimæ Synodo, nomine suo Regio, cum plena auctoritate, & mandato interesse voluit. Et quamvis literas ejusmodi plenæ auctoritatis, mandatique vobis nuper exhibere certas ob causas non poteram, locum tamen Regi Pannoniæ debitum Amplitudines vestræ Illust. & Reverend. non expectatis literis, quas jam ad manus habeo, mihi dandum, & assignandum benignissime adjudicarunt; imo absque aliqua mora humanissime assignarunt, & dederunt. Quod Amplitudinum vestrarum egregium, & memorabile factum, cum vestræ erga Catholicum Imperatorem, Regemque meum Serenissimum, observantiæ, & amoris sit illustre testimonium, Majestati suæ gratissimum, omnibusque amoris, & benevolentiae officiis pensandum accidit. Ego vero pro hac Amplitudinum vestrarum erga me insigni benevolentia, quum omnia, quæ ad cumulum officii mei spectare cognovero, diligentissime implevero, Deum

etiam æternum votis omnibus supplex exorabo, ut vos omnes, & singulos hic felices conservet, & post hanc vitam donet eam, quæ nescit temporis modum. Postremo ut & officio meo, & Illustrissimarum, ac Reverendissimarum Amplitudinum vestrarum expectationi satisfaciam, fidemque Reverendissimi D. Archiepiscopi Pragensis, Oratoris Cæsarei nuper pro me interpositam redimam, literas plenæ authoritatis, & mandati Regis mei reverenter exhibeo, orans, ut & illas in hoc ornatissimo consensu pro recepta jam consuetudine publice perlegi facere, & me cæpta hac sua singulari benignitate, atque humanitate completi dignentur.

Responsum Sanctæ Synodi ad Oratores Cæsareæ M.
in eorum comparitione, die VI. Febr. MDLXII. & in Sessio-
ne secunda XXVI. Mensis Februarii,

Reverendissimi Domini. Adventus Dominationum vestrarum magnam huic Sanctæ Synodo lætitiæ attulit, tum propter maximam benevolentiam, & observantiam, qua Synodus ipsa suam Cæsaream Majestatem prosequitur, tum propter eum honorem, qui ei ex hac nobilissima, potentissimi, atque Religiosissimi Principis Legatione accessit. Quare Sancta ipsa Synodus Dominationes vestras, quas præstanti virtute, ac pietate præditas esse non ignorat, lætis amplectitur, atque recipit animis. Mandatumque, & literas suæ Cæsareæ, & Regiæ Majestatis in hoc loco lætas, & recitatas, quantum de jure debet, admittit.

Reverendissimi Patris, Domini Andreæ Dudithii Sbardellati Episcopi Tinniniensis, ac Dominorum Prælatorum, totiusque Hungariæ Cleri, in Sacrosancto Oecumenico Tridentino Concilio, Oratio, habita VIII. Idus Apr. MDLXII.

Tria fuerunt tempora, & ea quidem non ita multis mensibus interjectis, quibus temporibus hi, quos in literis, quæ modo recitatæ sunt, nominari audivistis. Reverendissimus & Illustrissimus Dominus Nicolaus Olahus, Archiepiscopus Strigoniensis, Domini Episcopi, cunctus denique Hungariæ Clerus lætitiæ sane tanta affecti sunt, quanta vix ulla oratione explicari posse videatur. Primum quidem tempus fuit, dum Religionis Christianæ rebus in maximum periculum, & extremum pene discrimen adductis, auditum est, eum nobis Dei misericordia, & bonitate veluti e Cælo demissum esse gubernatorem, qui tot, tantisque procellis, & tempestatibus agitatam, ac prope in scopulos illisam Christi navem, Christo ipso, qui horribiles fluctus compefceret, e somnis excitato, tranquillum aliquando in portum perduceret. In quo certe ita nobis a divina bonitate consultum esse confidimus; nihil ut jam ad felicem hujus tam salutaris, tam bonis omnibus optatæ, tamque speratæ rei eventum magnopere desiderandum amplius esse videatur. Eum enim nobis Dei Clementia Pontificem dedit, qui Religionis studio, in Christi plebem charitate, ac sapientia longe excellit. Quæ quidem virtutes in eo haud obscure jam tum elucebant, cum in Hungariæ Regnum, satis quidem incolume illo tempore, nunc vero malis omnibus oppressum, ac pene everitum, una cum clarissimo viro fratre suo missus, omnium in se nostrorum hominum ora, sermonesque convertit. Neque enim tum nostra gens alium eum futurum speravit, quam qualem ipse postea præclarissimis, & omni commendatione dignissimis actionibus se præstitit.

Etenim, ut alia quamplurima transeamus, in quibus singularis ejus sapientia, ac summa quædam pietas enitet; quantum illud est, quod post adeptam hanc dignitatem, qua ne fingi quidem excelsior ulla potest, non propterea ad eum se dignitatis gradum sublatum esse existimavit, ut suis commodis, sed

sed Reipublicæ Christianæ incolumitati, atque utilitatibus inserviret? & quidem ut omnes homines intelligerent, eum hac una in re cogitationes omnes defixisse, cum primum Pontifex Maximus divino afflante Spiritu renuntiatus est, nihil potius habuit, quam ut pravis opinionibus imbutas hominum mentes purgaret, easque a simulata Religione ad verum Dei cultum: ab immani quadam contumacia, ad Ecclesiæ obedientiam: a summa demum infania, ad integram sanitatem revocaret; quod ut sapiens, ac peritus medicus quam posset levissimo, & ad morbi naturam peraccomodato remedio tentandum, neque statim ad acriores medicinas confugiendum esse judicavit. Itaque cum ingratos sane multos, & levissimorum hominum fallaciis irretitos, ac prorsus infatuatos Ecclesiæ, suosque filios, omnem obedientiam abjecisse, seque e charissimæ Matris complexu per summam impietatem, ac petulantiam submovisse animadvertisset: Dei Max. cuius in terris vices gerit, bonitatem, & clementiam imitatus, non statim illos omnino abjiciendos, ac pro summa sua potestate æternis suppliciis addicendos esse duxit, sed eximia adductus charitate, ac paternâ quadam indulgentiâ in id dedit operam, ut si posset Deo, sibi que eorum animos conciliaret, eosque in Ecclesiæ Matris gremium restitueret. Atque id, ut commodius, rectiusque consequeretur, Sacrosanctum hoc Oecumenicum Concilium congregandum sedulo curavit. Atque hoc quidem fuit alterum lætitiæ illius tempus, quâ Hungariæ Episcopos, & universum Clerum affectum fuisse initio dicebam. Idque profecto non sine causâ; in eam enim spem veniebant fore, ut hac potissimum ratione pestilentissima hæreticorum lues, quæ universum jam Christiani orbis corpus pervagata est, aut prorsus regi, aut ita compesci posset, ut a summa desperatione ad magnam sanandam Reipublicæ spem, bonorum animi erigerentur. Quam ad rem perficiendam quid aptius, quid horum Sanctissimorum Patrum celeberrimo conventu accomodatius fieri potuit? nam si in morbis curandis illud inprimis spectamus, ut contrariis remedia adhibeamus contraria; in hæreticis ad sanitatem revocandis omnis generis satis uberem, & abundantem amplissimi Patres nobis suppetitabant medicinam. Nempe si erit nobis contra hæreticorum impietatem decertandum, horum illis Patrum singularem pietatem exponemus: si contra superbiam, humilitatem: si contra incitiam, rerum omnium scientiam: si contra levitatem, constantiam objiciemus. Nullum denique morbi genus illos occupare aut potuit antea, aut deinceps poterit, cui salutarem, & præsentem in Sanctissimis hisce Patribus medicinam reperire non liceat. Sed hæc notiora sunt, quam ut in eis explicandis longiorem orationem infumi necesse sit.

Jam vero tertium tempus, quo incredibilem nostri Episcopi animi lætitiâ sentierunt, illud fuit; cum primum inauditum est, ac postea constanti fama percrebuit, sanctissimum Dominum nostrum, quæ summa ejus est sapientia, ad sacrosanctum illud legationis munus obeundum, quo secundum ipsius dignitatem nullum in terris habetur majus, ex omnibus vos delegisse. Quod quidem ejus judicium ita sententia omnium comprobatur, ut nihil prudentius, nihil sanctius, nihil ad id, quod quæritur, perficiendum accomodatius excogitari potuisse, optinus quisque verissime prædicet. Tot enim sunt, ac tam præclaræ cujusque vestrum virtutes, ut nulla existat tanta dicendi facultas, quæ earum laudibus non longe sit inferior. Quare ne videar vel modestiæ fines transire, vel præter animi mei genium assentatione uti; malo egregias virtutes vestras animo, cogitationeque mecum ipse reputare, atque admirari, quam pauca, eaque non satis pro rei tantæ dignitate, in medium asferre. Nam satis præclare mecum quidem in præsentia actum putarem, si vel illud dicendo consequi possem, ut eam, quam dixi nostrorum Antistitum lætitiâ vobis ante oculos ponerem, ac simul ostenderem eximiam eorundem in Catholicam Ecclesiam observantiam, ac studium quoddam singulare. In quo tamen illud me consolatur, quod id ipsum vobis om-

mnibus aliqua ex parte jam esse persuasum, Tibique inprimis Stanislae Hofi Cardinalis amplissime! qui Nicolaum Oláhum Strigoniensem Archi-Episcopum, quem sepe honoris gratia nomino, & alios nostros Episcopos & novisti, & iis familiariter etiam usus est.

Te igitur, Illustrissime Hofi! testem appello, tuoque gravissimo testimonio, Dominum Archi-Episcopum, ac Dominos Hungariæ Episcopos honestari, ornarique, & meæ cursum orationis adjuvari cupio. Nonne magnam in omnibus, maximam in optimis illo, ac prudentissimo sane Domino Archi-Episcopo pietatem, in oves sibi commissas charitatem, in lupis a caulis suis abigendis vigilantiam; in sanctissimum Dominum nostrum, in sanctam Sedem Apostolicam obedientiam, in Te, atque alios Tui ordinis proceres observantiam cognovisti? Equidem illud pro certo affirmare possum, si par esset nostræ tot jam bellis attritæ, ac pene prostratæ nationis ratio, atque aliarum etiamnum florentium, nec ipsum Dominum Archi-Episcopum Strigoniensem, hominem quamvis ætate jam exacta, ac uique decursa, nec alios Dominos Episcopos nostros, omnes ferme aut adversa valetudine, aut senectute, quæ ipsa morbus est, ita confectos, ut minime possint iter paulo longius ingredi, dubituros fuisse, huc omnes cupidissime venire, suamque hanc talem, tantamque lætitiā, & quam sanctissimo Domino nostro, sanctæ Sedi Apostolicæ, & vobis omnibus, & debent, & debere se libenter profitentur obedientiam, atque observantiam, præfentes quibus potuissent rationibus declarare. Neque vero alienum quidpiam a majorum nostrorum pietate, ac religione fecissent. Multas enim gentes gens nostra in sanctam Sedem Apostolicam observantia, & quæ hinc enascitur pietate, ac religionis cultu antecessit. Cujus quidem rei tam multa, tamque præclara exstant testimonia, ut nemo adeo rerum sit imperitus, cui singularis Hungarorum pietas, ac religio non maxime sit cognita.

Ac ne quid interim de multis Regibus nostris dicam, qui ob eximia in Christianos merita, ob vitam sanctæ actam, in Beatorum numerum sunt relati: quid illa, quæ in omnium oculis incurrunt superba, & magnis opibus, quibus exstructa templa, cœnobîa magnificentissima, sacerdotia opulentissima, an non satis magnum majorum nostrorum pietati testimonium præbent? tum vero non ita pridem, sed Patrum nostrorum memoria salvis adhuc, atque florentibus Hungarici Regni rebus, quanti illud studii, & observantiæ, quantæ pietatis erga Romanam Ecclesiam fuit totius gentis nostræ argumentum? cum innumerabilis prope multitudo quotannis cupidissime Romam confluebat, ut Beatorum Apostolorum limina salutarent, atque his proni oscula figerent, omnesque Sanctorum reliquias quibus urbs est refertissima, venerarentur: ac demum a Pontifice Maximo, summi beneficii, ac gratiæ loco benedictionem læti domum referrent. Vias tunc passim, plateas, fora, gentis nostræ viris, ac sæminis parvulos etiam secum trahentibus oppletas vidisses. Non quem, quam ætas, vel sexus, vel itineris longitudo, vel mille vitæ pericula, aut ulla omnino difficultas retinere poterat, quin Romam venerabundus religionis ergo properaret. Omnia scilicet pietas vincebat. Atque hic quidem fortasse adsunt, qui hæc, quæ dico, viderint, ut possit ab ipsorum oculis oratio mea firmissimum pietatis, & religionis testimonium capere.

Sed hujus generis adeo sunt multa Hungarorum pietatis testimonia, ut nusquam se non offerant. Ac ne alia nunc attingamus; quid de tot, tamquædiuturnis, atque adeo continentibus adversus communem Christiani nominis hostem, & susceptis, & confectis bellis, quid dicam aliud, quam quod omnium hominum confessione verissimum esse constat: Hungaros nimirum singulari pietate, ac Christianæ religionis studio adductos, propterea arma sumpsisse, ut horrendam illam barbarorum tyrannidem, omnibus populis imminentem depellerent, ac durissimum intollerabilis servitutis jugum a Christianorum cervicibus excuterent; quæ

rum quidem tantæ pietati, quæ satis digna, a Christianæ pietatis cultoribus referri gratia potest?

Ipsi ut reliquæ nationes in utramvis aurem secure, ita dicam, dormiant, ut pacis artes omni deposito timore excolant, ut summo otio perfruantur; Ipsi inquam Ungari sævissimis barbaris sua corpora miseris modis dilanianda obijciunt: Ipsi barbarorum tela in Germaniam, in Italiam, in Gallias Christiani orbis partes directæ, suorum corporum objectu excipiunt. O pietatem singularem! o ingentem, atque admirabilem Hungarorum ex pietatis radicibus pullulantem charitatem!

Hanc a majoribus nostris nobis veluti per manus traditam, ac summæ semper constantia servatam pietatem, & obedientiam, & ipse Dominus Archiepiscopus, & reliqui Episcopi nostri, suo ut dixi adventu comprobassent, si parem voluntatem, aut commoditatem habuissent; sed ita ab immani Turcarum rabie omnia, ita ab hæreticis omnia perturbantur, ac sursum, deorsum feruntur, ut si vel paululum se a suarum ovium conspectu subducant, nihil jam integri sit remansurum. Actum sane de religione, deque omni pietate foret, si Dominus Archi-Episcopus, si alii Domini Episcopi non dicam in longinquam aliquam regionem proficiscerentur, sed si pedem omnino ex Hungariæ finibus efferrent. Si quid est, quod hæreticorum rabiem compescat, autoritas certe est, cujus nonnullum adhuc vestigium nostri Episcopi retinent. Idque ob piissimi, atque optimi Regis nostri Ferdinandi Imperatoris summam pietatem, & singularem quamdam in Christianam religionem, inque nostrum hunc ordinem animi propensionem.

Et quidem, quod Christiana adhuc religio aliquantum in Hungaria vi-geat, neque prorsus explosa, exturbataque sit, unius Ferdinandi Cæsaris pietati acceptum imprimis referre debemus; cujus erga nos clementia, atque in Deum pietate Episcoporum nostrorum autoritas primum nixa, tum functionibus quibusdam fulcitur, ac sustentatur, quæ in reipublicæ nostræ administratione positæ sunt. Ac nisi majorum nostrorum sapientium virorum virtute perfectum, ac prudentia ita nobis provisum fuisset, ut qui apud nos Episcopi essent, iidem etiam a Regibus ipsis nostris ad consilia adhiberentur, multum in Hungaria jam pridem pietatis vestigium reliquum esset.

Quod si hoc etiam tempore a Regis consilio removerentur Episcopi, Deum immortalem, quanta repente religionis, & rerum Ecclesiasticarum perturbatio existeret! nam etsi eum Dei benignitate, & clementia nacti sumus Regem, qui unus omnium Regum pietatem, ac sapientiam superat; tamen is tot populorum, ac Regnorum, & maximi Imperii procuracione distractus, ac gravissimis iisque continuis occupationibus impeditus, qui potest cognoscere, quid in hac vel illa Hungariæ parte fieri oporteat, nisi Episcoporum admoneatur diligentia? Eo jam hæreticorum vis processit, ut nisi aut ipse Dominus Archi-Episcopus, cum id per muneris sui pastoralis rationem licet, aut alius ex Episcopis aliquis ad Principis latus assistat, qui contra perpetuam hæreticorum audaciam, & intolentiam ejus opem, auxiliumque imploret, omnia in pejus ruere, ac retro sublata referri viderentur. Quod probe intelligens S. D. noster, & re ipsa expertus, quanti intersit miserrimo hoc tempore, si docti & pii viri Ecclesiarum apud Principes patrociniū suscipiant, illum ipsum, quem ante nominavi Nicolaum Oláhium Archi-Episcopum Strigoniensem, virum omni virtutum, ac laudum genere ornatissimum, Teque Reverendissime Quinque-Ecclesiensis Episcopo, hortatus est, ac monuit, atque adeo mandavit, ut nunquam ab Imperatoris, & Regis nostri latere, vel latum unguem discederetis: sed pro vestra autoritate, & quia merito vestro plurimum apud eum valetis gratia, Ecclesiarum causam defenderetis, ac tueremini. Huc accedit, quod D. Strigonienfis, & alii ex nostris Episcopis nonnulli Turcis finitimas arces habent, jam in iis defendendis, & ab

hostium injuria tuendis, et si Cæsareæ Majestatis munificentia & liberalitate potissimum subleventur; nisi tamen sua ipsi quoque providentia, ac cura, qua ad remorandas, quantum fieri potest, hostium incurSIONES usi sunt, subministrant; si suam prudentiam, & vigilantiam Turcarum potentiae non opponant, quomodo fructus suos percipient, quibus se sustentare, suarumque ovium commoditatibus prospicere queant? Postremo tanta est quorundam, ac prope omnium Episcoporum nostrorum inopia, ut nisi eos piissimus, idemque optimus Imperator & Rex noster singulari sua liberalitate adjuvaret, & ex suo ipsos ærario aleret, vix fieri posset, ut hi se domi suæ sustentarent, nedum possint tantos sumptus, quanti hic faciendi sunt, sustinere.

His igitur publicis muneribus illic occupentur, necesse est, si suam Episcopi auctoritatem, ac religionis dignitatem retinere, ac tueri, si gregem sibi commissum defendere velint. Eo enim ventum jam est, ut non tam contra Turcas, quam contra hæreticos nostris Episcopis sit decertandum. Quod ni faciant, actum, ut jam dixi de omni pietate foret. Quamquam ne hac quidem ratione possunt id, quod cupiunt, assequi. Tanti enim tum a Turcis, tum ab hæreticis impetus existunt, ut non nisi singulari Dei providentia, nullo eis humano ingenio, nullis viribus, nullis opibus resisti posse videatur. Atque utinam, o utinam! cum sacrosanctum hoc Oecumenicum Concilium dimittetur, & actiones nostræ, quem speramus, felicem exitum habebunt, utinam inquam illuc, unde egressi sumus, nobis redire liceat. Hæc est nunc calamitosissima, olim veronon tam aliarum rerum ubertate, quam religionis integritate florentissima Hungariæ facies; quam, nemo est adeo ferreus, qui aspicere, & lachrymas retinere queat. Sed tota hac de re, deque miserabili Hungariæ statu, de hæreticorum multitudine, ac varietate, deque iis rebus, quæ privatim ad Hungaricas Ecclesias pertinent, dicam alias, cum id per vestram mihi benignitatem, & patientiam facere licebit. Nunc dicendi finem faciam, si prius illud dixero: Reverendissimum D. Strigoniensem, Dominos Episcopos, & universum Hungariæ Clerum, cum ipsi ob jam memoratas, multasque alias causas præsentem adesse non possent, ut suum tamen singulare studium testificentur: quod antehac nullis unquam temporibus factum fuisse legimus, ne florentissimis quidem Hungariæ rebus, id nunc ipsis prostratis publicis, ac privatis opibus præstitisse, ut nos duos hoc tempore D. Joannem Sylvestrum Colosvarinum Episcopum Chanadiensem, quem hic præsentem cernitis, & me summa Cæsareæ Majestatis voluntate deligerent: qui eorum nomine omnem, quam sanctissimo Domino nostro, sanctæ Sedi Apostolicæ & vobis debere se profitentur, obedientiam deferremus; ac supplices obtestemur, ut hanc ipsorum voluntatem, atque etiam missionis tarditatem boni consulationis seque ac suas Ecclesias, quæ in tutela, ac patrocinio potissimum vestro conquiescunt, eo loco habeatis, ut inter cæteras orbis terrarum Ecclesias, nonnullam ipsarum quoque habitam a vobis fuisse rationem appareat. Quæcunque autem vos, ut sacrosanctum hoc oecumenicum Concilium statuerit, & sanxerit, ea nos, ipsique non secus, atque a Deo Maximo profecta, qui nunquam a vestris Conciliis abest, summa cum reverentia, atque humilitate non accipient solum, sed accepta quam poterunt maxima cura, ac diligentia, tum ipsi servare, tum alios etiam, ut id faciant, adducere conabuntur.

Responsum Sacri Concilii Tridentini ab ipsius Concilii Secretario pronunciatum.

Reverendi Patres.

Persuasum est sanctæ Synodo eam lætitiā, quæ communis fuit cum omnibus Christiani populi nationibus, pro generalis hujus sacrosancti Concilii celebratione, ad Prælatos quoque Ecclesiæ vestræ Hungariæ pervenisse: cujus singula-

gulare semper exstitit studium in tuenda, & conservanda vera Christi religione. Nunc rogandus est Deus immortalis, ut quæ tanto bonorum omnium consensu inchoata sunt, ad optatos etiam exitus pro sua benignitate perducatur. Optabilius quidem sanctæ Synodo fuisset, ut Regni Hungarici Prælati ad hoc sacrum Concilium personaliter accessissent: sed quando iustis, & legitimis de causis cum gravissimo testimonio Illustrissimi, & Reverendissimi Domini Hosii Cardinalis Varmienensis conjuncto coguntur abesse, libenter illorum excusationem sancta Synodus accipit: cum præsertim confidat fore, ut non multo minoreni utilitatem Christiana religio perceptura sit ex opera, quam ipsi suis Ecclesiis his turbulentis temporibus pie, & diligenter præstare poterunt: atque eo magis, quod res & negotia sua vobis optimis & religiosissimis Patribus committenda existimarunt. Quod reliquum est, vos, & mandata vestra, prout juris fuerit, læto animo amplectitur, atque admittit.

DIPLOMA

FERDINANDI II. C. & H. R.

De Testamentis Prælatorum Hungariæ: cujus in Synodo MDCXXX. & sequentibus facta est mentio.

PRÆMONITIO.

Quantum commodi rei orthodoxæ, locis sacris, Musarum & pauperum domiciliis, Patriæ demum toti a munificentia V. Cleri Hungarici accesserit, probe cognitum habuit Ferdinandus. Quidquid frugalis ætate vitæ ratio, & ad modestiæ Ecclesiasticæ leges dimenta familiaris suppellex reliquum fecit, in usus pios a morte sua destinabant quidem Prælati nostri, sed pleraque in amicorum aut domesticorum rapinam abibant. Frequens exinde, hæredum loco, æris parati, & utensilium direptio successit, temeritate tanta ut funeri curando, aut loculo sumptus non raro deessent. Adde propinquorum avaritiam, qui sine discrimine in fundos, dignitati & loco, quem mortuus possidebat, affixos, involabant, nunquam ad Ecclesiam aut Regem, unde venerant, redituros.

Morem hunc pessimum tot litium, & offensionum fontem, ut Ferdinandus aliquando diverteret, audito sacrorum Procerum, & ærarii regii Præfectorum consilio, leges utilissimas sequenti diplomati insertas condidit, & modum componendi testamenti præscripsit. Erant porro multa hac in formula, quæ dubiis subinde locum fecerunt, tum maxime cum mors inopinata Prælatorum aliquem ab ultima voluntate sua testibus aperienda prohiberet. Secundo igitur sub Leopoldo I. C. H. R. ad certa pacta conveniendum erat; quæ tamen Constitutio assensum V. Cleri in multis non invenit.

Mmmmm

Nos

Nos Ferdinandus &c. ad perpetuam rei memoriam, pro Nobis, ac hæredibus, & successoribus nostris recognoscimus, & notum facimus tenore præsentium universis. Quod cum universus Regni nostri Hungariæ fidelis Clerus demisse nobis supplicaverit, ut Prælati Hungarici facultatem, & potestatem certa aliqua ratione de bonis ipsorum (quæ quidem patrimonialia non sunt) mobilibus disponendi, atque etiam testandi, quæ ratio, ac modus impostum uti firma regula, & norma in notabile Catholicæ Religionis emolumentum ab omnibus æquo jure perpetuo observari posset, clementer concedere, nec non super id Regium nostrum diploma impertiri benigne dignaremur.

Nos pro solita nostra in Deum pietate, & continuo rerum omnium, quæcunque in majorem cultus Divini propagationem, atque Ecclesiasticis status, & boni publici conservationem, & augmentum cedere possunt, pro viribus promovendarum studio, ac zelo, uti pro benigno, etiam huic imprimis Hungarico Clero, ob præclara, & insignia sua in Nos, & Religionem Catholicam, ac totum Hungariæ Regnum merita gratificandi desiderio, memoratis ejusdem Cleri Hungarici postulatis, ac precibus, subsequenti modo, ac ratione clementer annuimus, & assentimur; ac proinde ex certa nostra scientia, animo bene deliberato, sano accedente consilio, & de Regiæ potestatis nostræ plenitudine, omnibus, & singulis Regni nostri Hungariæ Prælati, benigne admittimus, & concedimus; adeoque expresse declaramus, & decernimus, & statuimus, ut ipsi impostum perpetuis temporibus sequentem de mobilibus suis disponendi, atque etiam testandi facultatem, & potestatem habeant, eademque facultate, ac potestate absque omni impedimento, & contradictione in hunc modum, & hac præscripta ratione, & ordinatione, quiete, & libere uti, frui, & gaudere possint, & debeant.

Nimirum, si Prælati Capitulum habens, vel in Capitulo existens cedat, sive testamentum condiderit, & executores ordinaverit, sive non; teneatur Capitulum, tres probatæ fidei viros ex suo corpore (quorum unus Regio nomine semper deputetur, & interveniat) destinare, qui & funeri curando, & mobilium cujusvis generis consignationi, inventario consiciendo, & fideli conservationi attendant, quique sub pœna excommunicationis, & amissionis beneficii (quam pœnam Prælati infidelitati, si quæ hic admitteretur, inflixerint) & amissione honoris, obligati sint omnia fideliter consignare, nec quidquam distrahi sinere.

Mobilia vero Prælati defuncti ita dispensentur. *Primo.* Honesta, nec sumptuosa sepultura procuretur, & pro refrigerio animæ eleemosynæ pro facultatum ratione fiant. Deinde servitoribus, & creditoribus satisfiat. Ubi tamen attendendum est, ut si aliqua debita in præjudicium Hungarici Seminarii, de quo inferius mentio erit, a defuncto essent contracta, ita ea, uti hîc expresse prohibita, pro nullis, & penitus irritis habeantur, adeoque nulla ratione solvantur. Ad hæc: juxta statuta Synodi Tyrnavienfis, libri omnes Capitulo cedant ad erigendam Bibliothecam. Indumenta sacerdotalia, & altarium ornamenta Ecclesiæ cedant: utensilia domestica, mensæ, lecti, scamna, & similia successori relinquuntur; quod superfuerit mobilium, cujuscunque etiam generis allodialium, ejus media pars in usum erigendi Seminarii, vel postquam Seminarium in perfecto statu fuerit, Parochiis meliorandis servetur, ut ad censum collocata summa aliqua alumni Clerici educari, vel tandem Parochiis, in deteriore conditione constitutis, subveniri possit, uti Metropolitano Strigoniensi, ac aliis Episcopis videbitur. Teneantur tamen tam executores, quam prædictæ personæ Capitulares, ad inventandum destinatæ, eidem Metropolitano Strigoniensi pro tempore existenti, ac etiam si in alia Diocesi fuerit, Ordinario loci inventarium exhibere, ac rationem peracti sui muneris sufficientem dare. Et de alia

alia hujusmodi mobiliū parte, libere liceat Prælatiſ juxta ſacrorum Canonum præſcripta teſtari, & diſponere. Speramus tamen eos continiorum, quæ communis Patriæ, adeoque totius Chriſtianitatis propugnaculum ſunt, ut piſſimæ cauſæ, in teſtamenti memores futuros.

Si defunctus Prælatuſ nec Capituluſ habeat, nec membrum ſit Capituli alicujus; in eo caſu Diœceſanuſ, in cujuſ Diœceſi beneficiuſ obtinuit, vel reſidentiam habuit iſ, qui obiit, vel certe Capituluſ propinquiuſ, aut Conventuſ viciniuſ prædicta omnia per Eccleſiaſticas perſonas ad id deputataſ, exequi curabit. Cum autem ſervitoruſ mortuoruſ, hæc forſitan ulla ratione impedire, vel rapiniſ ſe ſe tradere præſumpſerint; executores teſtamenti, vel ad inventariuſ conficienduſ deſtinati, eoſ ad plenam uſque ſatiſfactionem, invocato brachio ſæculari, etiam in perſona detinendi poteſtatem habeant.

Mandanteſ idcirco, & ſerio præcipienteſ univerſiſ, & ſinguliſ præſentibuſ, & futuris Regni noſtri Hungariæ Palatino, Judici Curiæ, Comitibuſ, ac Vice-Comitibuſ, Cameraſ noſtræ Hungariæ Officialibuſ, præſidioruſ ſupremiſ, ac Vice-Capitaneis, atque Liberaruſ Civitatuſ Magiſtratibuſ, aliſque omnibuſ noſtriſ, & Regni noſtri Hungariæ ſubditis, & fidelibuſ cujuſcunque ſtatuſ, graduſ, conditioniſ, vel præeminentię exſtiterint; ut ſæpiuſ memoratoſ ejuſdem Regni noſtri Hungariæ Prælateſ, eoruſque Capitula, Diœceſanuſ atque magiſ vicina Capitula, & Conventuſ impoſteruſ perpetuiſ futuris temporibuſ præſcripta teſtandi, & mobilia defunctoruſ Prælatoruſ reſiſta curandi, & diſponendi poteſtate, ratione, & ordinatione, pacifice, quiete, & ſine omni impedimento, vel moleſtia plene uti, frui, & gaudere ſinant; nec non eiſdem etiam, atque iſiſ, quibuſ cura hujusmodi executioniſ demandata fuerit, quotieſcunque requiſiti fuerint, juxta hujus clementiſſimæ noſtræ annuentię tenorem, & contenta, ad talia in omnibuſ, & ſinguliſ punctiſ, clauſuliſ, articuliſ, ſententiſ, & verboruſ expreſſionibuſ ad convenientem effectuſ perducenda decentem opem ferant, & quantum neceſſitaſ exegerit, ſerio aſſiſtant, idemque ab aliſ pariter fieri ſedulo curent.

Si quiſ autem contra hoc noſtruſ Regiuſ Diploma, & ejuſ contenta quicquam attentare temerarie auſuſ fuerit, iſ Noſtram, hæreduſ, & ſucceſſoruſ noſtroruſ Hungariæ Reguſ indignationem & pœnam graviſſimam ſe noverit ipſo factuſ incurſuruſ, haruſ teſtimonio literaruſ manuſ noſtræ ſubſcriptione, & Sigilli noſtri Regii appenſione munitaruſ. Datum in Civitate noſtra Regia Sopronienſi, die XI. Menſiſ Decembris, Anno Domini MDCXXV. Regnoruſ noſtroruſ, Romani ſeptimo, Hungariæ, & reliquoruſ octavo, Bohemiæ vero nono.

EXAMEN

Promovendoruſ ad Parochialeſ Eccleſiaſ, cujuſ in pleriſque Synodiſ fit mentio. ex M.S.

PRÆMONITIO.

Nter manuſcripta Reverendiſſimi ac Illuſtriſſimi EmERICI Loſy Synodiſ Anni MDCXI. & MDCXXIX. addita, utramque ſequentem formam examiniſ R. P. Joanniſ Szegedy e Soc. J. beneficiſtia paucos ante dieſ ex tabulario V. Capituli Nitrienſiſ accepimuſ.

Ceſſatuſ jam erat a typo; feci nihilominuſ, ut ſecundo paginæ
Mmmmm 2 ali-

aliquot prælum repeterent, ne hoc documento Lectores fraudarentur. Plures Synodi Provinciales ordinem quæstionum confici voluerunt, quarum etiam iussioni hoc schemate, seu ab ipso Emerico Lofy, seu alio quopiam conscripto satisfactum est. Conjicio ex his, nullam adhuc tum eam in rem, methodum typo commissam fuisse.

MODUS & PUNCTA EXAMINIS.

Cum in omnibus Ordinibus, ac ministeriis Ecclesiasticis conferendis, magna debet adhiberi diligentia, & sollicitudo, tum præcipue in Parochialibus, in quibus cura animarum exercetur, & Sacramenta dispensantur. Parochi enim dantur Episcopis in Coadjutores, & in messe commissa cooperarii, cum soli onera omnium suæ Diocæsis ferre nequeant. Unde Episcopi in cura animarum habent se, sicut agentia principalia & perficentia; curati sunt agentia secundaria, & adjuvantia ad hunc finem, ut populi congregati, intra definitos terminos alicujus Diocæsis, Spiritualia ab iis recipiendo, vitam æternam consequantur. Sicut enim in exercitu tam Dux, quam miles efficiunt victoriam, sed Dux ut agens principale, milites vero adjuvantes: ita Episcopis, & Parochis incumbit sollicitudo ad finem æternæ beatitudinis perducendi animas: sed Episcopis principaliter, aliis autem curatis Presbyteris, & Archidiaconis, tanquam Episcoporum ad hunc finem consequendum adiutoribus. Ecce quantum Reipublicæ intersit optimos Parochos, dignos DEI ministros, & cooperatores deligere! Et nisi huic rei bene prospiciant Episcopi, magnum eo nomine apud Deum, & homines odium sibi constabunt, multaque inde tanquam è male jacto fundamento, animarum, sacrarumque rerum perniciēs orietur. Tridentina quidem Synodus, in institutione Parochorum, & provisione Parochialium, quanam sint ad amulsum servanda, graviter & circumspēcte ad ea providit; si examinatores tanquam ideas respexerint, adimplebunt suum officium, neque unquam a vero & recto aberrabunt. Statuit autem de hoc Sess. 24. cap. 18. de refor. ut occurrente vacatione Ecclesiæ, Episcopus debeat statim habita notitia vacationis, si opus fuerit, idoneum in ea Vicarium, cum congrua ejus arbitrio fructuum portionis assignatione constituere, qui onera ipsius Ecclesiæ sustineat, donec ei de rectore provideatur; & deinde prævio examine, ex approbatis Episcopus eum deligat, quem cæteris magis idoneum judicaverit, atque illi, & non alteri collatio ab eo fiat, ad quem spectabit eam conferre, ut ibidem videtur est.

Sed quoniam in forma examinis a Concilio tradita, sit mentio ediſti proponendi, per quod vocentur ad concursum, qui se examini subjicere quærent, in Patria autem nostra tam sunt exigui redditus Parochialium, & tanta penuria Sacerdotum, ut vix unquam aliquis compareret locorum Ordinarii, si pro eorum conscientia, cum deputationum consilio videbitur ita expedire, forma concursus omiſſa per privatum examen supplere poterunt. Cæterum antequam de eruditione eorum periculum fiat, sciscitentur ab eis, qui Parochialis Officii onus susceperint accesserint, quo nomine vocentur. Nam ex bono nomine sæpe oritur bona præsumptio, sicut vice versa ex pravo nonnunquam sinistra. Quamvis ex hoc non semper sumatur argumentum concludens. Item interrogent, cujus nationis sint, & an loqui valeant suorum idiomate Parochianorum? An Patria, unde est oriundus, sit hæreticæ pravitatis contagio infecta, vel ejus nomine suspecta, ne quid ex illa contagiosa & abominabili peste contraxerit, & postea sensim errores disseminet? Quibus Parentibus genitus, quoniam ab illis corporis complexionem deducit, quæ non parum inclinat atque incitat ad evitandum

tandum malum, vel bonum prosequendum: estque filius non corporis tantum paterni, sed etiam animi quædam imago. Qualis est arbor, talis furculus. Unde & Paulus ad Rom. 11. Si radix sancta, & rami; si vero illegitimis est natalibus, sine speciali Papæ dispensatione curatum beneficium obtinere non potest. Neque etiam ad dignitates, & personatus dispensat Episcopus, sed solus Papa: tum de his, tum de antea facta vita, & ad illud usque tempus de conditione, & professione curabunt examinatores se plane informari, siue sit sæcularis Clericus, siue Monachus. Item, an publico Academiæ alicujus, vel alterius fide digno testimonio sit commendatus vel probatus? Qui autem dant testimonium, sint fide Catholici, vita probati. An in Ecclesiasticis functionibus, aliisque honestis & utilibus studiis ubi, quamdiu, & cum quibus sint versati? An sit in Presbyteratus ordine constitutus, qui ordo necessarius est ad regimen animarum? An habeat literas ordinationis suæ? si habeat, exhibeat, vel doceat saltem per testes idoneos se Sacerdotio canonice fuisse insignitum. An aliquando curam animarum gesserint, qua fide, cum quanta ædificatione & profectu tam respectu sui, quam Ecclesiæ ostendant? An cum bona venia Superiorum discesserit? Nam Clericus certæ Ecclesiæ adscriptus, a nullo Episcopo recipiendus sine Ordinarii licentia. Et qui locum suum inconsulto Episcopo deferuerint, eis Sacrorum exercitium interdicitur Synodo Tridentina Sess. 23. cap. 16. de Reformat. Si est Religiosus, attentiores sint examinatores oportet, & rimentur omnia diligentiori indagine; an scilicet consensu Superiorum, & obtenta licentia recesserit à Claustro, & ob quam causam vult deservire beneficio curato & sæculari? An retento habitu, vel dimisso & sine obedientia regulari? Neque tenentur credere Superioribus affirmantibus subesse causam necessitatis justam, vel utilitatis, nisi constet de illa, dum versentur in eo casu, in quo legitima sine causa concedere aliquid non possunt. An sit Sacerdos, & Professor? An habeat animum revertendi ad Monasterium, in eo perseverandi, cui se addixit profitendo: vel teneatur ab obligatione sui Ordinis se eximere? An non sit relegatus a provincia sua originis? & pro loco exilii huc destinatus? An ob celatum morbum aliquem contagiosum, è religione dimissus? An ob demerita ejactus & privatus legitime habitu, & ordine? Obiervetur Concil. Trident. cap. 4. Sess. 25. de Regul. Defectores instituti sui ab Ordinariis locorum puniantur. Et cap. 19. Non detur licentia cuiquam regulari occulte ferendi habitum suæ Religionis. Item inquirant præsertim si a laicis præsententur, an obtinendi beneficii causa: aut ut ad id præsentaretur, vel nominaretur, collatori Patrono, seu alicui quidpiam ea de causa promiserit, vel dederit aliquid, vel donaverit partem fructuum beneficii, vel nondum vacans petierit? Quicumque enim beneficium cum ejusmodi conditionibus acceperit, sciat se penas incursum. Sess. 24. cap. 14.

Et Patroni usurpantes fructus beneficii sui juris patronatus excommunicationis & interdicti pœnis subjiciuntur, & dicto jure patronatus, ipso jure privati existunt. Sess. 24. cap. 9. de Refor. Concil. Trident.

An alibi habeat beneficia præsertim incompatibilia, & litigiosa, vel aliquas alias obligationes, & onera, ob quæ probabile sit retractum iri à residenda, & debito servitio Parochiæ? nam qui ad utrumque festinat, neutrum bene peragit. An familiam habeat Deum timentem, & non suspectam? an cum illis honeste vivat & modeste, ne aliquid in magnum famæ, & honoris Sacerdotalis detrimentum apud populum redundet?

An libros habeat ad suum statum & officium necessarios; Missale, Brevarium, Biblia Sacra approbata, Catechismus Romanus, vel Petri Canisii, Constitutiones Synodales, Provinciales, Diocesanas, Rituale Strigoniense, Concilium Tridentinum, casus conscientiæ quotidiano usu accurate solutos, Toleti instructionem, vel Manuale Navarri. Concionatores item aliquos & verbi Divi-

ni Oratores, aliosque Parochiales ad suum munus exequendum pertinentes? An illos legerit & profecerit, & imposterum diligentiam polliceatur in iis perdiscendis, ad quæ tenetur? Verum sicut bonos libros domi suæ habere tenetur, atque illos nocturna versare manu, versare diurna, ita sacrilega scriptorum monumenta à sua domo proscribat necesse est. Ne igitur apud se tenere præsumat, vel legat libros prohibitos, & damnatos, Mahometarum, hæreticorum, aut aliquos superstitionios apocryphos, maxime in Divinis Officiis. Et si apud eos huiusmodi libri reperti fuerint, usum eorum, & lectionem interdicant. Jubeant observari decretum Synodi Trident. Sess. 4. de editione & usu sacrorum librorum. Admoneant in Bulla Cœnæ Domini excommunicari, atque anathemati subijci, quicumque libros hæresim continentes, vel de religione tractantes sine autoritate Summi Pontificis, & Sedis Apostolicæ scienter legunt, & tenent. Tales ipso jure excommunicationem incurrere Romano Pontifici reservatam. Quæ procedunt, quamvis libri hæreticorum multa bona contineant; quoniam periculum est non leve, ne inter utilia hæreses latent: cum hæreticorum sit mos multa bona docere, ut falsa facilius persuadeant.

His interrogationibus, & ad eas responsionibus ultro citroque peractis ad Parochi doctrinam explorandam se conferant examinatores, pro qua notari debet: Sacerdotem sui ordinis duplicem actum, sive duplicem potestatem habere: Unam supra Corpus Christi verum, ut puta potestatem consecrandi Corpus & Sanguinem Domini, in qua universi Sacerdotes pares sunt; aliam supra Corpus Christi Mysticum, videlicet supra Ecclesiam, & plebem sibi commissam. Quibusdam committitur saltem prima potestas, & actus; & sufficit eis, si calceant ea, quæ ad sacrificium rite conficiendum pertinent. Sed Parochis præter hæc conceditur etiam alia potestas, quæ est supra Corpus Mysticum, Ecclesiam videlicet, ut legitima Episcopi autoritate præfetti plebibus, sive populi sacrum Divini verbi, & Sacramentorum pabulum, ad pascendos animos rite subministrare valeant. Et quamvis in dubium vocari possit, qualem, & quantam scientiam non tantum in his, sed in negotiorum etiam dispensatione, illorum status requirat; illud tamen certissimum videtur, excellentioribus animi dotibus, & cœlestis gratiæ donis illos abundare oportere, & plenioram notitiam habere de Divinis, quam inferiores, quia per illos pervenire debet credibilium noticia ad inferiores. 22. quæst. 2. art. 6. S. Thomas.

Bonum quidem esset, si omnia Divinæ legis mysteria nossent, & scripturarum difficiliore quæstiones explicare; verum tamen in iis toleranda est vel mediocris aliqua scientia, qua digne noverint suo munere, & officio per se fungi, habito tamen respectu locorum magis vel minus insignium. Imperfectionem supplere debet charitas, & in occurrentibus arduis, recurrendum erit ad Superiores: alias hæc ignorans ignorabitur. ad Corinth. cap. 14. Et vocem Dei comminantis extimeant; Quia tu (inquit per Oseam) scientiam repulisti, repellam & ego te, ne Sacerdotio fungaris. Et Malach. 2. Labia Sacerdotis custodiunt scientiam, & legem exquirunt de ore ejus. Quibus locis admonentur Sacerdotes, præsertim qui cum Episcopis, gregis cura prægravantur, ut ignorantiam veluti pestem quandam, matrem omnium errorum a se abjiciant. c. ideo 37. dist. c. 1. dist. 38.

Itaque perquirendum erit, an latine facile, & expedite legere sciant, & intelligant, quæ in lectionibus, homiliis, & cæteris officiis Ecclesiasticis occurrunt quotidie? an verba bene pronuncient, & in loquendo sollacissimos interdum, & barbarissimos non committant? An in recitatione Breviarii probe sint exercitati? An quæ in Ecclesia sint canenda, canere noverint, sicut oportet? An in Missæ cæremonias, & rubricas observare didicerint? An regulas pro invenendis festis, & populo nunciandis mobilibus intelligant?

Et

Et quia Sess. 22. de Sacrificio Missæ decretum Conc. Trid. exstat de observandis & evitandis in celebratione Missæ, inquiretur, & investigetur, ac conformetur se cum illo decreto. Item examinent de rubrica Missæ, & defectibus in ea occurrentibus, ac eorum remediis. Quid item Missa sit, quæ partes, quæ forma consecrationis? Et quia diebus festis, & solemnibus Parochus concionem ad populum habere debet, accomodando se ad captum auditorum, facilitate, & brevitate adhibita Trid. Conc. Sess. 24. c. 4. & 7. interrogabunt, quos auctores sequatur in explicandis Sacræ Scripturæ locis: ex Evangelii quos sensus eliciant, quomodo interpretetur, & sententiis illustret parabolas? Deinde proposito aliquo sacri eloquii textu, faciant periculum, quantum profecerint in his studiis sua ingenia exercendo. Moneant, ne fabellis anilibus, & verborum inani sonitu auditorum aures impleant, sed rebus solidis.

Tum de Sacramentis proponant quæstiones, quomodo vim & usum Sacramentorum intelligant? Quæ, & quot numero sint? quæ, & quot characterem imprimant, atque iterari non possint? Quis eorum minister, quæ uniuscujusque materia, forma? quæ cæremoniarum significationes? An juxta præceptum Trid. Synodi Sess. 24. cap. 7. pie prudenterque lingua etiam vernacula, hæc, & eorum mysteria docere, declarare, & fidelibus prædicare sciant, ut oportet? Hinc descendant ad singula Sacramenta, & explorent, qualem peritiam & praxim teneant? Sacramentorum eorum, maxime, quorum administratio ad Parochos pertinet, cujusmodi sunt Baptismus, Pœnitentia, Eucharistia, Extrema unctio, & Matrimonium. Ubi ampla materia, & late patens campus aperiatur, si tamen voluerint ingredi, poteruntque facere interrogationes, & audire responsiones, tum ex Rituali Strigoniensi, tum ex Catechismo Romano hausas. Nam hæc ter maxima dona cœlestia, atque instrumenta Divinæ gratiæ, quo ordine, quo modo, & in quos eorum salutare fructus Parochiali ministerio transfundantur, hic exacte tractare non est hujus instituti, quod sane longo volumine indigeret; sed nec quæ observanda, quæque vitanda sint: cum distincte copioseque habeantur in Rituali Strigoniensi, quod jussu & auctoritate Eminentissimi ac Reverendissimi Domini Cardinalis & Archi-Episcopi Strigoniensis insigni commodo multorum nuper in lucem prodiiit.

Post hæc quia doctrinam quoque Christianam docere tenetur suos Parochianos, interrogandus erit, qualiter articulos fidei, vel Symbolum Apostolorum, decem præcepta Decalogi, primaria Ecclesiæ præcepta, Orationem Dominicam elucidare didicerit? Quod sit discrimen præceptorum & consiliorum? An sciat, quot numero sint peccata mortalia? quæ differentia inter mortale & veniale? Quæ eorum circumstantiæ in Sacramento Pœnitentiæ necessario sint exprimendæ? Item an & quomodo invocandi sint Sancti, qualis cultus & honor adhibendus sit cum sacris imaginibus, tum reliquiis Sanctorum? Trid. Syn. Sess. 25. de invocatione, & veneratione, & reliquiis Sanctorum & sacris imaginibus.

Item de Purgatorio quantum sapiat, quantum capiat? An Purgatorium sit, animæque ibi detentæ fidelium suffragiis potissimum vero acceptabili altaris sacrificio possint juvari? An non tantum confiteatur, sed alios etiam, quibus præficietur, docere paratus veniat, ut docet Catholica Ecclesia Conc. Trid. Sess. 25. de Purgatorio. Sed quoniam eadem S. Synodus Trid. Parochis methodum & instructionem dedit in Catechismo Romano, quænam rerum capita, & quomodo Christi fideles edoceri debeant ea, quibus æterna salus comparatur, ad eum librum eos remittimus, admonentes cum eadem Catechesi, ut cum alii quasi modo geniti infantes sint, alii in Christoadolescere incipiant, nonnulli quodammodo confirmati sint ætate, diligenter considerent, quibus lacte, quibus solidiore cibo opus sit.

Nec putent Reverendi Parochi suo officio Pastoralis, & conscientiæ se satisfactis-

tisfacturos, si Dominicis & festivis Evangelium tantummodo diebus explicant, & parentes carnales exhortentur, ut liberos in Christiana religione educare pie & sedulo curent; amplius eis injungitur, ut pueros adhuc rudes, atque alios ignorantes etiam ætatis provectæ doceant pietatem, & necessaria salutis. Quod si quis illorum ex ignavia vel ignorantia hoc omiserit, reus erit animarum illarum apud Deum, quæ sub ipsis peribunt in defectu doctrinæ Christianæ. Nam Concilium Trid. eo fine Catechismum componi jussit Sess. 24. cap. 2. & præcepit, ut hoc faciant, & si opus sit, per censuras Ecclesiasticas etiam Episcopi compellant. Qui locus manifeste ostendit sub lethali culpa Parochos ad hoc munus obligari: alias per ejusmodi remedia non possent ad id præstandum cogi maxime per excommunicationem; siquidem propter veniale peccatum non solet fulminari excommunicatio, ut omnino omnibus palam est. Verum enim vero meminerint Reverendi Parochi spectatam vitam, innocentiam, concionem assiduam esse, & instructionem populi. Unde ut major in omnibus fides adstruatur, graviter se gerant, & sancte vivant, cum cæteri in eos tanquam e rebus sæculi in altiores locum sublatos, oculos conijciant, ex ipsisque sumant, quod imitentur. Synod. Trid. 22. cap. 1. Sane prædicatio non tam in persuasibilibus humanæ sapientiæ, quam in ostensione spiritus & virtutis, teste Apostolo consistit 1. ad Corinth. 2. Præclare S. Hieronymus ad Fabiolam: Prius faciamus, & sic doceamus, ne doctrinæ autoritas cassis operibus destruat. Præeat ergo forma vivendi exemplo Christi, qui cœpit prius facere, deinde docere. Et cum sint Patres spirituales, instruant in spiritu lenitatis, laborent, patiantur, & perpetua successione servientes propter Deum immobiles perseverent & fortes.

Jam vero postquam factò experimento doctrinæ, & vitæ conversatione perspecta, omnibus qualitatibus & conditionibus ad Ecclesiam bene regendam necessariis præditum atque idoneum invenerint, & approbaverint, ponentes ob oculos solum Deum, curent examinatores, ut literæ collationis statim conficiantur. Antequam enim fiant, possessio occupari non potest, nec fructus percipi. Detur etiam aliquis executor, vel aliqui certi & expressè nominati ejusdem Diocesis Archidiaconi, vel alia persona Ecclesiastica, Officialis, aut Tabellio, vel Notarius. Quis vel qui ad Parochiam accedentes, ipsum provisum, vel Procuratorem ipsius, in corporalem, realem, & actualement possessionem introducant. Capitur autem possessio per ingressum Ecclesiæ, asperisionem aquæ benedictæ, osculum majoris altaris, tactum fontis baptismalis, pulsus campanæ. Quod si propter hostiles incursus, aliamve justam causam non est tutus accessus ad beneficium ipsum, nec ad Ecclesiam, neque ad ejus aspectum, possessio acquiritur per traditionem instrumenti, in quo jus continetur, annuli vel pilei, aliove signo corporali, & sic consequenter etiam possessio omnium rerum ad ipsam Ecclesiam pertinentium, canonice recipitur. Ante adeptionem autem possessionum in manibus Episcopi, vel eo impedito, coram Generali ejus Vicario seu Officiali Orthodoxæ fidei publicam facere professionem, & in Romanæ Ecclesiæ obedientia se permanens spondere, & jurare tenetur, juxta formam traditam a Pio IV. Videatur Concilium Tridentinum Sessione 24. de reform. cap. 12. Juramentum autem pro Parochia seu beneficio juxta infra præscriptam formam facere tenebitur. (e)

Instructio sive Modus examinandi eos, qui ad Ordines sacros, vel etiam minores admitti volunt.

Quia tam antiqui Canones, quam ipsum Concilium Tridentinum novissime antiquorum Patrum vestigiis inherendo decrevit, ut Episcopus Sacerdotibus, aliisque prudentibus viris, peritis Divinæ legis, ac in Ecclesiasticis sanctionibus exercitatis sibi acitis, ordinandorum genus, personam, ætatem, instructionem.

e) Formam juramenti dedimus in Synodis Pazmanianis.

structionem, mores, doctrinam, & fidem diligenter investiget, & examinet: etiam hæc sacra Synodus Provincialis, & Nationalis, multis rationibus adducta, hanc, quæ sequitur instructionem & modum examinandi præscribit, observandum ab iis, qui examen ordinandorum suscipiunt, atque instituunt. Non tamen prohibentur Episcopi, Superiorque aliquis, qui huic curæ præficitur, hoc loco traditæ instructioni, & inquirendi formulæ, alias quoque instructiones approbatas, & laudabiles pro sua prudentia, & pietate adjungere, aut de his relaxare, si in Domino salubrius judicaverint expedire. Tria ante ordinationem præcedunt examina sive scrutinia: Primum est uno mense ante ordinationem, quando nomina, & desideria ordinandorum publice in Ecclesia proponuntur, ut constare possit de natalibus, ætate, re, promovendi, de quo Conc. Trident. Sess. 23. c. 5. Aliud scrutinium feria quarta ante ipsam ordinationem, vel quando Episcopo videbitur, adhibitis viris doctis, & in sanctionibus Ecclesiasticis exercitatis, & in eo agitur de approbandis, vel reprobandis iis, qui ad ministerium sacrum accedere voluerint: de quo Conc. Trid. Sess. 23. c. 7. Tertium scrutinium est, quod fit ipsa hora, qua ordines conferuntur, quando Episcopus Archi-Diaconum interrogat, an assistant promovendi, & utrum sint idonei: de quo in Pontificali. Nos hic loquimur de secundo examine, quando scilicet discussio fit de cujuslibet ordinandi qualitatibus, per exercitatas in Ecclesiasticis personas ad hunc finem, ut inquisitione facta cognoscatur, an aptus idoneusque sit ministerio Ecclesiæ. Monet autem, & obtestatur S. Synodus eos, qui ad hoc munus specialiter deputabuntur, vel eorum jussu vocabuntur, ut meminerint rem maximi momenti suæ fidei, ac diligentia commissam esse; & nisi ita se gesserint, ut negotii gravitas requirit, indignum est minus idoneum ad sacros ordines suscipiendos Episcopi manibus applicando, communicare peccatis alienis; & tum ante Christi tribunal admissi piaculi exactam rationem reddituros, tum arbitrio Episcopi poenas daturus. Itaque serio, & sine ullo personarum respectu, vel affectu aliquo hoc tam arduum negotium tractent, & quos adhibita accurata diligentia ad promovendum invenerint idoneos, Episcopo præsentent. Quos autem facto experimento indignos atque incapaces esse compererint, repellant. Sanctius enim est paucos bonos, quam multos malos habere ministros. Quia si cæcus cæcum ducit, ambo in foveam delabuntur. Huic examini præmittitur illud:

Invocato igitur Divini Spiritus gratia, rerum bene agendarum magistra, primum & ante omnia dispiciat diligenter & fideliter, cujus sit subditus, qui ad ordines promoveri desiderat. Pro quo sciendum, quod communi jure, quatuor modis subditus Episcopo quis dicitur, habito respectu ad ordines. Primo, ratione originis. Siquidem hac ratione subiecto acquiritur Episcopo, scilicet ob nativitatem, quæ fuit in sua Diocesi. Secundo, ratione domicilii sive habitationis, licet alibi natus sit. Tertio, ratione Ecclesiastici beneficii, quod quis habet in Diocesi Episcopi. Quarto, ratione habitationis triennalis cum Episcopo. Quæ ut clarius intelligantur, inspicendi sunt Canones præsertim de tempore ordinat. lib. 6. Conc. Trid. Sess. 23. c. 8. 9. 10.

Episcopus suis tantum, non alterius subditis ordines conferat: alioquin si sine sui Superioris licentia, subditum alterius, ad Sacramentum Ordinis, etiam si ad primam tonsuram admiserit, ordinans a collatione ordinum per annum; ordinatus a susceptorum ordinum executione, quamdiu proprio Ordinario videbitur expedire, erit suspensus. Conc. Trid. Sess. 23. c. 8. Quod si quis ab alio promoveri petat, nullatenus id ei etiam cujusvis generalis, aut specialis rescripti, vel privilegii prætextu, etiam statutis temporibus permittatur, nisi ejus probitas, & mores Ordinarii sui testimonio commendentur. Ibid. Trid. Synod. Unde Episcopus conferre potest ordines subditis alterius Episcopi, ubi ab

ipſo licentia dabitur. Quam licentiam dare poteſt etiam ipſemet Romanus Pontifex, qui eſt generalis Epiſcopus totius mundi, vel Epiſcopus proprius, vel delegatus ab altero ex prædictis. Item Capitulum ſede vacante, in certis caſibus, de quibus Synodus Trident. Seſſ. 7. cap. 10. de Refor. Legatus a latere, Regularium Superiores: ſed tamen ad Epiſcopum, in cujus Diœceſi ſunt Monaſteria, in quibus tunc degunt, & ſunt aſſignati; vel ſi Diœceſanus eſt impeditus, recipiant dimiſſorias ab eo juxta cap. 8. Seſſ. 23. de reſor. Syn. Trid. Tum tamen ab Epiſcopo ordinante examinentur de doctrina. Seſſ. ead. cap. 12.

Animadvertant Epiſcopi, ne cum dimiſſoriis literis, ſive ut alias vocant teſtimonialibus decipi ſe permittant. Nam ſæpe ex vicinis Provinciis in Ungariam diverſæ nationis homines confluere videmus, petentes ad Dominica myſteria tractanda ſe promoveri, quos tamen plerumque multiplici fraude uſos eſſe non ſemel detectum eſt, non ſine gravi Reipublicæ detrimento, & offenſione Chriſti fidelium. Eapropter ordinans alienos, ſingularem & præcipuam vigilantiam adhibeat, ut obviare poſſit fraudibus, & eorum malitias deprehendere. Nam ignoti & extranei non ſine cauſa ſunt impediti ſacros ordines ſuſcipere, & in jam ſuſceptis miniſtrare. Tum quia, ut notant Canones, criminoli & infames, loca ſuæ nationis fugere conſueverunt, & ad alienos ſe transferre: tum quia multi eorum mentiuntur ſe habere ordines, quos non habent: tum quia non convenit bono Epiſcopo ſtatim ſalcem mittere in alienam meſſem, judicando, vel ordinando ſubditos alienos: tum quia niſi bene probetur, de licentia, præſumitur ſe ſubtraxiſſe a jurisdiſtione proprii Antifitiſ. Attendant etiam & eis examinatores, quid licentia ſive delegatio contineat; utrum in ea concedatur, ut poſſit ordines ſuſcipere ab alio, qui ſacris ordinibus initiari poſtulat? Et utrum contineat eum, cui licentia conceditur, eſſe idoneum natalibus, ætate, moribus, ac ſcientia, ac demum his præditum qualitatibus, quas poſtulat ordo ſuſcipiendus? Proderit rigoroſe, & ſubtiliter rimari, cujuſnam authenticæ ſigillo, & manus ſubſcriptione muniantur literæ dimiſſoriæ, quas exhibent? An ſcilicet vitioſe ſit appoſitum ſigillum, & cognofci facere per alios, qui noverunt, an manus ſit ejus propria, cujus nomine præſententur, an alterius periti in arte ſcribendi imitatio? Tales enim ſuſpensionem incurrunt, qui literis ſubreptitiis, ſeu falſum exponentibus ordinantur. Quantum fieri poteſt, ſerventur temporum interſtitia, vel impetrentur ab Epiſcopo diſpenſationes. In minoribus conſtituti, non facile promoveantur ad majores, niſi conſtiterit in minoribus probatos, & per annum in iis pie fideliterque verſatos, juxta diſpoſitionem Concilii Triden. Seſſ. 23. cap. 13. Optima quoque cautio eſt illa, qua in nonnullis Eccleſiis utuntur, ut certum temporis ſpatium præſigatur, pro locorum diſtantiâ brevius aut longius, duorum vel trium menſium: intra quod teſtimoniales a Superioribus, conceſſæ ſæculari vel regulari Clerico ſuffragari valeant, ad aliquem gradum Eccleſiaſticum commendato, & non ultra, nec ad alios gradus. Fit enim ſæpe, ut qui communi æſtimatione hominum videbatur eſſe bonus atque idoneus, mox perſpectus, & exploratus detegatur eſſe improbus, atque indignus, cui ſacrarum rerum curatio, adminiſtratioque mandetur. Teſtimonium habeant ergo bonum & non tantum, ſed recens, tum de aliis requiſitis, tum de titulo alicujus beneficii Eccleſiaſtici, quod ſibi ad victum honeſtum ſufficiat, aut de patrimonio, aut de cenſu, aut ſponſione, cautioneve. Id ſiquidem & antiquo jure cautum eſſe; ſcilicet ne quis ad ſacros ordines admittatur, ſine titulo Eccleſiaſtico, vel ſine patrimonio: cap. 1. & c. fin. diſt. 10 & Concil. Trid. antiquos Canones renovando Seſſ. 21. c. 2. ſancivit, ne ullus quantumvis idoneus ſæcularis Clericus majoribus ordinetur, niſi prius habeat beneficium ſufficiens ad vitam, quod reſignare non poſſit, niſi facta mentione, quod ad illius beneficii titulum ſit promotus, vel patrimonio, vel vere ſufficientem titulum menſæ.

Neque

Neque Regularis non professus debet ad sacros ordines promoveri, nisi sufficienti titulo: ex Bulla Pii V. Verum scire oportet, quod illa constitutio non comprehendit Religiosos Soc. JESU, quos exceptit Gregorius XIII. ab illa dicta constitutione ob penuriam Sacerdotum. Ordinari sine beneficio, vel patronio potest quis, dummodo quis fide iussor inveniatur, qui ipsondeat se necessaria ipsi ordinando subministraturum. Hujus autem prohibitionis germana ratio est: Nam si pauperes, & non habentes, unde se sustentent, Divini cultus ministerio adhiherentur, cogerentur sæpius, aut cum maximo totius militiæ Clericalis dedecore mendicare, aut sordidum quæstum exercere, aut alia egestatis opprobria subire. Hæc de extraneis præcipue inquirenda esse, ipsa experientia magistra docuit. Tam vero de extraneis quam indigenis, postquam hæc & alia his plura, quæ ad ordinationem, manuumque impositionem recte administrandam pertinent, diligenti indagine investigaverint, tum convertant se examinatores toto studio ad eam considerationem, quinam a susceptione ordinum, a sacris canonibus submoventur. Tales autem sunt omnes, quos hoc loco enumerat sacra Synodus. Igitur a ministerio altaris arceat omnes fæminas, mente captos, & fanaticos; item qui ex iustis nuptiis non sunt procreati, item non baptizatos. Nam sine baptismo nullus character imprimeretur, cum baptismus omnium Sacramentorum sit janua. Item qui Sacramentum Confirmationis non susceperunt. Rebaptizatos, illiteratos, excommunicatos, suspensos, interdictos, hæreticos, aut de fide, vel de schismate suspectos: Apostatas, Neophitos proprie vocatos, ut sunt qui a Judaica lege, aut Mahometica, vel Ethnica nuper conversi, Christi legem sanctam iunt amplexi, quasi noviter in Christiana lege plantati. Improprie tamen Neophiti, qui a primis incunabulis Christi fidem coluerunt, licet a Judæis vel Ethnicis originem trahant, nec a sacris ordinibus, nec ab Ecclesiasticis beneficiis excluduntur. Proprie quoque Neophitus postquam in Christiana religione & bonis moribus egregios fecerit progressus, nullo impedimento tenetur.

Item arceant Simoniacos publicos, usurarios publicos, & alios criminosos, quos vel facti evidential, vel Judicis sententia, vel propria ipsorum confessio palam fecit esse reos atrocis alicujus criminis, adulterii, perjurii, falsi testimonii &c. cap. fin. de temp. ordinat. Qui tamen non debent in susceptis, vel suscipiendis ordinibus impediri post pœnitentiam peractam: at vero homicidii reos quamvis occultos, etiam post peractam pœnitentiam non permittant ad Clericalem Ordinem ascendere. Nam & Dominus post peractam pœnitentiam dixit David Prophetæ, quod sanguinarius vir esset, eique templum ne ædificaret. Nec refert, an propria manu ac facto, puta ut miles, an præcepto ut Judex, an consilio ut Assessor, vel vim vi repellendo occiderit, si poterat citra sanguinem injuriam propulsare. Hinc consequens est, ut milites, bellatoresque, qui conflictibus & præliis interfuerunt, ubi mors hominum succellit, & qui in foro criminalibus officiis sunt perfuncti, aut actibus criminalibus subscrisperunt, aut interfuerunt, ex quibus sententiæ sanguinis evenerunt, ad Clerum & Ecclesiasticos honores pervenire nefas sit. Arceant præterea solenniter pœnitentes. Si tamen nulla manifesta scelera publice confiteantur, sed tantum peccatores se esse prædicent, nihil eis obstat, Bigamos quoque repellant, qui viduæ, alteriusve corruptæ mariti fuerunt. Nec non conjugatos, exceptis iis, quorum conjuges in sacra Monasteria se receperint, ibique professionem emisserint, vel si uxor ita senex est, vel sterilis, ut sine suspitione possit esse in sæculo, & continentiam promittat. de conver. conjugat. cap. cum sis &c. Item, qui aliquo morbo laborant, ut ad sacra ministeria obeunda non sint apti repellantur; ut si morbo comitali corripiantur, subito concidant, ex ore spumas vomant, ut qui in terra arrepti a Dæmonibus alliduntur. Hermaphroditas, no-

tabiliter deformes, & defectu aliquo manifesto corporis notatos, ita ut impediat-
tur exercitium ordinis, ut monoculos, quibus deest oculus canonis, vel digitis
carentes, qui ad consecrandum, elevationem, & frangendam Eucharistiam sunt
necessarii, & alios, qui ex defectu corporis horrorem vel scandalum generant.
Sectos, item quibusdam casibus exceptis. Ad ratiocinia obligatos, forenses Pro-
curatores, & Tutores pupillorum, nisi deposito onere, & reddita administra-
tionis ratione. Quod tamen intelligendum est, nisi compulsi ad rationem fu-
issent, ac ita suscepissent, vel pro miserabilibus personis; servos & mancipia, ni-
si a propriis Dominis libertatem consequantur. Peregrinos, & ignotos, nisi
habeant authenticas literas. Officio aliquo infami, & lordido perfunctos, pro-
motos per saltum, relicto ordine minori, majore suscepto. Ordines surripien-
tes; puta ingerendo se multitudini ordinandorum ignorante Episcopo. Item
extra tempus, & ante legitimam ætatem ordinatos. Pro quo notandum est,
quod prima tonsura quolibet die conferri potest. Minores vero ordines, quan-
do Episcopo, & ubi sibi videbitur, dari possunt, licet Dominicis & festivis die-
bus conferri debeant. Subdiaconatus & Diaconatus, ac Presbyteratus nonnisi
in Sabbathis Quatuor Temporum, aut Sabbatho sancto, aut Sabbatho ante Do-
minicam Passionis sunt ministrandi, nec contraria consuetudo valet, de qua Sy-
nod. Trid. Sess. 23. cap. 8.

Potest tamen Papa ex sua speciali gratia concedere Episcopo, ut ordines
etiam extra statuta tempora conferre possit. Sunt etiam singulis ordini-
bus præscriptæ ætates. Et Conc. Trid. Sess. 23. cap. eod. sapienter huic rei pro-
vidit. Nam Subdiaconatum permittit existenti in vigesimo secundo anno. Dia-
conatum vigesimo tertio. Presbyteratum vigesimo quinto. Et sufficit dummo-
do eam ætatem attigerit, etiam si non impleverit. Ad primam tonsuram ordi-
natus non sit minor septem annis, ad reliquos vero minores ordines admissos
eam ætatem excessisse oportet, ita ut satisfacere possint & valeant nimirum fun-
ctioni, quam susceptus ordo requirit.

Ex his non magno labore elici, & confici potest modus quidam & forma
examinandi, quam præ oculis habeant deputati. Nam ubi in conspectu ipso-
rum statuerit se examinandus, considerent bene habitum corporis, an sit mor-
bo aliquo gravi affectus, ut caduco, paralyti, notent incessus & gestus. Per
decentiam enim, cognoscitur honestas morum interiorum. Tum incipiant jux-
ta præmissa inquirere, cujus sit, ex qua Diocesi, ex quo Plebaniatu? An ha-
beat a Parocho & Ludimagistro commendationem? An habeat literas de natali-
bus, de ætate, de suæ vitæ conversatione. & si diutius vixit extra Patriam, an
habeat bonum testimonium ab iis, inter quos morabatur? Habeant Catholicos
parentes, vel hæreticos? An libens & volens ad Sacramentum Ordinis, an invi-
tus, an coactus? Si ad majores ordines aspirant, quam laudabiliter se in infe-
rioribus gesserint, testatum faciant? Utrum ad exercendum illum ordinem,
quem appetunt, sufficientiam habeant? An frequentaverint communionem? in-
formari se curabunt, an sint constantes? & qualiter affecti & propensi erga res,
& functiones Ecclesiasticas? An revereantur Superiores, sintque tales, quos
scientiæ spes, moribus, gradibus, & honoribus dignos ostendat. Ex Syn. Trid.
Sess. 23. cap. 11. An habeat titulum beneficii Ecclesiastici? An Patrimonium
sufficiens ad vitæ sustentandæ usum? &c. Et sic de reliquis requisitis ad ordina-
tionem curabunt se edoceri. Item utrum non sint innodati aliquibus censuris,
vel quovis alio impedimento etiam occulto astricti? quod ministerii beneficique
Ecclesiastici redderet incapaces, de quo supra. His rite perspectis & finitis, ex
improvviso proponant eis aliquot themata, & faciant periculum ingenii & do-
ctrinæ, juxta variam promovendorum conditionem, ætatem & professionem.

DIPLOMA

FERDINANDI II. C. & H. R. de redimendis & non
oppignorandis bonis Ecclesiasticis.

PRÆMONITIO.

Necessitas ærarii publici fecit, ut jam a clade Moha-
cfiana fundi Ecclesiarum, & Religiosorum in com-
muni illa fuga, incolis deserti, tenui admodum pretio
promiscue venirent. Permovit Ferdinandum Pazma-
nus, argumentis æquissimis, ut bona omnia Deo,
& Ecclesiis adscripta, numerato rursus ære tanto, quo in pignus
cesserunt, dominis suis redderentur. Initium fecit Pazmanus, cum
Abbatiam S. Gotthardi, de qua in hoc diploma plura Ferdinan-
dus, redimere cogitaret. Nos ea, quæ huc non faciunt, recidi-
mus. Facta est diplomatis mentio pag. 223. ad annum 1627.

Nos Ferdinandus Secundus Dei gratia electus Romanorum Imperator &c.
Memoriæ commendamus tenore præsentium, quibus expedit universis.
Quando quidem superiorum temporum difficultates, accedentibus etiam sinistris
nonnullorum informationibus, effecerunt, ut tempore Prædecessorum nostro-
rum felicis memoriæ Regum Hungariæ, non pauca beneficia Ecclesiastica sacula-
ribus hominibus inscripta, oppignorataque fuerint magno religionis Catholicæ
detrimento. Nos ex singulari nostro affectu, quo rem Catholicam sublevatam,
ac in dies refflorescentem cupimus, benigne admisimus media, ac consilia, quæ
fidelis noster, nobis sincere dilectus Reverendissimus in Christo Pater D. Petrus
Pazmány Archi-Episcopus Ecclesiæ Metropolitanæ Strigoniensis suggestit, ut
nimirum pecunia per ipsum deponenda - - Abbatia S. Gotthardi redimatur.
(*Hic multa de revindicanda hac Abbatia.*) Ut vero eo alacrius ad hanc redem-
ptionem peragendam dictus D. Archi-Episcopus animum adjiciat, nos quoque
ipsum Archi-Episcopum modernum, ac successores, ac statum Ecclesiasticum
Hungaricum, nostro, ac successorum nostrorum legitimum scilicet Hunga-
riæ Regum nomine, in verbo nostro regio assecuramus, quod impofterum nula
beneficia Ecclesiastica inscribemus, oppignorabimus, vel novis auctionibus
quoquo modo aggravabimus, aut ad quoscunque alios usus sequestrabimus, sed
juxta legum Ecclesiasticarum, atque etiam Regni nostri Hungariæ statutorum
ordinem, personis idoneis conferemus. Prædicta - - nec ullis pensionibus
beneficia gravabimus. Datum in civitate nostra Vienna Austriæ, die vi-
gesima mensis Septembris Anno Domini 1627.

Nnnnn

CON.

CONVENTUS EPISCOPORUM HUNGARIÆ,

Adversus Declarationem Cleri Gallicani de potestate Ecclesiastica : habitus Tyrnaviæ XXIII. Oët. MDCLXXXVI.

PRÆMONITIO.

Oncilium Nationale , a toto Clero Gallicano anno MDCLXXXII. sub medium Martii celebratum, *quatuor propositiones*, quas infra legemus , communi consilio definivit, ediditque. Motum non levem Concilii hujus sententiæ apud Juris sacri peritos, & Theologos fummos caufarunt, adeo, ut qua libris, qua disceptationibus doctrina Cleri Gallicani peteretur.

Cum de aliis, qui declarationem impugnarunt, in præfatione sua Ill. & Rev. Jacobus Benignus Bossuet Meldensis Episcopus quereretur, ita de Hungariæ Episcopis loquitur : (f) *Verum ex longinquo gravioris belli metus, nec jam disquisitio aut tractatio, sed censura. Nempe Illustrissimus Georgius Strigoniensis Archi-Episcopus, ac Regni Hungariæ Primas, ostentata primum Concilii Nationalis auctoritate; credo, ut Clero Gallicano, parem Cleri Hungarici auctoritatem opponeret: Ipse interim dum præfata Synodus suo tempore celebraretur, cum quinque fortasse, vel sex Episcopis, non est veritus tot Gallicanorum Episcoporum, ipsiusque adeo Ecclesiæ Gallicanæ Decreta contingere, propositiones interdicere, proscribere, prohibere; ut quæ Christianis auribus absurdæ, ac plane detestabiles, atque a satanæ ministris disseminatæ blandæ pietatis specie schismaticum virus instillant.*

Quo in argumento judicem ego me non constituam. Sunt, qui defensionem declarationis ab Illustrissimo & Reverendissimo Bossueto editam rursus examinant. Hungaros, gentem utpote Christiana ingenuitate educatam, quæ extrâ teneritudinem prisca observantiæ, canæ legis, primique candoris, ingeniosa, & ad confinia prope orthodoxæ religionis retracta perfugia non novit, Propositiones illæ facile offenderunt.

Hinc

f) In præfatione authoris pag. 2. libri titulus est: *Defensio declarationis celeberrimæ, quam de potestate Ecclesiastica sanxit Clerus Gallicanus XIX. Martii 1682. ab Ill. ac Rev. Jacobo Benigno Bossuet Meldensi Episcopo ex speciali jussu Ludovici M. Christianissimi Regis scripta, & elaborata. Tomi duo. Luxemburgi MDCCXXX.*

Hinc Georgius Szelepcsény Archi-Episcopus Strigoniensis novam in Hungaria errorum propaginem metuens, periculum prævertit; convocatisque Episcopis adversus declarationem Gallicanam sequens edictum publicavit. Non dubito singula ad trutinam excussa fuisse, antequam prædictas sententias feriret. Sed acta non impetravi. An supersint, ignoro.

**Georgius Szelepchény, Dei, & Apostolicæ Sedis Gratia Ecclesiæ Metropolitanæ Strigoniensis Archi-Episcopus, Lo-
cique & Comitatus ejusdem supremus, ac perpetuus Comes, Primas**

Regni Hungariæ, Legatus Natus, Summus & Secretarius Cancellarius,
S. C. R. Majestatis Intimus Confiliarius.

Universis, & singulis Christi Fidelibus, in Hungariæ

Regno constitutis Salutem.

Ubi primum Ecclesiæ Strigoniensi præfati fuimus, actutum in eam curam, & cogitationem pro adepti muneris officio incumbere cepimus, ut Nationalem Synodum indicere, celebrareque possemus: quatenus Dei adjutrice gratia, illa in ea inveniretur provisio, per cujus salutiferam executionem eliminarentur errores, evellerentur vitia, corrigerentur excessus, reformarentur mores, plantarentur virtutes, roboraretur Catholica fides, Sacræ Sedis Apostolicæ firmaretur Autoritas.

Cum vero terribiles continuo, in Inclyto hocce Hungariæ Regno excitarentur tumultus, & gravissimæ exarderent seditiones, imo (quod sine maximo animi dolore nec meminisse possumus, nec referre) augerentur in dies: adnitente nimirum humani generis hoste, aliaque ex aliis impedimenta, adhuc etiam objiciente, ut tantum Ecclesiæ Hungariæ beneficium vel prorsus auferat, vel saltem quam diutissime retardet; eapropter tam pium, ac salutare opus, a nobis hætenus impleri non valuit.

Clementissimus tamen, & misericors Dominus, qui nunquam ita irascitur, ut misericordiæ non recordetur, nobis quoque pacem, & unanimitatem donare dignabitur, ut præfata Nationalis Synodus suo tempore celebretur.

Non prætermittimus interim (quantum nobis ex alto conceditur) vigili cura commissum nostro regimini gregem, in viam mandatorum Domini dirigere, divini Nominis cultum protendere, fidem Catholicam ampliare, ea demum prompto corde, & efficaci desiderio inquirere, quibus Orthodoxa Romana Ecclesiæ exaltetur, falsæ doctrinæ, perversi errores extirpentur, supremi in terris Christi Vicarii potestas integra, inviolataque persistat. Inter cætera autem, quæ se nobis corrigenda, & eliminanda obtulerunt, & moram pati non possunt, absque evidenti periculo animarum non ultimum locum tenent, quatuor illæ Propositiones, quæ Cleri Gallicani nuper Parisiis congregati, nomine, prodierunt: videlicet.

Primum: Beato Petro ejusque successoribus Christi Vicariis, ipsique Ecclesiæ rerum spiritualium, & ad æternam Salutem pertinentium, non autem Civilium, ac temporalium, a Deo traditam potestatem, dicente Domino; Regnum meum non est de hoc mundo: & iterum; Reddite ergo quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei, Deo: ac proinde stare Apostolicum illud: Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit: Non est enim potestas nisi a Deo, quæ autem sunt a Deo ordinata: itaque, qui potestati resistit Dei ordinationi resistit. Reges ergo, & Principes in temporalibus nulli Ecclesiastica potestati, Dei ordinatione, subjeci, neque auctoritate clavium Ec-

Nnnnn 2

clesiæ

clesiæ directæ, vel indirectæ deponi, aut illorum subditos excimi a fide, atque obedientia, ac præstito fidelitatis Sacramento, solvi posse; eamque sententiam publicæ tranquillitati necessariam, nec minus Ecclesiæ, quam Imperio utilem, ut verbo Dei, Patrum traditioni, & SS. Exemplis consonam, omnino retinendam.

Secundo: Sic autem inesse Apostolicæ Sedis, ac Petri Successoribus Christi Vicariis rerum spiritualium plenam potestatem, ut simul valeant, atque immota consistant sanctæ Oecumenicæ Synodi Constantiensis a Sede Apostolica comprobata, ipsoque Romanorum Pontificum, ac totius Ecclesiæ usu confirmata, atque ab Ecclesiâ Gallicana perpetua Religione custodita Decreta, de Auctoritate Conciliorum generalium, quæ Sess. 4. & 5. continentur, nec probari a Gallicana Ecclesiâ, qui eorum Decretorum, quasi dubiæ sint auctoritatis, ac minus approbata robur infringant, aut ad solum Schismatis tempus Concilia dicta detorqueant.

Tertio: Hinc Apostolicæ potestatis usum moderandum, per canones Spiritus Dei conditos, & totius mundi reverentia consecratos: valere etiam regulas, mores, & instituta a Regno, & Ecclesiâ Gallicana recepta, Patrumque terminos manere inconcussos, atque id pertinere ad amplitudinem Apostolicæ Sedis, ut statuta, & consuetudines Sanctæ Sedis, & Ecclesiarum consensione firmatæ, propriam stabilitatem obtineant.

Quarto: In fidei quoque quæstionibus, præcipuas Summi Pontificis esse partes ejusque Decreta ad omnes, & singulas Ecclesias pertinere, nec tamen irreformabile esse iudicium, nisi Ecclesiæ consensus accesserit.

Quæ quidem propositiones auribus Christianis absurdæ, & plane detestabiles, cum per Hungarici quoque Regni Provincias, a satanæ ministris disseminatæ sint, eo fortasse consilio, ut perduellioni, & cæteris malis intestinis pabulum, & fomentum suppeditent, & incautos fidelium animos blanda pietatis specie, Schismaticum virus instillant: Nos omiſsa in præsens cura eas confutandi, cum perpetua Sanctorum Patrum traditione Oecumenicorum Conciliorum Decretis, & apertis ipsius divini Verbi testimoniis fatis explosæ confutatæque sint, quamvis nonnulla scripturæ loca, Authores propositionum in suam sententiam callida, & falsa interpretatione detorqueant: neque desint insignes Theologi, qui has partes strenue exequantur; Prædecessorum nostrorum vestigiis inherentes, qui in hujusmodi casibus unanimi Consilio, & Spiritu noxias doctrinas, & in fide periculosas proscripserunt, sicut ex variis, hujus Apostolici Regni Comitibus, & Conciliis, quæ variis temporibus, & occasionibus habita fuerunt, plane perspicitur; Dei nomine invocato, & præhabito, ea meliori forma, qua per temporis, & loci difficultatem licuit, diligenti examine, & deliberatione matura, cum Venerabilibus Fratribus Coepiscopis nostris, Abbatibus, Præpositis Capitulis, aliisque compluribus Theologiæ Professoribus, & sacrorum Canonum scientia præstantibus viris, præfatas quatuor propositiones, configimus, & proscribimus, & universis istius Regni Christi fidelibus interdicimus, ac prohibemus, ne eas legere, vel tenere, multo minus docere audeant, donec super eis prodierit infallibile Apostolicæ Sedis oraculum, ad quam solam Divino immutabili privilegio spectat de controversiis fidei judicare; cui propterea has nostras literas, declarationes, & Decreta humillime submittimus.

Insuper nos omnes, Primas, Sanctæ Sedis Legatus, Archi-Episcopi, Episcopi, Capitula, Abbates, Præpositi totius Apostolici Archi-Regni, repetere hoc loco volumus veterem fidei formulam, quam majores nostri occasione Nationalis Synodi profiteri consueverunt. Videlicet:

Credimus in unum Deum, Patrem omnipotentem, &c.

„ Hic sequitur Professio Fidei, per extensum, & de verbo ad verbum, „ juxta formam a Pio IV. Pontifice præscriptam, & omnibus notam, usque ad „ verba: Sic nos Deus adjuvet, & hæc sancta Dei Evangelia inclusive; hæc tamen ob-

serva-

„servato : quod cum Professio hæc fuerit plurium simul congregatorum ,
 „enunciata sit numero plurali, ut supra; Credimus in unum Deum &c. Conti-
 „nuat Szelepcsény cum suis.

Item una voce publice unanimi omnium Ordinum consensu , atque ap-
 probatione, sincere profiteamur, & spondemus, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, quæ
 unica est, & sibi perpetuo constans, errare non potest, cum omnibus & ex omni-
 bus Ordinibus, & Statibus Regni perpetuo adhæsuros, & sine diminutione,
 nunc quoque perstituros : neque ab ejus institutis, totius Orbis consensu appro-
 batis, ubique florentibus, & dilatatis, quovis prætextu discessuros, quin ea-
 dem Sacro-Sanctam Romanam Ecclesiam, ejusque fidem, ex tot falsis opiniononi-
 bus per rerum novarum cupidos disseminatis, erutam, & a tempore S. Regis
 Stephani, omniumque aliorum divorum quondam Hungariæ Regum constitutio-
 nibus stabilitam, pro viribus tuituros, & defensores.

Quare nos, motu proprio zeloque impulsus, & Regum hocce, Regnum
 vere Apostolicum commonstraturi, sic deinceps usque ad extremam sanguinis
 guttam fidelem operam navabimus, ut contra Ecclesiæ hostes rem fortiter gera-
 mus, & nihil unquam a recto, nihil a debita Romano Pontifici, & Sanctæ Sedi
 Apostolicæ reverentia, deflectamus : uti hoc, in Authographo originali, ex no-
 strum omnium subscriptionibus, a nobis superscripto Primati porrecto, constat.
 Datum per manus Vicarii nostri Episcopi Vacienfis, & causarum spiritualium per
 Hungariam Auditoris Generalis, Joannis Kéry, in Libera, Regiæque Civitate
 Tyrnaviensi, Typis Academiæ Archi-Episcopalis die 24. Mensis Octobris Anno
 Domini 1682.

Ex Mandato nostro speciali &c.

Georgius Szelepcshény, Eccles. Metropolit.
 Strig. Archi-Episcopus, Primas Hungariæ.

PROTESTATIO ET CONTRADICTION

VENERABILIS CLERI HUNGARIÆ.

Facta coram Articulari & Diætali Commissione Pesthini celebrata,
 Anno 1721. Die 21. Maji.

PRÆMONITIO.

Composita cum Turcis pace, magnæ memoriæ Augu-
 stissimus Imperator Carolus VI. idemque Rex Apo-
 stolicus, ne felicem victoriarum cursum Religionis
 dissidia interciperent, Pesthini Urbe nobili Senatam,
 e sacro, profanoque primæ autoritatis & doctri-
 næ virorum ordine constituit, qui auditis A catholicorum, ob læsam
 libertatem suam, si quam ex conniventia legum in Hungaria obti-
 nent, rationibus, quod justum & æquum videretur, edicerent,
 & Regiæ approbationi confirmandum offerrent. Sed cum tot ini-
 qua heterodoxorum postulata, clam palamque intrusa, Ecclesiæ
 Catholicæ ejusque Procerum & Ministrorum prærogativas, fundos
 & jura non sine periculo gravioris mali impeterent, hanc *Protestatio-*
nem mutuo consensu V. Clerus Regni Hungariæ, inito extempo-

Ooooo ranco

raneo comitio edidit, & Francisci Forgachii, Archi-Episcopi Strigoniensis exemplum pari laude iteravit. Vide Par. II. pag. 191. Sic autem *Protestatio*, Typis Tyrnaviæ excusa, habet.

NOs infra scripti ex parte tam Archi - quam & reliquarum Diœcesium, adeoque absentium quoque (attenta unitatis causæ ratione) Dominorum Prælatorum nostrorum, nostris etiam nominibus & in personis, potiori scilicet numero ex statu Ecclesiastico congregati, coram Excella Regia Commissione in forma solennis Protestationis, & Contradictionis declaramus. Quandoquidem in negotio Religionis ante annum 1606. tot & tantos nobis conditos fuisse Articulos, ut plurimum adverteremus, eodem vero anno 1606. Art. 1. Pacificationis Viennensis absque præjudicio Catholicæ Religionis sancitam haberi legeremus, imo ejusdem conditi tempore, Prædecessorum nostrorum circa A catholicorum in hocce Apostolico Regno Hungariæ tollerandam, eotum Sux Majestati Sacratissimæ exhibitam solennem interpositam fuisse litteris A. & V. notatam Protestationem, & Contradictionem: (g) huicce Protestationi in genuinis copiis adnexam, & si opus fuerit, dum & quando remonstrandam, oculis nostris intueremur, imo successivis quoque temporibus toties, quoties ex parte status nostri (uti monumenta eatenus testimonialium & ipsorum quoque Articulorum Diætaliū perhiberent, testatumque redderent) reiteratas fuisse, & interpositas certo certius sciremus: hinc nolentes esse eorundem degeneres, imo potius vestigia imitari cupientes, velut dum nihil hic & nunc novitatis nos facturos; verum exemplo antiquitatis & successivæ continuationis debere procedere consideremus, adeoque præattactum annum 1606. præcedentibus Constitutionibus nullatenus præjudicare volentes; parem Protestationis & Contradictionis cautionem, circa quoslibet & singulos Dominorum A catholicorum sive in genere aut specie hætenus ubicunque, & quacunque modalitate factas vel fiendas prætensiones, de non consentiendo, ne nutu quidem in easdem, imo quidquid coram Excella Commissione Regia scriptis vel dictis, in negotio Religionis egerimus, & fecerimus, id totum & omne absque præjudicio Religionis nostræ sola erga Suam Majestatem Sacratissimam Cæs. Regiam homogiali obligatione (uti tenemur) nos facturos intelligendum esse expectorantes, reiteramus, & interponimus, & huius nostræ cautionis beneficium in quantum pro exigentia & munere Pastoralis, curam animarum salutis nos habere conveniret, etiam ad statum sæcularem Catholicum in Diæti nobiscum contradicentem extendimus, imo protestamur & contradicimus, salva nihilominus Sux Majestatis Sacratissimæ Cæs. Regiæ, & ejusdem Excellæ commissionis autoritate illabate permanente. Humillime Instantes ab Excella commissione Regia eatenus nobis pro futura jurium Ecclesiæ DEI, & Romano-Catholicæ Religionis per Divum olim Proto-Regem Stephanum præcise plantatæ cautela, litteras testimoniales extradari.

(L. S.) Jacobus Rauscher, Canonicus ex parte Archi-Diœcesis Strigoniensis.

(L. S.) Franciscus Barbaczy Abbas B. M. V. de Abraham ex parte Archi-Diœcesis Colocensis, qua Vicarius.

(L. S.) Joannes Kys, electus Episcopus Ansariensis, Episcopatum Agriensis & Nitriensis Plenipotentarius.

(L. S.) Stephanus Kontor, nomine Diœcesis Jauriensis qua Vicarius Generalis, idem nomine Diœcesis Csanadiensis qua Plenipotentarius.

(L. S.) Michaël Kebell, electus Episcopus Temnenlis nomine Diœcesis Varadiensis qua Vicarius.

(L. S.) Adamus Györödy, Canon. Nitriensis & Plenipotent. ejusdem Diœces.

(L. S.) Michaël Zádory, Præpositus & Generalis Vicarius Sede vacante, Diœcesis Wefprimiensis.

De

g) Est in pag. 191.

De rectæ Fidei dignoscendi Regula, Sermo-
nes in Metropolitana Ecclesia Strigoniensi facti,
a Petro Illicino J. U. D. & Præposito S. Thomæ.

Galat. VI.

Quicumque hanc Regulam secuti fuerint, pax super eos, & mise-
ricordia Dei.

PRÆMONITIO.

Dedimus parte prima Petri Illicini Parænesim, quam
præfens opusculum non minus utile, & collectioni
nostræ apprime natum sequitur. Properante jam
ad finem typo in aliud exemplar offendi: in quo Pa-
rænesi, cæterisque *Dedicatio* ad Antonium Veran-
tium Archi-Episcopum præmissa habetur, quam etiam Sermonibus
X. ejusdem addere libuit, cum in ea de se, suisque Ecclesiæ Hun-
garicæ impensis laboribus pauca referat.

DEDICATIO.

Reverendissimo, & Illustrissimo in Christo Patri, &
Domino Antonio Verantio, Archi-Episcopo Strigoniensi, Prima-
ti Hungariæ, Legato Nato, & ejusdem Regni Supremo Cancellario, Pa-
trono suo observando Petrus Illicinus J. U. Doctor, &
Canonicus Olomucensis S. D.

IN hoc nostro tam admirandæ compagis, & fabricæ corpore (Illustrissime, at-
que Amplissime Archi-Præsul) sicut de membrorum omnium salute caput
est sollicitum, & illis patientibus graviter afficitur, ita, & membra ipsa, si quid
capiti discriminis imminet, pro ejus tutela sese communiter interponunt;
quia sicut absque membris caput, ita membra sine illius conservatione consistere
minime possunt, & si quid unum membrum patitur, (ait Paulus) & reliqua
compatiuntur.

In Ecclesia quoque DEI, quæ unum itidem corpus ab eodem Apostolo
prædicatur, idem animadvertimus: in qua, ut invisibile unum est caput Chri-
stus JESUS, sic & visibile illius vicem atque legationem, & regimen tenens, &
universorum Christi cætuum sollicitudinem gerens, & illi subiectum, Ecclesiæ
singulæ ab eo regulam accipientes proprium habent caput Episcopum; atque ut
omnium illud Ecclesiarum, & præfectorum curam agit, ita & singuli Antistites
& Pastores suorum ovilium defensionem, salutemque procurare debent, qui
non se ipsos, sed oves pascere eant: & qui sunt horum regimini, ac providen-
tiæ commissi, debent (quemadmodum Beatus Petrus apud Clementem commo-
necit) ipsorum non minus incolumitatem, & integritatem quærere, pro-
que ipsis dimicare in unam sententiam convenientes. Quod si unquam necessaria

hæc inter Pastores, gregesque officia extiterunt, hoc sane tempore quam maxime: quando tam multæ, tamque inter se, & a nobis discrepantes hæreticorum familiæ, sectæque a Martino Luthero, ut a Socrate illo quondam Philosophorum dissentientium diatribæ, profectæ Orthodoxam Religionem oppugnant, ut non magis Catholicos Ariani sint quondam persecuti. Nam & illorum, & Sabellii, & Samosatensis Pauli, & Eunomii, & Photini, & Nestorii, & Eutichetis blasphemix sunt ex inferis revocatæ, pluresque aliæ abominations horrendæ nostram ætatem vexant. Itaque sicut Pontificum Præfulumque vigilantia, & continua sollicitudo, & intrepidum pro suis gregibus certamen postulant, ita & qui horum subsunt regimini, ad suum debent caput concurrere, ac pro eo stare, pugnareque audacissime, ut, perinde ac adhortatur Paulus, cum gaudio, & non gementes operentur.

Hoc ego intelligens in istud vestrum Pannoniarum regnum ante annos viginti, a Venerando tuo Collegio de Academia Viennensi accitus, & a sanctæ memoriæ Principe Ferdinando in idem Collegium lectus, & beneficiis ornatus, dedi pro mea virili operam, ut caput meum Archi-Episcopum, & ejus Ecclesiam adversus hæreticorum improbitatem, & impetus defenderem docendo, concionando, juventutem Catholice instituendo, & tum privatim, tum publice in Synodis disserendo, & scribendo, quemadmodum vestro in regno norunt omnes, & tu ipse Archi-Præsul Illustrissime si vis, testis esse potes, qui non semel in illa Ecclesia dum Agriensem administrares, interfuisti, & labores conspexisti meos. Annis octo de fidei nostræ controversiis, per hæreticos impugnatis, pro suggestu sermones feci, qui adhuc apud me sunt, & Romæ, atque in Germania descripti, a nonnullis amplissimæ dignitatis, & insignis doctrinæ viris, & vili sunt, & approbati: & in his fuerunt Illustrissimi Cardinales Saracenus jam defunctus, & adhuc superstes religiosissimus, & doctrinæ consummatissimæ Stanislaus Hosius, & Archi-Episcopus Lancianensis, & Cornelius Theologus Franciscanus, Bitontinus tunc Episcopus. Quod si temporum iniquitas vigiliarum, & lucubrationum, laborumque meorum cursum nequaquam interpellasset, seu potius fregisset, certo scio, plurima Ecclesiæ tuæ ab illis commoda provenire potuissent.

Quicquid tamen contra me patratum ab inimicis fuerit, qui *jussi sunt* judices, considerent. Sane ut intelligant perfectumque habeant *omnes*, qualis in Ecclesia Strigontensi fuerim, & quid egerim; verum panem (quod ajunt) gratis comederim, & an bene de Ecclesia illa meritis fuerim, quietem apud Illustrissimum & Reverendissimum, ut Religionis, ita omnis eruditionis, præsertim Christianæ, & honestatis, cunctarumque virtutum Antistitem Olomucensem Joannem Grodecium, in hac mea senectute nactus, edere in lucem meas contra hæreticos disputationes decrevi, apud vos factas: & a parænesi, quam principio, cum in Hungariam & Transylvaniam veni, ad vestri regni Proceres conscripseram, & a sermonibus de rectæ fidei dignoscendæ regula, Cardinali prænominato Stanislae Hosio perlectis, & approbatis, postea etiam a Theologica facultate Viennensi, & ab Antonino, hæreticæ pravitatis inquisitore, Archiducis Caroli, & Viennensis regiminis jussu examinatis, editionem exordiri volui.

Cum vero amplitudo tua Ecclesiastici teneat in Hungaria Præsidis, & Principis locum, egoque tua in Ecclesia tot annos agens, hæc & alia plura composuerim, merito debui nomini tuo inscribere, quem ante annos viginti quinque in regno adhuc Poloniæ noveram, & pro tuis virtutibus dilexi, & sum veneratus: tum in Hungaria multis fungentem honoribus observavi, & singularis patroni loco habui, & officiis meis sum profectus. Et quidem pro Christiani nominis, & Imperii Romani bono, & commodis, tuique regni salute, ea, tu variis obeundis feliciter apud Turcarum Imperatorem Solymannum legationibus

peru-

perulisti, & tua prudentia, tuisque consiliis tantum profuisti, ut quemadmodum Imperatores, tuas exornarunt summis præmiis virtutes, ita linguæ quoque doctorum hominum laudes, & honorem tibi debeant, ut eas reddant illustriores, & posteritati proponant imitandas; quæ vera, & propria cuique parunt laudum præconia magis, quam vel opum, fortunarumque abundantia, vel generis nobilitas (ut vel Plato scribit) quæ tamen tua in antiquissima familia eminenter extiterunt, quæ & Episcopos laudatissimos, præsertim Statilium illum Transylvaniæ Præsulem, regni Hungariæ columnen, & generosos alios in militari ordine præstantissimos habuit, & honoribus floruit. Cum vero ad revincendos, & cohibendos hæreticos ista tibi sit a Domino in Ecclesia collata sublimitas, studebo etiam abiens conatus tuos meis lucubrationibus adjuvare, si meum in ea re studium non aspernabere. Accipe nunc alacriter, hos ingenii mei factus, paulo post uberrima accepturus, si nostræ tantos sumptus facultates sustinebunt. Olomucii XII. Januarii Anni MDLXXXIII.

DEDICATIO.

Reverendissimis & Illustrissimis Dominis Regni Hungariæ Archi-Episcopis, Episcopis, Abbatibus, Præpositis, Collegiis, Baronibus, Comitibus, Nobilibus, & Civitatum Incolis,

Petrus Illicinus J. U. D. Canonicus Olomucensis Salutem.

Non desistam (VIRI AMPLISSIMI) quæ vestro in Regno agens elaboraverim, pro mea in vos observantia, meoque salutis vestræ studio; ad vos mittere: tametsi nonnullis ea minime satisfacere intelligo. Ante annos XV. Sermones a me in Ecclesiæ Strigoniensis Metropolitanæ Synodo ad rectæ fidei agnitionem factos, & in editæ ad vos Parænesis meæ fronte promissos, jam ære meo typis excusos mitto: quos Illustrissimus & Religiosissimus, doctissimusque Cardinalis Stanislaus Hosius, & Melchior Bila Nuntius Apostolicus, & Antoninus Theologus Dominicanus Hæreticæ Pravitatis Inquisitor perlegerunt & comprobant. Non abjicietis & hunc (spero) laborem meum: quem viri Principes & Sanctæ doctrinæ Antistites non sunt aspernati. De unitate fidei cum Episcopis tenenda, deque obedientia illis præstanda non multo post libellum accipietis meum: nec rem sibi utilem ac necessariam oppugnent, qui Authorem fortasse odio gratis habeant. Valete. Olomucii.

SERMO PRIMUS.

Quod felix faustumque sit, inter maximas hujus afflictæ, a tot annis, Regni procellas, inter calamitatum variarum turbines, expetita nobis illuxit dies, ut sancta in hac sede Synodus haberetur. Deo igitur primum, a quo donum, datumque omne optimum descendit, *Jacob. 1.* tum vero tibi (religiosissime atque amplissime Primas, & Archi-Præsul noster) gratias agimus. Cum autem quatuor soleant numerari a patribus habendi Synodum causæ, *Dist. 18.* duæ sunt illæ reliquis potiores: ut rectæ fidei dogmata conserventur integra; & Christianæ professioni consentanei mores instituantur, teneanturque a nobis, qui exemplaria esse debemus gregis, *1. Tim. 4.* cæterorumque fidelium honeste sancteque vivendi norma: qui lux idcirco mundi, & candela omnibus lucens, qui in domo sunt, terræque sal a Domino appellati sumus: *2. Cor. 6.* ne ministerium nostrum vituperetur: sed os illis obstruatur, quibus maledicendi aperta est hætenus fenestra. Quamobrem, cum de Conciliorum autoritate, deque in Ecclesiæ præfide obedientia, per alios aut facta, aut certe facienda sint verba, nos (fratres) apud vos, de prima illa omnium potissima concilii advocandi causa, tractandum duximus. Demonstrabimus itaque quam brevissime poterimus, quo pacto,

Ppppp

quave

regula rectam, veramque Christianæ pietatis fidem a falsa, & ementita discernere, ac separare valeatis inter tot hæreticorum Symplegadas, & inter se dissentientium linguas, quæ (ut ait *Augustinus in Psal. 30.*) contradicunt veritati doctrinæ & diversa schismata personant. Hoc autem agemus, ne omni circumferamini doctrinæ vento, neve illi per inanem vos philosophiam decipiant (ut *Paulus monet*) quorum sermo, ut cancer serpit, qui se in Apostolos transfigurant Christi, operarii subdoli: & ventri deservientes suo: canes, lupique rapaces gregibus non parcentes, sed in diversa dissipantes: temper quidem discentes, nunquam autem ad veritatis lucem pervenientes: post se trahentes discipulos, & magistros se falsitatis exhibentes his, quibus pruriunt aures, qui ajunt, nolite aspicere nobis, quæ recta sunt, loquimini nobis placentia, videte nobis errores: & nebulae sunt exagitatae, fontes sine aqua, superba vanitatis loquentes, in errore conversantes, libertatem promittentes: cum ipsi sint servi corruptionis, semetipsos pascentes, arbores infructuosæ bis mortuæ & eradicatae, fluctus feri maris despumantes suas confusiones, sydera errantia: dominationem spernentes, Majestatemque blasphemantes. Recte namque in istos Petri ac Judæ Apostolorum verbis utimur, qui & de hujusmodi perniciosis hominibus senserunt. Non est cuiquam (fratres) addubitandum clementissimum illum Patrem, Deumque nostrum, si tantum dilexit mundum, ut filium suum Unigenitum daret, si etiam per fidem nos iustos, salvosque facere voluit, postquam in filio locutus est nobis primo, tum per ejus Apostolos (qui legatione se pro Christo fungi aiebant, *2. Cor. 3.* & cooperatores, coadjutoresque veritatis se nuncupabant) rationem aliquam certam ac veram nobis dedisse, qua ejus fidei rectitudinem usque ad mundi exitum agnosceremus, & retineremus perpetuo.

Etenim si ait Christus: hæc est vita æterna, ut cognoscant te verum Deum, & quem misisti Jesum Christum: *Joann. 17. Ro. 3. 5. Eph. 2.* si etiam nos iustos ex fide viva non mortua, & salvos efficere voluit, necessarium utique fuit, apertissime ac omni procul errore fidem istam perenniter dignosci, atque intelligi, sine qua ei placere sit impossibile, & extra quam quicquid est, peccatum existimatur. *Heb. 11.* Propter hoc enim Spiritum sanctum visibiliter operantem principio misit, ut nos in omnem veritatem duceret, & doceret nos omnia: & suggereret, quæ Christus docuisset in terris conversans: *Mat. 28.* & maneret nobiscum in sempiternum, propter hoc & promisit nobis Christus, nobiscum se fore usque ad sæculi consumationem: *Mat. 5.* qui & idcirco Ecclesiam civitatem dixit in excelsis positam monte: nam si hæc aperta est & omnibus nota, in qua sola tanquam in Christi corpore, salus invenitur (quia ipse est servator corporis sui) certe & fidem, per quam ipsius ædificatur Ecclesia, & in ea vita datur æterna, universis apertam & perspectam esse convincitur. Ex quo ait, *Mat. 5.* nemo accendit lucernam, & ponit eam sub modio, sed super candelabrum, ut luceat omnibus, qui in domo sunt, ut *Irenæus* libro tertio exposuit. Explosa namque est, & abjecta Donatistarum impietas, Augustini totiusque Ecclesiæ disputationibus, qui occultam nobis & ignotam constituerunt Ecclesiam, & Lutheranorum vanitas exploditur rejicieturque procul dubio miseratione divina, qui Donatistarum, ut illud, ita & alia plura ex inferis dogmata revocarunt. Etenim, si vel Ecclesia Dei nobis esset ignota, vel fides incerta: quis non cernat immerito atque injuste infidelitatis crimine fore quemque damnandum? atqui ait Christus: si ego non venissem, & eis locutus non essem, peccatum non haberent, nunc autem excusationem non habent, *Joann. 18.* Non solis enim illud Judeis, sed omnibus non credituris dixit, qui excusationem plane haberent, si, quod Christus esset locutus, ignoraretur, hoc est, si rectæ fidei dignoscendæ non esset a Christo norma, & ratio infallibilis nobis relicta: imo frustra essent post Apostolorum tempora gentes ad salutem vocatæ, quæ absque fidei certitu-

titudine contingere nequeat : sed hæc brevius per Dialecticorum formas perstringamus hoc modo.

DEUS Filium suum idcirco misit in mundum, ut qui in eum crederent, non perirent, sed vitam haberent æternam per fidei antea fundamentum : ergo fidem certissimam atque indubitatissimam esse oportet, alioqui frustra illum misisset. Secundo: Spiritus, ob fidei rectæ sustentationem atque cultum, datus est Ecclesiæ, ut, cum ea maneat in sempiternum : ergo certa & perspecta omnibus poni debet fides. Tertio: Christus promisit *Luc. 22.* nobiscum se fore usque ad sæculi consumationem, & hoc propter fidem, cujus causa se Patrem rogasse affirmavit ne deficeret : ergo usque ad mundi finem certam esse cuique fidem aliqua ratione data necesse est : cum his enim qui in fide fluctuant, quomodo Christum esse asseveremus ? Quarto: idem testatus est Ecclesiam suam esse cuique notam, & relucens, in qua se quisque continere deberet, si salvus esse vellet, & ad quam venire apertam omnes voluit : ergo & Ecclesiæ fides nota, & illustris dicenda est. Quinto: per fidem justos nos salvosque fore tradidit Dominus, quæ per dilectionem operaretur : ergo quo pacto nihil de fide dubitari possit, instituit, atque aperuit. Sexto: infideles nullam habituros de incredulitate excusationem Christus protestatus est : ergo recte credendi regulam nobis indubitanter reliquit : quod quidem his paucis patefecisse sit satis, plura enim afferre, neque hujus est loci, neque temporis, tametsi nemini nisi stulto videri contrarium potest.

Verum enim vero quærendum est jam nobis, quænam ista sit regula, seu quæ ratio & via nobis a Domino relicta, qua fidem hanc salutarem absque ullo errandi periculo dignoscamus, ne a falsis Prophetis circumveniamur, & ad aliud Evangelium fascinati, ut Galatæ, traducamur ; ne, ut pueri sensibus circumferamur (ut antea dixi) omni vento doctrinæ, sed radicati & fundati super fundamenta Apostolorum & Prophetarum, stemus constantes, eaque tenentes, quæ accepimus immutabiliter, id quod tam solícite Christus & Paulus, ac Joannes admonuerunt. Videte (inquit Christus *Matt 24.*) ne quis vos seducat, multi enim venient dicentes : ego sum Christus, & seducent multos, & multi Pseudoprophetæ surgent & seducent multos. Quid porro est : (videte) nisi, ad rationem attendite, qua fidei veritatem tenere debeatis ? & quid : (seducat) nisi, a priore sensu, & doctrinâ in aliam transferat ? ut quæ ab his accepistis, quos ego veni in ordinibus a me factis longissima serie constitui, ea vos retineatis : sed qui nam sunt seductores isti ? nempe, qui Christi arrogabant sibi nomen, & hi sunt explicante Domino Pseudoprophetæ, falsi scilicet scripturarum interpretes hæretici : qui se Christi corpus, hoc est, veram ejus Ecclesiam esse jactitant, ac dicunt variis in sectis suis, quod subjunxit Salvator : ecce hic Christus, id est ejus corpus, & fides inter nos est ; ecce illic, alia scilicet in secta : non in iis, qui Catholici appellantur ; particularis namque est (ajunt) Christi Ecclesia, non universalis : ecce in deserto est, in dogmatibus scilicet, ac fidei sensibus antea per patres non intellectis, sed desertis, atque abjectis tanquam perversis : ecce in penetrabilibus est, in occultis, ac secretioribus & prius ignoratis sententiis. Sed audite, quid monuit : nolite credere ; nolite exire : hoc est ab acceptis Patrum traditionibus de uno Christo, deque una fide, & unanimi in ea consensu non abalienemini, sed sicut accepistis Christum, in eo ambulate ; de via nolite antiqua digredi. Et apud eundem Evangelistam superius : cavete (inquit) a falsis prophetis, verbi videlicet Divini lancia toribus & depravationibus, qui veniant ad vos in vestimentis ovium, hoc est in scripturis sanctis ; quæ pro Christi ovibus non pro lupis datæ sunt, atque divinitus inspiratæ : quibus isti induuntur, dum, ut suam tegant falsitatem, frequentissime citant, & Evangelicos purique verbi Dei sese professores faciunt, sed intrinsecus lupi sunt

Ppppp a

ra-

rapaces, hoc est, non spiritu intus aguntur, quo hi donantur, qui oves sunt Christi & Dei filii, *Ac. 1. Job. 10.* qui unitatem & fidei & rituum querit & efficit cor unum, & doctrinæ consensum unum, sed luporum gerunt spiritum; lupus autem dispergit oves (ait Dominus) & illi in sectas dissentientes dividunt. Christi quoque imitator Paulus: attendite (ait) vobis, intrabunt enim inter vos lupi non parcentes gregi, & loquentes perversa, ut abducant discipulos post se, propter quod vigilate memoria tenentes, quod vos monuerim: & ad Philipenses scribens: videte canes: videte malos operarios: videte concisionem. Et alibi: nemo vos seducat inanibus verbis: propter hoc enim venit ira Dei in filios dissidentiae: nolite effici participes eorum. Item: nemo vos decipiat per philosophiam, & inanem fallaciam: sed ambulate radicati, & super ædificati in ipso & confirmati in fide sicut didicistis. Et ad Thessalonicenses: stete, & tenete traditiones, quas accepistis. 2. *Thes. 2.* Hæc Paulus. Joannes pariter: 1. *Joann. 3.* filiioli nemo vos seducat. Quæ omnia nos commonefaciunt, ut cum diversis ab his, quæ Patres tradiderunt, prædicantes insurgunt, provideamus ne nos auferant, & ab universali fide amoveant atque abducant. Quæ vero sit nobis hac in cura tenenda ratio, tunc commode explicabimus, si prius aliqua præponemus, quæ ad hanc nos indagacionem perducunt. Date igitur (fratres) operam, & vestris me precibus adjuvate, ut & mihi, quæ dicenda sunt, suggerantur, & vobis intelligentiæ osium aperiatur.

Nemo est, qui possit inficias ire, illa esse cuique religionis veræ studio suscipienda, retinendaque in re fidei constanter, quæ non heri, vel ante annos aliquot nata, introducta, & instituta sint; sed vel ex antiquis alterius testamenti oraculis, vel a Christo JESU & ejus Apostolis, eorumque Ecclesiis & successoribus prodita usque ad nos pervenerunt, per longissimam Pastorum Doctorumque successionem. Imo ea sola in fidei dogmatibus vera, & sancta dicimus, quæ antiqua sunt, & a Patribus edocta: quicquid vero novum per aliquos importatum fuerit, falsum & damnabile, ac vitandum esse, (exceptis tamen quibusdam Ecclesiarum particularium propriis institutis, quæ ipsarum ordinationi deserviant, vel ad civilem, & sacrum statum firmandum componendumque pertinent.) Hoc autem vobis, & rationibus, & Canoniarum scripturarum testimoniis, & Sanctorum, Doctorumque ac conciliorum autoritate comprobabimus.

Primo: quæ notæ de vera Dei Ecclesia affirmantur, hæc quoque & de fidei veritate affirmandæ sunt. Fides namque, Dei Ecclesiam a concilio malignantium discernit, & per eam homines salutis consequendæ studio, quæ per fidem datur, unam in societatem coeunt & congregantur. Negare hanc propositionem nemo potest: quæcunque enim illa sint, quibus vera & sancta Dei Ecclesia dignoscatur ab impiorum conventu, & separetur, eadem, & rectæ fidei dijudicandæ conveniunt. Sed eam dicimus veram esse Dei Ecclesiam, quæ non in præsentī, aut ab aliquot annis principium habuit: *Mat. 16.* Sed ab ipso mundi initio, & in Abel & Cain discreta usque ad sæculi consummationem mansura est invicta, & adversus inferorum portas prævalens. Non tu mihi (ait Origenes *in hom. 2. in Can. Salom.*) ex adventu Salvatoris in carnem Sponsam dici aut Ecclesiam putes, sed ab initio humani generis. Et Augustinus *in Psal. 90. Ser. 2.* JESUS Christus, caput est Ecclesiæ, corpus hujus capituli Ecclesia est: non quæ hoc loco est, sed quæ hoc loco & per totum orbem terrarum, nec illa quæ hoc tempore, sed ab ipso Abel usque ad eos, qui nascituri sunt usque in finem & credituri in Christum, totus populus Sanctorum ad unam civitatem pertinentium, quæ civitas est Corpus Christi. Alibi: *In lib. 1. c. 5. de Symbo. ad Cath.* Templum Dei sanctum est, quod estis vos (ait Apostolus) ipsa est Ecclesia sancta, Ecclesia vera, Ecclesia Catholica, contra omnes hæreses pugnans: pugnare potest: expugnari tamen non potest. Hæreses

ſes omnes de illa exierunt, tanquam ſarmenta inutilia de vite præciſa: ipſa autem manet in radice ſua in vite ſua, in charitate ſua: portæ inferi non vincent eam. Hæc & Cyprianus *lib. 1. Epiſt. 12.* ante illum ſcripſerat. Eccleſia (inquit) Catholica una eſt, quæ ſcindi vel dividi non poteſt. Hilarius vero: *lib. 7. de Trin.* Eccleſiæ (ait) proprium eſt, ut tum vincat, cum læditur, tum intelligatur, cum arguitur: tum obtineat, cum deſeritur. Efficitur, ex ſupradiſtis eam quoque rectam & ſanctam eſſe fidem, quæ non nova ſit, ſed antiqua, & contra omnes hæreſes deſenſa & retenta.

Secundo ſi vera ſint in fidei dogmatibus ea exiſtimanda, quæ recens nata & tradita, vel aliquando per aliquos conſectatores edocta, & tum conſutata, & dereliſta circa fidem ſunt: ſtatim ſequetur, quæ antea ſunt per omnes ætates prædicata & recepta, falſa eſſe. Univerſos igitur retro homines, & Eccleſias omnes, atque ipſos Apoſtolos erroris & impietatis accuſabimus, quin & Chriſtum, & ejus fidem abnegabimus. Sed conſequens impium eſt, & a veritate alienum: antea ſcilicet de fide tradita ſemper & prædicata falſa eſſe. Et antecedens ergo a vero abeſt, quod nova, vel olim ab aliquibus tradita & conſutata rejectaque habenda ſint vera.

Tertio : Si quidem nova in re fidei admitterentur, ſtatim non unam fidem, ſed plures conſtitueremus. Sed Paulus unam fidem, ſicut unum Deum, & Dominum, unumque baptiſma prædicat. *Eph. 4.* Ergo in negotio fidei, nova nobis non ſunt, ut vera, reputanda, nec admittenda.

Quarto : Fidei veritas ab his pendet, quæ olim accepimus, non ab his, quæ de novo importantur: quia Chriſtus ſemel jam venit, & annunciavit nobis, & oſtendit veri Dei cultum. Ergo vera illa ſunt, quæ antiqua, non nova ſunt.

Quinto : Ab Apoſtolis jubemur ea tenere atque in illis permanere immobiles, quæ nobis tradita fuerint, & aliam omnem doctrinam rejicere, ut ſtatim afferemus. Ergo & nova in re fidei pro falſis habere, eaque non recipere debemus.

Sexto : Fundamentum fidei poſitum eſt, & aliud nemo ponere poteſt (ut ait Apoſtolus *1. Cor. 3.*) & ſi nova reciperetur, male fuiſſe ante nos Eccleſias fundatas ſequeretur. At hoc vel cogitare impium eſt, ergo & affirmare, quod vera ſint, quæ nova ſunt, non antiqua. Verum audite jam Scripturarum teſtimonia. Per Moſen Dominus ſic in Deuteronomio præcepit. Si ſurrexerit in medio tui propheta, *Deut. 13.* aut qui ſomnium ſe vidiffe dicat, & prædixerit ſignum atque portentum, & evenerit quod locutus eſt, & dixerit tibi: eamus & ſequamur Deos alienos, quos ignoras, & ſerviamus eis, non audies verba Prophetæ illius, aut ſomniatoris: quia tentat vos Dominus Deus veſter: Prophetæ autem ille aut fictor ſomniorum interficiatur: quia locutus eſt, ut averteret vos a Domino Deo veſtro, & errare te faceret de via, quam tibi præcepit Dominus: & auferres malum de medio tui. De falſis intellexit Prophetæ Dominus. De quibus alibi, *Hier. 14. 15.* falſi Prophetæ vaticinantur in nomine meo: non miſi eos, & non præcepi eis, neque locutus ſum ad eos: currebant, & ego non mittebam eos. Sed qui ſunt falſi iſti Prophetæ? niſi de quibus & ſenſit Chriſtus, cum ait: Surgent Pſeudochriſti, & Pſeudoprohetæ & dabunt ſigna & portenta ad ſeducendum. *Mat. 14.* Sane Prophetarum nomine Doctores, & Magiſtri, & interpretes verbi Dei, Paulo demonſtrante, ſignificantur: *1. Cor. 14.* ut prophetare divinum annunciare verbum ſit. Prophetæ (ait) duo aut tres dicant, & cæteri dijudicent: quod, ſi alii revelatum fuerit, prior taceat: poteſtis enim omnes per ſingulos prophetare, ut omnes diſcant, & omnes exhortentur. Et ſupra: Sectamini charitatem, æmulamini ſpiritualia, magis autem ut prophetetis. Et rurſum: qui prophetat, omnibus loquitur ad ædificationem, & exhortationem, & conſolationem: qui loquitur lingua ſe ipſum ædifi-

cat : volo autem omnes vos loqui linguis, magis autem ut prophetetis. Nam major est, qui prophetat, quam qui loquitur linguis : nisi forte interpretetur, ut Ecclesia ædificationem accipiat. Et in hæc verba scribens Ambrosius in *1. Cor. Cap. 14.* Prophetas (ait) interpretes dicit scripturarum ; sicut enim Propheta prædicit futura, quæ nesciuntur : ita & hic, dum scripturarum sensum, qui multis occultus est, manifestat, dicitur prophetare. Falsi ergo Prophetæ, falsi sunt scripturarum interpretes. De quibus Deus, si surrexerit in medio tui Propheta, hoc est, Doctor atque Magister, tantæ & eruditionis & opinionis, ut vera prædicat, ac signa & prodigia facere putetur, imo & fecerit, ut seducat, & dixerit tibi, ad Deos alienos veniamus : noli audire verba Prophetæ illius. Qui sunt Dii alieni ? sive alios ordines & pastores, alios verbi divini enarratores, & Magistros, sive aliam fidem, alia dogmata, quam quæ prædicata sunt, intelligamus, non errabimus. Nam & Dii sunt hi, *Joan. 10.* ad quos sermo Dei factus est : aut qui divini verbi enarrationi & observationi præfati sunt, ut custodes, hoc est sacerdotes. Ego dixi Dii estis, & filii excelsi omnes. *Psal. 81.* Et superius : Deus stetit in Sinagoga Deorum, in medio autem Deus judicat. Et in *Exodo 22.* Diis non detrahes. Quando igitur præcepit Dominus, ut eum non sequamur, qui nos ad Deos avocet alienos : procul dubio aliam ab ea, quam tenebamus fidem, intellexit : atque ita novationes fugiendas, & accepta retinenda insinuavit. Quis autem non videat ubi multæ sunt de fide sectæ, ibi tot propemodum Deos esse ? quia ut unus Deus, ita & una fides prædicatur a Paulo. Non audies (ait Dominus) verba Prophetæ illius, qui te ad alienos Deos, hoc est, ad diversa trahit dogmata, quæ ignorabas. Sed & inferius scriptum est : *Deut. 32.* Interroga Patrem tuum, & annuntiabit tibi : majores tuos & dicent tibi.

Tum sane majores Patresque interrogare jubemur, cum de re quæpiam sit controversia, monemur antiquam patrum nostrorum fidem tenere, atque ab illis, non a novis Prophetis veritatem quærere doctrinæ. Convenit superioribus ex Deuteronomio sumptis, & quod ait Christus : surgent (inquit) Pseudoprophetæ multi, & dabunt signa & prodigia, ut homines seducant, hoc est, ab eo, quod a majoribus acceperunt, alienent, ut deos sequantur alienos : de falsis supra Prophetis commonefecit Deus : de pseudoprophetis itidem Christus, quos utroque in loco signa & prodigia daturus legimus, ut seducant. Illic ait, non sequeris verba prophetæ illius, hic : nolite credere, nolite exire ; quia ubi corpus sit, ibi erunt & aquilæ. *Mat. 24.* Verum attendite, quid in alio loco jusserit Dominus : state (per Hieremiam inquit) super vias, & videte & interrogate de semitis antiquis, quæ sit via bona, & ambulate in ea. Quid est ? (state) nisi quod & Paulus, *2. Thes. 2.* state & tenete traditiones, quas accepistis : stare namque dicitur, qui non se a priore sententia movet, non se permittit vinci, non se alio transferenti committit, non exit a fide, jam a patribus accepta. Stare igitur præcepit Dominus, non se dimovere ab antiqua fidei traditione. Et supra vias state, (ait) viæ autem sunt viæ fideique diversitates : super quas stare jubemur, hoc est (quod ait Christus) attendite, videte, cavete, considerate, quam sint multæ, quamque variæ vivendi, ac credendi rationes, & cum eas consideraveritis supra stantes, interrogate de semitis antiquis, quæ sit via bona. Non dixit nova sequimini dogmata, & præcepta, non etiam : & discite a Magistris & Doctoribus novis, sed antiquis, quoties super vias respexeritis multas. Tum sequitur : & ambulate in ea, id est, in antiqua vita & fide vos continete. Auditis, quam aperte monuit Dominus, quod hic probandum assumpsimus ? similia omnino & Salomon. *Pro. 22.* Ne transgrediaris (ait) terminos antiquos, quos posuerunt Patres tui. Termini antiqui, de fide cultuque Divino traditiones sunt : a quibus non est discedendum ob nova quælibet dogmata, quia quæ antiqua est via, qui termini positi sunt, veritate nituntur : *Mat. 7. & 14.* nova vero

vero falſa ſunt reputanda & declinanda. Quid vero Chriſtus ? quid Apoſtoli ? nempe hoc idem : nam ſi Chriſtus falſos doctores inſurrecturos dixit, qui ſigna facerent, ut ſeducerent ; de his intellexit, qui poſt fundatas per Evangelii annuntiatores Apoſtolos, & Martyres Eccleſias inſurgerent, & ſic alia prædicarent ab his, quæ fuiſſent antea tradita, & prædicata, & hos vitandos tanquam lupos & canes prædixit Chriſtus. Ergo & nova tanquam falſa non ſuſcipi, ſed antea per majores prædicata teneri mandavit. Paulus vero *Gala 1.* Sed licet (inquit) nos, aut Angelus de Cœlo evangelizet vobis præter id, quod evangelizavimus vobis, anathema ſit. Tantum per hæc verba voluit jam traditæ fidei robur haberi, ut quicquid novi adverſus eam vel ab homine, vel ab Angelo prædicetur, id rejiciendum ſit nobis. Quod ſi nullam voluit aliam afferri doctrinam, quam, quæ jam eſſet accepta, cum adhuc inſtituerentur, atque ordinarentur Eccleſiæ, multo minus eſt nunc aliquid recipiendum novi, quando per tot annorum curricula, ſtat ſuis ordinibus, atque inſtitutis Eccleſia. Aliud ſane Evangelium, aliam intellexit Apoſtolus doctrinam. De circumciſione namque a falſis Apoſtolis prædicata ibi agitur. Alibi quoque : *1. Cor. 3.* Fundamentum (inquit) aliud nemo poteſt ponere, quam quod poſitum eſt. Si tunc per ea verba nihil voluit Paulus innovari, multo magis tanto interjeſto tempore, & a Patribus accepta teneri, ut vera : quicquid vero illis adverſaretur, ut falſum vitari debere patefecit. Et in epiſtola ad Coloſſenſes : ſicut accepiftis Chriſtum, hoc eſt, ejus fidem atque doctrinam, in eo ambulate radicati, & ſuperædificati in illo, & confirmati in fide. Sicut & didiciftis abundantes in illo in gratiarum actione. Si Chriſti fidem tenere debemus illam, quam didicimus, & quæ jam prædicata eſt, certe, quod non fuerit antea traditum, & ſuſceptum, pro falſo habendum eſt. Et ad Theſſalonicenſes, ut adduximus : rogo, ait, vos, per adventum Domini noſtri JESU Chriſti, & noſtræ congregationis in ipſo, ut non moveamini a veſtro ſenſu, neque turbemini. Quid eſt autem : a veſtro ſenſu ne moveamini ? niſi ab his, quæ a nobis accepiftis, ne abalienemini : ut novam ſectemini doctrinam ? & Chriſtus : nolite exire, nolite credere. Et quid, ne turbemini ? niſi in dubium trahi, quæ vobis commiſſa ſunt, aut in illis vos perturbari ne permittatis ? Itaque ſubjunxit : ſtate ; hoc eſt, non dimoveamini a priore ſenſu ad novum, & tenete traditiones, quas accepiftis. Idem quoque admonuit, cum attendendum eſſe ſcripſit, ne quis vos ſeduceret, aut deciperet, ut ſupra adduximus. Et quando eos obſervandos dixit, qui contraria prædicarent, & fugiendos.

Denuntiamus, inquit, vobis, ut ſubtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate : non ſecundum traditionem, quam acceperunt a nobis. Fratrem inordinate, & contra acceptas traditiones ambulantem, id eſt, non obedientem, ſed pertinacem & ſe extra Chriſti ordines ſubtrahentem, & nova ſeiminantem ſignificavit, quem & vitari mandavit. *Phil. 3. Eph. 5. Col. 2. 2. Tbe. 3.* Timotheum quoque commonefecit idem Apoſtolus, ut denuntiaret quibuſdam, ne aliter docerent, quam ipſe docuiſſet. Et in fine ejuſdem epiſtolæ : O Timothee, inquit, depositum cuſtodi, devitans prophanas vocum novitates. Quem locum tam eleganter, quam ſancte, & graviter, ac docte tractavit, multis in ſuo adverſus prophanas novationes libello, antiquæ veræque pietatis ſtudioſus Vincentius Lirinienſis, quem, ut legatis frequentius, vos adhortor. Sed quid eſt : depositum cuſtodi ? certe, quæ tradita tibi ſunt, & commiſſa conſerva, ut aliis proponas. Et quid : devitans prophanas vocum novitates ; niſi novam doctrinam, novasque interpretationes antiquis adverſantes fugiens ? Notate igitur, quod etiam tunc nihil ſequendum novi voluit Paulus, ſed id reſpiciendum, quod antea crediderunt & tradiderunt Eccleſiæ. Et in altera ad eundem *Tim. 3.* expreſſe inculcans depositum iſtud cuſtodiendum. Tu vero, ait, permane in his ; *Tim. 6.* quæ didicifti, & tradita ſunt tibi. Si quis aliter docet, nec acquieſcit

sanis sermonibus Domini nostri JESU Christi, & ei, quæ secundum pietatem est doctrinæ, superbus est, nihil sciens, & languens circa quæstiones, & pugnas verborum. Et quid ad Romanos? c. 16. Rogo, inquit, vos fratres, ut observetis eos, qui dissensiones & offendicula præter doctrinam, quam didicistis, faciunt, & declinate ab illis: hujusmodi enim Christo Domino non serviunt, sed suo ventri, & per dulces sermones, & benedictiones seducunt corda innocentum. Et hoc in loco animadvertitis, quam prohibet Apostolus ab his dissentire, quæ sunt a Patribus edocta: præter doctrinam, ait, quam accepistis: & recte hæreticos deformavit, qui blandis, & placentibus dogmatibus libertatem promittentes, corda seducunt innocentum, hoc est, ignari vulgi: miscent namque aconitis suis mel scripturarum, ne dolus sentiat; & seducunt, id est, a priore & antiqua sententia nos auferunt, quos fugiendos dixit Apostolus, ne quid admittatur novi. Et in epistola ad Hebræos 13. doctrinis variis & peregrinis nolite abduci. Quid est autem abduci doctrinis variis & peregrinis? nisi sectis multis & novis dogmatibus, a Catholica & antiqua fide averti? hæc ex Paulo. Johannes itidem: si quis, ait, ad vos venerit, & hanc doctrinam non attulerit, nolite eum recipere in domum: sed nec ave, illi dixeritis, qui enim dicit ei ave, communicat ejus operibus malignis. Et superius: permanendum in doctrina Christi monuit. Dum autem prohibet eum recipi, qui aliam doctrinam affert, quam quæ prædicata sit, aperit profecto accepta a Patribus retinenda, nova vero vitanda. Quid jam dicendum, post mille quingentos & quinquaginta annos? quando suis partibus per totum orbem fundata Ecclesia tamdiu durat? Petrus itidem de hæreticis agens: irrationabilia, inquit, pecora sectas introducere non metuunt: 2. Petr. 2. quod quid est aliud, quam quod ab antiqua fide desciscientes alia introducunt, quam universalis habet Ecclesia?

Per hæc comprobatum est vobis (fratres) a nobis esse tenenda, quæ a majoribus tradita sunt in Ecclesiis, tanquam sola vera, & sancta; quæ vero nova, & a Patrum traditionibus diversa fuerint, ea nequaquam recipienda, sed ut falsa esse censenda. In sequenti porro sermone Martyrum, Doctorumque sententias adjungemus.

SERMO SECUNDUS.

Audite omnium primum Originem, ad eorum confirmationem, quæ in superiore sermone adduximus. Ille in Matthæum capite XXIV. exire (ait) a paterna, & Ecclesiastica traditione non debemus. Et in prohemio *πρὸς ἀρχαίαν* scripsit: nihil esse sentiendum a patribus diversum, sed quæ tradita ab illis essent, prædicatione & successione continua esse retinenda.

Et Irenæus Lib. III. Cap. LXIII. unam esse fidei agnitionem tradidit, quæ ab antiquis Ecclesiarum statibus invenitur. Eusebius autem Epistola III. ad Episcopos Thuscæ & Campaniæ: prima (inquit) salus est rectæ fidei agnitio, & a constitutis patrum nullatenus deviare. Basilius item ad Episcopos Italiæ & Galliæ Epistola LXX. Revera suprema beatitudine dignum est, idque vestræ pietati a Deo datum est: nimirum adulterinum a probo sinceroque ac puro discernere: patrum vero fidem citra aliquam detractionem prædicare: quam etiam nos suscepimus & cognovimus ex antiquis actis efformatam consentientes ipsi, & omnibus in Concilio scripto, regulariter ac legaliter decretis. Et in Epistola LXX. & LXIII. deplorat paternas traditiones non observari. Et Hieronymus ad Oceanum: illam, ait, senex servabo fidem, in qua puer natus sum. Et ad Minerium: meum propositum est antiquos legere, & probare singula & a fide Catholica Ecclesiæ non recedere. Augustinus in Epistola contra Manichæos, se in Ecclesia Catholica servari dicebat, quod videret doctrinæ vetustatem perpetuo custoditam. Hilarius de Synodis contra Arrianos: gravis, inquit, est, & omnibus servanda veterum auctoritas. Clemens itidem in Epistola V. ad Hierosolymitanos scripsit: oportere

tere veritatem & scripturarum intelligentiam ab his percipere: qui a majoribus sibi traditam servaverunt & docuerunt. Innocentius primus ad Augustinum: servanda sunt, quæ tradita sunt: alioqui fit, ut diversa in populis inducantur, & sectæ, quibus scandalum fit animarum. Epiphanius Aërium confutans: Quis magis novit hæc, inquit, an seductus hic homo vana inducens? an qui ante nos testes fuerunt? habentes in Ecclesia traditionem: qui etiam a patribus suis traditam acceperunt? qui ante ipsos extiterunt? quomodo Ecclesia a patribus suis acceptam veram fidem hucusque continet? Xistus Martyr Episcopos Hispaniæ adhortatur, ut ab his, quæ acceperunt a majoribus per Apostolicam traditionem non discedant, sed fidem prædicatam intactam conservent.

Tertullianus de præscriptionibus Hæreticorum dixit, quæ a patribus essent accepta, non esse immutanda: quæ depositi nomine significasset ad Timotheum scribens Paulus. In Concilio septimo anathema illi dicitur, qui tradita a patribus in Ecclesiis non curaverit. Et in Toletano 13. sic habet Canon. 4. Vinculum societatis Christi est abrumpere, ac statum Ecclesiæ dissipare, quando majorum constitutionibus ausu temerario contraitur.

Ambrosius de fide lib. 3. cap. 7. servemus (ait) præcepta majorum, nec hæreditaria signacula rudi temeritate violemus. De hac materia Vincentii Lirinensis adversus prophanas novationes opusculum aureum perlegite; in quo tam multa eorum adfert exempla, qui novis indulgentes fidei dogmatibus a veritate ceciderunt, & tam docte quam eleganter disputat nihil innovandum: sed ea tantum retinenda, quæ a patribus accepimus. Enimvero quoniam non sufficit aliquid antea esse traditum atque a majoribus proficisci, nisi fuerit id ab universali susceptum Ecclesia; idcirco dicimus, quod ad veræ fidei cognitionem oporteat & illud observare: ut non quod in una vel altera invenitur Ecclesia traditum atque servatum, sed quod per totum orbem diffusum prædicatione Apostolica cernitur, id verum ac legitimum sanctumque reputemus. Hæc nos admonuit primo Christus cum ait *Mat. 24.* postquam de falsis Prophetis locutus est, qui in particularibus Christum prædicarent locis, & dicerent, ecce illic Christus, in penetralibus est, in deserto est, ubi fuerit (ait) cadaver, ibi congregabuntur & aquilæ. Quod & Origenes & Augustinus annotaverunt: quid autem est cadaver, nisi Ecclesia? quæ corpus est Christi: ad quam aquilæ ex toto orbe congregatæ sunt? quibus veritas est per Spiritum Sanctum indicata, qui Christi nomen per totum orbem volando celebre fecerunt, hoc est, Apostoli, Martyres, Pastores, atque Doctores, quos Ecclesiæ Christus dedit ac præfecit in altum ascendens ad corporis sui ædificationem multis ordinibus. *Eph. 4. Rom. 12. Cor. 12.* Ait ergo Christus: ibi standum esse: nec exeundum esse, ubi sit aquilarum congregatio, hoc est, universalis Ecclesiæ consensus. Sequitur autem ex his verba illa esse, quæ universalis sunt, particularia vero his contraria falsa esse. Hoc idem significavit Christus, cum inquit, se in medio eorum esse, qui congregati fuerint in ipsius nomine; quasi diceret; ibi esse veritatem, ubi sit universalis fidelium congregatio, qui ipsum repræsentent Christum in uno corpore non schismatibus scisso, sed iisdem & ordinibus, & doctrina, & ritibus conjuncto. Et quid magis quæsit Paulus, *Gala. 2.* quam unum in fide consensum? Et ipse Hierosolymas ascendit, ut universorum se accommodaret doctrinæ, ac doceret, quæ Catholica Confessione fuissent confirmata. Nonne frequentius commonefecit, ut idem sentirent omnes? ut idem in Christum saperent? ut spiritus unitatem servarent: quod, quid est aliud, quam ut idem teneamus, quod omnes unanimes sentiunt, non quæ particulares aliqui? Etenim qui dicit: idem sentite omnes, & illud aperte significat: id sentiendum quod omnes, quod scilicet Catholicum fuerit. Cum etiam innovare quidam apud Corinthios nonnulla tentarent, nonne hoc modo refellit? nos talem consuetudinem non habemus,

R r r r r

neque

neque Ecclesia Dei : se primo posuit , tum sententiam suam Ecclesiæ corroboravit autoritate. Quæ vero Ecclesia ? universalis certe : cuius ipse erat potissimum membrum : sed quid est : Ecclesia Dei non habet talem consuetudinem ? hoc est : non est Catholicum , ab omnium Ecclesiarum statu non est susceptum : ut ostenderet , quod a Catholica esset alienum Ecclesia , recipiendum non esse. Idem insinuat inibi , cum ait : an Ecclesiam Dei confunditis ? & quid erat Ecclesiam confundere ? nisi ejus non observare ritus ? sed particulares introducere ? confundit namque Catholicam Ecclesiam , qui aliter aut docet , aut sentit , aut facit , quam illa. Comprobant hæc quod asseruimus , ea nobis in fide esse tenenda , quæ universalis sunt Ecclesiæ : sed vera tantum , & sancta sunt nobis retinenda. Hæc tantum igitur vera & sancta , quæ universalis Ecclesiæ doctrina sint importata. Sane si ea est vera Dei Ecclesia , quæ Catholica prædicatur , & hoc propter unum fidei consensum ; sequitur etiam ea vere esse , quæ Catholica sunt , ut in libello de Ecclesiæ notis patefecimus : quoniam quæ sunt Ecclesiæ Dei proprietates , quibus sit nobis a concilio malignantium discernenda , eadem & fidei veritati conveniunt.

Secundo si una est fides omnibus Christianis communis , & unus in ea consensus , efficitur vera etiam illa esse , quæ in universarum Ecclesiarum statu inveniuntur. Augustinus libro 1. cap. 33. contra Cresconium : hoc (inquit) facimus , quod universæ placuit Ecclesiæ , quam ipsarum scripturarum commendat autoritas. Et de baptismo contra Donatistas libro 2. cap. 3. quod per universæ Ecclesiæ statuta firmatum est , id omnibus est præferendum. Et cap. 4. Nec nos ipsi aliquid audemus asserere , nisi universæ Ecclesiæ concordissima autoritate firmati. Et cap. 4. & 5. contra epistolam Manichæi , se teneri consensu populorum & gentium in Ecclesia dixit. Et ad Paulinum , elegi in his verbis hoc intelligere , quod omnis pene frequentat Ecclesia. Commendat hic Catholicas nobis assertiones , a quibus nullus unquam Sanctorum vel latum unguem discessit , ut quod probandum assumpsimus , verum esse demonstraret. Legantur contra Petiliani , & Parmeniani literas , ejusdem Augustini libri , in quibus Catholicam esse Dei Ecclesiam disputat adversus Donatistas. Irenæus in libro 5. contra hæreticos ait , quod cum sit Ecclesia lumen omnibus per orbem lucens , oportet ex illa lucem petere , ac sic quæ totius sint Ecclesiæ , sentire ac tueri. Et alibi traditionem toto orbe manifestam dixit esse inspicendam , si quis vellet veritatem perspectam habere. Tertullianus etiam in libro de præscriptionibus hæreticorum , omnem doctrinam de mendacio præjudicandam scripsit , quæ non Ecclesiis matricibus & principalibus conveniret. Interrogate & hæreticos ipsos , utrum catholica sint tantum vera. Non ibunt inficias , & se talia profiteri jactabunt , ac se Catholicos appellabunt , ut olim Arriani , Luciferiani , Donatistæ , ac cæteri : qui tamen Ecclesiam oppugnarent Catholicam , ut nostro quoque tempore Lutherani , Sacramentarii , & Anabaptistæ. Itaque sunt hæc & in confesso apud hæreticos , quæ hætenus disputavimus , ea scilicet in re fidei vera esse ac tenenda , quæ antea fuerint per Apostolos , & Martyres tradita , prædicata , & præscripta , & quæ Catholica sint , non particularia , sed hæc male interpretantur : in quo status est totius inter nos , & illos controversiæ , ut in altero sermone nos exponemus.

SERMO TERTIUS.

EX his , quæ superiore sermone disputata sunt , regula illa nascitur & elucet , de qua quærimus , per quam fidei nostræ rectitudinem agnoscamus , cum fuerit de re aliqua dubitatio inter aliquos injecta. Quod si quid fuerit antea traditum & prædicatum atque susceptum , & continuatis temporibus per omnes Ecclesias , uno consensu & adversus contradicentes semper servatum , id verum ac sanctum sit , ideoque fixum , atque immutabile retinendum. Contrarium vero : quod

quod aliquo tempore, vel loco, non per totum orbem, neque ab omnibus susceptum sit, sed confutatum, quodve novum ac recens importatum fuerit, id pro falso habendum, & a cunctis rejiciendum. Hæc vobis regula mordicus tenenda est fratres in tanta hæreticorum nostri temporis colluvie, cum aliquid in dubium revocant; respicite ad tempora, quæ intercurrerunt, & ad totius orbis Ecclesias: quia (ut probavimus) ea modo vera sunt, quæ tradita ante nos sunt, & non in angulis, non una in provincia tantum, sed per universas Ecclesias, non quæ a novis docentur magistris in deserto, & penetralibus. Pseudoprophetæ namque hi sunt. Promissa est omnium gentium Christo hæreditas: non sola Germania aut Hungaria, sed possessio termini terræ. *Psal.* 2. & 18. Et in omnem terram exivit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum. Hac, quam commendamus, regula prostratus est Valentinus, Manichæus, Marcion, Arrius, Achilles, Macedonius, Photinus, Donatus, Samosatensis, Nestorius, Eutiches, Sabellius, Aërius, Eustachius, Cherintus, & reliqui hæreticorum principes, de quibus Irenæus, Tertullianus, Epiphanius, Hilarius, Athanasius, Cyrillus, Augustinus, & plures alii. Eadem hac regula usi sunt Patres, cum purum & sincerum discernere ab adulterino volebant. Hac omnibus in conciliis Oecumenicis, cum essent de fide controversiæ aliquæ, quemadmodum patet, Eusebium, Nicephorum, & tripartitam historiam, & conciliorum processus legentibus. Hac & vos (fratres) rectæ fidei dogmata expendite. Affert Lutheri vel Melanctonis, aut alius hæretici discipulus Psychicorum, & Aërii, aut Loviniani assertionem, jejunium nihil valere: nullius esse ponderis, aut meriti: non esse stata jejunia indicenda: non posse Dei Ecclesiam sub peccati periculo ad jejunandum obligare: ciborumque discretionem atque delectum tolli debere. Vos cum hæc auditis, adhibete confestim hanc regulam. Convertite vos ad Apostolorum, & Martyrum tempora, & ad successores continuata serie descendite. Considerate, utrum semper jejuniæ servata fuerint, eaque statis temporibus cum ciborum quorundam, ut carnis, ovorum ac lacticiuorum abstinencia: cognoscite item, nunquid per omnes totius mundi Ecclesias ejusmodi culta sint jejunia: & regulam subinde Catholicam, & hæreticis probatam adhibete, ut sciatis, utrum vera vos Lutherani, aut eorum similes doceant; quod si aliter, quam illi tradant, compereritis per omnium temporum curricula, & per omnes Ecclesias fuisse servatum; Lutheranorum doctrinam contra jejunia diabolicam esse colligite, quia in fide negotio ea sunt tantum vera, & sancta, quæ Catholica & antiqua sint, falsa vero particularia, & nova. Hoc & in cæteris præstandum est quæstionibus, ne vos Hæretici trahant in barathrum. Sic semper in corde, & in ore, quod dicimus, ad quidvis vel confirmandum, vel refellendum, fixum vobis permaneat, argumentationemque hujusmodi contextite: ea sunt in re fidei vera & tenenda, quæ antea per omnia & tempora, & loca, post Apostolorum prædicationem tradita, docta, & contra adversantes defensa sunt; e diverso vero falsa, quæ recens nata, & adinventata vel olim rejecta, ut particularia. Sed Lutheranorum vel Sacramentariorum, vel Anabaptistarum dogma vel hoc, vel illud (qualecunque sit) de quo quæritur, novum & particulare, aut olim refutatum, nostra vero sententia omnium Ecclesiarum veterum autoritatibus & moribus, ac traditionibus nititur, & antea per omnia & tempora, & loca invenitur contra hæreticos defensa. Ergo illorum dogma falsum est, & idcirco rejiciendum; nostra vero sententia vera est, & retinenda. Cum autem assumptionem illi negaverint, adducite de jam præteritis temporibus, & totius orbis Ecclesiis, Martyrum, Doctorumque testimonia: de præsentibus vero, Italiam, Hispaniam, Gallias, Græciam, & omnes alias provincias: tum & quid in Germania, & in Bohemia, docuerint ac fecerint Ecclesiæ, priusquam impii venirent Joannes Wicleff, Joannes Hus, Berengarius, Waldenses Piccardi, Beguini, Lutherus, Zvinglius, Melancton, Illiricus, Corynus, Bren-

tius, Bucerus, Sarcerius, Stancharus, Vergerius, & monstra ejusmodi. Sed ne longius, quam tempus ferat, sermo labatur. noster, quæ reliqua sunt, in diem crastinum dicenda rejiciamus: ut quæ sacræ hujus Synodi negotia nobis incumbunt, explicare commodius valeamus.

SERMO QUARTUS.

Fatentur hæretici nobiscum ea esse vera, & omnibus tenenda, quæ tradita & servata sunt ab Apostolis, & Martyribus, Ecclesiisque sanctis, quæ idem Catholica sint, non particularia, & in his fidei rectitudinem ac regulam consistere: & si suo quodam modo ista intelligunt, sed in eo est contraversia tota: unde ista petenda perdiscendaque sit regula. Illi enim sola ex scriptura, vos vero non ex scripturis tantum recte intellectis, sed ex Ecclesiarum quoque traditionibus, observationibusque percipiendam, metiendamque affirmamus: ut, quæ recta sit fidei ratio teneamus, imo proprie ac principaliter in solis inveniri traditionibus Apostolorum & Martyrum, tum etiam in scripturis secundum eas traditiones interpretatis. Discutiamus hæc igitur fratres si placet.

Primo: Si fidei rectitudinem quærimus, ad id respiciendum est, unde primo illius processit veritas: sed hæc a prædicatione, traditioneque, non a sola scriptura. Traditione igitur, non sola scriptura est fidei rectitudo pensanda. Non jussit Christus aliquid scribi, sed ait: *Ite in universum mundum, & prædicate Evangelium omni creaturæ. Ite docete omnes gentes &c. Mar. 16. Mat. 28.* Nec ipsi Apostoli solis scripturis, sed Spiritus Sancti potentia, & virtutibus suam confirmaverunt doctrinam. Non in sermone (inquit Paulus) est regnum Dei: sed in virtute. Et de sua doctrina loquens: Sermo (ait) meus, & prædication non fuit in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis: sed in ostensione spiritus ac virtutis, ut fides vestra non sit in sapientia hominum, sed in potentia Dei. *1. Cor. 4. 1. Cor. 2.* Cur toties apud eundem legimus: sicut tradidi vobis? sicut accepistis? sicut audistis? cur & apud Iucam: sicut tradiderunt nobis, qui his a principio interfuerunt. Cur ab eodem Apostolo, & a Joanne adhortati crebro sunt fideles, ut permanerent in his, quæ accepissent, ac didicissent? nisi quia non a scriptis, sed a prædicatione Christiana doctrina vim, atque robur accipit? Multis sane annis recta est absque scripturis Ecclesia: nempe viginti, ut Hieronymus memoriæ prodidit: exceptis Hæbreis, quibus Matthæus per scriptum tradidit Evangelium, cum in aliam properaret Provinciam.

Secundo: Unde magis agnoscendæ fidei regulam percipere possumus, quam unde Christus nobis petendam demonstravit? at hic suorum & Ecclesiæ traditionem non solius scripturæ testimonia inspicere jussit. Ergo non a sola scriptura, sed a traditionibus fidei est rectitudo petenda. Vos (inquit Dominus) testimonium perhibebitis de me, qui ab initio mecum estis. Item: Ad Reges & Præfides ducemini propter me, in testimonium illis, ac gentibus. Et alibi: Continget vobis in testimonium, & eritis mihi testes in Hierusalem, & usque ad extremum terræ: Prædicabitur hoc Evangelium in universo orbe, in testimonium omnibus gentibus. Dixit Christus suos de recta fide testaturos prædicando & tradendo, non autem scribendo. Ex quo manifestum est, voluisse & nos eorum suscipere testimonium, & ex eo fidei rectitudinem metiri. At hoc testimonium traditio est, sive scripta postea sit, sive non scripta: non autem sola scriptura. Ergo fidei rectæ regula non a sola scriptura, sed a traditione sumenda est. Quod autem testimonium illud non sit sola scriptura probatur: quia Christi discipuli, eorumque successores annis compluribus sine scriptura suam testati sunt doctrinam potentia spiritus, & virtutibus, vel scripturis exstantibus ad solam se traditionem referrebant, qua & scripturas ipsas dijudicabant, ut inferius aperiemus. *Joan. 15. Mat. 10. Luc. 21. Añ. 1. Matt. 24.*

Tertio:

Tertio : Testamentum novum a veteri, ut multis aliis modis, ita & hoc differt: quod ibi lex erat in tabulis scripta, cujus originalia servabantur integra, ut cultus, & ceremoniæ legesque divinæ sustinerentur. In novo vero testamento lex est cordibus per *Hier. 31.* Spiritum Sanctum inscripta, ut per Hieremiam prænuntiavit se facturum Dominus: Ecce, inquit, feriam cum domo Israel, & cum domo Juda fœdus novum, non juxta fœdus, quod pepigi cum patribus eorum tempore, quo apprehendi manum eorum, & eduxi de terra Ægypti: quod fœdus meum ipsi irritum fecerunt. Hoc autem fœdus est quod feriam cum domo Israel post dies illos: dabo legem meam in visceribus eorum, & in corde ipsorum scribam illam &c. Hæc igitur in corde lex scripta, Spiritus Sancti, & Christi traditio est: quia hic in Sanctis, & in Ecclesia locutus est semper, & operatus. *Matt. 11.* Non vos estis, ait Christus, qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis. Et Lucas: *Act. 2.* Sicut Spiritus Sanctus dabat eloqui illis. Et Paulus: *1. The. 4.* Qui hæc spernit, non nos spernit, sed Deum. Item: An experimentum quaritis ejus, qui in me loquitur Christus? Itaque si in Testamento veteri omnis cultus, & fidei reſtitudo ex scripturæ testimoniis sumebatur, & ab eo novum per hoc differt, quod traditio per Spiritum Sanctum, non scriptura illi robur & fundamentum dedit: quis non videat traditione principaliter, non sola scriptura fidei reſtitudinem expendendam esse?

Quarto : Ex eo pensanda est fidei reſtitudo, quod alteri auctoritatem præbet: sed traditio est, quæ scripturis auctoritatem donat. Hac igitur, non sola scriptura fidei reſtitudo pensanda est. Cur credis quæ scripta sunt? an quia sunt scripta? an quia sunt prædicata, & credita? certe quia prædicata. Nam si qua continerentur scripturis, quæ antea per Apostolos, & ab eis ordinatos tradita nequaquam fuissent, tu ea non reciperes, nec Dei verbum appellares: Vides quo pacto scripturæ a traditionibus vim & robur sortiuntur? Sed perge ulterius: quomodo scripturarum veritatem probas? Non alia certe ratione, quam ut aiebat Origenes, quia sic ex omnium Ecclesiarum traditione accepimus. Credis Ecclesiæ dicenti, quæ scripta sunt, prædicata sic esse antea: credis etiam dicenti scripturas esse certas & legitimas: cogeris etiam credere fidei reſtitudinem traditione, non sola scriptura discerni. Sunt quidem scripturæ Spiritu Sancto divinitus inspiratæ, ut ait Paulus *2. Tim. 3.* Sed ideo inspiratæ, quia is, qui scripsit Spiritu Sancto ductus est, & per Spiritum Sanctum locutus est: non quia Spiritus ipse scripserit. Itaque, ut scriptura fidem habeat, ab inspirato scribente accipit. Et hæc comprobant argumentationis hujus assumptionem, quod scilicet a traditione scripturæ auctoritatem, & robur habeant.

Quinto : quod alia dirigere debet, ita ipsum esse rectum oportet, ut flecti alio nequeat: sic & frabri regula talis esse debet, ut ita ostendat, quæ recta sint, quod nequeat in obliquum trahi. Sic & in fide asserendum est. At vero sola traditio est, quæ in obliquum, aut transversum flecti nequeat per hæreticos, quia per malam intelligentiam depravari non potest, cum aperta & nota sit omnibus. Scriptura vero facile pervertitur, & depravatur mala legentis intelligentia, ut testatur de Pauli scriptis Petrus, de quibus ait *8. Pet. 3.* Sunt quædam intellectu difficilia, quæ indocti depravant, ut cæteras scripturas, in suam trahentes perniciem. Unde tanta hæreticorum facta est multis ætatibus labes? certe a fallâ scripturarum intelligentia: qui & scripturas citabant frequentius, quam Catholicis: vestimentis namque ovium usi sunt intus lupi rapaces, hoc est scripturis, pro ovibus Christi factis, id est Catholicis. Sunt nobis cum illis scripturæ communes: sed illi ut Sathanas male intellectas adducunt, cum ipsæ bonæ sint: nam sensus non scriptura crimen facit (inquit Hilarius): Et Augustinus: scripturæ, ait, in se bonæ, & sanctæ, cum male intelliguntur, reprehensibile quid in nobis.

nobis pariunt. Efficitur ex nobis traditione, quæ indubitata & incorruptibilis est: non sola scriptura fidei rectitudinem discerni.

Sexto loco dicimus: Fidei rectæ agnitio iudicii est: & ad iudicium spectat. Sed ubi iudicium? num penes scripturam solam? non certe; alioqui nunquam aliquis exstisset hæreticus: quia per scripturam ipsi se errare intellexissent hæretici. At cum hi scripturis usi sint, & tamen damnanda dixerunt, patet penes scripturas solas non esse rectæ fidei agnitionem. Præterea non potest iudicii esse, nec controversiam tollere, quod ab utraque parte citatur, & utrique parti deservit. Adducunt hæretici, adducimus & nos scripturas: quo pacto igitur iudicium per scripturas fiet? oportet nos hæreticis objiciamus, quod scripturas non intelligunt, sed depravant: ut & Petrus objecit, & illi contra objiciunt nobis. Quis ergo certaminis erit finis? nonne ignorantia hæreticos accusamus, & cæcitatibus: acculant & nos illi. Quid tandem? num scriptura discernet? non certe. Sed cum de scripturæ intelligentia quæstio sit, necesse est confiteri, penes aliquid aliud esse de re controversa, hoc est de scripturarum intelligentia iudicium: quid erit igitur? non mutos afferant magistros, sed vivam vocem aliquam, quæ pronuntiet, aut nos, aut illos recte scripturas intelligere. Nec veniet iterum ad Patris sui voluntatem annunciandam, scripturasque implendas, & sensum aperiendum, ut intelligamus scripturas, Christus: nisi cum ad iudicandum de scripturarum depravatoribus venisset. Nec etiam Angelus de cælo descendet. Non reviviscet ante diem illum ultimus Paulus, aut Petrus, & cæteri scripturarum auctores ut de recta suorum scriptorum intelligentia pronuncient. Quid igitur erit? hoc scilicet: quod Christus, quod & Apostoli reliquerunt, quo recta discernatur scripturarum sententia. Traditionem dico Ecclesiæ, quæ scripturas fecit, & dedit, & roboravit. Ab ea itaque pendet omne rectæ fidei iudicium.

Septimo: Spiritus sanctus Ecclesiæ datus est ad veritatem docendam, & ad ea discernenda, quæ recta sunt. Ille (ait Christus) docebit vos omnia, & ducet vos in omnem veritatem. At enim spiritus sanctus principaliter datus est ad prædicandum & ad tradendum, quæ recta sunt: non autem ad scribendum tantum. Nam Apostoli per Spiritum sanctum locuti sunt, & tradiderunt omnia, & eorum deinde successores, pro quibus etiam datus est spiritus, alioqui cessasset post Apostolos Dei Ecclesia. Sed Christus dixit hunc permanentem cum suis in sempiternum *Joann. 14.* Sequitur ex prædictis, non sola scriptura, sed illorum traditione qui Spiritu sancto acti sunt rectam fidei veritatem ponderandam. Spiritus hanc discernit, & hic ob traditionem datus. Traditione igitur fides discernitur.

Octavo: ab antiquiori & priori atque a fonte totius fidei debet iudicium duci. Sed traditio antiquior & prior est quam scriptura, & inde omnis processit veritas. Ab ea igitur dijudicanda est fidei rectitudo. Nam Christus & Apostoli tradiderunt & prædicaverunt primo, tum scripturæ sunt factæ.

Nono: ab eo quod certius est, atque apertius, rectitudinem fidei voluit Christus discerni: quia dixit, Ecclesiam esse lumen in candelabro positum omnibus lucens, qui in domo sunt, *Matth. 5.* quemadmodum Irenæus exposuit. Sane utrum certius apertiusque scripturane an traditio? certe non scriptura: quia Petrus 8. *Pet. 3.* scripturas difficiles esse testatur, quæ ab improbis male intelligerentur, tametsi & in hunc scopulum incidit Lutherus, ut facilem & apertam, omnibusque obviam sacram esse scripturam affirmaret: de qua re non est hujus loci differere. Verum quid sibi volunt tot commentarii, tot homiliæ, totque volumina a sanctis Patribus relicta, si facilis est scriptura? num illi hoc non viderunt? num frustra interpretati sunt? num trunci & hebetes extiterunt? quid tanta librorum congerie opus fuit? sed certe non laborarunt illi in vanum, non in ventum jaculati sunt, non absque causa commentarios & exeges fecerunt. Timuerunt

namque, ne Lutherus cum suis olim asseveraret scripturas Canonicas faciles esse. Cæterum ad hos hæreticos veniamus. Quid sibi volunt (O Lutheranica falsitas) tot vestri libri convitiis & impietatibus conspersi? quid tot annexæ disputationes? quid locorum pugnantium conciliationes? quid de scripturarum tropis, & signis libelli, si facilis est scriptura? quidni & Anticyram transeunt istorum concionatores nequam? quid deblaterant per suggesta novitates vocum, novasque interpretationes vulgo ignaro producentes? non indigemus vobis, si (ut vos asseritis) facilis est scriptura. Animadvertite vos (fratres) ex eo liquere, certior non esse atque apertior scripturam traditione, quia Christus non frustra Doctores, & Pastores, & Prophetas in Ecclesia fecit, qui ejus verbum annuntiarent & interpretarentur, quorum vox traditio est: atque idcirco, si ab apertiori & notiori est fidei restructio petenda, non a sola scriptura, sed a traditione illam consequimur.

Decimo: Regula qua fidei restructio dignoscitur, debet ad omnia deservire, de quibus dubitari aliquando possit: sed scriptura non potest ad omnia deservire, sed traditio: hæc igitur, non sola scriptura est agnoscendæ fidei regula. Illud autem, quod scriptura non ad omnia deserviat, probatur: quia non omnia per Apostolos scripta sunt; quoniam aut his scribebant, qui Jesum non adhuc pro Christo susceperant, ut crederent: quemadmodum significavit Joannes dicens: *Joan. ult.* Hæc autem scripta sunt, ut credatis quia Jesus est Christus: aut quo retineretur memoria rei gestæ ob salutem nostram, ut Joannes, Matthæus, & Lucas & Marcus fecerunt: aut ad eos scribebant, qui jam in Christum credebant, ut vel confirmarent in fide, vel errantes corripere (ut de Corinthiis & Galatis legimus qui peccaverant) aut hæresim confutarent. Ejusmodi argumentum est epistolarum plurium Pauli, & Petri, & Jacobi & Judæ, & Joannis. Cum ergo jam essent institutæ Ecclesiæ omnibus Christianæ Religionis ritibus, non fuit necesse omnia per Apostolos scribi: sed in quibus erraverant emendari, aut in acceptis confirmari. Atque hinc legimus, quod aiebant, fundamentum aliud nemo potest ponere, quam quod positum est: *1. Cor. 3.* Si positum fuerat a Paulo fundamentum, quid oportuit omnia scriptis mandare? Item: si quis aliter evangelizaverit, quam accepistis, anathema sit: item state & tenete traditiones quas accepistis sive per epistolam sive per sermonem. *Gal. 1. 2. Tim. 2.* Jam ergo acceperant, nec opus fuit eas traditiones scriptis repetere, sicut nec repetivit. Ostendit autem se plura tradidisse sermone, quam literis mandasset. Item laudo vos: quod sicut tradidi vobis præcepta, ita ambulatis, ita tenetis. *1. Cor. 11.* Ego enim accepi a Domino, quod & tradidi vobis. Tradidi, inquit. Quemadmodum accepistis Christum, in eo ambulate radicati, hoc est in ea doctrina quam accepistis. Quæ & didicistis & accepistis, hæc facite; observate qui dissidia & offensa seminant contra doctrinam quam accepistis. Nemo vos seducat, nemo vos decipiat, superædificati super fundamenta Apostolorum & Prophetarum, fundati erant, ædificati erant: didicerant: acceperant fidei mysteria, ergo non fuit necesse omnia illis perscribere; & quid est, quod illis ait: cætera cum ego veniam disponam; quæ sunt ista? certe nec scripsit nec scribere voluit. Joannes item: Si quis, ait, aliam doctrinam affert præter eam quam accepistis, nolite eum recipere in domum. Acceperant ergo doctrinam: quam ideo non iteravit Apostolus, qui & inquit non opus habetis ut quisquam vos doceat: sed sicut ipsa unctio vos docet de omnibus, & verax est & non mendacium. Et sicut docuit vos, manete in ea. Auditis quod unctio in baptismo & susceptio religionis omnia docebat, quia tradebantur dogmata fidei Christiano jam facta, ideoque ait: non opus est, ut vos per scripta doceamini: quasi Apostolus confutaret hæreticum futurum, dicentem, omnia fuisse perscripta. Huic simile est, quod ait Paulus, ut nihil nobis desit; acceperant itaque omnia: ex quo supervacuum fuit

fuit per literas instituire. Nec igitur scripta sunt omnia, Pastoribus enim demandabant, ut docerent, emendarent, corrigerent & adderent, quæ deessent, quemadmodum in Creta se Paulus Titum reliquisse perhibuit. Sane quod nec omnia quæ Christus dixit *Joan. ult.* aut fecit, perscripta fuerint: testatus est in supra allegato loco Joannes, cum ait: sunt & alia multa, quæ fecit Jesus: quæ si scriberentur singillatim, nec ipse, opinor, mundus caperet eos qui scribantur libros. Si multo plura fecit Christus, quam quæ scripta sunt, certe & plura dixit; non enim per totum suæ prædicationis tempus eandem semper cantilenam cecinit, non eadem continue quæ scripta sunt locutus est. Apostoli quoque aperuerunt (ut supra probavimus) se multo plura tradidisse quam scripsisse. Adjungamus & illud Joannis. 2. *Joan.* Cum multa, inquit, haberem vobis scribere, nolui per chartam & atramentum, sed spero me venturum ad vos, & præsentem præsentibus locuturum. Idem & in alia subsequente epistola scripsit; hoc semper Catholica sentit Ecclesia: & testatur Tertullianus in libro de corona militis, ubi multa recenset non scripta, & subinde infert: Horum & similium si legem possules, scripturam nullam invenies: traditio tibi proponetur auctrix, & consuetudo observatrix. Idem fecit, & Basilius in libro de Spiritu Sancto cap. 27. Quæ in Ecclesia, inquit, servantur ac prædicantur, partim ex conscripta doctrina habemus, partim ex Apostolorum traditione ad nos delata, in ministerio accepimus, quæ utraque eandem ad pietatem vim habent, & nemo his contradicit, qui vel modicam Ecclesiasticorum jurium experientiam habet. Si enim aggredimur non scripto proditas consuetudines, velut non magnam vim habentes rejicere, imprudentes etiam ipsis principalibus Evangelii partibus damnum inferemus: imo potius ipsam Evangelii prædicationem ad nudum nomen contrahemus.

Epiphanius etiam contra hæreticos, qui se Apostolicos appellabant: oportet, inquit, traditione uti; non enim de scriptura omnia peti possunt, quia aliqua sacris scripturis, aliqua traditione nobis Sancti Apostoli commendarunt. Et rursus ibi: scripturæ traditione indigent, & sensu ad cognoscendam uniuscujusque argumenti vim & facultatem. In VII. vero Synodo sic cautum est: si quis traditionem Ecclesiæ sive scripto, sive consuetudine valentem non curaverit, anathema sit. Si plura igitur prædicata sunt, quam scripta, quomodo potest scriptura sola esse regula totius discernendæ fidei? nullo modo; jam si sola recipienda sunt scripta, ubi tam multa erunt fidei nostræ fundamenta adversus hæreticos in conciliis recepta? ubi in scripturis, consubstantialis seu, *ὁμοούσιος* vocatur filius? ubi tres in Divinitate personæ appellantur, seu tres hypostases, ut contra Sabellianos Nicæni Concilii tempore dictæ sunt? at Arrius, Samosatenus, Sabellius, Origenistæ, Dionysius, Eutyches, Macedonius, Photynus, Nestorius & alii Hæresiarchæ scripturas habuerunt & adduxerunt, qui vel tres personas, vel substantiæ ac potentiæ æqualitatem, vel Christi duas naturas, vel unam personam impugnarunt, & ad allegata in contrarium responderunt, ut ex Græcorum latinorumque libris liquere potest adversus eos præscriptis, ubi de parvulorum in baptismo quicquam? ex sola namque traditione acceptum esse Dionysius libro de Ecclesiastica Hierarchia perhibuit. Ea de re, inquit, ista quoque didicimus de Baptismatis infantium efficacia, quæ sancti præceptores nostri prima traditione eruditi ad nos derivarunt; hoc etiam Augustinus testatus est, ex sola patrum traditione acceptum ut parvuli baptizentur. Adde, & quod baptismus non iteretur, quæ scriptura proditum est? Omitto hic alia multa, quæ etiam hæretici servant, & sequuntur absque scriptura. Quo in loco demonstrent baptismum, Eucharistiam, penitentiam, & cæteros sacros ritus Sacramenta nuncupari? si etiam sola ea credi & recipi debent quæ scripta sunt; ergo quæ per totum orbem prædicantes Apostoli fecerunt & dixerunt tollenda sunt: quæ a Luca

memo-

memoriæ non prodita sunt. Non potest igitur scriptura certa esse regula omnium dignoscendorum, quæ ad fidem pertinent. Neque est, quod quis Lucæ illud in actis objiciat, qui se de omnibus sermonem fecisse ad Theophilum scripsit: cum appareat plura apud Joannem esse, quam Lucas commemoraverit: qui ex aliis audit, & aperte ipse Joannes non omnia fuisse scripta testatus est; itaque Lucas omnia illa sensit, quæ ipse audivisset, tamen, de omnibus, inquit, non omnia; quæ inter se multum discrepant. Omnia enim is scribere dicitur, qui nihil prætermisit: de omnibus autem, qui partem de capitibus, vel rebus singulis, ut recte Chrysostomus exposuit.

Undecimo: Fidei regula ejusmodi esse debet, ut ubique apud omnes tam doctos quam indoctos, & per omnia tempora deservire possit. Sed scriptura hoc efficere non potest, quia ubique non est, & ab omnibus non intelligitur: & perire facile temporum injuria valeat. Quod si locus interpretationi dabitur, illico traditio comprobabitur. Nam omnis interpretatio traditio est interpretantis. Adeo, quod viva vox potius attenditur, quam scriptura, quam potest, qui exponit interpretari non intelligenti, quomodo velit, atque ita traditionem suam importare.

Duodecimo: Si fidei cognoscendæ regula sola esset scriptura, certe Apostoli per omnes terras Christi mandato, scripturas reliquissent. Hoc autem facere noluerunt, sed pastoribus demandarunt: ut Clementi Petrus; Dionysio, Tito, & Timotheo, Paulus, qui idcirco aiebat: O Timothee depositum custodi: perinde ac Tertullianus & Lirinensis tractaverunt.

Tredecimo: Scriptura omnis interpretationem recipit. (ut diximus) Omnis autem interpretatio traditio est: ab hac igitur fidei regula ducitur.

Quartodecimo: Ecclesiam audiri mandavit Christus, si quis pro Ethnico haberi nolit. *Matth. 18.* Sed hæc docet & semper docuit, solam scripturam non esse fidei regulam: qua tota ipsius fidei restructio teneatur, sed traditionem Ecclesiasticam cum scriptura. Non igitur hæc sola, sed traditio quoque est rectæ fidei agnoscendæ regula. Quod autem Ecclesia Dei semper non scripturæ, sed traditionis regula usæ sit, & nobis utendam docuerit, plurimum antiquorum testimonio comprobamus.

SERMO QUINTUS.

IRenæum, primo, audite in libro contra Valentinianos. Traditionem, inquit, Apostolorum toto mundo manifestatam scimus: in Ecclesia adest prospicere omnibus, qui vera volunt audire (non dixit scripturas) & habemus commemorare eos, qui ab Apostolis instituti sunt in Ecclesiis, & successoribus eorum usque ad nos, qui nihil tale docuerunt, neque tale tradiderunt, quale ab his deliratur. Auditis: quomodo non scriptura hæreticos confutat, sed quia non fuit antea traditum. Etenim si hæc scivissent Apostoli, iis tradidissent, quibus Ecclesias commendabant, quos & successores relinquebant. Tum recensens Apostolorum successores in Romana Ecclesia: huic dixit credendum, quæ esset a duobus Apostolis Domini fundata, eamque ostendendo hæreticos confutari. Sed quoniam, inquit, per omnes Ecclesias discurrere prolixum fuerat, & operis infiniti, ex omnibus maximam & antiquissimam, atque omnibus cognitam Romæ a gravissimis duobus Apostolis Petro & Paulo fundatam eligentes, ejus fidem, traditionemque, quam habet ab illis annunciatam, & per successionem Episcoporum ad nos pervenientem indicantes, confundimus omnes, qui quo quo modo vel per suam placentiam, vel inanem gloriam, vel cæcitatem, & malam sententiam fidem præter quam oportet, colligunt. Et cum Episcopos recensisset Romanos: hæc, ait, ordinatione & successione ea, quæ ab Apostolis traditio in Ecclesia est, & præconizatio pervenit usque ad nos, & est plenissima hæc ostensio demonstrans unam & eandem fidem esse, quæ in Ecclesiis ab Apostolis est tradita, & usque nunc ser-

T t t t

vatur,

vatur, & in veritate permanet. Idem rursum: Quid enim, si de aliqua re modica disceptatio esset: nonne oportuit in antiquissimas recurrere Ecclesias, in quibus Apostoli conversati sunt (non ait ad scripturas) & ab eis de presenti questione sumere, quod rectum & liquidum est? auditis unde colligitur fidei rectitudo? Quid enim, si neque Apostoli quidem scripturas reliquissent nobis? nonne oportuit ordinem sequi traditionis? quam tradiderunt his, quibus committentur Ecclesias. Et alibi: eis, qui in Ecclesia sunt Presbyteris obediendum est, qui successionem habent ab Apostolis sicut ostendimus, qui cum Episcopatus successionem charissima veritatis certum, secundum placitum Patrum acceperunt. Reliquos vero, qui vel abstant a principali successionem, & quocunque loco colliguntur, suspectos habere debemus, vel quasi hæreticos, & malæ sententiæ, vel quasi scindentes & elatos & sibi placentes: aut rursus, ut hypocritas, quæstus gratia & vanæ gloriæ hoc operantes. Et iterum alibi: ubi charismata Dei posita sunt, ibi discere oportet veritatem, apud quos ea est ab Apostolis Ecclesiæ successio, & id, quod est sanum & irreprobabile sermonis constat.

Item: Agnitio vera est Apostolorum doctrina per antiquos Ecclesiæ status in universo mundo, & charactere corporis Christi secundum successionem Episcoporum, quibus illi eam, quæ in uno quoque loco est, Ecclesiam tradiderunt, quæ pervenit usque ad nos custodita sine fictione scripturarum traditione plenissima. (auditis sine fictione scripturarum, id est, sine mala intelligentia & adductione. Afferebant igitur scripturas hæretici, sed male intellectas, quos non scripturis, sed traditione confutat Beatus hic vir Apostolicus) neque ablationem recipiens lectio sine falsatione, & secundum scripturas expositio legitima, & diligens & sine periculo, & sine blasphemia, & præcipuum dilectionis munus, quod est pretiosius, quam cognitio, & gloriosius, quam prophetia; omnibus autem reliquis charismatibus superveniens. Et in eodem libro: lumen publicum est doctrina non sub modio, sed in candelabro positum, & supra montem editum, ut lucerna omnibus his, qui intra parietes domus Dei sunt.

Huic Ecclesiæ creditum est lumen Dei, propter hoc sapientia Dei, per quam salvat Deus homines, in plateis fiducialiter agit, in portis civitatis constanter loquitur; ubique enim Ecclesia, Dei prædicat veritatem: hæc est lucerna *παράκλησις* hoc est septem canaliculorum, habens Christi lumen, cujus præconium qui relinquit, Presbyteros sanctos de ignorantia ignoranter arguit, non contemplanus quanto pluris sit idiota religiosus, quam impudens Sophista: tales sunt omnes Hæretici, qui se plus aliquid præter veritatem invenire putant, varie ac male imbecilles, facientes iter de eisdem, non temper easdem sententias habentes velut cæci a cæcis circumducuntur iuste cadentes in sublatentem ignorantie foveam, sæpe querentes, & nunquam invenientes, quia suo cerebro fidunt, & proprio sensu abundant: ab his oportet fugere, & ad matrem Ecclesiam recurrere. Et subiungens causam, cur horum conciliabula debent fideles deserere, & ad Ecclesiam manifestam confugere, sic ait. Est enim Ecclesia plantata Paradisus in hoc mundo, in qua jubet nos Spiritus Dei de omni ligno & fructu Dei manducare, sed de ligno scientiæ boni & mali, id est de elato sensu, de hæretica pravitate prohibet nos, ne tangendo mortem incurramus; & iterum: non oportet apud alios querere veritatem, quam facile est ab Ecclesia sumere; cum Apostoli quasi in depositarium dives plenissime in eam contulerint omnia, quæ sunt veritatis, ut omnis, qui velit, sumat ex ea potum vitæ. Hæc est vitæ introitus, omnes autem reliqui fures sunt, & latrones; propter quod oportet quidem quæ Ecclesiæ sunt cum maxima diligentia diligere, & apprehendere veritatis traditionem. Hæc ex Irenæi libris. Ex quibus colligere potestis fidei nostræ dignoscendæ regulam a traditione magis quam a scripturis petendam esse. Originem audiamus: is in prohæmio *πιστις* cum multi, ait, sint, qui se putant

fenti-

sentire quæ Christi sunt, & nonnulli eorum diversa à prioribus sentiunt, servetur Ecclesiastica prædicatione per successionis ordinem ab Apostolis tradita, & usque ad tempus præfens in Ecclesiis permanens. Illa utique sola credenda est veritas, quæ in nullo ab Ecclesiastica traditione discedit; discite unde sit fidei reſtitutio elicienda per hæc Origenis verba, pro totius Ecclesiæ testimonio; sicut etiam ex Irenæi supra citatis locis, ex traditione scilicet Ecclesiæ per ejus præfides Episcopos, qui sibi mutuo successerunt: scripturarum autem parva est mentio, nisi quatenus secundum traditionem intelligebantur. Ex quo idem Origenes exponens illud Pauli (Hæreticum hominem devita.) Hæreticus, inquit nobis habendus est omnis, qui in Christo se credere profitetur, & aliud de veritate fidei Christianæ credit, quam habet definitio traditionis Ecclesiæ. Stat ergo firmum, fidei & Ecclesiæ fundamentum &c. traditione, non scriptura pensandam nobis fidei reſtitutionem dixit, & in caput 24. Matth. Quoties inquit, adversus ea, quæ observat universa Dei Ecclesia quibus totus orbis Christianus consentit & credit, Canonicas scripturas aliqui proferunt, videntur dicere: ecce in domibus est verbum veritatis, sed nos illis credere non debemus, neque exire a paterna & Ecclesiastica traditione nec aliter credere, quam quemadmodum Ecclesiæ tradiderunt nobis; Christum enim præmonuit: surgent Pseudochristi & Pseudoprophetae & dabunt signa & prodigia, ut inducantur in errorem, si fieri possit, etiam electi. Ecce prædixi vobis: si dixerint, ecce in deserto est, nolite exire: ecce in penetralibus est, nolite credere.

Auditis, quod non scripturis (quæ tamen Origenis tempore & exstabant, & in Ecclesia legebantur) sed traditione fidei reſtitutionem tunc demonstrabant, & adducendi contra traditionem Ecclesiæ scripturas Canonicas, non credendum ajebant. Tertullianus ferme coætaneus, in libro de præscriptionibus hæreticorum scriptum reliquit: non esse hæreticis permittendum, ut ad scripturas provocent, quia non ad illos pertineant, cum traditionem oppugnent, Ecclesiæque resistent, & scripturas sibi, non se scripturis subſciant, neque secundum traditionem intelligant. Unde sic concludit: omnem doctrinam, quæ cum matricibus Ecclesiis & principalibus non conveniat, de mendacio præjudicandam. Et alibi: illic, inquit, est veritas scripturarum, ubi Apostoli prædicaverunt, eorumque successores docuerunt. Et exponens, ad quam normam debeat fidei doctrina examinari, dixit ad Ecclesiæ magisterium recurrendum. Quod prædicaverunt, inquit, Apostoli, & quod ipsis Christus revelavit, non aliter probari debet, nisi per easdem Ecclesias, quas ipsi Apostoli condiderunt prædicando tam viva, quod ajunt, voce, quam per Epistolas. Et tum ita præſcribit. Si hæc ita sunt: constat perinde omnem doctrinam, quæ cum illis Ecclesiis Apostolicis matricibus & originalibus fidei conspirat, veritate deputandam, & sine dubio tenendam, quam Ecclesia ab Apostolis, Apostoli a Christo, Christus a Deo Patre suscepit. Quid his in locis auditis aliud, nisi traditione Ecclesiarum, non scriptura expendendam fidei veritatem? idem Tertullianus Marcionem sola traditione confutat; eadem quoque convincit apud Marcionitas Evangelium esse corruptum. Et in libro de corona militis traditiones multas recenset non scriptas, sed in Ecclesiis servatas, quas tamen tenendas prædicat. In eodem libro de præscriptionibus declarans, quid traditionis nomine significaret, ait: traditionem per vivam vocem doctrinæ Ecclesiasticæ depositum ab Apostolo appellari, cum Timotheo præcipiebat eum excitans. O Timothee depositum custodi. Et ad eundem: denuntio tibi, ut custodias præceptum, quod tradidi coram testibus multis. Augustinus contra Cresconium lib. 1. cap. 13. Hoc facimus, ait, quod universæ placuit Ecclesiæ, quam ipsarum scripturarum commendabat autoritas. Et quoniam sancta scriptura fallere non potest, quisquis falli metuit hujus obscuritate quæſtionis, eandem Ecclesiam de illa consulat, quam sine ulla ambiguitate sancta scriptura demonstrat. In dubiis, ait

Augustinus, Ecclesiam consulendam, cum sit scriptura nobis ambigua, itaque fidei regulam ex Ecclesiae traditione peti voluit. Idem (ut supra adduximus) de Baptismo contra Donatistas lib. 2. cap. 4. Nec nos, ait, tale aliquid audemus asserere, nisi universae Ecclesiae concordissima autoritate firmati. Ad Ecclesiam se refert semper sanctus hic Doctor, non ad scripturam, quia didicit secundum Ecclesiae sensum scripturas interpretari. Et contra epistolam Manichaei cap. 4 & 5. Ecclesiae in gremio multa sunt, quae me iustissime tenent. Tenet consensus populorum, ac gentium. Tenet autoritas miraculis inchoata, spe nutrita, charitate aucta, vetustate firmata. Tenet ab ipsa sede Petri Apostoli (auditis?) cui pascebas oves suas post resurrectionem suam Dominus commendavit usque ad praesentem Episcopum successio sacerdotum. Et rursum: ego vero Evangelio non crederem, nisi Ecclesiae Catholicae commoveret autoritas. Quibus ergo obtemperavi dicentibus: credite Evangelio, cur eis non obtemperem dicentibus: noli credere Manichaeo?

Utinam sic Lutheri & Zvinglii, aliorumque haeticorum discipuli dicerent. Non ait Augustinus se teneri in Ecclesia per scripturas: quia etiam haetici eas citabant, sed Ecclesiae traditione atque doctrina, & praesertim Romanae Sedis, aliorumque Episcoporum. Et lib. 7. cap. 1. contra Donatistas. Nos longe a meritis Beati Cypriani, Ecclesiae tamen autoritate pro nostra infirmitate sectamur, &c. Et ad Hieronymum scribens: recte, inquit, consuetudinem tenemus plenario Concilio firmatam, etiamsi veritas hinc lateret, quam credimus jam manifestam; & in Epistola ad Januarium: Disputare de his, quae universa per orbem servat Ecclesia, insolentissima insania est. Et contra Manichaeos: Palam est, quod in re dubia ad fidei certitudinem valeat Ecclesiae autoritas, quae ab ipsis fundatissimis Apostolorum sedibus usque ad hodiernam diem sibiimet succedentium Episcoporum permanet. Ubique notate fundamentum & rectitudinem fidei ab Ecclesiarum traditionibus, & Episcoporum doctrina, non a solis scripturis regulari.

Clemens in Epistola ultima ad Hierosolymitanos: Relatum, inquit, est nobis, quod quidam in vobis adversantur sanis doctrinis, ut eis videtur, non secundum traditiones Patrum, sed juxta sensum suum videntur docere multos, & secundum ingenium hominum, ex his quae legunt, veri similitudinem capiunt. Ideo diligenter observandum est, ut lex Dei, cum legatur, non secundum propriam ingenii intelligentiam legatur, & doceatur. Sunt enim multa verba in scripturis divinis, quae possunt trahi ad eum sensum, quem sibi unusquisque sua sponte praesumpserit; sed hoc fieri non oportet, ideoque ab eo discere intelligentiam scripturarum oportet, qui eam a majoribus secundum veritatem sibi traditam servavit. Haec Clemens. Ex quibus colligitur, quod non solum fidei rectitudinem a traditionibus petere debemus, sed etiam scripturas iisdem eatenus subijci, quatenus accipiunt a traditionibus sententiam, cum sit traditio quasi mater scripturarum. Basilius in Psalmum 28. Non oportet, ait, excedere congregationem Ecclesiae ac per nos ipsos propriam Synagogam aut sectam auspicari. Et sanctus hic Doctor fidei regulam ab Ecclesiae congregatione, hoc est ut consensus est ejus ac traditio, ducendam censuit; qui & in libro de Spiritu Sancto cap. 27. multa recenset scripto non prodita, quae tamen servanda sint nobis. Cyrillus quoque in Epistola Synodica ad Nestorium sic scripsit: non sufficit tuae religioni solummodo symbolum confiteri quod expositum est Spiritus Sancti largitate a venerando Concilio apud Nicæam congregato, sed consequens est etiam jurejurando fateri, quod anathematizes fidem tuam pollutam, & prophana dogmata & sententias, & doceas, quae universi nos sive per Orientem, sive per Occidentem Episcopi, & Magistri, Praesidesque populorum credimus & docemus. Adducebat Nestorius pro suae perversitatis assertionem scripturas multas, ac fidei regulam inde colligebat, & tamen quia Patrum traditionibus & Ec-

clesia-

cleſiarum omnium de una Chriſti perſona, & duabus naturis fidei repugnabat, damnatus eſt. Ex quo Cyrillus: non ait, oportet, ſcripturis te credere, & ſcripturis tuum ſenſum ſubmittere, (cum ſciret Neſtorium illis uti, etiamſi male) ſed ait: oportet te traditionibus Eccleſiæ orientalis & occidentalis credere, & ſecundum illas fidem tuam dirigere.

Serapion Joannis Apoſtoli diſcipulus, cum Petri nomine in Rhodiano- rum Eccleſia Evangelium legeretur, & deprehenſum eſſet, quædam ibi contineri, quæ Petrus & Apoſtoli non tradidiſſent Eccleſiis, juſſit illud rejici, dicens: non fuiſſe illa per Apoſtolos tradita. Scribit Eufebius lib. 6. cap. 10. Nos, inquit, fratres Petrum, & alios Apoſtolos recipimus, ſicut & Chriſtum; quæ autem ſub eorum nomine falſa ab aliis conſcripta ſunt, velut gnari eorum ſenſus, ac ſententiæ declinamus, ſcientes, quod talia nobis non ſunt tradita. Hætenus Serapion; a quo diſcite unde fidei veritatem diſcere debeatis, a traditionibus ſcilicet. Non adduxit ipſe ſcripturas, ſed quia, inquit, talia non ſunt nobis tradita. Simul & illud animadvertitis: ſcripturas ab Eccleſia vim & robur habere, quia ſi illa non approbaſſet nequaquam ſuſcepiffemus. Reprobavit enim ille Evangelium Petri nomine lectum ſola traditione; ſed quid? tota illa Eufebii Hiſtoria plena eſt: quod & ſcripturas & fidei veritatem Eccleſiarum traditionibus expenderunt ſemper toto in orbe Patres noſtri, & concilia ubilibet congregata. Legite omnium Græcorum, Latinorumque libros; nobis enim in præſentia hæc ſufficiant, ut intelligatis fidei rationes, non a ſolis ſcripturis, ſed a traditionibus principaliter expetendas eſſe, quæ in totius orbis Eccleſiis præſertim in Romana comperiuntur. Nam quæ ubique credita & ſervata inveniuntur, maniſeſtum eſt ab ipſis Apoſtolis proſecta eſſe, ut recte ſcripſit Auguſtinus: cum eorum tantum ſonus in omnem terram exiverit, & in fines orbis terræ verba eorum. *Pſal. 18.* Papias in prohæmio 5. libri, quos de explicationibus ſermonum Domini ſcripſit. Conſiderabam, ait, quid Andreas, quid Petrus dixiſſent, quid Matthæus, vel alii quilibet diſcipulorum Domini, non enim tantum mihi libri ad legendum proſunt, quantum viva vox uſque hodie in ſuis authoribus perſonans. Apoſtolorum hic diſcipulus eorum magis traditionem, quam ſcripturas pro fidei veritate ſervabat. Eodem modo ſcripſit ſe feciſſe Clemens Alexandrinus in lib. 1. Stromatum.

SERMO SEXTUS.

SEd inſurgunt ſtatim hæretici, ut (quoniam reſpondere ad tantam veritatem ignorant, ut mos hæreticorum) dubitationes injiciunt. Ajunt igitur: nos, quæ a te dicta ſunt de fidei rectitudine (quod antiqua & Catholica tanquam ſola vera ſuſcipienda ſint) libenter amplectimur, & ſuſcipimus, & proſitemur; nihil enim novum, nihil particulare aſſerimus, ſed quod primo Chriſtus & Apoſtoli prædicarunt, tradimus & tenemus. Vos autem multa, quæ ſunt poſt Apoſtolorum tempora, in Eccleſiis veſtris ab hominibus importata docetis & ſervatis. Etenim ſi ea ſunt antiquæ fidei, & univerſalis Eccleſiæ Dei dogmata dicenda, quæ ſcripta ſunt; cum hæc nos tantum proſiteamur, procul dubio & antiqua, & Catholica inter nos eſſe, non inter vos, liquet. Scripturas enim vos negare non poteſtis, ſed quæ vos præter eas traditis & cuſtoditis, poſſunt absque ullo ſalutis diſcrimine abnegari. Cum Apoſtoli, quæ ad ſalutem noſtram ſpectarent, omnia literis mandaviſſe credendi ſint, quia fidem ſuam teſtatam aperte voluerunt: ut nemo ſua opinione deceptus aliud quid introduceret, cum poſſit homo facile cadere, atque errare; ſcripturæ vero ſemper eædem permanent; atque idcirco nos ab his aſſeveramus fidei rectæ Regulam peti debere, non ab humanis traditionibus, quicunque illi fuerint in Eccleſiis, qui alia docuerint, & ſervaverint, quam Apoſtoli ipſi agnoſcuntur in ſcripturis prædiçaſſe. Ex quo non cogimur Martyrum aut Doctorum ſententiis acquieſcere, ubi ſcripturæ ab illis non adducuntur aper-

Uuuu

te,

te, cum homines isti fuerint, & errare facile potuerint, nec quisquam certo scit Spiritu sancto afflatos scripsisse, aut tradidisse, ut de Apostolis non dubitamus. Hæc & alia plura vana, & futilia blasphemis referta hæretici opponere solent, quæ, jam Dei beneficio repellamus.

Primo: Convenit inter nos, quæ Canonicis continentur scripturis, antiquæ, rectæque fidei esse, si modo eo sensu, quo scriptæ sunt, intelligantur.

Tamen nos audaacter negamus, quod sibi isti arrogat, quæ ab Apostolis scripta sunt, apud eos esse aut tradi. Recte namque Tertullianus in libro de præscriptionibus hæreticorum ait, non esse permittendum hæreticis, ut ad scripturas provocent, quoniam ad eos non pertineant; nam cum ex una Ecclesiasticæ traditionis autoritate nobis constet scripturarum autoritas, certum est ad eos solos scripturas pertinere, qui Ecclesiasticam autoritatem agnoscant, quam cum Hæretici contemnunt, nihil eis est cum scripturis commune; non habent hæretici scripturas, quia vero eorum sensu carent. Præclare vero Hieronymus in Commentariis in epistolam ad Galatas tradidit: Evangelium non versari in scripturarum characteribus, sed in sensu, non in superficie, sed in medulla, non in sermone foliis, sed in ordine rationis. Habent ergo hæretici characterem, & folia & superficiem scripturarum, sed non sensum, non medullam, ac sic scripturis ipsis carent, dum scriptum adversus sententiam tument, cum scriptura duobus perficiatur, sententia primum tum vocibus. Unde Esaïas spiritum, & scripturam conjunxit dicens: *Esaï. 59.* Spiritus meus, qui est in te (ad Ecclesiam loquitur) & verba mea, quæ posui in ore tuo usque in sempiternum. Paulus quoque 2. *Cor. 3.* Litera, inquit, occidit, spiritus autem vivificat; hoc spiritu cum hæretici careant, quo sunt sacræ literæ conscriptæ, procul dubio sequitur, sacras scripturas penes eos non esse, cum sine vera fide non contingat recta earum intelligentia. Si non credideritis (ait Dominus) non intelligetis. *Esaï 7.* Et credidi propter quod locutus sum *Psal. 115.* A fide autem cum sint alieni hæretici, & hi Lutherani, & Sacramentarii, & Anabaptistæ, manifestum est, istos scripturas non intelligere, atque ita solis eorum corticibus pasci, non spiritu, quippe qui extra Ecclesiam sunt, cui soli datus est spiritus. Quid igitur profitentur, se ea, quæ scripta sunt, tenere; cum ab eis longissime absint? sola Ecclesia Catholica sacras tenet scripturas, quia sola hæc spiritum Dei habet; qui regit, qui docet omnem veritatem. Sane vobis probandum est, quod (O Lutherani, & Sacramentarii) sensu caretis scripturarum, & Dei spiritu Ecclesiæ dato. Agite, si quis aliter faceret, quam hi fecerunt, qui scripturas nobis reliquerunt, & tum ad factum suum comprobandum scripturas citaret; nonne diceretis eum vero scripturarum sensu minime duci? nonne & eo spiritu destitutum, quo illi ad scribendum & bene operandum aucti sunt, qui scripserunt? non est dubium, quin scripto ille adversus scriptores uteretur. Sed Hæretici, Lutherani, Sacramentarii, Anabaptistæque aliter in rebus fidei faciunt, quam illi ipsi, qui scripturas reliquerunt, & ad sui erroris defensionem scripturas adducunt. Ergo isto vero scripturarum sensu carent, eoque sunt destituti Spiritu sancto, quo scriptores illi ducti sunt, ac sic Spiritu sancto. Vultis autem agnoscere, quod Lutherani, & Sacramentarii, atque Anabaptistæ aliter in re fidei faciunt, quam scriptores illi; discurrite per eorum blasphemias, & in singulis, quæ illi aut tradant, aut suis in Ecclesiis sequuntur, disquirite, vel lapides ipsos adversus eos loqui animadvertetis. Atque duobus demonstremus exemplis. In omni ætate per totum orbem post Christi ascensum ad Patrem erecta sunt, statuta, & ornata templa, & altaria sacrificii posita. Isti vero sathanici spoliunt & destruunt. Jejunia quoque invenietis semper & ubique fuisse indicta & servata, & adhuc coli, & servari, præter quam ubi isti fidem habent Psychicorum, Aerii, Loviniani, & similibus confectores.

Et unde illa & alia Deo placita opera & instituta acceperunt universæ orbis

orbis Ecclesiæ? unde somniarunt? non ne scripturas legerunt? cum tot & tanta Doctorum volumina in manibus habeamus? manifestum est autem ex Apostolorum doctrina vel tradita tantum, vel etiam scripta, (ut recte sensit Augustinus in lib. 4. cap. 24. contra Donatistas) quod universa, inquit, tenet Ecclesia nec conciliis institutum, sed semper retentum non nisi autoritate Apostolorum traditum rectissime creditur. Et lib. 2. cap. 7. de Baptismo contra eosdem, multa non inveniuntur in Apostolorum literis, neque in Conciliis posterorum, & tamen quia custodiuntur per universam Ecclesiam non nisi ab ipsis tradita & commendata creduntur; & ad inquisitores Januarii lib. 1. cap. 1. Illa quæ non scripta sed tradita custodimus, quæ quidem toto terrarum orbe servantur, debet intelligi, vel ab ipsis Apostolis vel plenariis conciliis, quorum est in Ecclesia saluberrima autoritas commendata, atque statuta retineri. Hæc Augustinus. Cæterum si ex Apostolorum traditionibus profecta non reputantur quæ semper toto in orbe servantur Ecclesiæ, quid aliud sequetur, nisi non Catholicam sed particularem esse fidem nostram? quod si universalis est, certe & quod universale est, idem verum & Apostolorum est, quia in omnem terram exivit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum. *Psal.* 18. Quo igitur pacto Lutherani possunt scripturas adversus Ecclesiæ universalis doctrinam citare, si aliter operantur quam illi ipsi, qui scripturas dederunt? nam qui adversus universalis Ecclesiæ observationes res fidei tenent, etiam adversus Apostolorum doctrinam facere censentur, quia hi non particularem, sed Catholicam fidei rationem commendarunt; atque ideo sic convincuntur Lutheranorum opera esse contra Canonicarum literarum auctores. Quicunque adversus universalis Ecclesiæ doctrinam docet atque operatur, is etiam contra eos, qui libros sacros ediderunt docet & operatur, quoniam illi universalem, non particularem fidem tradiderunt; sed Lutherani, & Sacramentarii adversus Ecclesiæ universalis doctrinam docent & operantur. Ergo etiam contra scripturarum Auctores; & quod de illis affirmamus duobus supra exemplis confirmavimus, ut alio brevitate studio prætervehamur. Ex his ni fallor efficitur apud hæreticos sacras non esse scripturas, nec ea tradi & servari, quæ Apostoli docuerunt, ac sic nec antiqua nec Catholica; quia vero scripturarum sensu carent, cum aliter suis in conciliabulis operentur, quam Apostoli docuerunt, quorum doctrina ea est, quæ per totum orbem prædicata & custodita invenitur, cum etiam eo spiritu sint destituti, qui in scripturarum autoribus existit, diversitate observationum & operum indicante & convincente. Porro quod non omnia literis Apostoli commendaverint, quæ fidei habent integritatem, satis est a nobis supra probatum, qui per eos magis, quibus Ecclesias commendabant, veræ religionis rationes, quam per scripturas voluerunt testatas esse, ut jam confirmavimus. Harum aquilarum congregationem: *Mat.* 14. successionem, inquam, continuam Episcoporum, Martyrum & Doctorum per omnes terras consensum nos sequimur, qui, quoquo vertamur, unum toto in orbe nostræ doctrinæ assensum invenimus. Vos ubi fuistis? quos habetis vos Auctores nisi Hæresiarchas. Cur & quomodo semper, & per omnes Ecclesias contraria observaverunt Christiani, quam vos dicitis? scripturas nonne hæcenus legerunt? nonne sunt tanta eruditione, tantoque studio interpretati? non intellexerunt fortasse (ut vos soletis insolentissimi affirmare.) at velitis, nolitis, fateri cogimini, quod Clemens in Epistola ad Hierosolymitanam Ecclesiam indicavit, quo propiores extiterunt ad Apostolorum tempora, eo melius scripturas intellexisse, quia veteres illi sensum didicerunt scripturarum, qui a majoribus acceperunt. Sane si scripturas nullibi hæcenus recte intellexerunt, sequitur Ecclesiam Dei Spiritu illo fuisse destitutam, quem tamen Christus in tempore cum ea mansurum prædicavit; Regnum quoque Christi defecisse, quod semper Prophetæ dixerunt æternum de generatione in generationem; sequitur

Christo non fuisse omnium gentium possessionem datam. Sequitur denique veram non esse vocem Salvatoris illam: non præteribit generatio hæc donec omnia fiant. Deus bone! quanta in absurda cadit vestra ista infania? ergo sancti illi Martyres falsam doctrinam docuerunt? non fuerunt igitur Christi Martyres, sed Pseudo-Prophetae, & cum eis semper totus mundus erravit: Imo quia & Apostoli ipsi fecerunt quæ & nos, jejunia statuta servaverunt sacra fecerunt, Sacramenta septem indicarunt a Domino instituta; Chrismate, oleoque sancto sunt uti, templa & altaria erigi curarunt, & cætera quæ nos nunc ab eis accepta custodimus tradiderunt, & divino in ministerio perfecerunt, & ipsis vos crimen impingitis; sed vos cum sathana mendacii Patre abscedatis. Nos Apostolorum, Martyrum, & omnium Ecclesiarum instituta & traditiones tenebimus, quia ipsi aiebant: Imitatores mei estote, sicut ego Christi. Quid vero patres vestri, (o Lutherani & Sacramentarii) qui Avi? & Atavi, cæterique majores, a quibus degenerastis? quos in inferno sepultos asseritis? dum eorum fidem condemnantes abiecitis? vos Spiritu Sancto caretis, quia extra Catholicam estis Ecclesiam, cum doctrinam universalem aspernemini, & particularem, non semel confutatam atque explosam traditis. Vos scripturarum intelligentia caretis, quia vos aliter operamini, aliter facitis, quam earum scriptores; vos scripturis estis orbiati, vos novam, & diabolicam tenetis doctrinam, non antiquam, etiamsi litteram occidentem sine spiritu vivificante habetis: 1. Cor. 3. ut habuerunt Arrius, Manichæus, Aërius, Photinus, Eunomius, Macedonius, Eutyches, Nestorius, Donatus, Pelagius, Vigilantius, Jovinianus, Berengarius, Waldenses, Joannes Hus, Joannes Wiclef, Lutherus, Zwinglius, Calvinus, & Hæresiarchæ alii, qui scripturis uti sunt, ut vos utimini; qui traditionem recipere nolunt, hi antiquam non habent fidem, hi scripturarum sententia vera destituuntur, hi denique scripturarum fundamentum convellunt, cum sit traditio scripturis antiquior. Prædicata enim, & tradita sine scripturis est antea tota fides, & per totum orbem evulgato Evangelio scripturæ sunt factæ. Deinde traditione ac eorum enarratione, quos verbo Deus præfecit; scripturarum vera conservatur intelligentia, & omnem vim ac robur a traditione illæ accipiunt, quia si ea prædicata non fuissent, quæ scripta sunt, falsæ reputarentur, & si non testaretur totus terrarum orbis, quæ scripturis comprehensa leguntur, fuisse ab Apostolis tradita, & nobis fideliter relicta, quis crederet? jam vero vos traditiones Patrum, & Ecclesiarum rejicitis, & vestrarum Hæresiarcharum, ut ex Tripode oracula custoditis. Efficitur vos nec antiquam tenere fidem, sed novam, nec sententiam scripturarum habere veram, nec aliquo niti fundamento, sed in arena ædificasse.

Nos (ut objicitis) multa præter scripturas custodimus, quia scimus totius orbis affirmatione non fuisse omnia per Apostolos perscripta, & quæ tenemus, ab illis esse edocta, & quasi per manus succedentium sibi Pastorum nobis tradita; quia demum credimus totius fidei veritatem, & rectitudinem traditione esse magis quam a scriptura, quia est illa scripturis antiquior, quia certior & clarior, quia perverti non potest, & depravari, ut scriptura, quia Spiritus Ecclesiæ datus, ut cum ea in sempiternum sit, in traditionibus magis operatur. Vos autem sine salutis discrimine, quæ scripta non inveniuntur, negari posse affirmatis, etiamsi Ecclesiæ totius mundi, etiamsi Martyres & Doctores universi, & Concilia quælibet nos docuerunt, quia homines (dicitis) illi fuerint, & errare facile potuerint. At scripturæ non errant, non mutantur, uti inconstantis sunt naturæ homines. Unde fidei regulam a solis ducendam scripturis censetis, cum eorum authores certo sciatis Spiritu sancto affatos, de reliquis dubitatis. Hæc sunt vanitatis vestræ argumenta. Sed respondendum est vobis, atque ita respondendum, ut confundamini.

SERMO SEPTIMUS.

Negatis facile, quæ scripto non sunt expressa, quia cernitis oppugnari vos, si traditionibus locum detis; sic ante vos Arriani, Manichæi, Aerii, alique hæretici. At vero num omnia tollitis? an quedam? siquidem aliqua suscipitis, ab Ecclesiis prodita, cur in cæteris Ecclesiam Dei contemnitis? rationem afferte; cur hæc, & non illa, quando nec de his nec de illis scriptura exstat Apostolorum? aut igitur omnia, aut nulla sunt rejicienda, quæ a patribus accepta per totum orbem tradiderunt, & servarunt Ecclesiæ: sane si omnia expresso Dei verbo haud comprehensa contenditis ablegari, fundamentum totius fidei nostræ convellitis, & ad nudum nomen Christianam religionem redigitis, (ut contra vos ante tot annorum perihodum dixit Basilius) & ipsis Ecclesiarum fundatoribus præjudicabitis, quia & scripturas reddetis invalidas, atque omni autoritate vacuas; si quis enim affirmaverit eas ab Apostolis non fuisse factas, quod ei testimonium adducetis? verbo namque Dei expresso non est istud proditum; quod autem eorum adscriptum legamus nomen, facile cavillari ille poterit ac dicere: alios, quæ a se scriptæ essent, Apostolis attribuisse, ut de Evangelio supra adduximus, quod Petri nomine in Asia legebatur Serapionis tempore, ut de pluribus taceam, quæ longius esset referre. Quid si etiam blasphemans aliquis assereret, quæ scripta sunt, ea non fuisse ab Apostolis prædicata, ut non defuerunt Hæretici, qui Joannis Evangelium, Epistolas ad Timotheum Pauli, imo & qui totum vetus testamentum tollerent, quid vos responderetis? torqueate vos quantum vultis & scitis. Huc denique veniendum erit. Evangelio non crederem, nisi Ecclesiæ me moneret autoritas, (ut Augustinus recte adversus Manichæos scripsit) hoc est, nisi totus testaretur orbis Apostolorum esse legitimas scripturas, illisque contenta eorundem esse veram, sanctamque doctrinam, quia non singulis apparet visibiliter Spiritus Sanctus, non Christus, qui pro scripturis astat, sed Ecclesiam statuit, cui credi absque scriptura voluit, cum ait: qui Ecclesiam non audit, sit tibi tanquam ethnicus & publicanus. Non dixit, qui Ecclesiam non audit scripturas adducentem, sed totam plane auctoritatem illi vindicavit.

At pergamus de his, quæ scripta non sunt verba facere, quia de scripturis plura inferius; dixi sæpe, ac dicendum est in istos semper: cur parvulos baptizatis? si in scripturis Canonicis ne unum quidem est de ipsorum baptismo verbum? sed sola ex Ecclesiæ observatione obtinuisse Augustinus testatus est. Ubi de perpetua Mariæ Virginitate verbum expressum? ubi Trinitatis, personæ, seu Hypostaseos & consubstantialis nomen? ubi de una persona & duabus naturis in Christo expressa mentio? si & Arrius, & Achilles, & Photinus, & Eutyches, & Manichæus, & Valentinus, & Nestorius, & Sabellius, alique plures scripturas citabant? & ad locos a parte nostra adductos respondebant? sed eos perperam, & male intelligere, convicit Ecclesia solis patrum interpretationibus, traditionibusque innixa. Ubi Sacramenta, ritus hi nostri appellantur? ubi quod in hoc tam admirando mysterio conficiendo, verbis utamur Domini? ubi quod in antelucanis cœtibus a jejunis Eucharistia sumatur? ubi quod templa erigantur & altaria, ut alia plura dimittamus? de his tantum loquendum, quæ & vos observatis nullo prodita nobis scripto.

Corruunt plures vestratum ridiculæ, atque inter se pugnantes cæremoniæ, nulla ex scriptura desumptæ; plerisque in locis Eucharistiæ Sacramentum ita conficiunt & distribuunt, ut stratis mensis in lances & catinos fermentatum panem abscissum imitant & oratione dominica recitata, verbisque Domini adjunctis vinum infundant, & singuli cultro, aut cochleari particulam assument, alii sola sunt oratione dominica contenti. Plures non in mensa communi, sed in altari tum tantum conficiunt, cum sint, qui sacram Synaxin desiderant, ipsi non attingunt. In baptismo quoque, & in pœnitentia diversi omnino sunt in-

XXXXX

tes

ter vos ritus, ut me potius deficiat dies, quam, ut enarrare omnia queam. Vidi ego in Transylvania & hoc in regno, ubi Lutherani, aut Zwinglii filii, Sacramentarii Ecclesias obtinent. De Germania, testatur amicus noster Staphilus; unde autem, aut quo ex loco hauserunt Lutherani & Sacramentarii absurdissima illa? quo ex divino verbo? infani & perversi, maluerunt sui capitis fanatici commenta & fabricas introducere, quam totius Ecclesiae rationes imitari, cui cum inferorum portis bellum indixerunt. Jam vero quod negare non possitis, quæ absque scriptura ex patrum traditionibus accepta docet, & servat Ecclesia, vobis probabimus. Primo aut creditis Ecclesiae aliquam fuisse a Christo auctoritatem attributam, aut negatis? quod attribuerit facile demonstrari potest, cum hanc ipsarum scripturarum commendet auctoritas, ut inquit in libro 1. cap. 33. adversus Cresconium Grammaticum Augustinus: audite quid de hac loquutus sit Christus.

Quod si te non audierit, dic Ecclesiae; si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam Ethnicus & Publicanus. Hic vel cæco appareat, quanta sit Ecclesiae auctoritas, quippe cui sit iudicandi, separandique potestas data, ut per ejus sententiam atque iudicium quis de Christi corpore, de fidei merito, deque iustorum numero arceatur, & cum Ethnicis & impiis constituatur. Super homines autem, quorum causa factæ sunt scripturæ, data est Ecclesiae auctoritas, ergo multo magis super scripturas ipsas. Et cum Ecclesiae iudicium ac sententia ista scriptura non constet particulari, sed tantum iurisdictione in genere attributa, liquet, quæ scripta non sint, esse suscipienda. Etenim cum tale quid acciderit, ob quod ab Ecclesia iudicium devolvatur, ejus decisio certe in scriptis non invenitur, quod tamen teneri mandavit hoc in loco Christus sub salutis discrimine. Et hoc idem confirmant sequentia illius verba:

Amen dico vobis, quæcunque alligaveritis super terram, erunt ligata & in cælis: & quæcunque solveritis super terram, erunt soluta & in cælis.

Ligare & solvere, ad auctoritatem referuntur aliquam atque potestatem, quemadmodum & ea, quæ subjunguntur. Amen dico vobis, si duo ex vobis consenserint super terram de omni re, quancunque petierint, fiet illis a Patre meo, ubi enim sunt duo, aut tres congregati in nomine meo, in medio eorum sum. Hic ex vobis quæro, quibus dixerit ista Dominus? Ecclesiae certe, de qua prius fuit locutus. Ecclesiam autem, non totum promiscue populum intellexit, sed ejus Præsides, ut Chrysostomus, & cæteri tam Græci, quam Latini Patres sanctissimi exposuerunt, & Ecclesiarum omnium consuetudo legum optima interpretes patefacit; quia quo te veritas, comperies Episcoporum & Presbyterorum ordinem, iudicii auctoritatem exercuisse atque exercere, id quod sic comprobatur. Christus non omnes fecit in Ecclesia sua pares, non confusam eam instituit, sed ordinatam. Ergo de Præsidibus dixit Christus; ita enim a Deo sunt ordinata. Paulus, non omnes (ait 1. Cor. 12.) Doctores, non omnes Prophetæ, non omnes Apostoli, non omnes virtutes, non omnes gratiam habent curationum; nunquid omnes linguis loquuntur? nunquid omnes interpretantur? negavit & dixit. Divisiones vero gratiarum sunt, idem autem spiritus: & divisiones ministracionum sunt, idem autem Dominus: & divisiones operationum sunt, idem vero Deus, qui operatur omnia in omnibus. Unicuique autem datur manifestatio spiritus ad utilitatem. Aliis quidem datur per spiritum sermo sapientiæ, aliis autem sermo scientiæ secundum eundem spiritum, aliis fides in eodem spiritu, aliis gratia sanitatum in uno spiritu, aliis genera linguarum, aliis operatio virtutum, aliis discretio spirituum, aliis interpretatio sermonum; sicut enim corpus unum, membra habet multa, omnia autem membra corporis, cum sint multa, unum tamen corpus sunt, ita & Christus. Etenim in uno spiritu omnes nos in unum corpus baptizati sumus. Nam & corpus non est unum membrum, sed multa; si dixerit pes

non

non sum oculus, non sum de corpore, num ideo non est de corpore? si totum corpus oculus, ubi auditus? si totum auditus, ubi odoratus? nunc autem posuit Deus membra, unumquodque eorum in corpore sicut voluit. Quod si essent membra unum membrum, ubi corpus? nunc autem multa quidem membra, unum autem corpus est. Et statim: Et quosdam quidem posuit Deus in Ecclesia: primum Apostolos, secundo Prophetas, tertio Doctores, deinde virtutes, exinde gratias curationum, opulationes, gubernationes, genera linguarum, interpretationes sermonum, &c.

Et in epistola ad Romanos: sicut enim in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eandem vim habent, ita multi unum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra, habentes donationem, secundum gratiam, quæ data est nobis, differentem, sive prophetiam secundum rationem fidei, sive ministerium in ministrando, sive qui docet in doctrina, qui exhortatur in exhortando, qui tribuit in simplicitate, qui præest in sollicitudine, qui miseretur in hilaritate. Et ad Ephesios: & ipse quidem dedit, quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios vero Evangelistas, alios autem Pastores & Doctores, ad consumptionem Sanctorum in opus ministerii, in edificationem corporis Christi. His ex locis luce meridiana clarius colligitur, Dominum in Ecclesia sua ordines diversos fecisse, ut alii præessent ad sollicitudinem & gubernarent, alii docerent & pascerent, alii alia præstarent officia. Ac sic animadvertitis, non omnibus iudicium ac potestatem ligandi, solvendique commississe, aut decernendi, constituendique aliquid apud Mathæum in supra allegatis locis, alioqui confusa, non ordinibus distincta esset Ecclesia, ex quo non totam plebem intellexit Christus dicens: dic Ecclesiæ, aut quod ligaveritis, erit ligatum, quod solveritis, erit solutum, aut de quacunque re convenerint super terram. &c. Non omnes sunt gubernationi & sollicitudini præfecti (ait Paulus) sed aliqui. Et ista gubernatio & sollicitudo versatur in statuendo, in solvendo & ligando, & in separando ac recipiendo, ut qui non audierit, sit tibi tanquam Ethnicus. Ergo non totam plebem intellexit per Ecclesiam Christus, sed solos eos qui præsumt, qui gubernant, quibus est sollicitudo commissâ. Item sic: Christus fecit in Ecclesia Præsides, quibus esset obediendum. Obedite (ait Apostolus *Heb. 13.*) Præsidibus vestris, & subiacete eis, ipsi enim pervigilant, quasi rationem pro animabus vestris reddaturi, ut cum gaudio hoc faciant. Obedientia ista & subjectio, circa aliqua consideratur iussu & instituta, & iudicium atque sententias; & aliqui sunt, non omnes illi Præsides, quibus est obtemperandum. Non de omnibus igitur sensit Christus, cum ait Ecclesiæ obediendum, sed de Præsidibus, de quibus Paulus Christi verba interpretatur, subiacere ac obedire mandans. Sane si Ecclesiam audiri, hoc est, ejus Præsides, si etiam, quicquid illi legaverint & solverint, ratum esse voluit Christus, certe etiam quod extra scripturam juberent aut statuerent, suscipi mandavit. Nam frustra illud dixisset, si de his intelligerentur verba, quæ in Dei expresso verbo continerentur, in quo nihil efficit Præsides, præsertim quando vos facilem & apertam esse scripturam affirmatis. Et nulla in eo esset in Præsides obedientia, nullus statuendi aliquid locus, nulla ligandi, solvendique potestas. At non frustra locutus est Christus, & in genere ait: quæcunque solveritis aut ligaveritis, &c. & qui Ecclesiam non audierit; non autem inquit, quæcunque scriptis continebuntur, aut qui in his non obediverint, quæ scripta proponuntur. Ergo Dominus de omnibus, quæ & juberet ac statueret Ecclesia, sensit, non coarctans ejus auctoritatem scriptura; ac sic certe, quæ scripturis non continentur expressis, ab Ecclesia tamen tradita & constituta suscipienda sunt. Quid vero ligare & solvere? quid consentire inter se super terram? *Matt. 18.* Circa Divina ista versantur, hoc est, primo circa Dei verbum: secundo circa ministeria sacrosancta: tertio circa Ecclesiæ ordinationem ac regimen, ut Paulus supra citatis in locis exposuit.

X x x x x 2

I. Cor.

1. Cor. 12. Et hæc abunde, quod probandum assumpimus, confirmant; Ecclesiæ scilicet attributam esse a Domino authoritatem, & præter scripturas Ecclesiæ credendum atque obediendum esse. Quid enim, si nullam nobis reliquissent scripturam Apostoli? (ait Irenæus) nonne oporteret antiquas Ecclesias consulere? & ordinem sequi traditionis? atque ab illis discere, quæ vera essent? circa Divini fortasse verbi enarrationem dicetis eam authoritatem modo versari, ut simpliciter annuntiet Ecclesia per ministros suos, quod nihil addant, nihilque detrahant, & quatenus scriptum afferant, eatenus illis credendum sit, ut calumniari soletis semper. Verum audite, quomodo, etiam si istud daretur, contrarium ex eo efficeretur, quod scilicet etiam extra scripturas ista versetur authoritas; aut scriptura interpretatione indiget, aut tam obvia est, ut lippis aperta sit, & tonforibus. Siquidem omnibus facilis est, & obvia, ut plerique vestrum contendunt, sequitur illico frustra in Ecclesia ordines a Christo factos, & Pastores & Doctores, Prophetasque, hoc est, verbi interpretes, ad verbi annuntiationem, postquam factæ sunt per Apostolos scripturæ. Nam posset quisque sponte sua, tam apertas, tamque faciles intelligere, & quid credendum, quidve non, faciendumque aut devitandum, cognoscere postquam legerit. Sed cur Doctores, & interpretes instituuntur? opinor, ut doceant, ut interpretentur. At docere & interpretari locum habent, ubi quis per se nescit, aut non intelligit.

Ideoque si Christus Doctores & Prophetas in Ecclesia constituit sua: ostendit quæ, scribenda essent Doctore & interprete opus habuisse, atque ita non facilia nec omnibus sunt aperta, ut & de suis, & aliorum scripturis testatus est Petrus, 2. Pet. 3. qui de Hæreticis, depravant, ait, scripturas cæteras. De omnibus loquutus est, & depravare est per malam intelligentiam in suam perniciem trahere, ut ipse exposuit, atque aliter interpretari, quam illi intellexerunt, qui conscripserunt; sed quod apertissimum est, aliam non capit interpretationem, quam scriptores senserint, nec idcirco depravatur: ergo si Petri testimonio scripturæ a vero sensu per hæreticos depravari possunt, sequitur faciles & apertas ita non esse, ut vos affirmatis, ne simul quod modo colligebamus consequatur, frustra scilicet ordines & Pastores, Doctoresque ac Presbyteros a Domino in Ecclesia institutos, usque ad sæculi consummationem. Quid nonne & frustra viri consummatissimi Patres illi nostri, & Græci & Latini, tot sermonum, interpretationumque volumina confecerint? qui certe tanquam Apostolis propiores, majorem potuerunt scripturarum facilitatem agnoscere; sed frustra ista non scripserunt, ut nec frustra Christus Pastores, Doctores, & Prophetas instituit. Ergo non sunt scripturæ, ut præfertis, faciles: cur Judæis Dominus jussit, ut scrutarentur scripturas: Joan. 5. hoc enim ad studium pertinet, non ad simplicem lectionem; studium vero ac diligentia perscrutandi, rei demonstrat difficultatem, quæ per Spiritum Sanctum Ecclesiæ, hoc est: Ordinibus ad id deputatis datum tollitur. Addamus & illud: si faciles essent scripturæ, nunquam hæretici extitissent, qui eas citare possent; at plerique Ecclesiam Dei vexarunt, qui solis usi sunt scripturis, non igitur apertæ ac faciles istæ sunt, quemadmodum male vos contenditis; non enim hæreticum constituit aliud, quam mala intelligentia scripturarum. Quid denique, ut alias supra disputavi, apud vos faciunt tot Concionatores? totque Doctores? quid tot blasphemis referti codices? cur illos non ejicitis, & hos non flammis, ut Evangelio suscepto Ephesii absumitis? Act. 19. si & rudibus, & indoctis est sacra Scriptura tam facilis? sed insaniam vestram, vel ex hoc patefacitis, quod scripturarum facilitatem prædicatis, & vos tanquam singulares Magistros novis & obtortis interpretationibus præbetis. Porro si alterum illud membrum vobis ardeat magis supra positum, quod scilicet sacra volumina, ut difficilia, exegesi atque explicatione indigeant, istamque ob causam Doctores & Prophetæ a Domino sunt in Eccle-

Ecclesia facti, certe illorum expositio & enarratio, traditio est, qua ostenditur quo pacto fuerint semper sanctæ literæ intellectæ, ne ab hæreticis depravari, detorquerique possint, videlicet juxta Ecclesiæ instituta & consuetudines. Sequitur igitur præter scripturas multa esse vobis invitis suscipienda; neque circa simplicem scripturæ propositionem, auctoritatem istam versari, sed circa ea præsertim, quæ nullo scripto sunt contenta, ut quicquid illa ligaverit, & solverit, id nobis suscipiendum sit; nam scripto prodita non ab Ecclesia sunt ligata aut soluta, sed a scriptura; quid obgarritis? aut contingit de scripturarum intelligentia plerumque quæstio, aut non contingit; sed contingit: ut Petrus 2. *Par.* 3. ostendit dicens: ab hæreticis depravari scripturas, & in suam perniciem ab eis distrahi, & Clemens ejus discipulus, qui ad Hierosolymitanos scripsit, non esse proprio sensu interpretandos de fide libros, sed prout a majoribus acceptum est; & tot tantaque hæreseon portenta manifestum hoc faciunt, quæ a sola scripturarum prava intelligentia natæ sunt, quod si de scripturarum sententia quæstio sæpe oritur, (quia diversus omnino sensus, fidem quoque diversam efficit, quæ una prædicatur a Paulo, ut unus Deus & unum baptisma, *Eph.* 4.) accidit, ut de pluribus inter se diversis interpretationibus judicari necesse sit ad veræ fidei retentionem; unde igitur quærendum judicium? rogo vos. A Dei expressio verbo dicitis; at, o viri, si utrinque Dei verbum citetur & a Catholico, & ab hæretico, quo pacto possit per scripturam intelligentiæ veritas percipi? hic enim ad sui sensus confirmationem scripturam adducit, tu pariter. Illi videtur Dei verbum apertum, tibi non minus: depravas (opponit ille tibi) scripturas, ut fieri posse docuit Petrus; hoc tu contra objicies. Quid hic agendum rogo? nam scriptura discernere non potest, quæ & hæretico depravanti, & Catholico veram sententiam retinenti deservit, atque ut cera in sigillum qualecunque, ut quis voluerit in varias trahi potest sententias. Clemens in dicta ad Hierosolymitanos Epistola testatur, quod non sunt sacri libri ita legendi, ut propriam quisque intelligentiam afferat, eamque sacris scripturis asruat, atque idcirco non penes scripturas censet esse, de intelligentiæ veritate judicium; sed quid ait? diligenter observandum est; ut lex Dei, cum legitur, non secundum propriam ingenii intelligentiam legatur, vel doceatur. Sunt enim in divinis scripturis multa verba, quæ possunt trahi ad eum sensum, quem sibi unusquisque sponte præsumpserit; sed fieri non oportet: non enim sensum, quem extrinsecus attuleritis alienum, & extraneum debetis quærere, aut quodammodo ipsum scripturarum auctoritate confirmare; auditis, cum de scripturæ intelligentia quæritur, non esse illud penes scripturas, sed statim unde petendum esset judicium declarat; & ideo, inquit, oportet intelligentiam discere scripturarum ab his, qui eam a majoribus secundum veritatem sibi traditam servant. A majoribus ait discendum, sed qui sunt isti? nempe quos Dominus Ecclesiæ dedit Pastores, Doctores & Prophetas; ob hanc causam præsertim, ut veritas scripturarum, fidei, que retineatur, ut cum oriatur de intelligendis Dei oraculis quæstio, ad eos confugium sit, ut in Deuteronomio mandavit Dominus; si difficile, ait, & ambiguum apud te judicium prospexeris, inter sanguinem & sanguinem, lepram & lepram, & judicium intra portas tuas videris verba variare, surge, & ascende ad locum, quem elegit Dominus, veniesque ad sacerdotes Levitici generis, & ad judicem, qui fuerit illo tempore, quæresque ab eis, qui indicabunt tibi judicii veritatem; & facies quodcumque dixerint, qui præfunt loco quem elegit Dominus, & docuerint te juxta legem ejus, & juxta sermonem legis, quem dicent. Id autem est juxta interpretationem sacerdotum, ideoque subjunxit: sequeris sententiam eorum, nec declinabis ad dextram, neque ad sinistram; qui autem superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, ex decreto judicis moriatur homo ille.

Y y y y

Ad.

Adhuc ne surdi estis (O Hæretici)? Deus a sacerdotibus petendum esse iudicium de ambiguis dixit, ut Christus ab Ecclesia: ibi moriatur (ait Dominus) qui noluerit suscipere sacerdotis sententiam; hic autem: sit tibi tanquam Ethnicus & Publicanus: *Matt. 18.* ibi corporis, hic animæ statuit mortem. Et quod Ecclesiæ nomine Præsides intellexisset, testatus est alio in loco de Præsidiibus agens: qui vos, inquit, audit, me audit; conveniunt hæc perbelle. Si non audierit Ecclesiam, sit tibi tanquam Ethnicus: qui vos audit, me audit. *Luc. 10.* Et alibi: si sermonem meum servaverunt, & vestrum servabunt. *Joann. 15.* Discite ex his (nisi hebetata est plane mens vestra) de dubiis iudicium penes Ecclesiam, hoc est, ejus Præsides esse, non penes scripturam. Alioqui res in infinitum pergeret, neque ambiguitates cessarent. Addamus ad comprobationem & illud: Non creditis Spiritus sancti operationem esse ac donum, ut recte scripturæ intelligantur? amplectimini hoc, & libenter, etiam si diversam in partem trahitis. Spiritus (ait Apostolus) vivificat, litera vero occidit; jam ex vobis quæro: Spiritus iste, nonne datus est Ecclesiæ ad sanctæ & rectæ fidei conservationem? & hoc placet. At, nonne aliqui sunt a Christo instituti, quorum sit fidem & docere & conservare integram & orthodoxam? nempe Pastores, Doctores & Prophetæ? & hoc fatemini. Si ergo Spiritus istum in finem Ecclesiæ datus est, & quidam, non omnes indifferenter in Ecclesia facti sint Doctores ac conservatores Divinorum dogmatum, velitis nolitis confiteri compellimini, in Doctoribus & conservatoribus oraculorum Dei, Spiritum sanctum operatum esse, & operari, ut recta fides discernatur. Animadvertitis (infelices) ab Ecclesiæ Doctoribus petendum esse de veritate iudicium? ut sic breviter vos constringamus. Spiritus est operatio, ut veritas agnoscat, & hic Ecclesiæ datus est; ab Ecclesia igitur de veritate iudicium est perquirendum. Iterum sic: Spiritus in vivorum corda infunditur a Deo ad vera agnoscenda & retinenda, per quam & docentur scripturæ; ergo scripturarum intelligentia, non a mortuis literis, sed a viva est traditione petenda. Item: fidem auditus facit, & auditus ab eo est, qui mittitur teste Paulo, *Rom. 10.* sed fidei est recta intelligentia; ergo ab eo, qui mittitur, intelligentia est. Qui vero mittitur, est, qui secundum ordines, a Domino factos, mittitur, eodem Apostolo teste, qui ait: nemo sibi assumit honorem, sed qui vocatur a Deo ut Aaron; *Heb. 5.* non ait ab hominibus, vel a plebe, ut vos Hæretici vocationem exponitis & habetis, sed secundum ordinem Aaron, hic vero est sacerdotalis, & Pontificius. Quid hinc colligitur? nempe ab his discendam esse scripturarum intelligentiam, (quando de his quæstio oritur) qui Doctores & Pastores & Prophetæ sunt in Ecclesia, non a scripturis, non etiam ab omnibus vel a singulis de plebe hanc doctrinam profitentibus, alioqui tollentur a Christo facti ordines ad veritatis sustentationem, quos tantopere prædicat (ut audistis) Paulus. Recolligamus jam quæ diximus, ut reverentur oratio, unde initium traxit. Aut creditis aliquos esse a Domino Divini verbi enarrationi, & conservationi præfectos, aut non creditis? sed ire non potestis inficias. Qui vero sunt isti? si quidem respondebitis, ut soliti estis delirantes, quod hi sunt, qui donum habent scientiæ, tunc contrarium ejus sequetur, quod dixeratis: omnes similiter esse a Domino huic verbo præfectos.

Probatur: quia possunt omnes istam habere scientiam, cum quia vos contenditis faciles esse scripturas, & vel rudibus apertas, tum quia omnes possunt istam scientiam adipisci. Atque ita sequitur etiam vocationem istam non esse Dei donum, quoniam etiam in hæreticis est scientia, & in omnibus esse potest; at Paulus de his aïens donis, non dixit omnibus indifferenter dari, sed uni sic, alteri sic, prout Spiritui placet, & non omnes scripsit Doctores, non omnes Prophetas, non omnes æqualis esse posse ministerii ad corporis Christi, hoc est Ecclesiæ ædificationem. Sane si opponitis de recta vos scientia loqui, quæ a Spiritu sit sancto, quæ in hæreticis esse non possit; iterum dicitur: quomodo discernetur, ubi sit

vera

vera ista scientia, hoc est, utrum hæretici veram teneant? si dicetis: verbum Dei declarabit, res ad idem revertetur; nam etiam hæretici Divinum verbum adducunt, sicut nos; sed male illi. Et ego iterum: at quomodo agnoscitis utrum male? hic esse oportet, quid de mala scripturarum citatione dijudicet, & hæc viva vox est. Si iterum dicetis: in hæreticis scientia donum non est Dei. Ego autem: quomodo, inquam, apparebit in his donum esse Dei, non in illis? virtutes enim prodigiorum jam non sunt in Ecclesia, quibus gratia ista perspiciatur, ut Paulus 1. Cor. 4. dicebat se experturum, qualis esset quorundam sententia, qui inflati erant, quia non in sapientia verbi, sed in virtute positum esset Evangelium. Non etiam descendet Angelus, aut Paulus aut Petrus, testimonium de vocatione, aut his aut illis daturus. Quamobrem oportet fateri vocationem istam ad verbi Divini enarrationem & conservationem veritatis, non esse simpliciter scientiam, & sapientiam, & veram, sanctamque doctrinam; non sapientiam verbi esse, sed vocationem illam esse sacerdotium, in quo Spiritus sanctus hoc operatur, ut vera sententia Divinorum verborum habeatur, & conservetur, etiamsi non statim sequitur scientiam verbi in eo esse, qui sacerdos sit, quoniam non ad docendum tantum, sed etiam ad ministranda Sacramenta sacerdotes vocati sunt, ut in tractatibus nostris de Ecclesiæ ordinibus probavimus. Quod autem vocatio ista sit sacerdotium, aperuit Apostolus dicens, *Hebr. 5.* secundum ordinem Aaroniticum honorem assumi: is autem est sacerdotalis, nec ipse donum scientiæ appellat, sed vocationem ad docendum & ministrandum.

Et probatur: quia vocatio ista debet esse visibilis & aperta, ut sciamus, a quibus sit verbi Divini veritas percipienda; non autem fluctuemus, agitati omni vento doctrinæ. *Ephes. 4.* Atqui si Ecclesia Dei nota est, & civitas super monte posita, ut contra hæreticos semper est defensum, & nos in nostro de Ecclesia libro confirmavimus, certe etiam vocationem apertam, & visibilem esse necesse est. Sed cum scientia per Spiritum intus instruendum fiat, de qua sensit Christus, cum ait: nisi quis audierit a Patre meo, & didicerit, non venit ad me. *Joann. 6.* Item, nemo venit ad me, nisi Pater meus traxerit eum. Scientia, inquam, per vocationem internam, non est visibilis & aperta, cum cessaverint jam miraculorum operationes, & aperta prophetia; non igitur ista interna instructio per Spiritum, seu donum scientiæ simpliciter potest vocatio esse, ad verbi Divini enarrationem & conservationem, præsertim quia ista instructio interna omnibus datur fidelibus, ad veritatem per auditum percipiendam, & retinendam, ut saluti fiant, cum ista vocatio non sit, nec esse possit omnium, quia non omnes Doctores, non omnes Evangelistæ, non omnes Prophetæ 1. Cor. 12. (clamat Paulus) tum & posset facile schisma suboriri in Ecclesia, quia illi se habere asserebant vocationem, & hi non minus, & alii similiter, qui scientiam jactarent, ut solent hæretici, atque ita nunquam esset dissensionum finis ullus. Et quomodo discerneretur, quinam scientiæ dono essent instructi? nisi aliquis esset a Domino factus hac in re Judex? quod si factus est, penes hunc certe est vocatio, non penes eos, qui simpliciter scientiam jactitant. Semper autem ad Pastorum, Doctorumque secundum ordinem Pontificum vocatorum munia res redigetur, quorum judicium sequi oporteat, qui enarrationi & conservationi veritatis præfati sunt, & quibus obediendum & subiacendum est, ut qui non audiat, Ethnicus fiat. *Matt. 18.* Ergo de his tantum intellexit Christus, quando Ecclesiam audiri præcepit, & ligandi, solvendi-que potestatem contulit: sic enim colligere volumus, quando superius disjunctivam illam posuimus; aut creditis aliquos esse a Domino Divini verbi enarrationi & conservationi præfatos, aut non creditis? quasi concluderemus ut superius: alii tantum & non omnes juxta ordines a Domino factos, ut præsent, dati sunt, atque gubernent, quia non pares omnes officio & ministerio, in suo corpore, hoc est Ecclesia constituit. Ergo hos tantum, qui præsent, & gubernent, Præfides

Y y y y 2

scili-

scilicet & in Divinis ministrantes significavit Dominus. Cæterum quia præter expressam scripturam verba illa Christi locum habere probavimus in ligando & solvendo, sequitur, quæ non sunt scripturis expressa, in Ecclesiæ ordinibus instituta, esse nobis credenda & sequenda; ob hoc enim tam longe progressus est sermo noster, ubi diximus: aut creditis aliquam esse a Domino Ecclesiæ auctoritatem attributam, aut non creditis? probavimus autem affirmativam. Ex qua collegimus plura, quæ scripta non essent, suscipi oportere secundum Ecclesiæ traditiones, & in quibus illa versatur auctoritas, complexi sumus. Contexamus pro lucidiore sententia jam ex ante dictis argumentationem. Ecclesiæ aliqua est a Domino auctoritas attributa, & ista versatur circa ligandum, aut solvendum, statuendum, præcipiendumque præter scripturam: Ergo & quæ scripta non sunt, multa recipienda necessario nobis sunt; quæ enim scripturis expressa fuerint, per ipsas scripturas ligari & solvi dicuntur.

SERMO OCTAVUS.

AD aliam ingrediamur rationem exponendam, ex qua liqueat multa esse suscipienda, quæ scripta non sunt, eo namque omnia supra dicta tendunt, quia hæretici (ut audistis in sermone sexto) ut probarent se Catholica & antiqua tenere, solas scripturas defendebant; quæ vero scripto non essent prodita, oppugnabant, fidem necessario non esse illis habendam asserentes, quia ex hominibus sint, scripturæ vero a Deo immutabiles, ideoque fidei regulam ab illis colligendam contendebant. Nos ideo in aliis sermonibus, multa in hanc sententiam disputavimus, ut eos confutarem, quæ sæpius etiam iteramus, quia surdis narratur fabula. Diximus in alio sermone nostro, & comprobavimus non omnia literis fuisse ab Apostolis mandata, quæ ad salutem nostram spectarent; ex eo nos collegimus etiam sine scripto ab Ecclesia Catholica prodita, & servata suscipi debere. Recte namque ista conjunguntur. Quod si hæretici quedam solis traditionibus accepta non negant, compelluntur & cætera non abrogare, quæ habet Ecclesia; cur enim illa magis, quam hæc amplectuntur? aut cur hæc negant, cum illa servant? non enim alio nituntur fundamento, quæ probant, quam quæ reprobant; Ecclesiæ nempe totius consensu: ad bis etiam dicta redimus.

Cur parvulos inter fideles numerant? cur baptizant; scriptura namque non exstat expressa, sed sola Ecclesiæ Catholicæ consuetudine receptum est, ut parvuli baptizentur; quod & Augustinus refert. Cur etiam baptismum non iterant? quia prohibitum non invenitur? quia certe nunquam hoc fecit Ecclesia Catholica: cur jejuni sacram Synaxim sumunt? si de re ista ne verbum quidem in literis canonicis legatur? quod & Augustinus & Basilius annotarunt, sed ad graviora veniamus; cur Mariæ perpetuam virginitatem credunt? cur tres in Divinitate Personas vel Hypostasas adversus Sabellianos vocant? cur Filium consubstantialem Patri? ac coæqualem contra Eunomium & Arium? cur baptismum & cæteros ritus Sacramenta appellant? cur in panis benedictione ac consecratione Domini verbis utuntur? quis hæc illos docuit? non verbum certe expressum, sed Ecclesiæ traditio. Mitto alia plura, ut de statuta ordinatione, de vita & moribus, deque sanctis ministeriis quæ nunc isti tam nasuti rejiciunt? at cur alia tentant ablegare? ut de jejuniis, de dierum quorundam cultu, de Sanctorum intercessione, invocatione ac meritis, de orationibus ac sacrificio, & aliis multis? quid peccavit in his Ecclesia, si in illis eam audiunt? at cum sit teste Paulo, fundamentum & columna veritatis, nec in his, nec in illis peccavit, quia Spiritu Sancto regitur, & recta est semper; ideoque hinc & illud oritur argumentum ad idem comprobandum, quod suscipienda sunt, quæ absque scriptura Ecclesia servaverit, & servat Catholica. Nam siquidem isti tam severi Critici admiserint Ecclesiam spiritu illo regi, qui in omnem ducit veritatem, qui da-
tus

tus est, ut maneat in sempiternum. *Joan. 14.* Statim sequetur in his institutis, universis, eam non errasse, sed recte & sancte docuisse, quoniam ubi semper Spiritus Sanctus agit, nunquam error esse potest, sed semper Ecclesiam Spiritus veritatis rexit; ergo nunquam in Dei doctrina errore ducta fuit, sed vera docuit & coluit. Demum & illud asseramus ex his, quæ superius scripta sunt lumen. Christus eandem Ecclesiam audiri mandavit, *Mat. 18.* & de scripturis ne verbum quidem; ergo etiam, quæ absque scriptura servat, & jubet Ecclesia, teneri debent, cum Dominus non alligaverit scripturis Ecclesiæ auctoritatem, quia Spiritu Sancto ducendam sciebat in omnem veritatem, & quia Ecclesiæ sit scripturas suscipere, judicare, eisque robur dare; non enim scripto subiectus est Spiritus, nec de Spiritu scriptura judicat, sed huic scriptura subijcitur, & de scriptura Spiritus judicat, & cum in Ecclesia Spiritus sit, etiam Ecclesiæ subiecta est scriptura, quantum ad iudicium utrum legitima sit, & quantum ad interpretationem pertinet, & de ea judicat; comprobatum est per hæc clarius, quod non solum ea, quæ scriptis prodita sunt, debere a nobis suscipi, verum etiam quæ absque ulla scriptura docet Ecclesia universalis; atque hinc facile refellitur, quod hæretici adjungere solent: quæ sine scriptura observantur, negari absque salutis posse discrimine, quoniam Apostoli testata scriptis reliquerunt quæcunque salutem faciant; etenim si verum est, quemadmodum esse monstravimus, multa præter scripturas Canonicas esse suscipienda, necessario credenda & tenenda sunt, quæ sanctæ nobis tradiderunt, ac commendarunt Ecclesiæ; si etiam Christus, ejusque Discipuli Ecclesiæ, hoc est, ejus Præsidibus obtemperari mandarunt, nisi ethnici esse vellemus, & extra Christi Corpus constitui, a vera vite, atque oliva præcisi: si autem supra scripturas Ecclesia auctoritatem, approbationem & interpretationem habet, eisque robur attribuit; si etiam Dei Ecclesia Spiritu Sancto ducitur, & gubernatur suis in dogmatibus & docendis & conservandis, liquet profecto non posse, quæ extra scripturas ab ea, vel instituta sunt, vel præcepta, sine salutis discrimine a quoque negari, aut contemni. Agamus tamen arctius constricta in pugnum manu, cum hæreticis hoc modo:

Primo: Quæcunque Dei Ecclesia constituit, ea cum salutis periculo negantur. Hæc propositio vera est, & sic probatur: ubi a Domino jubemur alicui obedire, ac subiecti esse præcipienti, constituentique, ibi tradita, & præcepta non suscipere damnabile est, salutisque incurritur periculum, sive in scriptis ea reperiantur, sive absque scriptura; sed Ecclesiæ Dei, hoc est, ejus Præsidibus obtemperare & subjacere jubemur præcipientibus, ergo ejus traditiones, & præcepta non suscipere damnationis est æternæ. Christi quoque verba illa simpliciter hoc probant, quibus jussit, Ecclesiæ obedire, neque adjunxit scripturas, quibus illa esset alligata; quia scripturas Ecclesia & dat, & approbat, ac confirmat; illa pariter verba, quod quæcunque Ecclesiæ Præsides ligaverint, hoc est præcipiendo, & greges obligando sanxerint super terram, erunt ligata in coelis; & de quacunque re convenerint super terram, & petiverint a Patre meo, fiet illis, &c. sed & Paulus hoc idem insinuavit, cum mandavit, ut Præsidibus subiecti essemus obedientes, propter aliquod namque Præsidum præceptum subjacere illis nos voluit: obedientia namque statuendi, decernendique facultatem statuit; comprobata jam majore propositione, assumptionem inferamus: sed Dei Ecclesia omnia illa constituit, quæ vos Lutherani rejecistis & negastis; porro si minorem propositionem astrui vobis efflagitis negantes Dei Ecclesiam illa constituisse: per omnes orbis Ecclesias Patrum, Pastorum, Doctorumque proferre testimonia possumus, qui sic Catholicam Ecclesiam tradidisse ac tenuisse testentur aperte; & hæc sola est Jesu Christi Corpus, hoc est, Ecclesia, quæ Catholica est & temporibus & locis, quæ Martyres habet, quæ prodigiis cepta & alta est, & adversus omnes hæreses invicta semper stetit, ergo Dei Ecclesia omnia

Z z z z z

illa

illa instituit ac tradidit, quæ vos negatis. Date vero vos, o Lyncei, aliam si potestis Ecclesiam, nisi eam particularem facietis, quæ ut luna modo apparuerit, modo se occultaverit, ut cum Donatistis sentiat, cum Christus civitatem vocet super monte positam, & lucernam super candelabro lucentem omnibus qui in domo hac magna Ecclesiæ sunt, ut Irenæus exposuit; si nos consentientium inter se Patrum sententias toto ex orbe, & per omnia temporum curricula proferimus; vos autem nullas, nisi extortas & mancas, si etiam universarum Ecclesiarum consuetudines, ac ritus etiam nunc conservatos ostendemus, vos autem conciliabuli tantum vestri ab aliquot annis concitati fabricas præfertis & deliria, manifestum est Catholicam in nobis Ecclesiam esse, ac sic Dei; non autem in vobis, qui a Patribus vestris degenerastis, qui a nobis exitis, quia ex nobis non eratis, ut verbis utar Joannis, 1. *Joan.* 2. Quis vos genuit? quis Christo regeneravit? certe Ecclesia Catholica Mater omnium fidelium, cui vos ingratis, & malignissimos præbetis filios. Sed pergamus.

Secundo loco, quod probandum assumpseramus, sic confirmamus: quæ a Spiritu sancto imperantur & jubentur, ea sine salutis discrimine negare non potestis, sed quæ ex Ecclesia tollitis, a Spiritu sancto sunt & instituta & iussa; ergo negare aut abrogare sine damnatione non potestis æterna. Assumptio vero probatur: quia quæ Dei Ecclesia tradidit, & instituit, non ipsi, sed Deo tribuuntur, cum Spiritus sanctus in Ecclesia sit, & in Ecclesia loquatur, & operetur, eamque in omnem veritatem ducat, nec permittit alia docere, quam salutifera. Christus ad Ecclesiæ Præsides ait: non vos estis, qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis. Et qui vos spernit, me spernit: qui vos audit, me audit. Et si meum sermonem servaverunt, & vestrum servabunt. Neque solis Apostolis ea dixit, sed eorum quoque successoribus, alioqui cessasset JESU Christi Ecclesia, quæ Apostolos, Evangelistas, Pastores, Doctores & Prophetas habet, & habuit semper; & quod Ecclesia Dei ea tradiderit, & docuerit, quæ vos negatis, hoc modo ostenditur, quod Dei Ecclesia Catholica est, non particularis, sed Catholica, & docuit illa & instituit; ergo Dei Ecclesia docuit atque instituit. Et minor propositio constare potest, quia nos ad demonstrandum Catholica illa esse dogmata, ex orbis totius Ecclesiis testes citamus, qui aut Martyres, aut Pastores & Doctores extiterunt.

Tertio: si negari possunt, quæ Ecclesia Catholica tradidit, & constituit, etiam negari possit, scripturas esse ab Apostolis factas, quas Ecclesiæ modo testimonio legitimas esse credimus, ut Origenes recte ait in Leviticum: negari etiam possit, ea fuisse a Domino & Apostolis prædicata, quæ sunt literis prodita, cum Ecclesiæ solam assertionem fundamentum habeant. Cur enim, quæ scripta sunt, ita facta, & docta per Christum & Apostolos creditis? certe non quia scripta sunt, sed quia per totius orbis testimonium affirmatur. Quod si dicatis: Ecclesiæ de scripturis testimonium suscipimus, cur in aliis rejiciendum putatis? si columna est & fundamentum veritatis? si magna Dei domus? si templum Spiritus sancti? si Christi legatione fungitur? si semper & in omnibus rebus ducem, & illustratorem Spiritum sanctum habuit, qui eam nunquam deseruit? jam vero quatenus dicebatis, quod Apostoli omnia literis attestata reliquerunt, quæ salutem necessario faciunt, satis probatum est in tractatu alio, contrarium esse verum, quia plura his tradiderunt absque scriptura, quibus Ecclesias commendabant.

SERMO NONUS.

Quid præterea erat, quod a capite isto vestro prodiit? quod homines affectibus varii, quod mutabiles sint, & cupiditatibus corruptibiles, qui errare facile potuerint; ex quo eorum non sint traditiones amplectendæ, sed scripturæ semper certæ maneant, non pervertantur: & hinc colligitis, rectæ fidei agnoscendæ

dæ regulam a solis esse scripturis petendam, cujus contrarium cumulate a nobis est supra demonstratum.

Potuerunt, dicitis, errare, cum homines fuerint, qui talia tradiderunt & docuerunt, multis & variis expositi cupiditatibus. Quid tum? ergo erraverunt? nihil efficere, nisi pueriliter potestis. Hoc ne tanti est ponderis, tantæque difficultatis, ut affirmetis a nullo adhuc scriptore, aut Doctore dilutum? sic enim olim a non parvi tituli viro dici audiui; magnum certe ingenii acumen, magna difficultas, magnaque doctrina! Hoc fieri facile potuit, ergo factum est. Quis sic, nisi ineptus Doctorculus argumentetur? non erraverunt autem in tam sanctis institutis atque dogmatibus universæ per orbem Ecclesiæ, quæ continuatis semper temporibus permanserunt uno consensu; id quod non permisisset Dominus, nec Spiritus ille, qui Ecclesiam universalem regit, quia nec est consilium adversus Dominum, qui dissipat consilia Principum, & reprobatur cogitationes populorum, *Psal.* 32. verumque illud efficitur, quod ait Phariseorum Synagoga Gamaliel. Si est, ait, ex hominibus consilium istud, aut opus dissolvetur; si vero ex Deo est, non poteritis dissolvere. Post hæc, si attendendum esset, quod errare illi potuerint, quia homines essent, non videtis etiam Apostolis ipsis præjudicium fieri? cum & ipsi homines fuerint, & errare potuerint? unus enim eorum inquit *1. Joan.* 1. Si dixerimus, quia peccatum non habemus, nosmetipsos seducimus, & veritas in nobis non est, & mendacem constituimus Deum. Quod si objeceritis: At illi sunt Spiritu Sancto repleti, qui eos, ne alia quæ divina docerent retinebat, cum sit scriptum, prout Spiritus Sanctus dabat eloqui illis; & Christi habemus de illis testimonium, cum ait: Non vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis, *Mat.* 10. Ex quo & ipsi aiebant: *2. Cor.* 13. An experimentum queritis ejus, qui in me loquitur Christus? Item: *1. The.* 4. Qui hæc spernit, non nos spernit, sed Dominum. Item: *2. Cor.* 5. Legatione pro Deo fungimur. Et alius: *1. Joan.* 4. qui audit nos, Deum novit. Neque licet cuique de Apostolis addubitare, quod Spiritus Sanctus in eis loquutus fuerit, cum de aliis nemo sit plane certus. Respondemus: quod nec de Ecclesia dubitare liceat, quod illi sit datus Spiritus, ut maneat in sempiternum, qui eam regat, gubernet, dirigat, doceat, & in omnem veritatem ducat, nec unquam destituit, sed semper dedit Pastores, Doctores & Prophetas, qui verbo præessent, qui gubernationi, sollicitudinique præficerentur, ut Christi staret cultus & vera fides, ne quis contingeret error in his, qui sibi & gregi attenderent; oportuit Spiritum a Patre missum Ecclesiæque datum *Act.* 20. in his esse atque operari ordinibus, qui a Christo sunt facti, & hoc velitis, nolitis, admitendum est; atque ideo si Apostolis creditis, quia non licet dubitare, quin Spiritu Sancto sint ducti, cum in Pentecoste acceperint, sic neque de Ecclesia, ejusque Præsidibus, quia Spiritus non potest dici eos deseruisse, qui idcirco datus est, ut ab eis veritas doceatur & sustineatur. Quod autem in Apostolis & Ecclesia primitiva manifestius ille sit datus, ideo factum est, ut crederemus posthac semper cum Ecclesia illum futurum, ob certitudinem fidei nostræ; amplectimur igitur, quod dicebatis Apostolis necessario credendum, quia Spiritu Sancto scimus eos illustratos docuisse; & nos eodem modo; Ecclesiæ quoque credendum est, quia certo scimus ei Spiritum Sanctum fuisse datum, qui semper eam regat, & in omnem ducat veritatem; & quia Præsides huic veritati tradendæ & sustinendæ præfati sunt: in his principaliter Spiritus est, & loquutus, & operatus, qui Ecclesiæ idcirco nomine intelliguntur, ut cessetis quærere, quid sit Ecclesia; sic enim quidam dicere solent: Ecclesia in singulis est, & hic potuit errare, & ille, ac sic de cæteris. Ergo & Ecclesia errare potuit; quasi enumeratis singulis, totum colligi valeat.

Sed didicerunt isti facile de Christi promissionibus addubitare Scepticorum more: certos ille nos reddit, Ecclesiam suam nequaquam errare posse, quia in eorum ipse sit medio, qui sint in ipsius nomine congregati: *Mat. 18.* quia Spiritus Patris in eis loquatur, & operetur; & Paulus ostendit dicens: *1. Tim. 3.* Ecclesiam columnam esse, & fundamentum veritatis; quod si labi Ecclesia posset, locum haud quaquam illa haberent. Cur non potius Ephectici argumentamini? Ecclesia Spiritu Sancto gubernatur, & ubi est ille Doctor & Gubernator, error cadere minime potest, cum ipse omnem suggerat veritatem, errorumque fuget tenebras; Ergo Ecclesia errare non potest: quem murum expugnare nunquam potestis, sicut nec illum: si errare potest Ecclesia, certe columna & fundamentum veritatis dici non posset; sed cum mentiri Sancti Spiritus tuba, gentiumque Magister non sit dicendus, consequitur, quod omnis sublata est, de Ecclesie veritate dubitatio, nec recte efficitur, a singulorum enumeratione, quia singuli dum a communi omnium Ecclesiarum consensu abducuntur, errare possunt, non autem idem sentientes quod universi, quia fides Catholica nuncupatur, quæ si in singulorum opinione discreta consisteret, liceret quidem vobis ita insanire; at in communi quadam de dogmatibus consensione fundata est fides. Quare singuli a congregatione dispecti errare possunt, nec tamen id de Ecclesia affirmatur: constituite mihi Præsides in una sententiarum consonantia, idemque ut præcipit Paulus, sapientes atque idem dicentes omnes, ut cor unum & animam unam, quod Ecclesie Sanctus Spiritus præbet, tunc negabo quod dicitis, hic errare potest, & ille ac ceteri; imo nec hic, nec ille, nec reliqui in unam coeuntes cathedram, & in Sanctissimo sedentes cœtu, in una & eadem fide concordare errare queunt. At, dices, possunt singuli ab ista sententiarum conformitate discedere, ergo & errare.

Quid vero significat oppositio ista, nisi quod possit Jesu Christi Ecclesia extingui ab inferorum portis victa? cum hoc certe Christus neget, qui ait: & portæ inferi non prævalerunt adversus eam, *Mat. 24.* & alibi *28.* Non transit generatio ista. Item: vobiscum sum usque ad sæculi consummationem; & *Luc. 22.* rogavi Patrem ne deficiat fides tua. Et David, cæterique Prophætæ Sedem Regnum, & semen Christi in æternum mansurum prædixerunt, ut plurima de hac re nos testimonia in libro de Ecclesia Dei discernenda collegimus. Quid ergo? possunt singuli, non tamen omnes, rectam fidem deserere, possunt a veritatis Spiritu destitui, sed non simul & eodem tempore universi; possunt inspecta humana fragilitate, nisi virtute ex alto muniti sint: non possunt, Spiritu Sancto illustrati & docti. Si fatemini ergo, Ecclesie Præsides eo Spiritu regi ad veritatis conservationem, statim efficitur eos in errorem haud potuisse labi, aut posse; at vero, dicitis, non vides, quod multi erraverint etiam doctissimi? Origenes, Tertullianus, Sabellius, Valentinus, Marcion, Manichæus, Arius, Nestorius, Samosatenus, Photinus, Apelles, Macedonius, Pelagius, Aërius, Donatus & alii plurimi Ecclesie Doctores, & Pastores? Respondemus pertinacibus; Errarunt quia se ab Ecclesia Catholica subdlexerunt, & communem noluerunt sequi sententiam, ut præclare tradidit Vincentius Lirinensis, & quia extra Ecclesiam neminem vivificat Spiritus Sanctus, comprehensi sunt illi a tenebris, idcirco omnes errarunt.

Redeamus ad superiora, unde nostra processit digressio; homines quidem fuerunt, qui ea tradiderunt quæ vos abrogatis, sed non ut homines traderent, vel instituerent, at pro Christo legatione fungentes, ut ejus Ministri Spiritus Sancti doctrina ducti, quæ idcirco tollere sine condemnatione non potestis. Sane si negabitis Ecclesiasticos Præsides ad ea instituenda, tradendaque a Christi Spiritu illustratos, illico non Christi, sed Belial Ecclesiam facietis, ac sic Martyres & Doctores, Pastoresque omnes a Christo ad impiorum Synagoram

tra-

traducetis; date vero aliam vos, si potestis, Ecclesiam, nisi particulares vulpium foveas adduxeritis, quæ victæ & explosæ sunt olim, cum vera Dei Ecclesia universalis sit adversus omnes inferorum portas, hoc est, hæreses, invicta, & inexpugnata. Quod si aliam Ecclesiam dare nescitis, quæ miraculis & virtutibus claruerit, doctrinaque ac Sanctitate præstiterit & perennis, & consentiens fuerit, certe nostra hæc Dei Ecclesia est Spiritu Sancto fundata & recta, quæ ordines semper habuit, quos Christus fecit, cum in altum ascendit, captivamque duxit captivitatem, & dona dedit hominibus. *Ephe. 4.* Nos Ecclesiæ nostræ per totum orbem testes habemus, qui comprobant, ut hos, per omnia tempora & loca Ecclesias sensisse ac observasse; vos autem Joannem Hus, Berengarium, Valdenses, Vicleffum, Zwinglium, Calvinum, & ante hos Arium, Nestorium, Aërium, Armenos, Donatum, & monstra talia.

Sequitur dispicere, utrum verum & illud sit, quod deblaterantes effutiebatis, dicentes, scripturas mutari non posse aut depravari. Adversus istam vanitatem Petrus intonat de Hæreticis agens, quos dixit & Pauli Epistolæ, & cæteras scripturas suam in perniciem depravare; sed & Christus contrarium insinuavit, cum Saducæis animarum immortalitatem ac resurrectionem negantibus, respondit: erratis nescientes scripturas. *Matt. 22.* Et quo pacto tanta potuisset Hæreticorum turba existere, si depravari non possent scripturæ? nam Hæretici quoque solent ad singula ferme verba eas citare: nonne Lutherani, & Calviniani scripturas immutatis? dum male contra Ecclesiam Catholicam adducitis? & habetis tam varias a nobis factas translationes, exeges, & annotationes? taceate igitur, quia solæ sunt traditiones, quæ per malam intelligentiam depravari nequeunt, ideoque per eas Sancti Patres Hæreticos confutarunt, ut apud Irenæum, Augustinum & Eusebium videre licet. Enimvero, ut jam tandem huic nostræ disputationi fastigium imponamus; superest Hæreticos in eo constringere, quod nolunt in Martyrum, Doctorumque sententiis, quos Catholica recepit Ecclesia, per singulas quæstiones citatis acquiescere. Comprobare igitur in ultimo tractatu annitemur, non licere istis Martyrum, Sanctorumque testimoniis sese opponere.

SERMO DECIMUS.

Antequam istos confutemus, qui Martyrum, Doctorumque Sanctorum dictis abjectis, & natio adunco suspensis, Lutherum Eliam appellant in ejus jurati sententias, scire universi debent, eum in finem a nobis Sanctorum ex libris depromptas adduci voces, ut demonstremus Ecclesiæ nostræ dogmata esse Catholica, hoc est, universalis & temporibus & locis, ac sic illam subinde argumentationem contexamus. Quæcunque vera Dei Ecclesia sensit, & tradidit, ea sunt nobis & credenda & tenenda; hinc autem, ad singula de quibus quærat, comprobanda realluentes dicimus: sed ista semper sensit ac tradidit vera Jesu Christi Ecclesia, ergo nobis credenda, tenendaque sunt. Quod autem Ecclesia Dei senserit, & docuerit, probamus per omnium temporum, Provinciarumque testes, quod Hæretici præstare non possunt; itaque si qua de re dubitatum fuerit, utrum antiqua, utrum antea in Ecclesia universali & tradita & observata fuerit, hoc namque inquirebamus, quia & Hæretici non eunt inficias, quæ antiqua sint ab Ecclesia primitiva provenientia, & quæ Catholica, & ea ut vera & sancta esse tenenda. Si inquam dubitatum fuerit, utrum quid antiquæ atque Catholicæ sit Ecclesiæ dogma, quo id pacto probari possit, nisi per testes & scripturas; duo enim sunt hi fidei faciendæ modi; porro patefecimus scripturas etiam Hæreticis communes esse, semperque ab illis depravari, ac male intelligi; difficiles quoque esse, sed nec omnia ad fidem spectantia continere; & idcirco non posse certissimum & incommutabile in illis iudicium de omni quæstione re-

Aaaaa

periri

periri ad cognoscendum, quid antiquum & Catholicum sit; sed & Canonica ista scriptura de Apostolorum tantum temporibus testantur. Quod si de universali sit aliquid probandum Ecclesia, oportebit eorum quoque scripta recipere; qui post Apostolorum tempora Ecclesiis praefecti fuerunt. Reliquum est commodius probari per eos, qui Ecclesiis praefuerunt, easque rexerunt, cum quid Ecclesia Catholica senferit, quaestio exoritur, & hi sunt Martyres, Episcopi, Praefides, Doctoresque Provinciarum; per hos igitur, quae antiqua & Catholica dicenda sint, probari debet. Quod si opponatis: nolle vos credere, nisi quatenus Canonica cernitis scripturas; & expressum Dei verbum, neque vos ad credendum cogi posse; sic convincemus: Christus & Paulus in ore duorum, vel trium stare omne *Mat. 18.* verbum perhibuit. *2. Cor. 13.* ergo multo magis in pluribus, qui sibi consentiunt ac respondent. Nos ad ea probanda, quae negant Haeretici, plurimos & Martyres & Patres adducimus, & totius Christiani ambitus, viventes Ecclesias, ut probemus Catholica esse, quae asserimus; ergo credere ac recipere ut Catholica compellimini. Quid vero isti contra Sanctorum sententias obijcient? nunquid vera de suis Ecclesiis testatos non esse affirmabunt? si quidem non mentitos confiteantur, vicimus; sin falsa, denique alios Ecclesiae universalis testes; quod si alios, Ecclesiam quoque aliam constituent, quae quia universalis non erit, Satanæ dici Concilium merebitur.

Sed pergamus, Sanctorum fidem asserere, ut cum Ignatius, Irenaeus, Cyprianus, Origenes, Tertullianus, Chrysostomus, Cyrillus, Basilus, Nazianzenus, Clemens, Dionysius, Xistus, Anacletus, Augustinus, Ambrosius, Gregorius & alii approbati ab Ecclesia Catholica Doctores a nobis citantur, non possint, nisi insaniant, eorum despiciere aut elevare testimonia cornicum infixis oculis, Ecclesiae credendum est ex Christi praescripto: ergo & ejus Pastoribus ac Doctoribus. Consequentia est vera, quia Ecclesiae nomine ipsi Pastores ac Doctores, & Praefides intelliguntur, ut supra alio in loco probavimus, quia Ecclesiis a Spiritu Sancto praefecti sunt, quia etiam eis obtemperare, ac subiecti esse ab eodem Apostolo jubemur: quia item per eos aedificata est Ecclesia Catholica, fundamentaque fidei iacta sunt, & cuncta, quae ad salutem pertinent tradita.

Tertio, eodem ex loco argumentum sumendo: Christus Pastorum dicta suscipi jussit, cum ait: Qui vos audit, me audit, qui vos recipit, me recipit. Item: Si sermonem meum servaverunt, & vestrum servabunt. In Testamento quoque veteri hoc idem sanxit Deus, ut supra ex Deuteronomio 17. adduximus. Sed hi, quorum nos sententias adduximus, Ecclesiarum Pastores extiterunt; ergo his credendum est necessario: ex quo sic Cyprianus in sermone de lotionis pedum, non minus, ait, ratum est, quod dictante Spiritu Sancto Apostoli tradiderunt, quam quod ipse Christus tradidit. Joannes hanc posuit collectionem, cum inquit: Qui Deum novit, nos audit; quasi diceret: Deus est audiendus, ergo & nos audiendi sumus. Et Paulus *1. The. 4.* non absimiliter: qui haec spernit, ait, non nos spernit sed Deum; sic & Moyse, & Samueli dixit Deus *1. Reg. 8.* non tibi, sed mihi hoc fecerunt, & non te sed me abjecerunt. Quod si dicatur: at verba illa Christi de solis Apostolis dicta sunt. Respondemus: Quod si de ipsis tantum intelligantur, nullum habuerunt successorem; sed quid ait David ad Jesu Christi Ecclesiam? *Psal. 44.* Pro Patribus tuis nati sunt tibi filii, constitues eos Principes super omnem terram, memores erunt nominis tui Domine; sicut autem Christus Apostolis obediri mandavit, ita & hi a se Praefidis constitutis ut Paulus ad Hebraeos, ut demonstraretur, quod Christi verba etiam ad successores Apostolorum spectent; deinde cessassent postea a Christo in Ecclesia facti ordines, imo & ipsa Ecclesia, quae per successores Apostolorum continue fuit aedificata, & aedificatur.

Quarto:

Quarto : Quod Sanctorum Martyrum & Doctorum traditionibus sit credendum, illud necessario concludit. Spiritui Sancto credendum est: ergo & illis; consequentia probatur, ne quis ista esse discrepantia judicet, aut plane diversa, ut contexi nequeant. Interrogo igitur illos: aut Ecclesie datum Spiritum Sanctum putant, aut cum Sathana negant; siquidem igitur datus esset pro solis Apostolis, aut primitiva Ecclesia Spiritus, non fuissent postea Dei aliqui filii, qui clamarent in Spiritu Sancto, Abba Pater, quia qui filii Dei sunt, Spiritu Sancto reguntur, non fuissent ulli iustificati, nulla etiam extitissent Sacramenta, in quibus datur Spiritus Sanctus. Cessasset Jesu Christi Ecclesia, non habuisset omnium gentium hereditatem sibi a Patre promissam Christus, non Dominus Dei, non templum Spiritus Sancti fuisset amplius. Sane si semper cum Ecclesia fuit Spiritus Sanctus, interrogo, cur illi sit datus, & quem in finem; explicavit Christus, quando inquit, *Joan. 14.* cum venerit Paracletus, ille vos docebit omnia, suggeret vobis omnia, & in omnem vos ducet veritatem. Et igitur in eam potissimum causam Ecclesie datus est, ut fidei, cultusque divini veritas sustineatur, ut vera religio doceatur, & tradatur recte omni remoto errore ut Deum & ejus Filium Jesum Christum agnoscamus, ac sic vitam æternam habeamus: hæc est, inquit *Job. 17.* vita æterna, ut cognoscant te verum Deum, & quem misisti Jesum Christum: denique ad nostra illustranda corda, ad fidei susceptionem, ad nostri emundationem, & sanctificationem in templum Dei. Pergamus ergo adversus istos; si Spiritus Ecclesie datus est, ut fidei restructio teneretur, quicumque sunt, qui veritatem istam fidei docent, eos fateri oportet Spiritu Sancto ductos esse, & hi sunt, quos Dominus ascendens in altum dedit, Evangelistæ, Prophetæ, Doctores, Pastoresque. *Eph. 4.* hi per Spiritum Sanctum loquuti sunt, dum in Ecclesia exstiterunt, nec se inde abduxerunt proprio aliquo dogmate. Quid sequatur, animadvertitis, nempe, si Spiritus Sancti verba suscipi debent, & Pastorum, in quibus ille loquutus est, debent suscipi, qui ad docenda, quæ recta sunt, constituti a Christo sunt, ut Paulus ostendit; ubi Ecclesia, Ireneus inquit, & ejus charismata, ibi Spiritus Sanctus, ubi Spiritus, ibi Ecclesia & ejus charismata. Dicamus jam iterum, Spiritus Sancti verba suscipienda sunt, sed eorum qui ad Ecclesie ædificationem ordinati sunt, verba Spiritus Sancti sunt, in eis & per eos operantis, & fidei rectitudinem docentis ac sustinentis; & isti Ecclesie Doctores sunt: ergo istorum sunt verba suscipienda; hic est murus inexpugnabilis adversus Hæreticorum blasphemias, quo pacto itaque possunt Doctorum Ecclesie sententias, interpretationesque rejicere? coguntur, etiam, si eis rumpantur illa, ista confiteri, sicut & illa, quibus obtemperare jubemur, eorum quoque dicta suscipere jubemur: quomodo enim obedire illi dicuntur, qui eorum verba nolunt suscipere, quibus debeant audientes esse? Sed Ecclesie Præsidibus obedire jubemur a Christo & Paulo, & hi fuerunt Sancti Martyres, & Doctores, quorum nos sententias citamus. Horum igitur dicta suscipi oportet.

Quinto : Judæorum Synagoga Jesu Christi Ecclesiam præsignavit; & quæcunque in testamento veteri facta sunt ex Dei Præcepto, ea continebant, quæ in novo erant facienda; sed illius Synagoga dicta, & iussa, & declarata, responsaque sub mortis periculo suscipi mandavit Deus in Deuteronomio, ut supra in tractatu alio adduximus, ergo etiam in nova lege, & multo magis, Præsidum Ecclesie verba sunt sine repugnantia nobis audienda ex Domini Præcepto, cum sit nova lex perfectior veteri; & majorem exigit obedientiam, & vitæ perfectiorem; non declinabis, ait de Sacerdotis imperio in Deuteronomio Dominus, ad dextram, neque ad sinistram. In novo autem testamento eadem approbans, & præcipiens Dominus, Cum Scribæ, inquit *Mat. 23.* & Pharisei ascendunt in Cathedram Moysis, quæ dicunt facite, quæ faciunt nolite facere, Et quod Scri-

bis & Phariseis attribuit, etiam suis idem competere voluit, quos audiri & suscipi in nomine suo iussit apud Lucam, *Luc. 10.*

Sexto : Si Doctorum, qui Ecclesiæ præfuerunt auctoritatem & sententias non susceperint, certe sequetur eos frustra illi datos fuisse. Hoc autem falsum, Paulus namque ut doceant, ut verbi curam gerant, ut depositum custodiant, & ædificent corpus Ecclesiæ, scripsit, factos fuisse. *Eph. 4. Rom. 12. 1. Cor. 12.* Nam si sola scriptura est suscipienda, & nihil recipiendum, quod isti scripserunt, qui verbi Dei præcones & custodes effecti sunt, si etiam apertissima est scriptura, ut vos asseritis, quid fuerunt factis jam scripturis, Pastores, Doctoresque ac Prophetæ necessarii?

Septimo : Quæ auctoritate ducti sacris scripturis credimus, eadem & Doctoribus ab Ecclesia approbatis, credere cogimur; respondeant isti Lyncei. Quid est, quod vos scripturis credere compellat? certe quia eas Apostoli, eorumque Discipuli, Lucas scilicet ac Marcus fecerunt. Quid etiam vos cogit, ut ea sic gesta & prædicata a Christo & Apostolis fuisse credatis? non vobis visibiliter loquutus est Christus. Non illi ipsi, qui scripserunt, non Spiritus Sanctus palam vobis exposuit, aut si hoc vobis datum est, signum asserite. Quare huc vobis, huc veniendum est denique, quia tota Ecclesia, per omnia & tempora & loca tradidit eorum esse legitimas scripturas, eaque sic acta & prædicata, quæ scripta sunt, ac sic verum est, quod ait Augustinus a nobis frequenter adductum. Evangelio non crederem, nisi me Ecclesiæ moneret authoritas, & sicut credidi Ecclesiæ dicenti, crede Evangelio; ita & nunc dicenti credere debeo, noli credere Manichæo. Jam concludamus. Si habent Doctorum scripta, quos adducimus ab uno & eodem fonte robur & fidem, certe ut Canonicis ita & Doctorum scriptis credere compellimini. Sed Ecclesia est, quæ fundamentum ac robur dat & scriptis Canonicis, & Doctorum dictis, ac sic ex eodem fonte, ac fundamento robur, & auctoritatem sortiuntur; ergo pariter, & his, & illis fidem habere cogimini.

Octavo : Huc recte spectat, quod Theodosius Imperator, ex consilio Nestarii ad Hæreticos refutandos fecit, ut habetur in Tripart. Hist. *Lib. 5. Cap. 10.* aut Hæretici credunt aliquos ante se fuisse rectæ fidei Doctores, aut non credunt. Siquidem negant: Sequitur Spiritum Sanctum Ecclesiæ defuisse, & ipsam Ecclesiam Dei cessasse, neque Catholicam esse, ut Donatistæ affirmarunt Lutheranorum Magistri. Sed ista falsa sunt & impia. Ergo ante istos rectæ fidei Doctores exstiterunt. Sed proferant, qui sint isti habendi, quos audiri debere, ex Evangelii præscripto probavimus. Adducent, opinor, Arium, Nestorium, Aerium, Eustachium, Vigilantium, Jovinianum, Faustum, Donatum, Valenses, Berengarium, & huiusmodi Sathanæ membra. Quod si eos, quos nos adducimus, arbitrantur rectæ fidei fuisse Doctores, quia rectam fidem docentibus est credendum, sequitur eorum esse dicta suscipienda; quod si opponant Hæretici, aliqua suscipimus, pleraque vero rejicimus.

Respondemus: quod aut aliqua suscipiunt, quia Ecclesia comprobaverit, aut quia convenire ipsorum capiti videntur; si tantum suo iudicio tribuunt, ut se toti præferant Ecclesiæ, quis non insanire illos affirmaverit, nisi cum eis insaniant? constituunt namque Ecclesiam extra Ecclesiam. Si vero recipiunt, quoniam ea confirmarunt semper totius orbis Ecclesiæ, non ea tantum, sed universa Doctorum suscipienda sunt, quæ fundamento eodem nituntur.

Nono : Aut Hæretici existimant Doctores & Martyres, quorum citamus sententias, fuisse Jesu Christi Ecclesiæ membra, & pro Christo occubuisse, & Christi legatione fuisse functos, ut Apostolus aiebat, & coadjutores veritati, atque cooperatores Christi, aut negant. Si fatentur, eorum dicta recipere cogentur, quia si eorum doctrina rejicitur, nec vita, nec mors, nec fides admittitur, pro qua ipsi mortui sunt. Fuerunt autem Pseudoprophetæ, & Sathanæ

Mar-

Martyres, ac Confessores, non Christi, si non recta docuerunt; at isti eos tanquam Christi Martyres, & Doctores illos recipiunt, & tamen falsa docuisse asseverant; duo vero ista mutuo sibi repugnant. Quid enim ait Christus? *Mat 12.* Aut facite arborem bonam & fructus bonos, aut facite arborem malam & fructus malos. Arbor enim bona fructus bonos profert, malos mala; ipsi autem arborem bonam, hoc est, Sanctos Martyres fuisse Christi arbitrantur, & fructus, hoc est, doctrinam eorum reprobant. Qui mala docet, & rectæ fidei adversantia, is inter Christi membra, & in Ecclesia Christi non est. Quod si dicant: unus aut alter error in re fidei non constituit aliquem extra Ecclesiam, præsertim in humanis traditionibus:

Respondemus, falsum esse, quia qui in uno peccat, ait Jacobus, *Jacob. 2.* factus est omnium reus. Et quid Christus? qui non est, ait *Mar. 12.* mecum, contra me est; & qui non colligit mecum, dispergit: cum Christo vero non est, & cum eo non colligit, qui extra Ecclesiam universalem, vel in uno præcepto constituitur. Sed accedant nascuti, aut quæ vos rejecistis, a nobis cum Catholica Ecclesia semper tradita, & servata rectam ad fidem spectare, aut non multi esse momenti censetis: siquidem non ad fidei pertinent dogmata, & sunt reprobanda; certe quicumque illa tradidit, aut servavit, fide recta caruit, ac sic Martyres & Confessores, Doctoresque Sanctos omnes, ad Baal traducetis, qui eadem, quæ nos in tota Europa, & Asia, & Africa scripserunt & docuerunt. Quod si vos non multi esse ponderis ducitis, cur pro his rejiciendis totam Europam turbatis? & tot bellorum tumultus excitatis? & Urbium direptiones, ac strages importatis? at quia Martyres, & Ecclesiæ Doctores cum Christo sunt, & ut Christi membra in ejus Ecclesia floruerunt, cogimini eorum dicta suscipere, quia hæc se mutuo sequuntur salus & doctrina; quia si salvi sunt, si in Dei Ecclesia fuerunt, statim efficitur eos recta & sancta tradidisse & sensisse; & contra, si falsa, & veræ fidei adversantia docuerunt, consequitur a Christo eos fuisse tanquam Pseudoprophetas alienos. Date autem vos Martyres, & Doctores alios, si potestis, si hos non approbatis, si eorum doctrinam rejicitis; & quid efficitis, nisi quod tota fidei fundamenta revellitis? quis enim hæc jecit? Martyres certo ac Doctores, & Pastores, qui si non exstiterent, etiam vos in infidelitate ac tenebris adhuc jaceritis, ut sic convincamini; si Martyrum ac Doctorum non recipiantur sententiæ, quos Catholica probavit Ecclesia tota labetur fides: quia nos hanc ab eis fundatam accepimus. Sed consequens non est admittendum; ergo nec antecedens, ac sic in contrarium est veritas, quod scilicet Martyrum, Doctorumque sint scripta & tradita recipienda.

Decimo. Si Sacerdotum non sunt sententiæ recipiendæ, frustra sunt Concilia Oecumenica congregata: insaniunt etiam isti, cum plenis buccis Concilium efflagitant; etenim quærendum est, cur ea soleant advocari Concilia, si nihil eis, præter expressum Dei verbum attribuunt? quod si ajunt, ut circa expressam scripturam modo dispiciatur, & quæ sint corrigenda, corriganter; nonne vident sufficere sibi unumquemque, si modo legat, aut sibi legi curet, quæ scripta sunt, quando isti erroneos affirmant facillimam & apertissimam esse scripturam? deinde Concilia non de notis cuique rebus & apertis, sed de dubiis & in controversiam vocatis habentur, quando aliqui adducunt, contra communem sententiam atque consuetudinem scripturam istam, ut discernatur, utri melius intelligant, quemadmodum apparet in supra per nos sæpe citato Deuteronomii loco, ubi Deus ad Synagogam rem deferri jussit, quando apud aliquos incidit verbum dubium, & judicium fuerit varium; sic & Christus apud Mathæum, ut supra quoque attulimus, sic & Hierosolymis Apostoli convenerunt, ut de nova controversia circa servandam legem definirent. *Act. 15.* De apertis & notis nunquam Concilium fieri necesse est: quare, si vos tam severi critici Ecclesiæ Docto-

Bbbbbb

ribus

ribus non esse credendum prædicatis, quis non cernat, Conciliorum advocatio-
nes nequicquam haberi? ac sic frustra vos postulatis, cum jam antea factorum
decreta & sancita contemnatis, & Doctorum sententias præter expressum DEI
verbum. Aut si Conciliorum canonibus, & determinationibus vestrum judicium
subiectum esse velitis; cur non evolvitis, quæ ante nos facta sunt? cur etiam
Sanctorum Patrum sententias non perquiritis, ut vestros animadvertatis erro-
res? quoniam jure fidei, nihil est innovandum, cum ea sint recta & vera, & san-
cta, quæ antiqua sunt & Catholica. Et idcirco dicimus: si Patrum sententias re-
cipitis, si nihil admittitis novi, quid Concilium expectatis? sufficiunt quæ defi-
nita sunt, ea legite, & vos retexite; si vero jam habita rejicitis, quo pacto ha-
bendi Concilii, quod postulatis, definitionem suscipietis? concludimus hunc
locum eo modo: quod si quid Conciliis præter scripturam tribuitis ob Pa-
trum reverentiam & auctoritatem, oportet vos Martyrum, Sanctorumque te-
stimoniam per nos citata suscipere, atque Ecclesiæ instituta nequaquam refellere,
aut omittere debetis concilii efflagitationem, quia omnem Conciliorum fidem
elevatis, aut abrogatis potius.

His assatim demonstratum est Doctorum esse acquiescendum scriptis,
quæ ab universali non discrepant Ecclesia, neque sunt ab ea condemnata, sed re-
cepta & approbata; ex quo sequitur, si nos patefaciamus nobiscum semper Pa-
tres sensisse, vobis autem repugnare, apparebit vos in errorum barathrum a Sa-
thana fuisse deturbatos. Conferantur ergo Doctorum sententiæ, ut tollantur
controversię, sicut in Conciliis semper est factum, nec opponatis ineptissimi,
male intellecta illa Domini verba, *Ecco. 3.* In viis Patrum vestrorum nolite ambu-
lare: judicia eorum nolite custodire: in viis meis ambulate: judicia mea custo-
dite; sed o elegantia capita! quæ fidei sunt, ea non Patrum, aliorumve homi-
nū viæ, aut judicia & Præcepta sunt, sed Dei, cum in locis illis Dominus de
humanis traditionibus, ad salutem non spectantibus sit loquutus, ut Christus
quando ait: frustra me colunt docentes mandata hominum, ut Augustinus *Lib.*
con. Man. recte tractavit, adversus quem & Maximus Hæreticus eum locum ci-
tabat, ut diceret se solas scripturas admittere velle; nos quæcunque tradimus &
observamus, ex divinis asserimus verbis esse suscepta, & per Apostolos commen-
data, sicut quæ aperto continentur scripto, & non humanas, sed divinas tra-
ditiones vocamus, ideoque non ad propositum Domini verba ex utroque testa-
mento adducuntur: & hoc jam probatum est multis modis, quia Ecclesiæ Catho-
licæ sunt dogmata, cujus præcepta & doctrina, non hominibus, sed Spiritui
Sancto debent attribui, qui eam semper rexit, & in omnem veritatem juxta
Christi promissionem duxit, qui in ejus Pastoribus ac Doctoribus, ad rectæ fidei
sustentationem loquutus est, ut idem affirmavit Dominus. Non vos, inquit
Mat. 10. estis, qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis.
1. Tim. 3. De Ecclesia enim sua hoc protulit Christus, quæ idcirco est columna
& fundamentum veritatis a Paulo dicta.

Colligamus jam quæ disputata sunt, ut his tractatibus finem impona-
mus ad vestri, Fratres, eruditionem, sub hæc Synodi Strigoniensis tempora per
nos factis. Diximus primo, ac probavimus ea circa rem fidei vera & sancta no-
bisque credenda, & retinenda esse, quæ antiqua, & primo quidem per Apo-
stolos, eorumque discipulos & successores, & prædicata, & tradita sine ulla
scriptura fuerunt, tum etiam partim literis mandata, partim Ecclesiarum Pasto-
ribus per solas traditiones commendata essent, & ea non alicujus esse Provinciæ
aut loci & temporis, sed Catholica, hoc est, universarum per orbem Ecclesia-
rum consensu firmata; illis vero contraria, seu recens nata, & innovata, seu
olim quidem per aliquos affirmata, sed rejecta, & explosa ut falsa, & a vera
religione aliena esse nobis vitanda. Excepimus, quæ ad Ecclesiasticos ordines, vel

Vel ad vitæ institutionem privatæ aut publicæ pertinent, quæ item ab Ecclesiæ Catholicæ autoritate pendeant, utram in partem assumantur. Ex his Regulam collegimus, quam semper spectare, ac retinere debeamus, cum aliquid ad fidei nostræ negotium pertinens in dubium revocari audiverimus, ut, quia sola antiqua & Catholica, essent tanquam vera nobis sequenda, & retinenda, dispiceremus, quid in ea re Patres nostri per omnia tempora, & omnes Ecclesias tradidissent, atque servassent; quid etiam in præsentī ab illis acceptum tradatur, & fiat; & quod non novum aut alicujus temporis aut loci fuisset, vel esset, sed quod antiquum, & Catholicum sequeremur. Disputavimus subinde, hanc rectæ fidei Regulam, non a solis esse scripturis petendam, sed ex Ecclesiarum quoque traditionibus Pastorum, Doctorumque inspectis sententiis, quoniam nec fuissent perscripta omnia, quæ ad fidem attinerent, nec tantum Catholicis, sed etiam Hæreticis essent scripturæ communes: quia etiam hæ robur & vim ab Ecclesiæ autoritate obtinerent, & a traditionibus fundamentum traherent, quæ antiquiores forent, ac digniores, quibus sublati, etiam scripturæ tollerentur. Subjunximus hinc Martyrum atque Doctorum sententias recipi oportere, quæ fuissent ab Ecclesiâ Catholica probatæ atque servatæ, propterea, quod ut scripturæ, ita & Doctorum sententiæ ab Ecclesiæ Catholicæ approbatione fidem haberent.

Et efficimus demum apud Hæreticos, cujusmodi sunt Lutherani, Calviniani & Anabaptistæ, cum eorum sectis, tam multis execrabilibus, nec antiqua, nec Catholica inveniri, sed nova & particularia, ideoque a veritate abhorrentia, sed nec scripturas apud eos esse Apostolicas, quia vera careant earum intelligentia. Hæc est tota nostrorum sermonum summa: nec me fugiunt, quæ adversarii ex Augustino & Hieronymo, atque aliis quibusdam citare sunt soliti, ut ostendant Martyrum, Doctorumque sententiis, non esse ita sibi acquiescendum, ut contra vel sentire, vel dicere non liceat. Illi ipsi Doctores, ajunt Hæretici, scripserunt non esse ita suos libros habendos, ut Canonicas scripturas, ut tanquam illis repugnare non liceat; cur ergo plus illis non tribuamus, quam illi sibi tribui voluerunt? sed non vident cæcorum Duces, recte & modeste illos de se loquutos, ut dicere oportebat: Nos eorum dicta & disputata non ipsorum modo causa suscipimus, sed Ecclesiæ, quæ approbavit, penes quam & dictorum, & scriptorum est ex Christi instituto judicium.

Habetis Fratres, quo vos pacto debeatis in tot tumultibus, qui ab Hæreticis suscitantur regere, & quod sentire ac docere, & non solum vestram, sed etiam plebis vestræ mentem ad salutis portum dirigere; atque ad pacem viam munire, quæ omnem superat sensum. Quam det vobis Deus, qui solus est Pax & requies nostra, cui sit Laus & Gloria, in sæcula sæculorum, Amen.

APPROBATIO INQUISITORIS.

Notum sit cunctis, me Fratrem Antonium Grosuptum Ord. Prædicatorum Sacræ Theologiæ in Alma Universitate Viennensi Professore, ac Sanctæ Inquisitionis per Germaniam Commissarium, diligenter perlegisse tractatus duos in materia controversiarum fidei Catholicæ per R. Dominum Petrum Illicinum J. U. Doctorem celeberrimum editos: videlicet unum, De rectæ fidei dignoscendi Regula, intitulatum, Sermonibus decem distinctum, Alterum vero, De divinis Hagellis, & non mutanda fide ad proceres Hungariæ, (*) quos utiles & fructuosos, nec non & veram ac Catholicam doctrinam continentes cenfeo;

dignos propterea, ut Typis tradantur & evulgentur.

Datum Viennæ XXIII. Junii,

Anno MDLXX.

Bbbbbb 2

CON-

*) Require in Mantissa Partis primæ.

CONCLUSIO.

AD portum successimus. Opellæ nostræ terminus demum esto. Merces domesticæ fere sunt: fraude nulla, solo industriæ pretio comportatæ. Nihil in iis, quod non sincerum, probatumque. Ad hæc animos nunc divertite Sacri Ecclesiæ Hungariæ Proceres! Erit, ut in Religionis vindicias, & Patriæ ornamentum studia nostra alias etiam elocemus. Qui hostes, ætate, erroribus, vitiis a se diversi, vi aut dolo pessimo pacem succusserint domesticam, quo pugnatum armorum genere, quo animarum, & disciplinæ Christianæ lucro Sacrosancta acta sint comitia, quæ pericula, quos labores Antistites adiverint Hungari, ad quas denique leges, sacræ, ac profanæ Reipublicæ utiles conventum, Manipulus iste Conciliorum docebit. Numini æterno grates! cujus miseratio in gente nostra Romano-Catholicæ veritatis sementem jecit, Principum pietate promovit, Episcoporum sudore, studiis, sanguine rigavit, Dei-paræ Virginis Parrocinio, ne inter tot civilium etiam bel-lorum pericula, Hæresum machinationes, Barbarorum domi-natus arefceret, incrementum dedit. Hæc majorum exempla incitamento sint, nihil æque ad servandam Orthodoxæ do-ctrinæ integritatem conferre magis, quam vigilem Pasto-rum curam, & infractum pro tuenda causâ DEI animum: quorum illa populi mores legum sanctitate cohibeat, iste recte faciendo timeat neminem; utroque Divina Glo-ria, tranquillitas Patriæ, animarum salus, fructu centuplo adolescat.

FINIS PARTIS SECUNDÆ.

